This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

SENECÆ

Tragœdiæ,

cum notis

A. Del rio.

26491
8
S 2
- 2 1593

Digitized by Google

26491 87
S 2
– 2
– 1 – D

MARTINI
ANTONII DELRII
EX SOCIETATE IESV

SYNTAGMA
TRAGOEDIÆ LATINÆ

In tres partes diſtinctum.

R. 149. 129

Quid in iiſdem contineatur, ſequens pagina indicabit.

1640

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Viduam, & Ioannem Moretum.
M. D. XCIII.
Cum gratia & priuilegio.

BIBLIOTECA

Digitized by Google

PARTE PRIMA CONTINENTVR

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΩΝ LIBRI III.
ſcilicet:
De Tragœdia Lib. I.
De L. Annæi Senecæ vitâ & ſcriptis Lib. I.
De Verſibus tragicis, maximè Senecæ, Lib. I.

FRAGMENTA VETERVM TRAGICORVM.

OPINATIONES IN EADEM.

PARTE SECVNDA

L. ANNAEI SENECAE TRAGOEDIAE NOVEM.

INCERTI AVCTORIS, OCTAVIA.

ADVERSARIA IN HAS TRAGOEDIAS, *olim excuſa, ſed nunc emendata.*

PARTE TERTIA

COMMENTARIVS NOVVS IN EASDEM, &

INDICES TOTIVS SYNTAGMATIS.

Digitized by Google

AD ILLVSTREM
LÆVINVM TORRENTIVM,
ANTVERPIÆ EPISCOPVM,
MARTINI ANT. DELRII
PRÆFATIO.

QVi ſit, PRAESTANTISSIME TORRENTI, vt, cùm mortales ferè cuncti ſcire & ſapere deſiderent, interno quodam & æterno doctore mentibus illud vetus occinente;

Οὐκ ἔστι σοφίας κτῆμα τιμιώτερον; &,
Ἀναφαίρετον κτῆμ' ἐστὶ παιδεία βροτοῖς:

Non eſt ſapientiæ poſſeſſio pretioſior
Quæ auferri nequit poſſeſſio eſt doctrina mortalibus.

vel nullos tamen, vel vnum de mille, ſcientiæ & ſapientiæ poſſeſſiunculam aliquam tenere videamus? An, quia finem in diſcendo nullum certum & indubitatum ſibi præfigunt; & ſi quem, non rectum; ſin etiam rectum, non eâ, quæ ad illum fert, viâ gradiuntur? Vt enim nihil prodeſt cuiquam diligens conatus aliquò perueniendi, niſi ſimul tenuerit, quod eò perducit, quò cogitat: ita cùm eò venerit, ſi non antè ratum aliquem σκοπὸν ſibi præſtituerit, in quem actiones & meditationes ſuas collimet vniuerſas; euenit neceſſariò, vt nullum ad exitum curæ, vigiliæ, cogitationeſque perueniant: veluti nautæ, quibus nullus portus propoſitus fuit, in vaſto mari, incerto curſu, certo ferè diſcrimine, dubij ac vagi fluctuant, & tandem in minùs commodum portum feruntur, vel naufragi in litus eiiciuntur. Qui verò non rectum finem eligunt, iis ſimiles, qui ſponte in Syrtes, aut præruptos ſcopulos nauigium adigunt; quos Æolo & Neptuno ludibrium, amicis mœrorem, gaudium hoſtibus, exitium ſibi debere, nemo ſanus vnquam dubitauit. Syrtes & ſcopuli in ſcientiæ Oceano tres, portus tuti duo. Hos nullæ Rhetorum ſcholæ, nullæ Philoſophorum academiæ, ſed na-

uarchi Eccleſiæ, oſtendunt. In his D. Bernardus, qui Symplegades iſtas, non Dodoneâ columbâ, ſed SANCTO SPIRITV duce, ſuperauit, cuius grauiſſimis & diſertiſſimis verbis

Serm. 36 in Cantic. nihil certius, verius, ſalutarius. *Quo* (ait) *fine?* [ſ. ſtudendum] *Vt non ad inanem gloriam, aut curioſitatem, aut aliquid ſimile; ſed tantùm ad ædificationem tuam, vel proximi. Sunt namque, qui ſcire tantùm volunt, vt ſciant, & turpis curioſitas eſt: & ſunt qui ſcire volunt, vt ſciantur ipſi, & turpis vanitas eſt; qui profectò non euadent ſubſannantem Satyricum, & ei, qui huiuſmodi eſt, decantantem, Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter: & ſunt item qui ſcire volunt, vt ſcientiam ſuam vendant, verbi causâ pro pecuniâ, pro honoribus, & turpis quæſtus eſt. ſed ſunt quoque qui ſcire volunt, vt ædificent, & caritas eſt: & item qui ſcire volunt vt ædificentur, & prudentia eſt. Horum omnium ſoli vltimi duo, non inueniuntur in abuſione ſcientiæ: quippe, qui ad hoc*

Pſal. 110. *volunt intelligere, vt benefaciant. Denique intellectus bonus omnibus facientibus eum. reliqui omnes audiant, Scienti bonum, & non facienti, peccatum eſt ei.* Infames ergo naufragiis ſcopuli, *Blanda pericla maris, terror quoque gratus in vndis*, & in quibus delectat naufragiũ, *Nec dolor vllus erat, mortem dabat ipſa voluptas*; Vana gloria, curioſitas, & cupiditas, quâ diuitiarum, quâ honorum. Quot verò, qui hoc mundi ſenio, cui litterarum cura maxima, virtutum minima; ad hoc enituntur, vt tam aliis, quàm ſibi proſint? prætexũt omnes malo panno purpureum clauum, bonum reipub., ſed iidem vanitate diffluentes, inanem & falſam famæ immortalitatem dictis, factis, ſcriptis aucupantur; & miſera gloriæ animantia, vilia mancipia ambitionis, per mentis elationem, neſcio quem doctrinæ principatum mutuò deferunt, & leuem atque futilem prorſus glorioIę γαργαλισμὸν mutuis laudibus excitant: hinc illi vanę adulationis tituli, maximi, termaximi, diuini; quos qui legunt,

Ioan. 8. vel rident, vel miſerantur. quorum, quia ſeipſos glorificant, gloria nihil eſt, & nouiſſima plena pudoris & confuſionis. Mentis homines vanæ, vel nullius. ſi qua foret, vel recta foret; frenaret illa tam inſolentes animos.

ψυχῆς

Digitized by Google

ψυχῆς μέγας χαλινὸς ἀνθρώποις ὁ νοῦς.

nunc digni audire;

ὡς οὐδὲν ἡ μάθησις, ἢν μὴ νοῦς παρῇ.

verè nihil, niſi flabellum inſolentiæ, & tympanites lethalis eius quæ inflat ſcientiæ; quam qui apponit, apponit ad dolorem. Tales, quia exiſtimant ſe ſcire aliquid; nondum cognouêre, quemadmodum oporteat eos ſcire. proinde nil mirum ſi operam & oleum perdunt, ſi ad cæca hęc & breuia naufragium faciunt. Ex illis ipſis, qui prudentiæ & charitatis portus ſibi proponunt, plerique, quod optant, nunquam cōſequuntur; quia rectum nauigationis curſum non tenent, interdum etiam ad Syrenum ſcopulos adhæreſcunt, aut falſa pro veris, caſſa pro ſolidis amplectuntur. Quibus accidit, quod imperitis vindemiatoribus; qui ſufficere credūt, vineti emtionem, & ſtercorationem, & paſtinationem: ſed iugationis & palmitum deinde curam abijciunt. Lubenter hac vtor comparatione, quia PATRIS æterni æternam SAPIENTIAM vitibus perſimilē eſſe ſacræ litteræ teſtantur; & ab illâ SAPIENTIA cuncta mortalium ſapientia profluxit, vt appareat hanc illi multis in rebus non diſſimilē. Sapientiæ igitur ſtudium tale in eius amatoribus ſit oportet, quale in vitiū culturâ prudentes vindemiatores adhibent. Si viti, ſiue iugatam, ſiue pedatam, ſiue compluuiatam, ſiue arboream malis, defuerint adminicula, quæ clauiculis tanquam manibus apprehendat; flexuoſo & multiplici lapſu per terram repens; domini ſpem, putreſcentibus racemis, plerunque fruſtrabitur. Sapientia, niſi Dei timor adminiculetur, niſi pietas doctrinam erigat, niſi ſcientiam caritas ſufflaminet, non inutilis tantùm & infructuoſa ceteris; ſed noxia quoque, & pernicioſa cultoribus, & poſſeſſoribus ſuis exſiſtit, quos verticoſus tandem typhon, vel ecnephias dementatos, in miſeriarum barathrum præcipitat, hæreſes dico, vel quam aliam impietatem. Illis ergo vitis adminiculis fulcienda. cùm fulcieris, & capita iugaueris, proximus labor, frondibus & ramuſculis impendendus. pręſtantior illis racemus, ſed ipſa quoque folia neceſſaria. nulli

Animi magnū frenum eſt hominibus, mens. Quàm nil eſt eruditio, niſi mens adeſt.

1. Cor. 8.

Digitized by Google

rei pampini ſine gemmis, quę ſuccum lætificum promittant: aſpectu pulchri, ſed ſine fructu parum vtiles. imò inutiles, ſi luxuriari ſinas, & ὑλομανεῖν: vaſtent vineam & defrugent. ideo ſæpe putatione, ſæpe pampinatione nimia hubertas ſarmentorum & foliorum compeſcenda, multæ quotidie frondariæ fiſcinæ implendæ. Verumtamen ſi teneriuſculis adhuc acinis, intempeſtiuè nimis largâ manu palmites defringas, aut ferro putes, aut frondes auellas; contra æſtum, & algum, & aliam cæli intemperiem, indefenſi & inueſtes botri, hinc humore ruptis folliculis defluent, illinc retorridi ſolibus exareſcent. Veſtes enim & integimenta racemorum, pampini, dant gemmis, vt moderato igne & aquâ decoctæ queant miteſcere, & maturatæ dulceſcere. Non aliter ſapientię, quidam racemi, quidam pampini. grauiores diſciplinæ, philoſophicę, medicæ, ciuiles, theologicæ; quæ corporeæ ſanitatis, vel pacis publicæ, vel animarum æternæ beatitudinis, & DEI OPT. MAX. gloriæ ſatagunt; illæ ſolidum fructum, dulces vuas, ferunt: quæ tamen nunquam ſatis mites, aut ſuaues, ſed acerbiuſculæ futuræ; niſi, interea dum creſcunt, pampinis humiliorum & humaniorum litterarum contecti obumbrentur. Si non viriditate ſuâ vinetum oculos ſpectantium alliciat, manuſque ipſas amœno riſu quaſi irritet; ſi nuditate ſuâ vileſcat, & horrore quodam deformis & inhonori ſarmenti, deſiderium tollat, & carpendi ſitim penitus exſtinguat; quomodo, aut quando,

Siluescere seu ſarmenturire.

Diſtendet vacuas pinguis vindemia cellas?

Arcet pleroſque & repellit, cùm ætatis, tum animorum nimis delicata teneritudo, à reconditis & arcanis ſapientiæ voluminibus: impares illi ferendis, qui ſubeundi, laboribus: reſtat in poëtarum, hiſtoricorum, & oratorum viridaria inuitentur, quorum nec aditus difficiles, & non laborioſa perambulatio. capiantur primò amœnitate culmi virentis, mittent poſtea falcem in meſſem maturam: inuitentur à pampino, manum ad vuas porrigent. inſerendi animulis puerulorum ſurculi, quorũ illi tunc odore & aſpectu, poſtea liquore

&

& fructu nutriantur. Φυτεύσω (inquiebat prudens agricola) ταῖς μὲν ἐν ἡλικίᾳ παιδικῇ ψυχαῖς μοσχεύματα, ὧν ὁ καρπὸς αὐτὸς τιθυνήσεται. quales verò hi, mi Philo, ſurculi? cùm alij, tum præcipuè ἡ τῶν παρὰ σοφοῖς ποιηταῖς ἀκριβὴς ἔρευνα. Equidem hanc non vereor futuris etiam Theologis commendare: minùs metuo, ne qui, quòd aliter ſentiunt, ſuccenſeant. illis; ſi nares contrahant, aut frontem caperent ſeueritudine; me quidem eripiam; ſed ipſorum ex caſtris alios multarum palmarum athletas, triumphis actis nobiles imperatores opponam. non quia rationes deſint, ſed quòd iſtorum apud illos meritò auctoritas maxima. Quid illi magno Baſilio, eloquentiâ, doctrinâ, ſapientiâ, ſanctitate illuſtriſſimo, reſpondeant, qui Poëtarum, & Grammaticorum, & Rhetorum, & omnium omnino hominum libris nos vti iubet, vnde aliquid emolumenti ad animæ incolumitatem ſit acceſſurum? ſic enim; ἐπὶ τούτου παρασκευὴν. καὶ ποιηταῖς, καὶ λογοποιοῖς, καὶ ῥήτορσι, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμιλητέον, ὅθεν ἂν μέλλῃ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν ὠφέλειά τις ἔσεσθαι. Quid Synæſio dicent, quid D. Nazianzeno, quid D. Cypriano, D. Hilario, Damaſo, Paullino, Prudentio, Damaſceno; qui cuncti, non modò poëſis lectores, ſed egregiorum poëmatum ipſi auctores? Quid Iuſtino Martyri, Clementi Alex. duobus Cyrillis, Theodoreto, Chryſoſtomo, Hieronymo, quibus nulla profanæ litteraturæ portio incognita; & fuere, qui Poëtarum libellis noctu, pro puluinis, vſi? Diem dicant Moſi, Danieli, & D. Paullo. nam primus ſapientiæ nomen adeptus apud omnes maximum, priùs Ægyptiorum diſciplinis mentem excoluit, quàm ad eius, QVI EST, contemplationem procederet. Daniel poſtquam Babylone Chaldæorum ſapientiam didicit, tunc demum diuinas attigit doctrinas, vt ſcribit D. Baſilius; & D. Hieronymus priùs illi datam teſtatur ſcientiam omnium ſæcularium litterarum; Symmachus, nominatim artis Grammaticæ peritiam. Demum S. Paullus, vas electionis, (quod à Clemente Alexand. fuit obſeruatum) non erubuit Poëtarum carmina euoluere, & ad aliorum medicinam, Arati, Menandri, & Epimenidis teſti-

Philo Hebr. lib. de Agricultura.

Exacta eorum quæ ſapienter à Poetis dicta inueſtigatio.

In Orat. quomodo ex Gentil. lib. profit.

אֲשֶׁר
אֶהְיֶה

In 1. c. Daniel.

Actor. 17.
1 Cor. 15.
ad Tit. 1.

Digitized by Google

teſtimonia laudare. Etenim quemadmodum infectores purpurarij priùs lanam medicamentis ſufficiunt, quàm conchylio tingant: fabri ferrum inauraturi, priùs cærulo imbuunt, quam auri bracteolas inducant: in Olympiis depugnaturi, domeſticis antè ſciamachiis exercentur, & futurę pugnæ pręludunt: qui ſolis iubar volunt irretortis oculis intueri, infirmam priùs aciem in aquam vel vitrum intendunt, vt vel ſic radiato lumini aſſueſcant: ita quibus eſt animus imbuere ſe penitus germanâ ſapientiâ; qui meliorem ſui partem induere, & vndique armare diuinæ doctrinæ ſacris diſciplinis meditantur; qui cum malis moribus, vitiis, erroribus, paſſionibus, omnium certaminum difficillimum obire geſtiunt; qui, vt veri haliæthi, terrenæ prudentiæ nubila viſu tranſmittere, & ad cæleſtium cognitionem lumine intelligentiæ tranſuolare deſiderant, oportet antea huic æquori, huic cryſtallo aſſuefaciant oculos; in huius ſtadij vmbratili pugnâ vires comparent; his ſe priùs pigmentis colorent; his ſe quaſi pumicibus, vulſellis, ſtrigileculis pumicent, læuigent, expoliant. Sed nonnulla in talibus libris non innocua. fateor. plura tamen, vel totidem, pellendis animi morbis, efformandis moribus apta & accommodata. Quid roſâ pulcrius? quid odoratius, quid cerebro conducibilius? an deſunt illi ſpinæ quæ lacerent, & qui pungant ſentes aculeati? an ex roſariis venena minùs phalangij, quàm mella ſugunt apiculæ? doceantur pueri ſpinas & hamulos vncinatos cauere, roſas legere, nectar Hyblæum ſugere, non tetrum virus. præceptorum iſta officij, docentium hoc munus: quid arripiendum, quid abijciendum; quid laude, quid vituperatione dignum, oſtendere. Familiam inter poëtas conſenſu omnium ducunt, & vtilitatis huius plurimum adferunt tragici. Sapiens Epictetus, apud Arrianum tragœdiam definit, ſpeculum eorum, qui à fortunâ pendent. cuiuſmodi cuncti, perpaucis exceptis; qui fortuita euenta præuidere, & ſecum antè ſolent peragere, ſéque ita præmunire, vt præuiſi caſus fortuiti leuiùs feriant, & fortiùs ipſi excipiant inuadentes. plurimum huic rei contulerint

Lib. 1. de diſſ. Epict. c. 4.

rint

rint exempla Regum & Heroum, quæ proponit & exponit orcheſtra. plurimum iuuerint breues, ſed animoſæ, & ſucci plenæ ſententiæ, interlocutorum, & chori ex mediis plerumque Philoſophorum Lycæis deſumti. In hos hortulos pueri deducendi; ex iiſdem adoleſcentes educendi. nam qui in illis conſeneſcat, cauſam non dico, quin cenſores illi, quam velint, notam inurant. cui vinitor videatur probus, qui pampinis contentus, racemos negligat? qui maturis vuis, vieta & caduca folia legat? ad botros tum potiùs manus extendendæ; non oculi paſcendi tantùm, ſed vuæ ſanguine & viribus, vires iuuentæ roborandæ, adoleſcentiæ ſanguis fouendus, vt vegetam & viridem ſenectam pariat. Tenello lacte nutriti, ſolidiore mox cibo confirmandi. Equidem hoc mihi in *Syntagmate* iſto propoſitum; quo, quantum in me fuit, reliquias *Romanæ tragœdiæ* collegi, caſtigaui, illuſtraui. Collegi, ex ruderibus priſcorum Grammaticorum, & digeſſi in ordinem aptiorem. emendaui, collatione exemplarium, iudicio, coniectura. illuſtraui, libellis additis, opinationibus, commentario. iſthæc recèns. nam quæ olim penè puero exciderant *Aduerſaria*, recognoui tantùm, & quas illis iudicij, ingenij, & doctrinæ infirmitas, vel feruor ætatis lubricæ maculas aſperſerat, ſeuerâ ſpongiâ & retractatione, ſuſtuli, deleui, Fabij conſilio, D. Auguſtini exemplo. In fragmenta quidem illa cothurni Latialis, parcior; quia minùs vtiliter quis apud illa deſideat. genus ſcribendi totum, vt Apollodorus aiebat, ἄπορον καὶ προληπτικόν. iccirco nuncupaui *Opinationes*. Fuſior & liberalior in fabulas integras *Commentarius*. Hîc enim, quia quod non rectè legitur, non rectè intelligitur; & quod perperam intellectum eſt, perperam explicatur; dedi operam, vt emendata lectio enarrationem præcederet; illam verò ſequeretur explicatio non merè Grammatica (quamquam huius habita ſtrictim ratio, quæ debita) ſed philoſophica potiùs, quæ non loquendi modò, ſed viuendi quoque normam tradat: non linguam inani dumtaxat verborum ſtrepitu inſtruat, ſed affectiones etiam corrigat, & homines ad meliora

Quinctilian. lib 3. c. 6.
D. Aug. libb. Retractat.
Ambiguum & præſumtum.

impellat. Non audio Criticos; qui à ſolis litteratoribus, aut antiquariis iſta petenda, qui ſolis eorum teſtimoniis vtendum iudicant. audio potiùs, quem vtinam & ipſi, diuum Bernardum; qui clamat tali ordine diſcendum; vt hoc priùs, quod maturius ad ſalutem: tali ſtudio, vt hoc ardentiùs, quod vehementius ad Dei amorem. Vereor ne palliati nolint audire virum pari ſapientiâ & ſanctitate, quia cucullatus. Audiant ergo, palliatum, Sex. Chæroneum. ille negat Poëtas à Grammaticis explicari poſſe, contendit à ſolis ſapientiæ ſtudioſis. Dicite mihi comtuli, venuſti, faceti, vrbani Critici, taléſne Sextus poſtulat; qui de ritibus, formulis, voculis, ſyllabis, litteris, perpetuùm altercantur? non opinor, dicetis. initia hæc dicetis, & quæ ad rerum cognitionem, ad vitæ integritatem, ad iugem beatitatem viam debent ſternere. Propterea capere me, non retinere par fuit cancellos Logodædaliæ veſtræ; illos egreſſum fortè ſeriùs quàm decebat, egreſſum tamen, inuitare lectores ęquum fuit, à mulctris ad menſas & dapes ſalubriores, ſæculi Philoſophorum, Academicorum, Peripateticorum, Pythagoricorum, & Stoicorum: ita tamen inuitare, vt tempeſtiuè ad colles illos apricos clariſſimis diuinæ lampadis radiis perducerem. nam aliæ menſæ non vſquequaque ſalutares, nec illi ſatis idonei magiſtri, quibuſcum exigatur æuum. Verbis enim audaces & ſtrennui fuere, vitâ ignaui & timidi: quicquid animo laudatæ formæ imprimebant, moribus id factíſque rurſus inducebant. de Stoicis, nónne queritur hoc Epictetus? queritur Seneca? quos Sextus ſcribit Laconum fuiſſe maximè diſſimiles, qui manu non calamo fortes, virtute conſtantes non linguâ. Stoicis (de quibus loquor, quia volunt ceteris meliores) ſimulata frugalitas, quæſtus huberrimus: pia verba, mens impia. animam illi humanam cum belluarum cadaueribus eodem ſarcophago includebant; verbis autem ſupra ceteros in maius efferebant. Maieſtatem Dei laudare & ornare videbantur: verè tamen diuinitatem viliſſimis animalculis largiebantur: Deum ipſum corporeum, & igne periturum, nunc extra mundum

d. ſerm. 36.

Contra Mathemat fol. 52

poſitum

Digitized by Google

poſitum figuli modo hanc molem contorquere, & per materiam ſic decurrere, quomodo mel per fauos; vnum Deum alio meliorem, & huic materiam æqualem, ſapientem verò præſtantiorem, nugabantur. Accedit, quòd vt dogmata, ſic ipſorum ratio quoque loquendi ſcribendique, prætextu & colore quodam maſculo libertatis humanæ, plurima & admodum grauia vitia parit atque nutrit. Nam ſi quis ſuperbus & ſibi fidens, ſi quis gloriæ cupiditate tenetur; huic indet Stoa maiorem ambitionis ſitim; illum verò aſſuefaciet omnem in ſeipſo fiduciam ponere, diuinam gratiam non expetere, ſuperiorem poteſtatem contemnere, ludere petulanter in magiſtratus populos, reges. eſt aliquis indole ferox, trux, ſæuus? acuent huius Chryſippæi crudelitatem; & quicquid humanitas indidit miſerationis, radicitus exſtirpabunt. alius mordax, dicax, impudens? trahent ſtatim in detractionem, & maledicentiam, in affectatam ſcurrilitatem, & in verbis parum modeſtis ac pudicis vilem pudorem. capiunt interea & decipiunt ornatis & compoſitis dictis, & auro venena propinant. ſerpſit hoc malum & proſerpſit, *Hæc Tertull. contra Hermogenem. aduerſus Marcion. & in Apologet.*

——— dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures. ſicut grex totus in agris
Vnius ſcabie cadit & porrigine porci,
Vuáque conſpectá liuorem ducit ab vuâ.

Quare conatus ſum poculis illorum, ſuccum panaceæ infundere & immiſcere; mortifera indicare gramina, & ſub frondibus nepam latentem digito commonſtrare: inſuper oſtendi duces itineris ſecuriores, quibus veræ fidei, veræ lucis lumen illuxit: quorum pectus inhabitante SANCTO SPIRITV plenum, ſolidam ſpirat ſapientiam, puram putam ſpirat virtutem, auram ſpirat penitus ſalutarem: ſententias iſtorum ſparſi Gentilium dictis, verba verbis, ſacra non ſacris, vt recentes hoc imbuantur odore teſtæ: veteres verò paullatim perfuſæ, veteris ſenſim fermenti acorem deponant. Tertius iam annus effluxit, cùm apud Bituriges Vibiſcos æger, etſi verè dictum ſit ἀσθενεῖς οὐκ ἄργοι, quæſiui tamen *Ægri non otioſi.*

 aliud

aliud in otio negotium: & quia me Theologi non ſatis firmum reijciebant, ad quorum caſtra à ſubſelliis Iuriſconſultorum transfugeram; non ad litigioſos illos, ſed ad comes & faciles Aönides me recepi, in quorum contubernio manerem, donec per quartanæ querqueram tyrannidem, ad proprium munus, & ſeueriores doctores redire liceret. Non licuit ante decurſum à ſole Zodiaci circulum. interea dum per ſua veſtigia annus in ſe labitur, acerbo ſanè preſſus morbo peplum iſtud pertexui, vellem non morboſum; febri iactatus iſta, qualiacumque, concinnaui, optarim non febriculoſa; laudem illa non ſperant, ſed veniam; applaudi ſibi non poſtulant, explodi deprecantur. nihil hîc Phydiacum, aut quod in Palladis arce; ſed quod in diuinæ gloriæ, & caritatis proximorum (quibus SOCIETAS IESV ſua deuouit omnia) gazophylacium cum pauperculæ viduæ denariolo reponatur. Et viſum maioribus meis, aliis etiam doctis hominibus, nonnullam vtilitatem iuuentuti, nonnullâ cum voluptate allaturum, ſi lucem aſpiceret hoc ægri ſomnium: verùm ex morbo pallidum, pauidum, palpitans non audebat ſine duce, ſine patrono. nec immeritò. verebatur, ne confeſtim in petulantiam ſciolorum, in Criticorum temeritatem, in zoilorum incurreret inuidiam. Occurrit in pręmoleſtiâ commodùm tui memoria; qui fidus amicus, fortis patronus, ſponſor locuples: cui grata, iuſta, facilis defenſio. grata, quia clientis, &, quæ tua humanitas, olim amicitiæ & ſimilium ſtudiorum vinculis colligati. iuſta, quoniam contra laceſſentes eum, qui nullâ prouocauit iniuriâ; qui bene mereri conatus. facilis, ſiue te, ſiue rei naturam intueor. Quid enim carpent? deeſſe flores eloquentiæ, & cincinnos orationis? non diffiteor. neque iuriſprudentia, neque theologia hoc profitetur, & ego fui ſemper ſtudioſior rerum, quàm vocularum. Prolixum dicent in comparatione Græcorum cum Latinis, priſcorum cum recentioribus, ethnicorum cum Chriſtianis, ſimilium cum ſimilibus? ſed nihil in hoc genere dulcius, nihil fructuoſius. Longiorem in fabularũ myſteriis eruendis?

cre-

Digitized by Google

credidi oportere: cùm tota poëſis tecta quædam & laruata ſapientiæ doctrina ſit. Nimis cumulatum in verbis auctorum, quos produxi, adſcribendis? conſulere volui pauperiorum egeſtati, quibus anguſta res libraria; & occupatorum diſtrictioni, quibus non vacat fontes ipſos adire. Multum in tradendis morū præceptis, in gentilium deliriis refellendis, in Catholicâ veritate confirmanda? hoc malo, quàm λεπτολογεῖν. agnoſco. poſtulabat religioſæ vitæ inſtitutum; poſtulabat militia, cui nomen dedi; poſtulabat hoc æuum, quo inceſta pro caſtis placent, falſa ſanis præferuntur, & bene loquendi multa, bene agendi ferè nulla monita Criticorum ſcriptis proponuntur. At acerbiùs aliquando & ſeueriùs locutus. non nego. fuere pſeudoſapientum fraudes detegendæ, ne falſâ quadam bonitatis & fortitudinis ſpecie iuuenibus ſurreperent, & quas iam perſentiſcimus ſtrages impietatis prophani ſcriptores porrò dare pergerent. Nam (mutuabor à doctiſſimo Tertulliano) ſæcularis ſcientia *temeraria interpres eſt diuinæ ſapientiæ. hæreſes à philoſophia ſubornantur; & de Philoſophorum gentilium ingeniis omnis hæreſis ordinatur. hæreticorum patriarchæ Philoſophi. mimicè Philoſophi affectant veritatem, & affectando corrumpunt, vt qui gloriam captant: Chriſtiani eam neceſſariò appetunt, & integrè præſtant, vt qui ſaluti ſuæ curant.* Philoſophia D. quoque Paullo, concuſſio veritatis viſa. *Athenis enim* (ait idem Tertull.) *expertus linguatam ciuitatem, cùm omnes illic ſapientiæ atque facundiæ caupones deguſtaſſet, inde præcepit præmonitorium illud edictum*; quod ad Coloſſenſes miſit: βλέπετε μήτις ὑμᾶς ἔϛαι ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ ϛοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ Χριϛόν. Numquid ergo lentiùs agendum, videnti Philoſophorum omnium fallaciſſimam porticum tam effuſè paſſim laudari, & placere nonnullis gloriæ & eloquentiæ ſolius libidinoſis, eoſque trahere poſt ſe complures, & non florere hortulos illorum bono odore, ſine mali afflatu? nónne aſperiùs aliquando ducendus calamus, & duriùs hæc licentia retundenda, & malus nodus impietatis forti veritatis cuneo perfringendus?

De friuolis nugis ſubtiliter differere.

Lib. de reſurr. mort.
Lib. 1. aduer. Marcion.
Lib. contra Hermog.
In Apologet.

Lib. de animâ.

Coloſſ. 2. Videte ne quis vos decipiat per philoſophiam & inanem fallaciam, ſecundum traditionem hominum, ſecundum elementa mundi, & non ſecundum Christum.

viderint; ſi Stoicos, orthodoxis patribus; ſi gentiles hiſtoricos, Eccleſiaſticis ſcriptoribus prætulerunt; ſi ſapientiam humanam adfectatricem & interpolatricem veritatis, tam exquiſitis, & toties iteratis præconiis ad importandam curioſitatem inculcarũt. An quod illis ſeminare mali ſeminij licuit, nobis herbeſcens euellere non licebit? an non, quæ hunc in modum de nidoribus philoſophiæ, candidum & purum aërem veritatis infuſcant, ea fuere Chriſtiano enubilanda? An non interdum manus cum iis conſerendæ, *aduerſus quos* (ait D. Irenęus) *victoria eſt, ſententiæ illorum manifeſtatio*? Si ergo, vt idem ſcribit, conatus ſum *vniuerſum malè compoſitum vulpeculæ corpuſculum in medium producere, & apertum facere manifeſtum*, huic labori non reprehenſio aut odium, ſed venia, & amor nonnullus debetur. Quemadmodum enim ſi ex denſo nemore lupus inſidiator in greges tranſeuntes impetum faciat, multaſque conuulneret, & abripiat: qui ſiluam frondibus & arbuſtis nudant, & latebras omnes detegunt, bene de paſtoribus ouium meriti cenſentur, quibus belluam effugere aut telis inuadere & confodere, vt eſſet non difficile, effecerunt: ſic cùm in conſpectum omnium (nullo ſcriptorum, ſed ſententiarum odio) abſtruſa illa & mentis penetralibus incluſa Stoę myſteria produxerim, facilè quiuis poterit pedicas vitare, & Circęum poculum non delibare, vel in ſolum effundere. Aduerſus huiuſmodi obſtrepitacula, an non facilis tibi defenſio? fauet veritas. Nec minùs expedita, tali patrono; qui vult, qui poteſt. Facultas ab eruditione, eloquẽtiâ, dignitate. Dignitas ſumma quidem, ſed quam virtute exornas, & cui non minorem, quàm illa tibi, concilias dignitatem: & id Antuerpiæ, quæ me naſcentem excepit gremio, & natum ſuis aluit vberibus. Eloquentia fluens à natura, aucta ſtudio & vſu legationum grauiſſimarum, abundans verbis, copioſa ſententiis. Eruditio, complectens vno faſce, quæ vix alij ſingillatim; hiſtoriæ, philoſophiæ, iuris, rerum diuinarum humanarumque cognitio. Nam de poëſi quid dicam? carmen μεμουσωμένον, ſplendidum, luculentum, plenũ luminibus imitatio-

Verba ſunt eiuſdẽ Tertull.

Lib. 1. contra hæreſ. in fine.

Docent commentarij in Suetonium, & ſacra poëmata.

A muſis concinnatum.

tationis & ingenij, ſonorum, grande, purum, preſſum, prudens; Horatiano ſimillimum, niſi quòd Chriſtianum; & tu Catholicæ fidicen & princeps lyræ, tanto pleriſque noſtri ſæculi Poëtis excellentior, quanto diuina humanis, ſacra prophanis; tanto cultior & dulcior, quanto felix Auguſti imperium nitidius & mellitius rudi & horrido Ennij & Lucilij ſęculo; tanto melior & ſanctior, quanto largior in Dei & cælitum laudes, in quas illi parci, vel (nefas!) blaſphemi. Adiungit ſe ad huiuſmodi facultatem, quæ à virtute, voluntas, benefica & conſtans. ego defenſionis indigens: tu iuuandi & innocentes tuendi cupidus. tu, quos amore tuo dignos ſemel iudicaſti, nunquam deſeris. Tueberis ergo (PRAESVL AMPLISSIME) Syntagma Romanæ Orcheſtræ, à Caniculâ maleuolentiæ, ſub tutelæ & præſidij tui ſypariis, vt,

——— *ſicut Parnaſſia laurus*
Parua ſub ingenti matris ſe ſubijcit vmbra;

ita nunc lucem aſpiciens tenellus pullus, ſub vmbellâ nominis tui deliteſcens, adoleſcat, & ætatem ferat. VIVE, VALE.
LOVANII, A. D. IX. KAL. IVN. CIↃ.IↃ.XXCIX.

Digitized by Google

PRO COMMENTARIIS HISCE
I. LIPSI CARMEN,

Ad ipſum Mart. Antonium Delrium.

SI quemquam è veteri nouaq́ claſſe
Scriptorum colo diligóque, totâ
Mente & pectore; is eſt vterque ſcriptor,
Cui nomen SENIVM dedit ſeni expers.
Namque alter ſuperat Thalem vel ipſum,
Qui ſcriptis ſapientibus recluſit
Quidquid in Sophiæ ſinu latebat.
Alter, carmine ſe probat diſerto,
Et pleno grauitatis & ſonoris,
Quod ſuum quoque Pallas ipſa dici
Vellet. Hunc tenebræ ſed occuparant,
Anne æui vitio? anne quòd rotundè
Dicta pleraque erant, ſatisq́ acutè?
Hoc tu DELRIE, corculum Mineruæ,
Sermones vtriuſque docte linguæ,
Vidiſti: & faculam ſtatim ecce tollens,
Hanc præfers adeò aptè & eruditè,
Vt quem raro aliquis vir antè lêgit,
Nunc legant capiantq́ vel puelli.

ΠΡΟ-

Digitized by Google

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΩΝ
LIBER PRIMVS.
DE TRAGOEDIA.
Quid ſit tragœdia, & vnde dicta.
Capvt i.

ETSI *varia poëtices genera, ſumma tamen tria Platoni lib. 3. de Repub. & Diomedi lib. 3. vt omnia poëmata ſint vel* δραματικὰ, *vel* ἐξηγηματικὰ, *vel* μικτὰ; *quæ nonnulli* κοινὰ, *vt & illa priora* μιμητικὰ *nuncupant.* Mixtum, *partim ab auctoris, partim ab aliarum in eo commemoratarum perſonis dependet; vt Epica pleraque, Æneis, Pharſalia, Ilias: in* exegematicis *ſola auctoris perſona attenditur; vt in Lycophronis Caſſandrâ, & multis Horatij Odis:* dramatica, *perſonarum, rerum, collocutionum viuâ expreſſione variantur; & in iis, quid à quoque dictum, geſtum, cogitatumq́; ſit, proponitur. huius generis ſunt* comœdia *&* tragœdia. *Hæc priùs* τρυγῳδία *appellata, vel quòd in Atticâ vindemialibus inuenta ſit* κατὰ τὸν τῆς τρύγης καιρὸν, *inquit Athenæus lib. 2. olim namque* τρὺξ, *vinum recens dicebatur, & vindemia* τρυγητὸς; *& apud Atticos Liberi patris cantoribus, Liberalibus, pro corollario vinum dabatur, cuius rei Diomedes lib. 3. Lucilium laudat auctorem. primi verò illi tragici, nihil præter Dithyrambos canebant. Vnde mihi* videtur Ariſtophanes, in Acharnenſ., ſalsè Euripidis tragædiam,* τρυγῳδίαν *nominaſſe, quaſi parum ſobrij auctoris fabulam. Tragædiam tamen alij* dici malunt, quaſi* τραχεῖαν ᾠδὰν *ab aſpero & graui ſono, qualis eſt elephantorum barritus; qui non ſonant* λεπτὸν, *ſed (vt Plutarchus in Pyrrho)* φοβερὰν καὶ τραχεῖαν *vocem edunt, vt* ſuſpicer apud Lucianum in Zeuxide mendosè illis ſtridorem tribui, & pro* τετριγότων, *dicendum;* τραχυτήτων. *Non deſunt qui ab hirco nomen ducunt, qui* τράγος *Græcis: vel quod ille Bacchi hoſtia Virgilio, Ouidio, cæteris, & tragædia initiò ſolas Bacchi laudes continebat: vel potiùs à præmio tragædorum, quod hircum fuiſſe, cenſent Seruius in Eclog. & Donatus in Terent. & Horatius ad Piſones;*

Carmine qui tragico vilem certauit ob hircum.

aut ſanè vter muſto plenus, ſi Diomedi & Thomæ Mag. credimus; qui priſcæ vocis τρυγῳδίας *analogiam reddunt. Significat etiam* τρὺξ *vini fecem; & quia olim peruncti fecibus ora tragædi recitabant, putant nonnulli nominis cauſam inde profluxiſſe. propterea Ariſtophanes in Nubibus, hoſce actores* τρυγοδαίμονας *vocat, quia (inquit Scholiaſtes)* τὴν τρύγα χριόμενοι, ἵνα μὴ γνώριμοι γένωνται, οὕτω τὰ αὐτῶν ᾄδων ποιήματα κατὰ τὰς ὁδοὺς, ἁμάξαις ἐπικαθήμενοι: *quod expreſſit Horatius;*

τρὺξ muſtũ, Heſychio & Athenæo lib. 15.

*Diſſentit Scholiaſtes, immeritò.

*Izacius, & Phauorinus.

Non exilem, ſed terribilẽ, & atrocem.

*Suſpicor, nõ cenſeo. Pro elephantorũ ſtridore audito, *legi debere;* horrido ſono elephantorum.

Feculentos dæmones, quia ſe fecibus oblinũt, vt nõ dignoſcantur, cùm poëmata ſua in viis recitant plauſtris ſuperſtantes.

Ignotum tragicæ genus inueniſſe camœnæ
Dicitur, & plauſtris vexiſſe poëmata Theſpis,
Quæ canerent, agerentque peruncti fecibus ora.

Addit & alias nominis notationes Etymologiſtes, quæ minus placent; dictam, quòd chori tragici tetragoni formam obtinerent: quòd chorus ad voluptatem ſpectantium, Satyri adhibebantur, qui τράγοι *dicti, vel illudendi & conuiciandi cauſâ, vel propter hirſutum & ſetoſum corpus, vel hircinum in morem ad res Venereas propenſionem; quòd denique perſonarum, quæ chorum agebant, capilli caprorum inſtar erigerentur. Addit idem tragœdiæ nomen, antiquitus comœdiæ commune fuiſſe, quod ipſum ex Ariſtophanis Scholiaſte, & emendatis Suidæ codicibus colligitur. Non minùs dubium, quomodo definienda tragœdia. Theophraſtus definit,* ἡρωικῆς τύχης περίστασιν. *ſed non omnis Heroicæ fortunæ narratio tragœdia eſt. Rectiùs Scaliger; Eſt imitatio illuſtris fortunæ exitu infelici, oratione graui, metrica. ſed mihi, ſi Thyeſtem Senecæ quis proſâ oratione reddat, tragœdiam durè cenſebitur. Fuſior Mynturnus, ſcribit,*

Lib. 1. art. Poët. c. 6.

Lib. 3. de Poët. fo. 184.

‘‘ *imitationem eſſe inſignem, ſeriamq; aliquam, & abſolutam, &*
‘‘ *magnitudine quadam comprehenſam actionem oratione ſuaui exprimentem:*
‘‘ *ita vt eius partes ſuo ſingulæ quidem loco, atque ſeorſim adhibeantur; nec ſim-*
‘‘ *plici narratione, ſed inductione illorum, qui ita agant ac dicant, vt miſeratio-*
nem terroremq; concitent, ad id genus morborum expiationem. & quaſi conciſè nimis hæc tradita, pergit illa poſtmodum prolixiùs explicare. quæ eadem rectiùs Ariſtoteles, cui eſt in poëticis: Μίμησις πράξεως σπουδαίας καὶ τελείας μέγεθος ἐχούσης, ἡδισμένῳ λόγῳ, χωρὶς ἑκάστου τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις δρώντων, οὐ δι' ἐπαγγελλίας, ἀλλὰ δι' ἐλέους, καὶ φόβου περαίνουσα τῶν
,, τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν. *Imitatio actionum ſeriarum & grauium,*
,, *earumq; exitum ac finem ſuaui oratione complectens, cuius ſingulæ quidem*
,, *partes ſeorſim aptè exprimantur, omnes tamen eò ſimul tendant, vt metus &*
,, *commiſeratio in animis ingenerentur, ad huiuſmodi morborum expiationem.*

Quomodo diſtinguatur à comœdia & dithyrambo. Cap. II.

Vide Plutar. lib. de gloria Athenienſ. Theonem & Aphton. in Progymnaſ.

LAVDAT *Plutarchus lib. de Athenienſ. gloriâ, & lib. de poët. audien. Simonidem, qui poëſim dixit eſſe picturam loquentem, & picturam eſſe tacentem poëſim. nam vtraque in rerum & naturæ verâ imitatione poſita eſt; pictura quidem vultum & res ipſas; poëſis, mores etiam, voces, actiones, & euenta ante oculos ponit. Zenoni poëſis vniuerſa diuinarum humanarumq; rerum repræſentationem complectitur, teſte Laërtio lib. 7. Verùm cùm tanta ſit actionum, morumq; humanorum diuerſitas, tam frequens rerum omnium commutatio, fortunæq; viciſſitudo: neceſſe fuit diuerſa poëmatum genera excogitare, ad hanc diuerſitatem idoneè explicandam: quæ quidem omnia verum imitari conantur, ſed ſuo quæq; modo. aliter enim* Tragœdia, *aliter* Epopeia, *aliter* Comœdia, *aliter* Dithy-

rambi-

Digitized by Google

rambica, aliter Auletica, aliter Cithariſtica eo munere fungitur. has enim ſpecies Ariſtoteles tradit: ſed Cicero, quòd duæ vltimæ orationis expertes ſint, earum loco, in lib. de Opt. genere Orator. Melicam, ſeu Lyricam, ſubſtituit. Eorum omnis imitatio (in hoc enim conſentiunt) fit numero, ſermone, aut harmonia, iisq́ vel ſingulis, vel coniunctis. Numerus in temporis menſuratione & dimenſione poſitus eſt, quam pedum obſeruationem dicunt: Harmonia, in concentu tam vocum, quàm inſtrumentorum, vt citharæ, vnde Cithariſtica; vel tibiæ, vnde Auletica: Sermo in oratione conſiſtit. Melici ſermonem harmoniæ & numero ſolent coniungere: cæteri Poëtæ, harmoniam negligunt, numeros retinent, & ſermoni vacant; aliquando quidem carminũ legi orationem aſtringentes, nonnunquam tamen, proſâ oratione narrationem contexentes, & Dialogos, vel Hiſtoriam confingentes. Meliorum namque iudicium ſecutus, contra vulgi ſententiam, arbitror poëſeos vim & (vt vocant) eſſentiam, non in metro, ſed in imitatione ponendam, & illum abunde Poëtæ nomen mereri, quicumque aliquid ſcriptione repræſentat, vel fingit, licet ſoluta oratione, vt Lucianus, Heliodorus, Achilles Statius, Martianus Capella, & in Eutopia Tho. Morus. nec aliter reor ſenſiſſe Ariſtotelem; qui Poët. c. 7. poëtam ab Hiſtorico, non carmine vel proſâ oratione, ſed veritate aut falſitate diſcerni fatetur; nec priſcos legiſlatores Solonem & alios, qui iura publica carmine ſunt complexi; nec etiam Romanos, qui xij. tabularum & alias leges, vt ex Cicerone lib. de Legib. & Liuio lib. 1. apparet, carmina nominabant; nec Iuriſconſultos, qui librorum ſuorum, quas lineas dicimus, verſus appellabant. Vt enim hæ à vertendo verſus; & illæ à canendo carmina; ita etiam hiſtoria quæuis ad lubitum conficta, quouis illa modo conſcripta ſit, à fingendo vel faciendo poëma poteſt appellari. Sed ad rem. Tragœdia harmoniam, numerum & orationem cum Epopeiâ, Comœdiâ, Dithyrambicâ, Melicâ, & (ſi vis) Mimiiambicâ communem habet: ſed à reliquis (præter comœdiam) differt, quòd reliquæ ſimul iis & eodem vbique ferme modo vtuntur; tragœdia verò ſeparatim in diuerſis partibus. nam extra choros, numeros & orationem tantùm retinet, in choris harmoniam adiungit. In comœdiâ idem principiò obtinuit, poſtea ſublati chori, & in eorum locum ſola harmonia recepta: ita vt poſt ſingulos actus tibiis paribus vel imparibus concineretur. Altera differentia; quòd prologos comœdia nunquam omittit; tragœdia, nunquam admittit, ſed eorum loco quaſdam quandoq́ προφάσεις reponit. Cauſam produnt, quia Regum calamitates, regnorum euerſiones, ſimilesq́ clades proponit tragœdia, quas nemo creditur ignorare: ideo prologis non indiget. Comœdia verò priuatorum hominum mores & caſus deſcribit, quos vix vllus, niſi edoctus, ſcire ſolet. Cauſſa ergo deſumpta à præcipuâ tragœdiæ notâ & proprietate; quam ſic proponit Diomedes lib. 3. In tragœdiâ introducuntur Heroës, duces, reges; in comœdiâ, humiles atque priuatæ perſonæ. in illâ luctus, exilia, cædes; in hac amores, & virginum raptus. denique in illâ (ſic lego) frequenter, & penè ſemper lætis rebus exitus triſtes, & liberorum fortunarumq́ priorum in pœnis agnitio. Differunt ergo euentis & exitu, perſonarum quoque, negotiorum, & fortunarum qualitate, denique actione, ſtylo, & exhibendi modo, de quibus poſtea.

Natalis lib. 1. Mytolog. c. 4.

Sed & origine. nam comœdia à Phallicis, tragœdia à Dithyrambicis fluxit, ſi Ariſtotelem audimus: ſignificauit & cetera non obſcurè ſuâ definitione idem Ariſtoteles: qui cùm grauium & illuſtrium rerum imitationem eſſe dixit, innuit materiam eius eſſe Regum, Heroumq́ facta & res, non priuatorum mores ac vitam: cùm deſinere illam ſcribit in miſericordiæ aut terroris commotionem; hoc ait, exitus eius timore & mœrore plenos eſſe debere: cùm poſtulat conuenientem rebus actionem; qualia verba, qui geſtus eſſe debeant, ſignificat. nempe debere non motus & corporis habitum modò graues, & maieſtatem quandam præ ſe ferentes eſſe, ſed verba quoque & dictionem materiæ reſpondere, grandem, ſublimem, à vulgi conſuetudine remotam: cùm contra comœdiæ ſermo humi repat, nec è plebeiâ fece emergat. hæc riſus & leuiores affectus concitat; moleſtiores illa & robuſtiores animi affectiones excitare conatur. permittit tamen Horatius contentionis huius aliquam remiſſionem:

Verſibus ornari tragicis res comica non vult.
Indignatur item priuatis, ac propè ſocco
Dignis carminibus narrari cæna Thyeſtæ.
Singula quæque locum teneant ſortita decenter.
Interdum tamen & vocem comœdia tollit,
Iratuſque Chremes tumido delitigat ore:
Et tragicus plerumque dolet ſermone pedeſtri.

nimirum, quia, vt ſubiungit, ——Triſtia mæſtum
Vultum verba decent, iratum plena minarum,
Ludentem laſciua, ſeuerum ſeria dicta.

& olim in tragœdiâ Satyris laſciua verba tribuebantur, vt idem indicat eadem in Arte poëtica, & patet ex Cyclope Euripidis, vbi, Satyrici dramatis exemplum, Sales à Sileno & liberis eius admiſcentur. Sed poſtquam ratio & Ariſtot. in Poët. cap. 1. *eruditior norma, Satyris omnino remotis, obtinuit; tam Græcis quàm Latinis Demetrij Phaleræi præceptum placuit; qui laſciua & ſalacia omnia, ridicula, & iocoſa, ab Orcheſtrâ repellit. Nihil ergo niſi ſerium in tragœdiam introducendum: lenioribus tamen verbis vtetur, & ad comicam moderationem ſe paululum deflectet, vocemq́ demittet, quando minarum expers, ſine iracundiâ, ſortem ſuam deplorabit. cauendum interea ne quid de ornatu & orationis magnificentiâ decedat. omnino namque ornata, & condita ſuaui grauitate debet eſſe tragici oratio. id conſequetur, ſi pedum aptâ collocatione, & numerorum varietate, & iucundo chororũ cantu demulcens aures, ſimul etiam verborum figuris, pondere ſententiarum, dictis ſeueris, rebusq́ illuſtrioribus, auctoritatem ſibi comparare, & ſpectatoribus admirationẽ incutere conetur. planè ſeueram eſſe debere tragœdiam, violentam, animoſam, & quæ grauitate* Horat. lib. 4. Odar. Ouid. lib. 3. Eleg. & li. 2. Triſt. *genus omne ſcripti vincat, Horatius & Ouid. docuerũt. Illius illud laudarim;*

Effutire leues indigna tragœdia verſus;
Vt feſtis matrona moueri iuſſa diebus
Intererit Satyris paullum pudibunda proteruis.

Ad hæc mirum, quàm oportuna ſint, & quantum attentioni parandæ præſtent, crebra diuerbia, frequentes & incitatæ collocutiones, quæ vel ſingulis

Digitized by Google

verſibus, vel dimidiatis conſtent. excellunt autem illa diuerbia, quæ ſententias continent acutas & erectas, maximè ſi repugnantes eſſe videantur: quibus noſter vtitur, in Hercule Furente, *vbi Lycus & Megara; in* Oedipo, *vbi Oedipodes & Creon; in* Thyeſte, *vbi Atreus & ſeruus; in* Octauiâ, *vbi Nero & Seneca ſic altercantur. vtuntur his Græci in ſuis fabulis; ſed fortaſſis frequentiùs noſter, accuratiùs etiam & ornatiùs. Illud denique diſcrimen occurrit, comœdiam liberè fingi à quoque poſſe: tragœdiam res non fingere, nec fabulas receptas commutare, ſed vti ſemel receptæ fuerint (quod Ariſtoteles præcipit) retinere: ſanè in his quæ ad primariam pertinent actionem: in ceteris verò, quæ quaſi ornamenta & adiectitia & ad* οἰκονομίαν *tantùm fabulæ pertinent, vt Sophoclem & Euripidem ſæpe à ſe mutuò, & ab vtroque Senecam videmus diſſentire; liberum quoque aliis; quæ inſtituto ſuo aptiora amplecti. Veteres tamen contra veritatem finxiſſe fabulam conſtat. nam Medea liberos non occidit; ſed id ab Euripide confictum, vt indicat Ariſtoteles, 2. Rhetor. & de Poët. & Ælianus teſtatur lib. 5. var. hiſtor. verùm quia iam recepta hæc fictio, nobis illam mutare non liceret. Quod diximus in tragœdiâ, initia ſedatiora, exitus funeſtos & horribiles; contrà in comœdiâ, principia perturbatiora, exitus lætos & pacatos eſſe debere; id & verum eſt, & Ariſtoteli d. operis c. 11. conſentaneum, cùm ait ex felicitate in miſeriam fieri debere commutationem; & à ſecundâ fortunâ in aduerſam; à lætâ & moderatâ, in infelicem & atrocem: non tamen diffitetur ipſe cap. 5. tragicam actionem ex atroci calamitate in inopinatum gaudium erumpere poſſe, vt in Euripideis,* Oreſte, Alceſtâ, Andromachâ, Hippolyto, Iphigeniâ poſteriore, Iöne, *& aliqua ex parte* Oetæo *Senecæ videmus. ſed hæ à tragœdiæ naturâ non parum degenerant. Scitum enim quod Euripides Archelao petenti vt de illo tragœdiam componeret, reſpondit auerſatus; Ne (inquit) tãtum mali permittat Iuppiter, vt quid tibi tragœdia dignũ accidat. ſignificans eam non eſſe niſi euentuum infelicium poëma. Vnde fit, vt in tragœdiâ potiſſimùm vita moreſq́; fugiendi, in comœdiâ vt plurimum vitæ genus, quod capeſſere oportet, proponatur. hæc etiam fingit res quas exhibet; illa rerũ geſtarum veris vtitur argumentis. Hinc tanto humanæ vitæ vtilior iſta, quanto vera fictis præſtant. Fatetur hoc Timocles Comicus luculentis verſibus;*

Narrat Diomedes lib. 3.

Ὦ τ' ἂν ἄκουσον ἤν τι σοι δοκῶ λέγειν,
ἄνθρωπός ἐστι ζῶον ἐπὶ πόνον φύσει,
καὶ πολλὰ λυπηρ' ὁ βίος ἐν ἑαυτῷ φέρει.
παραψυχὰς οὖν φροντίδων ἀνεύρετο
ταύτας. ὁ γὰρ νοῦς τῶν ἰδίων λήθην λαβὼν,
πρὸς ἀλλοτρίῳ τε ψυχαγωγηθεὶς πάθει,
μεθ' ἡδονῆς ἀπῆλθε, παιδευθείς θ' ἅμα.
τοὺς γὰρ τραγῳδοὺς πρῶτον, εἰ βούλει, σκόπει,
Ὡς ὠφελοῦσι πάντας. ὁ μὲν γὰρ ὢν πένης,
Πτωχότερον αὐτοῦ καταμαθὼν τὸν Τήλεφον
γενόμενον, ἤδη τὴν πενίαν ῥᾷον φέρει.
ὁ νοσῶν δὲ μανικῶς; Ἀλκμαίων' ἐσκέψατο.

Aduerte, quæſo, num quod ex vſu eſt loquar.
Eſt calamitoſum animal ſuâ naturâ homo,
Multaſque ſecum vita fert moleſtias:
Mali leuamen repperit ſed hoc ſui,
Vt calamitatis immemor iam mens ſuæ,
Habenſque ab alieno malo ſolatia,
Documenta capiat recreata paullulum,
Primùm tragœdi quanta commoda adferant,
Perpende ſodes. ſi quis eſt pauperculus,
Maiore preſſum ſi videbit Telephum
Mendicitate, leniùs ſuam feret
Mendicitatem. inſanus eſt ne quiſpiam?
Furioſum is Alcmæona proponit ſibi.

Citant Arſenius in Euripidē, Athenæus lib. 6. c. 1. Stobæus ſerm. 133.

ὀφθαλμιᾷ τις; Οἰδίπουν ἔνιδε τυφλόν.	Captus quis oculis? aſpicit cæcum Oedipum.
Τέθνηκέ τῳ παῖς; ἡ Νιόβη κεκούφικε.	Gnatus obiit? Niobe dabit ſolatium.
χωλός τις ἐστί; τὸν Φιλοκτήτην ὁρᾷ.	Claudus aliquíſne eſt? is Philoctetem aſpicit.
γέρων τις ἀτυχεῖ; κατέμαθε τὸν Οἰνέα.	Miſer aliquis ſenex? tuetur Oeneum,
ἅπαντα γὰρ τὰ μείζον' ἢ πέπονθέ τις	Alterius etenim quiſquis ærumnas viri
ἀτυχήματ' ἄλλοις γεγονότ' ἐννοούμενος,	Eſſe grauiores viderit, quàm ſint ſuæ;
τὰς αὐτὸς αὑτοῦ συμφορὰς ῥᾷον φέρει.	Animo æquiore miſerias feret ſuas.

quaparte Epicis præſtant. nam hi ſimplici narratione per aures irrepũt: Tragici per oculos etiam, quaſi vi, in animos ſpectãtium viam aperiunt. minimum mouere ſolent, quæ per aures tantùm intrant; plurimum quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus. Illud quoque notandum, initiò Romæ fabulas omnes Græcanicas fuiſſe, hoc eſt à Græcis deſumptas, vt ſunt Plauti, Terentij, Attij, Ennij, Pacuuij pleræque, & hæ Senecæ philoſophi. Quæ conuerſæ è Græcis, vel Græcorum geſta continentes, etiamſi non verſæ ex Græco, Palliatæ *dicebantur: ſed poſteaquam,* — Vestigia Græca (Horat. in Epiſt.)

Auſi deſerere, & celebrare domeſtica facta,

Vel qui Prætextas, vel qui decuere Togatas;

Fabulæ Romanæ non iam Palliatæ, *ſed vel* Prætexcatæ *ſeu* Prætextæ, *vel* Togatæ, *vel* Tabernariæ *appellari cœperũt. Comœdiæ quidem,* Togatæ *dictæ, quia toga viliorum, & comici popularibus argumentis ludebant: Tragœdiæ,* Prætextatæ, *quia Prætexta magiſtratuum, quorum caſus cothurno quàm ſocco aptiores.* Tabernariarum *mixtum fuit argumentum, & in iis perſonæ togatæ ſimul cum prætextatis introducebantur, vt ex Sex. Pompeio docti homines obſeruarunt. Quod mixtum mediumq́ poëmatis genus, valde ſuſpicor* Hilarotragœdiam, *vel (vt Plautus)* Tragicocomœdiam *dictum; quòd nec ad Tragœdiæ dignitatem aſſurgebat, nec ad Comœdiæ humilitatem deprimebatur: huiuſmodi eſt* Amphitryo *Plauti, & Græcorũ* Hercules Licymnius. (Vide Commentar. in Feſtum.) *Dithyrambica poëmata tragicis breuiora ſunt, & turgida potiùs ſunt, quàm grauia aut ſeuera, vtpote quæ Bacchantium veſaniam, non Heroum aut Regum maieſtatem repræſentant; nec etiam in actus diſtribuuntur, nec interloquentium perſonarum varietate exornantur Satyrica initiò fuêre partes tragœdiæ, & comœdiæ. Quod vt intelligatur, paucis ex obſeruatis à Fr. Robortello lib. de Satyra, & in poët. Ariſtot. Fluxiſſe non à comœdiâ Satyram, vt cenſuit Fran. Floridus, ſed à Satyra comœdiam ortam additis multis perſonis, & auctâ mole operis ſcenarum & actuum diuerſitate. Satyricæ enim perſonæ vna tantùm initiò Satyrus quiſpiam Sycinnida ſaltans (de quâ conſulendus Athenæus); poſtmodũ quinque, Satyrus caneſcens, Satyrus pubeſcens, Satyrus impubis, Silenus, & Papposilenus, de quibus Pollux lib. 4. & Dionyſ. Halycarnaſſ. lib. 7. habitum nobis eorum deſcribens; eorum oratio in peruellendis & carpendis hominum vitiis tota verſabatur, & huiuſmodi ſcommatiſmis riſum ciebat. Abiit in deſuetudinem poſtea: nam delicatiores hominum aures continuam conuiciandi licentiam non ferebant. ſed ſic abiit, vt ad tragœdiam ſe adiungeret. cùm enim hæc, atrocitate & ſeueritate rerum, quas exhibebat, animos ſpectatorũ grauaret atque defatigaret: tragici, ne paullatim* explo-

exploderentur, iocos Satyricos intermiſcere optimum duxerunt, quibus ſpectatores aliquantulum exhilararent. quare (vt ait Horatius) agreſtes Satyros nudarunt, & incolumi grauitate iocum tentarunt, vt illecebris & gratâ nouitate ſpectatores morarentur. Placuit hoc diu Græcis, Æſchylo, Euripidi, Sophocli, Achæo, ceteris. Euripidis Cyclops exſtat Satyricũ drama quod luctuoſum, à Tragicâ perſonâ, quæ ingentẽ calamitatẽ patitur, & à quâ inſcriptio: ridiculũ & ſalſum, à Satyrorũ luſibus immixtis. ideo inſcriptionẽ geminã dabãt. talis enim Aſtydamãtis Hercules Satyricus; Achæi Alcmæon Satyricus, et Vulcanus Satyricus. Admiſcebãt etiã cæteris tragœdiis huiuſmodi ludicra, vt auctariũ quoddam aduentitiũ; non vt neceſſariã operis partem: indeq; factum, vt, cum ipſis ſcriptis tragicis non edita in lucem, poſtmodum interierint. Seuerior deinde Criticorum trutina, has Satyricas inſertiones improbauit, licet ſerò; fortaſſis paullo ante Ariſtotelis æuum; qui hoc indicat, ἔτι δὲ τὸ μέγεθος ἐκ μικρῶν μύθων καὶ λέξεως γελοίας, διὰ τὸ ἐκ Σατυρικοῦ μεταβαλεῖν ὀψὲ ἀπεσεμνώθη. Ad hæc ad magnitudinem ab exiguis fabulis, & à ridiculâ dictione Satyris excluſis ad grauem habitum prouecta, ſerò tandem quieuit. *Latinis poſtea placuit genus illud Græcæ Satyrotragœdiæ: nam fragmenta quædam ex* Danaë, Proteſilao, Laodamiâ, Centauris, Atalantâ, *& aliis, huiuſmodi quid ſubindicant. An tamen Latini Satyras puris tragœdiis vt* ἀπροσδιόνυσα *quædam immiſcuerint & interiecerint, mihi nondum liquet. Nec arbitror Menippeas huc reducendas. hæ namque non Satyrotragica dramata, ſed puræ putæ Satyræ; niſi ſi quæ euentu tragica, vt nõnullæ Varronianæ. Noſtris temporibus, inter Hiſtriones & Scenicos Italos, viget hoc genus Satyrotragœdiæ; non quidem purum putum illud vetus, ſed quod lenitum Bucolicâ ſuauitate.* Paſtoritias, *appellant. tragœdiæ ſingulis actibus vnũ Bucolicum drama interſerunt, quod aliquâ ex parte cum tragœdiæ illius ſenſu cohæreat. Vulgò præterea, qui Latinas fabulas exhibent; ridicula & iocoſa multa, grauibus actionibus immiſcent, vt ſpectantium animi relaxentur. vix enim patiatur hæc ætas ſolidam tragœdiam: fucari illam mauult inani quadam petulcaq; iocoſitate. Quod, quia peruicêre mores, & præſcriptum quodammodo; vt planè probare non poſſum, ita nec improbare penitus auſim. Duo dumtaxat monendi videntur Hilarotragœdi noſtri; ne vernacula & barbara commiſceant; & ne nimis ridiculis, vel laſciuiâ fractis abutantur, memores huius Horatiani;*

Verùm ita riſores, ita commendare procaces
Conueniet Satyros, ita vertere ſeria ludo,
Ne quicumque Deus, *&c.*

Summa. iudicium his in rebus, regulam ac normam eſſe. Sed an vlla tragœdia, ſolutâ oratione ſcribi queat? cenſeo non temere id admittendum: etſi Cratetem Thebanum Tragicum memorent id factitaſſe: & ſanè propterea tragœdia eſſe non deſinat. Rectiùs noſtri, Tres Græcos ſuperſtites, & Senecam imitabuntur.

Athenæus lib. 10. c. 1. lib 4. c. 23. & lib. 14. c. 17.

Lib. de Poët.

Robortellus in Ariſtot. poët. ex Suida & Laërtio.

Quo-

Digitized by Google

Quotuplex ſit tragœdia.

CAP. III.

De his copioſè Mynturnus lib. 3.

SI *ætatem ſpectes, tragœdia alia* vetus *eſt, partim Dithyrambica (nam ex Dithyrambis fluxit tragœdia, teſte Ariſtotele) partim Satyrica; quæ nihil aliud fuit, quàm chori continuum carmen, admirandum aliquem euentum continens; acceſſit poſtea altera perſona, quæ alternis reſponderet; mox tertia; denique ſic actio excreuit, vt quinque actus expleuerit: alia* recentior *eſt, quæ ſales cū ſatyris reiecit, Dithyrambum verò, vt partem dumtaxat operis, idq́ raro admiſit. Iocoſum etiam fuit illud in quo pleraque quibuſdam veris aſſumtis fingebantur, vt Agathonis* ἄνθος; *de quâ Ariſtoteles de Poët. Ælianus var. hiſtor. lib. 14. Athenæus, Lucianus, & alij. Si loci ratione malis diuidere; alia erit* Latina, *quæ &* Prætextata, *vt* Octauia, *& veterum* Brutus, Decius, Paullus, Scipio: *alia* Græca, *quales Senecæ nouem. A genere argumenti, duplex quoque tragœdia: quædam* pura, *quæ ſola nomen meretur: alia* mixta, *quæ ſalibus reſperſa, vel proſpero exitu clauſa, in quo genere Achæus excelluit. Ariſtoteles quatuor ſpecies prodidit,* πεπλεγμένην, *implicatam euentibus, & peripoetiis, qualis eſt* Oedipus; παθητικὴν, *affectuoſam, qualis* Hippolytus; ἠθικὴν, *moribus formandis inſtitutam, vt Sophoclis* Philoctetes; *denique* θεολογικὴν, *in qua ab humanis rebus aliena ſpectantur, & Deorum colloquia inſeruntur, vt* Prometheus vinctus *Æſchyli. priora duo genera maximè tragica ſunt, in quibus hæ decem Latinæ verſantur. Scaliger lib. 1. cap. 8. etiam* Grammaticæ *cuiuſdam meminit; quæ inutilis eſt, & ad impuras pertinet.*

De partibus tragœdiæ, quas vocant κατὰ τὸ ποσὸν.

CAP. IIII.

PARTES *tragœdiæ, iuxta Ariſtotelem, conſiderantur, vel penes* molem *ſeu quantitatem, vel penes naturam &* qualitatem; κατὰ τὸ ποσὸν, καὶ κατὰ τὸ ποιόν. Molis *partes diuidimus in actionem ſcenicam & choricam.* Scenicam *hiſtriones peragunt, & argumentum propoſitum exhibent, & conſtat actibus tantùm quinque, ex Horatij præcepto;* Néve minor, neu ſit quincto productior actu. Actus *Latini,* δράματα *Græci, ab agentium imitatione.* ὅτι μιμοῦνται δρῶντας, *quòd agentium & negociantium mores imitentur. Sunt autem quaſi ſingula tragœdiæ membra, quibus ſingulatim partes illius exhibentur. Hinc patet vnumquemque actum partem aliquā fabulæ abſoluere debere; ita tamen, vt à præcedente ſubſequens quodammodo trahatur, vtq́ res non diſſipata, ſed aptè diſtributa videatur. ſcio, quid alij, de actuum modo: ſed ego nullos vltra ſeptimam ſcenam productos apud veteres inuenio; & quis hodie ſpectatorum ferat, ſi ad decimam vſque ſinguli extendantur? Omnino namque curandum, vt totius tragœdiæ, intra vnius potiſſimùm ſolis vel paullo plus minúſve, periodum*

Ariſtot. Poët. c. 1.

actio

Digitized by Google

actio ſit; hoc eſt, vno ferme die abſoluatur. Nam & Ariſtoteles hoc diſertè præcipit, & veteres omnes factitarunt: & Æſchylus reprehenſus, quod Nioben triduò exhibuiſſet, vt colligitur ex Suidâ & Ariſtotele. Rurſus hanc actionem Scenicam accuratiùs diuidere poſſumus dupliciter. primò in πρόλογον, ἐπιζόδιον, ἔξοδον, καὶ χορικὸν: Deinde in Protaſim, Epitaſim, & Cataſtrophen. Prologi nomen latè ſumimus, vt commune tragœdiæ & comœdiæ; nam preſſiùs, prophaſis in tragœdia; quod prologus in comœdia, exordium in oratione, procœmium in cæteris; pars ſcilicet; quæ primum chorum anteit, & qua patefit aditus ad fabulam. ea vt plurimum extra fabulam eſt, licet non ſemper, vt in Hercule Furente apparet; vbi Iunonis actio nec omnino in fabulâ, nec prorſus extra fabulam. Epiſodium, ſecunda pars tragœdiæ, complectitur id omne, quod intra choros eſt, vt ſunt plerumque ſecundus, tertius, & quartus actus: atque ita plerumque tria in vnaquaque tragœdia ſunt Epiſodia. Nam cùm principiò tragœdia tantùm ſimplici chorico (hoc eſt Dithyrambis) carmine conſtaret, ad augendum poëma, tollendúmque faſtidium, excogitata, quæ choris intericerentur, Epiſodia, quaſi introductiones ad ipſa cantica: ea ſunt vel extrinſecus accerſita, vt in Hercule Furente, quæcunque ad Creontis mortem, Lyci tyrannidem, Megæræ & filiorum & ſoceri à Lyco pericula pertinent; vel in ipſâ fabulâ nata, vt omnia quæ Herculis ab inferis reditum conſequuntur, vſque ad Exodum. In Hippolyto Epiſodia ſunt, colloquia nutricis & Phædræ, et vtriuſque cũ Hippolyto & Theſeo. In Thyeſte, Atrei & ſerui, &c.; denique quidquid in tragœdiis præter rem, cum re tamen coniunctum, ad amplificandum ornandumq́ poëma apponitur. At Exodus dicitur, reliquum ſcenicæ actionis, quod euentum & exitum fabulæ continet, quo peracto, ſpectatores dimittuntur; nempe quicquid vltimum chorum ſubſequitur: qualis eſt ferè ſemper quinctus actus. quia rarenter quinctum actum chorus ſequitur, nec niſi vt pars & interlocutoris perſonã gerens; vt ex Hercule Oetæo, Oedipo, & Octauiâ colligitur. Protaſis prologi vice eſt, ſeu loco prophaſeos; in qua ſæpè vnus, ſæpè Sophoclis & Æſchyli more duo colloquendo fabulam inchoant, & magnam argumenti partem, non omnem tamen declarant, vt in Thebaid., Thyeſte, Oedipo, Agamemn. huc ſpectat præceptum illud Mynturni lib. 3. vt neque ab vltimis, neque à nimis remotis incipiat. exemplo ſint Sophocles in Lorario, qui non ab armorum iudicio, quæ cauſa Aiacis inſaniæ, ſed ab ipsâ orditur inſaniâ; idem in Oedipo tyranno, non à Laÿ cæde, ſed ab oraculo illam expiari iubente; & Euripid. in Phœniſſ. qui non à bello Thebanis illato, ſed à pace per Iocaſtam fruſtra tentatâ; & in Alceſtide, non ab oraculo Admeti, ſed ab illâ moriturâ; & noſter in Medeâ, non vt Ennius & Euripides ab Argus ædificatione, ſed à Iaſonis nuptiis cum Creusâ; aliàs etiam ſemper vel ab ipsâ re, vel à non remotis orditur. Protaſis ergo fabulæ priorem partem exponit, & periculum intentat, partem tamen potiſſimam reticet, vt ipsâ ſuſpenſione & ignoratione ſpectatoribus auiditatem exitus cognoſcendi ingerat, & rerum maximarum exſpectatione ad cataſtrophen vſque lactet. Quod ipſum in Epitaſi ſtudioſiùs adhuc curandum. nihil enim aliud eſt Epitaſis, quàm ipſa inuolutio & perturbatio rerum om-

Digitized by Google

nium, in qua pericula, & iræ, & minæ creſcant, & malorum præparatio contineatur, mutatioq́ rerum, dubiâ quaſi luce, incipiat ſe prodere. Magnâ hîc curâ & acri iudicio opus eſt, vt tota ſeries dramatum, quaſi cathenæ annelli, cohæreat: poſteriora vt mediis, media prioribus reſpondeant, ſemperq́ vnum ex alio quaſi naſcatur: vt nihil adducatur, quod non aut neceſſariò, aut valde probabiliter conſequi videatur. Epitaſis ergo totum id continet, quod inter propoſitionem & concluſionem fabulæ, hoc eſt inter protaſin & cataſtrophen, intercedit. Cataſtrophe *enim eſt, quæ exitum argumenti & conuerſionem fortunæ in melius, vel in deterius exponit, integra demonſtratio & abſolutio fabulæ. In qua præceptum Horatij obſeruandum;*

Ne pranſæ Lamiæ viuum puerum extrahat aluo:
Ne pueros coram populo Medea trucidet:

vt ſtupra, cædes, parricidia, cetera nimis atrocia, fœda, aut incredibilia, ab oculis remoueantur, & quaſi intus geſta, à perſonis idoneis, quibus maximè compertæ ſint, quæq́ miſericordiam, terrorem, indignationē mouere queant auditoribus, narrentur. ſit tamen aliquando, vt tam atrox ſit præparatio in Epitaſi poſita, vt nequeat ſatis aſſurgere cataſtrophe, niſi crudelia facinora in ipsâ ſcenâ peragantur; quod in Senecæ Medeâ contigit. Scio quartam partem à nonnullis adiici Prologum; *ſed eius loco tragicis, vt dixi, protaſis eſt, vel prophaſis:* cataſtaſis *etiam, quam addunt alij, aptiùs ad epitaſin reducitur. Igitur tres tantùm partes tragœdiæ, & prologus cum prophaſi, epiſodium cum epitaſi, exodus cum cataſtrophâ cōuenit. Hæ porrò partes, cunctæ Scenicæ ſunt, nam choricum non habet partes, niſi ſingulos choros, de quibus ſuo loco.**

Myntu̇rn. lib 3. Scalig. lib. 1. c. 9.

**De exodio nihil addo, quia verè non fuit pars tragœdiæ. vide comm. antiquum in Iuuen. Sat. 3.*

De partibus Tragœdiæ.

κατὰ τὸ ποιὸν. CAP. V.

HAS *Ariſtoteles Poët. cap. 5. quinque commemorat,* μῦθον, ἤθη, διάνοιαν, λέξιν, ὄψιν, μελοποιΐαν, *fabulam, mores, ſententiam, elocutionem, actionem, modulationem; ſiue, vt vertit Mynturnus, fabulam, mores, verba, ſententias, ſpectationem, cantica; ſiue, vt Scaliger cap. 10. lib. 1. fabulam, mores, ſententiam, dictionem, apparatum, melodiam.* Fabulæ *Philoſophus ſeriem ſeu tractationem* τὴν σύστασιν *attribuit: tractationi verò ſubiicit* περιπέτειαν, ἀναγνώρισμον, παθὸν; *quas ſingulas deinde explicat; vt* περιπέτεια *ſignificet euentum vel exitum rei memorabilis, incredibilis, inexſpectatæ, quando actio in contrarium, quàm putabatur, euentum exit: vt cùm Corinthius ſenex læta cupiens Oedipo nunciare, in magnas illum coniicit moleſtias, in Senecæ* Oedipo: ἀναγνώρισμος *ſeu agnitio, quando ex ignotis noti, vt Oreſtes & Iphigenia,* in Iphigen. Aulidenſi; *ex hoſtibus amici, vt Atreus & Thyeſtes, in* Thyeſte; *ex amicis inimici fiunt, vt Phædra & Hippolytus, in* Hippolyto. πάθος *verò, inquit, eſt* πρᾶξις φθαρτικὴ ἢ ὀδυνηρὰ, *actio calamitoſa & moleſtiæ plena, vt exhibitio vulnerum, cædium, cruciatuum, ſicut Medeæ parricidium, Hippolyti diſtractio, Aſtyanactis præcipitatio, & ſimilia. Fabulæ ergo omnes vel ſunt ſimplices, vel connexæ,*

Mynturn. lib. 3. de Poët.

Digitized by Google

nexæ, vel pathetica. Simplices vocant quæ vnam actionem complectuntur, ſine vllâ agnitione, ſine vllâ rerum quæ aguntur mutatione inexſpectata, vt Eurip. Medea, Antigona, Hecuba, & Æſchyli ferè omnes, & Senecæ Medea, & Octauia. Connexæ ſunt, quæ vel agnitionem, vel inopinatam mutationem referunt, vel rem vtramque ex ipſo rerum contextu ita nexam, vt ex his quæ euenerunt aut ſit neceſſe, aut ſit veriſimile ſic eueniſſe; vt apud Eurip. in Iphig. Taurica, & in Ione, apud Senecã in Oedipo, & in vtroque Hercule. Patheticas nominant, quæ per cædes, per vulnera, per ſupplicia, & huiuſmodi, triſtes exitus habent, vt Medea, Hippolytus, Thyeſtes, & ferè omnes Senecæ; cuius pleræque fabulæ mixtæ ſunt ex connexis & patheticis. hæc de fabula.

Mores & perſonas rectè Tragicus exprimet, ſi cuiuſque indolem, ingenium, inſtitutum, affectiones, conſuetudinem, quâ verbis, quâ actione declarabit, iuxta Ciceronis 3. de Orat. & Horatij in Arte ad Piſones normam. Moribus connexæ ſunt perturbationes; quibus ita ſe affectos, qui agunt, demonſtrant, vt miſerationem, terrorem, iram in auditorum animis accendant. Ad mores pertinet, mites, aſperos, liberales, auaros, intemperantes, modeſtos, probos ac improbos proponere; ad perturbationes verò, infelices, miſeros, calamitoſos. In Hippolyto vides expreſſum pudici, rigidi, ſeueri adoleſcentis ingenium; in Phædrâ, improbæ amantis, nimium ſe demittentis effigiem; in Theſeo, principem trucem, iræ impotentem, præcipitem, in quo tamen paterni amoris igniculi nondum penitus exſtincti: in Atreo, tyrannus vindictæ cupidus, immanis, crudelis, perfidus, & quales hodie (proh dolor) nonnulli, exprimitur; in eo cum quo tyrannus conſilia communicat, fidi & probi ſerui indolem cernimus; in nutrice Phædræ, fidam alumnæ, vel vltra aras, at impudentem & ſceleratam anum: atque ita deinceps de ceteris perſonis earumq́; moribus, deq́; perturbationum exemplis, fuſiſſimè Mynturnus d. lib. 3. à pag. 192. & poſtea de mouendis affectibus, lociſq́; ad id idoneis, à pag. 241.

Elocutio, ſiue dictio perſpicua ſit oportet, non humilis tamen, nec abiecta. Perſpicua erit, ſi propria, & penè cum rebus ipſis nata. Lecta verba & illuſtria conſectanda, quæ plenum quiddam & ſonans auribus ingerant; obſoleta & abiecta abijcienda. quanquam interdum priſca quædam, & quæ nunc in honore non ſunt, augere videntur orationis dignitatem; vt apud Senecam, clepere, cludere, anquirere, obducere, ſublimus; apud Virgiliũ, mî, olli, actutum. Perſpicuam præterea reddes orationem, ſi nihil deficiat, nihil redundet, nec nimis longo ambitu concluſio circumferatur; ambiguitas, obſcuritas, loquacitas, vani & vacui verborum ductus fugiantur. at inuſitata, peregrina, nouata, tranſlata, ſi modicè adhibeas, dici nequit quantum ornatus addant, quantumq́; dignitatis adijciant: ſplendent enim & relucent vt ſereno cælo ſtellæ nocturnæ, rident vt verni viridanti in prato flores. Inuſitata quidem velim intelligi, non quæ noſtrâ temeritate confinguntur, ſed quæ aureâ illâ Auguſti ætate, & paulo pòſt ad Traiani vſque, eiuſmodi ducebantur, & è bonis ſcriptoribus poſtmodum recepta fuerunt, quamuis nunc pleriſque incognita, obſoleta videantur. Peregrina voco, quæ claſſici ſcriptores, vel ex Græcâ, vel ex aliâ

linguâ ſunt mutuati; non quæ hodie Galli, Hiſpani, Germani, Itali, patrio in ſolo nata, Latij iure donare conantur: nouata, quæ veteres aut deriuatione, aut litteræ, ſyllabæve additione, vel detractione, aut aliâ ratione (de quo Mynturnus conſulẽdus à pag. 449.) nouarunt: tralata quæ dicantur notũ eſt; quorum ſpecies ab eodem Mynturno quiuis poteſt petere, vt & numeri, & ſtructuræ, quomodo ſit interpungenda oratio, rationem. Accedet denique noua lux elocutioni, ſi verborum & ſententiarum figuris comatur & varietur oratio: nam iſta quaſi color & habitus ſunt orationis. ſed ea tractatio communis eſt poëſi vniuerſæ, & ad Rhetores pertinet. Pete, ſi lubet, à Mynturno lib. 6. à pag. 509. de exornationũ verò locis à p. 538. de variis etiam dicendi generibus à p. 548.

à pag 454. & à pag 464.

Sententiam ex Ariſtotele idem d. lib. 6. deſcribit, qua vir grauis, earumq́ rerum de quibus agit peritus, non quod lubeat, ſed quod ſequendum ſit, vt præſtantius, & quod vt deterius fugiendum, vniuersè non ſingulatim pronunciat. hæ vel rationi ſubiunguntur, vel ſubiunctam habent rationem; vel ſolæ ſine vlla ratione ſumuntur, quia ſimplices ſunt, & cuiuis credibiles. Robur accipiunt ſi à ſenibus & grauibus viris dicantur; vim amittunt, quando ab adoleſcentulis vel mulierculis pronunciantur. cauendũ ne palàm falſæ, ne ineptæ, ne perplexæ, ne obſcuræ ſint, ne ſæpius & paſſim, ſed ſuis tantùm locis collocentur. Nec vulgares & conciſæ omnino improbandæ. aptiſſimæ namque ſunt diuerbiis (ſine quibus friget tragœdia & hebetatur) quòd aduerſus eas facilè ſit cuique, prout inſtitutus affectúſque eſt, diſſerere. Ænigmaticæ quandoque, ſed rariſſimè admittuntur.

Immeritò id in Senecæ tragœdiis quidam reprehendit.

Spectatio, ſiue apparatus, κοσμὸς ὄψεως, potiùs alterius artificis videtur, quàm poëtæ. Spectat enim ad Choragum, propter machinationum & inſtrumentorum, rei ob oculos exhibendæ neceſſariorum, conſtructionem. Debet tamen hic artifex à tragœdo inſtrui & doceri, vt apta ſint illa & accommodata actioni, vtputa quando Medea in aërem à duobus draconibus ſublata rapitur; quando Iuno ex theologio loquens inducitur; quando Myrrha in arborem mutatur. Decorum etiam in perſonarum habitu ſeruandum, ne miſer pictis, felix pullis, ſenex iuuenilibus, plebeius purpuratis veſtibus induatur, ſed pro ſuâ ſinguli conditione exornentur. qui locus elegans eſt, & à Mynturno ita copioſè tractatus lib. 3. de poëta pag. 242. vt ineptus ſim, ſi braſſicam hanc recoctam vobis apponam.

Reſtat Melopia, quæ, vt aduertit Iulius d. c. 11., prorsùs aliena eſt ab ipſo poëtâ. nam quoad ſonum, ad modulatorem; quoad geſticulationem, quæ interdum cantui adijcitur, ad ſaltatorem; quoad actionem, ad hiſtrionem pertinet.

De perſonis tragicis. CAP. VI.

PERSONÆ tragicæ primarum, ſecundarum, vel tertiarum partium ſunt πρωταγωνισταὶ, δευτεραγωνισταὶ (quos Æſchylus) & τριταγωνισταὶ (quos Sophocles addidit). Primis præcipuum tragœdiæ pondus incumbebat, & his etiam cedebant voce reliqui, etiam ſi plus poterant, vt Cicero docet, & Plautus; & ex iis, aliisq́ præterea Budæus in Commentar.

ling.

ling. Græc. & Cælius lib. 5. antiq. lection. Perſonæ verò omnes vel ſunt actuũ, vel chororum. Actuum perſonæ, ſcenicæ; chororum, choricæ vocantur. Scenicæ introducuntur, quibuſcunque miſerabile, horrendũ, vel admiratione dignum quid euenerit, boni, improbi, hoſtes, amici, affines, alieni, ciues, peregrini. In quibus id obſeruandum monent, ne vltrà quàm quinquies eadem perſona egrediatur, vt Donatus iubet. Dauus tamen in Andriâ ſæpius exit. Quamuis tamen in ſcenam plures ſimul perſonæ prodeant aliquando, tres tamen loqui tãtùm par eſt, Horatio Cenſore; —nec quarta loqui perſona laboret. credo, ne loquentium multitudo confuſionem pariat, & mentem auditorum in diuerſa diſtrahat. Diomedes tamen lib. 3. admittit quattuor interlocutores, ſed addit non frequenter faciendum: Plautus hac in re, vt in aliis plerisque, exlex eſt. Tutius reor, ſi quartam non admittamus, niſi minimum quid vel ſecum, vel cum aliâ perſona obiter loquentem, quod apud Terentium obſeruaui in Andr. act. 3. & 4. & Senecam in Troade & Agamemn. Expediet etiam eandem aliquando perſonam aliquot actibus in ſcenâ relinquere, dummodo taceat. ſic Senecæ Medea videtur per actus aliquot è ſcenâ non abiiſſe, & Hecuba Euripidis non paucioribus ante fores humi iacuiſſe. Vitioſum enim foret, In Hecuba. ſi vel minimo momento ſcena nuda remaneret. quare proſpiciendum, ſub actibus ſingulis, ne, donec abſoluantur, perſonæ omnes ita diſcedant, vt nulla in theatro reliqua maneat; ſed ſemper aliqua relinquenda ad actionem continuandam, & prudenter aliæ ſufficiendæ, quæ cum remanentibus colloquantur. Vnoquoque autem actu finito, tunc omnibus perſonis ſcenicis diſcedentibus, rectè theatrum nudatur, vt chorus vices ſuas obeat; non raro tamen ſi res poſtulat, perſonarum aliqua, cum choricis locutura, non tamen cantatura, niſi fortè vt præfica, remanet. Porrò hîc ſe commodum offert illa dubitatio, an cælites in ſcenam inducendi? ait Plato, negat Ariſtoteles. placent qui ſentẽtiam diuidunt, vt Comicis id nullo modo liceat, quod Plautus ipſe in Prologo Amphitryonis non diſsimulauit: tragicis tum demum concedatur, cùm, vt ait ille, ——dignus vindice nodus inciderit.— veluti quando enarranda, quæ homini fas non eſt ſcire, vt ſunt futura, & præterita prorſus obliuione ſepulta. quod in protaſi quidem continget, quando poſtea nunquam, vel non ita commodè fundamentum totius actionis iaceretur; vt apud Eurip. in Alceſti, Troad & Hippolyto coronato, Sophoclem in Aiace Lorario, noſtrum in Hercule Fur. in Epitaſi fit eiſdem de cauſis, ſi ſe potiùs illic offert oportunitas: in cataſtrophâ quoque, cùm ſe aliter fabulæ exitus explicare nequit, vt in Euripidis Hippoly. & Ione, in Senecæ Oetæo. hoc enim Plato in Cratylo, & Cicero lib. 1. de nat. Deor. permiſerunt. Rarius eſt, nec imitandum, quòd aliquando maior totius actionis pars Deo tribuitur, vt apud Æſchylum in Prometheo vincto, & Euripid. in Bacchis. Ex hac conſuetudine natum Vide Adagia, & Cælium lib 8. antiq. lect. c. 8. prouerb. Græcorum. Deum ex machinâ loqui. Quod de cælitibus introducendis dixi, idem de inferis accipiendum, vt in quauis actionis parte, ſi res poſcat, euocentur; non ex machinâ, ſed ex loco vnde ceteræ perſonæ, vel potiùs hiante & deducto tabulato, quaſi ex terræ viſceribus prodeuntes: ſicut apud Eurip. prodit vmbra Polydori in Protaſi, apud Senecam in eadẽ Megæra & Thyeſtes:

Digitized by Google

at in Octauiâ,*prodit Agrippina in Epitaſi. Ceteræ perſonæ tragœdiarum (vt dixi) illuſtres & graues eſſe debent, vt Reges, Principes, Duces, Vates, Sacerdotes, &c. præcipuæ quidem, quibus fabulæ pars potiſsima quaſi fundamentis incumbit: nam & aliæ minùs illuſtres perſonæ, vt ſerui, nuncij, paſtores, nutrices, rerum geſtarum ordine exigente, ſolent interſeri. Quòd ſi his viliori-bus perſonis præcipuæ partes attribuerentur, ex Palliatis vel Prætextis, in Tabernarias fabulæ degenerarent.*

De choris. CAP. VII.

CHORVM *definiunt partem tragœdiæ inter actum & actum. non ſatis aptè. quid enim ſi poſt vltimum actum ponatur? placet ergo, quod Scaligero lib.* 1. *cap.* 9., *vt chorus ſit pars fabulæ poſt actum introducta cum concentu. Eſt velut altera fabulæ pars, conſtans præter hiſtriones certo perſonarum numero ex viris aut feminis, vrbanis vel ruſticis, pro argumenti varietate. interponendi chori cauſa, vel feſtiuitas, vel ornatus & pompa, vel ipſa neceſsitas: vt cum ſcenicis ſermonem conferret, vel alia aliqua, quæ muneris eius erant, exſequeretur. quando in ipſa actione chorus interuenit, loquitur, in ipsâ ſtatim parodo. (nam quod in Oedipode Tyranno Sophoclis in primâ parodo chorus non loquitur; id fit quia proprius chorus non eſt, ſed puerorum qui vnà cum ſacerdote ab aris recedunt, vt notauit Robortellus.) aliàs, inter actum & actum canit, aliquando bonis fauens, vt Eurip.* Iphig. Aulidenſi, *& Senecæ* Hippol. *vel amicis conſulens, apud Senecam* Octauiâ *& Eurip.* Oreſte; *vel iratorum impetum refrenans, vt Sophocl.* Aiace, *Euripid.* Electrâ & Heraclid. *Senecæ* Hippoly. *vel ſecreta tegens, Euripid.* Hippoly. *vel Deos laudans, vt* Oedipo & Agamemn. *vel deniq; pro miſeris preces fundens, aut ſuperbis diras imprecans. quæ breuiter Horat.*

Actoris partes chorus, officiúmque virile
Defendat: neu quid medios intercinat actus,
Quod non propoſito conducat & hæreat aptè.
Ille bonis faueátque, & concilietur amicis,
Et regat iratos, & amet peccare timentes:
Ille dapes laudet menſæ breuis, ille ſalubrem
Iuſtitiam, legéſque & apertis otia portis:
Ille tegat commiſſa; Deóſque precetur & oret,
Vt redeat miſeris, abeat fortuna ſuperbis.

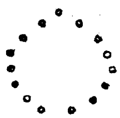
Sed & quando calamitas tanta, vt conſolationem reſpuat; tunc eâ omiſsâ luget cum lugente, vt in Oedipode tyranno Sophoclis, & in Hercule Oetæo Senecæ, & in Troadibus, & Octauiâ. Choros dictum eſt, principio tragœdiæ & comœdiæ communes fuiſſe; à comicis relictos, tragicis proprios factos. antiquiſſimi Satyris conſtabant, perſonis hirſutis, nudis, & hircino more comam ſtruentibus, vt auctor eſt Etymologiſtes, & Horatius;

Mox etiam agreſtes ſatyros nudauit, & aſper
Incolumi grauitate iocum tentauit, eo quòd

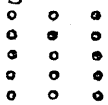
Illece-

Digitized by Google

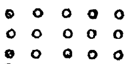
Illecebris erat, & gratâ nouitate morandus
Spectator. ——— *non diu hæc obſcœnitas viguit. repudiati Satyri, & aliæ, pro ratione fabulæ quæ agebatur, cuiuſuis ætatis, ſexus, conditionis perſonæ receptæ: quarum numerum ſcribit Diomedes lib. 3. definitum non eſſe. Æſchyli tempore quinquaginta perſonas recepit; vt aſſerunt Victor lib. de Comœdia, & Pollux lib. 4.; ſed cùm ille tot Eumenidibus introductis Athenienſium coronam conſternaſſet, lege latâ ſancitum, vt pauciores adhiberentur. Non ergo ſponte minuit Æſchylus chorum; ſed cauſa fuit, cur Athenienſium lege minueretur. Sic enim illud Ariſtotelis,* καὶ τὰ τοῦ χοροῦ ἠλάττωσε, & quę circa chorum ſunt imminuit, *ad quod nihil vir doctiſſimus in commentar., putarim accipiendum. ita aliquamdiu chorus duodecim perſonis conſtitit: deinde Sophocles tres addidit, vnde cœpit quindecim habere. has in duos ordines diuidi ſolitas aiunt. nam Cyclicus ille chorus apud Xenophontem in Oeconom. ad tragicum nō ſpectat, ſed ad dithyrambicū poëma; eius hæc forma:* Vide Pollucem d. l. 4. c. 15.

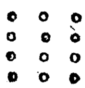
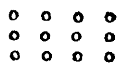
In tragœdiis chori ingrediebantur vel hoc modo;

& hoc ζύγον *ſeu* iugum *vocabant, retento priſco nomine: quia priùs in duas tantùm partes diuidebatur chorus. vel ingrediebantur quini tribus ordinibus;* Scalig. lib. 1. poët. c. 9.

quod στοῖχον *ſiue* verſum *nominabant. priore modo* κατὰ ζυγὰ *per iuga ingredi, poſteriore* κατὰ στοῖχους *per verſus dicebantur. Hos ego ordines vnà cum quindecim perſonarum numero introductos puto. nam quando incerta & nimia illa Æſchyli multitudo vigebat, arbitror ſingulos, vel ſanè binos Orcheſtrā ingredi ſolitos; quando duodecim tantùm, vt ab Æſchyli obitu, vſq. ad Sophoclem obtinuit, arbitror ternos ingreſſos. atq. ita intelligo quod Etymologiſtes ſcribit, chori formā tetragonā fuiſſe, ſcilicet vel à fronte ingredientiū,*

 vel ſanè ab eorundem latere

non enim video quomodo aliter ab errore ſcriptor ille vindicetur. Singulos ſiue ſtriatim credo quouis tempore ingredi potuiſſe: raro tamen id factitatum, nec, niſi veſtium diſſimilitudo, vel qua alia cauſa hortaretur. Semper etiam licuit chorum in duas partes diuidere, idq. διχορία *dicebatur; ipſæ verò partes ſeu Cant[illegible] quæ tum alternatim proferebantur,* ἡμιχόρια *&* ἀντιχόρια, *teſte Polluce. Sic ergo diſtributi, peractâ protaſi (nam inſolens eſt fabulæ initium à choro duci, vt apud Æſchylum* in Perſis, *& Eurip.* in Rheſo) *ſolo* chorago præcedente, chorici ſubſequebantur, à ſiniſtrâ quidem theatri parte egredientes,*

*Choragus erat dux chori, eiq. curæ chori ducēdi & reducēdi, & ornamētorum aſſeruatio ſuppeditatioq. &c.

Digitized by Google

tes, ſi vrbanâ multitudine conſtabant; à dextrâ verò, ſi ruſticanâ & peregrinâ, & ad choragi normam, mouebantur, conſiſtebant, lugebant. Mouebantur in ingreſſu & aditu: conſiſtebant calamitatem canere incipientes: lugebant & miſerabantur, quando ſuam vel communem miſeriam deplorabant: ſuam, in Troadib. & Herc. Oetæo; communem, in Oedip. chori prima perſona, coryphæus; ſecunda, παραστάτης; tertia, τριτοστάτης vocatur, vt docent Didymus in Pindarum, & Fauſtus Victor. lib. de comœd. Coryphæo itaque inchoante, chorus in hanc atque illam partem mouebatur, primùm quidem à dextrâ in læuam, imitatione primi cæleſtis orbis, qui ab Oriente in Occidentem voluitur, quem motum στροφὴν vocant: deinde à læuâ in dextram, ad ſimilitudinem ſtellarum errantium, quæ contrario motu ab occaſu in ortum nituntur, qui reditus ἀντίστροφη nuncupatur: poſtremò cùm ita veſtigia ſua relegiſſent, in medio, & quaſi in conſpectu Deorum conſiſtebant, terræ ſitum in tanta cælorum rotatione immobilem ſignificantes. ſemper autem ita ſe mouentes, & quaſi ſaltantes, ſimul concinebant. canticum autem quod durante στρόφη canebatur, ᾠδὴν vocabant; quod dum ἀντιστροφὴν conficiebant, ἀντῳδὴν; quod ſtantes concinebant, ἐπῳδὸν, ἐκ τοῦ ἐπᾴδεσθαι, quia prioribus accineretur. Hunc morem à Theſeo ex Cretâ redeunte in memoriam intorti & flexuoſi labyrinthi inſtitutum vult Victorinus. Chorum ad tibiam olim canere cõſueuiſſe, ex Horatio conſtat, & aptum fuiſſe concentum, ſi cum præëunte magiſtro conueniret, numeris & modis eius reſpondens, docet ex Xenophontis Oeconom. Columella; item ſi luctuoſum harmoniæ genus, mœſtum, flebile, ſummiſſum, pacatum, minimè incitatum, ipſo ſono calamitatem præ ſe ferret. Omiſſo quoque cantu, chorus interdum loquebatur, idq; vel loquẽte vno pro omnibus, vel pluribus ſimul, vel etiam cunctis, vt Diomedes notauit lib. 3. addens tunc omnes loqui debere, quaſi vnâ voce confusâ, & concentum (ſic repono) in vnã perſonam reformãtes: & hoc voluit Ariſtot. dum aſſerit chorum tanquam vnum actorem æſtimari debere. Vt plurimum tamen vnum loqui expediet, idq; in fine vel initio actus, ſi id fiat ad actuum connexionem, & alio id genere verſuũ, quàm quo canẽtes fuerant vſi, vt videre eſt apud Sen. in Her. Fur. act. 1.

> Videtur Lãbinus in Horat. putare perpetuò vnum dumtaxat loqui debere: ſed fallitur, nec voluit id Ariſtoteles.

Sed mæſta venit, &c. & in Oedip. act. 1. & in Agamemn. & alibi: vel, ſi neceſſe ſit, in mediis actibus, vt in Thyeſte. tunc tamen ſummopere cauebit, ne intempeſtiuè intercinat,

Quod non propoſito conducat & hæreat aptè.

Ex quibus chori officiis quattuor illæ partes natæ, quas quidã choro tribuunt, πάροδος, primus in theatrum ingreſſus; ἐπιπάροδος, iteratus ingreſſus; ἄφοδος, finalis egreſſus; & μετάστασις, medius digreſſus, quando ſcilicet in medio fabulæ vtramque in partem chorus digrediebatur. ſed Ariſtotelem ſequor, qui conciſiùs, & agnoſcit tantùm πάροδον, στάσιμον, κόμμον: vt πάροδος ſit, prima chori locatio ſiue expoſitio; στάσιμος ſeu ſtatarius, ipſum chori canticum; κόμμος, communis chori & ſcenicorum, qui in theatro remanſerunt, lamentatio. Poſtremò his peractis, chorus eodem quo ingreſſus fuerat ordine, egrediebatur, non tamen ſemper totus; ſed vt plurimum chori pars dimidia in ſcenâ permanebat: tum vt vel inter ſe, vel cum ſpectatoribus colloquerentur, & fu-

turis

Digitized by Google

turis viam aperiret, tum ne vnquam ſcena vacaret. Interdum totam fabulam claudebat; quod quando faciebat, graues quaſdam & ſplendidas, ſed perbreues ſententias pronunciare conſueuerat, vt fit in Euripid. Hecuba, & Iphigen. Nonnunquam à choro intus aliquid gerebatur, quod in theatro exaudiretur, quod παρηγόρημα vocabant, vt facit ranarum chorus apud Ariſtophanem: ſed exiſtimo hoc à tragœdiis alienũ. Quòd ſi quæ poëta loqui aſtantibus inſtituit, ea tranſiens chorus enarret: tranſitionem nuncupabant: ſed ea tragicis minùs frequens eſt. Vſi Sophocles in Hippone, & Euripides in Danaë, teſte Polluce lib. 4. cap. 16. Chori mulierum vel virorum fuêre; quia pueri minùs idonei, propter ætatem & rationis infirmitatem in rebus agendis & cognoſcendis: quare munia chori nequibant exſequi. Apud Sophoclem in Oedipode tyranno, pueri illi cum ſacerdote hymnum concinunt vt Deum placent; chori verò vicem non ipſi, ſed ſenes Thebani funguntur.

De apparatu tragico. CAP. VIII.

APPARATVS iſte, vel perſonarum eſt, vel loci: perſonæ ſcenicæ, vel choricæ ſunt: vtræque, pro ſaltationis & actionis diuerſitate, varius modis exornandæ. Scribunt Phrygiam Dithyrambis, Lydiam Muſicam comœdiæ, Doricam tragœdiæ propriam fuiſſe, & (Natalis lib. 1. Mytholog. c. 4.) auctore Plutarcho vtramque ſuum peculiare ſaltationis genus habuiſſe. Vnde (Plutarchus lib. de Muſica. Robortell. in poët. Ariſt. pag. 15.) non raró legimus Nioben & Capanea ſaltatos. quare conÿcio, paratus reuocare ſi quis aliter me doceat, tragœdias ſolitas ſaltari, non à planipedibus, qui nudis pedibus vel in tenui ſocco extra orcheſtram agebant; ſed in orcheſtrâ à mimis ὀρχηστοδιδασκάλοις; qui planipedibus paulo digniores. Exhibēdæ tragœdiæ duo fuere modi, ſaltatorius, &, vt ita vocem, gradarius: hoc, vtebantur quando perſonæ ſuas partes viuâ voce agebant; illo, quando hiſtrio ſeu tragœdus res geſtas ſolo corporis motu exprimebat, quo pacto Nero Herculem (Sueton. in Neron.) Furentem egit. Saltatio tragica ἐμμέλεια; huius ſaltationis ſpecies multas inuenere Æſchylus & Teleſtes; qui hac in re excelluit, vt & Bathyllus, & Pylades (de quibus videndi Pollux lib. 4. Athenæus lib. 1. & Plutarch. lib. 6. Sympoſ. c. 8.) & ille incertus tempore Neronis (fortè, Latinus) de quo & Demetrio mira Lucianus in lib. περὶ ὀρχήσεως. hic mos, altero retento, paulatim abiit in deſuetudinem. De gradario itaque ſeu ambulatorio & vocali dicendum, non de muto illo & ſaltatorio. Perſonati agebant, hoc eſt, perſonis tecti, (Perſona eſt vultus fictus ſeu larua.) vt ex Ariſtotele & Demoſthene probè Lambinus; ſed hoc vltimò. nam primò minio fœdati, poſtea ceruſſâ faciem obliti egerũt, vt Suidas de Theſpide ſcribit, & addit poſtmodum illum portulacâ faciem obtexiſſe, denique perſonæ ex ſolo linteo confectæ vſum inueniſſe, quod & Diomedi videtur lib. 3. certiùs tamen perſonarum inuentum Æſchylo deberi. quamuis enim nonnulli perſonarum & ſcenæ ornatui initium dediſſe Cherilum circa Olympiadem LXIV autumant; ÿdem tamen non adimunt inuentionis laudem Aeſchylo; cui præter Syrma, & perſonam, cothurnum quoque Porphyrion in Horat. aſſerit, & plura præterea Philoſtratus in vitâ Apollonÿ, quæ ſuis locis referentur. Vt vt

Digitized by Google

eſt, ſchema, & veſtis habitus ornatusq́, pro qualitate fortunæ, vel perſonæ agentis, ætate, moribusq́ varius erat. Communia tragicis omnibus; ſyrma ſeu ciclas oblonga & humum verrens; item cothurnus, ſeu, vt Thomas Magiſter, Pollux & Ammonius vocant, ἔμβατα vel ἐμβάδια, calceamẽti altioris genus, quod (vt loquitur Tertull. lib. de ſpectaculis) tragœdos extollebat: crediderim ſimile illi, quo Hiſpanienſes feminæ vtuntur, vulgo chapines dicunt. Suadet hoc Iuuenalis illud: ——Breuiórque videtur

Virgine Pygmæâ nullis adiuta cothurnis.

Scalig. lib. 1. c. 16. Myntur. lib. 3. Lilius Dial. de Poëtis 6.

Perſonæ cuique proprias veſtes enumerant Scalig. lib. 1. poët. & Mynturn. mutuati à Polluce lib. 18. Onomaſt. cap. 19. quibus hoc tantùm addiderim, notatum Lilio, Vlyſſem ſemper ſolitum induci palliatum, ob ſingularem fortè ſapientiam & aſtutiam; Achillem & Neoptolemum, quòd nunquam ſe Agamemnoni ſubiecerint, neque eius bello Troiano imperium agnouerint, diademata, ſed ſine ſceptro, gerentes.

Reliquum vt de theatri ſtructurâ & ornamentis nonnulla, de quo fuſiſſimè egiſſe video Pollucem lib. 4. cap. 19. Vitruuium lib. 5. de architect. à cap. 5. vſque ad 9. D. Iſidorum lib. 18. Orig. cap. 39. cum tribus ſeqq. Caſsiodorum lib. 4. Variar. epiſt. vlt. & recentiores Budæum Annotat. priorib. in Π. Politianum in Miſcellan., Rhodiginum in Antiqu. lib. 5. cap. 8. Scalig. d. lib. 1. cap. 21. & Lilium d. dial. 6. à pag. 708. quare nonnulla tantùm mihi delibanda. Primò theatrum ex nudo ceſpite erigebatur: de quo Caſsiodorus ita ſcribit,
„ Theatri frons ſcena dicitur, ab vmbrâ luci denſiſsimâ, vbi à paſtoribus in-
„ choante verno tempore diuerſis ſonis carmina canebantur. ibi actus muſicus
„ & prudentiſsimi ſeculi dicta floruerunt. Deinde artificioſum theatrum, & ſumtuoſum fieri cœpit, cuius partes præcipuæ, ſcena, ſcalæ cum ordinibus ſedilium. de caueâ & ſcalis nihil hoc tempore dicendum. Scena triplex fuit, tragica, columnis, faſtigiis, ſignis, reliquisq́ notis palatinis magnificè apparata; comica, ædificiorum priuatorum ſpecie, ianuis, feneſtris, menianis aptè inſtructa; & ſatyrica, arboribus, ſpeluncis, montibus, & cetero decore agrorum, topiario opere deformatis. Propriè loquẽdo ſcena vocatur interior tabulati pars, in qua latebant actores, priùs quidem aulæis tecti, poſteriùs ſupparis (vt in Donati codicib. legitur) vel potiùs ſyparis, quæ Feſto veli mimici genus: hæc ſcena fuit aliquando aurea, vt Petreij; vel argentea, vt Antonij & Murenæ; aliquando marmorea, vt Scauri; aliquando lignea; eaq́ vel verſatilis, vt Curionis,* vel ductilis, vel ſtabilis. Aliquando verò ſumitur ſcena, pro quadam tabulati parte quæ nonnunquam in proſcenio excitabatur. Proſcenium dicitur locus ante ſcenam porrectus, in quem ſcenici acturi prodibant. ſupra ſcenam epiſcenium erigebatur, ſeu podium. Ante proſcenium paullo demiſſior erat orcheſtra: in quâ vt plurimum thymele, ſiue pulpitum id eſſet, ſiue ara; & vt in ſcenâ hiſtrionum, ſic in orcheſtra chori partes peragebantur, auctore Polluce. quam orcheſtræ & ſcenæ diſtinctionem potiſsimùm Græcis in vſu fuiſſe docet Vitruuius, his verbis: Ampliorem habent orcheſtram Græci, & ſcenam receſsiorem, minoréque latitudine pulpitum, quod λογεῖον appellant. ideoq́ apud eos tragici & comici actores in ſcena peragunt; reliqui autem artifices,

Vide Amphitheatralia Iuſti Lipſij.

Donati locus.

*Vide Plin. lib. 36. Valer. Max. lib. 2. cap. 1.

Hunc quidã lib. vet. Albertus Erb. & alij eius ſæculi ſemper vocant V.ærinum.

tiſices, nempe chorici & thymelici, ſuas per orcheſtram præſtant actiones. Ita vt ſcena altior eſſet proſcenio eiusq́; pulpito, & iſto humilior orcheſtra. Quibuſdam fabulis in orcheſtræ latere hemicyclum exſtruebant, ad quem locum naufragi agebantur, vel in eo ſaltem vrbes longinquæ effingebantur. Dextrâ ſcenæ parte peregrini & hoſpites egrediebantur; in ſiniſtrâ, carcer erat; medium locum Regia obtinebat. Mediæ parti duæ præterea portæ adiunctæ erant, quarum poſtibus, ornatus gratiâ, duæ machinæ affigebantur, ab vſu περίακτοι dictæ, nos verſiles vel circūductiles appellamus; quibus repentè inexſpectati nuncij, peregrini, exules, aut ciues poſtliminio redeuntes exhibebantur. ad læuam narrabantur, quæ in vrbe dicta factáve fuiſſent, aut futura viderentur; ad dextram, quæ foris. Læua etiam porta Deos aquaticos emittebat. Eumenides & cæteri Dÿ inferi imis gradibus (ἀναβαθμοὺς vocant) exſiliebant; vmbræ & ſimulachra, vt Agrippina & Thyeſtes Senecæ, ſcalis Charoniis, quæ non erant machinæ, ſed machinis ſimiles. Vnde neceſſe fuit, in Thyeſte, vtrumque ſimul adhiberi, vt Tantalus ex ſcalis Charoniis eodem tempore, quo Megera ex imis gradibus, prodiret. Dÿ ſuperi ex improuiſo machinâ quadam ex loco editiore, vt opinor, ſupra epiſcenium, demittebantur: θεολόγειον nominabant; non quidem vt planè in epiſcenio conſiſterent, ſed quaſi in aëre penderent: quæ machina in comœdiis κράδης iuxta quoſdam, in tragœdia abſolutè μηχανὴ dicebatur. hac Iuno in Hercule Fur. & Hercules ipſe in Oetæo inducuntur. Aliud inſtrumentum γερανὸς, quo in aërem perſonæ rapiebantur, vt à Boreâ Orithyia, ab Aurorâ Memnon, ab anguibus Medea. quamquam hæc vna cum curru alio illo machinæ genere potuerit in ſublime ferri, quod rectiùs (meo iudicio) alÿ non tantùm in comœdiis, ſed & in tragœdiis vſurpatum cenſent; quod à ficus ſimilitudine Pollux κράδην vocatum ſcripſit, & vncus erat ferreus cum vinculis annexis attractum retinentibus, quibus potuêre perſonæ eleuari, & ſemel in altum adductæ, coris poſtea per aërem ferri & ſuſtineri. dicuntur enim ἑώραι reſtes ſeu funes vehementiùs intenſi, quibus per aëra Heroes Diiq́; agebantur. His non diſsimilis machina verſatilis ςροφεῖον, quâ Heroes in Deos transferebantur, vt Alcides in Oetæo. Aliud pegmatis genus fuit ἔξωςρα ſiue ἐγκύκλημα; ſedes quædam ſublicis elata, ſtrata longuriis, deputata vt circūuoluta oſtētaret ea quæ ſecretò in ædibus patrata fuiſſent; vt in Thyeſte Atrei parricidiū, in Oedipo eius excæcatio. Acrobatica erat machina ſcanſoria: κεραυνοσκοπεῖον erat alia circūductilis, quæ fulmina excelſò poſt ſcenam loco iaculabatur; alia ſub ſcena tonitru effingebat quæ βρονταῖον nominabatur; cuiuſmodi apud Feſtū Claudiana tonitrua. Fuere & alia αὐτόματα, quæ ſponte ac minimo impulſu agebantur; fuere & νευροσπαςικὰ quæ vnius nerui vel fili cŏuerſione varios motus & vſus præbebāt, de quibus Ariſtot. in lib. de Mūdo, Apuleius lib. de mūdo, & Gellius lib. 14. cap. 1. Hæc inter ſecretiora; publica verò & externa ornamenta ſcenæ fuerunt vela, parapetaſmata & aulæa, ſiue carbaſina, ſiue byſſina, ſiue ſtellata; abaci, picturæ, tabulæ, ſigna, fontes per ſedilia ducti, ebur, argentum, aurum, ſumtuoſæ ſparſiones, vt florum, croceæ aquæ, croci triti, ſcobis aureæ, & ſimilia luxus immodici. Nobis ille apparatus amplectendus, qui quandam admiratio-

nem terrori & mæſtitiæ mixtam mentibus inſerat, nihil tamen monſtrificum vel portentoſum contineat. Monſtra enim quamuis terribilia ſint, naturæ tamen repugnant: tragœdia verò naturales & humanas actiones imitatur. quare monſtra ſunt remouenda, & qualis in ipſo poëmate terror animis ingeneratur, ad talem conſeruandum retinendumq́; idoneus apparatus comparandus; vt actioni ipſi quàm fieri poterit maximè ſit accommodatus.

A quo inuenta & exculta ſit tragœdia. Cap. vltimum.

Scriptores præcipui, vnde Tragici inferiùs laudati, excerpti à nobis (ne ſæpius nominare cogamur) hîc bona fide nominati.

Græci.

Athenæus, Ariſtoteles, Clemens Alexandrinus, Iuſtinus Martyr, Plutarchus, Sextus Empyricus, Secundus Philoſophus, Maximus Tyrius, Euſebius, Laërtius, Galenus, Demetrius Phaleræus, Pollux, Philoſtratus, Hermogenes, Vlpianus Rhetor, Strabo, Pauſanias, Stephanus, vterque Tzetzes, Harpocration, Hephæſtion, Heſychius; Euſtathius, & ſcholiaſtę Pindari, Apollonij, Ariſtophanis, Heſiodi, Arati & Theocriti.

Latini.

Cicero, Plinius, & ceteri quorum fit mentio in fragmentis antiquorum tragicorum.

IN *vltimum locum hæc diſtuli, quoniam de illis ante multos annos in aduerſarius non indiligenter egeram; ſed nunc multis additis, accuratiùs tractanda. Plato* in Minoë *tragœdiam antiquiſsimam fuiſſe docet, Ariſtoteles* in Poët. *in Peloponneſo à Dorienſibus inuentam, & à Dithyrambis fluxiſſe, quibus initiò ſolis conſtabat, vt antè docuimus. Verùmtamen quis tragœdiæ primus auctor fuerit, non ſatis conſtat. Natalis in Mytholog. neſcio quem Glaucum nobis obtrudit; plerique cum Horatio, & Donato in Terentium, Theſpim Athenienſem, qui fecibus ora inungebat, vel etiam minio, & in plauſtris actitabat: minij meminit Tibull. lib. 2. eleg. 2.*

Agricola, & minio ſuffuſus Bacche rubenti,
Primus inexpertâ duxit ab vrbe choros.

fecium ceteri; Horatius:

Ignotum tragicæ genus inueniſſe Camœnæ
Dicitur, & plauſtris vexiſſe poëmata Theſpis
Quæ canerent, ageréntque peruncti fecibus ora.

Sidonius; Pictum fecibus Æſchylum ſecutus. *Theſpim, cùm ita è plauſtris ædicularum in morem contectis, quorum etiam apud Sidonium mentio eſt, fabulas recitantem Solon audiſſet, inhibuit, ne ampliùs tragœdiam exhiberet, quod mendacium inutile exiſtimaret, auctoribus Ariſtotele, Plutarcho & Laërtio. Suidas tamen docet ab aliis Epigeni Sicyonio hanc inuentæ tragœdiæ laudem tribui; à quo Theſpim ſecundum, vel etiam ſextumdecimum*

Digitized by Google

decimum ſtatuunt nonnulli, referente Mynturno lib. 3. Theſpis ſucceſſores fuere Phrynichus & Æſchylus: ille mulieres in ſcenam introduxit; hic perſonarum vſum & pleraque ſcenæ inſtrumenta excogitauit, ideo perſonæ, & pallæ honeſtæ repertor ab Horatio vocatur. ſed ab iis incultè tradita, tandem Sophocles & Euripides, expolita & illuſtrata perfecerunt; de quibus, non tam quid ego (cui Sophocles excellit) quàm quid Fabius iudicarit, aſcribam; Tragœdias (inquit lib. 10. Orat. inſtit. c. 1.) primùm in lucem Æſchylus protulit, ſublimis & grauis & grandiloquus, ſæpe vſque ad vitium, ſed rudis in pleriſque & incompoſitus, propter quòd correctas eius fabulas in certamen deferre poſterioribus poëtis Athenienſes permiſerunt: ſuntq́ eo modo multi coronati. Sed longè clariùs illuſtrauerunt hoc opus Sophocles atque Euripides; quorum in diſpari dicendi viâ vter ſit melior poëta, inter plurimos quæritur. Idq́ ego ſanè, quoniam in præſentem materiam nihil pertinet, iniudicatum relinquo. Illud quidem nemo non fateatur neceſſe eſt, iis qui ſe ad agendū comparant, vtiliorem longè Euripidem fore. Nam is ſermone; quo ipſum reprehendunt, quibus grauitas & cothurnus & ſonus Sophoclis videtur eſſe ſublimior; magis accedit oratorio generi, & ſententiis denſus; & in iis quæ à ſapientibus tradita ſunt penè ipſis par; & in dicendo atque reſpondendo cuilibet eorum, qui fuerunt in foro diſerti, comparandus; in affectibus verò cùm omnibus mirus, tum in iis qui miſeratione conſtant facilè præcipuus & admirandus maximè eſt, vt ſæpe teſtatur, & eum ſecutus, quamquam in opere diuerſo, Menander. hæc Fabius. Ariſtoteles c. 11. poët. cenſet Euripidem, tametſi aliqua parum rectè diſpenſet, omnium poëtarum maximè tragicum videri poſſe. De vtroque Sophocle & Euripide tradit Origenes contra Celſum, ab Apollinis oraculo ſapientes vocatos. De Æſchylo Philoſtratus, in Apollonij Tyanæi vita, cùm artem tragicam confuſam nimis, & crudelem immitémque videret, eam aliquantum moderatum. nam in vnum (ſic enim Lilius Latinè reddidit) choros contraxit, qui antea diſiuncti fuerant: abſtulit & frequentes crebrasq́ hiſtrionum reſponſiones: neces inſuper in ſcena fieri vetuit, ne ſcilicet præſente populo homines trucidarētur: addidit præterea habitus heroicos, & ornatiores apparatus, item pulpita, quo è ſublimi recitantes facilius & viderentur, & audirentur: quare Æſchylum Athenienſes tragœdiæ parentem appellauere, mortuumq́ etiamnum in Dionyſiis vocabant. hactenus Philoſtratus. Eum Scholiaſtes ſeptuaginta fabulas edidiſſe ſcribit, alij nonaginta volūt; ſeptem ſuperſunt; à Sophocle iuuene victum Plutarchus memorat. Sophoclis, Sophili Colonei filij, tragœdiæ centum & viginti fuiſſe traduntur; quarum totidē (niſi fallor) quot Aeſchyli, habemus. Hoc paullo iunior, etiamſi prior, mortem obiit Euripides, incertum quibus parentibus natus; in Ethicis Socratis, in Phyſicis Anaxagoræ, (quem ſcenicum Philoſophū vocant Vitruuius & Athenæus) in rhetoricis Prodici auditor; Varrone auctore, tragœdias ſcripſit, quinque & ſeptuaginta; vt Lilius, duas & nonaginta; ego præter decem & octo, quot omnino exſtant, (nam Rheſus Euripidis non eſt) poſſem non magno labore ex probatis ſcriptoribus Græcis & Latinis, quinquaginta & quinque nominare; quæ ſi illis octodecim addantur, duabus exceptis, Varronis numerum

æquabunt. Ita ex innumera Græcarum tragœdiarum multitudine hodie triginta tres ſuperſunt, cùm dumtaxat Aeſchyli, Sophoclis, & Euripidis vel pluſquam trecentæ, vel ſaltem pluſquam ducentæ & ſexaginta fuerint. Reliquorum tragicorum, vt numerus magnus, ita fabulæ propè infinitæ. ingeram doloris cauſam, &, quorum mentionem reperi, nomina vobis adducam.

Veteris tragœdiæ Græcæ ſcriptores, ad Aeſchylum vſque fuerunt: quos quidem ab aliis ſparſim nominatos inuenire potui; primo loco Epigenes Sicyonius, cuius Bacchas citat Athenæus; quæ fabula, ſi quibuſdam credimus, adagioni οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον dedit originem; quod tamen Theætetus & Chamæleon improbarunt.

Theſpis Athenienſis, cuius fabulæ (cùm fabulas nomino, hoc quidem libro tragœdias intellige) Phorbas, Pentheus, & aliæ. Polyphradmon Theſpidis F. Polyphradmonis F. Phrynichus Theſpidis diſcipulus, propter vnam, ex nouem fabulis, quas docuit, nimis luctuoſam, mille drachmis mulctatus, Strabone, & Herodoto, & Plutarcho auctoribus.

Phrynichus Melanthæ F. cuius fuêre Andromeda & Erigone.

Alcæus, cuius meminit & Macrobius & Pollux.

Phormus ſeu Phormys Siculus, mihi etiam tragœdias ſcripſiſſe videtur; nã Cepheus, Alcyones, Ilij depopulatio, nõ apparet Comœdiarũ nomina.

Chærilus, ſeu, vt alij, Chærillus, non Iaſſæus, ſed Athenienſis, alius ab illo inepto, CXX. tragœdiarum auctor.

Cephiſodorus Athenienſ. quem Tragicum cenſent; ſed fabulæ quas referunt, Antilais, Trophonius Deus, & Sus; mihi omnes comœd. redolent; Amazones, fortè tragœdia.

Apollophanes Athenienſis, cuius, Daulis, tragœdia videtur, nimirum Terei & Procnes & Philomelæ atrocia facta comprehendens: etſi Suidas contra ſentiat. de Dauli, Pauſan. in Phocaic.

NOVÆ TRAGOEDIÆ AVCTORES.

Æſchylus, Sophocles, & Euripides de quibus dictum eſt: hi ſuo exemplo, & poſteros tragœdiæ ſucceſſores habuerunt.

Inprimis Aeſchyli duo filij Euphorion & Bion, tragici fuere.

Iophon, Sophoclis F. ex Nicoſtrata, Valerio Max. cognitus, fecit Ilium, Achillem, Telephum & Actæonem.

Philocles Polypithis, Aeſchyli vel fratris vel ſororij F. adeò aſper vt χολὺ vocaretur, centum fabulas compoſuit, & in his Oedipũ, Erigonem, Nauplium, Oeneum, Priamum, Penelopen, Philoctetem: è quibus (ni fallor) hæ duæ poſtremæ ex earum genere ſunt, quæ trucem & mæſtum exitum non habent.

Morſimus Philoclis F. Polypithis (vt puto) N. ab Ariſtophane vexatus.

Aſtydamas Morſimi F. Philoclis N. Iſocratis auditor, tam ſui laudator, vt Prouerbio cauſam præbuerit, CC. & XL. docuit.

Aſtydamas Aſtydamantis F. Morſimi N. cuius octo fabulæ.

Euripides, vel Iunior eius quem habemus nepos, vel ſecundùm alios ſenior eiuſdem auus: huic tribuuntur Medea, Oreſtes, Polyxena; ego & Rheſum illi tribuerim.

Ex

Digitized by Google

Ex Sophoclis genere etiam alij duo Sophocles fuere. vnus Ariſtonis F. Sophoclis noſtri N. auctor XL. fabularum: alter hoc poſterior, vnus eorum quos, Pleiada Tragicam, nominarunt, qui quindecim tragœdias compoſuit.

Tragicorum autem Pleias circa Ptolemæi Philadelphi tempora hæc erat, teſte Iſaacio & Hephæſtione.

Alexander Aetolus ſeu Pleuronius.

Philiſcus Corcyræus, cuius produntur fabulæ XLII. quem agnoſcit etiam Theocriti Scholiaſtes. Exiſtimo Themiſtoclem fabulam, quæ Philiſco Comico tribuitur, tragœdiam de Themiſtoclis obitu, & quidem huius tragici fuiſſe.

Soſitheus, quem alij Athenienſem, alij Alexandrinum ex Troade, alij Syracuſium aſſerunt.

Homerus Iunior Myrûs poëtriæ F.

Anantiades, ſic enim vocat Hephæſt. at Schol. Theocriti, Aeantidem.

Soſiphanes, quem ab aliis Soſiclem vocari reor.

Lycophron, cuius tragœdias nominat Suidas.

Alceſtis, qui cùm iactitaret ſe centum triduò verſus compoſuiſſe, quo vix ternos Euripides extuderat; meritò ab Euripide illud audiuit, Alceſtidis carmina vix triduum victura, ſua in omne æuum duratura.

Philocles alius, προκέφαλος vocatus.

Pratinas Phliaſius, cum Aeſchylo & Chærilo certaſſe, & innumerabiles penè ſcripſiſſe traditur.

Ion Chion, cuius Iſocrates, Strabo, & alij meminerunt, ab Ariſtophane vellicatus, tanti à Platone æſtimatus, vt eius nomine dialogum de poëtica inſcripſerit; ad quadraginta fabulas docuit.

Crates Thebanus Cynicus, de quo Demetr. Phaleræus in Rhetor. & alij.

Anaxandrides Colofonius vel Camyræus, fabulas LXV. ſcripſit (fortè & aliquas comœdias, vt indicat Gerontomania ab Ariſtot. citata. hic (vt canit Ouidius in Ibin) cùm parum ſtabili carmine læſiſſet Athenas, inuiſus, deficiente cibo, periit.

Ariſtarchus Tegeates, ex fabulis LXX. duabus tãtùm victor: huius, Achillis, in Plauti Pænulo prologus meminit; quem ex eo conuerſum ab Ennio, mihi quoque Feſtus Pompeius perſuaſit.

Achæum Eretrienſem quidam XLIV., pauciores alij, tragœdias ſcripſiſſe tradunt.

Achæus autem Syracuſanus decem tantùm compoſuit.

Hippias Eleenſis, de quo Plato in Hippiâ.

Chærephon Socratis amicus, quem propter lucubrationes, noctuam; propter contractum ſtudiorum aſſiduitate pallorem, buxeum vocarunt, teſte Laërtio, & Philoſtrato.

Plato Philoſophus, eodem Laërtio teſtante.

Carcinus Agrigentinus, etſi illum quidam Comicum facere videantur.

Carcinus Athenienſis, de quo apud Harpocrationem Lyſias, centum ſexaginta ſcripſit, vicit vnâ.

Calli-

Callimachus, *cuius inter libellos octoginta, aliquot tragœdiæ; meminit Apollonij Scholiaſtes.*

Gorgias, *quem in Sympoſiac. Plutarchus reprehendit.*

Sannion *tragicos choros docuit, vt teſtantur Vlpianus Rhetor & Hermog.*

Nicomachus *Athenienſis, qui aliquando Euripidem vicit: huius ſola fabula, Oedipus, laudatur; ceteræ ignobiles fuere.*

Nicomachus *Alexandrinus, qui præter comœdias, etiam tragicas fabulas docuit; cuiuſmodi puto fuiſſe eius Eriphylen, Neoptolemum, Oedipum, Perſas, Polyxenam, Teucrum, Alcmæonem, & Tyndarum.*

Theognis, *quem à poëmatum frigiditate* χιόνα *dixerunt.*

Morychus, *ille ganeo apud Ariſtophanem.*

Stheneli, *Lyſias in oratione pro Diogene, & Ariſtoteles, meminerunt.*

Acatus Argiuus ἰλιόπερσιν *ſcripſit tragœdiam, teſte Athenæo.*

Polyides *Sophiſta, cuius Iphigeniam citat Ariſtoteles, de Poëticâ.*

Dionyſius Iunior, *teſte Plinio, item Luciano.*

Dion *huius affinis & hoſtis.*

Agathon, *apud Ariſtophanem, & Ariſtotelem.*

Antiphon Rhamnuſius, *ſocius in tragicis Dionyſio tyran. apud Philoſt.*

Melitus *impius Socratis accuſator.*

Strattis *Athenienſis, Medeam, Phœniſſas, & alias xiij. fabulas cõpoſuit.*

Timeſitheus, *cuius fuerunt vndecim tragœdiæ.*

Diogenes *Oenomaus, cuius citantur, Hercules, Helena, Thyeſtes, Medea, Achilles, Oedipus, & Semele.*

Diogenes *Alexandrinus ex Troade, obſoletorum verborum aucupator.*

Melanthius, *de quo Heſiodi ſcholiaſt. Athenæus & alij.*

Ariſtodemus *Athenienſis, quem ex Cicerone D. Aug. lib. 2. de Ciuitate Dei tragicum* auctorem *vocat; niſi cum Lilio malis legere*, actorem: *quod ſatis veriſimile videtur. nam in Claudiano quoque id mendum irrepſerat lib. in Eutrop.* ——— damnóque nefandum Acturus pretium ——— *vt nos in notis ex fide n. l. repoſuimus.*

Spintharus Heracleotes, *qui Semelen Fulminatam & Herc. Ardentem edidit.*

Dicæogenes *apud Valer. Harpocrationem.*

Theodectes *Phaſelites, auctore Stephano,* L. *ſcripſit, ex quibus Mauſolum citat Higynus; qua tragœdia (de hac enim id accipio) Græci ſchol. referunt ab eo victos, Iſocratem Iuniorem, Naucratem, & alios: eiuſdem Philoctetem laudat Ariſtoteles: videtur & ſacra quædam compoſuiſſe, qua de re pöſtea.*

Theopompus *Chius.* } *victi à Theodecte.*
Naucrates *Erythræus.* }

Theodotus, *qui cùm Mneſarchum tyrann. quadam fabulâ perſtrinxiſſet; ab eo in Apollinis templo, quò confugerat, occidi iuſſus eſt: quam rem Ouidius in Ibin ſignificat. hunc aliquoties in Præparat. Euangel. citat Euſebius.*

Iſocrates *Orator.* XXXVII. *tragœdiarum auctor dicitur: huius vitam Plutarchus & Philoſtratus ediderunt.*

Iſocra-

Digitized by Google

Iſocrates *Oratoris diſcipulus, vel Apolloniates, vel Heracleotes, & ipſe à Theodecte ſuperatus.*

Aſclepiades *huius iunioris Iſocratis condiſcipulus.*

Eubulides *Mileſius, Megaricus Philoſophus, multas docuit.*

Cantarus *Comicus, videtur etiam tragœdias feciſſe; hanc mihi eius, Medea, ſuſpicionem iniecit. Idem ſuſpicor de* Chæremone *Comico. nam, Pentheus, fabula quæ illi tribuitur, tragœdia videtur fuiſſe; & ſcripſiſſe dramata tragica ſubindicat Ariſtoteles.*

Neophron *ſeu Neophon Sicyonius, cui* C. *&* XX. *tragœdiæ aſcribuntur; & Medeam Euripidis, illi plerique tribuunt.*

Nearchus, *qui cum Calliſthene in Alexandrum traditur conſpiraſſe.*

Neanthes, *nonnullas tragœdias Empedocli traditur dedicaſſe.*

Empedocles *ipſe, ſi Neanthis vera eſt opinio. nam Heraclides Serapionis F. tragœdias quæ Empedocli tribuuntur, alterius fuiſſe cenſuit.*

Carcinus, *cuius Medeam refert Ariſtoteles in Poëticâ: hic Medeam introduxit, fugâ liberis ſuis conſulentem: puto Athenienſem illum, de quo priùs Theophilus, apud Athenæum, lib.* 13.

Cleophon *Athenienſ. cuius Thyeſt. & alias decem citat Suidas; reprehenditur ab Ariſtotele non ſemel.*

Alcimenes *Megarenſis, aliis dicitur Alcimedes.*

Æſchines *antequam ſe reipub. addiceret, tragœdiis actitandis & componendis vacauit, vt ex Demoſthene & Cicerone didici.*

Euphantus *Olynthius, Eubulidis diſcipulus, Antigoni præceptor, cui lib. de regno inſcripſit.*

Rhinton *Tarentinus, Tragicomœdiarum vel Hilarotragœdiarũ inuentor; eius generis* XXXIIX. *docuit, Varroni, Columellæ & aliis non incognitus.*

Apollodori *Tarſenſis ſex fabulas inuenio, & inter eas, Thyeſtem.*

Heraclidem *Ponticum ſcribit Ariſtoxenus in muſic. ſuas tragœdias ſub Theſpidis nomine publicaſſe.*

Ariſtophon, *cuius Philoctetem refert Plutarchus.*

Lyſippus, *Athenæo & Suidæ.*

Callias *Athenienſis, aliorum iudicio, tragicus fuit, nam eius Grammatica tragœdia, ex qua quædam Athenæus adducit, item Atalanta, Cyclopes, &c. laudantur.*

Theodorum *quendam, quem credo* XX. *loco ponit Laërtius, multas tragœdias docuiſſe ferunt.*

Ariſton Chius, *quem propter maledicentiam in exſilium pulſum ſcribit Plutarchus: alius ab Ariſtone Chio Philoſopho, de quo Cicero; & ab* Ariſtone Syracuſano *tragœdo, de quo Liuius.*

Heliodorus *apud Galen. lib.* 2. *de antidotis.*

Cyliſcus, *niſi nomen apud Plinium lib.* 35. *corruptum; quem Protogenes meditantem depinxit. ſuſpicor eſſe,* Phyliſcum.

Nothippus, *apud Athenæum, ab edacitate Opſophagus dictus.*

Pythangelus, *homo flagitiis, quàm fabulis nobilior.*

Digitized by Google

Parthenij *Herculem & Iphiclum, quas citat Steph., tragœdias puto.*

Leonteus *Argiuus, quem Amaranthus in lib.* περὶ σκηνῆς *teſtatur Iubæ regi familiarem fuiſſe.*

Diodorus *Alexandrinus ex Troade, Auguſti tempore, apud Strabon.*

Nicolaus Damaſcenus *Peripateticus, Auguſto, vt referunt Athenæus & Plutarch.; & Herodi regi, vt docent Ioſeph. & Hegeſipp. gratiſſimus.*

Sacas, *quem fortè Pauſan. & Plutarch.* Sacadan *vocant.*

Simonides *Leoprepis F., cuius inter cetera opera etiam tragœd. feruntur.*

Pindarus *non Scopelini, ſed iuxta veraciores Daiphanti, vel Pagonidæ F.*

Philoſtratus *Lemnius, à quo plus minus* XXXXIII. *ſunt ſcriptæ.*

Artabazes *Armeniæ rex, teſtibus Appiano in Parth. Plutarcho & aliis.*

Iſagoras *M. Antonini tempore, apud Philoſtratum in Sophiſt. & (vt finiam)* Timones *duo*, Herillus, Hipparchia *Metroclis ſoror*, Lucianus *Paſiphontes*, Arion, Autocrates, Ariſtonymus, Anaximander, Xenocles *Athenienſ.* Dionyſiades *Mallotes*, Dionyſides *Alexandrinus*, Epicharmus, Ephippus, Philoxenus, Demologus, Dorillus, *de quibus Hephæſtion, Harpocration, Athenæus, Plutarch., Laërtius & Suidas. Imperatorem denique* Titum *Veſpaſiani filium Græcè tragœdias compoſuiſſe, Suetonius, Eutropius & D. Iſidorus prodiderunt. Sacras veteris vel noui Teſtamenti hiſtorias tragœdiis Græcis proſecuti ſunt non pauci: ego ſequentium dumtaxat memoriam habeo.* Theodectes *Phaſelites, iam nominatus, cùm in quadam tragœdiâ quædam fidei veræ myſteria vulgaſſet, oculorum cæcitate fuit multatus, nec niſi multorum dierum ſupplicationibus viſum recuperauit. auctores ſunt Ioſeph. lib. 12. antiquit. & Ariſteas Ptolemæi regis Hyperaſpiſtes in lib. de ſeptuaginta duobus veteris Teſtamenti interpretibus.*

Ezechielus *quidam, quem Clemens Alexandrin. in Stromat. Iudaica Græcis tragœdiis complexum fuiſſe refert.*

Sozomenus in eccleſ. hiſtor. ſcribit Apollinarem *Syrum res ſacras tragœdiis incluſiſſe, atque Euripidem iis imitatum fuiſſe.*

D. Gregorij *Nazianzeni Chriſtus tragœdia exſtat etiam nunc.*

Stephanus *Monachus Chriſtianus, ex D. Sabbæ ſectatoribus, cuius Græci feſtum celebrant* V. *kal. Nouemb. cuiuſdam tragœdiæ de Chriſti nece auctor creditur.*

Timotheus *tempore Anaſtaſij Imp. Demoſium Chriſtianam tragœd. compoſuit. Denique omitto Homerum (quem Tragicis Plato annumerat, in Theæteto) ne Epicos cum noſtris confundam.*

Ita Græcorum tragicorum plus minus centum & duodetriginta nomina ſuperſunt, quorũ plus bis mille tragœdias fuiſſe ſuſpicor: exſtant vix triginta. Pauciores fuere Latini tragici; ſed pro numero tragœdiarum reliquarum, haut ſcio an par calamitas Latij. Id vt appareat, quam Græcis, eandem Romanis tragicis, ex Grammaticorum libris eruendis operam impendamus.

Igitur ab exceſſu Sophoclis, annis plus minus C. *&* XXX. *Romæ ab* V. C. *anno penè* D^{mo} *Cethego & Tuditano coſſ. tragœdia cœpit; quam primus docuit* L. Liuius Andronicus. *hunc ſubſecuti ſunt,*

Q. Ennius

Digitized by Google

Q. Ennius *Rudius, cuius ex Telepho, Alcmæone, Andromachâ, Thyeſte, Medea (quam ex Euripidis tranſtulit) Hecuba, Achille & aliis ſuperſunt multa fragmenta.*

Cn. Næuius, *qui præter comœdias etiam tragœdias ſcripſiſſe videtur, eius enim citantur, Alceſtis, Lycurgus, Ægiſthus, Tereus; quæ ſunt indubitata dramata tragica.*

M. Pacuuius *Brunduſinus, Ennij, iuxta Plinium, ex ſorore; iuxta Euſebium, ex filiâ nepos.*

L. Attius, *ſeu* Actius, *ſeu* Accius, *(his enim tribus modis ſcriptum inuenias; mihi prima ſcriptura placet, marmorum, numiſmatum, Dionis, & Victorini auctoritate confirmata) quinquaginta annis iunior, cum Pacuuio tamen iiſdem Ædilibus fabulam docuit.*

L. Afranius *Comicus, tragœdias etiam, ſed minùs tragicè, auctore Cicerone compoſuit.*

M. Attilius, *Ciceroni tribus in locis, duriſsimus & planè ferreus ſcriptor.*

Sulpitius *trib. pl. (vt Aſconius teſtatur) non orator modò inſignis, ſed & tragicus bonus fuit, & tragœdias ſuas* Iulij *nomine inſcripſit.*

Puppium *Lilius lib. 8. tragicum facit. ſanè Horatius eius poëmata lacrymoſa vocauit.*

Rutilij Gemini, *Aſtyanax à Placiade citatur.*

M. Terentius Varro, *Romanorum doctiſsimus; de quo tamen non eſt omnino certum, tragœdiáſne quoque docuerit, an verò è Satyris aliquas tragœdiarum dumtaxat nominibus inſcripſerit.*

Q. Catulus, *dubium eſt an tragœdiam dederit.*

C. Iulius *L. F. Q. Catuli frater vterinus, cuius lenitatem tragœdiarum Cicero in Bruto prædicauit; Feſtus eius Adraſtum citat: Victorinus, Tecmuſam, (id eſt Tecmeſſam) eumq; docet etiam Strabonem, Seſquiculum, & Vopiſcum dictum, niſi nos codices fallunt.*

C. Iulij Cęſaris *Dictatorē laudat Sueton. timeo ibi aliquod vulnus ſubeſſe.*

Q. Cicero, *Marco Cicerone teſte, tragœdiam ſcripſit.*

P. Virgilius Maro, *ſecundùm nonnullos, in hunc numerum referendus eſt, quos Donatus & Seruius referunt; à quibus traditur Virgilius,* Thyeſtem *tragœdiam compoſuiſſe, & Varij vxori (cui nimis familiaris erat) dediſſe, quam Varius poſtea pro ſuâ recitarit: atque hoc occultè ab ipſo Virgilio in Bucolicis illo verſu ſignificari,*

Quem mea carminibus meruiſſet fiſtula caprum.

ſed, ſiue tragœdiam Maro compoſuit, ſiue non; alienam hanc à Virgilij caſtiſsimis moribus narrationem puto; & Varium potuiſſe ſuo Marte fabulam componere, Horatij & Ouidij teſtimonio patet.

C. Octauius Auguſtus, *Achillem teſte Suida; & Aiacem imperfectum, teſte Suetonio.*

Caſſij Seueri Parmenſis *Thyeſtem, Porphyrion citat: eius opuſcula Horatius laudat. Fuit & eodem tempore alius* Caſſius Seuerus; *quem Ouidius in lib. de Ponto ſcribit Regale carmen Latio dediſſe: quo tempore Parmenſis*

Digitized by Google

ille, iam Auguſti iuſſu, à Vario fuerat interfectus.

L. Varius *à Tacito, Fabio, & Horatio laudatus. caue hunc cum Quinctilio Varo confundas.*

Turranius, *de quo Ouid. 4. de Ponto*;

Muſáque Turani tragicis innixa cothurnis.

Iunius Gracchus; *qui, auctore Terentiano, Thyeſtem, docuit: Vnde Ouidius*; Cùm Varius Gracchúſque darent præcepta tyranno.

C. Cilnius Mæcenas, *citante Seneca compoſuit Prometheum, & citante Priſciano Octauiam. Sed profectò vel mendoſus eſt Priſcianus; vel* Octauia *cuiuſpiam recentioris eſt Mæcenatis. Si* Meliſſi Mæcenatis *contendas; de quo Grammatico Suetonius, & quem Plinius Octauianæ bibliothecæ ab ipſo Auguſto præpoſitum, & ſexageſimo ætatis anno Iocorũ libros compoſuiſſe ſcribit; viciſſim hanc Octauiam non tragœdiam, ſed comœdiam fuiſſe contendam. hic enim Mæcenas Meliſſus togatarum, quas trachatas vocabant, primus auctor fuit, & ab Ouidio & Acrone in album Comicorum refertur; vt & alij obſeruarunt. Verùm putarim potiùs Cilnij Mæcenatis* Octauiâ, *infelix Marci Antonij & Octauiæ matrimoniũ deſcriptum. vel non fabulã, ſed quid aliud: nam conſtanter m. ſ. Priſciani lib.* 10. *habent*, Mæcenas in Octauiam.

Aſinius Pollio, *de cuius tragœdiis, præter Seruium, etiam Horat. in Od.*

Ariſtius Fuſcus, *tragicus, teſte Acrone. nam Porphyr. Comicum facit.*

P. Ouidij Naſonis *Medea celebratur, à Fabio, Tertulliano, & aliis.*

M. Aimilius Scaurus (*alij* Mamercum *faciunt*) *à Tiberio occidi iuſſus, Atreum fabulam compoſuit, teſtibus Tacito & Dione.*

Iul. Maternus, *cuius Medeam, Thyeſtem, Catonem, Tacitus memorat.*

P. *vel* Q. Pomponius Secundus (*alius à L. Pomponio Attellanarum ſcriptore, quem Seneca & Cicero laudant, & cuius Grammatici plus minus* XXX. *comœdias referunt*) *Germanico, Caligulæ, & Claudio cariſsimus, conſulatu, & triumphalibus ornamentis; ſed Poëmatibus, maximè tragœdiis, nobilior; valde à Quinctiliano commendatur; & Plinius Secundus duos de vita eius libros conſcripſit.*

Trabeas, *non ille ſenior Cæcilius Trabeas Comicus, ſed alius recentior, apud Tacitum.*

Cornutus Stoicus, *teſte Lilio dialog.* 4.

L. Annæus Seneca, *cui nouem has tribuerim.*

M. Annæi Lucani *Medeam, Statius & Fabius laudant.*

Neronis Imp. *tragœdiarũ, Philoſtratus & Tacitus mentionem fecerunt.*

P. Statius Papinius, *ex Iuuenale Sat.* VII. *videtur compoſuiſſe fabulam Agauen, & egeſtate preſſus illam Paridi hiſtrioni vendidiſſe.*

Codrus *quidam, (incertum an Cordus) de quo ita Commentarius antiquus in Iuuenalem, ad illud*; Rauci Theſeide Cordi. *Cordus hic Poëta fuit vitioſus, qui tragœdiam Theſei ſcripſit; de quo Virgilius dixit,* ——Sedet æternúmque ſedebit infelix Theſeus. *ex quibus verbis duo colligo, primum nouam verſiculi Virgiliani explicationem in Æneid* VI. *Alterum tragœdiam fuiſſe inſcriptam,* Theſeus; *vel potiùs legendum,* Theſeid,

ſeid. *pro* Theſeidem. *nam inſcriptionem*, Theſeis; *Satyricus ridet. Hunc tamen Seruius in 1. Æneid.* Codrum *vocat.*

Ex Iuuenali quoque colliguntur & alij quidam tragici, ſed mali & inepti. nam Sat. 7. Alcithoën Pacci, Thebas & Terea Fauſti. *vbi notat Comment. hæc nomina & fabulas eſſe malorum Poëtarum. Mox;*

Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno
Cuius & alueolos & lænam pignorat Atreus.

Tragicum Poëtam dicit idem Comment. & ſupellectilem fœnori oppoſuiſſe vt Atreum componeret. Pelopeam *quoque & Philomelam in eâdem Satyrâ exiſtimo nomina tragœdiarum.*

Alius quidam Varro, *quidam etiam* Baſſus *tragici à Martiale nominantur, quorum vnum laudat, alterum vituperat.*

Scæua Memor Auruncus, *frater Turni nobilis Satyrici, tempore Domitiani Imp. tragœdias docuit: horum fratrum bis Martialis, ſemel Probus in Iuuenalem, & ſemel Sidonius meminerunt: eius tragœd. Herculem, citat Placiades, meminit etiam Comment. Iuuenalis. Idem Placiades citat quendam* Criſpinum *in Heraclea, ſeu vt v.l.* Criſpilium, *ſed puto comœdiã vel hiſtor.*

L. Verum L. F. Antoninum Imp. *ſuſpicor etiam Tragœdias factitaſſe ex iis, quæ de illo refert Sex. Aurelius.*

Denique cuiuſdam Lampridij *tragici mentio exſtat apud Sidonium Apollinarem lib. 8. Epiſt. 11.*

Atque hic vltimus eſt veterum Latinæ tragœdiæ ſcriptorum, de quo aliquid compererim: ex horum plus quàm triginta Poëtarum fabulis, decem integras habemus; quas quidam ſpernunt, alij admirari ſolent: his vt gratum faceremus, non exiguo labore, ſatis prolixis commentariis, ad vnam omnes vel ornauimus, vel onerauimus. Tribui ſolent L. Annæo Senecæ, cuius vitam Xicho Polentinus (ridiculi ſunt, qui illam D. Auguſtino aſcribunt) Rod. Agricola, Pet. Crinitus, Lilius Gregorius, & Ambroſius Morus Cordubenſis ita deſcripſerunt, vt coniecturâ tantùm niti, & ſolo ferè Cornelio Tacito auctore vſi videantur; mêque excitarint magis, quàm deterruerint ad ſeriò Senecarum vitam, ex ipſorummet libris, ex Tacito etiam, Dione, Suetonio, ceteris contexendam: nam aliorum, qui potuiſſent elegantiùs, nihil præter nudas pollicitationes mihi contigit videre. hæc illis ſi probabuntur, bene eſt: ſin minùs, ſua promant. gaudebo, & melioribus plaudam, reipub. verò litterariæ gratulabor. Interea boni lectores, meo, qualis qualis eſt, labore nonnihil iuuabuntur.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΩΝ

LIBER SECVNDVS.

DE L. ANNÆI SENECÆ VITA ET SCRIPTIS.

De nomine Senecæ. CAP. I.

LVCIOS *vel à Lucumonibus Hetruſcis, vel quòd initio lucis nati erant, appellatos, Valerius Maximus lib.x. & Sex. Pompeius ſcribunt. Annæam familiam Hiſpanienſem fuiſſe, Cordubenſem videlicet, & equeſtrem, conſtat: de orthographia non liquet. Pintianus vir impensè doctus,* Annæus *cum diphthongo vult ſcribi, ex Terentiani ſententia, hoc verſu;*

In Caſtigat. Senecæ, & in annotat. Plinianis.

Annæus Seneca & Pomponius ante Secundus.

id Martialis confirmat;

Annæi faceret manus Sereni.

& non ſemel antiquæ VRBIS *epigrammata à Iacobo Mazochio vulgata. Antiqua tamen vtriuſque Senecæ, L.Flori, Lucani, Cornuti exemplaria (in inſcriptione librorum) Symmachi P.V.lib.2.epiſt. 283. &* Π. *Florentinæ l.1.ad S.C.Trebell.* Anneus *continent, vt & Latinus codex D. Hieronymi, Eccleſiaſticor. ſcriptorum, & Lactantij non ſemel; Sophronij quoque Græca D.Hieronymi interpretatio,* Ἄννεως; *Xiphilini liber in octaui forma excuſus perperam,* ἄννιος, *pro* ἀνναῖος. *mihi placet,* Annæus. *Annij Romani, Annæi Bæthici, vt & Mela Pomponius, ex aliâ opinor familiâ, etſi Lilius diſſentit, certè non Cordubenſis.* SENECAM *Caſſiodorus inde dici putat, quòd, cui primùm hoc cognomen impoſitum, canus ſit natus, vt de Numa Pompilio traditur; & de Ergino Argonautâ, à Pindari ſcholiaſte; & de Tarcone & Cycno ab Euſtathio. Frequentius ſanè;*

Φύονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσι πολιαὶ
θαμὰ, καὶ παρὰ τὸν ἁλικίας ἐοικότα χρόνον

Naſci (inquit Pindarus Olymp. 4.) frequenter iuuenibus canos, & præter tempus congruum ætatis. Tyrrhenum ab ineunte pueritiâ incanuiſſe, Strabo; Xiphilinus in Galbâ, id puero cuidam ſacrificanti accidiſſe; Gellius in Albaniâ cuidam genti peculiare, docet. Et ſcio Patri quondam meo, bono & laudato viro, vnius noctis peruigilio & mortis metu, quoniam medicos conclamantes audierat, vix tertio ætatis luſtro, planè capillos omnes canuiſſe. Fieri potuit vt qui in Annæâ gente primus Seneca dictus eſt, hoc habitu corporis natus ſit, & ita poſteris cognomen ceſſerit, vt de Ciceronibus, Cæſaribus, Scipionibus, Priſcianus lib.2. prodidit. An Senecæ gentilis fuerit Seneca ille XII. *Hieroſolymorum Epiſcopus, apud Euſebium lib. 4. Eccleſ. hiſt. & Nicephor. lib. 3. an verò nomen mendoſum ſit; an præter Annæos, aliis hoc nomen receptum; mihi, nil quod ſtatuam, certi eſt.*

Digitized by Google

De Maioribus Senecæ. CAP. II.

SENECAM Cordubenſem (notiſſima Bæthicæ ciuitas Corduba, quæ in nummis Tiberij vocatur PATRICIA COL.) Annæâ, equeſtri familiâ, ortum nemo ignorat. Patrem habuit L. Annæum Senecam, matrem Elbiam, vt ex inſcriptione Controuerſ. & Suaſoriar. & lib. de Conſolatione ad Elbiam* colligitur. Nec eſt, quòd quis vulgatum errorem ſequi pergat, & Declamationes Controuerſiaſq. Philoſopho tribuat, quæ res multos* in errorem induxit: id enim fieri non poſſe, fuit ab aliis accuratè demonſtratum*. Senior itaque Seneca (ſic patrem deinceps vocabimus) fuit priſcis moribus, litteris mediocriter imbutus, philoſophiæ, quam oderat, cauſſâ, Philoſopho Senecæ minùs quàm fratribus æquus, memoria ſingulari & propè ſtupendâ: quæ quidem omnia ipſorummet teſtimonio comprobantur. Initio Declamationum* ſe iam ſenem illas conſcripſiſſe teſtatur, quo tempore filij ad honores ſe accingebant: mortuus fuit ante Philoſophi exſilium, vt poſtea conuincam: ſe condiſcipulum Portij Latronis, Marulli Rhetoris diſcipulum facit,* quo loco de memoriæ ſuæ vi in hunc modum gloriatur; Hanc aliquando in me floruiſſe, vt non tantùm ad vſum ſufficeret, ſed in miraculum vſque procederet, non nego. Nam & duo* millia nomina recitata, quo ordine erant dicta, reddebam: & ab his, qui ad audiendum præceptorem meum conuenerant, ſingulos verſus à ſingulis datos, cùm plures quàm ducenti efficerentur, ab vltimo* incipiens vſque ad primum recitabam. Nec ad complectenda tantùm quæ vellem velox erat mihi memoria; ſed etiam, ad continendum, quæ acceperat,* fida. Nunc* autem & ætate quaſſata, & longâ deſidiâ, quæ iuuenilem quoque animum diſſoluit, eò perducta eſt, vt etiam ſi poſſit aliquid præſtare*, tamen promittere non poſſit. Et diu ab illâ nihil repetiui. ſolebat bonæ fidei eſſe. nũc, quia iubetis, experiar quid poſſit, & illam omni curâ ſcrutabor*. ex parte enim ſpero bene. Nam quæcumque apud illam aut puer, aut iuuenis depoſui, quaſi recentia & modò audita, ſine cunctatione, profert. At* ſi qua illi intra proximos annos commiſi, ſic perdidit & amiſit, vt etiamſi ſæpius ingerantur, totiens tamen tamquam noua audiam. Itaque ex memoriâ meâ, quantum vobis ſatis eſt, supereſt. Martiali doctus dicitur, Volaterrano eruditiſſimus. Inter Elbiæ laudes ſingulares, rara in aduerſis æquitas animi, magna felicitas fuit ingenij. ſic enim Philoſophus; Nullam tibi (inquit) fortuna vacationem dedit à grauiſſimis luctibus. amiſiſti matrem ſtatim nata, imò dum naſcereris, &, ad vitam quodammodo expoſita, creuiſti ſub nouerca; quam tu quidem omni obſequio & pietate, quanta vel in filia conſpici poteſt, matrem fieri coëgiſti. Nulli tam magno conſtitit & bona nouerca. Auunculum indulgentiſſimum optimum ac fortiſſimum virum, cùm aduentum eius exſpectares, amiſiſti. Et, ne ſæuitiam ſuam fortuna leuiorem ducendo faceret, cariſſimum virum tuum, ex quo mater trium liberorum eras, extuliſti. Lugenti tibi luctus nunciatus eſt, omnibus quidem abſentibus liberis: quaſi de induſtriâ in id tempus coniectis malis tuis, vt nihil eſſet, vbi ſe dolor tuus reclinaret. Tranſeo tot pericula, tot metus. quos ſine interuallo vitæ incurſan-

- *Sic m.ſ. Hiſpanici, & Burdegalen. vulgo, *Albinam*, exſtat. Elbiam legit etiã auctor Sophilagij.
- *Agricolam, Xichonem & alios.
- *Lipſ. in Electa. & meminit Volaterran li. 19.
- *Initio lib. 2.
- * In præfat. declamation.
- * Sic m.ſ. Burd.
- V.l. *ſuſcipiens.*
- * *fida*, deeſt v.l. vt & *autem.*
- *Idem m.ſ. Burd. *præſtare, non poſſit promittere. ſine, tamen.*
- *Iidem lib. *De p.e. bene ſpero.*
- * Sic ex mẽbranis lego.
- Lib. ad Helbiam cap. 2.

» *curſantes pertuliſti. Modò in eundem ſinum, ex quo tres nepotes emiſeras, oſ-*
» *ſa trium nepotum recepiſti. Intra viceſimum diem, quàm filium meũ in ma-*
» *nibus & in oculis meis mortuum funerauer as, raptum me audiſti. Hoc adhuc*
» *defuerat tibi, lugere viuos.* Obiit ergo materna Senecæ auia partu; auus aliam
vxorem duxit. Pater Declamator, ante Philoſophi exſilium, relictis tribus
dumtaxat liberis, deceßit: ipſa Elbia, quando obierit, non magis ſcitur, quàm
quis ille auunculus eius fuerit: ad exſilium vſque filij vixiſſe, tribus nepotibus,
Epiſt. 109. in his vno Senecæ filio, ſuperſtitem, apparet. De patre ſic alibi ſcribit; *Patre*
» *meo rogante, qui non calumniam timebat, ſed philoſophiam oderat.* Malebat
nimirum filios ad rempub. accedere, quàm in ſtudiis ocioſis (vt horrida iudica-
bat antiquitas) tanquam ad ſaxum adhæreſcere. Sanè nec vxori Elbiæ permi-
ſit auidum litterarum animum exſaturare. Hoc vtrique parenti filius teſti-
» monium perhibet, in matris laudes liberalior. *Noui* (matrem affatur) *animum*
» *tuum nihil in ſuis præter ipſos amantem. viderint illæ matres, quæ potentiam*
» *liberorum muliebri impotentiâ exercent; quæ, quia feminis honores non licet*
» *gerere, per illos ambitioſæ ſunt; quæ patrimonia filiorum & exhauriunt &*
» *captant; quæ eloquentiam commodando aliis fatigant. Tu filiorum tuorum bo-*
» *nis plurimum gauiſa es, minimum vſa. Tu liberalitati noſtræ ſemper impo-*
» *ſuiſti modum, cùm tuæ non imponeres. Tu filiafamilias locupletibus filiis vl-*
» *tro contuliſti. Tu patrimonia noſtra ſic adminiſtraſti; vt tanquam de tuis la-*
» *borares, tanquam alienis abſtineres. Tu gratiæ noſtræ, tanquam alienis rebus*
» *vtereris, peperciſti: & ex honoribus noſtris ad te nihil, niſi voluptas, & im-*
» *penſa pertinuit. Nunquam indulgentia ad voluptatem reſpexit. Non potès ita-*
» *que, erepto filio, deſiderare, quæ incolumi nunquam ad te pertinere duxiſti.*
De conſolat. c. 14. Et poſtea; *A te plus exigit vita ab initio fortior. non poteſt muliebris excuſatio*
contingere ei, à qua omnia vitia muliebria abfuerunt. Non te maximum ſæ-
» *culi malum impudicitia in numerum plurium adduxit. non gemmæ te, non*
* Sic o. l. quos vidi. * *margaritæ flexerunt. non tibi diuitiæ, velut maximum generis humani bo-*
num, refulſerunt. non te, bene in antiquâ & ſeuerâ inſtitutam domo, pericu-
» *loſa etiam probis, detorſit peiorum imitatio. non te fecunditatis tuæ, quaſi ex-*
» *probraret ætatem, puduit. numquam, more aliarum; quibus omnis commenda-*
» *tio ex forma petitur; tumeſcentem vterum abſcondiſti, quaſi indecens onus,*
» *nec intra viſcera tua conceptas ſpes liberorum eliſiſti. non faciem coloribus, ac*
» *lenocinitis polluiſti. numquam tibi placuit veſtis, quæ ampliùs nudaret, quàm*
» *componeret. vnicum tibi ornamentum pulcherrima, & nulli obnoxia ætati*
» *forma, maximum decus, viſa eſt pudicitia. Non potes itaque ad obtinendum*
» *dolorem muliebre nomen prætendere, ex quo te virtutes tuæ ſeduxerunt: tan-*
» *tum debes à feminarum lachrymis abeſſe, quantum à vitiis.* Mox etiam ita
» ſcribit; *Itaque illò te duco; quò omnibus, qui fortunam fugiunt, confugiendum*
» *eſt; ad liberalia ſtudia: illa ſanabunt vulnus tuum, illa omnem triſtitiam tibi*
» *euellent. His etſi numquam aſſueſſes*, nunc vtendum erat: ſed, quantum tibi*
* Malè vulgo; aſſueſces *patris mei antiquus rigor permiſit; omnes bonas artes, non quidem compre-*
» *hendiſti, attigiſti tamen. Vtinam quidem virorum optimus pater meus, minùs*
» *maiorum conſuetudini deditus, voluiſſet te ſapientũ præceptis erudiri potiùs,*

quàm

quàm imbui. Non parandum tibi nunc contra fortunam eſſet auxilium, ſed proferendū. propter iſtas, quæ litteris non ad ſapientiam vtuntur, ſed ad luxuriā inſtruuntur; minus eſt indulgere ſtudiis paſſus: beneficio tamē rapacis ingenij, plus quàm pro tēpore hauſiſti. iacta ſunt diſciplinarū omniū fundamēta. Nunc ad illas reuertere, tutā te præſtabūt illæ, conſolabūtur illæ, &c. Exiſtimo Elbiam Cordubâ, vel neſcio alicunde, Romā veniſſe, filiorū videndorum causâ; mox reditum in patriam cogitaſſe, iiſq; valedixiſſe: tertiò pòſt, à diſceſſu illius die, pulſum Senecam in exſilium. Quod quidem mihi ſequentia perſuadent: Nam hoc quoque aduerſus te crudeliter fortuna molita eſt, quòd te antè tertium demum diem quo percuſſus ſum, ſecuram, nec quicquam tale metuentem, aggredi voluit. bene nos locorum longinquitas diuiſerat. bene aliquot annorum abſentia huic te malo præparauerat. rediſti: non, vt voluptatem ex filio perciperes; ſed ne conſuetudinem deſiderij perderes. Si multo antea fugiſſes; fortiùs tuliſſes, ipſo interuallo deſiderium molliente. Si non receßiſſes; vltimum certè fructum, biduo diutius videndi filium, tuliſſes. Nunc crudele fatū ita compoſuit; vt nec fortunæ meæ intereſſes, nec abſentiæ aſſueſceres: ſed quanto iſta duriora ſunt, tanto maior tibi virtus aduocanda eſt. &c. Viuebat hoc tempore Senecæ auus, Elbiæ pater; viuebat & Senecæ* matertera. Vtriuſq; memoriam ille obliuionis tenebris eripuit. de auo; Numerarem (inquit) inter magna ſolatia, patrem quoque tuum, niſi abeſſet: nunc tamen, ex affectu tuo, quid illius interſit cogita. intelliges quāto iuſtius ſit, te illi ſeruari, quàm mihi impendi. quotiens te immodica vis doloris inuaſerit & te ſequi iubebit; patrem cogita. cui, tu quidem tot nepotes, pronepotéſque dando effeciſti, ne vnica eſſes: conſummatio tamen ætatis actæ feliciter, in te vertitur. illo viuo, nefas eſt te, quod vixeris, queri. Materteræ laudatiſſimæ feminæ, fuſiùs meminit, dignæ matronæ, cuius nemo laudes conticeſcat. Maximum (ait) adhuc ſolatium tuum tacueram, ſororem tuam, illud fideliſſimum pectus tibi, in quod* omnes curæ tuæ pro indiuiſo transferuntur, illum animum omnibus nobis maternum. Cùm hac tu lachrymas tuas miſcuiſti. in hac tu primùm reſpiraſti. Illa quidem affectus tuos ſemper ſequitur: in meâ tamen perſona, non pro te dolet. illius manibus in vrbem perlatus ſum. illius pio, maternóque nutritio, per longum tempus æger, conualui. Illa pro Quæſturâ meâ gratiam ſuam extendit: & quæ ne ſermonis quidem, aut claræ ſalutationis ſuſtinuit audaciam, pro me vicit indulgentiâ verecundiam. Nihil illi ſeductum vitæ genus, nihil modeſtia* [&] in tantâ feminarum petulantiâ ruſtica, nihil quies, nihil ſecreti, & ad ocium compoſiti mores obſtiterunt: quo minùs pro me etiam ambitioſa fieret. Hæc eſt, mater kariſſima, ſolatium, quo reficiaris. Illi, quantum potes, te iunge, illius artiſſimis amplexibus alliga. Solent mærentes ea quæ maximè diligunt fugere, & libertatem dolori ſuo quærere. tu ad illam te, & quicquid cogitaueris, confer: ſiue ſeruare iſtum habitum voles, ſiue deponere; apud illam inuenies vel finem dolori tuo, vel comitem. Sed, ſi prudentiam perfectiſſimæ feminæ noui, non patietur te nihil profuturo mærore conſumi, & exemplum tibi ſuum, cuius ego etiam ſpectator fui, narrabit. Kariſſimum virum amiſerat, auunculum noſtrum, cui virgo nupſerat, in ipſa nauigatione: tulit tamen,*

Ad Elbiam cap.16.

* Poſſet etiā legi; di, redi.

d.lib.c.15.

*Nempe vxor auunculi, Elbiæ fratria.

d.cap.16.

* Ita conieci legendum.

* Mallē [&] deleri.

» eodem tempore, & luctũ & metũ, euictiſq́ tempeſtatibus corpus eius naufraga
» euexit. O quàm multarũ egregia opera in obſcuro iacent! Si huic illa ſimplex
» ad memorandas virtutes contigiſſet antiquitas; quanto ingeniorũ certamine
» celebraretur vxor, quæ oblita tempeſtatis, oblita metuendi etiam firmiſſimis
» maris, caput ſuum periculis pro ſepulturâ obiecit, & dum cogitat de viri fune-
» re, nihil de ſuo timuit! Nobilitatur carminibus omniũ, quæ ſe pro coniuge vi-
» cariam dedit: hoc amplius eſt, diſcrimine vitæ ſepulchrum viro quærere. maior
» eſt amor, qui pari periculo minus redimit. Poſt hoc nemo miratur, quod per ſe-
decim annos, quibus* maritus eius Ægyptum obtinuit, nunquam in publico
conſpecta eſt, neminem prouincialem in domum ſuam admiſit, nihil à viro pe-
tiit, nihil à ſe peti paſſa eſt. Itaque loquax & ingenioſa in contumelias præfe-
» ctorum Prouincia; in qua etiam qui vitauerunt culpam, non effugerunt infa-
» miam; velut vnicum ſanctitatis exemplum ſuſpexit: &, quod illi difficillimum
» eſt, cui etiam periculoſi ſales placent, omnem verborum licentiam continuit,
» & hoc die illi ſimilem, quamuis nunquam ſperet, ſemper optet. Multum erat,
» ſi per ſedecim annos illam Prouincia probaſſet: plus eſt, quod ignorauit. Hoc
» non ideo refero, vt laudes eius exſequar, quas circumſcribere potiùs eſt, tam
» parcè diſcurrere: ſed vt intelligas, magni animi eſſe feminam; quam non am-
» bitio, non auaritia, comites omnis potentiæ & peſtes, vicerunt; non metus mor-
» tis eam, exarmatâ naui naufragium ſuum ſpectantem, deterruit, quo minùs
» exanimi viro hærens quæreret, non quemadmodum exiret, ſed quemadmo-
dum efferret. De Senecæ maioribus plura non habeo.

*Vt puto poſterior. fortaſſis Gallio Senior.

d. Conſolat. ad Elb. c. 17.

De Senecæ fratribus. CAP. III.

DVOS tantùm, ex Elbiâ, fratres habuit; quorum vnus Gallio honores geſſit; alter, equeſtri ordine contentus, à magiſtratu ſe abſtinuit, Mella. Sororis nulla mentio, nec aliorum fratrum: neque Elbiam biuiram fuiſſe, nec Declamatorem Senecam, præter Elbiam, aliam vxorem habuiſſe, quiſquam (quod ſciam) prodidit. Duo ergo dumtaxat
» eius fratres fuere; de quibus ita ſcribit: Reſpice fratres meos, quibus ſaluis fas
» tibi non eſt accuſare fortunam. In vtroque habes, quod te diuerſâ virtute dele-
» ctet. alter honores induſtriâ conſecutus eſt, alter ſapienter cõtempſit. Acquieſce
» alterius filij dignitate, alterius quiete, vtriuſque pietate. Noui fratrum meo-
» rum intimos affectus. alter in hoc dignitatem excolit, vt tibi ornamento ſit: al-
» ter in hoc ſe ad tranquillam quietámque vitam recepit, vt tibi vacet. Bene li-
» beros tuos & in auxilium, & in oblectamentum fortuna diſpoſuit. poteris al-
» terius dignitate defendi, alterius otio frui. Certabunt in te officiis, & vnius
» deſiderium duorum pietate ſupplebitur. Audacter tibi poſſum promittere,
nihil tibi deerit præter numerum. Idem priùs ſcripſerat; Kariſſimum vi-
rum tuum, ex quo mater trium liberorum eras, extuliſti. Ipſe Seneca pater
hos ſuorum filiorum mores deſcripſit, commendans Mellæ ingenium, qui mihi
» natu minimus fuiſſe videtur: Hæc eo libentius (inquit) ô Mella fili kariſſime
» refero, quia video animum tuum à ciuilibus officiis abhorrentem, & ab

Conſol. c. ad Elb. cap 16. d. oper. c. 2.

omni

omni * *ambitu auerſum, hoc vnum concupiſcentem, nihil concupiſcere, vt eloquentiæ tantùm ſtudeas. Facilis ab hac in omnes artes decurſus eſt. inſtruit etiam, quos nõ ſibi exercet. Nec eſt, quòd inſidias putes tibi fieri, quaſi id agam,* «
vt te bene crediti ſtudij labor teneat. Ego verò non ſum bonæ mentis impedi- «
mentum. Perge, quò inclinat animus, & , paterno cõtentus ordine, ſubduc for- «
tunæ magnam tui partem. Erat quidem tibi maius ingenium, quàm fratribus «
tuis, omnium bonarum artium capaciſſimum: eſt & hoc ipſum melioris inge- «
nij pignus, non corrumpi bonitate eius, vt eo * *malè vtaris. Sed quoniam fratribus tuis ambitioſæ curæ ſunt, foroq; ſe & honoribus parant, in quibus ipſa quæ ſperantur timenda ſunt: ego quoque aliquando eius proceſſus auidus, & hortator, laudatorq; vel periculoſæ, dum honeſtæ modò, induſtriæ, duobus filiis na-* «
uigantibus, te in portu retineo. Sed proderit tibi, quam tota mente agitas, de- «
clamandi exercitatio, &c. Mellam hunc conſentiunt omnes Lucani poëtæ patrē fuiſſe ex Acilia; de quo Lucano adhuc puero accipio illa Senecæ matrem ſuam alloquentis; Ab his ad nepotes quoque reſpice, Marcum blandiſſimum puerum, ad cuius conſpectum nulla poteſt durare triſtitia. nihil tam magnum,
nihil tam recens in cuiuſquam pectore fuerit; quod non circumfuſus ille per- «
mulceat. cuius non lachrymas illius hilaritas ſupprimat? cuius non cõtractum «
ſollicitudine animum illius argutiæ ſoluant? quem non in iocos vocabit illa la- «
ſciuia? quem non in ſe conuertet, & abducet infixum cogitationibus, illa nemi- «
nem ſatiatura garrulitas? Deos oro contingat hunc habere nobis ſuperſtitem. «
In me omnis fatorũ crudelitas laſſata conſiſtat. Quidquid * *matri dolendum fuerit, in me tranſierit; quidquid auiæ, in me. Floreat reliqua in ſuo ſtatu turba: nihil de orbitate, nihil de conditione meâ querar. Fuerim tantùm nihil ampliùs dolituræ domus piamentum. Superuixiſſe Lucano Senecam, conſtat ex Euſebio, qui tradit Senecam interemtum anno Domini* LXVII. *Lucanum verò, anno* LXVI. *poſtea anno* LXX. *Mellam filij bona impetraſſe; quæ illi fuere exitio. Audite Tacitum; Mella (inquit) quibus Gallio & Seneca parentibus natus, petitione honorum abſtinuerat, per ambitionem* * *præpoſteram, vt eques Romanus Conſularibus potentiâ æquaretur. ſimul acquirendæ pecuniæ breuius iter credebat, per procurationes adminiſtrandis Principis negotiis. Idem* «
Annæum Lucanum genuerat, grande adiumentum claritudinis: quo inter- «
fecto, dum rem familiarem eius acriter requirit, accuſatorem cõciuit Fabium «
Romanum, ex intimis Lucani amicis. Mixta inter Patrem filiumq; coniura- «
tionis ſcientia fingitur, aſſimulatis Lucani litteris. quas inſpectas Nero ferri «
ad eum iuſſit, opibus eius inhians. At Mella; quæ tum promtiſſima mortis «
via; exſoluit venas, ſcriptis codicillis; quibus grandem pecuniã in Tigellinum, «
generumq; eius Coſſutianum Capitonem erogabat, quo cætera manerent. addi- «
tum codicillis tanquam de iniquitate exitij, * *querens ita ſcripſiſſet: ſe quidem mori nullis ſupplicij cauſis, Rufum autem Criſpinum & Anicium Cerialem vitâ frui, infenſos Principi. Duo ergo dumtaxat Senecæ fratres, ambo Germani; quorum vnus honores contemſit Mella, alter honoribus defunctus, L. Iunius Gallio, vt Euſeb. Tacitusq; vocant. Quid igitur ſibi vult inſcriptio illa non vno loco Declamationum repetita?* AD NOVATVM, SENECAM

*Repugnat Tacit. Annal XVI.

*Tacitè philoſophiæ ſtudium in aliis filiis reprehendit.

In Præfat. lib. 2. Declamat.

Lib. de conſolat. ad matrem cap. 16.

*Viuebat ergo M. iſtius mater, vnde patet non agere Senecã de filio ſuo, cùm & ipſe hoc tempore orbus fuerit.

In chronic.

Annal. XVI.

*Neſcio Tacito, an parenti credere debeam.

*Sic habetur in antiquo ante Beroaldi tempora excuſo. malè Lugdunenſ. anni LXXXIV. *exſilij.*

• Ma'élib. 5. Controu. inſcribitur SENECA NOVATO & MELAE FILIIS; pro, Senecæ, Nouato, &c.

* Patet ex Præfat. lib. 2. Declamat.

* Conſolat. ad Elv. cap. 1.6.

& MELAM FILIOS. *Rodolfus Agricola cenſet hos tres Senecæ Philoſophi filios fuiſſe. Sed falſus fallit. primò quia hic Mella, Tacito & Euſebio teſtibus, Senecæ Philoſophi, non filius, ſed frater fuit. tũ quia ipſe Philoſophus paulloante, ad matrem ſcribens, ſe filiis orbum fuiſſe docet, exſilij tempore: at hoc opus ante exſilium conſcriptum fuit, nondum geſtis* à Philoſopho aut Gallione honoribus. cùm tamen Seneca exſulabat, iam fuerat Quæſturam functus; iam Gallio in repub. * florebat, iam erat honores induſtriâ conſecutus. Et ſanè hodie nefas eſt doctis, opus illud Declamationum ſenioris Senecæ negare. Ipſe Seneca lib.* III. *Nat. quæſtion. in prin. Gallionem vocat fratrem ſuum, vt & Tacitus annal.* XV. *Quis ergo Nouatus ille Senecæ frater? opinor & ego Annæum Nouatum adoptione in aliam gentem tranſiuiſſe, & mutato nomine, Iunium Gallionem vocatum; & ſuſpicor apud Quinctilian. lib. 9. c. 2. pro* P. Nouanius Gallio, *legendũ* Iunius Nouatus Gallio. *ſed ſuſpicor tantùm. Neminem fallat, quod me aliquamdiu torſit, Iunij Gallionis frequens mentio in illo Declamatoris Senecæ libello. Duo fuêre Galliones. Senior alter, qui ſe iiſdem ſtudiis dedit, quibus Seneca ſenior, clarus orator, quem Seneca pater noſtrum vocat (fortè affinitatis cauſa, quòd ſororem eius Elbiam duxerat; vel quòd frater Declamatoris erat). Hoc, inquit, nemo præſtitit vnquam Gallione noſtro decentiùs. Iam adoleſcens, dum declamaret, aptè & conuenienter, &c. Præfat. lib. 7. Declamat. Item; Monſtrabo vobis libellum, quem à Gallione*

* Dubia eſt vtraque coniectura: nec liquet mihi vtra verior.

» *noſtro petatis. Præfat. lib. 10. Verum eſt, quod de illo dicit Gallio noſter, Cùm*
» *diceret, rerum potiebatur. Præfat. lib. 3. Primum Tetradeum quorũ faciam*
» *quæritis? Latronis, Fuſci, Albutij, Gallionis. Hi quotiens conflixiſſent; penes*
» *Latronem gloria fuiſſet, penes Gallionem palma: reliquos, vt vobis videtur,*
» *componite. Præfat. lib. 10. Declamat. & lib. 6. Controuerſ. Gallio noſter*
» *putat. Controu. 14 Hoc nemo præſtitit vnquam Gallione noſtro decentiùs.*
Lib. 4. Controuerſ. De eodem illa accipio lib. 1. Suaſor. in fine Suaſor. 3.
» *Solet autem Gallio noſter hæc aptiſſimè ponere. Memini vna nos ab auditione*
» *Nicetis ad Meſſallam veniſſe. Nicetes ſuo impetu valde Græcis placuit. Quæ-*
» *rebat à Gallione Meſſalla, quid illi viſus Nicetes eſſet? Gallio ait,* PLENA
» DEO. *Quotiens audiſſet aliquem ex his Declamatoribus, quos Scholaſtici*
caldos vocant, ſtatim dicebat, PLENA DEO. *Ipſe Meſſalla* nunquam aliter*
eum agnouit ab hominis auditione venientem: interrogat nihil aliud, quàm vt
» *diceret, Numquid* PLENA DEO? *Denique hoc ipſi iam tam familiare erat,*
» *vt inuito excideret. Apud Cæſarem, cùm mentio eſſet de ingenio Haterij, con-*
» *ſuetudine prolapſus dixit, & ille erat* PLENA DEO. *Quærenti deinde,*
» *quid hoc eſſe vellet, verſum Virgilij retulit, & quomodo hoc ſemel ſibi apud*
» *Meſſallam excidiſſet, & nunquã poſtea potuiſſet excidere. Tiberius ipſe Theo-*
» *doreus offendebatur Nicetis ingenio, atque delectatus eſt fabulâ Gallionis.*
» *Hoc autem dicebat Gallio Naſoni ſuo valde placuiſſe. Itaque feciſſe, quod in*
» *aliis multis verſibus Vergilius fecerat, non ſurripiendi cauſſâ, ſed palàm imi-*
» *tandi; hoc animo vt vellet agnoſci. Eſſe autem in tragœdia eius;* Feror huc il-
» luc, vt plena Deo, *&c. Vnde etiam intelligimus hunc Gallionem Tiberij familiarem, Ouidij verò amicũ fuiſſe. Illis verò libris cùm exercitationes eorum*

* Mendoſus locus.

orato-

Digitized by Google

oratorum referantur, qui iuuene adhuc ſeniore Senecâ florebāt, quorum nonnulli Ciceronem viderunt; ſtolidus ſit qui de Philoſophi fratre illa accipiat; qui quo tempore ei hæc à patre ſuo narrabantur, iuuentutem nondum exceſſerat, nec ſanè à patre in os laudatus fuiſſet; nec Ouidio familiaris eſſe potuit, eo tempore relegato, quo fortaſſis nondum natus erat iunior Gallio. Duo ergo Galliones, vt & duo Senecæ, oſcitanter pro vno accepti, has tenebras offuderunt. Senioris huius Gallionis fragmenta ſunt, quæ nobis Seneca ſenior ab interitu eripuit lib. II. *Controu.* I. II. V. VI. VII. XI. XII. XIV. XV. XVII. XXII. *& deinceps vſque ad* XXXIV. *De eodem ait Seneca Philoſophus; Illud mihi in ore erat Domini mei Gallionis; qui cùm in Achaiâ febrim habere cœpiſſet, protinus nauim aſcendit, clamitans, Non corporis eſſe, ſed loci morbum. Epiſt.* 105. *Huius tinnitus vnà cum Mæcenatis calamiſtris reprehendit auctor libri de Claris Oratoribus. hunc diſertiſſimum oratorem vocat Euſebius, & anno* LXVI. *quo Lucanus obiit, ſcribit ſibi necem conſciuiſſe. De eodem loqui arbitror D. Hieronymum in Præfat. lib. 8. in Eſaiam, & ſacras litteras in Act. Apoſtolorum cap. 18. Alter fuit Annæus Nouatus ſeu Iunius Gallio, Senecæ Declamatoris F. Philoſophi frater, quem laudat Papinius, in Genethl. Lucani, lib* II. *Siluar.*

Lucanum potes imputare terris.
Hoc plus, quàm Senecam dediſſe mundo,
Aut dulcem generaſſe Gallionem.

Fuit enim facetus ac comis, ſuauiſſimiſq́ue moribus, nec remiſſo aut fracto, ſed forti magnoq́ue animo. Huic lib. de vita beata dedicatur. Huius meminit Philoſophus, verbis his; quæ ex m.ſ. & coniectura, ſicuti puto caſtiganda, apponam: Solebam tibi dicere Gallionem, fratrem meum, quem modò parum amat, qui amare plus non poteſt, alia vitia non noſſe; hoc [*ſ. adulationis*] *cum odiſſe. ab omni illum parte tentaſti. Ingenium ſuſpicere cœpiſti omnium maximum, & digniſſimum, quod conſecrari malles, quàm conteri: pedes abſtulit. frugalitatem laudare cœpiſti*; quæ ſic opibus vſa ſit, vt illas nec appetere, nec damnare videatur: prima ſtatim verba præſcidit. cœpiſti mirari comitatem & incompoſitam ſuauitatem; quæ illos quoque quos tranſit abducit, gratuitū etiam in obuios meritum: nemo enim mortalium vlli tam dulcis eſt, quàm hic omnibus: Cùm interim tanta naturalis boni vis eſt, vbi artem ſimulationemq́ue non redoleat; nemo non imputari ſibi bonitatem publicam patitur: hoc quoque loco blanditiis tuis reſtitit. vt exclamares, inueniſſe te inexpugnabilem virum aduerſus inſidias, quas nemo non in ſinum recipit. Eo quidem magis hanc eius prudentiam, & in euitando ineuitabili malo pertinaciam te ſuſpicere confeſſus es. quia ſperaueras, poſſe apertis auribus recipi, quamuis blanda dicerentur, quia vera dicebas. Sed eo magis intellexit obſtandum. ſemper enim falſis à vero petitur veritas. Nolo tamen tibi diſpliceas, quaſi malè egeris mimum*, aut quaſi ille aliquid iocorum aut doli ſuſpicatus ſit. non deprehendit te, ſed repulit. Initio lib. 4. natural. quæſtion. Et de Eteſiis, lib. 5. natural. quæſtion. cap.* XI. *Propterea quòd (vt ait Gallio) manè neſciunt ſurgere. De hoc Gallione ſcribit ex Dione Xiphilinus, in Claudio; cùm eſſet conſuetudo necatos à carnificibus in forum magnis quibuſdam vncis trahi, deinde in flumen abiici,*

* Vulgati libri; *quæ ſic à nobis reſtituit, vt illos nec habere n.d.v.* Membranæ Burdegal. *cœpit. quare ſic à nobis reſtituit, vt nos nec l.n.d.v.*

*Sic membranæ.

* Malè vulgò Ἰουνιὸν, pro Ἰούνιον.

L. Iunium Gallionem Senecæ fratrem facetè & vrbanè dixiſſe, Claudium
vnco in cælum attractum. Cornelius Tacitus narrata Senecæ & quorundam
„ aliorum nece, ſubiungit; at in Senatu, vt cuique plurimum mœroris, in adu-
„ lationem demiſsis, Iunium Gallionem, Senecæ fratris morte pauidum, & pro
„ ſuâ incolumitate ſupplicem, increpuit Salienus Clemens, hoſtem & parrici-
„ dam vocans; donec conſenſu Patrum deterritus eſt, ne publicis malis abuti ad
„ occaſionem priuati odij videretur; neu compoſitam, & obliteratam manſuetu-
„ dinem Principis, nouam ad ſæuitiam retraheret. lib. XV. Annal. Non diu ta-
men Gallio ſuperuixit. occiſum enim poſt fratrem Dion tradidit. Nihil ad An-
næam Gentem pertinet. alius quidam Iunius Galenus Gallio, apud Dionem
„ lib. 58. cuius obitum apertiùs narrat Tacitus, his verbis; At Iunium Gallio-
„ nem, qui cenſuerat, vt Prætoriani actis ſtipendiis ius adipiſcerentur in quat-
„ tuordecim ordinibus ſedendi, violenter increpuit, velut coram rogitans, quid
„ illi cum militibus, quos neque dicta, neque præmia niſi ab Imp. accipere par eſ-
„ ſet. reperiſſe prorſus, quod D. Auguſtus non prouiderit. an potiùs diſcor-
„ diam & ſeditionem à ſatellite Seiani quæſitam? qua rudes animos nomine ho-
„ noris ad corrumpendum militiæ morem propelleret. Hoc pretium Gallio medi-
„ tatæ adulationis tulit, ſtatim curiâ, deinde Italiâ exactus: &, quia incuſaba-
„ tur facilè toleraturus exſilium, delectâ Lesbo inſulâ nobili & amœnâ, re-
„ trahitur in vrbem, cuſtoditurq; domibus Magiſtratuum. Annal. V. At illo
tempore Gallio Senecæ frater vix adoleuerat. Plinius lib. XX. natural. hiſtor.
quædam à Gallione, neſcio quo, mutuatus fuit, vt ipſe lib. I. teſtatur. Non de-
fuêre, qui libros Rhetoricorum ad Herenn. cuidam Gallioni adſcriberent.

De vxoribus & liberis Senecæ. CAP. IIII.

COMPERTVM habeo duas Senecam vxores duxiſſe. prioris no-
men ignoro, quæ ante exſilium mariti deceſſit. poſteriorem Pom-
peiam Paullinam, iam grandis natu duxit, vel Suetonij Paullini
viri Prætorij, & rebus geſtis clari, de quo multa Plinius, Tacitus,
& Dion; vel potiùs Paullini Pompeij, cuius etiam Tacitus meminit, filiam,
ad quem ſuſpicor ſcriptum lib. de breuitate vitæ; è quo libro patet Principis ne-
gotia per procurationes adminiſtraſſe, & publicæ annonæ curam geſſiſſe. Tu
„ quidem (inquit) orbis terrarum rationes adminiſtras, tam abſtinenter quàm
„ alienas, tam diligẽter quàm tuas, tam religioſè quàm publicas. in officio amo-
„ rem conſequeris, in quo odium vitare difficile eſt. ſed tamen, mihi crede, ſatius
„ eſt vitæ ſuæ, quàm publici frumenti rationem noſſe. Iſtum animi vigorem, re-
„ rum maximarum capaciſſimum, à miniſterio honorifico quidem, ſed parum
„ ad beatam vitam apto, ad te reuoca, & cogita non id egiſſe te ab ætate primâ
„ omni cultu ſtudiorum liberalium, vt tibi multa millia frumenti committeren-
„ tur. maius quiddam & altius de te promiſeras. Et paulo antè; Excerpe itaq;
„ te vulgo, Paulline kariſſime, & in tranquilliorem portum non pro ætatis ſpa-
„ cio iactatus, tandem recede. Cogita quot fluctus ſubieris, quot tempeſtates par-
„ tim priuatas, partim publicas in te conuerteris. Satis iam per laborioſa & in-
quieta

Digitized by Google

quieta documenta exhibita virtus eſt. experire quid in ocio faciat. Maior pars ætatis, certè melior, reip. data ſit, aliquid tẽporis tui ſume etiã tibi. Cap. XVIII. Prioris ſuæ vxoris me commonuit, quando de filiolo ex ea ſuſcepto agit, qui immaturâ morte ſublatus fuit: Intra viceſimum diem, quàm filium meum in manibus & in oculis tuis mortuum funerauer as, &c. Lib. ad Elbiam cap. 2. at eo tempore nondum Paulinam duxerat, & ſuſpicor nullam tunc vxorem habuiſſe, quòd eo libro nullam vxoris mentionem faciat. Præterea in orbitatis ſuæ ſolatium, (quam eodem opere queritur) vnius ex fratribus (opinor Gallionis) filiolam videtur adoptaſſe, Nouatillam. ſic enim ſcribit; Tene in gremio tuo, citò daturam tibi Pronepotes Nouatillam; quam ſic in me transtuleram, ſic mihi adſcripſeram, vt poſſit videri, quòd me amiſit, quamuis ſaluo patre, pupilla. hanc & pro me dilige. abſtulit illi nuper fortuna matrem: tua poteſt efficere pietas, vt perdidiſſe ſe matrem doleat tantùm, non & ſentiat. nunc mores eius compone, &c. d. lib. cap. 16. Magnâ concordiâ, & clariſſimis mutui amoris notis cum Paullinâ vixit, donec iuſſu Neronis interfecto, Paullina commori cœpit, vt poſtea ex Tacito proferemus. Ipſe ſic ad Lucillium ſcribit; In Nomentanum meum fugi, quid putas? Vrbem? imò febrem, & quidem ſurrepentem: iam manum mihi iniecerat. protinus itaq; parari mihi vehiculum iuſſi, Paullinâ meâ retinente. & paulo pòſt. Hoc ego Paullinæ meæ dixi; quæ mihi valetudinem meam commendat. Nam cùm* ſciam ſpiritum illius in meo verti; incipio, vt illi conſulam, mihi conſulere: & cùm me fortiorem ſenectus ad multa reddiderit, hoc beneficium ætatis amitto. Venit mihi in mentem, in hoc ſene & adoleſcentem eſſe cui parcitur. Itaque quoniam ego ab illâ non impetro, vt ſe fortiùs amet; impetrat illa, vt me diligentiùs amem. Et poſt pauca; Quid enim iucundius, quàm vxori tam carum eſſe, vt propter hoc tibi carior fias. Poteſt itaque Paullina mea, non tantùm ſuum mihi timorem imputare: ſed etiam meũ. Epiſt. CV. Hæc illa eſt nobiliſſima illuſtriſſimaq; femina cum qua Dion Senecam nuptias feciſſe ſcribit. nullos ex ea, quod quidem legerim, liberos ſuſcepit; nec illi vlli liberi ſuperuixerunt.

* Sic lego.

De iuuentute Senecæ & vita ſub Tiberio Imp:

Cap. V.

SVB Octauio natum arbitror Cordubæ priuſquam parens cum Elbia vxore, ſub Auguſto, Romam venit. initio lib 1. Natural. quæſt. ſcribit; Vidimus circa Diui Auguſti exceſſum ſimile prodigium. Et lib. 7. cap. 17. Nec eſt quod putemus eundem viſum eſſe ſub Claudio, quem ſub Auguſto vidimus. Nec aſſerere, nec refellere, quod quidam adtulerunt, audeo; à Cn. Domitio Abenobarbo, qui Cordubenſium rebellionem pacauit, captum cum duobus fratribus Senecam, Romam perductum, & libertate donatum. nam qui tradunt,* auctoritate carent, & temere Senecam ſtatu motum, libertinum faciunt. Mihi propius videtur vero, Senecam, vt ipſe teſtatur, materteræ manibus, an inter obſides vel cum parentibus? in vrbem perlatum, quod ex iis, quæ ſuprà retulimus cap. II. non ineptè colli-

*Xicho Polentiaus.

Vide cap 17. conſolat. ad Elbiam.

Digitized by Google

colligitur. Mox, vt ſe ſtudiis philoſophiæ dare cœpit, diligenter initiò Pythagoreos audiuit, poſtmodum tamen virilem illam & rigidam Stoicorum diſciplinam prætulit, vſus Socione & Attalo præceptoribus: quorum operâ non ſolùm doctrinæ laudem, ſed frugalitatis etiam ac abſtinentiæ fuit adeptus, iuuentutemq́ tranſegit, non luxurioſam, ſed inprimis ſobriam. Ego (inquit epiſt. CIX.) cùm Attalum audirem in vitia, in errores, in mala vitæ perorantem; ſæpè miſertus ſum generis humani, & illum ſublimiorem altioremq́ humano faſtigio credidi. Ipſe regem ſe eſſe dicebat, ſed pluſquam regnare mihi videbatur, cui liceret cenſuras agere regnantium. Cùm verò laudare paupertatem cœperat, & oſtendere, quòd quicquid vſum excederet, pondus eſſet ſuperuacuum & graue ferenti: ſæpe exire è ſchola pauperi libuit. Cùm cœperat voluptates noſtras traducere, laudare caſtum corpus, ſobriam menſam, puram mentem; non tantùm ab illicitis voluptatibus, ſed etiam ſuperuacuis, iubebat circumſcribere gulam & ventrem. Inde mihi quædam permansêre, Lucilli. magno enim impetu in omnia veneram. Deinde ad ciuitatis vitam reductus, ex benè captis pauca ſeruaui. Inde oſtreis, boletisq́* in omnẽ vitam renunciatum eſt. hæc enim non cibi, ſed oblectamenta ſunt ad edendũ ſaturos cogentia, quod gratiſſimũ eſt edacibus, & ſe vltra quàm capiunt farcientibus, facilè deſcenſura, facilè reditura. Inde in omnẽ vitam vnguento abſtinemus: quẽ optinemus, odor in corpore eſt. Nullo inde vino calet ſtomachus. Inde in omnẽ vitã balneũ *fugimus. Decoquere corpus, atq; exinanire ſudoribus, inutile ſimul delicatumq́ credimus. Cetera proiecta redierunt: ita tamen, vt quorum abſtinentiam interrupi, * modũ ſeruem, & quidem abſtinentiæ proximiorẽ, neſcio an difficiliorem: quoniam quædam abſcinduntur faciliùs animo, quàm temperantur. Quoniam cœpi tibi exponere, quantum maiore impetu ad philoſophiam iuuenis acceſſerim, quàm ſenex pergam, non pudebit fateri, quem mihi amorem Pythagoræ iniecerit Socion. Diſſerebat quare ille animalibus abſtinuiſſet, quam poſtea Sextius, &c. His inſtinctus abſtinere animalibus cœpi: &, anno peracto, non tantum facilis erat mihi conſuetudo, ſed dulcis. Agitatiorem mihi animum eſſe credebam; nec affirmauerim, an fuerit. Quæris, quomodo deſierim? In Tiberij Cæſaris Principatum iuuentæ tempus inciderat*, alienigenarum ſacra mouebantur. Sed inter argumenta ſuperſtitionis ponebatur, quorundam animalium abſtinentia. Patre itaque meo rogante; qui non calumniam timebat, ſed philoſophiam oderat; ad priſtinam conſuetudinem redij: nec difficulter mihi, vt inciperem melius cænare, perſuaſit. Laudare ſolebat Attalus culcitam, quæ reſiſteret corpori: tali vtor etiam ſenex, in qua veſtigium apparere non ſolet. Hæc retuli, vt probarem tibi, quàm vehementes haberent tyrunculi impetus primos ad optima quæque, ſi quis exhortaretur illos, ſi quis impelleret.*

*Mendosè apud D. Hieronymum in Catalogo Ecclesiaſt. ſcriptorum legitur, *Sotione*.

* Quæ tamẽ pluris Romę quàm aurũ. Vnde intelligitur locus Martialis lib. XIII. *Argentũ atq. aurum facile eſt togamque lenamq. Mittere; boletos mittere difficile eſt.*

*Non lotionem frigidę, ſed thermas. vide inf. c. 9.

*Sic lego, pro *modò*.

* Hæc de Chriſtianis ſunt intelligenda, licet eos cum Iudæis confundat: quæ erat illorum opinio, vt ex Tacito liquet.

De

De vita ſub Caio Caligula. CAP. VI.

VT *ad virilem ætatem peruenit, cauſas egit, & magni fieri cœpit eius eloquentia (teſte Suetonio); & parum abfuit, quin illi exitium ea gloria adferret. Nam (ita ſcribit Dion lib.* LIX *& ex eo Xiphilinus in Caio) L. Annæus Seneca omnes ſui temporis Romanos, multosq́ alios ſapientia ſuperans, nullo ſuo peccato ac ne ſuſpicione quidẽ peccati, penè neci datus fuit: ſed quia cauſam quandam præſente Caio in Senatu egregiè egiſſet. iam tamen damnatum Caius dimiſit, fidem ſcorto cuidam, quo* vtebatur, adhibens, Senecam tabe laborare, nec diu ſuperuicturum affirmanti. Quod & verum erat, vt patet ex epiſt. ad Lucill.* LXXIX.*, & ego eo facilius creditum exiſtimo, quòd frugalitate & ſtudiorum aſſiduitate macilento & extenuato corporis habitu foret. Iuuenis volumen edidit, de Motu terrarum, cuius meminit lib.* VI. *Natural. quæſtion. cap. 4. Scripſit & imperante Caio Conſolationem ad Marciam, ſi modò Senecæ illa, vt puto. Sera ſanè conſolatio ſit, ſi in poſteriora tempora referas.*

Apud Dionem & Xiphilinũ corruptè legitur ἄπτος.

*Ipſe ſcilicet Caius.

De vita ſub Claudio Imp. CAP. VII.

QVO *tempore ad rempub. acceſſerit, nondum inueſtigando potui eruere: putarim Caio imperante honores ambire cœpiſſe. Poſtea quidem in Corſicam, primo Claudij imperij anno, functus iam Quæſtura, pulſus fuit. exſilij cauſam Dion tradit hanc, lib.* LX. *& ex eo Xiphilin. in Claudio. cùm Meſſalina, famoſiſſimum illud Iuuenalis carminibus proſtibulum, Iuliæ Germanici F. grauiter ſuccenſeret, quòd formæ ſuæ æmulam ferre nequiret, neque debitum ſibi honorem exhiberi ab ea crederet, neſcio quid etiam verita, quòd cum Claudio ſolam ſolere vidiſſet, illam extorrẽ egit. fictis cũ alijs, tum adulterij criminibus: ea procella Senecam inuoluit, conſciũ, vt prætexebant, Iuliæ adulteriorũ. Exſilij caſum fortiſſimè pertulit; ſi credimus ipſi, & auctori,* Octauiæ; *vſus philoſophiæ conſolatione.* Octau. Act. 1

Quid me potens Fortuna, fallaci mihi
Blandita vultu, ſorte contentum mea,
Altè extuliſti; grauiùs vt ruerem edita
Receptus arce, tótque proſpicerem metus?
Meliùs latebam procul ab inuidiæ malis
Remotus, inter Corſici rupes maris:
Vbi liber animus, & ſui iuris mihi
Semper vacabat ſtudia recolenti mea
O quàm iuuabat, *&c.*

Suis ipſe verbis cap. 4. ad Elbiam; Si oſtendero, nihil me pati, propter quod poſſim dici miſer — Ego mihi ipſe ſatis placebo, quod inter eas res beatus ero, quæ ſolent miſeros facere. — Ipſe tibi indico, me non eſſe miſerum: adijciam, quo ſecurior ſis, nec fieri poſſe miſerum. Et ne iactare ſe gloriariq́ falsò putetur, plurimis validiſſimisq́ id argumentis totis octo ſequentibus capitibus confirmat.

firmat. Tandem narrat, quid in Corſica egerit, quomodo ſe in rupibus illis
,, *geſſerit; Qualem me cogites accipe, lætum & alacrem, velut optimis rebus.*
,, *Sunt autem optimæ, cùm animus omnis cogitationis expers, operibus ſuis va-*
,, *cat, & modò ſe leuioribus ſtudiis oblectat, modò ad conſiderandam ſui vniuer-*
,, *ſiq́ naturam veri auidus inſurgit. Terras primùm ſitúmque earum quærit.*
,, *Deinde conditionem circumfuſi maris, curſusq́ eius alternos, & recurſus.*
,, *tunc quicquid inter cælos terrasq́ plenum formidinis interiacet, perſpicit,*
,, *& hoc tonitribus, fulminibus, ventorum flatibus, ac nimborum, niuisq́ &*
,, *grandinis iactu tumultuoſum ſpacium. Tunc peragratis humilioribus ad ſum-*
,, *ma prorumpit, & pulcherrimo diuinorum ſpectaculo fruitur, æternitatiſque*
*ſuæ*memor, in omne quod fuit, futurumq́ eſt omnibus ſeculis vadit. Cap. vlt.*

* Videtur agnoſcere animæ immortalitaté.

lib. ad matrem. O felicem exſulem! ô rupicem fortunatum! Scripſit tum, ini-
tio Britannicæ expeditionis, etiam conſolationem ad Polybium libertum Clau-
dij Imp. vnum ex Meſſalinæ mœchis, & ab eadem poſtea interfici iuſſum, ſi
Zonaras non fallit lib. 2. Annal. in Claudio, cuius & opes & petulantiam
Dion perſtringit lib. LX, *vt & Suetonius in Claudio cap.* XXIIX. *huic Sene-*
ca, ſuis opinor id tribuens, quibus impurus iſte tum obeſſe, vel prodeſſe poterat
plurimum, ſatis demiſsè blanditur, Conſolat. ad Polybium cap. XXI. *&* XXV.
ipſi Claudio Imp. tam apertè adulatur, ſuasq́ lachrymas, & fractum aduer-
sâ fortunâ animum ita profitetur, vt me pudeat noſtri. Nihil enim vel Naſo,
,, *vel Cicero dixêre muliebrius. Non recuſo (ait) quicquid lachrymarum fortu-*
,, *næ meæ ſuperfuit, tuæ affundere. Inueniam etiam nunc per hos exhauſtos fle-*
,, *tibus domeſticis oculos, quod effluat; ſi modò tibi futurum bono eſt. Cap.* XXI.
,, *Cogita, quàm non poſſit is alienæ vacare conſolationi, quem ſua mala occupa-*
,, *tum tenent: & quàm non facilè Latina ei verba homini ſuccurrant, quem*
,, *Barbarorũ inconditus grauisq́ fremitus circumſonat. Cap. vlt. De Claudio*
Imp. loquens, oſtendit ſe ſpem reditus nunquam abieciſſe. ſic enim ſcribit; Hic
,, *[Claudius] Germaniam pacet, Britanniam aperiat, & patris triumphos du-*
,, *cat, & nouos: quorum me quoque ſpectatorem futurum, quæ ex virtutibus eius*
,, *primum obtinet locum, promittit clementia. Nec enim ſic me deiecit, vt nollet*
,, *erigere: imò ne deiecit quidem, ſed impulſum à fortuna, & cadentẽ ſuſtinuit,*
,, *& in præceps euntem leuiter diuinæ manus vſus moderatione depoſuit. De-*
,, *precatus eſt pro me Senatum, & vitam mihi non tantùm dedit, ſed etiã petiit.*
,, *Viderit, qualem volet eſſe; æſtimet cauſam meam: vel iuſtitia eius bonam per-*
,, *ſpiciet, vel clementia faciet bonam. vtrumque in æquo mihi eius beneficiũ erit,*
,, *ſiue innocentem me ſcierit eſſe, ſiue voluerit. Interim magnum miſeriarum*
,, *mearum ſolatium eſt, videre miſericordiam eius totum orbem peragrantem;*
,, *quæ cùm ex ipſo angulo, in quo ego defoſſus ſum, complures iam multorum an-*
,, *norum ruinâ obrutos effoderit, & in lucem reduxerit, non vereor ne me*
,, *vnum tranſeat. Ipſe autem optimè nouit tempus, quo cuique debeat ſuccurre-*
,, *re. ego operam dabo, ne peruenire ad me erubeſcat. d. Conſolat. ad Polyb. cap.*
XXXII. *Ita accidit. nam poſt aliquod tẽpus Agrippina, cùm Claudio nupſiſ-*
,, *ſet; ne malis tantùm (inquit Tacitus Annal.* XII.) *facinoribus noteſceret,*
,, *veniam exſilij pro Annæo Seneca, ſimul Præturam impetrat; lætum in pub-*
licum

Digitized by Google

licum rata, ob claritudinem ſtudiorum eius, vtq; Domitij pueritia tali magi- “
ſtro adoleſceret, & conſiliis eiuſdem ad ſpem dominationis vteretur. quia Se- “
neca fidus in Agrippinam memoriâ beneficij, & infenſus Claudio dolore in- “
iuriæ credebatur. Itaque reuerſus nono Claudij anno, octauo verò exſilij ſui,
etſi magno deſiderio Athenas tenderet (ait Schol. Iuuenalis) in palatium ad-
ductus, Neronis adoleſcentiæ regendæ, docendæq; curam ſuſcepit. qua de re
Suetonius; Vndecimo ætatis anno à Claudio adoptatus eſt, Annæóque Senecæ “
iam tum Senatori in diſciplinam traditus. Ferunt Senecam proximâ nocte “
viſum ſibi per quietem C. Cæſari præcipere, & fidē ſomnio Nero breui fecit, “
prodita immanitate naturæ; quibus primùm potuit experimentis &c. in Ne- “
rone cap. VII. *idem Dion & Zonaras confirmant. Odium Claudij prudenti*
calliditate diſſimulatum dum viueret, in mortuum Seneca impotenter effu-
dit, edito libello, quem vulgò Ludum in mortem Cæſaris Claudij inſcribunt;
Dion verum titulum prodidit ἀποκολοκύντωσιν, *quaſi dicas de immortali-*
tate fungo parta, Dion lib. LX *& Xiphilin. in Nerone. Ea verò Menippæa Sa-*
tyra eſt, & fruſtra vir doctus ambigit, num Senecæ Philoſophi ſit. Porrò in *Lilius.
Corſica ſcripſit, quæ exſtant Epigrammata; & fortaſſis librum, de tranquil-
litate animi. *lib.* Cùm mundus prouidentiâ regatur, quare multa mala
bonis viris accidant. *lib.* de ira. *lib.* in ſapientem non cadere iniuriam; *ex*
quibus dolori ſuo medicinam faciebat.

De honoribus Senecæ. CAP. VIII.

HONORES *maximos geſſit. Senatoriâ ante exſilium dignitate,*
Quæſturam functus fuit: Poſt exſilium Præturam adiecit, &
Conſulatū. Senatoriæ dignitatis auctores ſunt Sueton. d. cap. VII.
& Xiphilin. in Caligula, & Tacitus, qui equeſtri ordine emerſiſſe
docet vnà cum fratre Gallione, vt ſuperiùs. Quæſturæ ipſemet meminit, Illa
pro Quæſtura mea gratiam ſuam extendit; conſolat. ad Elb. cap. 16. *neque* “
Præturam aliter geſturus fuit; cuius ab Agrippina impetratæ, modò teſtem
produxi Cornelium Tacitum. Conſul extra ordinem creatus, vnà cum Tre-
bellio Maximo, ſuffectus in locum P. Marij Celſi & L. Aſinij Galli anno
V.C. DCCCXIV. *vt Vlpianus docet, & Iuſtinianus Imp. confirmat, ille l.* 1. *D.*
ad Trebellian. hic. §. reſtituta. inſtitut. de fideicom. hereditat. Nec audiendi, qui
negant. Nam quod Auſonius in gratiarum actione ad Gratianum Imper.
ſcripſit; Diues Seneca, nec tamen Conſul: *rectè Vinetus de ordinario con-*
ſulatu interpretatur. Non ergo Auſonius errauit: nec Vlpianus falſi reus agē-
dus. Zonaræ, ignorantiæ craſſæ, diem potiùs dixerim; qui lib. 2. *Annal. in Ne-*
rone Senecam facit militum Prætorianorum præfectum: quod perſpicuè fal-
ſum eſt. nam Nerone regnante hoc munus penes Burrum, Feniúmque, poſtea
penes Tigellinum fuit: nec vnquam militaribus negotiis ſe noſter immiſcuit,
vt ex Tacito mox liquebit. Zonaram an decepit Dion, de Seneca & Burro
perplexè loquens, & ambiguè inquiens alterum militiæ præfectum, alterum
pueritiæ moderatorem fuiſſe, vt etiam nunc ex Xiphilini Nerone apparet?

Digitized by Google

An potiùs librarij Græci Senecæ & Burri nomina tranſpoſuerunt, & interpretem virum doctum deceperunt? hoc opinor, & Zonaræ contextum ita corrigendū. Tergeminis ergo honoribus clarus Seneca: nec felicior vnquā Romana reſpub. nec lætius imperium fuit, quàm primis illis Neroniani regni annis, quibus Senecæ conſilia imperatoris in animo hærebant.

De geſtis Senecæ, Nerone imperante. CAP. IX.

De Seneca & Burro, φρονιμωτάτω τε ἅμα καὶ δυνατωτάτω τῶν περὶ τὸν Νέρωνα ὄντες.

EX *Dione Xiphilinus prodidit Senecam ſapientiſſimum virum, & maximæ apud Neronem auctoritatis fuiſſe; eiq́; compoſuiſſe, quæ initio imperij tam in Senatu, quàm apud exercitum diceret; illaq́; tanti feciſſe Senatum, vt columnæ argenteæ inſcribi iuſſerit, vt ea quotannis in creatione nouorū Coſſ. legerentur, eâ gratiâ; vt velut ad amuſſim, iuxta ea præcepta rempub. quamoptimè regerent. Nero tum ætatis* XIX. *agebat annum, cùm imperij habenas ſuſcepit; eodem ad illum Seneca lib. de Clementia ſcripſit, vt ex lib.* I. *cap.* 9. *colligitur. Conſtat Agrippinam principiò omnia quæ ad Imperium ſpectabant adminiſtraſſe, ſed conſilio Senecæ & Burri muliebrem potentiam infractam, ipſos autem omnem reip. curam in ſe deriuaſſe; quam quo aduſque obtinuerunt, cuncta optimè & iuſtiſſimè adminiſtrata. Poſtmodum Nero, & voluptatibus, quibus ſe penitus immerſerat, & aſſentatorum blandimentis corruptus, paulatim illorum monitiones negligere cœpit, & ad C. Caligulæ mores vitam ſuam inſtituere. Hæc Xiphilinus.*

διῴκησαν ἐφ' ὅσον ἠδυνήθησαν ἄριστα καὶ δικαιότατα.

» *Eadem Tacitus, cui plus tribuo; Ibatur (inquit) in cædes, niſi Afranius Bur-*
» *rus, & Annæus Seneca obuiam iſſent. Hi rectores imperatoriæ iuuentæ, &*
» *pari in ſocietate potentiæ concordes diuerſâ arte ex æquo pollebāt; Burrus mi-*
» *litaribus curis, & ſeueritate morum; Seneca præceptis eloquentiæ, & comita-*
» *te honeſtâ; iuuantes inuicem, quo faciliùs lubricam Principis ætatem, ſi vir-*
» *tutē aſpernaretur, voluptatibus conceſſis retinerent. Certamen vtrique vnum*
» *erat, contra ferociam Agrippinæ; quæ cunctis malæ dominationis cupidinibus*
» *flagrans, &c. & mox ſubdit, monitu Senecæ, ſpecie pietatis obuiam itum ſummo dedecori, ne Agrippina ſuggeſtum Imperatoris aſcenderet, & vnà ſimul præſideret. Vocat etiam Burrum & Senecam, multarum rerum experientiâ cognitos: &, cùm Nero Burrum præfecturâ amouere deſtinaſſet, ope Senecæ dignitatem Burro retentam. Idem à Paride Agrippinâ accuſatâ, miſſos ad eam Burrum & Senecam, vt de criminatione cognoſcerent: in Suillij quoque damnatione Senecæ meminit. hæc Tacitus Annali* XIII. *Cluuius & Fabius Ruſticus Neronis cum matre inceſtum, tantùm non patratum, Senecæ aſtu deiectum tradiderunt. Senecam necis Agrippinæ non ignarum fuiſſe, ſatis ex Tacito & Xiphilino apparet. Sed Romanus innuit parricidium Senecæ diſpliçuiſſe; Igitur (inquit) longum* vtriuſque ſilentium, ne irriti diſſuaderent: & eo deſcenſum credebant, vt niſi præueniretur Agrippina, pereundum Neroni*
» *eſſet. Pòſt Seneca, hactenus promtior, reſpicere Burrum, ac ſi ſcitaretur, an*
» *militi imperādа cædes eſſet. Ille Prætorianos, &c. Lib.* XIV. *Annal. Græculus apertè Senecæ vbicunque poteſt detrahens, ait à permultis fide dignis hominibus*

* Senecæ & Burri.

nibus proditum, Senecam etiam incitaſſe Neronem ad parricidium; ſiue cri-
men à ſe deriuare cuperet, ſiue Neronem ad nefariam cædem perducere, vt
eum quàm celerrimè Dij homineſq; peſſumdarent. ita Xiphilin. in Nerone.
Idem inter rebellionis Britannicæ cauſas numerat; quòd cùm Seneca illis ad
CCCC. aureorum millia, ſub magnis vſuris credidiſſet, eam ſummam ſolidam
magnâ vi atque violentiâ exegerit. Verùm neque Sueton. de hac defectione
agens, in Nerone cap.39. neque Tacitus, in Agricolæ vitâ, aut Annal. XIV.
huius auaritiæ Senecam accuſant. Cornelius quidem lib. XIV. ait auaritiam
Britannos in bellum egiſſe; ſed in vitâ Agricolæ eam auaritiam Procuratorum
Britanniæ fuiſſe docet, quo munere Seneca functus non legitur, nec aſſiduus
Neroni fungi potuit. Suſpicor Dionis commentum; etiam aliàs falſi. vt cùm
ſcribit Senecam vnà cum Burro Neroni hiſtrioniam facienti, vt magiſtrum
aſtitiſſe, & dicenda ſuggeſſiſſe, cumq; dixiſſet, manibus & veſtimẽtis applau-
ſiſſe, vt reliquos ad idem faciendum inuitaret: quod Tacitus expreſſè ſoli Bur-
ro tribuit; Poſtremò ipſe* ſcenam inſcendit, multa cura tentans citharam

* Nero.

& præmeditans, aſſiſtentibus familiaribus. acceſſerat cohors militum, centu- "
riones, tribuniq;, & mærens Burrus, ac laudans. Tuncq; primùm conſcripti "
ſunt equites Romani, cognomento Auguſtanorum, ætate ac robore conſpicui "
& pars ingenio procaces, alij in ſpe potentiæ. Hi dies ac noctes plauſibus perſo- "
nare, &c. Lib. XIV. Annal. Si inter familiares Seneca adfuiſſet; non minùs
illum, quàm inter milites Burrũ nominaſſet. Sed quis hic locus Senecæ? credo
qui ceteros ludos aſpernabatur; auidè alumni ſui tantum dedecus aſpexiſſet.
potiùs obuiam iuiſſe Neroni, quantum potuit dehortatum, opiner. Si Neronis
flagitiis aſſentari voluiſſet: non illi tyrannus mortis neceſſitatem imperaſſet.
Quid? quòd ipſe Dio ſcribit, cùm haruſpices Neroni reſpondiſſent interitum
prodigia portendere, & ſuaſiſſent in aliorum capita periculum auertere; &
Nero ſtatuiſſet multos interimere, prohibitum à Seneca, verè & prudenter
ſuggerente; quamuis cædibus orbem exhauriret, ſucceſſorem tamen eius inter-
fici non poſſe. ita Xiphilin. in Nerone. At iam multum de illius potentia deceſ-
ſerat. Mors enim Burri (inquit Tacitus) infregit Senecæ potentiam: quia "
nec bonis artibus idem virium erat, altero velut duce amoto; & Nero ad dete- "
riores inclinabat. Hi variis criminationibus Senecam adoriuntur, tanquam "
ingentes*, & priuatum ſupra modum euectas opes adhuc augeret; quodq; ſtu-

* Hæc geſta poſt quatuor primos imperij Neroniā annos.

dia ciuium in ſe verteret; hortorum quoque amœnitate & villarum magnifi-
centiâ quaſi Principem ſupergrederetur. Obijciebant etiam eloquentiæ laudem
vni ſibi adſciſcere, & carmina crebriùs factitare poſtquam Neroni amor eo-
rum veniſſet. Nam oblectamentis Principis palàm iniquum, detractare vim "
eius equos regentis; illudere voces, quotiens caneret. Quem ad finem? Nihil in "
repub. clarum fore, quod non ab illo reperiri credatur. Certè finitam Neronis "
pueritiam, & robur iuuentæ adeſſe. exueret magiſtrum, ſatis amplis doctoribus "
inſtructus, maioribus ſuis. At Seneca, criminantium non ignarus, prodenti- "
bus iis quibus aliqua honeſti cura, & familiaritatem eius magis aſpernante "
Cæſare, tempus ſermoni orat, & accepto, ita incipit: Quartus decimus annus "
eſt, Cæſar, ex quo ſpei tuæ admotus ſum; octauus, vt imperium obtines. Medio "

temporis tantum bonorum atque opum in me cumulaſti, vt nihil felicitati meæ deſit, niſi moderatio eius. Vtar magnis exẽplis, nec meæ fortunæ, ſed tuæ. Atauus tuus Auguſtus M. Agrippæ Mytilenenſe ſecretum, C. Mæcenati Vrbe in ipſa velut peregrinum ocium permiſit; quorum alter bellorum ſocius, alter Romæ pluribus laboribus iactatus, ampla quidem, ſed pro ingentibus meritis, præmia acceperant. Ego quid aliud munificentiæ adhibere potui, quàm ſtudia (vt ſic dixerim) in vmbra educata? è quibus claritudo venit, quòd iuuentæ tuæ rudimentis adfuiſſe videor; grande huius rei pretium. at tu gratiam immenſam, innumeram pecuniam dediſti; adeò vt plerumque intra me ipſe voluam. Egóne equeſtri & prouinciali loco ortus proceribus ciuitatis annumeror? Inter nobiles, & longa decora præferentes nouitas mea enituit? Vbi eſt animus ille modicis contentus? Tales hortos inſtruit, & per hæc ſuburbana incedit, & tantis agrorũ ſpaciis, tam lato fœnore exuberat. Vna defenſio occurrit, quòd muneribus tuis obniti non debui. Sed vterque menſurã impleuimus; & tu, quantum Princeps tribuere amico poſſet; & ego, quantum amicus à Principe accipere. Cetera inuidiam augent. quæ quidem, vt omnia mortalia, infra tuam magnitudinem iacet, ſed mihi incumbit. mihi ſubueniendum eſt. Quomodo in militia, aut via feſſus, adminiculum orarem: ita in hoc itinere vitæ ſenex, & leuiſſimis quoque curis impar, cùm opes meas vltra ſuſtinere non poſſim, præſidium peto. Iube illas per procuratores tuos adminiſtrari, in tuam fortunam recipi. Nec me in paupertatem ipſe detrudam: ſed traditis, quorum fulgore præſtringor, quod temporis hortorum aut villarum curæ ſeponitur, in animum reuocabo. Supereſt tibi robur, & tot per annos nixum faſtigÿ regimen. poſſumus ſeniores amici quietè reſpondere. Hoc quoque in tuam gloriã cedet: eos ad ſumma vexiſſe, qui & modica tolerarent. Ad quæ Nero, *ſic fermè reſpondit: Quod meditatæ orationi tuæ ſtatim occurram, id primùm tui muneris habeo; qui me non tantùm præuiſa, ſed ſubita expedire docuiſti. Atauus meus Auguſtus Agrippæ & Mæcenati vſurpare otium poſt labores conceſſit: ſed in ea ipſa ætate, cuius auctoritas tueretur, quidquid illud & qualecunque tribuiſſet. attamen neutrum datis à ſe præmiis exuit. bello & periculis meruerant. in his enim iuuenta Auguſti verſata eſt. Nec mihi tela & manus tuæ defuiſſent in armis agenti. Sed, quod præſens conditio poſcebat, ratione, conſilio, præceptis pueritiam, dein iuuentam meam fouiſti. Et tua quidem erga me munera, dum vita ſuppetet, æterna erunt. Quæ à me habes, & fœnus, & horti, & villæ, caſibus obnoxia ſunt: ac licet multa videantur, plerique haud quaquam artibus tuis pares plura tenuerunt. Pudet referre libertinos, qui ditiores ſpectantur. Vnde etiam rubori mihi eſt, quod præcipuus caritate nondum omnes fortunâ antecellis. Verùm & tibi valida ætas, rebusq́; & fructui rerum ſufficiens, & nos prima imperÿ ſpacia ingredimur: * niſi fortè aut te Vitellio ter conſuli, aut me Claudio præponis. Sed quantum Voluſio longa parcimonia quæſiuit; tantum in te mea liberalitas explere non poteſt. Quin, ſi qua in parte lubricum noſtræ adoleſcentiæ declinat, reuocas; ornatúmque robur ſubſidio impenſius regis? Non tua moderatio, ſi reddideris pecuniam; nec quies, ſi reliqueris Principem: ſed mea auaritia, meæ crudelitatis metus in ore*

*Aſſentior am. eo & hoc loco quædã deeſſe, &, *poſtponis*, nõ, *præponis*, legendum.

ore omnium verſabitur. Quòd ſi maximè continentia tua laudetur: non ta- ‹‹
men ſapienti viro decorum fuerit, vnde amico infamiam parat, inde gloriam ‹‹
ſibi recipere. His adijcit complexū & oſcula, factus natura & conſuetudine ‹‹
exercitus velare odium fallacibus blanditiis. Seneca; qui finis omnium cum do- ‹‹
minante; grates agit, ſed inſtituta prioris potentiæ commutat: prohibet cœtus ‹‹
ſalutantium, vitat comitantes, rarus per vrbem; quaſi valetudine infenſa aut ‹‹
ſapientiæ ſtudiis domi attineretur. Hactenus Tacit. lib. XIV. *Annal. Hac ego* ‹‹
tempeſtate iactatum ſcripſiſſe puto lib. de beata vita, *cuius cap. 17. & decem*
ſequentib. inimicorum calumnias diluit. Veruntamen ne ſic quidem delato-
rum inſidiis ſe potuit eripere. Nam Romanus (auctore Tacito) ſecretis crimi- ‹‹
nationibus incuſauit Senecam, vt C. Piſonis ſocium: ſed validiùs à Seneca eo- ‹‹
dem crimine perculſus eſt. Vnde Piſoni timor, & orta in Neronem inſidiarum ‹‹
magna moles, ſed improſpera. Sub idem tempus cùm iuſſu Neronis in Aſia &* In fine de
Achaia nullo ſacrilegij & rapinæ genere abſtineretur, Seneca (vt fertur) quo lib. XIV.
inuidiam criminum à ſe auerteret, longinqui ruris ſeceſſum orauit; & poſt- ‹‹
quam non concedebatur, ficta valetudine quaſi æger neruis, cubiculum non ‹‹
egrediebatur. Tradidêre quidam venenum illi per libertum eius, cui nomen ‹‹
Cleonicus, paratum, iuſſu Neronis: vitatumq́; à Seneca, proditione liberti, ſeu ‹‹
propria formidine; dum ſimplici victu, & agreſtibus pomis, ac, ſi ſitis admone- ‹‹
ret, profluente aqua, vitam tolerat. Campana deinde peregrinatione, Parthe-* *Tacitus lib. XV.
*nopes amœna litora inuiſit, vt narrat Lucillio, his verbis; *Nos vtrumque* *Epiſt. LII.
poſſumus. contenti ſumus Baiis, quas poſtero die, quàm attigerā, reliqui, &c. ‹‹
*Item; *Solui mari languido. erat ſine dubio cælum graue ſordidis nubibus; quæ* *Ep. LIIII.
ferè aut in aquam, aut in ventum reſoluuntur: ſed putaui tam pauca milia à ‹‹
Parthenope tua vſque Puteolos ſurripi poſſe, quamuis dubio impendente cælo.*
Itaque quo celeriùs euaderem, protinus per altum ad Neſida direxi. Cùm iam
eo proceſſiſſem, vt mea nihil intereſſet, vtrùm irem an redirem: primò æquali-
tas illa, quæ me corruperat, periit. Nondum erat tempeſtas, ſed iam inclinatio
maris, ac ſubinde crebrior fluctus. Cœpi gubernatorē rogare, vt me in aliquo
litore exponeret. Aiebat ille aſpera eſſe & importuoſa, nec quicquam æquè ſe in
tempeſtate timere, quàm terram. Peiùs autem vexabar, quàm vt periculum
mihi ſuccurreret. Nauſea enim me ſegnis hæc & ſine exitu torquebat, quæ bi-
lem mouet, nec effundit. Inſtiti itaque gubernatori, & illum, vellet, nollet,
coëgi, vt peteret litus. Cuius vt viciniā attigimus, non exſpecto, vt quidquam ‹‹
ex præceptis Virgilij fiat, Obuertant pelago proras, aut anchora ‹‹
de prora iaciatur: ſed memor artificij mei veteris, frigidæ cultor mitto me in ‹‹
mare, quomodo pſychrolutam decet gauſapatus. Quæ putas me paſſum dum ‹‹
*per aſpera erepo. (ſic lego) dum viam quæro, dum facio? *Intellexi nō immeritò* *Perperam vulgò, *intel-lexit.*
à nautis terram timeri. Incredibilia ſunt quæ tulerim, cùm me ferre non poſ-
ſem. Illud ſcito Vlyſſem non fuiſſe tam irato mari natum, vt vbique naufra- ‹‹
gia faceret: nauſeator erat. Et ego quocunque nauigare debuero, viceſimo anno ‹‹
perueniam. vt primùm ſtomachum, quem ſcis non cum maris nauſea effugere, *Olei, non
collegi; vt corpus vnctione recreaui; occepi mecum cogitare quanta nos vitio-* vnguento-
rum noſtrorū ſequeretur obliuio, &c. Ibi prope Cumas Seruilij Vaciæ villam rum, his enim tota vita abſtinuit.
vidit:

*An Lucilius hic Parthenopæus fuit; an verò legendum, à Parthenope aduſque; an integra hinc quædā lectio, & Lucilius Parthenopē verſu celebrauit? hoc vltimum perplacet.

vidit. Linterni in Scipionis villa reſtitit; vtramque nobis deſcripſit, ex vtraque, vitæ vtiles meditationes, elicuit, epiſt. LVI. *& epiſt.* LXXXVII. *In hoc ocio natus illi lib. de breuitate vitæ ad Paulinum. Habitauit aliquamdiu Baiis ſupra ipſum balneum, vbi innumera vocum genera, quæ auribus moleſtiam queunt adferre; ſed animi quietem turbare, vel mentem philoſophiæ intētam, diſtrahere nequiuerunt, vt ipſe elegantiſſimis verbis epiſt.* LVII. *narrauit. Nihil toto itinere vel audiuit, vel vidit, vel perpeſſus fuit, quo non melior ipſe fieri, & alios reddere conaretur. fauces illæ tenebricoſæ, quibus etiam nunc Neapolim peruenitur, timoris, horroris, mortis contemplationem præſtiterūt.*
,, *Sic enim ſcribit; Cùm Baiis deberem Neapolim repetere, facilè credidi eſſe*
,, *tempeſtatem, ne iterum nauim experirer: ſed tantum tota viâ luti fuit, vt poſſim videri nihilominus nauigaſſe. Totum* athletarum fatum toto illo die mihi perpetiendum fuit. A ceromate nos aphe excepit in crypta Neapolitana. Nihil illo carcere longius, nihil illis faucibus obſcurius; quæ nobis præſtant, non vt per tenebras videamus, ſed vt ipſas. Cæterùm etiamſi locus haberet lucem, puluis auferret, in aperto quoque res grauis & moleſta. quid illic vbi in ſe volutatur, & cùm ſine vllo ſpiramento ſit incluſus; in ipſos, à quibus excitatus eſt, recidit. Duo incommoda inter ſe contraria ſimul pertulimus, quia eadem viâ, eodem die, & luto, & puluere laborauimus. Aliquid tamen illa obſcuritas, quod cogitarē, dedit, &c. Epiſt.* LIIX. *Hoc eodem anno epiſtolas ad Lucillium ferme omnes, & lib. naturalium quæſtionum compoſuit, Lecanio & Licinio Coſſ. quo Lugdun. Colonia incendio abſumpta, vt patet ex epiſt.* 91.

*Toto die labor, ludor, puluis, ceſtigatio perferenda. Facetè autē ſudorem luto mixtum ceroma Latinè vocat, Græci κήρωμα. de aphe fallun tur lexicographi, qui cum pulueris ſparſione confundunt, quæ ab aduerſariis fit. Aphe enim (ἁφὴ) Latio donatum, ſignificat illum dumtaxat puluerem, quo palæſtritæ initio pugnæ inſpergebantur vel à ſeipſis, vel à palæſtræ præfecto, vt ceromate lubrici prehendi ab inuicem poſſint: de quo dumtaxat hîc Seneca loquitur, facetè admodum *aphen* vocans puluerem illius viæ, qui luto & ſudore madidum conſperſit. De pulueris alia conſperſione, Acheloum apud Ouid. lib. 9. Metamorph. non de aphe, accipio; *Ille cauis hauſto ſparſit me puluere palmis; Inque vicem fuluæ tactu flaueſcit harena.* Id Græci κονίζειν dicunt. Plinius lib. 35. c. 11. *Dioxippum, qui Pancratio Olympiæ citra pulueris iactum (quod vocant aconiti) vicit: coniti, Nemea.* Malè vulgò, Græca enim Græcè ſcribenda, ἀκονιτὶ & κονιτὶ. Latini *ſine puluere, & cum puluere vincere,* inquiunt: ab hoc poſteriore, non verò à priore conſperſionis genere.

De morte Senecæ. CAP. X.

AB *hac peregrinatione reuerſus, cùm ad vrbem ſubſtitiſſet, Nero, detectâ Piſonianâ coniuratione, in ſenem inſontem ſæuiit. Sene-*
,, *cam (inquit Tranquillus) præceptorem ad necem compulit, quam-*
,, *uis ſæpe commeatum petenti, bonisq; cedenti perſanctè iuraſſet,*
,, *ſuſpectum ſe fruſtra, periturumq; potiùs quàm nociturum ſe ei. Tacitus ſecundum hoc Neronis parricidium diſertiſſimè deſcribit hunc in modū: Prior*
,, *tamen Natalis totius coniurationis magis gnarus, ſimul arguendi peritior, de*
,, *Piſone primùm fatetur. Deinde adijcit Annæum Senecam, ſiue internuncius*
,, *inter eum Piſonemq; fuit, ſiue vt Neronis gratiam pararet; qui infenſus Se-*
,, *necæ omnes ad eum opprimendum artes conquirebat. Item: Sequitur cædes*
,, *Annæi Senecæ, lætiſſima Principi, non quia coniurationis manifeſtum com-*
,, *pererat: ſed vt ferro graſſaretur, quando venenum non proceſſerat. Solus*
,, *quippe Natalis, & hactenus promſit: miſſum ſe ad ægrotum Senecam, vt vi-*
,, *ſeret, conquereretur q; cur Piſonem aditu arceret, melius fore ſi amicitiam fa-*
,, *miliari congreſſu exercuiſſent. Et reſpondiſſe Senecam, ſermones mutuos &*

crebra

*crebra colloquia neutri conducere: ceterùm ſalutem ſuam incolumitate Piſonis inniti. Hæc ferre Granius Siluanus Tribunus Prætoriæ cohortis, & an dicta Natalis, ſuaq́ reſponſa noſceret, percunctari Senecam iubetur. Is fortè an prudens, ad eum diem ex Campania remeauerat, quartumq́ apud lapidem in ſuburbano rure ſubſtiterat. Illò propinquâ veſperâ tribunus venit, & villam globus militum ſepſit. Tum ipſi, cùm Pompeia Paullina vxore, & amicis duobus epulanti, mandata Imperatoris edidit. Seneca miſſum ad ſe Natalem, conqueſtumq́ nomine Piſonis, quòd viſendo eo prohiberetur; ſe ratione valetudinis, & amore quietis excuſauiſſe, reſpondit. Cur ſalutē priuati hominis incolumitati ſuæ anteferret, cauſam non habuiſſe. nec ſibi promtum in adulationes ingenium. idq́ nulli magis gnarum, quàm Neroni; qui ſæpius libertatem Senecæ, quàm ſeruitium expertus eſſet. Vbi hæc à tribuno relata ſunt Poppeâ & Tigellino coràm; quod erat ſæuienti Principi intimum conſiliorum; interrogat, an Seneca voluntariam mortem pararet. Tum tribunus nulla pauoris ſigna, nihil triſte in verbis eius aut vultu deprehenſum confirmauit. Ergo regredi, & indicere mortem iubetur. Tradit Fabius ruſticus non eo, quo venerat, itinere reditum, ſed flexiſſe ad Fenium præfectum, & expoſitis Cæſaris iuſsis; An obtemperaret, interrogauiſſe; monitumq́ ab eo, vt exſequeretur, fatali omnium ignauia. Nam & Siluanus inter coniuratos erat, augebatq́ ſcelera in quorum vltionem conſenſerat. Voci tamen & aſpectui pepercit. Intromiſitq́ ad Senecam vnum ex Centurionibus, qui neceſsitatē vltimam denunciaret. Ille interritus, poſcit teſtamenti tabulas; ac denegante Centurione, conuerſus ad amicos; quando meritis eorum referre gratiam prohiberetur, quod vnum iam tamen & pulcherrimum habebat, imaginem vitæ ſuæ, relinquere teſtatur: cuius, ſi memores eſſent bonarum artium, famam tam conſtantis amicitiæ laturos. Simul lachrymas eorum, modò ſermone, modò intentior in modum coërcentis ad firmitudinem reuocat, rogitans; Vbi præcepta ſapientiæ? vbi tot per annos meditata ratio aduerſum imminentia? cui enim ignaram fuiſſe ſæuitiam Neronis? Neque aliud ſupereſſe, poſt matrem, fratremq́ interfectos, quàm vt educatoris præceptorisq́ necem adyceret. Vbi hæc atque talia, velut in commune, diſſeruit, complectitur vxorem, & paullulum aduerſus præſentem formidinem mollitus rogat, oratq́ temperaret dolori, ne æternum ſuſciperet: ſed in contemplatione vitæ per virtutem actæ, deſiderium mariti ſolatiis honeſtis toleraret. Illa contrà, ſibi quoque deſtinatam mortem aſſeuerat, manumq́ percuſſoris expoſcit. Tum Seneca gloriæ eius non aduerſus, ſimul *amore, ne ſibi vnicè dilectam ad iniurias relinqueret; Vitæ (inquit) delinimenta monſtraueram tibi, tu mortis decus mauis. Non inuidebo exemplo. Sit huius tam fortis exitus conſtantia penes vtroſque par: claritudinis plus in tuo fine. Poſt quæ, eodem ictu ferro brachia exſoluunt. Seneca, quoniam ſenile corpus & paruo victu tenuatum lenta effugia ſanguini præbebat, crurum quoque & poplitum venas abrumpit: ſæuisq́ cruciatibus defeſſus, ne dolore ſuo animum vxoris infringeret, atque ipſe viſendo eius tormenta ad impatientiam delaberetur, ſuadet in aliud cubiculum abſcederet. Et nouiſsimo quoque momento ſuppeditante eloquentia, aduocatis ſcriptoribus pleraque tradidit, quæ, in vul-*

* Fortè timore.

» *gus edita eius verbis, inuertere ſuperſedeo. At Nero, nullo in Paullinam pro-*
» *prio odio, ac ne gliſceret inuidia crudelitatis, inhiberi mortem imperat. Hor-*
» *tantibus militibus ſerui libertiq́ obligant brachia, premunt ſanguinem incer-*
» *tum an ignaræ. Nam, vt eſt vulgus ad deteriora promtum, non defuere qui*
» *crederent, donec implacabilem Neronem timuerit, famam ſociatæ cum marito*
» *mortis petiuiſſe; deinde oblata mitiore ſpe, blandimentis vitæ euictam: cui ad-*
» *didit paucos poſtea annos, laudabili in maritum memoria, & ore ac membris*
» *in eum pallorem albentibus, vt oſtentui eſſet multum vitalis ſpiritus egeſtum.*
» *Seneca interim durante tractu & lentitudine mortis, Statium Annæum diu*
» *ſibi amicitiæ fide, & arte medicinæ probatum, orat prouiſum pridē venenum,*
» *quo damnati publico Athenienſium iudicio exſtinguerentur, promeret: alla-*
» *tumq́ hauſit fruſtra, frigidis iam artubus, & clauſo corpore aduerſus vim ve-*
» *neni; poſtremò ſtagnum calidæ aquæ introiit, reſpergens proximos ſeruorum*
» *addita voce,* LIBARE SE LIQVOREM ILLVM IOVI LIBE-
» RATORI. *Exin balneo illatus, & vapore eius exanimatus, ſine vllo funeris*
» *ſollemni crematur. In codicillis præſcripſerat, cùm etiam tum prædiues & præ-*
» *potens ſupremis ſuis conſuleret. Fama fuit Subrium Flauium cum Centurio-*
» *nibus occulto conſilio, neque tamen ignorante Senecâ, deſtinauiſſe, vt poſt oc-*
» *ciſum ope Piſonis Neronē, Piſo quoque interficeretur, traderetur q́ imperium*
» *Senecæ, quaſi inſonti claritudine virtutum ad ſummum faſtigium delecto.*
» *Quin & verba Flauij vulgabantur; Non differre dedecori, ſi citharœdus di-*
» *moueretur, & tragœdus ſuccederet. quia vt Nero cithara, ita Piſo Tragico or-*
» *natu canebat. hæc Tacitus Annal.* XV. *Dion non immemor liuoris ſui in bo-*
nos, hanc tam illuſtrem mortem, quibus poteſt calumniis, denigrare conatur. Certò Senecam in Neronis necem coniuraſſe affirmat; quod Tacitus incertæ famæ adſcribit. Addit Græculus Paullinæ necem inferre voluiſſe Senecam; & vt hominem imbecillo animo Neroni conſuetudinē priſtinam exprobraſſe: nec priùs ſibi mortem intuliſſe, quàm libellum, quem inchoarat, cæteraque ſcripta ſua ipſemet emendaſſet. Attende, quid poſſit maleuolentia: non videt homo leuis ſe diſparata dicere. ſi imbecillo animo necem tulit; qui fieri poteſt, vt tam ocioſè id temporis ſcripta ſua, non quædam, ſed omnia recenſeat; quædam inchoata perficiat? Si Neroni conſuetudinem exprobrauit, eique inſultauit; cur illi omnes opes ad ædificiorum cœptorum ſtructuram reliquit? quod eodem loco huic Græculo excidit. Vide Xiphilin. in Dione. Obiit Seneca (vt dixi) vno poſt Lucanum anno, duobus ante D D. Petri & Paulli martyrium, iuxta D. Hieronymum. Vixit haut dubiè plus annis ſexaginta, cùm iuuentæ eius tempus in Tiberij principatum inciderit.

Digitized by Google

De habitu corporis & morbis eius.

CAP. XI.

FVIT *illi* (*vt ait Tacitus lib.* XV.) *paruo victu tenuatum corpus, &, vt ex ipſius epiſtolis didici, per varia morborum genera valetudine afflicta. Longum mihi* comitatum* (*inquit epiſt.* LV.) *dederat mala valetudo, repentè me inuaſit. Quo genere, inquis? prorſus meritò interrogas, adeò nullum mihi ignotum eſt. vni tamen morbo quaſi aßignatus ſum; quem quare* Græco nomine appellem neſcio. ſatis enim aptè dici** SVSPIRIVM *poteſt. Breuis autem valde, & procellæ ſimilis impetus eſt: intra horam ferè deſinit. quis enim diu exſpirat? Omnia corporis aut incommoda, aut pericula per me tranſierunt: nullum mihi videtur moleſtius. Quid ni? aliud enim quidquid eſt, ægrotare eſt: hoc eſt animam agere. Itaque medici hãc meditationem mortis vocant. Facit aliquando ſpiritus* ille quod ſæpe conatus eſt. Hilarem me putas hæc tibi ſcribere, quia effugi. Si hoc fine, quaſi bona valetudine delector; tam ridiculè facio, quam ille quiſquis ſe viciſſe putat cùm vadimonium diſtulit. Ego verò & in ipſa ſuffocatione, non deſij cogitationibus lætis ac fortibus acquieſcere.* Item epiſt. LXXIX. *Vexari te diſtillationibus cerebri ac febriculis; quæ longas diſtillationes & in conſuetudinem adductas ſequuntur; eo moleſtius mihi eſt, quia expertus ſum hoc genus valetudinis, quod inter initia contemſi. Poterat adhuc adoleſcentia iniurias ferre, & ſe aduerſus morbos contumaciter gerere: deinde ſuccubui, & eò perductus ſum, vt ipſe diſtillarem. ad ſummam maciem deductus, ſæpe impetum cœpi abrumpendæ vitæ: patris mei indulgentißimi ſenectus retinuit. Cogitaui enim, non quàm fortiter ego mori poſſem, ſed quàm ille fortiter deſiderare non poſſet. Itaque imperaui mihi vt viuerem. aliquando enim & viuere, fortiter facere eſt. Quæ mihi tunc fuerint ſolatio dicam, ſi priùs hoc dixerim, hæc ipſa quibus acquieſcebam, medicinæ vim habuiſſe. In remedium cedunt honeſta ſolatia, & quicquid animum erexit, etiam corpori prodeſt. Studia mihi noſtra ſaluti fuerunt. philoſophiæ acceptum fero, quòd ſurrexi, quòd conualui. illi vitam debeo, & nihil illi minus debeo. Multum mihi ad bonam valetudinem contulerunt amici, quorum adhortationibus,* vigiliis, ſermonibus alleuabar. Hæc Senecæ tabes, quam quiſquis illa fuit mulier Caio Caligulæ narrauit, & ea loquacitate Senecam ex imminente nece eripuit, apud Dionem lib.* LIX. *& Xiphilin. in Caligula. Epiſt.* CV. *ita ſcribit; In Nomentanum meum fugi. quid putas? Vrbem? imò febrem, & quidem ſubrepentem. Iam manum mihi iniecerat. protinus itaque parari mihi vehiculum iußi, Paullinâ mea retinente. Medicus initia eſſe dicebat motis venis, ſed incertis & naturalem turbantibus modum. Exire perſeueraui. —— Quæris ergo, quomodo mihi conſilium profectionis ceſſerit? vt primùm grauitatem Vrbis exceßi, & illum nidorem culinarum fumigantium;* quæ motæ, quidquid peſtiferi vaporis obruerant, cum puluere effundunt; protinus mutatam valetudinem ſenſi. Quantum deinde adiectum putas viribus, poſtquam vineas attigi? in paſcuum emiſſus, cibum meum inuaſi. Repetiui ergo iam me. non permanſit marcor ille corporis*

* Aegri moleſtiarum ſeriem pro comitatu habent. ſuſpicor tamé vitioſam eſſe hanc vocem hoc loco cur enim ſubdit, *repẽtẽme*, &c.

* ἄσθμα.

* Sic Plinius vocat.

*Fortè, *illud*, vel potiùs delendũ, *illa*.

* Mallem; *officiis*.

* Fortè; *quæ quicquid noctes*.

» dubij & malè cogitantis. Incipio toto animo ſtudere. Contra hanc corporis
» imbecillis moleſtiam geſtatione ſe vti alio loco tradidit, his verbis; A geſtatio-
» ne cùm maximè venio, non minùs fatigatus, quàm ſi tantum ambulaſſem,
» quantum ſedi. labor eſt enim diu ferri, ac neſcio an eo maior, quia contra na-
» turam eſt: quæ pedes dedit, vt per nos ambularemus; oculos, vt per nos videre-
» mus. Debilitatem nobis induxère delitiæ, & quod diu noluimus, poſſe deſiui-
» mus. Mihi tamen neceſſarium erat concutere corpus; vt, ſiue bilis inſederat
» faucibus, diſcuteretur: ſiue ipſe ex aliqua cauſa ſpiritus denſior erat, extenua-
» ret illum iactatio, quam profuiſſe mihi ſenſi. Epiſt. LVI.

De religione & moribus Senecæ.

CAP. XII.

NONNVLLI *Senecam Chriſtianum faciunt: ſed mihi id non perſuadent. imprimis, quia leuiſſimis coniecturis nituntur. nam quod D. Paulli amicitia ſit vſus; parum ad hoc probandum facit. Gentilium namque amicitiam Apoſtolus non auerſabatur, ſed vt omnes lucrifaceret, omnia fiebat omnibus. Quod verò ad Epiſtolas illorum mutuas attinet, de iis poſtea videro. Præterea quamuis multæ ſententiæ in libris eius occurrant, à Chriſtiana lege non alienæ; commune hoc illi cum Platone, Hermete, & aliis Paganis; & haut pauciores fortaſſis, plurimas certè, poſſim numerare fidei noſtræ prorſus repugnantes. Animam (quod & Tertullianus vidit) humanam interire cenſuit non ſemel; & ſicubi contrarium innuit, certè conſtat dubitaſſe ea de re; quæ niſi certa ſit & indubitata, fidei Catholicæ nil loci relinquatur. Ridet vbique ſupplicia improborum poſt mortem. Sapienti nihil Diis opus affirmat, & ſapientem Deo multis in rebus anteponit. Deo minimarum rerum prouidentiam adimit, & multa prorſus negligere contendit. Vnus an plures Dij ſint, vt rem ambiguam, ſub iudice relinquit. Deum mundi animam, ipſum mundum diuinum perfectiſſimumque animal perhibet. Paucis ante obitum diebus de Chriſtiana religione agens, ſuperſtitionem alienigenarum appellat, epiſt.* CVIIII. *Moriens, ritu gentilium* IOVI LIBERATORI LIBAT. *hunc; qui mori certus, Chriſtum profiteri vel non audet, vel non vult; i ſodes, Chriſtianum nuncupa. Sed (ait vir doctus) Tertullianus occultè noſtrum vocat. Memoria laberis homo in Tertulliani lectione diligens. Ille non,* occultè noſtrum, *ſed* ſæpe noſtrum *vocat, lib. de anima. propter eam, quam dixi, cauſam, quia multa religioni noſtræ congrua ſæpe ſcribit. Si Chriſtianum putaſſet Tertullianus; liberum illud & intrepidum, celandique neſcium pectus; ἁπλῶς ſanè noſtrum, non ſæpe dumtaxat, dixiſſet. D. autem Hieronymus illum Eccleſiaſticis ſcriptoribus annumerat, vt ipſemet ſignificat; quia D. Paulli ad eum epiſtolæ circumferebantur, quibus Eccleſiaſtica hiſtoria lucis aliquid accipere videbatur. Et, ſi quia in Catalogo Eccleſiaſticorum ſcriptorum à D. Hieronymo Seneca ponitur, Seneca Chriſtianus eſt Hieronymo; profectò neceſſe ſit, idem de Philone & Ioſepho dicere. quod quis ferat? ſi ſanctus Seneca, eam ob cauſam; iam nihil cauſæ eſt, cur non*

Lib. de anima.

Laurent. la Barre in ſcholiis ad D. Lini lib. de paſſione D. Paulli.

&

& Origenes, & Tertullianus, & Nouatus hæreticus, ſancti: quod impium ſit dicere. hos tamen omnes eo in libro recenſet Hieronymus. Denique D. Auguſtinus apertè lib. 6. de Ciuitate Dei cap. 10. *&* 11. *nos docet, non auerſum quidem Senecam, nec hoſtili erga Chriſtianos animo præditum, ethnicum tamen fuiſſe. quod veriſſimum puto. Nunc de moribus eius videamus; quos cùm perpendo, rectè Lucretium ceciniſſe intelligo; lib.* v. *de rerum natura;*

——— inuidiâ vt fulmine ſumma vaporant.

non deſunt enim, qui Ariſtidem, Miltiadem, Catonem, Socratem, Platonem ſugillent. Nec defuit qui Senecam bipedum nequiſſimum fuiſſe, & mortalium ſceleratiſſimum, perſuadere conetur. Is Dion eſt: cetera diligens hiſtoricus; Caſſio, Bruto, Ciceroni, Senecæ, bonis omnibus, animi vitio palàm iniquus. ex eo, hæc Xiphilinus; ἐνεκλήθη δὲ καὶ ὁ Σενέκας ἄλλ' ἄττα καὶ ὅτι τῇ Ἀγριππίνῃ συνεγίνετο. οὐ μόνον δὲ καὶ ἐν τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις πάντα τὰ ἐναντιώτατα οἷς ἐφιλοσόφει ποιῶν ἠλέγχθη, *& quæ ſequuntur. pudet enim pigétque tantæ impudentiæ. ait* cum aliis Senecam reum multorum criminum factum, potiſſimùm quòd cum Agrippina id quod mœchi ſolent. *Vellem alia illa crimina expreſſiſſet; quorum ne minimam quidem ſuſpicionem apud ceteros ſcriptores deprehendas. illam ſanè cum Agrippina conſuetudinem ſolus Dion ſomniauit, quæ non facit ad mores Senecæ. ſi vnum quempiam Græculum dixiſſe ſufficiat, ad hominis grauiſſimi & continentiſſimi damnationem, quæ ſedes innocentiæ ſecura relinquetur? Sed ne confinxiſſe putes, ſubiungit,* in aliis etiam pleriſque non hac tantùm in re, mores à doctrina, vitam eius à philoſophiæ præceptis diſcrepaſſe. *Audite ergo quibus in rebus Seneca ſapientiæ fucum fecerit.* Qui tyrannidẽ (*inquit*) improbabat, Tyranni præceptor erat. *Quaſi, cùm curam Neronis ſuſcepit, Nero tyrannidem exercuerit: aut accepto à Nerone imperio, liberum vel honeſtum Senecæ fuerit, aliquâ ſpe melioris frugis reliquâ, iuuentutem Principis deſtituere, vt medio mari nauis ventis ac procellis agitantibus à gubernatore deſeritur. Statim vt Neroni erudiendo in* palatium adductus (*vtor verbis docti & antiqui comm. in Iuuenalẽ*) ſæuum immanemq́. & ſenſit citò & mitigauit: inter familiares ſolitus dicere, non fore ſæuo illi leoni, quin guſtato ſemel hominis cruore, ingenita rediit ſæuitia. *prudentis & prouidi fuit præuidere; ſapientis malum differre quamdiu potuit conſilij viribus.* Sed amiſſa ſpe omni, Nerone in nullũ non vitium ruente, relinquere tyrannũ debuit. *quid, quæſo, ſibi ad ſummam diligentiam reliqui fecit, vt ocioſum ſeceſſum impetraret? quem non lapidem mouit, vt ſe curis palatinis eriperet?* Aulicos reprehendebat. *meritò.* ipſe à palatio non recedebat. *inuitus retinebatur.* Reginas colebat & libertos, aliquorum etiam laudationes ſcribebat. *Immane facinus, eos qui in Principis aulâ gratiâ & potentiâ excellunt, bonis artibus colere, deq́ illis, abſque dedecore, quàm optimè mereri. Scire debuit Dion, inter adulatorem, & officioſum hominem multum intereſſe: aut ſi non ignorauit, oportuit oſtendere Senecam vitioſitate illorũ non offenſum; quidquid agerent approbaſſe, peccata laudaſſe, ad virtutem illos non exſtimulaſſe. Si ſapientes à Principum familiaritate remoueas, ſi probos & inſontes*

ab aulâ iubeas exulare; virtutes vnà, arteſq́ bonas omnes è palatio expelles. Mox vitia & peßima quæque morum inuadent regiam, inde in vniuerſam rempub. diffundentur. Diuitias immenſas ſibi, diuitiarum contemptor, parauit, cenſum ſeptuagies quinquies centenûm millium aureorum: acerbus accuſator luxus, quingentos lectulos cedrinos, pares ac planè ſimiles, pedibus fultos eburneis, poſſidebat; tot lectulis comeſſabatur. *Non negauerim, quæ de diuitiis Senecæ, & Dion, & Iuuenalis, & reliqui; deq́ ſupellectilis varietate, de domeſticis ornamentis, de hortis, de villis, de fœnore. Miror potiùs exactum Dionis calculum. dicas illum à rationibus Senecæ fuiſſe: lectulorum numerum, modumq́ digitis menſum; pecuniarũ ſummam ita ſubduxiſſe, ne vnus quidem vt illum teruncius fugerit. Et quis illi non credat? Sed ipſe Seneca reſpondeat, ſuã per ſe cauſam nunc agat. egit enim diſertiſſimè olim, lib. de vita beata cap.* XVII. *his verbis; Si quis itaque ex iſtis, qui philoſophiam cõlatrant, quod ſolent, dixerit, Quare ergo tu fortiùs loqueris, quàm viuis? Quare ſuperiori verba ſummittis, & pecuniam neceſſarium tibi inſtrumentum exiſtimas, & damno moueris, & lachrymas audita coniugis aut amici morte demittis, & reſpicis famam, & malignis ſermonibus tangeris? Quare cultius rus tibi eſt, quàm naturalis vſus deſiderat? Cur non ad præſcriptum tuum cenas? Cur tibi nitidior ſupellex eſt? &c.* multis tandem enumeratis, qualia Dion obiicit. *Adiuuabo poſtmodum conuitia (inquit) & plura mihi quàm putas obyciam. Nunc hoc reſpondeo tibi. Non tanquam ſapiens, ſed ſolùm vt maleuolentiam tuam paſcam. Nec erro. Exigo itaque à me, non vt optimis par ſim, ſed vt malis melior. Hoc mihi ſatis eſt, quotidie aliquid ex vitiis meis demere, & errores meos obiurgare. Non perueni ad ſanitatem, ne perueniam quidem. Delinimenta magis quàm remedia podagræ meæ compono: contentus, ſi rariùs accedit, & ſi minùs fera minatur. Veſtris quidem pedibus comparatus debilis, curſor ſum.* Cap. XVIII. *Hæc pro me non loquor. Ego enim in alto vitiorum omnium ſum, ſed pro illo cui aliquid actum eſt. Aliter, inquit, loqueris, aliter viuis. Hoc per malignißima capita, & optimo cuique inimicißima Platoni obiectum eſt, obiectũ Epicuro, obiectum Zenoni. Omnes enim iſti dicebant, non quemadmodum ipſi vixerunt, ſed quemadmodum ipſis viuendum eſſet. De virtute, non de me loquor: & cùm vitiis conuicium facio, imprimis meis facio. cùm potuero, viuam quomodo oportet. —Exſpectabo ſcilicet, vt quicquam maleuolentiæ inuiolatum ſit, cui ſacer nec Rutilius fuit, nec Cato. Cur & aliquis non iſtis nimis diues videatur, quibus Demetrius Cynicus parum pauper eſt?* —Cap. XIX. *ad nomen magnorum ob aliquam eximiam laudem virorum, ſicut ad occurſum ignotorum hominum minuti canes, latratis* —Cap. XXI. *Vos quidem qui virtutem, cultoremq́ eius odiſtis, nihil noui facitis. Nam & ſolem lumina ægra formidant, & auerſantur diem ſplendidum nocturna animalia, quæ ad primum eius ortum ſtupent, & latibula, &c.* —*Nec enim ſe ſapiens indignum vllis muneribus fortuitis putat. Non amat diuitias, ſed mauult. Non in animum illas, ſed in domum recipit: nec reſpuit poſſeſſas, ſed continet, & maiorem virtuti ſuæ materiam ſubminiſtrari vult.* Cap. XXII. *Quid autem dubij eſt, quin maior materia*

teria ſapienti viro ſit animum explicandi ſuum in diuitiis, quàm in paupertate? &c.———Mihi diuitiæ ſi effluxerint, nihil auferent, niſi ſemetipſas: tu ſtupebis, & videberis tibi ſine te relictus, ſi illæ à te receſſerint. Apud me diuitiæ aliquem locum habebunt: apud te ſummum. Ad poſtremum diuitiæ meæ ſunt: tu diuitiarum es. Cap. XXIII. *Deſine ergo Philoſophis pecuniam interdicere. Nemo ſapientem paupertate damnauit. Habebit Philoſophus amplas opes, ſed nulli detractas, nec alieno ſanguine cruentas*, & alia multa quæ addit huiuſmodi, digniſſima quæ & litteris ſcribantur aureis, & in cedro aſſeruentur. *Vno etiam verbo apud Tacitum reſpondet, non licuiſſe ſibi liberalitati Principis reſiſtere. Laudabat ille ex animo acernos & viles lectulos Tuberonis epiſt.* XCVI. *&* CX. *&* CXX. *cenabat cedrinis, tribuens id conſuetudini, tribuens reipub., tribuens Imperatori, tribuens ſummis quos gerebat honoribus. Mihi profectò, cùm in tantis opibus, tam parum illis irretitum animum, tam parcum victum conſidero, vehementer illæ laudem Senecæ augere videntur. O magnum virum, qui tales diuitias non magni fecit! iniurius illiſum. contemſit, atque, quantum potuit, abiecit. plus eſt diuitias poſſeſſas alteri concedere, quàm illas initiò datas repudiare. plures inuenias, qui facilè diuitiis careant, quàm qui adeptas, & in tuto collocatas, amittere atque abijcere valeant.* Attamen ex his ait Dio omnia quæ his conſentanea ſint, quæque Seneca libidinoſè egerit, poſſe deprehendi. *Virus hominis. diuites ergo cuncti libidinoſi, & opes haberi ſine nequitiâ, ſine libidine nequeunt. Qualem ego te, Dion, putem, qui locupletem te alibi fateris, & hoc loco diuitias vitiorum neceſſitatem indicere contendis?* Addit feminam illuſtriſſimam ſibi matrimonio copulaſſe. *fatemur. conſularem hoc virum, Imperatoris præceptorem, ſapientia, dignitate, opibus præſtantem decebat. Libertinam credo Dion aliquam, vel de tunicato popello ducere maluiſſet. En quò præcipitem egerit impotens maledicentia. Et huic ſoli credā nugatori, tam nefarium fuiſſe Senecam, vt eo crimine delectaretur, atque in id Neronem induceret, quod grauiſſimè epiſt.* XCVI. *deteſtatur? Vnde tanta tam ſubitò morum in deterius commutatio? hoc illum facere; qui neque oſculi, neque vnà accumbendi poteſtatem Neroni facere ſit ſolitus? Sed ego ridiculus, qui his refellendis inſiſtam. Dixiſſe ſufficeret; Improbum Senecam Dio affirmat; negant ceteri; quibus credendum? Suetonius ſæpe à Nerone commeatum oraſſe, ſæpe illi facultatibus ceſſiſſe affirmat. idem Tacitus teſtatur. en auaritiam & cupiditatem. Addit Cornelius, bonas artes; Neronis autem aurigationes, & hiſtrioniam ceteraq; inquinamenta palàm improbaſſe; multos libertinos eo tum ditiores fuiſſe; quamprimum potuit, inſtituta prioris potentiæ commutaſſe; comitantes vitaſſe; ſalutatorum cœtus prohibuiſſe; ſimplici victu, agreſtibus pomis & profluente aqua vitam toleraſſe; illum tot lectulorum dominum, tam prodigum comeſſatorem, cum vxore & duobus dumtaxat amicis epulatum; non fuiſſe illi promtum in adulationes ingenium; ſæpius Neronem libertatē eius, quàm ſeruitium expertum; morte nunciatâ, nihil à tribuno in verbis eius, aut vultu terroris, nulla pauoris ſigna deprehenſa; neceſſitatem vltimam interritum excepiſſe; imaginem vitæ ſuæ, vt quid pulcherrimum & ſingulare, amicis ſuis*

reli-

reliquiſſe; eorum lachrymas modò ſermone, modò increpatione repreßiſſe; no-
uißimo quoque momento aduocatis ſcriptoribus multa dictaſſe, quæ diu poſtea
in ore & manibus omnium verſata fuerint: paruo victu tenuatum illi corpus
fuiſſe; ſcilicet idoneum (ſi voluiſſet) ſceleribus, quæ mendax Græculus affin-
git: In codicillis adhuc præpotentem & prædiuitem, ne illo funeris ſollemni
efferretur perſcripſiſſe. d. lib. XIV. & XV. Annal. An non hæc animum omnis
ſuperbiæ, ambitionis, cupiditatis, adulationis & luxuriæ expertem teſtantur?
an non hominem paucis contentum, frugalem, ſobrium, fortem, &, vno dicam
verbo, verè ſapientem conuincunt? quid? quòd erupit inuito Dioni veritas,
cùm φρονιμώτατον (vt diximus) appellauit? D. Hieronymus lib. de viris illu-
ſtribus, continentiſſimæ vitæ, vocat. Plinius lib. 14. Nat. hiſt. c. 4. magno qui-
dem pretio Palæmonis cuiuſdam vineam emiſſe tradidit, omni tamen conui-
tio abſtinet. Delectabatur vineis Seneca, abſtemius tamen penè, tam exiguo
vtebatur. eo pertinet illud epiſt. LV. Multum virium ſibi acceßiſſe poſtquã vi-
» neas attigit; & lib. 3. nat. quæſt. cap. 7. Ego tibi vinearum diligens foſſor af-
» firmo. Virtutum indicia & notæ paßim in ſcriptis occurrunt. Humilitatis,
» cùm ſcribit; Non de me nunc tecum loquor; qui multum ab homine tolerabili,
» nedum perfecto, abſum: ſed de illo in quem fortuna ius perdidit. epiſt. LVIII.
» Non perueni ad ſanitatem, ne perueniam quidem. de beata vita cap. XVII.
» cùm vitiis conuicium facio, imprimis meis facio. cap. XVIII. & ibidem, Ego
» enim in alto vitiorum omnium ſum. fortitudinis & conſtantiæ, epiſt. LV.
» ego verò & in ipſa ſuffocatione, non deſij cogitationibus lætis ac fortibus ac-
» quieſcere. Attentæ & quæ diſtrahi non poterat contemplationis, qualem
in paucis deprehendas Therapeutis, epiſt. LVII. quam cùm lego, me meæ pudet
diuagationis. Vitatæ ſuperfluæ curioſitatis; quæ ſanè nos animi facultates,
» errabundum pecus, cogere non ſinit; epiſt. LXXVIII. Subitò nobis (inquit)
» hodie Alexandrinæ naues apparuerunt, quæ præmitti ſolent, & nunciare ſe-
» cuturæ claßis aduentum, tabellarias vocant. Gratus illarum Campaniæ aſpe-
» ctus eſt. Omnis in pylis Puteolorum turba conſiſtit. In hoc omnium diſcurſu
» properantium ad litus, magnam ex pigritiâ meâ ſenſi voluptatem, quòd epi-
» ſtolas meorum accepturus, non properaui ſcire, quis illic eſſet rerum mearum
» ſtatus, quid adferrent. Addit, vnde colligas, etiam à ſenili ætate abfuiſſe
» proprium ſenectutis vitiũ, auaritiam; Olim iam mihi nec perit quicquam,
» nec acquiritur. Hoc, etiam ſi ſenex non eſſem, fuerat ſentiendum. Nunc verò
» multo magis, quia quantulumcunque haberem, tamen plus iam mihi ſupereſſet
» viatici, quàm viæ. d. epiſt. LXXVIII. Auiditatem diſcendi, & aliquem ſem-
per in virtute ac doctrina progreſſum faciendi, teſtatur illa ad Lucilium
» epiſt. qua; Inimicitias (inquit) mihi denuncias, ſi quicquam ex his, quæ quoti-
» die facio, ignoraueris. Vide quàm ſimpliciter tecum viuam, hoc quoque tibi
» committam. Philoſophum audio, & quidem quinctus iam dies abiit, ex quo in
» ſcholam eo, & ab octauâ diſputantem audio. Bona, inquis, ætate. Quid ni bo-
» na? Quid autem ſtultius eſt, quàm quia diu non didiceris non diſcere? quid
» ergo? idem faciam, quod troſſuli, & iuuenes? Bene mecum agitur, ſi hoc vnum
» ſenectutem meam dedecet. Omnis ætatis homines hæc ſchola admittit: in hac
ſeneſca-

Digitized by Google

ſeneſcamus, vt iuuenes ſequamur. In theatrum ſenex ibo, & in circum deferar, & nullum par ſine me depugnabit; ad Philoſophum ire erubeſcam? Tamdiu diſcēdum eſt, quamdiu neſcias, &, ſi prouerbio credimus, quamdiu viues. Nec vlli rei hoc magis conuenit, quàm huic; tam diu diſcendum eſt quemadmodum viuas, quàm diu viuis. Ego tamen hic & aliquid doceo. quæris, quid doceam? etiam ſeni eſſe diſcendum. epiſt. LXXVII. Frugalitas & abſtinentia iuuenilis ætatis *ſuperiùs narrata nobis fuit*: idem ſenex factitauit, *ſi non omni, magna ex parte, Thermis calidioribus ſemper abſtinuit: iuuenis planè frigida, ſenex tepida abluebatur. In omnem (inquit) vitam* balneum fugimus. decoquere corpus atque exinanire ſudoribus, inutile ſimul delicatumq; credimus.* epiſt. 109. *Memor artificij mei veteris, frigidæ cultor mitto me in mare, quomodo pſychrolutam decet gauſapatus.* epiſt. LIV. *Singulos dies tibi meos, & quidem totos indicari iubes. Bene de me iudicas, ſi nihil eſſe in illis putas, quod abſcondam——Hodiernus dies ſolidus eſt, nemo ex illo quicquam mihi eripuit. totus inter ſtratum lectionemq; diuiſus eſt. Minimum exercitationi corporis datum. Et hoc nomine ago gratias ſenectuti, non magno mihi conſtat: cùm me moui, laſſus ſum. hic autem eſt exercitationis, etiam fortiſſimis, finis.* Progymnaſios meos quæris? Vnus mihi ſufficit Earinus, puer, vt ſcis, amabilis; ſed mutabitur, aliquem iam teneriorem quæro. Hic quidem ait nos eanden Criſin habere, quia vtrique dentes cadunt. Sed iam vix illum aſſequor currentem, & intra pauciſſimos dies non potero. Vide quid exercitatio quotidiana proficiat. Citò magnum interuallum fit inter duos diuerſo itinere euntes. eodem tempore ille aſcendit, ego deſcendo: nec ignoras quanto ex his velocius alterum fiat. Mentitus ſum. iam enim ætas noſtra non deſcendit, ſed cadit. Quomodo tamen hodiernum certamen nobis ceſſerit, quæris? quod rarò curſoribus euenit Hieram fecimus. Ab hac fatigatione magis, quàm exercitatione, in frigidam deſcendi: hoc apud me vocatur parum calda. Ille tantus pſychrolutes, qui kal. Ianuar. in euripum ſaltabam: qui anno nouo, quemadmodum legere, ſcribere, dicere aliquid, ſic auſpicabar in Virginem deſilire: primùm ad Tiberim tranſtuli caſtra, deinde ad hoc ſolium; quod, cùm fortiſſimus ſum, & omnia bona fide fiunt, ſol temperat. non multum mihi ad balneum ſupereſt. Panis deinde ſiccus, & ſine menſa prandium, poſt quod non ſunt lauandæ manus. Breuiſſimo ſomno vtor, & quaſi interiungo. Satis eſt mihi vigilare deſiiſſe. aliquando dormiſſe neſcio, aliquando ſuſpicor. Ecce Circenſium obſtrepit clamor, ſubitâ aliquâ & immenſâ voce feriuntur aures meæ: nec cogitationem meam excutiunt, nec interrumpunt quidem. fremitum patientiſſimè fero. multæ voces & in vnum confuſæ, pro fluctu mihi ſunt, aut vento ſiluam verberante, & ceteris ſine intellectu ſonantibus. Quid ergo eſt? nunc cui animum adiecerim, dicam. ſupereſt ex heſterno mihi cogitatio.* epiſt. LXXXIIII. Item, *Malè mihi eſſe malo, quàm molliter.——vtraque res deteſtabilis eſt, & contractio & torpor. Puto æquè, in odoribus qui iacet, mor-*

* Calidum intellige.

* Hinc colligo Romanis in vſu fuiſſe ſeruulos, quos ſe præexercentes domini imitabantur, & quaſi ſubſequebantur, & hos progymnaſios dictos; ignotū lexicographis & Calepinis nomē: quod nolim cū Gymnaſta vel Gymnaſiarcho confundi. Earinū ergo Seneca iam adoleſcētem nimis velociter & robuſtè ſe gerentem, ſubſequi ſenex nequibat. hoc queritur. Quod de *Hiera* addit, ſcio quid de facio ſeu laborioſo curſu viri docti, ſed (niſi fallor) extra propoſitum; Coniicio, *Hiram fecimus*, hoc eſt, quicquid ciborum in corpore erat concoximus, optimum condimentum famem parauimus. nam hira ieiunium inteſtinum Feſto. Euripi, domeſtici ſunt aquæductus, de quibus Cicero 1. de legibus, Plinius, Vitruuius, & alij. Virginem accipio non publicam aquam, de qua Martialis lib. 7. epigr. ad Atticum, & Frontinus lib. 1. de aquæduct. ſed quinariam aliquam horti Senecæ (quales concedi Principis beneficio conſueuiſſe idem Frontinus lib. 2.) ex Virgine aqua deriuatam.

Digitized by Google

„ *tuus eſt, quàm qui rapitur vnco. Otium ſine litteris, mors eſt, & viui hominis ſepultura.* Epiſt. LXXXIII. *Solebat lectionem ſtilo, ſtilum lectione interrum-* „ *pere, vt ex quadam epiſtola didici, vbi ſcribit; Itinera iſta, quæ ſegnitiem mihi* „ *excutiunt, & valetudini prodeſſe iudico, & ſtudiis. Quare valetudinem adiu-* „ *uent, vides. cùm pigrum me, & negligentem corporis litterarum amor faciat,* „ *aliena opera exerceor. ſtudio quare proſint, indicabo. à lectione non receſſi. ſunt* „ *autē (vt exiſtimo) neceſſariæ. primùm ne ſim me vno contentus. deinde vt, cùm* „ *ab aliis quæſita cognouero, tum & de inuentis iudicē, & cogitem de inuenien-* „ *dis. Alit lectio ingenium, & ſtudio defatigatum, non ſine ſtudio tamen, reficit.* „ *Nec ſcribere tantum, nec tantum legere debemus. Altera res contriſtabit &* „ *vires exhauriet, de ſtilo dico; altera ſoluet, ac diluet. Inuicem hoc illo cōmutan-* „ *dum eſt, & alterum altero temperandum; vt quicquid lectione collectum eſt,* „ *ſtilus redigat in corpus. Apes, vt aiunt, debemus imitari, &c.* Epiſt. LXXXV. *Quomodo ſit iter facere ſolitus, quot impedimentis, quo comitatu, videte; Hoc* „ *me (inquit) iter docuit, quàm multa haberemus ſuperuacua, & quàm cum fa-* „ *cili iudicio poſſemus deponere; quæ, ſi quando neceſſitas abſtulit, non ſentimus* „ *ablata. Cum pauciſſimis ſeruis, quos vnum vehiculum capere potuit; cum pau-* „ *ciſſimis rebus, niſi quæ corpore noſtro continebantur, ego & Maximus meus* „ *biduum tam beatiſſimū agimus. Culcitra in terra iacet, ego in culcitra. ex dua-* „ *bus penulis, altera ſtragulū, altera opertorium facta eſt. De prandio nihil de-* „ *trahi potuit: paratum fuit non magis horâ, nuſquam ſine caricis, nuſquā ſine* „ *pugillaribus. Illæ, ſi panem habeo, pro pulmentario ſunt; ſi non, pro pane: quo-* „ *tidie mihi* annum nouum faciunt; quem ego fauſtum & felicem reddo bonis cogitationibus, & animi magnitudine, qui nunquā maior eſt, quàm vbi alie- na ſepoſuit, & fecit ſibi pacem, nihil timendo; fecit ſibi diuitias, nihil concu- piſcendo. Vehiculum, in quod impoſitus ſum, ruſticum eſt. Mulæ viuere ſe am- bulando teſtantur: mulio excalceatus, non propter æſtatem. vix à me obtineo,* „ *vt hoc vehiculum velim videri meum. Durat adhuc peruerſa recti verecūdia:* „ *quotiens in aliquem comitatum lautiorem incidimus, inuitus erubeſco. quod* „ *argumentum eſt, iſta quæ probo, quæ laudo, nondum habere certam fidem &* „ *immobilem. Qui ſordido vehiculo erubeſcit, pretioſo gloriabitur. Parum ad-* „ *huc profeci. nondum audeo frugalitatem palàm ferre: etiam nunc curo opinio-* „ *nes viatorum.* Epiſt. LXXXIIX. *Parentes omni obſequio coluit, vxorē tenerè amauit. nam patris causâ vitam ſe produxiſſe, vxoris gratiâ valetudinis ma- gnam habuiſſe rationem, teſtatur* Epiſt. LXXIX. & CV. *Erga amicos tanta be- neuolentia, vt mortes eorum nimis molliter ferre videretur, & inter eorum* „ *exempla eſſet, quos mæror ſuperauit. Hæc (inquit) tibi ſcribo, is qui Annæum* „ *ſerenum cariſſimum mihi, tam immodicè fleui; vt, quod minimè velim, inter* „ *exempla ſim eorum, quos dolor vicit. hodie tamen factum meum damno, & in-* „ *telligo, maximam mihi cauſam ſic lugendi fuiſſe, quòd nunquam cogitaueram* „ *mori eum ante me poſſe, &c.* Epiſt. LXIV. *Veterum ſcriptorum non ſatis æquum æſtimatorem fuiſſe, Suetonius ſignificat, in Nerone cap. 52. & apertè ſcribit Quinctilianus.*

* Alludit ad morem Kal. Ian. *Caricas* ſibi mutuo mittendi, de quo Ouidius 1. Faſtor.

De

De Scriptis Senecæ. CAP. vltimum.

LACTANTIVS *Senecam Stoicorum acutiſſimum vocat, lib. 2. Inſtit. cap. 9. Quinctiliani cenſura accuratior, neſcio an verior; Ex induſtria (inquit) Senecam in omni genere eloquentiæ verſatum diſtuli, propter vulgatam falsò de me opinionem, qua damnare eum, & inuiſum quoque habere ſum creditus. Quod accidit mihi, dum corruptum, & omnibus vitiis fractum dicendi genus, reuocare ad ſeueriora iudicia contendo. Tum autem ſolus hic in manibus adoleſcentium fuit. quem non equidem omnino conabar excutere, ſed potioribus præferri non ſinebam; quos ille non deſtiterat inceſſere, cùm diuerſi conſcius generis, placere ſe in dicendo poſſe, in quibus illi placerent, diffideret. Amabant autem eum magis, quàm imitabantur: tantumq́; ab eo defluebant, quantum ille ab antiquis deſcēderat. Foret enim optandum, pares, aut ſaltem proximos illi viro fieri. Sed placebat propter ſola vitia, & ad ea ſe quiſque dirigebat effingenda, quæ poterat: deinde cùm ſe iactaret eodem modo dicere, Senecam infamabat. Cuius & multæ alioquin & magnæ virtutes fuerunt, ingenium facile & copioſum, plurimum ſtudij, & multarum rerum cognitio: in qua tamen aliquando ab iis, quibus inquirenda quædam mandabat, deceptus eſt. Tractauit etiam omnem ferè ſtudiorum materiam. Nam & orationes eius, & poëmata, & epiſtolæ, & dialogi feruntur. In philoſophia parum diligens, egregius tamen vitiorum inſectator fuit. multæ in eo, claræq́; ſententiæ, multa etiam morum gratia legenda: ſed in eloquendo corrupta pleraque, atque eo pernicioſiſſima, quòd abundant dulcibus vitiis. velles eum ſuo ingenio dixiſſe, alieno iudicio. Nam ſi aliqua contempſiſſet, ſi parum concupiſſet, ſi non omnia ſua amaſſet, ſi rerum pondera minutiſſimis ſententiis non fregiſſet; conſenſu potiùs eruditorum, quàm puerorum amore comprobaretur. Verùm ſic quoque, iam robuſtis, & ſeueriore genere ſatis firmatis legendus vel ideo, quòd exercere poteſt vtrumque iudicium. Multa enim (vt dixi) probanda in eo, multa etiam admiranda ſunt: eligere modò curæ ſit, quod vtinam ipſe feciſſet. Digna enim fuit illa natura, quæ meliora vellet; quæ, quod voluit, effecit. Hæc Fabius lib.* 10. *Inſtit. orat. cap.* 1. *in fine. Idem in his quos vidit Oratoribus copiam Senecæ, vires Africani, maturitatem Afri, iucunditatem Criſpi, ſonum Trachali, elegantiam Secundi commendat lib.* 12. *cap.* 10. *Plinius Secundus lib.* XIV. *cap.* 4. *Principem eruditionis vocat. Tacitus eius verba ſi mutaret, peruertere ſe affirmat, lib.* XV. *Annal. Suetonius, in Caligula, lene & comptum eloquendi genus illi tribuit, his verbis; Lenius comtiusq́; ſcribendi genus adeò contemnens, vt Senecam tum maximè placentem, commiſſiones meras componere, & harenam ſine calce eſſe diceret. Martialis lib.* 7. *facundum vocat;*

Facundi Senecæ potens amicus
Caro proximus, aut prior Sereno.

Idem Sidonij iudicium: idem grauiſſimi, & qui Grammaticorum ſubſellia ſuperarit cuiuſque. Nam ſubſellij imi quidam, cuius nomen incertum eſt, Noctium Atticarum ſcriptor (quem Baptiſta pius, Aleander, Maſerius, Lamb-

Agellium vocandum primus quod ſciam Stoa contendit, in fine epog. & ſic legitur in Salisberiẽſis Policratico.
*Editio vetus, & Aſulana; aut vt inepto inaniq́ue i.ſ. aut vt l & quaſi.

Lambinus, & plerique A.Gellium, *quo modo etiam à Iacobo Magno citatur; alÿ verò, vt Salisberienſis lib.* 7. *Quinctilianus Stoa, Vertranius, Lipſius, Giſanius,* Agellium *vocant;) lib.* XII. *cap.* II. *ita ſcribit; De Annæo Seneca partim exiſtimāt, vt de ſcriptore minimè vtili, cuius libros attingere, nullum pretium operæ ſit: quòd oratio eius vulgaris videatur, & protrita: res atque ſententiæ, aut ineptæ, inaniq́ impetu ſint, aut leui quadam & quaſi dicaci argutia: eruditio autem vernacula & plebeia, nihilq́ ex veterum ſcriptis habēs, neque gratiæ, neque dignitatis. Alÿ verò elegantiæ quidem in verbis parum eſſe, non inficias eunt; ſed & rerum, quas dicat, ſcientiam doctrinamq́ ei non deeſſe dicunt; & in vitiis morum obiurgandis, ſeueritatem, grauitatemq́ non*
» *inuenuſtam. Mihi de omni eius ingenio, déque omni ſcripto iudicium cenſu-*
» *ramq́ facere, non neceſſum eſt.* Paullo pôſt deinde conuiciis Momar iſte
» Senecam obruit, quæ adſcribam; *Poſtea (inquit) hoc etiam addit inſulſiſſi-*
» *mè — atque ibi nugator homo Ciceronis errores deprecatur. — ſed iam ver-*
» *borum Senecæ piget. Hæc tamen inepti & inſipidi & inſulſi hominis ioca non*
» *præteribo. — Dignus ſanè Seneca videatur ſtudio & lectione adoleſcentum*
» *— Audias tamen commemorari ac referri, pauca quædam, quæ ipſe Seneca be-*
» *ne dixerit — Bene hoc ſanè, bene, ſed adoleſcentium indolem non tam iuuāt,*
» *quæ bene dicta ſunt; quàm inficiunt, quæ peſſimè, multoq́ magis, ſi & plura*
» *ſunt, quæ deteriora ſunt. Hæc ille, cuius ego iudicium hac in re non empſitem titiuillitio. homini tam inori inauritum me præbeo. Numerus & nomina librorum, quos Seneca compoſuit, iniri vel ſciri nequeunt: nam pauca ad manus noſtras peruenerunt, & ſuorum ſcriptorum raram mentionem facit. Quæ non interierunt, hæc ſunt.*

1. *Ad Ebutium Liberalem, de beneficiis lib.* VII. *hunc Ebutium ſunt qui Lugdunenſem putent.*

2. *Ad Lucilium Iuniorem Siciliæ Præſidem, epiſtolarum libri* XXII. *epiſtolæ* CXXIV. *fuiſſe à Seneca in libros tributas docet Gellius d.c.2. ex quo etiam apparet lib.* XXII. *aliquid deeſſe. nam fragmentum illud quod Gellius adducit in lib.* XXII. *non inuenio. addendum itaque. Scio hunc Lucilium à multis Balbum vocari; ego tamen malui, Iuniorem nuncupare, vt paſſim Seneca compellat. Alius fuit Lucilius Balbus Stoicæ quoque diſciplinæ addictus, apud Ciceronem lib. de Natura Deor. Iuniorem hunc paſſim Seneca prædicat, maximè lib.* 4. *quæſtion. natural. poëta fuit non contemnendus; & hæret animo nonnulla ſuſpicio, quædam iſtius vulgò Lucilio Satyrico tribui.*

3. *De* DIVINA *prouidentia ad eundem lib.* I.

4. *Naturalium quæſtionum ad eundem lib.* VI.

5. *De paupertate liber* I. *quem, vix eſt, vt Senecæ credam.*

6. *De remediis fortuitorum ad Gallionem lib.* I. *quem critici Senecæ auferunt: membranæ Burdegal. tribuunt, ſed inſcribunt* ad Callionem Poëtam. *inuenitur in iis, id, quod ex Seneca* in Fortuitis, *adducit Tertullianus, in Apologetico, & lib. de anima, & lib. de reſurrectione carnis.*

7. *De Ira ad Nouatum lib.* 3. *de hoc Nouato quæſitum à nobis ſuprà c.* 2. *& credo hos libros, antè quàm ſe in adoptionem daret, ei inſcriptos.*

8. De

8. *De clementia, ad Neronem lib. 2. videntur initio imperij eius, quòd ſæuitiam naturæ Neronis perſpectam haberet, conſcripti.*

9. *De vita beata, ad Gallionem fratrem lib. 1.*

10. *De tranquillitate vitæ, ad Serenum lib. 2. in vulgatis codicib. ſed in ſchedis Burdegalenſ. lib. vnicus eſt, qui vulgò primus: ſecundus autem ſine inſcriptione ſeparatim ſcriptus eſt, & ſubiungitur lib. de prouidentia, errore fortaſsis librariorum. Hic opinor ille Serenus eſt, de quo egit epiſt.* LXIV. *& Martialis lib. 7. epigram. ad Ouidium.*

11. *De breuitate vitæ ad Pompeium Paullinum lib.* 1. *videtur hic Paullinus ſocer eius fuiſſe, cum Piſone & Gemino vectigalibus publicis præfectus; vt deprehendunt Critici ex cap. 18. eius libelli. vide ſup. cap. 3.*

12. *De conſolatione ad Polybium lib.* 1. ἀκέφαλος, *de quo Polybio Suetonius, Dio, & Zonaras in Claudio. vide ſuprà cap. 6.*

13. *De conſolatione ad Marciam lib. 1. quem membranæ vt & vulgati libri Senecæ aſcribunt, & elegantiſsimus eſt, paullo tamen diffuſiori & minùs contracto ſtilo, quã reliqua Senecæ. Hæc Martia fuit Cremutij Cordi F. quem malè Xiphilin.* κρεμούλιον *vocat. eius mortem & gnatæ pietatem celebrat Tacitus in Annal.* IV.

14. *Ad Elbiam matrem de conſolatione lib.* 1. *Sic in membranis, non,* Albina, *vt vulgò: & ſic ſemper vocaui. exiſtimo tamen potiùs dictam,* Heluiam. *Heluij noti ſunt, vt Heluius Pertinax apud Lampridium in Caracal. & Geta; Item,* Colonia Heluia Ricina *in vet. inſcript. *Sic ille apud Tacitum vocatur Heluidius Priſcus, non Elbidius. Confirmat coniecturã meam mendoſiſsimus locus, in Sophologio Iacobi Magni, ſcriptoris docti, & digni qui ſæculo minùs barbaro naſceretur, qui lib. 8. cap. 9. ſic editus exſtat;* Seneca Comeſſatoribus ad Elinam ſic loquitur. *Sed ſcripſerat ille;* Seneca ad Eluiam comeſſatoribus ſic loquitur. *Vnde ſaltem apparet per* v. *non per* b. *ſcribendum nomen. deprauatio orta inde, quòd Hiſpani, vt & Vaſcones ab iis oriundi, has litteras iam olim confundunt. Exiſtimo præterea Senecam hunc & duos præcedentes libros inſcripſiſſe,* De conſolatione, *exemplo Ciceronis (cuius fragmenta lib. de conſolatione ex Plinio in præfatione, & Lactant. lib. 1. 2. & 3. Inſtit. & lib. de ira, Andreas Patricius & Car. Sigonius collegerunt. qui verò editus eſt, mihi quidem nondum perſuaſum eſt Ciceronis eſſe) non verò* Conſolationem, *vel* Conſulatorium, *vt Plutarchus ad vxorem & ad Apollonium.*

* In Theſauro Hub. Goltzij.

15. Ἀποκολοκύντωσις, *ſeu Ludus de morte Claudij. imitatus eſt eo libro Satyras Menippeas M. Terentij Varronis. Vide quæ dicta ſunt cap. 7.*

16. *Epiſtolas ſcripſiſſe D. Paulum Apoſtolum Senecæ, & Senecã D. Paullo, meâ ſentẽtiâ peruincit idoneis teſtibus Xiſtus Senenſis lib. 2. Biblioth. ſanctæ, inprimis D. Lino ſuffragante ſecundo poſt D. Petrum P. M. in cuius libro* de paſſione D. Paulli, *de amicitia Apoſtoli & Philoſophi noſtri, ita ſcribitur; Concurſus de domo Cæſaris fiebant ad eum* [Paullum nempe] *ſed & inſtitutor Imperatoris* [ſ. Seneca] *adeò fuit ei amicitia copulatus, videns in eo diuinam ſcientiam, vt ſe à colloquio eius temperare vix poſſet: quo minùs ſi ore*

Hic liber primùm Venetiis, nũc iterum Pariſiis in volumine Hiſtoriæ ſacræ à Mich. Sonnio excuſus eſt: ſed auctoritatis dubiæ.

Digitized by Google

,, *ore ad os illum alloqui non valeret, frequentibus datis & acceptis epiſtolis,* ,, *ipſius dulcedine & amicabili colloquio atque conſilio frueretur. De Seneca Sa-* ,, *lisberienſis lib.* 8. *c.* 13. Deſipere videntur, qui quemcunque ſecuti non ,, venerantur eum, quem Apoſtolicam familiaritatem meruiſſe conſtat. ,, Deinde D. Hieronymus in Catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum, ait; ,, *Senecam non ponerem in Catalogo Sanctorum, niſi me illæ epiſtolæ prouoca-* ,, *rent, quæ leguntur à pluribus Paulli ad Senecam, & Senecæ ad Paullum: in* ,, *quibus, cùm eſſet Neronis præceptor, & illius temporis potentiſſimus, optare ſe dicit eius loci eſſe apud ſuos, cuius ſit Paullus apud Chriſtianos.* Demum D. Auguſtinus in epiſt. 53. ad Macedonium; *Meritò ait Seneca (qui temporibus Apoſtolorum fuit, cuius etiam quædam ad Paullum Apoſtolum leguntur epiſtolæ) omnes odit, qui malos odit. Vnde ego quidem planè exiſtimo verè aliquod litterarum commercium Senecæ cum D. Paullo fuiſſe. An tamen hæ ſint illæ, quæ vulgo circumferuntur, litteræ, prorſus ambigo, & potiùs contendo has non eſſe. Nam nec D. Lini, nec D. Auguſtini hoc auctoritate probatur: & D. Hieronymus, non tam ex ſua, quàm plurium ſententia loqui videtur. Sanè quod ait illis epiſtolis à Seneca dictum, hodie in quibuſdam codicibus ita habetur:* nam qui meus, tuus apud te locus; qui tuus; velim vt meus. *ænigmaticè. in aliis apertiùs;* Nam qui tuus eſt apud tuos locus, velim vt apud meos ſit meus. *Præterea Sophologij lib.* 6. *cap.* 6. *& lib.* 7. *c.* 9. *hæc inuenio;* Seneca epiſt. 6. ad Paullũ; Feramus æquo animo, vt vtamur foro quod ſors conceſſit, donec felicitas finẽ malis imponat. *Quæ verba in his quæ exſtant Senecæ ad Paullum epiſtolis non inuenio: videndũ an Sophologij ſcriptor alias nactus ſit; an verò quod alicubi ad Lucilium ſcriptũ fuerit, ad Paullum ſcriptũ dixerit; nam nec Lucilianas epiſtolas omnes habemus.*

Propterea quidã bonis humeris Hieronymum, Auguſtinum non ſatis circumſpectum & prudẽtem ſcribũt, quaſi verò viri illi prudẽtiſſimi, doctiſſimi, ſanctiſſimi, has ipſas quę nunc circũferũtur Paulli & Senecæ eſſe affirmarint: vel Critici, rationibus euincãt nullã omnino litterarũ viciſſitudinẽ interceſſiſſe inter Apoſtolum & Senecam. Quin potiùs Hieronymus ſatis indicat ſuſpectas illas ſibi, quæ tũc legebantur.

LIBRI QVI INTERCIDERVNT.

1. *In epiſtolis illis mentio fit libri Senecæ de copia verborum. huius fides à fide epiſtolarum pendet.*

2. *Libri de ſuperſtitione, ex quibus nonnulla adducit D. Auguſtinus lib.* 6. *de Ciuitate Dei cap.* 10. *&* 11. *de quibus intelligendus Florens Tertullianus, in Apologet. quando ſcribit gentilium ſuperſtitionem à Seneca ſeueriſſimè reprehenſam. Citatur hic liber à Diomede.*

3. *Liber de terræmotu, quem ſe iuuenem ſcripſiſſe teſtatur lib.* 6. *Natural. quæſtionum cap.* 4.

4. *Liber de matrimonio, quẽ laudat D. Hieronymus contra Iouinian. lib.* 1.

5. *Orationes.*
6. *Poëmata.* } *quorum meminit Fabius lib.* 10. *cap.* 1.
7. *Dialogi.*

8. *Laudationes Auguſtarum & Libertorum, quarum mentio apud Xiphilinum in Claudio.*

9. *Hiſtoria, fortaſſis vt innuit Lactantius lib.* 7. *diuinar. Inſtit. cap.* 15. *& ſi quæ illic refert, hodie in Annæi Flori libris leguntur.*

10. *Nouiſſima verba morientis, quæ vulgata fuiſſe Tacitus ſcribit lib.* 15. *Annalium.*

Digitized by Google

11. *Pars quædam libri* XXII. *epiſtolarum Moralium, vt patet ex A. Gellio lib.* 12. *Noct. Attic. cap.* 2. *Multa quidem in iis epiſtolis, quæ exſtant, Ciceronis & Virgilij mentio, vt epiſt.* XXI. LIX. LX. LXVII. C. & CVIII. *ſed iis nihil huiuſmodi, quale narrat Gellius, continetur.*

12. *In Sophologio citantur lib.* 3. *cap.* 1. & *lib.* 7. *cap.* 7. *Senecæ liber de matura morte, quem ſuſpicor eſſe quandam ad Lucilium epiſtolam: hunc Lactantius lib.* 1. *c.* 4. *fortè vocat, de immatura morte.* & *liber de natura rerum, qui quis ſit neſcio, niſi ſi naturalium quæſtionum. Mendosè apud eũdem Iacobum Magnum laudatur Seneca* lib. 4. de Tragœd. *pro,* quarta Tragœdia. *in m. ſ. enim pleriſque hæ tragœdiæ vocantur,* prima, ſecunda, *&c.*

13. *Moralia citat Lactantius lib.* 2. *cap.* 2. & *ipſe ſe docet de tota morali Philoſophia ſcripſiſſe epiſt.* 108.

14. *Liber de fortuitis citatur à Tertulliano.*

15. *Liber de officiis citatur à Diomede.*

16. *Exhortationes citantur à Lactantio lib.* 1. & *lib.* 3. & *lib.* 6.

17. *Lib. de prouidentia, vt colligitur ex ea quem habemus.*

18. *De forma mundi, citante Boëtio lib. de Geometria, & Caſſiodoro in Compend. Aſtronomiæ.*

19. *De ſitu Indiæ, teſte Seruio in* 9. *Æneid.* & *Plinio lib.* 9. *Hiſt.*

20. *Declamationes & præfationes apud Fabium lib.* 9. *c.* 11. & *lib.* 8. *c.* 3. & *fortè quædam præcepta de arte diſcendi; vt ſignificatur d. cap.* 11.

21. *De ſacris & ſitu Ægypti, apud Seru. in lib.* 6. *Æneid.*

22. *Epiſtolas Neronis nomine, teſte Dione & Fabio lib.* 8. *c.* 5.

23. *Epiſtolas ad Cæſonium Maximum* (*vide Martialem lib.* 7. *epigr.* 43. & 44. & *Senecam epiſt.* 87.

24. *Notarum libros teſte D. Iſidoro lib.* 1. *Origin. qui m. ſ. in Francia inueniuntur.*

LIBRI DE QVIBVS DVBITATVR AN SINT SENECÆ.

1. *Epiſtolæ illæ ad D. Paullum, quæ exſtant.*

2. *De conſolatione ad Martiam. Ego tamen eius puto.*

3. *Lib. de quatuor virtutibus, quem plerique prorſus indignum Seneca iudicant, & ſunt qui putent eſſe Martini Dumienſis ſiue Epiſcopi ſiue Abbatis* (*vtrumque enim traditur*) *qui vixit circa annum Domini.* DXL. & *eum libellum & alia quædam Mironi, Sueuorum, qui Gallæciam Hiſpaniæ occuparant, dedicauit, & cuius lib. de Chriſtiani Principis inſtitutione, & alius lib. Epiſtolar. moralium, alicubi reperiũtur manuſcripti, nondũ* (*quod ſciã*) *editi.*

4. *Librum de moribus, iidem illi Senecæ auferunt, vt puto prorſus meritò: hunc tamen & ſuperiorem membranæ & Sophologij auctor Senecæ aſcribũt. Lactantius lib.* 2. *Inſtit. cap.* 2. *Moralia Senecæ citat, quod non opinor de hoc libello accipiendum; ſed potius de aliquo alio libro.*

5. *Mimi, ſeu* (*vt habent membr. Burdegal.* & *vt citantur in Sopholog.*) *prouerb. P. Syri ſunt, mixtis nonnullis Laberianis; vt alij iampridem monuerunt.*

6. *Declamationum libri* X. *Suaſoriarum & Controuerſiarum lib.* 6. *à L. Annæo Seneca Philoſophi noſtri patre ſunt compoſiti. vide ſup. cap.* 6. Hos Saliſberienſis lib. 8. tribuit Philoſopho, malè.

7. *L. An-*

7. L. Annæi Flori hiſtoriar. lib. IV. *quidam membranacei codices L. Annæo Senecæ aſcribunt, vt teſtatur amicus, homo cognitæ doctrinæ, Ælias Vinetus in comment. in Florum, ſed, vt idem rectè cenſet, noſtri Senecæ eſſe nequeunt, cùm ſcriptor ille Traiani Imp. ætate vixerit. Quid ergo ſibi Lactantius vult, ,, cùm lib. 7. diuin. inſtit. cap. 15. ſcribit; Non inſcitè Seneca Romanæ vrbis tem- ,, pora diſtribuit in ætates? Primam enim dixit infantiam ſub Rege Romulo fuiſſe. equidem alterutrum cenſeo, vel cùm Lactantius ſcripſiſſet* Annæus Florus, *librarios mox hoc deprauaſſe in* Annæus Seneca; *poſteriores deinde, omiſſo* Ann. *ſolum cognomen retinuiſſe, quod ita citari à Firmiano ſolere animaduerterent. Vel, quod ampliùs placet, idem quod priùs Seneca de iuuentute populi Romani dixerat, poſtea illi Floro placuiſſe, & alieno dicto ſuam Hiſtoriam ornaſſe: cui par pari (quod aiunt) ſed cum fænore, tandem Iornandes rettulit.*

8. Reſtat difficilis quæſtio, de Tragœdiis decem quæ exſtant; hoc difficilior, quòd & ea quæ quondam ante XIV. *annos*, in Aduerſariorum præludiis, *tradidi, nunc retractanda; & quæ ab amicis dicta ſunt, refellenda; & contrà quàm plerique iudicant diſſerendum ſit. ſed tanti veritas eſt.*

Imprimis has decē Tragœdias vnius auctoris eſſe, quod olim dixi, non rectè dixi. meliùs Eraſmus & Gellius Marmita, diuerſorum eſſe cenſuerunt: vt patet ex ſtili tunc temporis à me nondum deprehenſa diuerſitate: tum quia in membranis etiam emendatioribus verſ. 227. & verſ. 386. in ſecunda ſede trimetri iambici ſpondeus collocatur, contra morem reliquarum nouem fabularum. Non ſolet etiam in aliis nouem, perſonis extra chorum loquētibus ita frequens anapæſtus in ore eſſe. Nec quemquam paullo antiquiorem ſcriptorem inuenias, qui, Octauiam, *Senecæ aſcribat. Denique cùm vix, ac ne vix quidem, Philoſopho Senecæ tribui queat; ſi ceteræ Philoſophi ſunt; non vnius auctoris eſſe, neceſſe eſt. Cuius tamen illa ſit, mihi non liquet. nū Annæi Statij, qui Senecæ morienti adfuit, & cuius cognomē, in,* Senecæ, *facilè potuit mutari; num verò Annæi Flori, qui Hadriano imperante vixit; poſtea videro. Nunc de reliquis nouem. Non eſſe illas Philoſophi, voluère Bocatius & Colluccius, citati à Xichone, Rudolphus Agricola in lib. 1. Declamat. Crinitus lib. 3. de poët. Latin. Lilius Girald. Dialog. de poët. 8. Vinetus d. commentar. ſtatim initio, & Lipſius in Annal.* XIV. *Taciti. Sed hi mirè inter ſe diſſen-* Vinet. d. loco *tiunt. Nam vnus quidem apertè opinatur eſſe cuiuſdam Senecæ, qui Traiano Imp. vixerit: hoc vno fretus, quod ex Lactātio paullo antè retulimus; quòd cùm in illo libello Hiſtoriar. contineatur, cuius auctorem Traiani tempora vidiſſe conſtat; veriſimile ſit, hunc, qui Traiani tempore vixit, Tragœdias has conſcripſiſſe. Verùm, hoc eſt dubia, magis incertis rationum momentis, aſtruere. Vt enim hoc Seneca, quod in Hiſtoria illa exſtat, ſcripſerit; quid impedit quin à duobus idem diuerſis temporibus ſcribi potuerit? Nec propterea quòd ille ſcriptor hiſtoriæ, qui, quod Senecæ tribuit Lactantius, ſcripſit, Traiani imperiū cognouit; etiam Tragœdias, de quibus agimus, illius eſſe oportet. Vitiosè colligit; qui non videt id quod colligit, non neceſſariò conſequi. Prudentiùs Lipſius, qui has Tragœdias, quæ Senecæ nomine feruntur, eius dūtaxat ſe non opina-*

opinari tradit; cuius tamen ſint; non addidit; ſed in aliud tempus rem diſtulit: poſtmodum tamen vnam Medeam Philoſopho, duobus aliis ſeptem reliquas addicit. Ceteri, dum certo auctori aſſerere conantur, nugas agunt; præſertim cùm Octauiam eidem cui ceteras tribuunt; Rudolphus, filio Philoſophi; & non coniecturis tantùm, vt falsò Crinitus obycit, ſed inſcriptione Declamationum & Suaſoriarum nititur: Colluccius aſcribit fratri Senecæ, nullo prorſus argumento: alij nepoti ex fratre, quod ego quoque putaui aliquando, eo quòd fratres Senecæ, nõ diu poſt eius obitum, viuo adhuc Nerone perierunt. Sed hoc, vt ad Colluccij ſententiam refellendam, qui etiam Octauiam fratri Senecæ tribuit, multum valet; ita ad nepoti aſtruendas tragœdias prorſus infirmum eſt. Hos omnes, vt nouem tragœdias adimant Philoſopho, hæc potiſſimùm inducunt: Non videri grauitati & ſeueritati Senecæ conſentaneã tragœdiarum compoſitionem. Nullibi eum tragœdiæ à ſe compoſitæ meminiſſe. In Octauia ipſummet loquentem introduci: Octauiæ tamen eundem, qui ceterarum, ſcriptorem videri. In Suaſoriarum inſcriptione Senecæ filij mentionem occurrere: Suaſorias autem Philoſophi eſſe. Denique quia Martialis & Sidonius clariſſimè duos Senecas nobis proponunt; Terentianus autem Senecam Tragicum Pomponio Secundo multo Iuniorem facit. Eutropius denique, & Diaconus lib. 8. hiſtoriar. Senecam Tragicum appellant, vt à Philoſopho diſtinguant. Martialis (quem qua de cauſa auctor Sophologij pluſquam XXV. locis citans perpetuò vocat Martialem Cocum; vt & lib. 7. Policrat. Saliſberienſis, an pro lubito, an ad membranarum fidem, neſcio.)

Duosq́ Senecas, vnicumq́ Lucanum
Facunda loquitur Corduba.

Item;

Et docti Senecæ ter numeranda domus.

Sidonius Apollinaris;

Non quod Corduba præpotens alumnis
Facundum ciet, hîc putes legendum;
Quorum vnus colit hiſpidum Platonem,
Incaſſumq́ ſuum monet Neronem:
Orcheſtram quatit alter Euripidis
Pictum fæcibus Æſchylum ſecutus,
Aut plauſtris ſolitum ſonare Theſpim;
Qui, poſt pulpita trita ſub cothurno,
Ducebat olidæ marem capellæ.
Pugnam tertius ille Gallicanam
Dixit Cæſaris, vt gener ſocerq́, &c.

Terentianus Maurus.

Annæus Seneca & Pomponius ante Secundus.

Multi nihilominus putant Philoſophum harũ tragœdiarum fuiſſe auctorem: Vincentius Lirinenſis lib. 9. Speculi hiſtor. cap. 102. Fran. Petrarcha lib. 5. epiſt. familiar. epiſt. 10. Item epiſt. ad Senecam, & lib. 3. rerum memorandar. cap. 3. & lib. 2. de vita ſolitaria ſect. 8. cap. 2. Iacobus Magnus Sopholog. lib. 8.

I cap. 7

Digitized by Google

cap.7. Albertus Eybius, Pij II. Cubicularius, in Margar. poëtica, Ambroſius Morus tomo 1. Hiſtor. Hiſpan. Eraſmus, in Ciceroniano, Daniel Caietan. & Bernardin. Gellius, in Senecam; quorū aliqui omnes decem Senecæ tribuunt, alij Octauiam *excipiunt, quibus, etſi coniecturis nitantur, quia tamen minùs incerti quàm ceteri, ſubſcribo. Primò, quia* Octauia *(vt dixi) Senecæ Philoſophi nequit eſſe. Deinde quia duos adhuc tantum L. Annæos Senecas repperi, patrem Declamatorem, & Philoſophum filium: duos quoque dumtaxat fratres Seneca habuit, Gallionem & Mellam,* *vt non potuerit hic poëta eſſe frater Philoſophi, alioqui etiam eodem & prænomine & cognomine non futurus. Sed nec filius Philoſophi fuit, nec nepos ex filio, quoniam iam ante exſilium orbus erat Seneca, mortuo vnico filio puerulo*;* nec, ſi tam nobili ingenio filium habuiſſet, tam profundo & perpetuo ſilentio illum inuoluiſſet: ex Paullina quoque nullos liberos ſuſcepiſſe patet. At nepos ex fratre fuit. Quæro ex quo? Gallionem namque vllos habuiſſe liberos nullibi legi; de ſola Nouatilla id ſuſpicari poſſumus*, probare non poſſumus. Nam quod Catanæus in epiſt. Plinij Lucanum facit Gallionis F. craſſus eſt error, nec refutatione dignus. Mellæ, præter vnum Lucanum, alium filium non inuenio: Lucani verò tragœdias eſſe, nemo affirmauit; nec crediderim, ſi quis aſſeueret. Si ergo nec frater, nec filius, nec ex filio vel fratre nepos; exſpecto me doceant, quis iſte Tragicus Seneca, ſi non idem Philoſophus? Nam cognitum illum Quinctiliano mox docebo; quare non eſt credibile Hadriano imperante vixiſſe, vaticinantur, qui hoc tradunt. De inſcriptionis veritate nondum vidi qui dubitet; in ſummo ſcriptorum & impreſſorum codicum conſenſu, quorum nullus eſt, qui non L. Annæo Senecæ aſtruat. Tertius Seneca præter Declamatorem & Philoſophum nō reperitur: (nam quod Lactantius ſcribit, de Philoſopho oſtendi intelligendum) & filij teſtimonio Declamatorem conſtat litteris tinctum potiùs, quàm penitùs imbutum fuiſſe, vt illi aſcribendæ non ſint: reſtat vt Philoſophus interdicto,* vti poſſidetis, *obtineat. Præterea veriſimile non eſt, Statium Papinium, Annææ familiæ viros doctos recenſentem, hunc tertium Poëtam Senecam fuiſſe omiſſurum; eoq. ipſo, quòd vnicum Senecam nominat, ſatis indicat, non aliū fuiſſe poëtam à Philoſopho. Martialis quoque duos tantùm Senecas recenſet, quos diximus, Declamatorem & Philoſophum. nam quòd idem* Senecæ domum ter numerandam *dicit, meo iudicio ad ternionem illum lectiſſimorum fratrum, Gallionis, Senecæ, & Mellæ Declamatoris filiorum, eſt referēdum. Cornelius Tacitus*, Annal. XIV. *ſcribit Philoſophum ſæpius carmina factitaſſe, poſtquam Neroni eorum amor veniſſet: quare putandum tum animi cauſa, tum vt Neroni placeret, tum vt eius quoque ſtudij laudem ſibi compararet, tragœdias compoſuiſſe. Quinctilianus lib. 10. cap. 1. poëmata à Philoſopho compoſita teſtatur, quod Plinius Cæcilius lib. 5. epiſt. 3. confirmat. Alia, inquies; non tragœdias. Imò & tragœdias, & has ipſas. Nam quem ſemiuerſum Fabius ex* Medeâ Senecæ *adducit lib. 9. Inſtit. cap. 2.* QVAS peti terras iubes? *in hac ipſa* Medeâ, *quam nos Senecæ tribuimus, exſtat hodie num. 453. & quos ex Seneca Terentianus adducit in Hercule Fur. etiam nunc leguntur; & quæ Priſcianus, in Hippolyt. & Agamemn. & quæ Probus, in Troadibus;*

*Vide ſuprà cap. 3.

*Vide ſuprà cap. 4.

*Vide d c. 4.

&

& omnes hi æquè ac Fabius ἁπλῶς *Senecam nominant: nec plures vno videntur poëtas cognouiſſe, vt nec Luctatius, qui omnibus tragœdiis Periochas adiunxit, ſcriptor antiquus, cuius in Thebaidem Papinij Commentarius, & in Metamorphoſim Ouidij exſtant nonnulla. Quòd verò homines eruditi cenſent hos verſus*, Duc me pater, ſummique dominator poli, *&c. qui ſequuntur epiſt.* CVIII. *ex prima tragœdia (ſic vocant* Herc. Fur.*) deſumta, verè nihil eſt: cùm hodie in his decem fabulis non inueniantur: & , vt ſuo loco, ad has tragœdias non pertinent. propterea hoc argumento non vtor. Prædicta ſatis euincunt, hanc noſtram ſententiam, minùs quidem dubiam, & veriſimiliorem eſſe , quàm cetera. Etenim cùm omnes codices membranei, chartacei, typis excuſi, calamo ſcripti, veteres, noui, in nomine & inſcriptione conſentiant; nec vllus L. Annæus Seneca, Philoſophi frater, nepos, filius oſtendatur; nec patri Declamatori conueniant; & poëmata ſcripſiſſe Philoſophum manifeſtum ſit; hodie etiam vnicum quidem hemiſtychium, ſed eodem, quo citatur à Quinctiliano, exſtet loco; denique ex epiſt. illa ad Lucill. & Satyra Menippæa, eluceat, propitiis Apolline & Muſis Philoſophum in poëſi verſatum: quid eſt cur has fabulas illi non addicamus? an quæ paullo priùs retulimus? at propter illa nec manum verterim. Quod de grauitate Senecæ dicitur, Plinius, Fabius, Tacitus refellunt. Neſcire videntur, qui huc confugiunt, tragœdiæ dignitatem, & , vt ille cecinit ,* Omne genus ſcripti grauitate *tragœdiam vincere. Nec M. Varronem, nec duos Iulios Cæſares, nec Aug. Octauium, nec Scaurum, nec Thraſeam, quibus nihil grauius vidit orbis Romanus, huic ſcriptioni ſubſeciuas horas impendere puduit. Non meminit ſuarũ tragœdiarum Seneca. Neceſſe non fuit. Nec orationum, nec dialogorum, nec poëmatum. falſúſne ergo Fabius, qui ea refert; an hoc argumentum nulli rei? ſic opinor. Suaſoriæ & Declamationes non Philoſophi, ſed patris eius ſunt. id ſi ſagax naſus Rudolphi ſubolfeciſſet , non ille poëtam à Philoſopho diſcreuiſſet : nec latiore negligentia Lucanum Philoſophi ex filio Mella Nepotem autumaſſet. Octauiam iam remouimus, in qua Philoſophus introducitur. Martialis teſtimonia ſi rectè accipias, nihil officient; ſi ſequiùs, aut ſupiniùs, in errorem impellent. Impulêre Sidonium; qui apertè tragœdias Philoſopho ademit, eo quòd Declamatorem Philoſophi patrem ignorabat. Agricola, Crinitus, & Lilius, videntur in idem ſaxum impegiſſe. Perpende hos ipſos Sidonij verſiculos , ſæpicule illum falli animaduertes. Quis vnquam à Lucano ſomniauit * Gallicanam Cæſaris pugnam deſcribi? Quis Platonis, quàm Zenonis Senecam fecit ſectatorem? quis hiſpidum Platonem, præter vnum Sidonium, nuncupauit; cuius ex labiis dulce verborum nectar, & Muſæum mel ſtillare credunt , quotquot Platonem nouerunt? Eius, qui hæc tria tam paucis verſibus effutiit, iudicium, ſi tot rationum momentis, & Fabij, Taciti, Plinij auctoritati non præfero, nec temerarius, nec in antiquitatem iniurius mihi videor. Porro quòd Terentianus, emunctæ naris Grammaticus, Senecæ Pomponium Secundum præpoſuit; parum me mouet: cùm potuerit Maurus in eodem cum Sidonio errore fuiſſe, nullas à Philoſopho tragœdias ſcriptas; alioquin etiam ſciam Philoſophum & Secundum eadem propè ætate floruiſſe (nam vtrumque Quinctilian. vidit)*

* Fortè tamẽ *Gallicanã* poſuit pro emeratia; ſicut Propertius *Gallicũ militẽ* ait, *Gallicanũ* legẽdum vt Cæſaris agnomen ſit, ſicut Africanus Scipionis.

priùs

priùs tamen à Pomponio, quàm Senecâ (qui, quantum Tacitus mihi ſignificat, multas ſenex compoſuit) tragœdias conſcriptas, & Pomponij quidem eo viuente, Senecæ verò poſt obitum eius vulgatas fuiſſe. Iam enim magnum Pomponij nomen erat, quando Portius Latro, Domitius Afer, Albutius Sylo in pretio * *habebantur. Pomponij, exceptis pauculis fragmentis, omnes fabulæ iam pridem interciderunt. Sola coniecturæ fiducia, ex his nouem aliquas Pomponio addicere, rectè ſentiunt; mentis pruritus eſt. manum tollant. Poſtremò quod ad Eutropium, ſequor cenſuram Schoonhouij, Pithoei, Vineti; Baſileenſem illam editionem fuiſſe Pſeudo-Eutropij colluuiem quandam ſpurciſſimam narrationum ex Diacono & huius farinæ aliis; quorum nihil in vero Breuiario Eutropij, non ſemel iam excuſo, reperitur. Paullus quidem ipſe homo Langobardus non eſt teſtis aſſiduus. fuit antiquitatis omnis non apprimè peritus, immani audaciâ; qua Feſtum PompeIum crudeliſſimè lancinauit. Eodem illo Hiſtoriarum loco; qui Eutropio fuit, vt allium croco, commiſtus; Plutarchum Neronis imperio aſcribit, vt & lib. 7. Hiſtor. Terentium Auguſti. Ne tamen ſemper erraſſe credamus, malim dicere, Diaconum pro certo habuiſſe vnū eſſe Tragicum cum Philoſopho. nam Philoſophi Senecæ ne eo quidem loco meminit, quo de Philoſophis agit, qui Neronis ætate vixerunt: quem tamen vix eſt vt ignorarit, vel prætererit. Modica igitur caſtigatione locus ille Paulli ſic recenſeatur;* Huius temporibus poëtæ florebant Romæ, Lucanus, Iuuenalis, & Perſius; Seneca, Trabeas, Muſonius atque Plutarchus Philoſophi. *Trabeam Diacono Tacitus potuit ſuggerere. Vulgata lectio illos refellit, qui Tragicum Senecam in Hadriani Imp. reijciunt, ob ſtyli diuerſitatem. quam ſi ad ſolam* Octauiam *referrent, aſſentirer: quia vlteriùs tendūt, ſubſiſto; non ſequor. gnarus frequenter ſcriptoribus contingere, vt cum ætate ſtylum mutent, vt etiam ille animi affectiones quodammodo imitetur. deiecto es animo? iacet & repit: erigeris? aſſurgit ille & attollitur: lætaris? luxuriat efflorescens: mœres? contrahitur, & quaſi exareſcit. quantum, quæſo, diſcrimen inter Ouidij Epiſtolas, & libros Triſtium? Lucani Pharſaliam, & carmen ad Piſonem? quàm ſibi diſſimilis noſter in Conſolatione ad Marciam, & alterâ ad matrem? Veſtra (Critici) ſi quis conferat, quæ quondam, & quæ nūc conſcribitis; vnius eſſe ſcriptoris vix credat. Quid, quòd nec ipſi idem ſentitis? eſt qui Thebaidem, eſt qui Medeam ceteris puriorem contendat. vni Oetæus, alteri aliæ magis ſcholam ſapiunt. quem ſequar? continua ſerie ſcripta Thebais, ſed imperfecta, cui deſunt chori. an tu tragœdiam vllam ſine choris ſcriptam illâ putes ætate? Latinior & melior, quàm ceteræ. fateor. ſed cur non potuerit tam purè noſter? Ignoſcite ergo, ex his nouem, nullam noſtro adimendā (niſi fortè* Oethæum) *cenſeo: & à Seneca in adoleſcentia ſcriptas* Oethæum & Agamemnonem, *quæ modicæ bonitatis; poſtea* Oedipum, Hippol. Herc. Fur. & Troad. *quæ paulo meliores, ſed adhuc ſcholam ſapiunt: Maturiores & ſene dignæ reliquæ,* Thyeſtes, Medea, & Thebais. *quæ tres ita meo animo arrident, vt quam malim, nō facilè dixerim. Quod addamus de Seneca, reliquum eſt nihil; niſi de ordine harum tragœdiarum; qui vulgò huiuſmodi eſt;*

1. Hercules Furens. 2. Thyeſtes. 3. Thebais. 4. Hippolytus. 5. Oedi-

* Rectè Crinit. hoc obſeruauit lib. 3. de poët. cap. 53.

Deſipiunt typographi Baſileenſ qui in Feſti editione Pontificem fuiſſe confingunt.

Digitized by Google

5. Oedipus. 6. Troas. 7. Medea. 8. Agamemnon. 9. Octauia. 10. Hercules Oethæus. *In re prorſus incerta temporis rationem haberi diſcuperem. futurum id memoriæ legentium. qua in re iuuit me Guilb. Canteri induſtria, lib. 5. Nouar. lect. cap. 4., vti faciliùs eum ordinem deprehenderem. Medea ab Iaſone repudiata, pellicem flammis vlta, propriis filiis necatis, Ægeo Athenarum regi nupſit. huic ex Æthra filius erat Theſeus; cui nupta Phædra, priuignum ſuum Hippolytum de ſtupro compellauit, & reiecta, crimen in inſontis caput retorſit. ille patriam fugiens paternis diris deuotus, curru decidens, ab equis diſtractus moritur; Phædra facti pœnitentiâ, ſeipſam gladio confodit. Theſeo intima cum Hercule familiaritas intercedebat; quem, cùm liberos & vxorem furore correptus occidiſſet, Athenas ductum expiauit. Mox poſt aliquot annos Hercules acceptâ ab altera vxore Deianira, tunicâ Neſſæ & Hydræ ſanguine imbutâ, doloris acerbitate victus, viuum ſe in Oetha comburi iuſſit. Paullo tamen antè Oedipus Thebis Bœotiæ imperarat, qui patre necato, matre verò inceſtis nuptiis ſibi copulatâ, ſeipſum excæcauit, Iocaſta ſeipſam interfecit. Tam funeſtarum nuptiarum liberi, furentes imperandi libidine, mutuis vulneribus commortui ſunt, Etheocles videlicet & Polynices. Non minora paſtmodum Mycenis & Argis ſcelera patrantur à gente Pelopidarum. Thyeſtes Atrei vxorem adulterio corrumpit: hic illi filios ſuos epulandos proponit. fit viuum filiorum trium ſepulchrum ignarus & infelix parens. Menelaus Atrei F. Helenam vxorem à Paride raptam, cum fratre Agamemnone repetit. Græcia Barbariæ lento bello colliditur: & poſt decennium Troiâ dirutâ, Calchantis iuſſu, Hectoris F. Aſtyanax de Scææ portæ faſtigio deijcitur; Polyxena Priami nata, Achilli in inferias mactatur. Ipſe rex regum, dux ducum Agamemnon, victor domum rediens, in conuiuio furiali veſte irretitus, vnà cum Caſſandra, ab vxore iugulatur: Oreſtes paruulus vindex futurus paternæ cædis, vix ſororis ope maternas manus effugit. Hac ergo ſerie hæ fabulæ legendæ;* 1. Medea. 2. Oedipus. 3. Thebais. 4. Hercules Furens. 5. Hippolytus. 6. Hercules Oethæus. 7. Thyeſtes. 8. Troades. 9. Agamemnon.

Quas qui contemnunt, id faciunt, vel quia non ſatis eas intelligunt; vel quia non legerunt, quem lectione indignum iudicant. iis qui non intelligunt, commentarij noſtri ſatisfacere poterunt; qui verò, quem non legerunt, deſpiciunt, vel doctiſſimorum virorum cenſuris fidem ſunt opinor adhibituri; vel ſi ne id quidem, eos non moror. Omiſſis ergo Sidonij & aliorum citatis teſtimoniis; primo loco occurrit vir grauis, & pro illo ſeculo eruditus, Fran. Petrarcha, qui lib. 5. epiſt. de reb. familiarib. epiſt. 5. ita ſcribit; Varro Satyrarum libros edidit, & Seneca Tragœdias, quæ apud Latinos profectò vel primum, vel primo proximum locum tenent. "

ANGELVS *Politianus, in Nutricia.*

——ſuum iactet mihi Corduba vatem,
Cuius ad Herculeum tremefacta Orcheſtra furorem eſt.

DES. *Eraſmus, in Ciceroniano;*

Age num tibi Seneca videtur Ciceronianus? Nihil minùs, præſertim in oratione "

Digitized by Google

» *tione ſoluta. nam tragœdiæ, quæ probantur à doctis, vix videntur à Seneca*
» *ſcribi potuiſſe.*

PET. *Crinitus. lib. 3. de poët. Latin. cap. 53.*

» *Scripſit* [Seneca] *tragœdias decem, in quibus propter ſublimitatem carmi-*
» *num, grauitatemq́; ſententiarum, non vulgarem laudem conſecutus eſt: etſi*
» *tempora illa, in quæ incidit, magna ex parte exſtiterunt melioribus diſcipli-*
» *nis. In ſuis fabulis Euripidem atque Æſchylum traditur imitatus; quæ res*
» *facilè intelligitur ab iis, qui paullo diligentiùs eas obſeruabunt, &c.*

IVL. *Scaliger Poët. lib. 6. cap. 6.*

» *Seneca ſeorſim ſuas tuetur partes, quem nullo Græcorum maieſtate inferio-*
» *rem exiſtimo; cultu verò ac nitore etiam Euripide maiorem. Inuentiones ſanè*
» *illorum ſunt: at maieſtas carminis, ſpecies, ſonus ipſius. In quibus Sophoclis*
» *eſſe ſe voluit ſimiliorem, fruſtra fuit.*

MAR. *Antonius Muretus lib. 2. var. lect. cap. 4.*

» *Et eſt profectò* [Seneca] *poëta ille præclarior, & vetuſti ſermonis diligen-*
» *tior, quàm quidam ineptè faſtidioſi ſuſpicantur.*

BARTHOLOMAEVS *Riccius lib. 1. de imitatione.*

» *Comœdiam ſubſequitur tragœdia, etſi ſcio alio ordine hanc natam eſſe. In*
» *hac autem ſi meum iudicium liberè proferam, vereor magnopere ne contra*
» *multorum ſententiam ſatis id poſſim ſuſtinere. nam ſecus quàm ego ſentio*
» *multis iampridem perſuaſum eſſe intelligo. Sed ne ab hoc quoque deterrear,*
» *Nauagerius efficit, qui Terentio hoc modo poſt multa ſæcula aduerſus multo-*
» *rum ſententiam in comicis locum ſuum præclarè reſtituit. Secum igitur in*
» *hoc genere fabulæ plerique peſſimè actum eſſe grauiter queruntur, neque id*
» *tantùm tragicorum paucitate, qui ad vnum ex frequenti numero ſunt redacti*
» *(id enim incommodi cum aliis multis artibus illi commune accidiſſe aliquam*
» *conſolationem habere poſſet) ſed quia, qui reliquus eſt, ita eius ſcripta impro-*
» *bantur, vt ne digna quidem ſint, quæ perlegantur, ne dum in vllum eum tra-*
» *gicorum numerum perduxerint. Vtrùm autem id ita ſit, iam videamus. Tria*
» *ſunt, quæ tragœdiæ maximè conueniunt, exſpectatio, geſtio, exitus: horũ nihil*
» *in tot eius tragœdiis deſiderari videtur. ſummam enim hic auditori, cùm ma-*
» *gnarum rerum excitat admirationem, tum illum vſque eò ſuſpenſum ſuſtinet,*
» *vt quorſum tantus apparatus priùs, quàm ad rem ipſam ſit peruentum, mi-*
» *nimè ſentiatur. Quod autem ad rei geſtionem, aut ea verbis tantùm explica-*
» *tur, aut etiam re ipſa oſtenditur, & vt vera ante oculos geritur. dictionis qui-*
» *dem id genus eſt, quod ſatis tolerabile videatur: certè quicquid habet minus*
» *purgatæ locutionis, & illi ætati, & eius fortaſſis nationi potuit condonari, aut*
» *tanti omnino eſſe nõ debuit, vt quæ eius cætera multa ſunt optima, tam iniquè*
» *ex hominum lectione quaſi delerentur, præſertim cùm locutionis rationẽ penè*
» *totam aliunde petendam eſſe præcipiamus. Alterum erat, cùm res ante oculos,*
» *vt eſt priùs verè geſta, iterum quaſi verè geritur: in quo neque hic exlex aut*
» *temerarius eſt actor. nam etſi Medeam coram populo filios necantem inducit,*
» *vt item Herculis à patre furentis ſagittis confoſſos, licere hoc quoque per fa-*
» *bulæ legem, ſunt qui grauiſſimè teſtentur auctores: & qui Græcam ſcripsêre*

fabulam,

fabulam, hoc ſuo arbitratu factitaſſe conſtat. At Horatius in Latinis aliter ſenſit. at etiam rectiùs ſenſerit, & naturam ſuam & fortaſſe etiam ſua tempora ſecutus, ab horum ſpectaculorum immanitate abhorruerit: ſubſecuta eſt alia ætas, & alius ſcriptoribus animus eſt datus. certè neque Horatio iniuriam, neque mihi nouam legem facio, ſi ad duarum legum alteram ſubſcriptionem meam accommodo, eius non ſequor. Quaſi verò & Terentius à comicorum lege non interdum recedat, & non in fabulam bonam meretricem, ſocrum nurus cupidam, ac prorſus alienas perſonas ad quoddam certum tempus minimè ineptè introducat. Exitus autem is eſt, qui maximè tragœdiæ conuenit, luctuoſus: quin etiam ſi paullo lætior adhibeatur, non is tamen eſt quo minùs fabula probari poßit. Tragœdiæ vna grauitas maximè propria eſt: hæc aut perſonis, aut re, aut verbis ipſis contineri atque præſtari ſolet. Quod autem ad perſonas, eæ quidem in hanc ſunt inductæ, quæ tragœdiis conueniunt, regiæ, magnæ. Res autem, niſi ea quoque, quæ tragœdias excitet. Poſtremò verò ſic grauiter agit, vt neque rei verba, neque verbis res perampla deeſſe videatur. in re enim horribili, vbi eius oratio non grauis? vbi non triſtis? vbi non atrox? vbi autem remiſſa? vbi læta? vbi placida? vbi denique cum re tota non conſentit atque conuenit optimè? Tragœdiæ verò grauitatem, de qua nunc agitur, adiuuari inprimis grauitate ſententiarum, nemo non intelligit. Quis autem vnico Seneca in ſententiis eſt crebrior? quis etiam grauior? cùm in eo quot verſus, tot penè grauißimæ ſententiæ numerentur, eæq; omnes & ſuo loco, & cum dignitate poſitæ atque dictæ ſint? Quanto tragœdiæ ſcriptor magis miſericordiam auditori commouebit, quanto rem crudeliorem ac magis atrocem faciet; tanto ab hoc maiorem ſibi plauſum concitabit, tanto eius gratiam inibit æquiorem. ac Seneca, cùm id exſequitur, vſque eò partem illam integerrimè præſtat, vt miras inter queſtus auditori ſuo acclamationes commoueat. Chori in tragœdia niſi cum re ipſa conſentiant, niſi pleni ſint ſententiis, niſi æquè ſcelus atque dignum eſt lamententur, aut contrà virtutem laudibus efferant paribus, ij vitio aliquo carere non poſſunt: vbi autem hic noſter legem eam non diligenter cuſtodiuerit, ac religioſè conſeruarit, vbi non ea omnia cumulatè præſtiterit, vbi aliquid admiſerit, exſpecto qui me doceant: quod tantum abeſt, vt facilè poßint, vt (ſi cum hoc aliquando æquiore agant animo) in iis ipſis choris ſcribendis, Græcos omnes, qui exſtant, ſuperaſſe fateantur neceſſe ſit. Id verò mihi in hoc viro permirum videtur, quòd cùm tot fabulas eáſque tam copioſè omnes perſcripſerit, nouus tamen ſemper appareat, numquam ſui ſimilis, neque qui, quod à ſe antea dictum ſit, aliàs in alium item mutuetur locum: vt quaſi amnem imitetur, cuius idem perpetuò ſit curſus, quæ tamen aqua ſemel præterlapſa eſt, nunquam relabatur: vt iniquè, atque haut ſcio an impiè facere videantur, qui tam ob paruam cauſam vnicum poëtam, ne legendum quidem eſſe contendant. Siquidem totum hominem leuißima de cauſa prorſus tollere, belluarum magis quàm hominum eſt omnino. Equidem cùm in hoc genere plures ſcripſerint, ceteríque omnes prorſus interierint, réſque Tragica ad vnum hunc redacta ſit; huic, cui melior fortuna pepercerit, ab hominibus quoque parcendum; atque in quem eum locum

ea

» *ea ipſa poſuerit fortuna, ab iis quoque retinendum eſſe facilè cenſeo.*

IVSTVS *Lipſius in Animaduerſionibus;*

» *De Thebaide: Scriptio (inquit) ita me Deus amet, alta, docta, grandis: & quæ ſuo iure ambulet in cothurnis. Nihil vſquam iuuenile, arceßitum, fucatum. phraſis & verba lecta: ſententiarum mira & inopinata acumina. & acumina virilia & fortia: quæ me quidem ita feriunt, vt non exciter ſolùm ad ea, ſed ſubſultem. Quid tale in aliis? audebo rem dicere. Scripti gemmula hæc eſt, & quàm lubens retulerim vel ad Augusti æuum. Per bellum quidem ciuile eam ſcriptam, & ex argumenti electione ſuſpicor, & ex verſibus qui quaſi datâ operâ huic rei inſerti. Quidquid huius eſt, tollenda ſanè ea, nec vltrà calcanda pedibus ignari vulgi. Vos, Critici, ponite, & habete audacter inter prima Romana ſcripta.*

IDEM *poſtea, de omnibus decem tragœdiis;*

» *Duas duorum eximias cenſeo: quibus laudator ego, non cenſor. In aliis virtutes video, ſed non ſine mixturâ vitiorum. Magnus Scaliger quòd tam laudatum de his teſtimonium tulerit, vt etiam Græcis antepoſuerit, an ex vero? non dixeris, niſi ad primas illas adſpectu. Nam ceteræ profectò non aſcendunt culmen iſtud laudis. Sonus in iis & granditas quædam tragica, fateor: ſed nónne adfectatio ſæpe & tumor? Verba & dictio, an vſquequaque electa? Iam ſententiæ probæ, acutæ, interdum ad miraculum: ſed nónne ſæpe & ſententiolæ? id eſt fracta, minuta quædam dicta, obſcura aut vana: quæ aſpectu blandiantur, excuſſa moueant riſum. Nec enim lumina, ſed ſcintillæ ſunt: nec veri forteſq; ictus, ſed vt in ſomnio parui & vani conatus. Quas tamen ipſas crebrò nimis & ad faſtidium inculcat, nec inuenit, ſed arripit: non tam ſuâ fortaßis quàm æui culpâ, cui Scholaſticum & Declamatorium hoc genus ita placuit*, vt operum omnium (*Fabij verba ſunt*) ſolam virtutem ſententias putarent.

ΠΡΟΛΕ-

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΩΝ
LIBER TERTIVS.
DE VERSIBVS TRAGICIS, MAXIME SENECÆ.

De modis tragicorum verſuum.
Cap. I.

OMNIA *poëmata eſſe* ſyſtematica, ſtichica, mixta, *vel* communia, *ſcribit Hephæſtion. Tragica, ſi diligenter attendas, mixta, partim κατὰ ςίχον, partim κατὰ σύςημα, deprehendes. non ſunt omnino κατὰ ςίχον (ſicuti Virgilij Æneis) quia non vno carminis genere conſtant: nec ſunt prorſus κατὰ σύςημα, cum multa in iis ſtichica inueniantur, vt ferè omnes ſcenæ, & integri ſæpe chori: nec deniq; ſunt verè cõmunia, quòd vix in illis, niſi initio fortè chori vel ſcenæ alicuius, ſimul τὸ ςιχικὸν ϗ συςεματικὸν reperias.*

Syſtematum *tragicorum tria ſunt genera, vel enim ſunt carmina* ſimiliter diſſimilia *(quæ diuiduntur in* pericommata, *quæ poſt pericopam, ſiue variorum ſyſtematum congeriem, aliam planè ſimilem ſubiungunt, ita vt licet in vtraque congerie ſint ſyſtemata ſibi diſſimilia, ipſæ tamen pericopæ ſimiles partes habeant; & in* epodica, *quæ ſimilibus ſyſtematibus diſſimile adiunctum habent; & in* antiſtrophica, *quorum ſtrophæ ſtrophis reſpondent): vel ſunt* omnino diſſimilia, *quæ partiri ſolemus, in* monoſtrophica, *quæ vnicam ſtropham habent; &* anamioſtropha, *quæ nonnullis ſtrophis interiectis interrumpuntur: vel denique ſyſtematum carmina ſunt* ſimilia, *vt ſæpe Senecæ iambica, anapæſtica, trochaica, &c. (Horum modorum exempla commodiùs à Sophocle, Euripide, & Æſchylo petuntur, quàm à Seneca; qui ſimiliter diſſimilium minimam rationem habuit, diſſimilibus verò, prorſus pro arbitrio, in choris vtitur). Diſſimilia etiam quædam ſunt* diſtropha, *quando poſt duos verſus ad primum reditur; quædam* triſtropha, *quando poſt tres; quando poſt quatuor,* tetraſtropha, *atque ita deinceps.* Vide Guilhelm. Canter. προλεγομ. in Eurip.

Senecæ verſus, aut ſunt monocoli, *quando vno tantùm carminis genere ſcena vel chorus conſtat; aut* dicoli, *quando duobus; aut tricoli, quando tribus, &c. Rurſus ſunt vel* monometri, *qui duobus pedibus gradiuntur, vt,*

Falſúmque decus;

vel dimetri, *qui quaternis, vt,*

Lugeat æther, magnúſque parens;

vel trimetri, *qui ſenis, vt,*

Soror Tonantis. hoc enim ſolum mihi;

vel tetrametri, qui pauci in Senecæ libris, & imperfecti, vt,

Palladi fauces Auerni, vóſque ferales ſpecus,

apud veteres plures & meliores , qualis ille ;

Pelle tonſis terga ponti , vela tende. iam pergamus.

vera hæc, quando dipodiâ *ſcandimus; quod in iambicis, trochaicis, & anapæſticis ſolùm concedit Seruius; aliàs vetat. Quare ſi vtamur* monopodiâ, *quæ* Vide Victorin. lib. 1. Grammat. *non ſumit duos ſimul pedes, ſed carpit ſingulos,* dimeter *vocabitur qui duos habet pedes, vt* Adonius; trimeter *qui tres , vt* Glyconius; tetrameter, *vt* dactylicus, *qui quattuor* ; pentameter, *qui, vt* Phaleucius & Sapphicus, *quinque* ; ſenarius, *qui ſex, quales* iambici *comici* ; octonarius *qui octo, vt* tetrametri, *quos diximus. atque ita pro ſcanſionis ſeu percuſſionis varietate modus carminis, ſeu potiùs modi nomen mutatur. Apud antiquos tragicos aliquando* ſeptenarij *occurrunt.*

De carminum Tragicorum diſpoſitionibus.

CAP. II.

A ΠΟΘΕΣΕΙΣ *verſuum, cum Attilio Donatiano, diſpoſitiones ſeu affectiones voco: eæ ſunt quattuor. Nam carmina vel ſunt* acatalectica, *vel* catalectica, *vel* hypercatalectica, *vel* brachycatalectica. Acatalectica, *dicuntur, perfecta, quæ legitimo fine clauduntur, quibus nihil deeſt, neque ſupereſt.* catalecticis, *vna deeſt ſyllaba*: hypercatalectici, *ſeu* hypermetri, *vnâ exhuberant.* brachycatalecticos *gemina ſyllaba, ſeu pes integer deficit. auctores Diomedes, Seruius, & qui fuſiùs hephæſtion. ſingulorum exempla poſtea dabo ex Senecâ.*

De Dithyrambico verſu. CAP. III.

HÆC *in genere : de ſingulis nunc formis verſuum. primò ſe vt audacior, dithyrambus ingerit. de illo igitur primo loco nonnulla: tum quòd rarus, & in Latinæ Orcheſtræ finibus, vno tantùm loco apud noſtrum : tum quod ex variis potiùs generibus verſuum cinni in morem concinnatus, quàm ad certam carminis ſpeciem referendus. Non enim aliud eſt, quàm Liberi encomium, conſtans vario carminis genere, verbis nouatis & magnificè ornatâ dictione, crebræ in eo metaphoræ, crebræ verborum geminationes (teſte Demetrio Phaleræo) nullâ numerorum, nullâ carminum recurrentium certa lex (vt docent Horat. in Odis, & Ariſtot. in Problem. & lib. 3. Rhet.), nullæ ſtrophæ vel antiſtrophæ , ſed vnâ velut comprehenſione, textura continua. Et quia Bacchus argumentum erat , veteres gloſſulæ* Dionyſiaca, *exponunt* διθυράμβικα δράματα. *nam* Hymnus, *Steſichori Himeræi inuentum, Diis omnibus conuenit:* Dithyrambus, *Liberi peculiaris eſt, vt* Pæan & Philælias *Apollinis* , Lithyerſis *Rheæ* , Iulus *ſeu* Vlus *Cereris,* Vpingus *Dianæ apud Træzenios, apud reliquos Mineruæ,* Hypæpus *etiam Dianæ, vt docent Scholiaſt. Apollonij in lib. 1. verſ. 972. Athenæus lib. 14. conuiu. cap. 6. & Theodoret. lib. 4. curat. Græcan. affect. Vnde verò Dithyrambus dictus, non auſim affirmare, eo quòd nec veteres, Diomedes, Phauorinus, Phornutus, Suidas, Izacius, & Thomas Magiſter; nec recentiores,*

Cælius

Cælius Rhodigin. Lilius, Rapicius, Mynturnus, & Scaliger, conueniant, & omnes illorum Etymologiæ ſatis veroſimiles videantur.

Primum auctorem dithyrambi, ſunt qui Corinthium putant, vt indicat Pindarus Olymp. 13. alij Arionem Metymnæum, vt Herodot. lib. 1. alij Laſſum Hermionæum, vt Clemens Alex. lib. 1. Stromat. alij denique Pericletum Leſbium, vt Iſaacius. vt vt eſt, hoc carmen vſos inuenio, præter iam nominatos; Arionem, Laſſum, Pericletum; apud Horatium, Pindarum; apud Xenophontem, Melanippidem; apud Clementem, Theſpin; apud Ariſtophanem, Cecidem; apud Plutarchum & Iſaacium, Philoxenum cum Teleſta: apud Athenæum occurrit Pratinas Phliaſius, & Cleomenes Rheginus: denique Sex. Empyricus nominat, Polyidum & Diagoram Melium. nec plures repperi: niſi ſi annumeras Tragicos omnes, qui Æſchylum præceſſerunt: cùm ad Æſchyli vſque tempora, tragœdia, nudus quidam Dithyrambus variarum rerum narrationibus productus & extenſus fuerit. eò tamen differebant, quòd Tragicorum chori quadrati, Dithyrambicorum cyclici erant. Solius hodie (quod memini) Pratinæ exſtat non totus apud Athenæum, relatus à Scaligero lib. 1. poët. cap. 47. quem quicunque legerit, ſtatim intelliget non eſſe nudum hyporchema (quod nollem homini ſagaci excidiſſe) ſed dithyrambũ ſaltationi aptatum. eſt enim illi & metrorum deſultoria varietas, & verborum compoſitio ampulloſa, & Baccho dicitur. Hegeſandri verò exaſtichon, quod idẽ Athenæus refert lib. 4. cap. 19. hoc in album referri non debet, etſi verbis audacter nouatis conſtet. nam nec in Bacchum eſt, nec numeri ſatis varij, & leniter nimis fluit. Crediderim magis initium ſeu particulam aliam eſſe dithyrambi, fragmentum illud Theſpidis, quod Clemens Alexandr. lib. 1. Strom. adducit; quod, Græci codicis defectu, non exhibeo.

Pindarus Dithyrambum βουλάτην *vocat, quoniam antiquitus victori bos præmium; vel potiùs, à clamore & boatu recitantium. nam vox carmini aptabatur, quod tumidum erat, & Bacchantium furorem exprimens, repentinâ quadam mentis alienatione fundi, non ſtudio aut curâ vllâ recitari videbatur: quare lymphaticorum & thyadum perſonis aptiſsimum cenſebant: idq; propter verba inſolentiùs compoſita (vnde Euſtathius temeritatẽ, Demetrius licentiam Dithyrambicis tribuit), & verſuum connexiones multiplices ſeu* πολυπλοκάς. *quare temerarium, turgens, & ſeſquipedalibus verbis productum orationis genus* διθυραμβῶδες *nominant, & qui talem præ ſe fert audaciam, dicitur* διθυραμβώδης. *ſic Platoni in Cratylo* διθυραμβῶδες ὄνομα, *verbi gratia (Euſtathij exemplum eſt) vt ſi quis lapides, oſſa telluris nuncuparet. Idem Plato, quæ in Phædro ſublimiùs diſſerit, à dithyrambis, ait, haud procul abeſſe: & Suidas ſcribit, ab hac veſaniâ natum adagionem,* διθυράμβων νοῦν ἔχεις ἐλάττονα, *minus mentis habere dithyrambographis. Metri genus (vt dixi) liberum planè. non tantùm enim ab vno modulorũ genere ad aliud pro libito deſilire licuit; ſed eorum quoque, quibus vtebantur, carminum leges tranſilire. ita Horatianum illud accipio, inuitis multis;* Vide Ciceron. 3. de Orat. & Athenæum, qui multa lib. 14. Robortell. in lib. Ariſtot. de Poëticâ, pag. 6.

Seu per audaces noua dithyrambos
Verba deuoluit, numeriſque fertur
Lege ſolutis.

 Quod

Digitized by Google

Quod claro Senecæ exemplo conuincitur: qui in illo ſuo dithyrambo verſuum numeros & legem paßim abutitur, & impuros puris mirè permiſcet. Nam Iouitæ Rapicio aſſentior; qui lib. 3. de numero oratorio, chorum ſecundum Oedipi, dithyrambum eſſe contendit. eſt ille in Bacchi laudem, turget verbis tralatis, vario metri genere contexitur, nullum ſtropharum vel antiſtropharum certum recurſum, nullum ſtabilem epodων morem retinet; ſed euantis more huc illuc rapitur, & maris inſtar concitati æſtuat. Vnde fit, vt vix certa verſuum ſcanſio queat adhiberi. conabor tamen, in ſtudioſæ iuuentutis gratiam, eumq́ hoc capite laborem exanclabo.

Primi duo verſus Hexametri ſunt; Tertius trochaicus ſenarius; Quartus (vt vulgò legitur) nec trochaicus, nam terminatur iambo; nec iambus, quia trochæos habet; nec alius generis vulgati. ideo mihi non poteſt non eſſe ſuſpectus de mendo. ſic enim exſtat;

Quæ tibi nobiles Thebæ, Bacche, tuæ.

credidi aliquando exiguâ tranſpoſitione, Aſclepiadeum faciendum, & cum ſequentibus Glyconiis ſic miſcendum;

Thebæ, Bacche, tuæ, quæ tibi nobiles
  Palmis ſupplicibus ferunt:
Huc aduerte fauens virgineum caput.
Vultu ſidereo diſcute nubila,
  Et triſtes Erebi minas.

vel, retentâ lectione vulgatâ, ſic mixtis & diuiſis verſibus:

Quæ tibi nobiles
Thebæ, Bacchæ, tuæ
Palmis ſupp. ferunt, &c.

Sequitur iambicus trimeter, & poſt monometer dactylicus

Cingi floribus:

mox ſapphicus impurus;

Te caput Tyriâ cohibere mitrâ.

qui ſequitur anapæſticus; cui proximus, initium eſt iambici. ſequuntur inde duodecim ſapphici: tum tres hexametri: mox duodecim anapæſtici dimetri, vno monometro terminati. Rurſus quattuor hexametri, & hos inter & ſex alios interiecti ſeptẽdecim dactylici dimetri. Subſequitur ille, qui mihi magna crux;

Senſere terræ Zedacum feroces:

de cuius ſcanſione, donec certa lectio ſtabiliatur, non liquebit. huic proximus dactylicus trimeter. at ſubſequentes, meo iudicio, ſic diuidendi;

Arua mutantes:
Quáſque Mæotis
Gentes alluit
Frigida fluctu:
Quas deſpectat
Vertice ſummo.

Monometri enim trochaici dactylicis miſti, imperfecti perfectis. Qui ſuccedit, Sidus Arcadium, geminúmque plauſtrum;

impuri

impuri ſapphici ſpeciem præfert : cùm in ſecundâ ſede dactylum habeat. tres ſequentes meri ſapphici; quos ſubſequitur vnus Phaleucius; & deinde iterum ſapphicus: cui qui ſubnectitur,

Mites factæ. ſacer & Cythæron
Sanguine inundat,
Ophioniáque cæde.

ſic ab N. fuit commutatus : cùm in aliis codicibus legeretur;

Mites ſunt factæ.
Sacer Cythæron ſanguine inundauit
Ophioniáque cæde.

Ego putarim ſcribendum,

Mites factæ. *nam* (ſunt) *meo iudicio melius in q. v. l. abeſt.*
Sacer cythæron,
Sanguine inundauit
Ophioniáque cæde.

vt ſint monometri tres; vnus perfectus, redundantes duo; quartus verò dimeter iambicus catalecticus. his adiunguntur tres ſapphici. paullo pòſt iterum ſeiungerem, & ex vno impuro trimetro geminâ ſyllabâ mutilo, ſtatuerem duos monometros; Meliore penſans
Damna marito.

Subditur adonius, & glyconius, & ſapphici duo, mox ſinguli anapæſtici, dactylici, & ſapphici: mox iambicus dimeter catalecticus;

Sollemne Phœbus carmen.

excipit ſapphicus,

Edit, infuſis humero capillis.

proximus ſapphicus; huic, aſclepiadeus cum alio ſapphico. Claudunt chorum ſex hexametri, ſed Bucolici iuxta nonnullos: non tamen penitus ad leges Bucolicorum : de qua re deinceps.

De Hexametro. CAP. IIII.

TERENTIANVS *& Diomedes tradunt, tam iambicum, quàm hexametrum vocari carmen Heroicum. quare cùm Heroum fortuna tragœdiis narretur, placuit quibuſdam æqualiter huic fabulæ vtrumque carmen conuenire. Sed mihi vitiosè id colligere videntur. eadem namque ratione Epicis iambum tribuerim: quod non permittunt. Fateor hexametrum poſſe quidem, ſed illud ipſum* **Bucolicum, & rarum inſeri, potiſſimùm ſi oraculi verba referantur, vt apud Senecam Oedip. Act. 2.*

Mitia Cadmæis remeabunt ſidera Thebis, *&c.*

vel in choris, aut dithyrambis, vt Oedip. chor. 2.

Mollia Niſſæis armati brachia thyrſis, *&c.*

aut Epithalamiis ſeu Feſcenninis, vt Medeæ act. 1.

Candida thyrſigeri proles generoſa Lyæ.

his enim tribus dumtaxat locis eos Seneca inſeruit (eosq́; ipſos ferme Bucolicos, non planè) adeò parcè, vt totis nouem tragœdiis oraculo ſex tantùm, Feſcenninis totidem, dithyrambo non continuos, ſed hîc illic diſperſos, vnum

* Bucolicus verſus, teſte Seruio, eſt hexameter, cuius quartus pes orationem terminat: (alij plura requirunt) exemplum; *Ruſtica ſiluestri reſonat bene fiſtula Muſâ.* In Latinis hanc legē vix ſeruari video: accuratè Theocritus inter Græcos, vt me Lipſ. monuit.

ſupra viginti conceſſerit; nuſquam verò perſonis loquentibus. In ſolo Euripide, cum admiratione, perpaucos Elegiacos extra chorum ab Andromachâ prolatos, inueni. Carent ergo exemplo, qui tam multos hexametros inſerunt. nec placet ratio, id fieri, quod iambici minùs ab auditoribus percipiuntur, & nimis ſimiles ſint proſæ, nec facilè diſcernantur. id enim ipſorum fortè culpâ fit, qui ad comœdiæ numeros deflexerunt, nec ſeueram Senecæ in iambis & ſpondeis permiſcendis rationem ac normam ſatis accuratè tenuerunt. fit & pronunciantium actorum vitio, qui tonum, ac percuſſionem vocis non ſatis idoneam adhibent. Nec verò tantum imperitis auditoribus tribuendum; vt, dum ipſis placere nitimur, leges omnes tragœdiæ tranſiliamus, & exemplum antiquorum atque auctoritatem planè contemnamus. Noſter hexametri legem exactè ſeruat: niſi quod ad Bucolici carminis conditionem, frequentior eſt in dactylis conquirendis, cæſuris verò vitandis, & vt in vltimâ ſede diſſyllabum vocabulum ſit, ſtudioſè dat operam: ſaltationis credo choricæ causâ, & ad bacchantium lymphationem aptiùs exprimendam. Vnicus eſt apud eum ſpondaicus; Feſta dicax fundat conuicia Feſcenninus.

De hexametro fuſiſſimè Lilius hiſt. poët. Dialog. 1. Erythræus in Indice Virgiliano, Giſanius in Collectaneis Lucretian.

De Iambico carmine. CAP. V.

ACCOMMODATISSIMVS *tragœdiæ iambus, cunctorum rectè ſentientium iudicio, nec magis extra chorum, quàm hexameter epicis deſerendus. eum verſum antiquiſſimum facit Ariſtoteles, &* λεκτικὸν καὶ πρακτικὸν *vocat, ſermonibus & rebus agendis aptum. Vnde dictus, varia Nicandri & Pindari Scholiaſt. Suidas, Hephæſtion & Heſychius, neque id mihi nunc magnopere curæ: cui ſufficit Ariſtotelis auctoritas, à conuiciando nominatū, quòd eo primùm conuiciari ſint ſoliti* ὅτι ἐν τῷ μέτρῳ τούτῳ ἰαμβίζειν ἀλλήλους. *vt nec illud, quis eo primus fuerit vſus; ſiue Ananias, ſiue Arius, ſiue Simonides, ſiue Simmias, ſiue, quæ communis ſententia, Archilochus: hanc tenet Horatius, vehementer aſtruens opinionem meam:*

Archilochum proprio rabies armauit iambo,
Hunc ſocci cepêre pedem, grandéſque cothurni
Alternis aptum ſermonibus, & populares
Vincentem ſtrepitus, & natum rebus agendis.

Sunt qui putant Horatium primum Latio iambos dediſſe: ſed falluntur. dedit Horatius, non iambos ſimpliciter (diu enim ante illum iambicis vſa vetus comœdia & tragœdia) ſed iambos puros Archilochios. teſtis ipſemet;

——Parios ego primus iambos
Oſtendi Latio, numeros animóſque ſecutus
Archilochi. —— *De iambo idem ad Piſones;*

Syllaba longa breui ſubiecta vocatur iambus,
Pes citus: vnde etiam trimetris accreſcere iuſſit
Nomen iambæis, cùm ſenos redderet ictus

Primus

Digitized by Google

Primus ad extremum ſimilis ſibi: non ita pridem,
Tardior vt paullo grauiórque veniret ad aures,
Spondeos ſtabiles in iura paterna recepit
Commodus & patiens. non vt de ſede ſecundâ
Cederet, aut quartâ ſocialiter. hic & in AttI
Nobilibus trimetris apparet rarus, & EnnI.

pedis iſtius vim eleganter ad Paullinum expreßit Auſonius.

Iambe Parthis, & Cidonum ſpiculis,
Iambe pennis alitum velocior,
Padi ruentis impetu torrentior,
Magni ſonorâ grandinis vi denſior,
Flammis coruſci fulminis vibratior.

Vt minùs tamen humilem pedem, Ariſtoteles & Demetrius oratori fugiendum monent. fruſtra. Vix enim effugiunt Oratores vel inuiti, quin in ſenarios & Hipponactæos ſæpe incidant, vt Cicero & Theon in Progym. fatētur.

Iambici duo ſunt genera, alterum perfectum, cuius penultima breuis; alterum claudum & imperfectum, cuius vltimam ſedem ſpondeus inuaſit, Scazonta ſeu χωλίαμβον nominant. vtrumque breuiter ſignificauit Ouidius:

Liber in aduerſos hoſtes ſtringatur iambus,
  Seu celer, extremum ſeu trahit ille pedem.

celer enim τέλειος, pedem trahit extremum claudicans. Leges eius ſatis notæ. Diomedes in ſiniſtris (hoc eſt paribus) ſemper iambum aut tribrachim, aut pyrrhichium; in dextris (hoc eſt imparibus) præter hos, etiam ſpondeum, dactylum, anapeſtum, & proceleuſmaticum tradit recipere. addit, ſi huic metro trinario quartam dipodiam adiunxeris, fieri verſum quadratum ſeu octonarium, cuius eædem quæ trimetri leges ſint: in ſe autem catalectum habere. Octonariis quidem priſcos tragicos vſos, & interdum, ſed rariùs, ſeptenariis, ex fragmētis eorum patebit, idq. de Græcis Ariſtoteles teſtatur. Pyrrhichium in locis paribus non admittit Seruius; &, à comicis, ibidem anapæſtum locari tradit. Ex Diomede apparet omnibus locis, præterquam ſexto, tribrachum poſſe ſtatui, quod Mallius Theodorus confirmat à Bedâ citatus, item Seruius. De dactylo locis imparibus, quòd pes ille trochæo ſimilior, diſſentit Scalig. lib. 2. cap. 34. verùm Diomedis, Seruij, Mallij, ceterorum potior auctoritas. à quibus ſtat clarus ſatis, cætera inuolutus & obſcurus Cenſorinus, his verbis; Trimetros tragicus recipit in prima parte ſcanſionis ſpondeum, & alio loco dactylum & anapæſtum, & pro iambo chorium & tribrachym. *& Terentianus:*

Culpatur autem verſus in tragœdiis,
Et rarus intrat ex iambis omnibus;
Vt ille contrà, qui ſecundo & talibus (*hoc eſt* paribus)
Spondeon, aut quem comparem receperit.

ſi culpatur qui in paribus ſpondeum aut compares recipit; inculpatus, qui in imparibus illos locat. Priſcianus lib. 6. de metris comicis ſic ſcribit, ex Iubâ Grammatico, non Rege illo doctißimo; Erit probabilis iambicus verſus, & tragœ-

Digitized by Google

tragœdiis aptus, ſi ſecundum & quartum pedem nõ alios feceris quàm iambos, aut eum qui appellatur tribrachus, aut anapæſtus: quoniam ſunt pares: cacometros autem, ſi aliter. *Deinde reddit rationem. mihi Priſciani locus corruptus videtur. nam anapæſtus non eſt compar iambi: & ceteri omnes anapæſtum ab illâ ſede arcent: idq́; præter iam citatos, etiam Rufinus ex Baſſo in lib. de metris comicis docet. Cenſorini verò locus non rectè habet. nam ſi* chorium *pro trochæo poſuit, falſum dicitur: ſi pro tribrachi (quem ſic appellat Diomed. lib. 3.) altera vox ſuperflua. libens reſcripſerim;* corium, *ſine aſpirationis notâ: quoniam ita vocari pyrrhichium docet Diomed. vt videatur mihi* choræus, *idem cum trochæo;* corius *idem cum pyrrhichio, quamuis ea vulgus confundat. & in vltima ſede pyrrhichius vim obtinet iambi; in aliis ſedibus non æquè. Optimum eſſe conſtat in qua ſoli ſuis locis iambi & ſpondei, vt ille Gracchi:*

Merſit ſequentis humidam plantis humum.

quemq́; Seruius Archilochium vocat;

Matrem fatigat prodigus vitæ furor.

Exactè, quomodo vtatur Seneca, docuit olim Hieron. Auantius. eius ergo, non meis verbis, accipite. Verſus ſenarij vel trimetri ſunt iambici Archilochij omnes, & acatalectici apud Annæum Senecam tragicum, & hanc ſolidam legem ſeruant: vt quamuis ſedes ſecunda, quarta, & nouiſſima ſeruiant vni iambo; ſecunda tamen & quarta non repellant tribrachum iambo comparem. Primus autem pes, vltra iambum, recipit ſpõdeum, & ſpondei diſſolutiones, id eſt dactylum, anapæſtum, & aliquando proceleuſmaticum: tribrachum verò, qui par eſt iambo, in hac primâ ſede admittunt verſus vnus ſupra viginti. tertia ſedes admittit iambum, ſpondeum, dactylum, tribrachum; nunquam in hoc tertio loco inuenies anapæſtum, præter hunc verſum;

Inter ſenem iuuenemq́;, ſed propior ſeni;

niſi dictio inſit quattuor ſyllabarum, quod accidit verſibus viginti. quinctus locus vt ſæpiſſime, imò ſemper, habet aut ſpondeum aut anapæſtum, ita nunquam vtitur tribracho; iambum verò & dactylum non aſſumit, niſi in nouem verſibus, quorum vltimę dictiones ſunt quatuor ſyllabarum, ſcilicet; *nepotibus, cacumine, Prometheus, Caphărides, Polyxena,* & ter, *memoria.* Senecæ igitur trimetri, non cacometri, ſed omnes probabiles appellãtur à Victorino & Terentiano, præſertim cùm in nullâ ſede inueniatur trochæus, aut pyrrhichius, & cùm vbique deuitet ſcazonta, cumque nullus verſus conſtet ex iambis omnibus, vt tragicorum lex præſcribit. *Hæc Auantius: ſecundùm quæ ſchema trimetrorum Senecæ hoc fuerit;*

Quæ

Digitized by Google

– –	∪ –	– –	∪ –	– –	∪ –
∪ –	∪∪∪	∪ –	∪∪∪	∪ –	
∪∪ –		– ∪∪		∪∪ –	
∪∪∪		∪∪ –		– ∪∪	
– ∪∪		∪∪ –			
∪∪∪∪					

Quæ extra choros vera ſunt. niſi quis membranas ſequatur, in quibus aliquando in ſecundâ ſede ponitur ſpondeus, ſæpe in Octauiâ, *&* *in* Herc. Oetæo *ter. verſ.* 750. *& verſ.* 779. *in m. ſ. libris; verſu verò* 1308. *in excuſis. In choris hoc iugum Seneca excuſſit. nam & ſcazontes vſurpauit, & impuros, & mutilos, & redundantes.* Tetrametri, *quibus vno loco vtitur, legem ſeruant trimetrorum, niſi quòd octaua ſedes in ſextæ legem ſuccedit, & eius conditionem ſubit. idem de* dimetris *iudicium. ſed hi ſæpius apud noſtrum exleges. Acatalecticus eſt iſte;*

Procella fortunæ mouet. *Agam. chor.* 3.

Hypercatalectici;

Pax alta nullos ciuium cœtus. *Ibid.*
Monitúque Phœbi iuſſus erranti. *Oedip. chor.* 3.

Quidam ſunt quos ad trimetros catalecticos queas reducere, quibus vna deeſt ſyllaba, & vt plurimum impuri ſunt:

Tuus ille biſſeno meruit labore. *Agam. chor.* 4.
Non vrbe cum totâ populos cadentes. *Oedip. chor.* 1.

duos etiam inueni.us dicto choro 4. *Agam.*
vel ad brachycatalecticos;

Quæ ſtella mutat, ſéque mirata eſt. *Agam. act.* 4.

ſic enim reſtituo. & illi;

Sonuit reflexo claſſicum cornu. *Oedip. chor.* 3.
Aut fœta tellus impio partu.
Latrauit ore lucis ignotæ. *Agam. chor.* 4.

Si quis tamen eos, quia ſpondeo terminantur, ſcazontes brachycatalectos, ſeu quinarios, malit vocare, cum eo non velitabor. hoc obſeruari malim, ſæpe in his catalecticis & brachycatalect. in quarta ſede anapæſtum à Seneca ſtatui, credo quia tunc illa ſedes penultima: vt in his;

Carúſque Pelidæ nimium feroci.
Aut cùm ipſe Pelides animos atroces.

Digitized by Google

Dimetri igitur catalectici hanc legem retinent apud noſtrum: rarò in primâ iambum, ſæpius ponit anapæſtum; in ſecundâ nunquam, quod meminerim,

∪ –	∪ –	∪ –	∪
– –		– –	–
∪∪ –		∪∪∪	
∪∪∪			

tribrachum; in tertiâ ſemel ſpondeum; Sollemne Phœbus carmen. *Oedip. chor. 2. Dictum, in his dimetris acatalecticis quartum pedem in ſextum ſuccedere: tertio loco aliquando Seneca anapæſtum collocat, vt,*

Qui virus Herculeum bibit;

nunquam dactylum, quod recorder: primo quoque loco, vix dactylum vel anapæſtum recipit: rarus etiam in his illi tribrachus, etſi Grammatici in omnem ſedem aditum patefaciant, vt in illo veteris poëtæ;

Agite, fugite, quatite, Satyri.

Quædam de iambicis Scalig. lib. 2. poët. cap. 9.

De Scazonte ſeu Choliambo. Cap. VI.

SCAZON *iuxta Suidam Hippys Rhegini inuentum, iuxta alios Ananiæ; ſecundùm pleroſque Hipponactis, vnde & Hipponacticum vocari ſcribit Diomedes; addens à trimetro tantum differre, quòd vltimam ſedem ſpondeo vel choræo largiatur. idem Seruius, & Cenſorinus. Terentianus Maurus etiam præcipit ne quinto loco præter iambum pes vllus ponatur. nam ſi ſpondeum loces, moroſo tractu verſus langueſcet; ſi dactylum, nimis propè ad heroicum verſum accedes; ſi quem alium pedem, minùs volubile & incitatum carmen eſt futurum. ſed iugo ſe huic ſubdere noluêre ex Græcis Theocritus, ex Latinis Boëtius, & noſter, cuius Scazontes ſæpe cacometri;*

Vide Scalig lib. 2. ca. 34.

Vidimus ſimulata dona molis immenſæ. *Agamem. act. 3. & 4.*
Fatale munus Danaum traximus noſtrâ.
Vidimus patriam ruentem nocte funeſtâ.
Cùm Dardana tecta Dorici raperent ignes.

hos non eſt quòd quis imitetur: longè meliores Catulli & Martialis; qui legem ſeruant.

De Trochaicis. Cap. VII.

IN *locis paribus ſpondeum, trochæum, anapæſtum, dactylum, tribrachum admittunt, iuxta Seruium & Diomedem; in imparibus tantùm trochæum & eius diſſolutiones, ſecundùm pleroſque; & ſecundùm Seruium, aliquando dactylum. nunc quidam recentiores intacta imparia loca trochæo ſeruari volunt, & ne tribrachum quidem recipiunt, inter quos Scaliger cap. 35. Quod ad ſpondeum, viro cuidam docto*

non

Digitized by Google

non niſi in colo recipiendus videtur. Diomedes & Cenſorinus hos verſus vltra ſeptem & ſemipedem negant producendos, vt in illo;

Tela famuli, tela properè*, ſequitur me Thoas.

* Fulcit verſum Lipſius, & corrigit, *properè, tela, ſequitur me Thoas.*

Ponit enim hoc exemplum Cenſorinus, ſi modò illius illa de metris, quod non facilè crediderim: tamen ille verſus vel ſex tantùm & ſemipede graditur, vel claudicat, vel non aptum exemplum. vt vt eſt, illa traditio ſoli Archilochio propria. nam Hipponactius tetrameter acatalecticus ad octo peruenit, & octonarius vocatur; Anacreonticus, ad octo & ſemipedem; Callimachus etiam hypercatalectico tetrametro vtebatur. Exempla Hipponactij & Anacreontici apud Seruium;

Pelle tonſis terga ponti, vela tende, iam pergamus.
Parce iam camœna vati, parce iam meæ veſaniæ.

idem vndecim trochaicorum genera ponit. apud Senecam inuenias tetrametros catalecticos, trimetros & dimetros, puros, impuros, mutilos, integros. Catalectici ſunt tetrametri Med. act. 4 & Hippol. act. 5. vbi locis imparibus præter trochæum alij quoque pedes; in primâ ſede ter dactylum, ſemel tribrachum; in tertia ter tribrachum, ſemel anapæſtum; in quintâ bis anapæſtum, ſemel dactylum, ſæpius tribrachum: in locis verò paribus dactylum, anapæſtum, ſpondeum, choræum inuenias. Schema huiuſmodi;

–◡	––	–◡	––	–◡	––	–◡	–
–◡◡	–◡◡	◡◡–	◡◡–	–◡◡	–◡◡		◡
◡◡◡	◡◡–	◡◡◡	–◡◡	◡◡◡			
	–◡		–◡	◡◡–	–◡		

valde impuri hi;

Suppliciis animæ remiſſis currite ad thalamos meos. *Med.*
Vltimo quodcunque Proteus æquoris abſcondit ſinu. *Hip.*

in quo qui pro abſcondit *legunt* condit, *ne ſic quidem ſanant.*

Trimeter purus;

Pectore è medio rapi ſpolium & ſagittas. *Agam. act. 4.*

impuri partim, mutili partim;

Argos iratæ carum nouercæ.
Allegi cælo magnus Alcides.
Senſit ortus, ſenſit occaſus. *Agam. act. 3.*
Nullus hunc terror, nec impotens.
Deſeruit fugas noménque genti. *Oedip. chor. 3.*
Si qua feruenti ſubiecta cancro eſt *Hipp. chor. 1.*
Protulit tellus, aut anguis imis. *Oedip. chor. 3.*
Vicit acceptis cùm fulſit armis. *Agam. chor. 3.*
Conditos reges bellúmque geſtans.
Nube percuſſâ Stymphalis alto. *chor. 4.*
Heſperum dici, aurora mouit, *vbi & hiatus.*

Digitized by Google

De monometris ſeu inchoatis trochaicis, ſuo loco. Porrò quoad catalecticos tetrametros attinet, notandum, poſſe, ſi Bedæ aſſentiamur, ſingulos in duos trochaicos diſtribui, vt ſcandendo prior ſit dimeter acatalectus, poſterior dimeter catalectus. verbi gratia;

Vos precor vulgus ſilentum
Vóſque ferales Deos,
Et chaos cæcum, atque opacam
Ditis vmbroſi domum.

Sed quia hic verſus verè ex duobus colis conflandus videtur, & in omnibus exemplaribus ſic ſcribitur, religio fuit quicquam mutare. idem in Prudentio Aldus & Nebriſſenſis obſeruarunt, Sicchardus Bedæ ſententiam amplecti maluit.

De Anapæſticis. CAP. VIII.

ANAPÆSTICVM *à dominante pede nomen ſortitum. Spondeum quidem & alios pedes recipit, & nullo inſerto anapæſto nomen retinet; ſed frequētior ille, aptior, & gratior hoſpes. Varias ſpecies refert Iul. Scaligeræ decus familiæ lib. 2. cap. 12. vt pateat dormitaſſe Cenſorinum, quando Ariſtolochium, atque adeò omne anapæſticum, Ariſtophanium appellauit; nec verius eſt, quod addit, quamuis ſedem, quibuſlibet quaternorum temporum pedibus calcari poſſe. Diomedes rectiùs vel ſolis anapæſtis permittit; vel in dextris, etiam ſpondeo, dactylo, tribracho; in ſiniſtris, ſpondeo & tribracho, & omnibus quaternorum temporũ, excepto dactylo (quod noſter Eman. Aluareſius ſecutus); in vltimâ tamen, triſyllabo nonniſi quando in penultimâ fuit ſpondeus. Recipit ergo & proceleuſmaticum, vt Scalig. obſeruauit lib. 2. cap. 36., & in ſiniſtris fortaſſis quoque dactylum, reclamante licet Diomede. Scaliger credit contra legem dactylum vllâ in ſede receptum: debuiſſe enim omnino ab anapæſtico excludi, quia ſitu contrarius: ſicut à dactylico, poëtico interdicto, exſulat anapæſtus, à trochaico iambus, ab iambico trochæus. Verumtamen obtinuit, vt quouis loco, præter vltimum, recipiatur. In ſecundo, non rarenter inuenias, & ſunt qui tuentur; nonnulli & vltimo, vt Belga Deſpauterius. Non accedo ſuffragator. nam Diomedes apertè interdicit: neque, ſi id facias, dactylicum ab anapæſtico queas diſcernere: nec auctoritas veterum perſuadet. Seneca videtur vno loco Med. verſ. 311.*

Non erat vſus nondum Pleiadas.

ſed cur non hunc dactylicũ credamus? nam verſ. 295. Octau. mēdosè excuſus;

Sunt bene manes, virgo dexterâ,

pro, dextrâ. *vnico loco fauet Boëtius lib. 1. de conſolat. etiam in membran. Siluæmaioris Aquitanici D. Benedicti monaſterij;*

Homines quatimur fortunæ ſalo.

In primâ & tertiâ ſede tribrachũ ſtabilire nititur Diomedes: meritò ceteri repudiant. nec videtur admittēdus trochæus. nam illud Seuerini Boëtij, quod adducitur; Totis fratris obuia flammis.
iudicio criticorum coniunctione additâ fulciendum;

Totis

Totis, fratris & obuia flammis;

& fortè potiùs dactylicus cenſendus.

Sequentia certiora. lectiſſimus, qui cæſuris caret, cuius ſingula verba monopodiam conſtituant: duriſſimus, ſi omnes pedes ſpondei: mitior, quando ſpondeum dactylus præcedit: nam ſi ſubſequatur, reſilit quodammodo & alliditur. anapæſtus contrà, ſuauiùs ſubſequitur ſpondeum, vt illo liquidiſſimo;

Pigram referens hiemem gelidus.

cauendum ne multi, continui maximè, careant anapæſtis. Seruius permittit hoc carmen metiri dipodiâ, dactylicum non permittit. rectiùs alij, nec anapæſticum: ideo tetrametros vocabo, quos Seruius dimetros ratione dipodiæ. Scatent his verſibus hæ nouem Senecæ, & decima illa Octauia. ſic vtuntur;

– –	∪∪–	–∪∪	– –
–∪∪	– –	∪∪–	∪∪–
∪∪–	∪∪∪	– –	–∪∪
	–∪∪		

Diligenter notandum primâ in ſede nunquam tribrachum poſuiſſe: dactylum in ſecundâ ſemel in Agamemn. & ſemel in Octau.

Qui vultus Acherontis atri.
Aut quid pectore portat anhelo.

Quarto loco ſemel dactylum, vt dixi; ſed ſuſpicor pro Pleiadas *ſcribendum* pluuias: *non tamen affirmo. Iambum non puto in hoc carmen recepiſſe, & ſicubi occurrit, mendoſum. nam illa*

Hederáve mollem Bacchiferâ. *Oedip. chor. 2.*

beneficio cæſuræ defenduntur. mendoſus autem & fortè ſpurius iſte;

Spernit ſuperbos humileſque ſimul. *Octau. act. 1.*

vt &, Audétque vitæ ponere finem. *Agam. chor. 3.*

caſtigandum; Vitæque audet ponere finem. *paullo pòſt quæ vulgò ſic edita;*

Tacitúmque murmur percuſſit aures
Et fremuit malè ſubdolo.

ego lubens ſic diuiderem;

Tacitúmque murmur
Percuſſit aures,
Et fremuit malè ſubdolo

omnino enim chorus ille ex monometris paſſim in impuros verſus malè coaluit. Cacophonos monoſyllaborum & vocalis iteratæ concurſu;

Sed quicquid id eſt, vtinam nox ſit. *Thy. act. 4.*

duriuſculus vnus ex ſolis ſpondeis,

Nudet ſiluas. nunc arbuſtis. *Hippol. chor. 3.*

illi ex meris anapæſtis exquiſiti,

Pharetræque leues date ſæua fero. *Herc. Fur.*
Dolor an metus eſt, an habet lacrymas.

 elegan-

elegantiſſimus cæſuræ defectu, & quia habet anadiploſin;

Trepidant, trepidant pectora magno. *Thyeſt.*

frequens apud Senecam in his hiatus, ſed in colo:

Linea piſcem. hæc innocuæ. *Herc. Fur. chor. 1.*
Phaëthonte tuli. habeo mediæ *Med. act. 3.*
Dona Chimeræ. habeo flammas.
Murmure ſæuo. amat inſani. *Hipp. chor. 1.*
Nocte ſilenti Amphionios. *Oedip. chor. 1.*
Canuit Ide, Ide noſtris. *Troad. chor. 1.*
Contenta ſono. Hectora flemus.
Vicina polo. vbi cæruleis. *Agam. chor. 1.*
Reddit clarum. eia age tantis. *Octau. act. 1.*
Miſtam gemitu animam tandem.

Oedip. chor. 1. cùm in omnibus libris legatur;

Non ſuâ ſilua decorata comâ,

numeris poſtulantibus repoſui;

Non ſilua ſuâ decorata comâ.

Vitioſus ille; Troad. act. 1. Bis pulſata Dardana Graio. *nam quod in aliis*, pulſari, *ſententia reſpuit. ego legerim;*

Dardana Graio bis pulſata.

Catalecticis, qui ſuauiſſimi in hoc genere, non vſus noſter. tales;

Vndæ vnde colonus Eoæ
A flumine venit Oronti.

Fuſior fui de hoc carmine, quia tragœdiis aptiſſimum, & ferme neglectum, reuocari in vſum velim.

De Dactylico carmine. Cap. IX.

DACTYLICVM *vbique ſpondeo patet, interdum vltimo loco etiam trochæo, vt vult Seruius: qui negat dipodia metiendum, & genera recenſet vndeuiginti: id quo noſter gaudet, Alcmanium tetrametrum acatalecticum vocat; alij Archilochium nominant. falluntur quidam recentiores dum tradunt in tertiâ ſede perpetuò dactylum ponendum: de quartâ enim id alij veriùs. Seneca in primâ trochæũ non fugit;*

Aut iniqui flamma tonantis. *Agam. chor. 3.*

vbi etiam ſpondeus in quartâ ſtatione: niſi anapæſticum impurum contendas. In tertiâ ſæpius ſpondæum quàm dactylum inuenio, in illo Agamemn. chor. 3. vel dicendum vltimam τὸ malis *productam, vel duos dimetros pro vno tetrametro acceptos;*

Perdidit in malis extremum decus,

pro; Perdidit in malis
Extremum decus.

Eiuſdem chori verſus primus;

Heu quàm dulce malum mortalibus additum,

vltimo

Digitized by Google

vltimo vocabulo addito, mihi non adiutus, ſed perditus videtur. quo ſublato, purus erit dactylicus;

[Heu quàm dulce malum mortalibus,
Vitæ dirus amor.]

retento, redundat verſus, & futurus ventricoſus ſeu προγάστωρ, *contra Senecæ morem, choriambicus. Trimetrum vnum inuenio; Oedip. chor. 3.*

Cæruleum erexit caput.

Agamem. chor. 4. vitioſè dimeter cum iambico monometro hypercatalecto coaluit; Extimuit manus inſueta carpi.

pro; Extimuit manus
Inſueta carpi.

niſi malis eliſâ caninâ litterâ efficere anapæsticum;

Extimuit manus inſueta capi.

Paullo antè, vbi hactenus ſcriptum,

Fregit inſultans, duxit ad ortus
Heſperium pecus:

mallem priorem fieri trochaicum inchoatum, poſteriorem verò dactylicum tetrametrum; Fregit inſultans.
Duxit ad ortus Heſperium pecus.

Ceterùm dimeter acatalecticus eſt. 3. chor. Agamemn.

Non acies feras. *& Hippol. chor. 4.*
Imbriferúmque corum.

nam vltimam ſyllabam prima ſequentis verſus abſorbet. Ter Seneca vltimo tantùm loco dactylum collocat. Herc. Oet. act. 5.

Agnoſco, agnoſco victum eſt chaos.
Viciſti rurſus mortis loca.
Arſiſti certè verum vltima.

aliquando ſolo dactylo rapitur;

Vnde meas inhibet lacrymas fragor?

Schema Dactylicorum Senecæ.

–◡◡	–◡◡	–◡◡	–◡◡
– –	– –	– –	– –
◡ –		◡◡◡◡	

De Aſclepiadeis & Choriambicis.

Cap. X.

SCIO *inter hæc diſcrimen traditum à Seruio & Diomede; ſed quia Senecæ omnes choriambici Aſclepiadei ſunt, vel Glyconij, pro iiſdem nunc accipio. Cum Diomede plerique volunt Aſclepiadeos ab auctore dictos: ſed Attilius prodidit ante Aſclepiadem hoc verſu Sappho quinque libros, multa quoque Alcæum compoſuiſſe. potiùs nomen indi-*

Digitized by Google

inditum, quòd eo genere ceteris antiſtans Aſclepiades. conſtat ſpondeo, duobus choriambis & pyrrhichio, vel, vt alij metiuntur, ſpondeo, dactylo & ſyllabâ longâ, & duobus tandem dactylis. in eo, vt in Glyconio, multum ſibi Seneca permiſit, nec imitandus. interdum enim loco primi choriambi, moloſſum tempore æqualem ponit;

Vt primùm magni natus Agenoris *Oedip. act. 3.*
Sub noſtræ ramis conſtitit arboris.

in prima ſede dactylum non effugit;

Effugium, & miſeros libera mors vocet. *Agam. chor. 4.*

ſicut Martianus Capella lib. 2.

Atque reum rabido findere pectore.

Synæreſi vtitur Thyeſt. chor. 1.

Inſtat deinde ſitis non leuior fame.

Hypergaſter eſt Agamemn. chor. 3. vt diximus, niſi caſtigetur,

Heu quàm dulce malum mortalibus additum.

Schematiſmus iſte;

– –	–∪∪–	–∪∪–	∪∪
–∪∪	– – –		

De Glyconio Cap. XI.

AB *auctore Glycone ſic vocatum tradit Hephæſtion: ſolet etiam choriambicum trimetrum dici. conſtat ſpondeo & duobus dactylis, vel ſpōdeo, choriambo, & pyrrhichio. Horatius initiò choræum poſuit;* Ignis Iliacas domos, *vt & Boët. lib. 4. de conſolat. Phil. metro tertio; idem non ſemel iambum ſecutus illud Catulli;*

Puellæ & pueri integri. *Sed nimis hoc in verſu liber Anicius. nam & breuis apud illum huius carminis antepenultima;*

Flere dum parat, vlulat.

quod imitari non auderem. æqualis, fateor, dactylo anapæſtus, ſed ſitu contrarius; &, niſi priuilegio vltimi loci, tribrachus fuerit. Seneca deditâ operâ choro Oedip. 4. bene tricies in primâ ſede choræum ſtatuit, & ibidem ſæpiſſime moloſſum pro choriambo. ille verſus;

Vita decurrente via; *ſanandus, hoc modo*
Vita decurrens viâ.

Herc. Oet. chor. 3. catalecticus vnus;

Tunc oblita veneni.

niſi malis trimetrum dactylicum.

Schema Glyconiorum Senecæ.

– –	–∪∪–	∪∪
∪–	– – –	

De

De Phaleucio ſeu Hendecaſyllabo.
CAP. XII.

LEGITIMVM, *quod ſpondeo, dactylo, tribus trochæis conſtat: princeps tamen Catullus pedes abutitur. nam primâ in ſede etiam dactylum, iambum, trochæum; & ſecundâ, ſpondeum inueni; alij addunt etiam tribrachum & trochæum. Semel, quantum commemini, Seneca anapeſtum admiſit;*

Tradit thalamis virginem relictam. *Oedip. chor. 2.*

at ille, Thermodoontiacæ graues cateruæ, *vna vocali minuendus, vt ſit* Thermodontiacæ.

Schema Senecæ.

— —	— ∪∪	— ∪	— ∪	— ∪
	∪∪ —			

De Sapphico. CAP. XIII.

ATTILIVS, *Diomedes, Terentianus, Hephæſton, ceteri, auctorem laudant Sappho: terminatur trochæo, ſpondeo, dactylo, duobus trocheis. Sed Seneca in primam regionem recepit etiam ſpondeum, dactylum & anapæſtum; in ſecundâ etiam dactylum.*

Agam. chor. 3. Solus contemtor leuium Deorum.

Hippol. chor. 1. in membranis;

Quæque ad Heſperias iacet ora metas.
Si qua Parrhaſiæ glacialis vrſæ.

Agamemn. chor. 3.

Motam barbaricis equitum cateruis.
Vt quondam Herculeâ cecidit pharêtrâ.

Porrò eodem choro ille;

Non vrbe cum totâ populos cadentes.

Facilè ſic reſtituatur;

Vrbe non tota populos cadentes.

Agamemn. chor. 4.

Audiuit ſonitum crepitante lamnâ.
Fraude ſua capti caderent Pelaſgi. *chor. 3.*
Ad ſolitas vices caput, & relabens. *chor. 4.*

Synæreſis, vel etiam dactylus;

Et licuit verſare dolos vt ipſi. *Agam. chor. 3.*
Tardiùs celeres agitare currus. *Oedip. chor. 3.*

Anapæſtus in his;

Habeat, nec vlla dominetur aula. *Oetæo chor. 4.*
Triplici cathenâ tacuit nec vllo *Agam. act. 4.*

Digitized by Google

Oedip. chor. 3. Lauítque Dirce Tyrios colonos.
& Agamemn. act. 4.

Vetuítque collo pereunte naſci.
Te caput Tyriâ cohibere mitra. *Oedip. chor. 2.*
Sidus Arcadium geminúmque plauſtrum.
Cuncta diuitias metuítque caſus. *Thyeſ. chor. 3.*
An ferax varij lapidis Caryſtes. *Troad. chor. 3.*

rariùs trochæo ſeruit, ſcilicet in citatis nonnullis; apud Catullum ter, ſæpius apud Sappho.

Schema igitur;

–∪	– –	–∪∪	–∪	–∪
– –	∪–			
–∪∪	–∪∪			
∪∪–	–∪			
∪–				

De Alcaico dactylico. Cap. XIIII.

FREQVENTISSIMVS *Horatio, conſtat ſpondeo (interdum trochæo) iambo & ſyllaba, quam duo dactyli ſequuntur. tales*

Preſſus lacertis Herculeus leo. *Agam. chor. 4.*
Feſſus per orbem furta ſequi Iouis. *Oedip. chor. 3.*
Iræ ſequuntur Caſtalium nemus.

– –	∪–	–	–∪∪	–∪∪

De Adoniis, & ceteris monometris. Cap. vltimum.

ADONIO *ſapphicos & anapæsticos claudere, quandoque verò illis inſerere, conſueuit pro lubito, quàm certâ ſtropharum ratione, vt in aduerſar. monui. Græcorum etiam imitatione, in Agamemn. potiſſimùm & Oedipo, monometros verſus dactylicos, anapæſticos, iambicos & trochaicos, mutilos ſæpe & inchoatos, vel ſyllaba redundantes, adhibuit; cuius rei clara veſtigia in manuſc. libris exſtant plurima, in quibus ſæpè monometri huiuſmodi, ſed non iiſdem locis in omnibus, occurrunt: quod non animaduerſum carcinomatibus quoſdam choros deformauit, vnum in carmen duobus mutilis coëuntibus, ita tamen vt nullam verſus legem, vel numeros ratos exhibeant. quæ mihi videor coniectando deprehendiſſe, hîc repræſentabo, vt alij diligentiùs & feliciùs inueſtigent.*

Troad.

Digitized by Google

Troad. Non illa bello
Victa, nec armis. *ſic diuiſerim.* *Oedip. chor. 3. manuſc. libri ſic habent;* Monitúque Phœbi
Iuſſus erranti comes ire vaccæ:
Quam non flexerat
Vomer, aut tardi iuga curua plauſtri, *&c.*
& paullo pòſt;
Tempore ex illo noua monſtra ſemper
Protulit tellus
Aut anguis imis, *&c.* *deinde;*
Annoſa ſuper robora ſibilat,
Supráque pinus
Supra Chaonias, *&c.*
Medeæ chor. act. 2. habent;
Peruius orbis
Indus gelidum
Potat Araxim,
Albim Perſæ.
In Agam. chor. 3. hæc aduertenda;
Fortiter vinci. reſtitit annis;
melius enim;
Fortiter vinci.
Reſtitit annis
Troia bis quinis.
dactylicus enim monometer, inter duos trochaicos mutilos.
Item diuide hos;
Non maria aſperis
Inſana Coris.
dactylicus cum iambico. *& pro illo;*
Gemuítque taurus Dictæa linquens, *reſcribo;*
Gemuítque taurus
Dictæa linquens.
vt ſint duo iambici inchoati. *Item & illa reſoluo;*
Fregit inſultans
Duxítque ad ortus. *Item;*
Fudítque Troas
Falſus Achilles.
In Egniano & Moguntino m. ſ. ex vno paullo pòſt, facti duo verſus;
Pectore è medio rapi
Spolium & ſagittas.
cùm vulgò vnicus ſit. *Item vulgò;*
Frigidus cuſtos, neſcius ſomni.
conijcio; Frigidus cuſtos,
Neſcius ſomni.

& in eodem choro ſubtimidè iſta;

Cui, lege mundi
Iuppiter ruptâ,
Roſcidæ noctis geminauit horas;
Iuſſitque Phœbum
Tardiùs celeres agitare currus
Et tuas lentè remeare bigas
Candida Phœbe.
Retulítque pedem
Alternis nomen
Stella quæ mutat,
Séque mirata eſt
Heſperum dici, *&c.* *Item;*
Metuens colorem.
Te duce ſuccidit
Mendax Dardaniæ domus.
Et ſenſit arcus iterum timendos.
Te duce concidit
Totidem diebus
Troia, quot annis.

Victorinus de monometris agens; Memento (*ait*) metra huiuſmodi variè in fine concludi, ſicut & cetera. nam aut acatalecta, aut catalectica, aut brachycatalecta, aut hypercatalecta, ab auctoribus promuntur.

H*Æ*C *habui de Senecæ modulis, rata futura, donec vel ego, vel alij meliora, certioráve. Vtinam videre licuiſſet diu quæſitum N. libellum de his verſibus, viſum olim ante annos quatuordecim; quem nunc nec in Franciâ, nec in Germaniâ, nec in Belgio reperire potui, ſedulò per varios typographos, etiam in Francofurtienſibus nundinis, quæſitum. Nunc in tam denſis tenebris, intricatiſq; laqueis, non quæ volui, ſed quæ potui. Nec alioquin ſum* tam ſagaci corde, atque ingenio vnico; *neque in tam diuturno à Grammaticis iſtis ſpinetis diuortio tam rerum huiuſmodi præſenti memoriâ, vt non verendum ſit, ne non multa feſtinanti, & quaſi furtim grauioribus Theologiæ ſtudiis aliquid ſubducenti, exciderint, quæ à ſuperciliòſis Palæmonibus in reprehenſionem trahantur.*

FRA-

FRAGMENTA VETERVM TRAGICORVM LIVII ANDRONICI, ENNII, PACVVII, ACCII, ET ALIORVM,

Deſumpta ex

APVLEIO, Auct. libb. ad Herenn. D. Auguſtino, Capro, Cariſio, Cenſorino, Cicerone, Diomede, Donato, Fabio Quinct. Feſto, Fulgentio, Gellio, D. Iſidoro, Macrobio, Nonio, Priſciano, Probo, Ruffino, Seneca, Seruio, Terentiano, Tertulliano, Varrone, Victorino, Veteri Commentatore Perſij & Iuuenalis.

Ad caſtigationem auxilio fuêre

FRAGMENTA quæ N. N. P. & F. ediderunt.
Docti viri N. in Varronem Notæ, & in Feſtum Commentar.
Ant. Auguſtini Archiepiſcopi in Varronem & Feſtum Notæ.
Fuluij Vrſini in Feſtum caſtigationes, & Had. Turneb. in Varronem.
Notæ Anonymi in Nonium Pariſiis editæ.
Veteres impreſſiones, Varronis, Nonij, Feſti, Priſciani, Diomedis, Gellij, Macrobij ex Bibliotheca Societatis Collegij Moguntini.
Priſciano cum quatuor m. ſ. collato operâ D. Læu. Torrentij.
Fulgencio Placiade collato cum tribus m. ſ. operâ Caroli Langij.

L. LIVII ANDRONICI.

ACHILLES.

*

——— *ſi malos*
Imitabo, tum tu pretium pro noxâ dabis. Non. in, *Imitat.*

ADONIS.

*

Humum humidum pedibus fodit. Priſc. lib. 6.

ÆGISTHVS.

*

Iámne oculos ſpecie lætauiſti optabili. Non. in, *Lætare.* & in, *Species.*

*

Nemo hæc voſter ruminabitur mulieri. Non. *rumino.*

*

Non. *pecus.* *Tum autem laſciuum Nerei ſimum pecus.*

*

Non. *ſolennitus.* *Solennitus à declitali laudet lubens.*

*

Nam vt Pergama accenſa, & præda per participes
Non. *Æquiter.* *Æquiter partita eſt.*

*

——in ſedes collocat ſe regias,
Non. *iuxtim.* *Clytæmneſtra iuxtim, tertias natæ occupant.*

*

Non. *fligit.* *Ipſe ſe in terram ſaucius fligit cadens.*

*

Non. *procacitas.* *Quin, quòd parère vos maieſtas mea procat,*
Toleratis? extemploq́ illam deducitis?

AIAX.

*

Non. *iamdiu.* *Mirum videtur quod ſit factum iamdiu.*

ANDROMEDA.

*

Non. *cõfluges.* *Confluges vbi conuentu campum totum inhumigant.*

ANTIORA.

*

Non. *Septuoſi.* *Ita ſeptuoſè dictio abs te datur*
Quod conſecutam ſapiens ægrè contulit.

CENTAVRI.

*

Feſtus. *vbi de duob. petrarum generibus.* *Vbi ego ſæpe petris.*

EQVVS TROIANVS.

*

Non. *opitula.* *Da mihi haſce opes quas peto, quas precor, porrige, opitula.*

*

Cicero lib. 7. ad Famil. epiſt. 16. *Serò ſapiunt.*

HELENA.

*

Macrob. lib. 6. c. 5. Satur. *Tu qui permenſus ponti maria alta veliuola.*

HERMIONA.

*

Non. *ſuam.* *Obſecro te, Anticile, matri ne quid tua aduorſus ſuas.*

INO.

*

Priſcianus lib. 6. *Seq́ in alta maria præcipem,*
Inops, ægra ſanitatis Heroïs.

*

Terentianus *Et iam purpureo ſuras include cothurno.*

Baltheus

Baltheus & reuocet volucres in pectore ſinus:
Preſſaq́; iam grauidâ crepitent tibi terga pharetra:
Dirige odoriſequos ad certa cubilia canes.

LAODAMIA.

*

Aut nunc alia te quæpiam Priſcianus lib. 10.
Aſiatico ornatu affluens,
Aut Sardiano, aut Ludio
Fulgens decore, & gloriâ
Pellicuit.

PROTESILAVS.

*

Cupidiùs miſerulo obito. Priſc. lib. 9.

TEREVS.

*

Rarenter venio. Non. *rarenter*

*

Nimis pol imprudenter ſuis præſtolaras. Nõ. *præſtolo.*

*

Ego puerum interea ancillæ ſubdam lætantem mea Nõ. *perbitere.*
Ne fame perbitet.

*

Credito cùm illos ſoli mea voluntate nunquam limauit caput. Non. *limare.*

EX LIVII INCERTIS
vt puto Tragœdiis.

*

Matrem procitum plurimi venerunt. Feſt. *procitum*

*

Vecorde & maleficâ vecordiâ. Feſt. *vacerra.*

*

Partim errant, nequinunt Græciam redire.

*

Haud vt quem Chiror in Pelio docuit ocri. Feſt. in, *ocris.*

*

Florem anculabant Liberi ex carcheſiis. Feſt. in, *anclare.*

*

Namq́; Tænari celſos ocris. Feſt. *ocris.*

*

Celſosq́; ocris, aruaq́; patria
Et mare magnum.

*

Sed qui ſunt hi qui aſcendunt altum ocrim.

Cetera ex Odyſſæa, vel Comœdiis arbitror.

Digitized by Google

Q. ENNII.

ACHILLES.

*

Non. In, *defendere.* — *Serua ciues; defende hoſtes, cùm potes defendere.*

*

Non. *regredere.* — *Quò nunc incertâ re, atque inoratâ gradum regredere conare?*

*

Non *obuarare.* — ——— *conſiliis obuarant, quibus tamen*
Concedit hic ordo ———

*

Feſt. & Non. in, *ſubijces* & Gell lib. 4. c. 17. — *Per ego Deûm ſublimes ſubices; humidus*
Vnde oritur imber, ſonitu ſæuo & ſpiritu.

AIAX.

*

Feſt. *in tullij.* — *Sanguine emiſſo tepido tulliij efflantes volant*

*

Varro de lin. Lat. c. 5. — *Lumen iubárve in cælo cerno?*

*

Non. *ſtatim* — *Quis eſt cum Achiuis gesſerunt ſtatim.*

ALCESTIS.

*

Fulgent. *friguttire.* — *Hæc anus admodum friguttit, nimirum ſe ſauciauit flore Liberi.*

ALCMÆON.

*

Non. *iamdiu.* — *Factum eſt iamdiu.*

*

Cicero lib. 4. de finib. — *Circumuentus morbo, exſulio, atque inopiâ.*

*

Varro lib. 6. — *Intendit crinitus Apollo*
Arcum auratum lunâ innixus.

ALEXANDER.

*

Gellius l. 6. c. 5. noct. — *Purum putum.*

*

Feſt. in *ſtolidus.* — *Quid laſciuis ſtolidè.*

*

Feſt. *tænia.* — *Volans de cælo cum corona & tæniis.*

*

Varro lib. 5. — *Iamdudum ab ludeis animus atque aures auent*
Auidè exſpectantes nuntium.

*

Macrob. lib. 6. c. 1. — *Multi alij aduentant paupertas quorum obſcurat nomina.*

*

Macrob. l. 6. c. 2. — *Nam maximo ſaltu ſuperauit,*
Grauidus armatis equus;

Qui

Digitized by Google

Qui ſuo partu ardua perdat
Pergama ———

*

O lux Troiæ, Germane Hector Macrob. l. 6.
Quid ita cum tuo lacerato corpore miſer? c. 2.
Aut qui te ſic reſpectantibus tractauere nobis?

ANDROMACHA.

*

Nam vbi introducta eſt, puerumq́ue, vt lauerent, locant in clupeo. Non. in, *lauere*,

*

Acheruſia templa alta Orci, pallida, Cicer. 1. Tuſcul. & Var-
Leti obnubila, obſita tenebris loca. ro lib. 6.

*

Hæc omnia vidi inflammari: Varro lib. 6.
Priamo vi vitam euitari: & Cicero.
Iouis aram ſanguine turpari:
Hectorem curru quadriiugo raptarier:
Hectoris natum de mœro iactarier.

*

Dic iam, mater non eſt, ſummuſſare ſine. Feſtus in, *ſummuſſo*.

*

Malo torquetis cum ærumnis illum exanclari diem. Non. *exãclari*

*

Annos malos multosq́ue longinquè ab domo Non. in, *ſummum*.
Bellum gerentes ſummum, ſummâ induſtriâ.

*

Corpus contemplatur, vnde corporaret vulnere. Non. *corpo-rare*

*

Rapit ex alto naues veliuolas. Macrob. l. 6. c. 5.

*

Sed quaſi ferrum aut lapis durat;
Rarenter gemitum conatu trahens. Non. *rarenter*

*

Quid fit? ſeditio tabétne, an numeros augificat ſuos? Non. *augificat*

*

Nam neque irati, neque blandi quicquam ſincerè ſonunt. Non. *ſonit*,

ANDROMEDA.

*

Quæ caua cæli ſignitenentibus Varro lib. 4.
Conficis bigis.

*

Ad nationem cæli ingentes fornices. Ibid.

*

in terram cadentis, cubiteis pinſebant humum.

N * *libe-*

*

Feſtus in, quæſo. *liberûm quæſendûm cauſa familiæ matrem tuæ.*

*

Feſt. in, *vruat* *Circum ſeſe vruat ad pedes, terrâ occultat caput.*

*

Non. *viſceratim.* *——— alia fluctus differt, diſsipat*
Viſceratim membra, maria ſalſa ſpumant ſanguine.

*

Non. in, *ſcapres.* *Scrupeo inueſtita ſaxo, atque oſtreis, quam excaperent.*

*

Priſc. lib. 7. *Filiis propter te obiecta ſum innocens Nerei.*

*

Non. *rurſus.* *Rurſus prorſus reciprocat fluctus feram.*

ATHAMAS.

*

Cariſius in, Euhoe. lib. 2. *Iis erat in ore Bromius, his Bacchus pater,*
Illis Lyæus vitis inuentor ſacræ.
Tum, pariter, Euan, euhoë, euhoë, Euius,
Ignotus iuuenum cœtus, alternâ vice,
Inibat alacris, Bacchico inſultans modo.

*

Varro lib. 4. *O terra tritaui, in cuius mœro Liberi*
Fanum locaui.

CRESPHONTES.

*

Feſt. in, *redhoſtire.* *Audis atque auditis hoſtimentum adiungito.*

*

Feſt. *quæſere.* *Ducit me vxorem liberûm ſibi quæſendûm gratia.*

*

Non. *ſortio.* *An inter ſe ſortiunt vrbem atque agros.*

*

Non. *nitidãt.* *O pie ſecum aduocant, cùm ad fontem, nitidant corpora.*

*

Gell. lib. 6. c. vlt. *Ego cùm meæ vitæ parcam, lethum inimico deprecor.*

*

Macrob. lib. 6. Sat. c. 2. *Neque terram iniicere, neque cruenta*
Conueſtire mihi corpora licuit,
Neque miseræ lauêre lachymæ ſalſum ſanguinem.

*

Auct. Rhet. ad Herenn. lib. 1. *Iniuriâ abs te afficior indignâ pater.*
Nam ſi improbum Creſphontem exiſtimaueras,
Cur me huic locabas nuptiis? ſin eſt probus,
Cur talem inuitam inuitum cogis linquere?
Nullâ te indignâ ô nata afficio iniuriâ.

Digitized by Google

Si probus eſt, bene locaui: ſin eſt improbus,
Diuortio te liberabo incommodis.
Cur me huic locabas nuptiis? duxi probum.
Errani. pòſt cognoui, & fugio cognitum.

*

Eho tu, dij, quibus eſt poteſtas motus superûm atq; inferûm, — Ibidem, & Cic. lib. 1. de inuent.
Pacem inter ſeſe conciliant, conferunt concordiam.

DVLORESTES.

*

Exemplo Ægiſthi, fidem nuncupantes conciebant populum. — Non. *conciere.*

ERECTHEVS.

*

Quibu' nunc, ærumnâ meâ, libertatem paro: — Gell. lib. 6. c. vlt. m eadem. Non. eadem.
Quibus ſeruitutem meâ miſeriâ deprecor.

*

Arma arrigunt, horreſcunt tela. — Macrob. lib. 6. c. 4.

EVMENIDES.

*

Areopagiticam ea de re vocant petram. — Varro lib. 6.

*

——— *tacere opino eſſe optumum,* — Non. *opin.*
vt pro viribus ſapere atq; fabulari tutò nouerint.

*

Id ego æquum aptius feciſſe me expedibo atque eloquar. — Non. *expedibo*

*

Niſi patrem materno ſanguine exanclando vlciſcerem. — Idem *exanclo.*

*

Dico viciſſe Oreſtem vos ab hoc faceſſite. — Non. *faceſſere*

ILIONA.

*

Nepos quas ærumnas tetuliſti? — Non. *Nepos.* Donatus in Terent. Cic. in Luculio.

*

Mater te appello.

*

Age adſta, mane, audi, itera dum eadem & iſta mihi.

IPHIGENIA.

*

Quid nocti videtur? in altiſono — Varro lib. 6.
Cæli clupeo temo ſuperat
Stellas, cogens ſublime etiam
Atque etiam noctis iter.

*

Procede. gradum proferre pedem — Feſt. in *pedit.*
Nitere. ceſſas? —

Digitized by Google

*

Feſt. in, *Ob.* *Acherontem obibo, vbi mortis theſauri obiacent.*

*

Gellius lib. 19. c. 10. *Otio qui neſcit vti, plus negotij habet;*
Quàm cùm eſt negotium in negotio.
Nam cui quod agat inſtitutum eſt; nullo negotio
Id agit. ſtudet ibi. mentem atque animum delectat ſuum.
Otioſo in otio animus neſcit quid velit.
Hoc idem eſt: neque domi nunc nos, nec militiæ ſumus.
Imus huc, hinc illuc: cùm illuc ventum eſt, ire illinc lubet,
Incertè errat animus. præter propter vitam viuitur.

Hectoris Lytra.

*

Non. *ſpernere.* *Melius eſt virtute ius. nam ſæpe virtutem mali*
Nanciſcuntur: ius atq; æquum ſe à malis ſpernit procul.

*

Non. *fuam.* *At ego omnipotens te expoſco, vt hoc conſilium*
Achiuis auxilij fuat.

*

Non. *ſonere.* *Sonit, franguntur haſtæ, terra ſudat ſanguine.*

*

Non. *tumulti* *Quid hoc hîc clamoris? quid tumulti eſt? nomen qui vſurpat meum?*

*

Non. *occupo.* *Hector re ſummâ armatos educit foras,*
Caſtriſq; caſtra vltro iam ferè occupat.

*

Non. *cũctant.* *Qui cupiant dare arma Achilli, vt ipſi cunctent.*

*

Non. *derepẽtè* *Ecce autem caligo oborta eſt, omnem proſpectum abſtulit*
Derepentè contulit ſeſe in pedes.

*

Non. *commiſereſcimus.* *Per vos, & veſtrum imperium, & fidem, Myrmidonum vigiles cõmiſereſcite.*

*

Non. *ſpecus.* *Inferûm vaſtos ſpecus.*

*

Non. *vagas.* *Conſtitit, credo, Scamander, arbores vento vagant.*

*

Non. *ſtrepiti* *Quid in caſtris ſtrepiti eſt?*

*

Non. in, *ſeueriter.* *Seueriter fortuna ferri cernunt de victoriâ.*

*

Feſt. *Redhoſtire.* *Quæ mea cominus machæra atque haſta hoſtiris manu.*

*

Non. *tenacia.* *Duce quadrupedem, iuga inuitum, doma infrenum, & iunge validè. equorum tenacia infrenari minis nequit.*

Hector

Digitized by Google

*

Hector quidem haut ceſſat obſidionem obducere. Non. *obſidio.*

*

Nos quieſcere æquum eſt. nouimus ambo Vlixem Diomed. c. 1

*

Sublime iter quadrupedantes Varro lib. 6. etſi ſine auct. nomine.
Flammam tralitantes.

HECVBA.

*

O magna templa cælitum
Commiſta ſtellis ſplendidis.

*

Nunquam ſcripſiſtis, qui parentem aut hoſpitem Non. *perbitere.*
Necaſſet; quo quis cruciatu perbiteret.

*

——— *quid petam* Cic. 3. Tuſc. & eſſe ex hac Ennij doctû aliis.
Præſidij? quid exſequar? quo nunc aut auxilio, aut fugâ
Freta ſim? arce & vrbe ſum orba. quò accedam? quò applicem?
Cui nec patriæ aræ domi ſtant, fractæ & diſiectæ iacent.
Fana flammâ deflagrata, toſti alti ſtant parietes,
Deformati, atque abiete criſpa.

*

Heu me miſeram, interij, pergunt lauere ſanguen ſanguine. Non. *lauere.*

*

Iuppiter tibi ſumme, tandem, malè re geſtâ, gratulor. Non. *gratulari.*

*

Vide hanc, meæ in quam lacrumæ guttatim cadunt. Non. *guttatim.*

*

Miſerete anuis, date ferrum, qui Nō. *miſerete.*
Me animâ priuem.

*

Hæc tu etſi peruorsè dices, facilè Achiuos flexeris: Gell. lib. 11. c. 4.
Namque opulenti cùm loquuntur pariter atque ignobiles;
Eadem dicta, eademq; oratio æqua non æquè valet.

*

Quæ tibi in concubio verecundè & modicè morem gerit. Non. *modicê.*

*

Vndantem ſalum. Non *ſalum.*

*

Senex ſum, vtinam mortem oppetam, Non. in, *Euenat.* malè cit. idem in *pauperies.*
Priuſquam euenat, quod in pauperie mea
Senex grauiter gemam.

MEDEA.

*

Vtinam ne in nemore Pelio ſecuribus Varro lib. 6. Cic. lib. 1. de inuent. & li. 3. de nat. deor. & lib. de fato, lib. 1. Tuſc. Auct. ad Her. Priſc. lib. de verſib. Comic. & lib. 7.
Cæſa adcidiſſet abiegna ad terram trabes.

Digitized by Google

Néve inde nauis inchoandæ exordium
Cepiſſet, quæ nunc nominatur nomine
Argo; qua vecti Argiui delecti viri
Petebant illam pellem inauratam arietis
Colchis, imperio Regis Peliæ, per dolum.
Nam nunquam hera errans mea, domo efferret pedem
Medea, animo ægra, amore ſæuo ſaucia.

*

Varro lib. 5. & Diomed. lib 2. *Quis tu es mulier, qui me inſueto nuncupaſti nomine?*

*

Ibid. & Non. in, cernere. *Nam ter mallem ſub armis vitam cernere, quàm ſemel modò*
Parere ———

*

Probus. *Iuppiter, tuq; adeò ſummè Sol,*
Qui res omnes inſpicis,
Quiq; tuo lumine
Mare, terram, ac cælum
Contueris: hoc facinus diſpice
Priuſquam fit. prohibe ſcelus.

*

Cicero pro Rabirio. *Si te ſecundo lumine hîc offendero, Morière.*

*

Tuſc. 3. *Cupido cœpit miſeram nunc me proloqui*
Cælo atque terræ Medeæ miſerias.

*

Animum aduorte, & dicto pare——

*

Præter rogitatum ne querare——

*

Varro lib. 6. & Non. in, contempla. *Aſta, atque Athenas antiquum opulentum oppidum*
Contempla, & templum Cereris ad læuam adſpice.

*

Feſt. conſipta. Non. venor. *Teneor conſipta, vndique venor.*

*

Varro lib. 6. etſi ſine auct. nomine. *Ad Helleſponti clauſtra.*

*

Non. elimi-nare. *Antiqua herilis fida cuſtos corporis,*
Quid ſic te extra ædes exanimata eliminas?

*

Cic. lib. 7. ad famil. *Multi ſuam rem bene geſſere & publicam*
Patriâ procul: multi, qui domi ætatem agerent,
Propterea ſunt improbati.

*

Non. cette. *Saluete optima corpora,*
Cette manus veſtras, measq; accipite.

Quo

Digitized by Google

*

Quò nunc me vertam? quod iter incipiam ingredi?
Domum paternámne, an ad Peliæ filias? — Cic. lib. 3. de Orat.

*

Qui ipſe ſibi ſapiens prodeſſe nequit, nequicquam ſapit. — Cic. ibid. & 3. de offic.

*

Sol qui candentem in cælo ſublimat facem. — Non. *ſublimare.*

*

Fructus verborum auris aucupauit. — Non. *aucupauit.*

*

Tu me amoris magis, quàm honoris ſeruauiſti gratiâ. — Cic. lib. 4. Tuſcul.

*

Vtinam ne vnquam Medea Colchis cupido corde pedem
Extuliſſes ——— — Non. *efferre.*

*

Pecudi dare viuam vna marito. — Priſc. malè ex Nemea. lib. 5.

*

MENALIPPA al. MENALIPPO.

*

Regnum noſtrum vt ſoſpitent, ſuperſtitentq́. — Non. in. *ſoſpito*, & alibi.

*

Mihi auſculta, nate, pueros cremari iube. — Non. *auſculto*

*

Certò hic eſt nulla, quin monſtrum ſiet,
Hoc ego tibi dico, & coniecturâ auguro. — Non. *auguro.*

*

Quum ſaxum ſciſciderit. — Priſcian. de, *ſcindo*. lib. 10.

*

Lumine ſic tremulo terra & caua cærula candent. — Macrob. l. 6. c. 4.

*

Statâ formâ. — Gellius lib. 5. c. 11.

PHOENIX.

*

Sed virum verâ virtute viuere animatum addecet,
Fortiterq́ innoxium vacare aduorſus aduerſarios.
Ea libertâ'ſt, qui pectus purum & firmum geſtitat:
Aliæ res obnoxiæ, nocte in obſcurâ latent. — Gellius lib. 7. cap. 17.

*

Quam tibi ex ore orationem duriter dictis dedit. — Non. in, *duriter*, & Soſipater.

*

Ibi tum derepentè ex alto in altum deſpexit mare. — Non. *derepētè*

*

Sæuùm ſuſpicionem ferre falſam, futilium eſt. — Non. *ſauùm.*

*

Vt quod factum eſt futilè, nos amici feramus fortiter. — Non. *futilè.*

*

Stultus eſt, qui cupida cupiens cupienter cupit. — Non. *cupiēter.*

Digitized by Google

*

Non. *faxim.* *Plus miſer ſum, ſi ſceleſtum faxim quod dicam fore.*

SCIPIO.

*

Gell. lib 4. c 7. *Qui propter Hannibalis copias conſiderant.*

*

Macrob. lib. 6. c. 4. *Sparſis haſtis longis campus ſplendet & horret.*

*

Macrob. lib. 6. c. 2. *Mundus cæli vaſtus conſtitit ſilentio,*
Et Neptunus ſæuus vndis aſperis pauſam dedit:
Sol equis iter repreſſit vngulis volantibus:
Conſtitêre amnes perennes, arbores vento vacant.

TELAMON.

*

Feſt. *obſidio.* *Scibas natum ingenuum Aiacem, cui tu obſidionem paras.*

*

Nõ. in, *claret.* *Nam ita mihi Telamonis patris*
Atque facies proaui Iouis gratia ea eſt,
Atque hoc lumen candidum claret mihi.

*

Non. *audibo.* *Audibo, atque aures tibi contrà vtendas dabo.*

*

Non. *ſqualã.* *Strata terræ, lauêre lachrymis veſtem ſqualam & ſordidam*

*

Non. *porcet.* *Deûm me incendit facere pietas, ciuium porcet pudor.*

*

Non. *partiuit.* *Eandem in me ſuſpicionem ſceleris partiuit pater.*

*

Diomed. in, *abnuere.* *Ex eo futurum abnueant.*

TELEPHVS.

*

Non. *enodari.* *Verùm quorum liberi letho dati*
Sunt in bello, non lubenter hæc enodari audiunt.

*

Non. *ciuitas.* *Et ciuitatem video Argiuum incendier.*

*

Non. *itiner.* *Deûmq́; de conſilio hoc itiner credo conatum modo*

*

Feſt. *mutire.* *Palàm mutire plebeio piaculum eſt.*

*

Non. *aduorſum.* *Teipſum hoc oportet profiteri & proloqui*
Aduorſum illam mihi.

*

Non. *mactare* *Qui illum Dij Deæq́; magno mactaſſint malo.*

Digitized by Google

*

Cedo, & caueo veſtitus, ſqualidâ ſeptus ſtolâ Non. *ſtola.*

*

Regnum reliqui ſeptus mendici ſtolâ.

THYESTES.

*

Aſpice hoc ſublimen candens, quem inuocant omnes Iouem Apul. & Feſt. in, *ſublime.* Cic. de nat. deor. lib. 2. Nõ. *delectat.*

*

Et me Apollo ipſe delectat, ductat Delphicus.

*

Quàm mihi maximè hîc hodie contigerit malum. Non. *contingere.*

*

Heu mea fortuna, vt omnia in me conglomeras mala! Non. *conglomerare.*

*

Impetrem facilè ab animo vt cernat vitalem Bæbium. Non. in, *cernere.*

*

Inflaccebunt conditiones, repudiato, & reddito. Non. *flaccet.*

*

Sed ſonitus aures meas pedum pulſu increpat. Non. in, *crepare.*

*

Ibi quid agat, ſecum cogitat, parat, putat. Non. in, *putare.*

EX INCERTIS ENNII TRAGOED.

*

Atque priùs pariet locuſta lucam bouem. Varro lib. 6.

*

Exemplo acceptum me necato & filium.

*

Vt tibi Titanis Triuia dederit ſtirpem liberûm.

*

Craſſa puluis oritur, omnem peruolgat cæli fretum. Non. *fretum.*

*

Vindictam victis ſumſerunt perduellibus. Varro lib. 6.

*

Dictator vbi currum inſidit, peruehitur vſque ad oppidum. Varro lib. 4.

*

Ea Thelis illi mater. Varro lib. 6.

*

Si voles aduortere animum comiter, monſtrabitur.

*

He he, ipſe clupeus cecidit.

*

Nimium boni eſt, cui nihil eſt mali. Cic. lib. 2. de finib.

*

Salmaci da ſpolia ſine ſudore & ſanguine. Cic. lib. 1. de offic. & Feſt.

*

Tum pauor mihi ſapientiam omnem ex animo expectorat. Cic. 4. Tuſc.

*

Flagitij principium eſt nudare inter ciues corpora.

*

Cic. 1. de offic. *Homo qui erranti comiter monſtrat viam,*
Quaſi de ſuo lumine lumen accendat, facit;
Nihilominus ipſi lucet, cùm illi accenderit.

*

Nulla ſancta ſocietas, nec fides regni eſt.

*

Lib. 2. offic. *Quem metuunt, oderunt: quem quiſque odit, periſſe expetit.*

*

Benefacta malè locata, malefacta arbitror.

*

O fides alma, apta pennis, & iuſiurandum Iouis.

*

Lib. de Amicitia. *Amicus certus in re incertâ cernitur.*

*

Lib. 1. de Orat. *Suarum rerum incerti; quos ego mea ope ex*
Incertis certos, compoteſq; conſilI
Dimitto, vt ne res temere tractent turbidas.

*

Cic. lib. 4. de finibus. *Non refugiat timido ſanguen, atque exalbeſcat metu.*

*

Priſc. lib. 6. Lib. 1. de diuin. *Non habeo denique nauci Marſum augurem,*
Non vicanos aruſpices, non de circo aſtrologos,
Non Iſiacos coniectores, non interpretes ſomniûm.
Non enim ſunt ij aut arte diuini, aut ſcientiâ.
Sed ſuperſtitioſi vates, impudenteſq; arioli,
Aut inertes, aut inſani, aut quibus egeſtas imperat:
Qui ſui quæſtus causâ fictas ſuſcitant ſententias.
Qui ſibi ſemitam non ſapiunt, alteri monſtrant viam.
Quibus diuitias pollicentur, ab his drachmam petunt.
De his diuitiis ſibi deducant drachmam, reddant cetera.

*

Ego Deûm genus eſſe ſemper dixi & dicam cælitum;
Sed eos non curare opinor, quid agat humanum genus.

*

Cic. in Lucullo. *O pietas animi.*

*

Seru. in 1. Aeneid. *Induta fuit ſæua ſtolâ.*

*

Seru. in 6. Aeneid. *Imprimitq; genæ genam.*

*

Cic. in Orat. *Vi patefecerunt Fruges*

*

Idem campus habet.

In

Digitized by Google

*

In templis iſdem.

*

Cui, quod in me eſt, exſecrabor hoc quod lucet, quicquid eſt.

*

Cæli palatium. Cic. de nat. deor. lib. 2.

*

Ego eo ingenio natus ſum, amicitiam
Atque inimicitiam in frontem promptam gero. Gellius lib. 19. c. 8. & Non.

*

Andromachæ nomen qui indidit, rectè indidit Varro lib. 6.

*

Quapropter Parim paſtores nunc Alexandrum vocant.

*

Quæque cæruleo freto orta, nare cœpta.

*

Habet is coronam vitulans victoriâ. Feſt. *vitulans.*

*

Apud emporium in campo hoſtium per mœna. Feſt. *mœna.*

*

Topper quàm nemo meliùs ſcit. Feſt. *Topper.*

*

Viuam, an moriar, nulla in me eſt metus. Feſt. *metus.*

*

Et quis illæc eſt, quæ lugubri ſuccincta eſt ſtolâ. Non. *quiſquis*

*

Nec retrahi poteſtur imperiis. Diom. lib. 1.

*

Aſſectari ſe omnes cupiunt. Priſcian. *aſſectari.* lib. 8

*

Labat, labuntur ſaxa, cæmenta cadunt. Non. *cæmẽta.*

*

Effundit irarum quadrigas. Seru. in 12. Aeneid.

*

Eos deduci quàm relinqui, euehi quàm deſeri malo. Diom. lib. 2.

*

An aliquid quod dono illi morares: ſed accipite. Diom. lib. 1.

*

Tibi vita ſeu mors in mundo eſt. Chariſius de, *In mundo.* lib. 2.

*

Omnes mortales ſeſe laudari exoptant. D. Aug lib. 13 de Trinit. c. 3.

*

In laſtris nos quieſcere æquum eſt, nouimus
Ambo Vlyxem Diomed. li. 1.

*

Philoſophandum eſt paucis. nam omnino haud placet. Gell. lib. 5. c. 15. & 16.

*

Atque genua comprimit artâ genâ. Iſidor. l. 11. Orig. c. 1.

Digitized by Google

CN. NÆVII.

ÆGISTHVS.

*

Non. *luſtrare* *Tum autem laſciuum Nerei ſimum pecus,*
Ludens ad cantum clauſum luſtratur.

ALCESTIS.

*

Non. *obeſus.* *Corpore pectoréque vndique obeſo*
Gell. lib. 19. *Mente exſenſa, tardigenulo*
Senio oppreſſum.

*

Varro lib. 6. *Velata frondenteis comas.*

*

Manciolis tene illum.

*

Hoc fieri impendio fit.

DANAE.

*

Non. *compos* *Eam nunc eſſe inuentam opprobriis compotem ſcis.*

*

Nō. *confidētia* *Excidit orationis omnis confidentia.*

*

Non. *fama* & *deſubito.* *Deſubito famam tollunt, ſi quam ſolam vidêre in via.*

*

Non. *exigor.* *Indignè exigor patriâ innocens.*

*

Non. *icit.* *Quam quondam fulmine icit Iuppiter.*

*

Non. *lauere.* *Animi iubeo fonte lauere nemini manum.*

*

Non. *minitas.* *Etiam minitas? mitte quæ tua ſunt magis, quàm mea.*

*

Non. *manub.* *Manubias ſuppetat pro me.*

*

Non. *pretium* *Quia vt quiſque eſt meritus, præſens pretium pro factis ferat*

*

Nō *contēplo.* *Contemplo placidè formam & faciem virginis.*

*

Non. *valentia* *Omnes formidant hominis eius valentiam.*

DVLORESTES.

*

Caperata fronte.

HESIONA.

*

Gell. l. 10. c. 25. *Sine mihi gerere morem videar haud linguâ, verùm lingulâ.*

IPHI-

Digitized by Google

IPHIGENIA.

*

Paſſo vel hoc vicinum aquilone hortum fer foras. Non.in, *paſſum.*

LYCVRGVS.

*

——— *riſi egomet caſabundum ire ebrium* Varro lib. 6, ſine auct.
Diabathra in pedibus habebat, atque amictus erat epicroco.

*

Vos qui regalis corporis cuſtodias Vide Non. *ingenio*, & *mutus*, & *ill cere*, & *vitulantes.*
Agitis, ite actutum in frondiferos lucos; vbi
Ingenio arbuſta innata ſunt, non obſita.
Ducite eò argutis linguis mutas quadrupedes:
Vt in venatu vitulantes ex auiis
Locis, nos mittant Pœnis decoratos feris.
Alij ſublimè alios ſaltus illicite, vbi
Bipedes volucres lino linquant lumina.

*

Longè latéque trans noſtros féruere. Non. *féruere.*

*

Tuos qui celſos terminos tutant. Non. *tutant.*

*

Ignoti iteris ſumus, tute ſcis. Non. *iteris* & *ignoti.* Priſc. lib. 6.

*

——— *oderunt Dij homines.* Non. *iniuriè.*
Iniuriosè. egóne an ille iniuriam facimus.

*

Sed quaſi amnis cis rapit, ſed tamen inflexa flectitur. Non. *amnis.*

*

Iam Solis æſtu candor cùm liqueſceret. Non. *liquidũ.*

*

Pallis, patagiis, crocotis, malaciis, mortalibus. Non. *crocotula.*

*

Quæq; incedunt omnes aruas obterunt. Non. *arua.*

*

Pergite thyrſigeræ Bacchæ modò, Non. *ſchema.*
Bacchico cum ſchemate.

*

Proin Dryante rege prognatum patre Non. *cette.*
Lycurgum cette.

*

Sine ferro, pecuda manibus vt ad mortem meant. Non. *pecua.*

*

Altè iugatos angues in ſe gerunt. Non. *angues.*

*

Suaue ſummum melos Non. *Melos.*

Digitized by Google

*

Non. *acrimonia* *Ne ille mei feri ingenij atque animi acrem acrimoniam.*

*

Non. *vapos.* *Iam vbi nos duplicant aduenientis timos, vaposq́.*

*

Non. *obſtinatus.* *Vos qui aſtatis obſtinati.*

*

Non. *fimbria.* *Vt videam Volcani operâ, hæc flammis fieri flora.*

*

Non *potior.* *Dic quo pacto eum potiti, pugnâ an dolis?*

PHOENISSÆ.

*

Non. *Sume arma. iam te occidam clauâ ſcirpeâ.*

PROTESILAVS.

*

Non. *graciles* *Demia gracilentis colorem, dum ex hoc hoc gracilens fit.*

*

Non. *ioca.* *Clam ineunt, irruunt, cachinnos, ioca, dicta riſitant.*

*

Priſc. *quie* lib. 6. *Laodamia complexa ſomno corpora operiuntur ac ſuaui quie dicantur.*

*

TELEPHVS.

*

Non. *iteris.* *Studiumq́ iteris reprime.*

EX INCERTA.

Non. *metus.* *Magni metus tumultus pectora poſſidet.*

*

Eccum venire video ferme iniuria

*

Varro lib. 6. *Strionum hic moderator ruſticus.*

*

Hoc vbi æthrâ cærulâ ſeptum ſtat hemiſphærium.

*

Feſt. in *numerò.* *Neminem vidi qui numerò ſciret, quique ſcit vt eſt opus.*

*

Feſt. in *partus.* *Malè parta, malè dilabuntur.*

*

Feſt. in *rumitant.* *Simul alius aliunde rumitant inter ſe.*

*

Feſtus *topper.* *Capeſſet flammam Volcani topper*

*

Feſt. *ſagmina* *Ius ſacratum Iouis iurandum ſagmine.*

*

Scapos atque verbenas ſagmina ſumpſerunt.

*

Mare interbibere.

Lætus

Digitized by Google

*

———lætus ſum
Laudari me pater abs te laudato viro. Iſidor. Etym. vel Orig. Cicero Tuſc.

*

Siquidem loqui vis, non perdocere, multa longè promicanda oratio eſt. Non. promicare.

EX M. PACVVIO.

ANCHISES.

*

Id promontorium, cuius lingua in altum proijcit. Gell. lib. 4. c. 17.

ANTIOPA.

*

———perdita inluuie atque in ſomnia
Frendere noctes miſera, quas perpeſſa ſum. Non. in frendere. & Cariſ. lib. 1.

*

fruges frendeo ſolas ac ſicco robore.

*

Non vos hinc properè ſtabulis amolimini. Non. amolior.

*

Saluete gemini mea propages ſanguinis. Non. propages.

*

Sed cùm animum attendo, ad quærendum quid ſiet. Non. attendo.

*

flammeo vapore torrens terræ fœtum exuſſerit, Non. torrens. & Iſidor.

*

Loca arida initas. Diom. lib. 1.

*

Minitabiliterq́; increpare dictis ſæuis incipit. Non. minitabiliter.

*

Ceruicum floros diſpergite crines. Ex emendat. Col. in Apul.

ARMORVM IVDICIO.

*

Qui ſeſe ad finem eſſe ad cauſandum volunt
De virtute; his ego cernundi do poteſtatem omnibus. Non. in causari; & in cernere.

*

Seq́; ad ludos iam inde abhinc exerceant. Chariſ. in abhinc lib. 2.

*

Pro imperio agendum, quis vetat, quiſve attollat. Non. attollere

*

Quod ego inaudiui, accipite; & quod æquom eſt, decernite. Non. inaudire

*

——— & æquum eſt & rectum quod poſtulas.
Iurati cernant—— Non. cernere.

*

Dic quid faciam? quod me moneri effectum dabo. Non. monere

prologo

Digitized by Google

*

Non. *pœnitebant.* — *prologo*
Nunc pœnitebant, libant liberi grato ex loco.

*

Non. *certetur* *An quis eſt qui te eſſe dignum, quî cùm certetur putet?*

*

Feſt. *reapſe.* *Si non eſt ingratum reapſe quod feci.*

*

Non. *veſci.* *Qui viget veſcatur armis, vt percipiat præmium.*

*

Feſt. *toruus.* *Feroci ingenio, toruus, prægrandi gradu.*

*

Quum recordor eius ferocem & toruam confidentiam.

*

Non. in, *icit.* — *nam canis*
Quando eſt percuſſa lapide, non tam illum appetit,
Qui ſe icit; quàm illum ipſum lapidem, à quo icta eſt, petit

*

Cic. in Orat. *Nihilne ad te de iudicio armorum accidit.*

ATALANTA.

*

Non. in, *libertatem.* *Regi vt memorabis nunc regnum potitur tranſmiſſu patris.*

*

Non. *ſtirps.* *Dubito quam inſiſtam viam, aut quod primordium*
Capiſſam ad ſtirpem exquirendum.

*

Non. *confidentia.* *Grandem atque atrocem coërce confidentiam.*

*

Non. *expedibo* *Nam quod conabar, quum interuentum eſt, dicere*
Nunc expedibo.

*

Feſt. *ſexus.* *Triplicem virili ſexu partum procreat.*

*

Feſt. *vngulus.* *Suſpenſum in læuo brachio oſtendo vngulum.*

*

Non. *geminitudo.* *Habeo ego iſtam quî diſtinguam inter vos geminitudinem.*

*

Nõ. *famulitas* *Quæ famulitas.*

*

Non. in, *abdicare.* *Mortem oſtentant, regno expellunt, conſanguineam eſſe abdicant.*

*

Nõ. *de caſib.* *Parentûm incertûm inueſtigandûm gratiâ.*

*

Non. *callere.* *Omnes, qui, tanquam nos, ſub regno ſeruiunt,*
Callent domi cum imperio metuere.

Solli-

Digitized by Google

*

Sollicita ſtudio, obſtupida, ſuſpenſo animo, ciuitas. Non. *ciuitas.*

*

Vbi ego me grauidam ſentio aggraueſcere Non. *parti.*
Propinquitate parti.

*

Dolet pigetq́, magis magisq́ me conatum hoc nequicquam itiner Non. *itiner.*

*

Quæ ægritudo inſolens mentem attentat tuam? Non. *inſolens.*

*

Super ſatis agere, vt ne in mare animum occupes. Non. *occupare*

*

Magnatè, vt verear loqui, porcet pudor. Non. *porcet.*

*

Quid iſthuc eſt vultum alligat quæ triſtitias? Non. *triſtitias.*

*

Quum in cultos perueſtigans inrimarer ſinus. Non. *rimari.*

*

Conſentire ac diſſentire partem da curſu æquiter. Non. *æquiter*

*

— is veſtrorum vter ſit cui ſignum datū ſt. Non. *cette.*
Cette.

*

Et ſi metuo pietate plaga palam Non. *plaga.*

*

Calydonia altrix terra exuberantium virûm. Varro lib. 6.

*

Extremum intra campterem ipſum prægradat. Non. *prægradat.*
Parthenopæum—

CHRYSES.

*

Dij monerint meliora atque amentiam auerruncaſſint. Partim ex Varr. lib. 6. & Feſto, partim Non. Coniunxit ex variis Ciceronis & Varr. locis vir doctus.

*

Hoc vide circum circaq́, quod complexu continet
Terram; quod noſtri cælum memorant, Graij perhibent æthera:
Quicquid eſt hoc: omnia is animat, format, auget, alit, ſerat,
Sepelit, recipitq́ in ſeſe omnia, omniumq́ idem eſt pater:
Indidemq́ eadem quæ oriuntur, de integro, æquè eodem occidunt.

*

Nam iſtis qui linguam auium intelligunt, Cic. lib. 1. de diuinat. & Non.
Pluſq́ ex alieno iecore ſapiunt, quàm ex ſuo:
Magis audiendum, quàm auſcultandum cenſeo.

*

Ciues antiqui, amici maiorum meûm, Cic. in Orat.
Conſiliûm ſocij, augurûm atque extûm interpretes.

*

Poſtquam prodigiûm horriferûm, portentûm pauor.

*

Non. *aucupo.* *Incipio ſaxum tentans ſcandere verticem*
In ſummum, dein omnes in partes proſpectum aucupo.

*

Feſt. *ſpecus.* *Eſt ibi, ſub eo ſaxo, penitus ſtrata arenâ ingens ſpecus.*

*

Priſc. lib. 6. *Oſſum inhumatum, æſtuoſam auram.*

*

Non. *veſcimur.* *Fugimus, qui arce hac veſcimur.*

*

Non. *Aiutamini.* *Aiutamini & defendite.*

*

Non. *augurat* *Propemodum animus coniecturâ de errore eius augurat.*

*

Non. *integrare.* *Sed ceſſo inimicitiam integrare.*

*

Non. *populare* *Atq; vt promeruit pater, mihi patriam populauit meam.*

*

Non. *flucti.* *Interea loca flucti flacceſcunt, ſileſcunt venti, mollitur mare.*

*

Non. *Adiugare.* *Mater eſt terra, animam æther adiugat.*

*

Varr. lib. 4. Non. *æſti.* *Æſti fortè ex arido.*

*

Non. *opino.* *Iuueni opino eſſe optumum, Oreſtes vt heres ſiet.*

*

Non. *Nigret.* *Soliſq; ex ortu capeſſit candorem, occaſu nigret.*

*

Feſt. *redantruare.* *—promerendæ gratiæ;*
Simul cùm videam Graios nil mediocriter
Redantruare, opibuſq; ſummis perſequi.

*

Non. *deiugare, & memoria.* *——perq; noſtram egregiam*
Vnanimitatem, quam memoria deiugat.

*

Non. *poteſtur* *Si qua poteſtur inueſtigari via.*

*

Non. *certiſſent.* *Atque eccos vnde certiſſent.*

DVLORESTES.

*

Varro lib. 6. *Allicui in Ægæo freto.*

*

——— *pater*
Priſc. de *pleros.* lib. 5. *In Capharæis ſaxis pleros Achæos perdidit.*

*

Non. *incertat* *Sed incertat me dictio, quin rem expedi.*

Hyme-

*

— Hymenæum fremunt Non. *feſtus.*
Æquales: aula reſonit crepitu muſico.

*

— Æges
Ferme aderant æquore in alto ratibus repentibus. Varro lib. 6.

*

Si Priamus adeſſet, & ipſe eius commiſereſceret. Seru. Aen. 11.

*

Hiccine hic eſt, quem forma gratia ante omnes nobilitat viros Feſt. *ſpectu.* Non. *nobilitare.*
Amplius, rubicundo colore, ſpectu proteruo, ferox
Caperata fronte?

*

Nam te in tenebris ſæpe lacerabo fame Non. *torto.*
Clauſum, & fatigans artus torto diſtraham.

*

Macte eſto virtute operáque, omenq; approbo. Non. *Macte.*

*

Gnatam deſpondit, nuptiis hanc dat diem. Non. *dies.*

*

——quid? quondam & mihi Non. *pudet.*
Piget paternum nomen, maternum pudet
Profari ——

*

Primùm hoc abs te oro, ne mi inexorabilem Non. *vanitudo.*
Faxis, ne turpaſsis vanitudine ætatem tuam.

*

Vbi illic eſt? me miſeram quam clamor eliminat. Non. *eliminare.*

*

Nil coniectura quiui interpretarier Non. *contendere.*
Quorſum flexiuicè contenderet.

*

Nónne officium fungar vulgi, atq; ægre madefactum feram? Non. de Accuſatiuo.

*

Reſponſa explanat. mandat ne mater fuat Non. *fuat.*
Cognoſcendi vnquam aut contuendi copia.

*

Non vetet animum ægritudine in re creperâ conſici. Non. *crepera.*

*

Vel cùm illum videas ſollicitum orbitudine. Non. *Orbitud.*

*

Delphos venum pecus ſecundæ abſtabula ac itiner contuli. Non. *itiner.*

*

—— is quis eſt? Non. *occupo.*
Qui te, ni tu illum occupas, letho dabit.

*

Nec grandiri frugum fœtum poſſe, nec miteſcere. Non. *in mitis;* corruptè autẽ, *in grandiri.*

Digitized by Google

*

Non. *prolixitudo.* *Oro mi, ne flectas fandi mi prolixitudinem.*

*

Non. *conſternari.* *Vnde exoritur? quo præſidio fretus? auxiliis quibus*
Quo conſilio conſternatur? qua vi? cuius copiis?

*

Cic. lib 3. de Orat. & lib. 1. de Diu. *Interea propè iam occidente Sole inhorreſcit mare,*
Tenebræ conduplicantur, noctisq́; & nimbûm occæcat nigror.
Flamma inter nubes coruſcat, cælum tonitru contremit.
Grando miſta imbri largifluo ſubitâ turbine præcipitans cadit.
Vndique omnes venti erumpunt, ſæui exſiſtunt turbines,
Feruet æſtu pelagus.

*

Non. *munes.* *Animum: quæ tum largitio multis ignota erat.*
Munificus nemo putabatur, niſi pariter volens.

*

Non. *ſoniti.* *Quídnam autem hoc ſoniti eſt, quòd ſtridunt fores?*

*

Non. *incilare.* *Si quis hac me oratione incilet, quid reſpondeam?*

*

Non. *matreſcam.* *Vtinam nunc matreſcam ingenio, vt meum patrem*
Vlciſci queam.

*

Non. *temeritudo.* *Egóne? tyranni noui temeritudinem.*

*

Non. *caluitur* *Me caluitur ſuſpicio: hoc eſſe illud, fore*
Quod occultè Aiax prædixit.

*

Non. *autumo.* *Aut hîc eſt, aut hîc adfore actutum autumo.*

*

Non. *adiutatur.* *Illum quæro qui adiutatur.*

*

Non. in, *fatiſcere*, & in, *fatiſcuntur.* *Vt ſi ita ſunt promerita veſtra æquiperare vt queam;*
Vereor ſi vnquam fatiſcar facere quod quibo boni.

*

Non. *amiciter* *Nunc ne illum exſpectes, quando amico amiciter*
Feciſti.

Hermiona.

*

Varro lib. 5. *Regni alieni cupiditas pellexit.*

*

Auct. ad Her. lib. 2. *Fortunam inſanam eſſe, & cæcam, & brutam perhibent Philoſophi,*
Saxoq́; inſtare eam globoſo prædicant volubilem.
Ideo quò ſaxum fors impulerit, cadere fortunam autumant.
Cæcam ob eam rem eſſe memorant; quia nihil cernat, quò ſeſe applicet.

Inſa-

Digitized by Google

*

Inſanam autem illam aiunt, quia atrox, incerta, inſtabiliſq́; ſit.
Brutam autem, quia dignum atque indignum nequeat internoſcere.
Sunt autem & alij Philoſophi qui contrà fortunam negent
Eſſe vllam, ſed temeritate omnia autument regi. id magis
Veriſimile aiunt: quòd vſus reapſe experiundo edocet.
Velut hic Oreſtes modò fuit Rex, modò mendicus factus eſt:
Naufragio res hæc contigit. nempe ergo haud fortuna obtigit.

*

In turbâ Oreſti cognita, agnota eſt ſoror. Priſc. lib. 10.

*

Quantamq́; ex diſcorditate cladem importem familiæ. Non. *diſcorditas.*

*

Non túte hinc à conſpectu amolire? Non. *amoliri.*

*

Tyndareo fieri contumeliam, cuius à te veretur maximè. Non. in, *genitiuo pro accuſat.*

*

Quòd ego in acie celebro obiectans vitam, bellando aptus ſum. Non. *aptus.*

*

Lamentas fletus facere compendi licet. Non. *lamẽtas*

*

Et obnoxium eſſe, aut brutum, aut elinguem putes. Non. *brutum*

*

Priùs data eſt, quàm tibi dari dicta, aut quam reditum eſt Pergamo. Non. *dicere.*

*

Concorditatem hoſpitio adiunctam perpetem
Probitate conſeruetis. Non. *concorditas.*

*

Quum neque me aſpicere æquales dignarent meæ. Non. *dignarent* & Diomed. lib. 1.

*

Triſtitiâ atque animi intolerandâ anxitudine. Non. *anxitudo.*

*

Aut non cernam niſi tagam. Feſt. *tagit.*

*

Habet hoc ſenectus in ſe, cùm pigra eſt ipſa; vt ſpiſſa omnia
Videantur confieri. Non. *ſpiſſum.*

*

Currum liquit, chlamyde contortâ aſtu clupeat brachium. Varro lib. 4. & Non. in, *clypeat.*

*

O flexanima atque omnium regina rerum oratio. Non. in verbo, *Flexanima.*

*

Quod tamen ipſa orbitas grandæuitaſq́; Pelei per penuriam
ſtirpis ſubaxet. Non. *grandæuitas.*

*

Sub iudicio quoque omnes gradus tetinerim. Non. *tetinerit*

Digitized by Google

*

Non. *moraret* Diomed. lib. 1. *Paucis abſoluit, ne moraret diutius.*

*

Non. *clepo.* *Sermonem hîc noſtrum ex occulto clepit, quantum intelligo.*

*

Non. *domutio* *Nam ſolis Danais hîc domutionem dedit.*

*

Non. *gemini.* *Par fortitudo, gemina confidentia.*

ILIONA.

*

Non. *altercata.* *Cur illa hic mecum altercata eſt.*

*

Feſt. *repotia.* *Ab ea depulſum mammâ, pædagogandum accipi:*
Appotalis liber.

*

Non. *adiugo.* *Blandam hortatricem adiugat voluntatem.*

*

Non. *cluëtur.* *Sed hæc cluëntur hoſpitum infideliſſimi.*

*

Non. *dignet.* ——— *quis Deos*
Infernos, quibus cæleſtes, dignet decorare hoſtiis.

*

Non. *expetũt.* *Dij me etſi perdunt, tamen eſſe adiutam expetunt:*
Quod, priuſquam intereo, ſpacium vlciſcendi danunt.

*

Non. *lactare.* *Ne porrò te error, qui nunc lactat, maceret.*

*

Non. *poti.* *Vt ſi onere credo adhuc ſceptrum patienter poti.*

*

Non. *inibi.* *Profectò aut inibi eſt, aut iam potiuntur frugum.*

*

Non. *offendo.* *Quos ego ita vt volui offendo incolumes.*

*

Non. *vnose.* *Occidiſti, vt multa paucis verba vnos è obnuntiem.*

*

Non. *vngulus* *Repugnanti ego porrò hunc vi detraxi vngulum.*

*

Feſt. *perpetem* *Fac vt cœpiſti, hanc operam mihi des perpetem.*
Oculis traxerim.

MEDEA.

*

Non. *boũnt.* *Clamore & ſonitu colles reſonantes boũnt.*

*

Non. *vagat.* *Quid tandem, vbi ea eſt? quòd recepta exſul incerta vagat.*

*

Priſc. *egregius* lib. 3. *Mulier egregiiſſimâ formâ.*

Poſſum

Digitized by Google

*

Poſſum ego iſtam capite cladem auerruncaſſere? Non.*auerrunc.*

*

Diuerſi circumſpicimus, horror percipit. Macrob.lib. 6 c.1.

*

Illum amor quem dederat, qui plus pollet, potiorq́ eſt patre. Cic.4. Tuſc.

MEDVS.

*

MEDEA. —*Atque eccum ipſum in tempore* Varro, Feſtus, Nonius, Macrobius.
Oſtentum ſenem. tueórne te ſenex? proh Iupiter!
SEN. *Quis tu es mulier quæ me inſueto nuncupaſti nomine?*
MEDVS. *Sentio pater te vocis calui ſimilitudine.*
Sed quid conſpicor? num me lactens caluitur æuitas?
Cælitum Camilla exſpectata aduenis. Salue hoſpita.

*

Populo qui fauſtum ſempiternè ſoſpitent. Non.in,*ſoſpitare.*

*

Credo quorſum itiner tetiniſſe aiunt. Non.*tetiniſſe.*

*

Linguæ biſulcis actu criſpo fulgere. Non.*fulgere.*

*

Quæ res te ab ſtabulis abiugat, certum eſt loqui. Non.*abiugat.*

*

Repudio auſpicium. regrediundum eſt illico. Non.*illico.*

*

Tonſilla pegi læuo in litore. Priſc.*pango.*

*

Te Sol inuoco vt mihi poteſtatem duis
Inquirendi mei parentis. Chariſ.lib.1.

*

Ques ſunt iſti? ignoti, neſcio ques, ignobiles. Chariſ.lib.1. & Priſc.l.13.

*

Cuſtodite iſtum vos, ne eum quis attollat, néve attigat. Non in, *attollere.* & Diom.d.

*

Ire ſi recto, pergit iter: iam ſi ire conor, prohibet betere. Non,in *betere.*

NIPTRA.

*

Barbari eam peſtem nauibus noſtris obtulit
Noua figura factam, commiſſam infabre. Non.*infabre.* & *committere.*

*

Ætate integrâ, feroci ingenio, facie procerâ virum. Nō.*facies.* & Gellius lib. 13 c.28.

*

Aduenio in ſcruploſam ſpecum. Priſc.de,*ſpecus.* lib.6.

*

Spartam repedare inſtat, id ſi perpetrat. Feſt. *perpetr.*

Tu

*

Cicer. 2. lib. Tuſcul. *Tu quoque Vlyxes, quamquam grauiter cernimus ictum, nimis*
Es animo molli; qui conſuetus in armis æuum agere.

*

—— retinete, tenete, opprimite,
Vlcus nudate. heu miſerum me, excrucior.
Operite, abſcedite, iam iam dimittite.
Nam attrectatu & quaſſu ſæuum amplificatis dolorem.
Pedetentim ite, & ſedato niſu, ne ſuccuſſu arripiat maior dolor.

*

Feſtus in, *ſerilla*, & in *ſubſcudes*. *Nec vlla ſubſcus cohibet compagem aluei,*
Sed ſuta lino & ſparteis ſerilibus.

*

Non. *pariter*. *Pariter te eſſe erga illum video, vt illum te erga ſcio.*

*

Gell. l. 2. c. 26. *Cedo tamen pedem, lymphis flauis; flauum vt puluerem*
Manibus iſdem, quibus Vlyxi ſæpe permulſi abluam;
Laßitudinemq́ minuam manuum mollitudine.

*

Cic. 2. Tuſc. *Conqueri fortunam aduorſam, non lamentari decet:*
Id viri eſt officium, fletus muliebri ingenio additus.

*

Non. *betite*. *Vos betite in pugnam defenſum patriam.*

Pavllvs.

*

Non. *progeniȷ̈* & *celerè*. Gell. lib 9. c. 14. & Cōiect. in Varron. lib. 6. Macrob. l. 6. Sat. c. 5. Priſ. lib. 6 Non. *niuit*.

Pater ſupreme noſtræ progeniȷ̈ patris,
Nunc te obteſtor celerè ſancto ſubueni
Cenſori.

*

Quamuis caprigeno pecori grandior greßio eſt

*

Sagittis, plumbo, & ſaxis grandinat, niuit.

Periboea.

*

Non. *niti*. alia duo concinnauit Cōiec. in Var auct. lib. 6.

Ardua per loca agreſti
Nititur, ac trepidante gradu,
Saxáque ſcrupea Bacchi
Altáque templa propè aggreditur.

*

Nō. *moderat*, & *leuare*. *Neque tuum te ingenium moderat, neque fraterna ira exilium leuat.*

*

Non. *ætas mala*. *Parum eſt, quòd te ætas malè habet, ni etiam hîc ad malam ætatem adiungas cruciatum reticentiæ.*

*

Non. *gliſcit*. *Sed neſcio quidnam eſt, animi horreſcit & gliſcit gaudium.*

Nam

*

Nam me perbitere, illis opitularier, Non. perbitere.
Quouis exitio cupio, dum proſim modò

*

Theſiantem fremitu concidi melum. Non. melus.

*

Conſternatæ animæ, expectore hac & voluere Non. conſternari.
Conſilium, ſubit omnes quod de nata eſt modò
Quo pacto inimicis mortem & huic vitam efferas.

*

Belluarum ac ferarum aduentus ne tetret loca. Non. tetret.

*

Aut quæ egi, ago, vel axim, auerruncem. Non. auerruncem.

*

In triplici pertimefactus mærore animi, incertè errans vagat Non. vagas.

*

Poſtquam eſt oneratus frugum & floris Liberi. Non. de Genitiuo.

*

Tamen obfirmato animo miteſcit metus. Non. tamen.

*

Patior facilè iniuriam, ſi eſt vacua à contumeliâ. Non. iniuria.

*

Regnum potior, coniugem macto inferis. Non. de Nominatiuo.

*

Flexa, non falſa autumare dictio Delphis ſolet. Non. autumare.

*

Tu mulier tege & tuta templa Liberi. Non. tuta.

*

Non poteſt Menalippe hîc ſine tuo opera exanclari clauos. Non. exanclari.

*

Lapit cor cura, ærumna corpus conficit. Non. lapit.

*

Corpusq́; meum tabe, mærore, errore, macore ſenet. Non. macor.

*

Metus, egeſtas, mæror, ſenium, exſilium, & ſenectus. Non. ſenium.

*

Ecfare quæ cor tuum timiditas territat. Non. timor.

*

Nam ſi te tegeret pudor, ſiue adeò cor ſapientiâ imbutum foret. Non. imbuere

*

Mane, expedibo. factum mihi, quòd contra rogo, reſpondeas. Non. expedibo

*

Regnum Imperator, æternum morum ſator. Non de accuſatiuo ſing.

*

Gnato ordinem omnem vt dederit, enodat patri. Non. enodo.

*

O multimodis variè dubium, & proſperum copem diem. Non. copem.

Digitized by Google

*

Priſc.de ſenet. lib. 10. *Quamquam ætas ſenet, ſatis habeo tamen virium vt te arâ arceam.*

TANTALVS.

*

Non. prægreditur. *Extremum intra campterem, ipſum*
Iam prægreditur Parthenopæum.

TEVCER.

*

Varro lib. 6. de ling. Lat. *Flexanima tanquam lymphata & Bacchi ſacris*
Commota, in tumulis Teucrum commemorans meum,
Alcyonis ritu litus peruolgans feror.

*

Cariſ. lib. 1. & Nõ. ſtirps. *Qui ſtirpem occidit meum.*

*

Cic. lib. 2. de Orat. *Segregare abs te auſus, aut ſine illo Salamina ingredi?*
Neque paternum aſpectum es veritus? cùm me ætate exactâ
Indigum liberûm laceraſti, orbaſti, exſtinxti: neq; fratris necis,
Neque gnati eius parui; qui tibi in tutelam eſt traditus.

*

Non. in alũmnus, & in pœnitudo, & vaſtitudo. *Quæ deſiderio alumnûm, pœnitudine,*
Squale, ſcapreq; incultâ vaſtitudine.

*

Non. facul. *Nos illum interea perficiendo propitiaturos facul remus.*

*

Feſt. reciprocare. *Rapido, reciproco, percito, auguſto, citare, rectem, reciprocare vnde, éque gremiis ſubiectare, adfigere.*

*

Cic. 3. de nat. Deor. *Nam ſi curent; bene bonis ſit, malè malis, quod nunc abeſt.*

*

Non. putret. *Quamquam annisq; & ætate hoc corpus putret.*

*

Feſt. tagit. *Vt ego, ſi quiſquam me tagit, & tagam.*

*

Priſc. lib. 4. *Poſtquam deſeſſus perrogitando aduenas*
De natis, neque quemquam inuenit ſcium.

*

Ex Feſto in redhoſtire, & Nõ. in, hoſtire *Niſi coërceo proteruitatem, atque hoſtio ferociam.*

*

Feſt. in, Sas. *Nam Teucrum regi ſapſa res reſtibilet.*

*

Non. prouideo *Aut me occide, illa hinc ſine vſquam prouideam gradum.*

*

Non. faceſſere *Te repudio, nec recipio, naturam dico faceſſi.*

*

Non. ibid. & Feſt. *Faceßite hinc omnes, parumper tu mane.*

Quam

Digitized by Google

*

Quam te poſt multis tueor tempeſtatibus Non. *tueri*, & *tempeſtas*.

*

Vbi poëtæ pro ſua parte falſa conficta que canant, qui cauſam humilem dictis amplant. Non. *amplãt*.

*

Profuſus gemitu, murmuro. Feſt. *profuſus*.

*

Neque perpetrare precibus, nec precio quit. Feſt. *perpetrare*.

*

Patria eſt, vbicumque eſt bene. Cicero 5. Tuſcul.

*

Periere Danai, plera pars peſſundata eſt. Priſc. lib. 5. & Feſt. in *plera*.

*

Niſi inſcitiâ, ferocitate, atque ferociâ. Non. *ferocia*.

*

Haud ſinam quicquam profari, priuſquam accepſo quod peto. Non. *accepſo*.

*

Mihi claſſem impetrat Theſſalam, noſtrámque in altum vt properiter deducerem. Non. *properiter*.

THYESTE.

*

Non illic luteis aurora bigis. Fulgent. in *luteum*.

EX INCERT. PACVVII TRAGOEDIIS.

*

Sanguine caſſa, domiporta, terrigeria graditur,
Quadrupes, tardigrada, agreſtis, humilis, aſpera,
Capite breui, ceruice anguinâ, aſpectu truci,
Euiſcerata, inanima, cum animali ſono.

Cic. lib. 2. de diuinat. Tertull. de pall. Crinitus lib. 11. c. 7.

*

Graiugena de iſto aperit ipſa oratio.

*

——— *quinetiam feræ*
Quibus abeſt ad præcauendum intelligendi aſtutia. Cic. lib. 5. de fin.

*

Ego odi homines ignauâ operâ, & philoſophâ ſententiâ Gell. lib. 13. cap. 8.

*

Nam ſi qui, quæ euentura ſunt, prouideant, æquiperent Ioui. Gell. lib. 14. cap. 1.

*

Filias tibi procreaſſe eandem per Calypſonem autumant. Cariſ. lib. 1. Priſc. lib. 6.

*

Hic tibi ſtrepitus, fremitus, clamor, tonitru, rudentiſibilus. Varr. lib. 4. & epiſt. Cælij.

*

——— *Nerei*
Repandiroſtrum, incuruiceruicum pecus. Feſt. lib. 1. c. 6.

*

Tu curuifrontes paſcere armentas ſoles. Non. *armẽta*.

*

Varro lib. 4. *Exhalat auram terra atque auroram humidam.*

*

Varro lib. 5. *Paſtor exorto iubare, noctis decurſo itinere*

*

Varro lib. 1. de re ruſt. *Sol ſi perpetuò ſit aut nox flammeo vapore, aut frigore,*
Fructus omnes interire.

*

Varro lib. 6. de L.L. *——— nulla res neque*
Cicurare, neque mederier potis eſt, neque
Reficere.

*

Feſt. gena. *Nunc primùm opacat flore lanugo genas.*

*

Feſt. incicorē. *Reprime incicorem iracundiam.*

*

Conſilium cicur.

*

Feſt. manticularum. *Ad manticulandum aſtu aggreditor. ſcitè, quid pro me, erue.*

*

Educ, i, manticulator. ita me facti oppreſſit iugo.

*

Aggreditur aſtu regem. manticulandum eſt hîc mihi.

*

——— machinam ordiris nouam
Manticulatam aſtu, ſanctiora adicis
Iuraiuranda——

*

—— quibus quotidie
Paruæ noxæ extergeantur.

*

Feſt. mulcere. *Quid me obtutu terres, mulces laudibus?*

*

Feſt. nequitū. *Sed cùm contendi nequitum vi, clàm tendenda eſt plaga.*

*

Feſt. obſtinati *Obſtinati exorſus.*

*

Feſt. prologiū. *Quid eſt? nam me exanimaſti prologio tuo.*

*

Feſt. repeda. *Paulum repedagnate à veſtibulo gradum.*

*

Feſt. ſalacia. *Hinc ſæuitiam ſalaciæ fugimus.*

*

Feſt. ſolari. *Solatur, auxiliatur, hortaturq́ me.*

*

Feſt. ſpira. *Quid ceſſatis ſocij eijcere ſpiras ſparteas.*

*

Feſt. Topper. *Topper tecum ſit poteſtas, faxit ſi mecum velit.*

Digitized by Google

*

Labitur trabica in alueos. Feſt. *trabica.*

*

Nec ſatis reſarrire. Varro lib. 6.

*

At accepiſti me iſto cum verbo, miſeretur tui. Non. *miſeretur.*

*

Poſtquam calamitas plures annos aruas caluitur. Non. *aruas.*

*

Miſeret me, lacrymis lingua debiliter ſtupet. Non. *debiliter*

*

Voce ſuppreſſâ, innatâ fronte, vultu turbido. Non. *frons.*

*

Improbus, confidens, nequam malus videatur Non. *cõfidens.*

*

Quæ te applicauiſti tamen ærumnis obruta Priſc. lib. 9.

*

Calchan. Chariſ. lib. 1

*

Iteris.

L. ACCII, vel ACTII, vel ATTII.

ÆNEADÆ ſeu DECIVS.

*

Patrio exemplo me dicabo. animam deuorabo hoſtib. Non. *deuorabo*

*

Te ſancte, venerans precibus, inuicte, inuoco,
Portenta vt popolo, patrio verruncent bene. Non. *verruncent.*

*

Vim Gallicam obduc contra in acie exercitúve
Patrum hoſtili fuſum ſanguen ſanguine. Non *ſanguen.*

*

Clamore & gemitu templum reſonit cælitum. Non. *ſonit.*

*

Eo nunc quòd eorum ſegnitate ardet focus. Non. *ſegnitas*

*

Fateor; ſed ſæpè ignauit fortem in ſpe exſpectatio. Non. *ignauit.*

*

Calleci voce canora fremitu peragrant minitabiliter Nõ. *minitab.*

*

Caſtra hæc veſtra eſt, optimè eſſis meritus à nobis. Non. *caſtra.*

*

Dij ſumma tibi perduellûm eſt, quorum aut quibus
ſe à partibus gliſcunt. Non. *gliſcit.*

*

Nihil neque periculi, neque tumulti eſt quod ſciam. Non. *tumulti*

Digitized by Google

*

Non. callet. *Quod periti ſumus in vita atque vſu callemus magis.*

*

Non. adauctauit. *Quibus rem ſummam & patriam noſtram quondam adauctauit pater.*

ACHILLES.

*

Non. delica. *Quâ re aliâ ex crimine inimicorum effugere poßis, delica.*

*

Non. feruat. *Ne tum cùm feruat pectus iracundiâ.*

*

Non. flaccent. *An ſceptra iam flaccent, ferat.*

ÆGISTHVS.

*

Non. callet. *Meliùs quàm viri callent mulieres.*

*

Non. celebri. *Celebri gradu greſſum accelebraſſe decet.*

*

Non. fligi. *Heu cuiatis ſtirpem penitus fligi ſtudet.*

*

Non. frageſcunt. *Neque fera hominum pectora frageſcunt, donec vim perſenſerint imperij.*

*

Non ſordet. *Cùm manus materno ſordet ſparſa ſanguine.*

AGAMEMNONIDES.

*

Non. obliterare. *Inimicitias Pelopidarum exſtincta iam obliteratas memoriâ renouare.*

*

Non. cōponere *Sic multi, animus quorum atroci iunctus malitia eſt,*
Compoſita dicta ex pectore euoluunt ſuo,
Quæ, cùm componas dicta factis, diſcrepant.

ALCESTIS.

*

Priſc. lib. 9. *Cùm ſtrideret retracta rurſus inferis.*

ALCMÆON.

*

Non. vanans, & lactare. *Tanta vt fruſtrando lactans, vanans protrahit*

*

Non. ſpecis. *Quod dij interdum inferam penitus depreſſum altis clauſêre ſpecis.*

*

Non. Grandæuitas. *Quia nec vos nec ille impunè irrideret meam Grandæuitatem.*

*

Non. ſuperſtites. *Suos deſeruit liberos, ſuperſtites ſunt.*

*

Non. tarditudine. *Atque eccos ſegnes ſomno & tarditudine.*

Poſtre-

*

Poſtremò amplexa, fructum, quem Dÿ dant, cape. Non. *amplexa.*

*

Qui ducat, cùm te viderit ſocerum, generibus tantam eſſe impietatem. Non. *generibus.*

*

Vt me repoſitum immerentem repentino nuntio alacrem
Reddidiſti, ac me excitaſti ex luctu in lætitudinem. Non. *lætitudinem.*

ALPHESIBOEA.

*

Quid tam obſcuri dicunt? éſtne tam inenodabile? Non. *enoda.*

*

Aduereor, cùm te eſſe Alcmæonis fratrem factis dedicat. Non. *dedicat.*

*

Sed anguſtitatem incluſam ſaxis ſqualidam. Non. *anguſtitatem.*

*

——— etſi eſt in malis
Depoſitus animus meus, quæ ſcribi exinde audiet. Non. *deponere*

*

Ita territa membra animo ægroto cunctant ſufferre laborem. Non. *cuncto.*

*

Cum ipſa ſim & ſi miſeritudo eorum vlla eſt liberûm. Non. *miſeritudo.*

*

Si tui veretur te progenitoris, cedo. Non. de Genitiuo.

*

Odiorum hoſtificumq; diem obuium turbam aſpecti atque horribilem. Non. *aſpecti.*

*

Sed tibi cautim eſt adeundum ad virum. Non. *cautim.*

AMPHITRYO.

*

Si ſatis rectè aut verâ ratione augurent. Non. *augurēt.*

*

Hoc in re eſt, quòd tu tam temeriter meam beneuolentiam
Interiiſſe es ratus. Non. *temeriter.*

*

Cedo ecquid te redhoſti tum cùm meaſſem obiectet facilius. Feſt. *redhoſtire*, & Non. *redhoſtit.*

*

Aut tam obſtinato animo confiſus tuo. Feſt. *obſtinatus.*

*

An mala ætate vis multari exemplis omnibus? Non. *mala ætas.*

*

Qui meum ſenium cum dolore tuo coniungam & comparem? Non. *cōparare*

*

Miſeret lacrymarum, luctuum, orbitudinis. Non. *orbitudo.*

*

Sed quænam hæc eſt mulier, funeſta veſte, tonſu lugubri? Non. *tonſu.*

Tamen,

Digitized by Google

*

Non. gracilitudo. *Tamen, iſta tua gracilitudo, & luctus facit*
Propemodum ne dubitem.

*

Non. ſanguen. *Cum patre paruos patrum hoſtificè ſanguine ſanguen*
viſcere ſuo.

*

Non. ordiri. *Non paruam rem ordibor. ne retice obſecro.*

ANDROMACHA.

*

Non. longinquè. *Annos malos, multosq; longinquè à domo*
Bellum gerentes ſummum ſummâ induſtriâ.

ANDROMEDA.

*

Non. vapos. *Qui neq; terræ eſt datus, nec cineris cauſa vnquam euaſit vapos.*

*

Non. proluuium. *Muliebre ingenium, proluuium, occaſio.*

*

Non. alere. *Alui, educaui, id facite gratum vt ſit ſeni.*

*

Non. Fors. *Multi iniquo mulier animo ſibi mala auſere in malis,*
Quibus natura praua magis, quàm fors aut fortuna obfuit.

*

Priſc. ningo lib. 10. *Quum ninxerit cæleſtium molem mihi.*

*

Non. imman. *Immane te habeat templum obuallatum oſsibus.*

*

Non. tetuliſti. *Donec tu auxilium Perſeu tetuliſti mihi.*

*

Non. ſegnitate. *Namq; vt dicam te metuant ſegnitate addubitare haut meum' ſt*

*

Non. algo. *Miſera obuallata ſaxo, ſenio, pedore, alguq;, & fame.*

*

Non. diuidos. *Nosq; vt ſeorſum diuidos letho offeres.*

*

Non. famulitas. *Nam poſtquam paruos vos oppreſsit famulitas.*
Vis atque egeſtas, fama, formido, pudor.

*

Non. *Quot luna circulos annuos inſtitit.*

*

Non. ſeges. *Quod beneficium haud ſterili in ſegete rex te obeſſe intelligis.*

*

Non. piget. *Nec quî te adiutem inuenio, hortari piget, non prodeſſe id pudet.*

ANTENORIDÆ.

*

Non. integr. *Namque venio huic vt mea ope opes Troiæ integrem.*

For-

*

Fortaſſe an ſit quod hic non mertet metus. Non. *merit.*

*

Ad popolom intelligo referundum quoniam æquiter Non. *æquiter.*
Sententiæ fuere.

*

Qui aut illorum copias fundam in campo, aut naues Non. *mactabo*
vram, aut caſtra mactabo in mare.

*

Sed quis hic eſt, qui matutinum curſum huc celeranter rapit? Non. *celeranter.*

ANTIGONA.

*

Ne iſtum numerum amittas ſubitum oblatum. Non. *numeris*

*

At at, niſi me fallit in obitum ſonitus. Non. *obitum.*

*

Heu vigiles properate, expergite, Non. *expergite.*
Pectora tarda ſopore, exſurgite.

*

Quid agis? perturbas rem omnem ac reſupinas ſoror. Non. *reſupinas.*

*

——— *iam iam neque Dij regunt,* Macrob. l. 6. Sat. c. 1.
Neque profectò Deûm ſummus rex omnibus
Curat ——

*

Quanto magis te iſtiuſmodi eſſe intelligo, Idem c. 2.
Tanto, Antigona, magis me par eſt tibi
Conſulere & parcere.

ARGONAVTÆ.

*

——— *tanta moles labitur* Cic. de nat. Deor. l. b. 2. & Priſc. lib. de verſ. Comicis, ſed alio ordine.
Fremebunda ex alto, ingenti ſonitu & ſpiritu
Præ ſe vndas voluit, vortices vi ſuſcitat,
Ruit prolapſa, pelagus reſpergit, reflat.
Ita dum interruptum credas nimbum voluier,
Dum quod ſublimè ventis expulſum rapi,
Saxum aut procellis, vel globoſos turbines
Exſiſtere ictos, vndis concurſantibus.
Niſi quas terreſtres pontus ſtrages conciet.
Aut fortè Triton fuſcinâ euertens ſpecus,
Subter radices penitus vndanti in freto
Molem ex profundo ſaxeam ad cælum vomit.

*

Sicut citi atque alacres roſtris perfremunt Cicero d. loco.
Delphini.

*

——— *Syluani melo*
Conſimilem ad aures cantum & auditum refert.

Digitized by Google

ARMORVM IVDICIVM.

*

Non. *hiſcere.* *Hem vereor, plus, quàm fas eſt captiuum, hiſcere.*

*

Non. *veſci.* *Cedit, Achilli inclytis armis veſci ſtudet,*
Vt ea cuncta optimè is leuia præ illis putet.

*

Non. *ſubiti.* *Bene facis. ſed nunc quid ſubiti mihi febris* æſtuat mali?*
*Colu. *acciuit.*

*

Non. *compon.* *Quid eſt cur componere auſis mihi te, aut me tibi?*

*

Non. *noxitudo* *Ocule noxitudo obliteretur Pelopidarum, ac per nos ſanctescat genus.*

*

Macrob. lib. 6. c. 1. *—nam trophæum ferre me à forti pulcrum eſt viro:*
Si autem & vincar; vinci à tali, nullum eſt probrum.

*

Non. *imbutos* *Inter quos ſæpe ſanguine imbutos.*

*

Non. *peruica.* *Sed peruico Aiax animo atque morabilioni.*

*

Non. *propria.* *Nam non facilè, ſine Deûm operâ, propria humana ſunt bona.*

*

Non. *anxitudo.* *Vbi cura eſt, ibi anxitudo, acerba ibi cuncta conſiliorum ratio, & fortuna.*

*

Non. *exerciti.* *In quo ſalutis, ſpes ſummas ſibi habet exerciti.*

*

Macrob. lib. 6. c. 1. *Virtuti ſis par, diſpar fortunis patris.*

*

Ad Heren. lib. 2. *Apertè fatur dictio, ſi intelligas,*
Tali dari arma, qualis qui geſſit fuit
Iubet, potiri ſi ſtudeamus Pergamo.
Quæ ego profiteor eſſe mea: nam me æquum eſt frui
Fraternis armis; mihiq; adiudicarier,
Vel quod propinquus, vel quod virtute æmulus.

ASTYANAX.

*

Non. *fors.* *Itera in quibus partibus (namque audire volo)*
Si eſt quem exopto, & quo captus modo
Fortunáne, an fortè reperitur?

*

Non. *miſeritudo.* *Troia eſt teſtis, quære ex aliis qui illius miſeritudinem,*
Nomen clarum in humili ſaxo multis memorant vocibus.

*

Non. *aucupāt* *Nunc in concilio id Reges Argiuum aucupant,*
Id quærunt.

Propter

Digitized by Google

*

Propter te tot tantáſque habemus vaſtitates funerum. Non. *vaſtitates.*

*

In celſis montibus pecua, atq; inter colles paſcunt Danai in Phrygiæ terminis. Non. *pecua*

*

Qui noſtra per vim patria populauit bona Non. *popul.*

*

Quorum crudelitatem nulla vnquam explet ſatias ſanguinis. Non. *ſatias.*

*

Nihil credo auguribus, qui aures verbis diuitant
Alienas; ſuas vt auro locupletent domos. Gell. lib. 14. c. 1. Non. in *diuit.*

*

Hic per matutinum lumen tardo properantem gradu
Derepentè aſpicio ex nemore pauidum & properantem egredi. Non. *derepentè.*

*

——— *abducite intrò. nam mihi*
Miſeritudine commouit animum excelſa aſpecti dignitas. Non. *aſpecti.*

*

Vtinam vnicam mihi antiſtitam arcitenens ſuam
Tutetur. Non. *antiſt.*

*

Ferum feroci contundendum ſæuiter. Non. *ſæuiter.*

*

——— *hunc altis picem*
Regionum fac. deſiſtat exercitum
Morari, nec me ab domuitione arceat
Obſcœno nomine. ——— Non. *obſcœn.*

ATHAMAS.

*

Atque ita de illis merui, vt iure hæc nunquam miſerarent mala. Non. *miſerarent.*

*

Cuius ſit vita indecoris, mortem fugere turpem haud conuenit. Non. *indecoris.*

*

Vt profugiens hoſtem, inimici inuadam in manus. Non *inuad.*

*

An dubito? Vah, quid agis? caue ne in turbam te implices. Non. *turbam.*

*

Beneficium graue in hoſtium peperiſti gratiam. Non. *graue.*

*

Prius, quàm infans eſſes, facinus oculi veſcuntur tui. Non. *veſcunt*, & *infans.*

ATREVS.

*

Epularum fictor, ſcelerum fratris delitor. Priſc. *delit.* lib 9.

*

Concoquit partem vapore, flammam tribuit verubus lacerta in focos. Non. *lacerti.*

*

Proinde ita parent ſe in vita, vt vinci neſciant. Cic. Tuſc. 5.

Digitized by Google

*

Non. *veſci.* *Ne cum tyranno quiſquam epulandi gratiâ*
Accumbat menſam, aut eandem veſcatur dapem.

*

Priſc. lib. 6. *Simul & Piſæa præmia arrepta à ſocru poſſedit ſuo.*

*

Non. *ſonere.* *Sed quid tonitru turbida toruo*
Concuſſa repentè æquora cæli
Senſimu' ſonere?

*

Non. *digner.* *Egóne Argiuum imperium attingam, aut Pelopiâ digner domo?*
Quoi me oſtendam? quod templum adeam? quo more funeſto colloquar?

*

Cic. 3. offic. & lib. 1. & pro Sextio. *Fregiſtíne fidem? Neque dedi neque do infideli cuiquam.*

*

Oderint dum metuant.

*

Natis ſepulcrum ipſe eſt parens.

BACCHÆ.

*

Non. *fúlgere.* *Lætum in Parnaſſo inter pinos tripudiantem, in circulis*
Ludere, atque tædis fúlgere.

*

Nõ. *magnitas.* *Quod neque ſat fingi, neque ſatis dici poteſt*
Pro magnitate.

*

Non. *modico.* *Agite modico gradu, niſus iacite leues.*

*

Non. *accommod.* *Tum ſilueſtres exuuias læuo pictas lateri accommodant.*

*

Non. in, *fætu* *Syluicolæ inuiſentes loca*
Vbi ſanctus Cythæron frondet viridantibus fætus.

*

Non. *grandæuitas.* *Quæ neque vetuſtas, neque mors, neque grandæuitas.*

*

Non. *nitiditas.* *Formæ figura, nitiditate, hoſpes regius.*

*

Feſt. *oſtentũ.* —— *Pentheus*
Præſto cerritus nobis ſe ſtupens vltro oſtentum obtulit.

*

Non. *nigret.* *Splendet ſæpe, aſt idem nimbis interdum nigret.*

*

Varro lib. 5. de Ling. Lat. Macrob. l. 6. Saturn. c. 5.

CHO. *Quis me iubilat?*
BACH. *Vicinus tuus antiquus.*
CHO. *O Dionyſe pater,*
Optime vitiſator,
O Semelâ genitus Euie.
Almaq; curru noctiuago Phæbe.

Dein.

*

Deinde omnes, ſtirpe cum inclyta Cadmi, deuagant matronæ percita tumultu. Non. *vago.*

*

Indecorabiliter alienos alunt Chariſ. lib. 2.

*

Nam Flori crines video, vt propexi iacent. Ex emendat. Schol. in Apul.

BRVTVS.

*

Nocte intempeſtâ noſtram deuenit domum. Varro lib. 5. de L.L.

*

Cùm iam quieti corpus nocturno impetu Cicer. lib. 1. de diuinat.
Dedi, ſopore placans artus languidos;
Viſum eſt in ſomnis paſtorem ad me adpellere,
Pecus lanigerûm eximiâ pulchritudine.
Duos conſanguineos arietes inde eligi,
Præclarioremq; alterum inuolare me:
Deinde eius germanum cornibus connitier
In me arietare, eoq; ictu me ad caſum dari.
Exin proſtratum terrâ, grauiter ſaucium,
Reſupinum, in cælo contueri maximum
Ac mirificum facinus; dextrorſum orbem flammeum,
Radiatum Solis, liquier curſu nouo.

*

Rex quæ in vita vſurpant homines, cogitant, curant, vident,
Quæq; agunt vigilantes, agitantq;, ea ſi cui in ſomno accidunt,
Minus mirum eſt. ſed in re tantâ haud temere viſa offerunt.
Proin vide ne, quem tu eſſe hebetem deputes æquè ac pecus,
Is ſapientiâ munitum pectus egregium gerat,
Teq; regno expellat. nam id, quod de ſole oſtentum eſt tibi,
Popolo commutationem rerum portendit fore
Per-propinquam. hæc bene verruncent popolo. nam quod ad dexteram
Cœpit curſum ab læuâ, ſignum præpotens, pulcherrimè
Auguratum eſt, rem Romanam publicam ſummam fore.

*

——— *qui rectè conſulat, conſul fuat.* Varro de L. L. lib. 4.

*

Tullius, qui libertatem ciuibus ſtabiliuerat. Cic. pro Sextio.

CHRYSIPPVS.

*

Æternabilem diuitiam partiſſent. Nõ. *partirent.*

*

Quid agam? vox illius eſt. certè omnes idem cernimus. Non. *cernere.*

*

Melius pigraſſe, quàm properaſſe eſt nefas. Feſt. *pigraſſ.*

*

Feſt. *ſupereſcit* *Quin hinc ſupereſcit, Spartam atque Amyclas trado.*

*

Feſt. *rodus.* *Neque quiſquam à telis vacuus, ſed vti cuique obuiam fuerat ferrum, alius ſaxum, rodum.*

CLYTÆMNESTRA.

*

Priſc. *reſonũt* lib. 9. *Sed valuæ reſonunt regiæ.*

*

Non. *incilas.* *Mater mea, iure factum incilas, genitorem iniuſtum approbas.*

*

Non. *tetinerit* *Vt quæ tum abſentem rebus dubiis coniugem tetinerit,*
Nunc prodat vltorem.

*

Non. *pigne.* *Omnes gaudent facere rectè, mali pigrent.*

*

Non. *Scibam hanc mihi ſupremam lucem & ſeruitutis finem dari.*

*

Non. *compos.* *Cur me miſeram irridet magnis compotem & multis malis?*

*

Non. *flucti.* *Flucti immiſericordes iacere, & atra ad ſaxa allidere.*

*

Non. *ſufferã.* *Aut ego illum eripiam, aut illi pœnam ſufferam.*

DEIPHOBVS.

*

Priſc. *nexi.* lib. 9. *Nos continuò ferrum eripimus, omnibus manicas neximus.*

*

Non. *lembus.* *Eo autem nocte extremâ, retia vt proueherem & ſtatuerem:*
Fortè aliquanto plus quàm ſolitus lembo ſum progreſſus longiùs.

*

Non. *grauis.* *At infando homini gnatula erat, aut arena ſe exſule,*
Qui neque amico amicus vnquam grauis, neque hoſtis hoſti fuit.

DIOMEDES.

*

Non. *exanclare.* *Ferè exanclauimus tyranni ſæuum ingenium atque exſecrabile.*

*

Non. *attendo.* *Simul aurem attendo, vt quirem exaudire ampliùs.*

*

Non. *apud.* *Adſum apud te genitor.*

*

Non. *pecua.* *Paſſim, quæ præda, pecua balabant agris.*

*

Feſt. *gnobilis.* Non. *nobilis.* *Me Argos referam (nam hic ſuam nobilis)*
Ne cui cognoſcar noto.

*

Non. *largi.* *Benignè & pro beneficio largi atque ampliter.*

Si

*

Si vnquam perpediar gnato, puer, ne attenderis Non. attēder.
Petere à me, id, quod nefas ſit, concedi tibi.

*

Et qualis fuerit fama celebreſcat tua. Non. celebreſ.

*

Multa amittuntur tarditie & ſecordiâ. Non. tardities

*

Ogygia mœnia. Feſt. Ogygia.

*

Ita è fletu & tenebris obſtinatiùs Non. inſolentia.
Speciem amiſsi luminis conſpiciunt inſolentiam

*

Non genus virum ornat, generi vir fortis loco Non.

EPIGONIS.

*

Qui niſi genitores vlto, nullum meis dat finem miſeriis. Non. vlto.

*

Sapimus animo, fruimur animâ, ſine animo anima eſt debilis. Non. animus.

*

Sed iam Antylochum huc vadere cerno, & nobis datur Non. pauſa.
bona pauſa loquendi

*

Apud abundantem antiquam amnem, et rapidas vndas Inachi Non. amnis.

*

Et nónne Argiuos fremere bellum, & velle vi vulgum videt? Non. vulgus.

*

Ita imperitus ſtupiditate erumpit ſe, impos conſilÿ. Non. ſtupor.

*

Viden' vt te impietas ſtimulat, nec moderat metus? Non. moderat

*

Nunc pergamus, ſuppliciis placans cælitum aras expleam. Non. ſuppliciis.

*

Quid ceſſo ire ad eam? hem præſtò eſt, camo collum grauem. Non. collum.

*

Eloquere properè ac pauorem hunc meum expectora. Non. expectorar.

*

Eaq; hoc cauſa, vt ne quis noſtra auribus verba cleperet. Non. clepere.

ΕΠΙΝΑΥΣΙΜΑΧΗ.

*

Martes armis duo congreſſos crederes. Chariſius lib. 1.

*

Contrà quantum obfuceris, ſi victus ſies, Non. exerciti
Conſidera, & quo reuoces ſummam exerciti.

*

Vt nunc cùm animatus iero, ſatis armatus ſum. Non. anima,

Digitized by Google

*

Non. *multos.* *Probis probatum potiùs, quàm multis fore.*

*

Chariſius lib. 1. *Incurſio ita erat acris.*

*

Non *pœnitu-rum.* *Quod ſi procedit, neque te, neque quenquam tuæ*
Arbitror pœniturum laudis, quam vt ſerues vide.

*

Non. *terricu-læ.* *Vbi non terricula cita ſunt.*

*

Priſc. lib 6. *Luciferâ lampade exurat Iouis arietem.*

*

Non. *amnis.* *Scamandriam vndam ſalſo ſanctam obtexi ſanguine,*
Atque aceruos alta in amni corpore expleui hoſtico.

*

Non. *de caſi-bus.* *Ab claſſe ad vrbem tendunt, neque quiſquam poteſt*
Fulgentium armûm armatus ardorem obtui.

*

Non. *fligi.* *Nec perdoleſcit fligi ſocios morte, campos contegi.*

*

Non. *fatiſci & fatiſcere.* *Tamen haud fatiſcam, quin tuam implorem fidem.*

*

Non. *compara* *Proin tu id cui fiat, non qui facias compara.*

*

Non. *cernere.* *Primores procerum reuocarent nomina, niſi eſſet quis qui armis ſecum vellet cernere.*

*

Nõ. in exĕp. accuſatiui pro genitiuo. *Eos mortalis fœnis* ——

*

Non. *mutus.* *Item ad mæſtitiam mutam infantium quadrupedum.*

*

Non. *ſenium.* *Mors amici ſubigit, quod mihi ſenium eſt multo acerrimum.*

ERIGONA.

*

Non. *porcent.* *Quibus oculis quiſque noſtrûm poterit illorum obtui*
voltus, quos iam ab armis anni porcent.

*

Non. *comitaſ-ſet.* *Tum autem Ægiſthus ſi me eodem lecto comitaſſet patri.*

*

Non. *pigrem.* *Fateor. ſed cur propter te pigrem hæc, aut huius dubitem parcere capiti.*

*

Non. *putret.* *Quanquam exſangue hoc corpus mihi annis putret.*

*

Non. de Ge-*nitiuo.* *Locrorum late viridia & frugum vbera.*

*

Non. *aſſentio.* *Aſſentio. age nunc tu tuam progeniem, & ordine.*

Age,

*

Age, age, amolire, amitte, caue veſtem attigas. Non. attig.

*

Sed vbi ad finem ventum eſt, in quo illum fors exſpectabat loco,
Ad quem Oreſtes grauis ſacerdos ferro promto aſsiſtit. Non. grauis.

*

Quod vtinam me ſuis arcitenens telis mactaſſet Dea. Nō. mactare.

ERIPHILA.

*

Pallas bicorpor anguium ſpiras trahit. Priſc. lib. 6.

EVRYSACES.

*

Nunc per terras vagus, extorris,
Exturbatus regno, atque mari,
Super Oceani ſtagna alta patris,
Terrarum amfracta reuiſam. Ex Nonio & Varrone ſic iunxere quidam.

*

Tu autem quod quæro enoda, & qui ſis explica. Non. enoda.

*

Nam ea oblectat ſpes ærumnoſum hoſpitem,
Dum id quod miſer eſt, clam eſſe cenſet alteros. Non.

*

Iam potero incipiam, & ſine quid vi contendam vt hinc
comportet texum Salaminem habeam. Non. contend.

*

Sed vt ratuſta, & raueſte, & vaſtitudine tardè forma tuis. Nō. vaſtities.

*

Numquam erit tam immanis, cùm mea opera exſtinctum ſciet, quî frageſcat. Nō. frageſcat.

*

Apud ipſum addiſcas. Non. apud.

*

Diffidam amantem cidere turbet vulgum ambigua Non. vulgus.

*

Perſuaſit mœror, anxitudo, error, dolor. Non. anxitudo.

*

Heu me miſerum, cùm hæc recordor, cùm illos reminiſcor dies. Non. de Accuſatiuo.

*

Opinione factum eſt, quanto minùs ſtirpem educabant, tanto vereremur magis eos eſſe. Non. opinione

*

Tot tropæa tranſdes, ſummam gloriam euorti ſines
Tam deſubito. Non. deſubito

*

Tuam ſolitatem memoras, formidas tibi. Non. ſolitas.

*

Reprime parumper citatum quadrupedem. Non. de Accuſat. pro Genitiuo.

*

Disertim id vnum incommodum deſit meis. Non. diſertim

Digitized by Google

*

Non. squalor. *Prô Dij immortales ſpeciem humanam, inuſitatam, egregiam,*
Indignam clade & ſqualitudine.

*

Non. calu. *Sed memet caluor. vos iſtum, vt iuſsi, ocius abſtrahite.*

*

Non. occupatus. *Quemadmodum impetum occupemus facere vltro in regem.*

*

Non. comparare. *Nihil eſt. ſi autem ad te retardat ſocium, in portu eſt*
copiaq́; ſubſiſtat modo tute ipſe efforma & compara.

*

Non. miſerari. *Heu mihi, vt etiam hæc ærumna mihi luctum addit luctibus. alia perſona.*
Quid miſerari id me Euryſacem tuam ſodalitatem memoras? formidas tibi?
te commiſerabar magis, quàm miſerebar mei, multis mei & aliquando vexata generibus.

*

Non. expers. *Ille orbus, expers liberûm.*

*

Non. ilico. *Ilico inquam habitat ouis quam propitius.*

HECVBA.

*

Priſc. lib. 6. *Veter fatorum terminus ſic iuſſerat.*

HELENI.

*

Feſt. probrum. *Qui, niſi probrum, omnia alia indelicta æſtimant.*

*

Feſt. mænia. *Signo extemplo canere, ac tela ob mænia offerre imperat.*

ILIONA.

*

Non. ſonunt. *Ibo ad eam, vt ſciſcam quid velint. valuæ ſonunt.*

*

Non. rimari. *Aut ſtagnorum humorem rimarentur loca.*

*

Non. memordiſſe. *Attrice vrſum ſe memordiſſe autumat.*

ION.

*

Priſc. aibant. lib. 10. *Quibúſnam te aibant ortum locis.*

*

Priſc. lib. 6. *Ex taurigeno ſemine ortam fuiſſe, an humano eam.*

*

Chariſ. lib. 1. *Cuſtodem aſsiduum Ioni appoſuit virgini.*

MEDEA.

*

Non. aucupaui. *Ego me extollo in abietem, alte ex tuto proſpectans aucupo.*

*

Non. immane. *Primò ex immani victum ad manſuetum applicans.*

Fors

*

Fors dominatur, neque vlli vita propria in vita eſt. Non. propria.

*

Principiò extiſpicum ex prodigiis, congruens ars te arguit. Non. extiſpicum.

*

Niſi vt aſtu ingenium, lingua laudem, dictis lactem lenibus. Non. lactare.

*

Tun' dia Medea es, cuius aditum exſpectans peruixi vſq; adhuc. Non. aditum.

*

Apud vetuſtam turrem. Priſc. lib. 7.

*

Vagant, pauore pecuda in tumulis deſerunt, Non. pecuda.
Quis nos paſcet poſtea?

*

Quî potis eſt repelli quiſquam, vbi nullus eſt cauſandi locus? Non. cauſari.

*

Par neci orbificor liberorum leto & tabificabili. Non. tabificabile.

*

Peritè in ſtabulis frænos immittens feris. Non. feri.

*

Vt triſtes turbinum toleraret hyemes, mare cùm horret fluctibus. Non. horrendum.

*

Lauere falſis vultum lacrymis. Non. lauit.

*

Exſul inter hoſtes, exſpes, expers, deſertus, vagus. Non. expes.

MELEAGER.

*

Vagent ruſpantes ſiluas ſextam teſſeras. Non. ruſpantes.

*

Quæ vaſtitudo hæc, aut vnde inuaſit mihi? Non. vaſtitudo.

*

Gaudent, currunt, celebrant, herbam conferunt, dona tenent Non. herbam.
Pro ſe quiſque, cum coronâ clarum connectit caput.

*

Cuius exuuias & coronam huic numerauit virgini. Non. de Datiuo.

*

Erat virile iſtuc ferre aduorſam fortunam facul. Non facul.

*

——— frigit Non. frigit.
Fricantem corpus aërium occultè abſtruſo in flumine

*

Frigit æſtas rubore ex oculis fulgens flammeo.

*

Em ſom vitæ finem ac fati internecionem fore Non. torris.
Meleagro torris cùm eſſet interfectus flammeus.

*

Non. dignare. *Remanet gloria apud me: exuuias dignaui Atalantæ dare.*

*

Non. incilãs. *Quiq; non me ſpernens, incilans probris,*
Sermone indecorans, turpi famâ differet.

*

Non. ancillãs *Quàm inuita ancillans, dicto obediens viri.*

*

Non. eliminor. *Tum vt eliminor clamore, ſimul ac nota vox ad aures accidit.*

*

Nõ. grandeſc. *Fruges perhibet grandeſcere.*

*

Non. itiner. *Labore aut minuat itiner ingreſſum via.*

*

Non. leuare. *Caue laſſitudo poplitum curſum leuet.*

*

Non. manſues *Nunc ſi me matrem manſues miſericordia capſit.*

*

Non. feruit. *Heu cor irâ feruit cæcum, amentiâ rapior, feror.*

MELANIPPVS, ſeu MENALIPPVS.

*

Feſt. obnoxiũ. *Te, te eſſe huic noxæ obnoxium.*

*

Non. imbuturum. *Credite me amici morte imbuturum manus.*

*

Non. torris. *Regina erit tempus cùm hic torris quem amburi vides.*

*

Varr. lib. 6. *Reÿcias abs te religionem, ſcrupeæ imponas.*

*

Feſt. rodus. *Conſtituit, cognouit, ſenſim conlocat ſeſe in celſum locum,*
Hinc manibus rapere rodus ſaxeum grande & graue.

*

Feſt. ratus. *Neque ratum eſt quod dicas, neq; quæ agitas diſcendi eſt locus.*

*

Non. aptus. *Obuiat amens, idq; aduerſum aptus, alter in promptu occupat.*

*

Non. cette. *En eum aliquis cette in conſpectum, aut nos, vbi eſt, ducite ad eum.*

*

Non. præſente his. *Eſt res aliqua, quæ præſente his priùs maturè inſtitit.*

*

Non. inuidit. *Vnde, aut qui mortalis florem liberûm inuidit meum?*

*

Non. anima. *Egóne auxilio motus, temere vt hoſti me animato offeram?*

*

Non. ſalti. *Hi Melanippum interea traiectus nemorum in ſalti faucibus.*

MINO-

Digitized by Google

MINOTAVRVS.

*

Taurigeno ſemine ortum fuiſſe an humano. Macrob. l. 6. Saturn. c. 5.

MYRMIDONES.

*

Tu pertinaciam eſſe Antiloche hanc prædicas: Non. pertinax
*Ego peruicaciam aio. & *hac me vti volo.* * vel, ea.
Nam peruicacem dici me eſſe, & vincere,
Perfacilè patior. pertinacem, nihil moror.
Hæc fortes ſequitur: illam indocti poßident.
Tu addis quod vitio eſt, demis quod probro datur.

*

Termen. Varro lib. 4.

*

Mea fata in acie obliti. Non. de Acſatiuo.

*

Nolo equidem. ſed tu huic, quem ſcis quali in te ſiet Non. fidelitas
Fidelitate, ob fidam naturam viri ignoſce.

*

Quod ſicut decuit iſta res mecum, aut meus mertaret dolor, Non. mertar.
Iam diu inflammari & ardere naues vidiſſent ſuas.

*

Laßis trahere in ſalum, & vela ventorum animæ immittere. Non. anima.

*

Regnum tibi permitti malunt. cernam, tradam exercitum. Non. cernere.

*

Iram infrenes, obſtes animis, reprimas confidentiam. Non. confidentia.

*

Tua honeſtitudo Danaos decepit diu. Non. honeſtitudo.

NEOPTOLEMVS.

*

Vbi nihil contra rationem, & quam habuit aſſenſit ſilens. Non. aſſentio.

*

Haud quiſquam potis eſt tolerare acritudinem. Feſt. tolerare.

*

Vim, ferociam, animum, atrocitatem, iram, acrimoniam.

*

Do & pudet quæ grauium me, & verò piget. Non. pudet.

*

An pro me dane quiete adiutem inuenio hortari piget, Non. piget.
Non prodeſſe id pudet.

*

Decorare eſt ſatius quàm vrbem tæniis. Feſt. tænia.

*

Sed quem mihi iungent, cuiq; tu illo fuerint dignabor dari. Nõ. dignatus.

Digitized by Google

*

Non. *ſonere.* *Atque adeò valuas ſonere ſenſi regias.*

*

Non. *de Genitiuo.* *Quid ſi ex Græcia, omne nomen Ilium par nemo reperiri poteſt.*

*

Non. *acritas.* *Vis veritatis atque acritas.*

*

Priſc. lib. 13. *Sed queſdam.*

NIPTRÆ.

*

Non. *ſpecus.* *Indè aduenio in montem Oetam, ſcrupuloſam in ſpecum.*

NYCTEGRESIA.

*

Non. *ruſpari.* *Iube nunc attentare, iube nunc animo ruſpari Phrygas?*

*

Non. *feruit.* *Claſſis adit, clauditur, feruit.*

*

Non. *expedibo* *Cuncta expedibo, id modò iuſiurandum date.*

*

Non. *leuare.* *Illos ſuapte induxit virtus, tu laudem illorum leuas?*

*

Non. *tumulti.* *Cuius vos tumulti cauſa accierim, & quid parem animum aduortite.*

*

Non. *textus.* *Scandit ora laterum texta Volcani vorax.*

*

Non. *lucti.* *Tunc quod ſupereſt ſocium mittis letho, an lucti pœnitet.*

*

Non. *de Accuſat.* *An ego Vlyſſem obliuiſcar vnquam, aut quemquam præponi velim?*

*

Non. *Annos malos multosq́ longinquè à domo*
Bellum gerentes ſummum ſummâ induſtriâ.

OENOMAVS.

*

Non. in *ſegetem*, & in *ſauctiam* & in *obſcœnum.*

Ferte ante Auroram radiorum ardentem indicem,
Cùm ſomno in ſegetem agreſtes cornutos cient;
Vt rorulentas terras ferro, roſidas
Proſcindant glebas, aruoq́ ex molli excitent.
Vos ite actutum, atque opere magno edicite
Per vrbem; vt omnes qui arcem aſtuq́ accolunt
Ciues, ominibus fauſtis auguſtam adhibeant
Fauentiam, ore obſcœna dicta ſegregent.

*

Citantur in Not. ad Varron. de re ruſt.

Nam ſi lamentis alleuaretur dolor,
Longoq́ fletu minueretur miſeria;
Tam turpe lacrymis indulgere non foret,

Fra-

Digitized by Google

Fractaq́; voce Diuum obteſtari fidem,
Tabifica donec pectore exceſſet lues.
Nunc hæc neque hilum de dolore detrahunt,
Potiusq́; cumulum miſeris adijciunt mali,
Et indecoram mentis mollitiam arguunt.

*

Ego vt eſſem adfinis tibi, non vt te exſtinguerem,
Tuam peti gnatam. numerò te expurgat timor. Feſt. & Non. *numerò.*

*

Quemcunque inſtiteram grumum, aut præciſum iugum. Non *grumū.*

*

Saxum id facit anguſtitatem & ſub eo ſaxo exuberans
Scatebra fluuia eradit rupem. Non. *anguſti-tatem.*

*

Præſto etiam adſum. exprome, quid fers? nam te longo itere
cerno vadere. Non. *itere.*

*

Coniugium Tiſis patereat te itiner tendere. Non. *itiner.*

*

Atque hanc poſtremò Solis vſuram cape. Non. *vſuram*

*

Horrida honeſtitudo Europæ principium primum ex loco. Non. *honeſti-tudo.*

*

Atque ea coniectura auguro. Non. *auguro.*

Pelopidæ.

*

Nam me heredem ex tuo eſſe conceptum ſatu
Vt argumenta redigunt animum & commouent. Non. *ſatu.*

*

Et te vt triplici lætarem bono. Non. *lætarē.*

*

Ceſſo hinc ire & rapere lucti veſtem in lecto coniugis? Non. *lucti.*

*

Eius ſerpentis ſquamæ ſquallido auro & purpurâ
Prætextæ. Gell. lib. 2. c. 6. & Non.

Perſidæ.

*

Satis vt quem cuique tribuit fortuna ordinem,
Nunquam vlla humilitas ingenium infirmat bonum. Priſc. lib. de metris co-mic.

Philoctetes.

*

Contrà eſt eundum cautim & captandum mihi. Non. *cautim.*

*

Quis tu es mortalis, qui in deſerta Lemnia
Et teſca te apportas loca? Varro lib. 6. de L. L.

Digitized by Google

*

Non. *tetritudo.*

Quod ted obſecro ne iſthæc aſpernabilem
Tetritudo mea me inculta faxit.

*

Non. *contempla*, & *molitur.* & Cicero 2. Tuſc.

Contempla hanc ſedem, in qua ego nouem hiemes ſaxo ſtratus pertuli?
Vbi horrifer Aquilonis ſtridor gelidas molitur niues.

*

Non. *habet.*

Vbi habet vrbe, agróne.

*

Cic. Tuſ. l. 2.

Heu quis ſalſis fluctibu' mandet
Me ex ſublimi vertice ſaxi?
Iam iam abſumor. conficit animam
Vis vulneris, vlceris æſtus.

*

Cic. Tuſc. 2.

——— *qui iacet in lectulo humido,*
Quid eiulata, queſtu, gemitu, fremitibus,
Reſonando mutum flebiles voces refert.

*

Cicero epiſt. ad Volumn. turbato ord.

——— *ingemiſcimus*
Quòd heu pennigero, non armigero corpore,
Exerceantur tela, abiectâ gloriâ.

*

Primum 5. de fin. Cicero; alium Cenſorin.

Configo tardus celeres ſtans volatiles,
Pro veſte pennis membra textis contegens.

*

Varro lib. 5. de ling. Lat. & Cicero 2. Tuſcul.

——— *qui Lemni aſpera*
Teſca tuere & celſa Cabyrum
Delubra tenes, myſteriaq́;
Priſtina caſtis concepta ſacris.

*

Et Volcania templa ſub ipſis
Collibus, in quos delatu' locos
Dicitur alto ab limine cæli,
Ætnæâ vi ſpirante, vapor
Feruidus, vnde ignis mortalibus
Diuiſſe cluet doctu' Prometheus
Clepſiſſe dolo, pœnasq́; Ioui
Fato expendiſſe ſupremo.

*

Tendens neruo tela reciproca
Concita equino.

*

Loca aſpera, ſaxa teſca tuor

*

Macrob l. 6. Saturn. c. 5.

——— *Heu Mulciber*
Arma ignauo invictâ es fabricatus manu.

Quem

*

Quem neque tueri contra, nec affari queas. Idem lib. 6. c. 1.

*

Inclute paruâ prædite patriâ, Victorin. de orthogr. & Salisberienſis Polyc. lib. 6.
Nomine celebri, claroq́; potens
Pectore, Achiuis claſsibu' ductor,
Grauï' Dardaniis gentibus vltor,
Laërtiade ——

*

Cui poteſtas detur, tua cupienter malis membra diſcerpat ſuis. Non. cupienter.

*

Agite, ac vulnus ne ſuccuſſet greſſus, cautè ingredimini. Non. ſuccuſſare.

*

Vt dixi his armis, macte, macte virtute patris. Non. macte.

*

Phrygiâ minorem eſſe immanem Græciam. Non. immanis

*

Caprigenûm trita vngulis. Macrob. d. l. 6. c 5.

*

Dracontem. Chariſ. lib. 1.

*

Cùm ex viperino morſu venæ viſcerum Cicer. lib. 2. Tuſc. Non. imbuo.
Veneno imbutæ tetros cruciatus cient

*

Si imperaſſes tibi, ego nunc non eſſem miſer. Fab. lib. 5. c. 10.

PHINIDAE.

*

Ac vbi curuo litore latrans Non. ſonit. & cachinn.
Vnda ſub vndis labunda ſonit,
Simul & circum magniſonantibus
Excita ſaxis ſæua ſonando
Crepitu clangente cachinnat.

*

Aut ſæpe ex humili ſede ſublimæ aduolant. Non. ſublima

*

Nec vlla curas finis interea datur. Feſt. finis.

*

Tacete, & tonſillas litore in læuo edite, Feſt. tonſillam

PHOENISSÆ.

*

Viciſsitatemq́; imperitandi tradidit: Non. diuidia, & viciſsitas.
Ne eorum diuidiæ diſcordes diſsipent,
Diſturbent tantas, & tam opimas ciuium
Diuitias.

*

Iuſsit proficiſci exilium, quóuis gentium: Non. vaſteſc. & elimino.
Ne ſcelere tuo Thebani vaſteſcant agri.
Egredere, exi, effer te ex vrbe, elimina.

Digitized by Google

*

Non. ſaucij. *Vbi nunc voſtra mœnia, & omnis ſaucios*
Conuiſit, vt curentur diligentiùs.

*

Non. ſancti-tud. *Delubra cælitum, mari ſanctitudines.*

*

Non. expe-ctorant. *Incuſant vltro à fortunâ opibusq́ omnibus*
Deſertum, abiectum, afflictum ex animo expectorant.

*

Priſc. lib. de verſ. Comi-cis. *Sol qui micantem candido curru atque equis*
Flammam citatis feruido ardore explicas;
Quàm natum aduerſo augurio & inimico omine
Thebis radiatum lumen oſtendis tuum!

*

Non. medici-na. *Venenis ſterilem eſſe illius operâ medicinam autumas.*

*

Non. liberta-tem. *Natus virtute ſceptrum potiretur patris.*

*

Nō. caſtitudo. *Ibi fas, ibi cunctam antiquam caſtitudinem.*

*

Nō. antiquior. *Ab dracontis ſurpe amata exoratus genere antiquior.*

*

Non. crepera. *Quæ ego cuncta eſſe fluxa, in meâ re creperâ comperi.*

*

Non. *Salſis cruorem guttis lacrymarum laui.*

*

Non. veſci. *Num pariter videor patris veſci præmiis?*

PROMETHEVS.

*

Non. in gelu, & Priſc. lib. 6. *Tum flāmine profuſus hyberno gelus.*

*

Cic. 2. Tuſc. *Titanum ſoboles, ſocia noſtri ſanguinis,*
Generata cælo, aſpicite religatum aſperis
Vinctumq́ ſaxis; nauem vt horriſono freto
Noctem pauentes timidi adnectunt nauitæ:
Saturnius me ſic infixit Iuppiter,
Iouisq́ numen Mulcibri adſciuit manus.
Hos ille cuneos fabricâ crudeli inſerens
Perrupit artus: quâ miſer ſollertiâ
Tranſuerberatus, caſtrum hoc furiarum incolo.
Iam tertiò me quoque funeſto die,
Triſti aduolatu aduncis lacerans vnguibus
Iouis ſatelles paſtu dilaniat fero.
Tum iecore opimo farta & ſatiata affatim

Clan.

Digitized by Google

Clangorem fundit vaſtum, & ſublime auolans
Pinnatâ caudâ noſtrum adulat ſanguinem.
Quum verò adeſum inflatu renouatum eſt iecur,
Tum rurſus tetros auida ſe ad paſtus refert.
Sic hunc cuſtodem mœſti cruciatus alo,
Qui me perenni viuum fœdat miſeriâ.
Namque, vt videtis, vinclis conſtrictus Iouis,
Arcere nequeo diram volucrem à pectore.
Sic me ipſe viduus peſtes excipio anxias,
Amore mortis terminum inquirens mali:
Sed longè à letho numine aſpellor Iouis.
Atque hæc vetuſta, ſæclis glomerata horridis,
Luctifica clades noſtro infixa eſt corpori;
Ex quo liquatæ Solis ardore excidunt
Guttæ, quæ ſaxa aſſiduè inſtillant Caucaſi.

TELEPHVS.

*

Iam iam ſtupido Theſſala ſomno Priſc. lib. 10.
Pectora languéntque, ſenentq́.

*

Nam ſi à me regnum fortuna atque opes Non.; & Macrob. lib. 6. c 1.
Eripere quiuit, at virtutem non quiit.

*

Quem vbi ego aſpexi virum memorabilem intui viderer, ni veſtitus teter, mœſtitudo, vaſtitudo prædicarent hominem eſſe. Non. *mœſtitudo.*

*

Remiſq́ nixi properiter nauem in fugam Non. *molle.*
Tradunt, ſubter ſaxa ad læuam, qua mons mollibat mare.

*

Nunc tu in re creperâ tuâ, quid capias conſili vide. Non. *crepera.*

*

Proinde iſta hæc tua aufer terricula, atque animum iratum comprime. Non. *terricula*

*

Pro certo arbitrabor ſortis oracla, adytus augura. Non. *augura.*

*

Profectò quanquam eſt ortus meliori ſatu. Non. *ſatu.*

*

Qui neque cuiatis eſſet vnquam potuimus multi rogitantes ſcire. Non. *cuiatis.*

*

Nam etſi operta ſqualitate eſt luctuq́ horrificali Non. *ſqualor.*

*

Aere atque ferro féruere igni, inſignibus florere. Non *féruere.*

*

Nam is demum miſer eſt, cuius nobilitat miſerias nobilitas. Non. *nobilitat*

Digitized by Google

*

Priſc. lib. de verſ. Comicis. *Quantam Tyndareo gnata, & Menelai domus*
Molem excitarit belli, paſtorq́ illius.

*

Non. fluẞi. *Fluẞi cruoris voluerent mihi.*

TEREVS.

*

Non. dulcitas *O ſuauem linguæ ſonitum, ô ſuauitas conſpiritûm*
Animæ.

*

Non. contend. *Video ego te mulier more multarum vtier,*
Vt vim contendas tuam ad maieſtatem viri.

*

Non. depoſitus. *Tereus indomito more atque animo barbaro*
Conſpexit in eam amore vecors, flammeus,
Depoſitus, facinus peſſimum ex dementiâ
Confingit.

*

Non. famulanter. *Deum Cadmo generatum, ſemel affare & famulanter pete.*

*

Non. compar. *Atque id ego ſemper mecum ſic agito & comparo, Quo pacto magnam molem minuam.*

*

Non. ſanẞitudo. *Alia hîc ſanẞitudo eſt, aliud & nomen & numen Iouis.*

*

Non. vagat. *Fama nam nobilitas lata ex ſtirpe præclarè viget, vagat.*

*

Non. ferox. *Nouus nouo dabunt, aduena animo audaci in medium proripit ſeſe ferox.*

*

Non. occupatus. *Sed vbi clamor is regem auferre ab reginâ occupo puerum.*

TRACHINIÆ.

*

Cic. 2. Tuſc. *O multa diẞu grauia, perpeſſu aſpera,*
Quæ corpore exanclaui atque animo pertuli.
Nec mihi Iunonis terror implacabilis,
Nec tantum inuexit triſtis Euryſtheus mali,
Quantum vna vecors Oenei partu edita.
Hæc me irretiuit veſte furiali inſcium,
Quæ lateri inhærens morſu lacerat viſcera,
Vrgensq́ grauiter pulmonum haurit ſpiritus.
Iam decolorem ſanguinem omnem exſorbuit.
Sic corpus clade horribili abſumptum extabuit.
Ipſe alligatus peſte interimor textili.
Hos non hoſtilis dextra, non terrâ edita
Moles Gigantum, non biformato impetu
Centaurus iẞus corpori inflixit meo,
Non Graia vis, non barbara vlla immanitas,

Non

Non ſæua terris gens relegata vltimis;
Quas peragrans vndique omnem hinc feritatem expuli:
Sed feminea vir, feminea interimor manu.
O nate, verè hoc nomen vſurpa patri:
Ne me occidentem matris ſuperet caritas.
Huc arripe ad me manibus abſtractam piis.
Iam cernam, mene an illam potiorem putes.
Perge, aude nate, illacryma patris peſtibus.
Miſerere. gentes noſtras flebunt miſerias.
Heu, virginalem me ore ploratum edere;
Quem vidit nemo vlli ingemiſcentem malo!
Sic feminata virtus afflicta occidit?
Accede nate, adſiſte, miſerandum adſpice
Euiſceratum corpus lacerati patris.
Videte cuncti. tuq; cæleſtûm ſator
Iace, obſecro, in me vim coruſcam fulminis.
Nunc, nunc dolorum anxiferi torquent vortices.
Nunc ſerpit ardor. ô ante victrices manus!
O pectora! ô terga! ô lacertorum tori!
Veſtrône preſſu quondam Nemeæus leo
Frendens efflauit grauiter extremum halitum?
Hæc dextra Lernam tetrâ mactatâ excetrâ
Placauit? hæc bicorporem afflixit manum?
Erymanthiam hæc vaſtificam abiecit beluam?
Hæc, è Tartareâ tenebricâ abſtractum plagâ,
Tricipitem eduxit hydrâ generatum canem?
Hæc interemit tortu multiplicabili
Draconem, auriferam obtutu aſſeruantem arborem?
Multa alia victrix noſtra luſtrauit manus.
Nec quiſquam è noſtris ſpolia cepit laudibus.

*

Rectè perfectis ſacris volt accipi. Varro lib. 6.

THEBAIS.

*

Cùm id Circæo fonte aduenient mundulæ, nitidantur Non. *nitidare*
vulgò pripendantur ſoni.

TROADES.

*

Saxo fruges frendam. Non *frendere*

*

—— nam neque Diomed. lib. 1. de *quitus.*
Precio, neque amicitiâ, neque vi impelli, neque prece quita ſum.

*

Sed vtrùm terræmotus, ſonitúſve inferûm Priſc. lib. 6.
Peruaſit auris inter tonitra & turbines?

EX INCERTIS ATTII FABVLIS.

*

Nō *ferox*, & *labaſcatur*, & *frageſcunt*.
——neque vi tantâ quiſquam eſt, neque tam ferox
Abundans fortunis, neque vllum eſt ingenium tantum, neque
Cor tam ferum, quod non labatur lingua, miteſcat malo.
Neque fera hominum pectora frageſcunt, donec vim perſenſerint
Imperij.—— *

Varro lib. 6. de L.L.
——peruade polum
Splendida mundi ſidera bigis
Continuis ſex apti ſignis.

*

Non. *frana.* Imparia frena tenſarij equorum accommodant.

*

Varro lib. 5. Obutolauit.

*

Varro lib. 6. Myſtica ad dextram per vada vecti.

*

Feſt. in, *mundus*. Cum virginali mundo clam patre.

*

Feſt. *repudiū*. Repudio eiecta ab Argis iamdudum exſul.

*

Feſt. in, *reſes*. Odi reſiduos, ſumno deditos atque inertes.

*

Feſt. *ſoſpes*. Si rite ad patriam ſaluus & ſoſpes perueniſſet.

*

Feſt. *vaſtum*. Iam hanc vrbem ferro vaſtam faciet Peleus.

*

Var. vbi ſup. Iamq́; Auroram rutilare procul cerno.

*

Priſc. *Io*, *Ionis* Cuſtodem aſſiduum Ioni appoſuit virgini.

*

Diom. lib. 1. Vnde omnia diſci ac percipi queuntur,

*

Fab. lib. 8. c. 3 Gradus eliminat.

*

Cicero 3. Tuſc. Scindens dolore identidem intonſam comam.

*

Priſc. *experta*. lib. 8. Multa inuenta expertaq́; ex hoc ſunt bona.

*

Non. *melos*. Vacci, acri, crepitantes melos

*

Cic. 2. ad Herenn. Immune eſt facinus, verùm in ætate vtile,

*

Chariſ. lib. 1. Quinam Tantalidarum internecioni ſit modus?

*

Caper; & Priſc. lib. 7. Quorum genitor fertur eſſe ops gentibus.

Mul.

*

Multi iniqui atque infideles regno, pauci boni ſunt. Cicer. lib. 3. de offic.

*

Video ſepulcra duo duorum corporum. Cic. in orat.

*

Mulier vna duûm virum. Priſc. lib. 5.

*

Non calida latice lautus.

*

An hæc iam obliti ſunt Phryges? Rufin. lib. de metr. comic.

*

Ecquis hoc animaduertit? vincite. Cic. Tuſc. 4.

ILII.

THEVTRAS.

*

Flammeam per æthram altè feruidam ferri facem. Macrob. l. 6. c. 4.

C. GRANII.

PELIADES.

*

Sonat impulſu regia cardo. Non. cardo.

MEMORIS.

HERCVLES.

*

Ferte ſuppetias optimi comites. Fulgen. in ſuppetias.

IVLII CÆSARIS.

ADRASTVS.

Cùm capita viridi lauro velare imperant
Profetæ, ſancta caſtè qui purant loca. Feſtus.

GRACCHI.

THYESTES.

*

Merſit ſequentis humidam plantis humum. Cenſorin.

ATALANTA.

*

O grata cardo regium egreſſum indicans. Priſc. lib. 6.

Q. LVTATII CATVLI.

ALCMÆON.

*

Intendit crinitus Apollo
Arcum auratum genu innixus:
Diana facem iacit à læua. Cic. in Lucullo.

*

Vnde hæc flamma oritur? Ibidem.

Incende,

Digitized by Google

*

Incende, incende. adſunt, adſunt: me, me expetunt.
Fer mihi auxilium. peſtem abige à me,
Flammiferam hanc vim, quæ me excruciat.
Cæruleæ incinctæ igni incendunt,
Circumſtant cum ardentibus tedis.

*

Sed mihi neutiquam cor conſentit cum oculorum aſpectu.

VARII.

THYESTES.

*

Fab.lib.3.c.8 *Iam ferre infandiſsima, iam facere cogor.*

MAECENATIS.

OCTAVIA.

*

Priſc.lib.10. *Pexiſti capillum naturæ muneribus gratum.*

OVIDII NASONIS, vel OSSIDII GETÆ.

MEDEA.

*

Fab.lib.8.c.5 *Seruare potui. perdere an poſſim rogas?*

P. POMPONII SECVNDI.

*

Terentian.3. & D. Auguſtin.lib.4. de Muſica.

Pendeat ex humeris dulcis chelys,
Et numeros edat varios, quibus
Aſſonet omne virens latè nemus,
Et tortis errans qui flexibus
Vdis ———

RVTILII GEMINI.

ASTYANAX.

*

Fulg. Placiades. *Meliùs ſuggrundarium quæreres, quàm ſepulchrum.*

EX INCERTIS INCERTORVM TRAGOEDIIS.

*

Cic.lib.3. offic.

Cuiu' ipſe Princeps iuriſiurandi fuit,
Quod omnes ſcitis, ſolus neglexit fidem.
Furere aſsimilauit; ne coiret inſtitit.
Quòd, ni Palamedis perſpicax prudentia
Iſtiu' percepſet malitioſam audaciam,
Fides ſacratæ ius perpetuum falleret.

*

Quâ causâ accuſem hunc, nequeo exputando euoluere.
Nam ſi veretur: quid eum accuſem, qui eſt probus?

Sin

Digitized by Google

*

Sin inuerecundum animi ingenium poſsidet:
Quid eum accuſem, qui id parui auditu exiſtimet?

*

Nunc ego te ab ſummo iam detexam exordio.

*

Vidi te Vlyſſes ſaxo ſternentem Hectora, Chariſ.lib.4.
Vidi tegentem clypeo claſſem Doricam.
Ego tunc pudendam trepidus hortabar fugam.

*

Quia mater grauida parere ſe ardentem facem Cic.lib.1.de diuinat.
Viſa eſt in ſomnis Hecuba: quo facto pater,
Rex ipſe Priamus, ſomnio mentis metu
Perculſus, curis ſumptis ſuſpirantibus,
Exſacrificabat hoſtiis balantibus.
Tum coniectorem poſtulat pacem petens,
Vt ſe edoceret obſecrans Apollinem,
Quò ſeſe vortant tantæ ſortes ſomniûm.
Ibi ex oraclo voce diuinâ edidit
Apollo; puerum, primus qui Priamo foret
Poſt illa natus tempora, hunc ſi tolleret,
Eum eſſe exitium Troiæ, peſtem Pergamo.

*

Præſagibat animus fruſtra me ire, cùm exibam domo. Idem lib.1. de diuin.

*

Sed quid oculis viſa es derepentè ardentibus?
Vbi paullo antè ſapiens illa & virginal' modeſtia?
O Mater optuma, tum multo mulier melior,
Miſſa ſum ſuperſtitioſis ariolationibus.
Neque me Apollo fatis fantis dementem inuitam ciet.
Virgines verò æquales, patris mei, meûm factûm pudet.
Optimi viri mea mater, tui me miſeret, mei piget.
Optumam progeniem Priamo peperiſti extra me: hoc dolet,
Me obeſſe, illos prodeſſe: me obſtare, illos obſequi.

*

Adeſt, adeſt fax obuoluta ſanguine atque incendio: Ibid. & in Oratore.
Multos annos latuit: vos ciues ferte opem, & reſtinguite.
Iamq́ mari magno claßis cita
Texitur, exitiûm examen rapit,
Aduenit, & fera veliuolantibus
Nauibu' compleuit manu' litora.

*

——— *eheu videte iudicauit inclutum* Idem 1. de diuin.
Iudicium inter Deas tres aliquis, quo iudicio
Lacedæmonia mulier Furiarum vna adueniet.

Digitized by Google

*

Cic. 1. Tuſc. *Adſum atque aduenio Acheronte vix, viâ altâ atq; arduâ,*
Per ſpeluncas ſaxis ſtructas aſperis, pendentibus,
Maximis; vbi rigida conſtat craſſa caligo inferûm.
Vnde animæ excitantur obſcurâ vmbrâ, aperto oſtio
Alti Acherontis, falſo ſanguine imagines
Mortuorum.

*

Ibidem. & 3. de orat. & pro Sextio. *O pater! ô patria! ô Priami domus,*
Septum altiſono cardine templum!
Vidi ego te adſtante ope barbaricâ,
Tectis cælatis, laqueatis;
Auro, ebore inſtructam regificè.
Hæc omnia vidi inflammari,
Priamo vi vitam euitari,
Iouis aram ſanguine turpari.
Vidi, videreq; me paſſa ſum ægerrimè
Curru Hectorem quadriiugo raptarier.

*

Tuſc. 1. & in Lucullo. *Mater te appello, quæ curam ſomno ſuſpenſam leuas,*
Neque te mei miſeret. ſurge & ſepeli natum, priuſquam feræ
Volucréſque

*

De finib. lib. 2. *Nemo pius eſt, qui pietatem cauet.*

*

Tuſc. 1. *Heu reliquias ſemiaſſi regis denudatis oſſibus,*
Per terram ſanie delibutam fœdè diuexarier.

*

Cic. 2. Tuſc. *Etſi in ſegetem ſunt deteriorem datæ*
Fruges, tamen ipſæ ſuapte natura enitent.

*

Ibid. & in orat. *O Patrocle, ad vos aduenięns auxilium & veſtras manus peto,*
Priuſquam oppeto malam peſtem, mandatam hoſtili manu.
Neque ſanguis vllo potis eſt pacto profluens conſiſtere.
Si quâ ſapientiâ magis veſtrâ deuitari mors poteſt.
Namque Æſculapÿ liberorum ſaucÿ opplent porticus.
Non poteſt accedi.

*

Cic. Tuſc. 4. *——— qui alteri exitium parat,*
Eum ſcire oportet, ſibi paratam peſtem vt participet parem.

*

Eloquere res argiuûm prælio vt ſe ſuſtinet?

*

——— vbi fortunâ Hectoris
Noſtram acrem aciem inclinatam———

*

Cic. 3. de orat. & 4. Tuſc. *Impius hortatur me frater, vt meos malis miſer*

Mandem

Digitized by Google

Mandem natos, eorum adponit viſcera.

*

Ob ſcelera, animiq́ impotentiam, & ſuperbiloquentiam.

*

Iterum Thyeſtes Atreum attractum aduenit. Cic. 3. de orat.
Iterum iam aggreditur me, & quietum exſuſcitat.
Maior mihi moles, maius miſcendum eſt malum,
Quî illius acerbum cor contundam & comprimam.

*

Quis homo te exſuperauit vnquam gentium impudentiâ? Cic. Tuſc. 4.
Quis autem malitiâ te?

*

Proinde ita parent ſe, in vitâ vt vinci neſciant Tuſcul. 5.

*

Nequaquam iſtuc iſtac ibit. magna ineſt certatio. De nat. deor. lib. 3.
Nam vt illis ſupplicarem tantâ blandiloquentiâ.

*

Qui volt quod volt, ita dat ſe res, vt operam dabit.

*

Neque tuum vnquam in gremium extollas liberorum ex te genus. Cicero orat.

*

Ille tranſuersâ mente mihi hodie tradidit repagula,
Quibus ego iram omnem recludam, atque illi perniciem dabo:
Mihi mœrores, illi luctum: exitium illi, exilium mihi.

*

Poſtquam pater appropinquat, iamq́ penè vt comprehendatur parat,
Puerum interea obtruncat, membraq́ articulatim diuidit,
Perq́ agros paßim diſpergit corpus. id eâ gratiâ,
Vt dum nati dißipatos artus captaret parens;
Ipſa interea effugeret, illum vt mœror tardaret ſequi,
Sibi ſalutem vt familiari páreret parricidio.

*

Quod in re ſummâ ſummum eſſe arbitror Lib. 3. de nat deor.
Periculum, matres coinquinari, regiam
Contaminari ſtirpem, admiſceri genus.
Addo huc quod mihi portento cæleſtum pater
Prodigium miſit, regni ſtabilimen mei;
Agnum inter pecudes aureâ clarum comâ;
Quondam Thyeſte clepere auſum eſſe è regiâ:
Quâ in re adiutricem coniugem cœpit ſibi.

*

Ipſe ſummis ſaxis fixus aſperis, Lib. 3. de orat.
Euiſceratus, látere pendens, ſaxa ſpargens tabo,
Sanie & ſanguine atro.

Digitized by Google

*

Neque ſepulcrum quò recipiat, habeat portum corporis,
Vbi remiſſâ humanâ vitâ corpus requieſcat à malis.

*

Cic. in orat. Quémnam te eſſe dicam, qui tardâ in ſenectute.

*

Tuſc. 3. Nolite hoſpites adire ad me ilico iſthic, Ne contagio mea bonis, vmbráve obſit:
Tanta vis ſceleris in corpore hæret.

*

Refugêre oculi, corpus macie extabuit,
Lacrymæ peredêre humore exſangues genas,
Situ nidoris, barba pedore horrida
Atque intonſa infuſcat pectus inluuie ſcabrum.

*

De orat. l. 3. Quídnam eſt obſecro, quid te adiri abnutas?

*

Tuſc. lib. 3. Pol mihi fortuna magis nunc defit, quàm genus.
Namq; regnum ſuppetebat mihi. vt ſcias quanto è loco,
Quantis opibus, quibus de rebus lapſa fortuna occidat.

*

Ego cùm genui, tum moriturum ſciui, & ei rei ſuſtuli.
Præterea ad Troiam cùm miſi ad defendendam Græciam,
Scibam me in mortiferum bellum, non in epulas mittere.

*

Híccine eſt Telamon ille, modò quem gloria ad cælum extulit?
Quem aſpectabant? cuius ob os Graij ora obuertebant ſua?

*

Tuſc. 1. Cælum niteſcere, arbores frondeſcere,
Vites lætificæ pampinis pubeſcere,
Rami baccarum vbertate incuruiſcere,
Segetes largiri fruges, florere omnia,
Fontes ſcatere, herbis prata conueſtirier.

*

Imò enimuero corpus Priamo reddidi, Hectorem abſtuli.

*

Tuſc. 2. Audíſne hæc Amphiaraë ſub terram abdite?

*

Inter ſe ſtrepere, aperteq; artem obterere extiſpicum,
Soluere imperat ſecundo rumore, aduerſaq; aui.

*

Cic. in Lucullo. Video, video, te viuum, Vlyxes dum licet.

*

De diuin. lib. 2. —— quo genere nil eſt arrogantius:
Quod eſt ante pedes, nemo ſpectat: cæli ſcrutantur plagas.

Digitized by Google

*

Ænea. quis eſt, qui meum nomen nuncupat? Varro lib. 5. de L.L.

*

Quis meum nominans nomen exciet, Cenſorin.
Quamuis tumultu inuocans incolarum fidem?

*

In altiſono cæli clypeo. Varro lib. 4. de L.L.

*

Cornuat aurum, Varro lib. 6.
Vmbram iacit, icere paret.

*

Nihil horum ſimile apud Lacænas virgines; Cic. 2. Tuſc.
Queis magi' palæſtra, Eurota, Sol, poluis, labos,
Militia in ſtudio eſt, quàm fertilitas barbara.

*

O Apollo, qui vmbilicum certum terrarum obſides, Cic. 2. de diuin.
Vnde ſuperſtitioſa primùm ſæua euaſit vox fera.

*

Angues ingentes alites, iuncti iugo. Idem 1. de inuent.

*

Cùm te expetebant omnes, florentiſſimo Ibid. & 2. ad Herenn.
Regno reliqui: nunc deſertum ab omnibus,
Summo periclo, ſola vt reſtituam paro.

*

Ego ſum Oreſtes. Cic. lib. 5. de Finib.

*

Immo enimuero ego ſum, inquam, Oreſtes.

*

Vbi initiantur gentes orarum vltimæ. Cic. lib. 1. de nat. Deor.

*

Qua tempeſtate parens Helenam innuptis ſibi iunxit nuptiis, Lib. 3. de Orat.
Ego tum grauida fui expletis iam ferè ad pariendum menſibus,
Per idem propè tempus Polydorum Hecuba partu poſtremo parit.

*

Si quidem ſit quiſquam Deus, cui ego ſum curæ. Tuſcul. 4.

*

Heu me infelicem.

*

Sanúſne es, qui temere lamentare?

*

Te, Apollo ſancte, fer opem, teq; omnipotens Neptune inuoco;
Voſq; adeò venite.

*

Nam quid ego te appellem Venus?

*

Sed mihi cùm tetulit coronam ob collocandas nuptias, Lib. 3. de Orat.

Digitized by Google

Tibi ferebat. cùm ſimulabat ſeſe eam alteri dare,
Tum ad te ludibundũ doctè & delicatè detulit.

*

In oratore. *Num non vis huius me verſutiloquas malitias.*

*

Lib. 3. de orat. *——— neque me patior*
Iterum ad vnum ſcopulum & telum, claſſem Achiuûm offendere.

*

Erras, erras. nam exſultantem te, & præſidentem tibi
Repriment validæ legum habenæ, atque imperij inſiſtent iugo.

*

Fab. lib. 9. c. 3 Diom. lib. 2. *Ioue propagatus eſt (vt perhibent) Tantalus,*
Ex Tantalo Pelops, ex Pelope autem ſatus
Atreus; qui noſtrum porrò propagat genus.

*

Seneca li. 11. epiſt. 81. Fab. lib. 9. c. vlt. *En impero Argis, regna mihi liquit Pelops,*
Quà ponto ab Helles, atque ab Ionio mari
Vrgetur Iſthmos.

*

Quod niſi quieris Menelaë, hac dextrâ occides.

*

Charis. lib. 4 *Theſprote, ſi quis ſanguine exortam tuo*
Prolem inter aras ſacras ſacram immolet:
Quid meritus hic ſit, dubium an cuiquam ſiat?

Fab. lib. 1. c. 5 *Mehe* *

*

Charis. lib. 4 *Ritè Theſprotum pudeat rei, quòd ipſe à Tantalo ducat genus.*

*

Feſt. *Erebum.* *Erebo creata fuſcis crinibus*
Nox, te inuoco.

*

Idem, de Meтonymia. *Perſuaſit animo vinum, Deus qui multo eſt maximus.*

*

Feſt. *obſtinet.* *Sed iam ſe cælo candens aurora obſtinet ſuum patrem.*

*

Idem, vbi de Zeuxide. *Nam quid modi facturus riſu denique?*
Niſi pictor fieri vult, qui riſu mortuus eſt.

*

Cic. 4. Tuſc. *Neque tam terribilis vlla fando ratio eſt,*
Nec fors, nec irâ cælitûm, inuectum malum:
Quod non natura humana patiendo ferat.

*

Cenſorin. *Tela, famuli, tela properè, ſequitur me Thoas.*

*

Axena Ponti per freta Colchos denique delatus adhæſi.

*

Ibant mala eluere venena corona.

Digitized by Google

*

Non memoro quòd Draconis ſæui ſopiui impetum, Charif. lib. 4.
Non quòd viros domaui, & ſegetis armatæ manus.

*

Ore beato lumine volitans, qui per cælum candidus equitas. Cenſorin.

*

Quædam terribilis tua pectora turbat, terrifico ſonitu intulit.
Proinde & abs te regimen Argos dum eſt poteſtas conſulendi.

*

Qui repens ſemipulſus onere grauiſores ſtrepitu terrent.

*

Hæc bellicoſus cui mater patérve Minerua.

*

Nam nos decebat cœtu celebranteis domum, Lib. 1. Tuſc.
Lugere vbi eſſet aliquis in lucem editus,
Humanæ vitæ varia reputanteis mala:
At qui labores morte finiſſet graueis,
Omnes amicos laude & lætitiâ exſequi.

*

Nec verò tantâ præditus ſapientiâ 3. Tuſcul.
Quiſquam eſt; qui aliorum ærumnam dictis alleuans,
Non idem, cùm fortuna mutata impetum
Conuertat, clade ſubitâ frangatur ſuâ:
Vt illa ad alios dicta & præcepta excidant.

*

Atqui Prometheu te hoc tenere exiſtimo,
Orationem mederi iracundiæ. PRO. *Siquidem*
Qui tempeſtiuam medicinam admouens,
Non adgraueſcens vulnus, illidat manus.

*

Nam facinus fecit maximum, cùm, Danais inclinantibus, 4. Tuſcul.
Summam rem erexit, prœlium cùm reſtituit inſaniens.

*

Quínam Tantalidarum internecioni modus 3. de nat. Deor.
Paretur? aut quænam vnquam, ob mortem Myrtili,
Pœnis luendis dabitur ſatias ſupplicij?

*

——— *vnde ſibi* ——— *conſilium expetunt* Cic. 1. de orat.
Suarum rerum incerti; quos ego, mea ope, ex
Incertis certos compoteſq́; conſilI
Dimitto, vt ne res temere tractent turbidas.

*

Quandoquidem iſte circumueſtit, dictis ſepit ſedulò. De orat. 3.

Digitized by Google

*

Multimodis ſum circumuentus; morbo, exſulio, atque inopia:
Tum pauor ſapientiam mihi omnem ex animo expectorat,
Alter terribilem minitatur vitæ cruciatum & necem:
Quæ nemo eſt tam firmo ingenio, aut tantâ confidentiâ,
Quin refugiat timido ſanguen atque exalbeſcat metu.

*

Idem pro Sext. *Labor, pericula magna, multæ inſidiæ ſunt bonis.*
Sed te id quod multi inuideant, multiq; expetant,
Inſcitia ſit poſtulare, ſi tu laborem ſummâ cum curâ efferas
Nullum.

*

Huic vitæ tuæ.

*

——— principia atque exitus
Vitioſæ vitæ.———

*

Summum amicum, ſummo in bello, ſummo ingenio præditum,
O ingratifici Argiui, inanes Graij, immemores benefici,
Exſulare ſinitis, ſiſtis pelli, pulſum patimini.

*

Cic. pro Rabirio. *Animaduerte, & dicto pare.*

*

Victorinus. *Præter rogitatum, ſi querare.*

*

Struunt ſorores Atticæ dirum nefas.

*

Seruius in centimetro. *Matrem fatigat prodigus vitæ furor.*

*

D. Aug. li. 3. de Muſica. *Cunctæ igitur Camœnæ*
Fonticolæ puellæ;
Quæ canitis ſub antris
Mellifluos ſonores;
Quæ lauitis capillum
Purpureum Hippocrene
Fonte: vbi fuſus olim
Spumea lauit almus
Ora iubis aquoſis
Pegaſus, in nitentem
Peruolaturus æthram.

*

Apul. 4. Flor. *Liber qui auguſta hæc loca Cytheronis colis,*

OPINA-

Digitized by Google

OPINATIONES IN TRAGICORVM FRAGMENTA.

Lectori S.

NIHIL hoc ſcribendi genere incertius. plerumque coniectores etiam acutiſſimi, araneas imitantur, & ex ſe telas texentes; quas facili negotio veſpæ crabroneſque perfringant; operas, olei & operæ non exiguâ iacturâ, laboriosè conferunt. hæc nouæ inſcriptionis cauſa: ne te ex Tripode quidquam hîc inuenturum putes. veriſimilia dumtaxat, & vtinam non prorſus improbabilia, offerimus. Vale.

IN LIVIVM ANDRONICVM.

PRIMVS *Liuius poëſim bellicoſam in Romuli gentem intulit, Cicerone & Fabio teſtibus. ſolebat pueris Romæ prælegi, vt nunc Virgilius, & maximo erat in pretio. Horat. lib. 2. epiſt. 1.* — emendata videri

Pulchráque & exactis minimum diſtantia, miror.

ACHILLES.

Mortem Achillis opinor narrabat, de qua Q. Smyrnæus lib. 3. παραλιπ. Homeri. Achillem *Carcyni, citant Græci.*

ADONIS.

Formoſi iſtius obitum deplorant elegantiſſimè eidylliographi poëtæ.

ÆGISTHVS.

Lætauiſti] *malè vulgò apud Non. in* ſpecies, *legitur*; læta viri. *fortaſſis hæc Clytæmneſtra dicit adultero, vel Ægiſthus adulteræ, occiſo maiore Atridâ.*

Nemo hæc] *lego*; nemo hæc noſtræ. *Nullus (inquit Agamemno Caſſandræ) vxori meæ adulteria noſtra narrabit. vet. edit.* noſter Laſciuum Nerei pecus] *Delphines. de naufragio Græcanicæ claſſis agit. Tyrrhenorū piſcium laſciuos luſus, eleganter deſcribit Seneca Agamemn. à verſ. 426.*

Solennitus, *&c*] *monſtra verborum. quidam*; Solemnitáſque adeò ditem. *non melius. placuit mihi aliquando*; Solennitúſque à tali lauder libens. *vel ſanè*; S. à labe tali declinet iubent. *vel vt in Comm. in Agam. ver. 294.* Solennitus à Deo tali laud. lib.

Ipſe ſe.] *Agamemno.*

Quin quòd.] *verba Clytæmneſtræ ad famulos de Caſſandrâ vel Electrâ ab aris abſtrahendâ. Seneca extremo Agamemn.*

Arripite famuli monſtrum, & auectam procul, *&c.*

Digitized by Google

AIAX.

Ex Sophoclis lorario. Quod ſit factum] *Caſtigo*; quod ſit? Factum.

ANTIOPE.

Antiopam Euripidis memorat Stobæus. Abs te.] *reponunt*; à Deo. *ſed quid ſi Deum oraculi datorem, vel Pythiam Sacerdotem alloquatur? Meliùs Lipſius*; abs te te datur.

ANDROMEDA.

Ex Sophoclis Andromeda.

CENTAVRI.

Centauros *fabulam dedere, Theodoridas & Pindarus apud Athenæum:* Centaurum, *Cheræmon. illis, Centaurorum infelix cum Hercule pugna; hoc, Chironis infortunium continebatur.*

EQVVS TROIANVS.

Videtur imitatus Phrygas *Æſchyli, de quibus Stobæus. Vide Triphiodorum, & Smyrnæum.* Serò ſapiunt] *addunt alij* Phryges. *de ſuo. nam Cicero, non habet. Primus Eraſmus gloſſema hoc Ciceroni adſinxit; tanquam non ſatis adagio Sexti Pompeij auctoritate fulciretur. Manutius, an Næuianum ſit, ambigit. non arbitror.*

HELENA.

Ex Euripide tranſtulit. Maria veliuola.] mare veliuolum *Attius quoque*; naues veliuolas, *Ennius, bis opinor. Helenæ raptum ornatè Coluthus Thebæus.*

INO.

Non dubito quin perperam alibi; Ion. *Euripidis* Ion *exſtat*: Ino, *citatur à Græcis. in Prisciani membranis*; Liuius in Ioë, *vno etiam cod.* Leuius. Séque in alta.] *hic Prisciani locus damnat collectorem appendicis Virgilianæ, qui*, in Cirim, *reponit*, præcipitem; *pro*, præcipem. *Vult idem hoc fragmentum eſſe Lelij antiquiſſimi ſcriptoris, cuius Apuleius meminit. Sequor ego Prisciani codices.* Inops.] *cenſeo repon.* Ino. *nota hiſtoria, vide Nonnum Dionyſ. θ΄. & ι΄. Pauſan. in Bœot. Ouidium 4. Metamorph. In fine pro,* Herois; *quidam*, deruit. Certa cubilia] *ſi* certa, *cur dirigantur? malim*; cæca. *ſunt ex choro quopiam.*

LAODAMIA.

Multæ fuere Laodamiæ: vna Proteſilai vxor, notæ pudicitiæ & fidei coniugalis, quam celebrat Catull. carmine ad Manlium; alia Homero mater Sarpedonis, alia Triphiodoro, alijs aliæ. Hic de illâ primâ agebatur, quæ viſâ mariti vmbrâ, ruens in amplexus exſpirauit; auctore Volaterr. An hæc fabula eadem cum Proteſilao, *qui ſequitur? dubito.* Ornatu affluens] *pleræque membranæ*, fluens; *meliùs.*

TEREVS.

Tereum *ſcripſère Græci, Sophocles, Euripides, Anaxandrides & Philetærus; Latini, noſter, Actius, & alij.* Lætantem] *non malè Bongars.* lactantem: *ſed meliùs, ſi*; lactentem. *lactans mater, lactens fœtus: etſi aliquando confundantur. mendoſi ſæpe libri.* Credito] *Facilè apparet verba ſororis.*

roris eſſe, ſe ſorori, Terei vxori, purgantis, nec vnquam vel oſculum ſponte Tyranno tetuliſſe affirmantis. quare ſuſpicor reſcribend. Credito cum illo, ſoror, meâ volunt. n. limaui c. *hæc verba: numeros meditetur alius. vet. editio anni 1498. habet;* Neui. in Tereo: credito cum illos Sol in ea volunt. n. limauit caput. *His adiungi poſſent alia fragmenta Liuij, quæ opinor ex Comœdiis vel Odyſſeâ. de vno tantùm monebo. apud Priſcian. lib. 7. vulgò legitur;* Liuius in Sereno, Cura nunc Laërtie velle para Ithacam. *ſed in optimis membranis;* Leuius in Sirene, Circa nunc Lertie, *&c. placet inſcriptio. nam præceſſerat continuò locus Liuij Andronici, vt videatur repetitione nominis ſuperſedendum; & verba ſunt, Sirenis Vlyxem adloquentis. Quæ etiam lib.* 10. *adfert Priſcian. impreſſus ex Erotopægn. Liuij, membranæ* Leuio, *ni fallor rectiùs, adſcribunt.*

IN Q. ENNIVM.

ACHILLES.

PER ego] *Feſtus ſic citat;* Nubes per ego Deum ſubices humidas, vnde oritur imber ſonitus aërio ſpiritu. *Nonius verò;* Per ego Deum ſublimes ſ.h. *&c. vterque ex Gellio caſtigandus, vt repræſentaui. niſi quod non diſplicet;* ſublimas ſubicis; *vt legitur in veteri Veneto Nonij. Quattuor iſta fragmenta abſolutè citantur ex Ennij* Achille. *duo alia, ex* Achille Ariſtarchi, *cum addito. Vnum apud Non. in,* præliant, *ſcilicet;* Ita mortales, inter ſe pugnant, præliant: *alterum;* Prolato ære, *apud Feſtum, quæ dubio procul Comica ſunt.*

AIAX.

Conuertit ex Sophocle, ſicut Liuius. idem narrat Q. Smyrnæus lib. 5. Volant. *quidam;* euolant. *ſed tunc foret leg.* efflant' euolant. *vtrum ſalientibus conuenit. ijdem, pro,* ſanguine emiſſo; *malunt,* miſſo ſanguine.

Quis eſt] *Sic omnia Nonij, quæ vidi exemplaria, ineptè. quid ſi?* Phryges tum Achiuis ceſſerunt ſt.

ALCESTIS.

Alceſtim Antiphanis citat Athenæus. puto, hanc fuiſſe comœdiam. nam in membranis Fulgentij habetur. Enn. Teleſpide comœdia. *quid ſi pro,* nimirum, *corrigas?* nimium.

ALCMÆON.

Nota hiſtoria, ex Statio in Thebaid. Athenæo lib. 6. Ariſtotele 3. Eth. Virgilio in 6. Æneid, & aliis. Intendit.] *Si hæc Ennij, vt puto; profectò & alia quæ inf. Q. Catulo adſcribemus. ibidem enim omnia ex Cicerone. Non auſi tamen fuimus, Catulo adimere, eo quòd Cicero Alcmæonem Catuli vocet. Sed hoc intelligi poteſt dictum, quia Catulus Alcmæonis teſtimonium produxerat. liberum ergo cuiuis iudicium relinquo.*

ALEXANDER.

Alexander ſeu Paris, Philoctetæ vulnere, Oenones contemtu, periit: ipſáque Oenone ſe in rogum eius præcipitem dedit; Q. Smyrnæus lib. 10. *an hoc igitur fabulæ argumentum? ſanè, ſi vera inſcriptio. Sed nutat animus. potiùs,* Alexandræ, *hoc eſt Caſſandræ nomen reponendum, in omnibus his Grammatico-*

Digitized by Google

rum locis, quod in multis codicibus, quibuſdã locis, reperitur. ſcripſit Alexandram *Euripides, ſcripſit & Sophocles, & ſic ſupplenda Stephani lacuna in voce* ἔφεσος. Multi alij.] *Idem Ennius Annal.* XI.

Multi præterea quos fama obſcura recondit.

Nam maximo] *diuidendus mihi fuit tertius verſus.*

ANDROMACHE.

Tranſlata ex Euripide. Primum verò fragmentum de cadauere Aſtyanactis eſſe liquet. quare mendosè nunc in Nonio legas; Andromeda. Acheruſia.] *ſecutus ſum Ciceronem, etſi nonnulli eius lib.* Acheruntia. *Varro, ſic*; Acheruſia templa alta Orci ſaluete infera Leti obn. *&c.* Hæc omnia] *alienâ hæc fide coniunxi.* Summuſſare] *ſic repoſui ex mente Feſti. Vulgò legitur*; nam muſſare. Quid fit] *Lubens repoſui hanc Iuſti Lipſij, quam approbo, caſtigationem*; *vt & in præcedenti fragmento, quod feliciſſimè caſtigauit. Nonnulli legunt in illo*, conatur grauẽ. *non placet.* Nam neque] *citat Non. ex* Andromachâ & Hermaphrodito; *quod poſterius aliquod latens vitium ſubindicat.*

ANDROMEDA.

Vertit ex Euripide. Ad nationem cæli.] *quidam lib.* cauationem cæli. *melius.* Scrupeo inueſtita ſaxo] *non videtur mihi ſanus hic verſus. quid enim attinet ad*, ſcapres. *Non inuitus illum cum ſequenti, nonnullis mutatis, conglutinarim, hoc pacto*;

Filiis propter te obiecta ſum innocens Nerei,
Scapreo inueſtita ſaxo, atque oſtreis, quam excalperent.

Scapreo, *inquam ad ſenſum Nonij*; excalperent *Nerei filij monſtra marina, cete grandia.*

ATHAMAS.

Hoc nomine dramata dedere Æſchylus & Amphis; *ſed huius fortè Comœdia. Secundum fragm. Varro ex incertâ Ennij citat: arbitror me non immeritò in hanc ſedem recepiſſe.*

CRESPHONTES.

Sumpta ab Euripide, meminit Stobæus. de quodam Creſphonte vide Pauſan. in Meſſeniac. & Polyænum lib. I. *Sed res tota meliùs colligitur ex Plutarcho lib.* 2. περὶ σαρκοφαγίας *& Ariſt. in lib. de poët. vnde apparet Meropen Polypi vxore, quæ Creſphontem exiſtimabat filium ſuum fuiſſe necatũ ab ipſomet Creſphonte*; *dum eum vt hoſtem necare parat, agnouiſſe hunc illum eſſe filium, quem vlciſci conabatur.* O Pie ſecum] *fortaſſis ſcrib.* Properè ſecum aduocant, eunt ad, *&c.* Iniuria abs te] *adſcripſi ex auctore ad Heren. ſed duos vltimos verſus puto non Ennij, ſed ipſius auctoris ad Heren. volentis artem conuertendi argumenta oſtendere.*

ERECTHEVS.

Euripidis Erectheum citat Stephanus. Quibus nunc.] *Muretus emendauit olim*; Quibu' nunc.

EVMENIDES.

Conuerſa ex Æſchylo. continetur iudicium, & accuſatio, liberatioq́; Oreſtis. accuſatum vult Simonides ab Ægiſthi filiabus; *Nymphodorus, ab Erynnibus*; *ab auo Tindaro, plerique.*

HECV-

Digitized by Google

HECVBA.

Nunquam ſcripſiſtis] *Lipſius conijciebat;*

Sed numquid ſcripſti; qui parentem aut hoſpitem
Necaſſit, quo is cruciatu perbiteret?

ILIONE.

Quam Virgil. I. *Æneid.* Ilionam, *Homer. Iliad. ζ'. Laodicen nominat. ea natarum Priami maxima, captâ Troiâ impetrauit à Diis, vt, ne in Græcorum poteſtatem veniret, terra ſibi dehiſceret. auctor Q. Smyrn. παραλιπ.* 13.

IPHIGENIA.

Vertit ex Euripide, quamuis & Sophocles ediderat. Quid nocti] *ſemel monuerim quæ ex Varrone, præclarè emendata, accepi, ea me doctiſsimis in eum Coniectaneis debere, vt & conglutinationes quaſdam lacerarũ partium.* Procede.] *exhibui emendationem alterius. mihi Feſtus videtur ſcripſiſſe;* procede. gradum proferre pedum ceſſas? nitere. *imperat, increpat, hortatur ſaltem conari.* Mortis theſauri] *ſic Næuius,* Orciuum theſaurum, *& Tertull.* theſaurum incendiorum.

HECTORIS LYTRA.

Alij Lytra, *alij* luſtra, *eodem ſenſu. nam & luſtra à luendo Varroni. redimebatur à mæſto patre Hectoreum cadauer. vide Iliad.* 22. *&* 24. *Scripſit etiam Æſchylus Hectoris lytra, à quo noſter. Sciendum porrò hanc inſcriptionem* (Hectoris lytra) *inde natam, quòd veteres longè aliter citabant Homeri ſcripta. nos Iliad. α'. β'. &c. Illi à rei narratæ materiâ ſeu hiſtoriâ denominabãt. ſic Athenæus laudat* ἐν τῷ ἐπιταφίῳ, *quod erat ex Iliad.* ψ'. *Strabo,* ἐν ταῖς Λιταῖς, *quod Iliad.* ι'. ἐν τῇ πρεσβείᾳ, *quod Iliad.* γ'. *atque alia huiuſmodi; & omnium ſæpiſsime Ælianus, ex Iliad.* Δολωνία, Πατρόκλεια, ἐπὶ ναυσὶ μαχὴ, Λύτρα *ſimpliciter ſine addito: Ex Odyſſ. verò,* τὰ ἐν Πύλῳ, καλυψοῦς ἄντρον, κυκλωπία, Νεκύα, Νίπτρα, Μνηστήρων φόνοι, *&c.* Melius] *Vide Notas in lib.* 2. *Varron. de re ruſt.* Hector re ſummâ] *excuſorum meliorum lectionem exhibui: veteres habent;* Hectorei ſumma armatos educit vi foras', caſtriſque caſtra vltro iam ferre occupat. *quid ſi reſcribatur;* Hector vi ſ. a. e. f. Caſtriſque c. v. conferre oc. *nota vis verbi,* occupo. *de quo nonnulla in Senecam.* Caligo oborta eſt, omnem] *concinnius;* caligo oborta, vt o. Per vos & veſtrum imperium] *quidam cod.* noſtrum. *Verùm intempeſtiuè Priamus ſui faceret imperij mentionem.* Quæ mea cominus.] *non infeliciter Critici;* Quem mea c. m. a. h. hoſtiuit manu. Duce quadrupedem] *pauciſsimis mutatis in Lipſij caſtigationem conceſsi. diſſentiunt enim ſummi Critici. confutata prorſus omnium exemplarium lectio. cur ergo id & amicitiæ & veritati non tribuerem? nec tamen etiam nunc perſanatum locum Nonij affirmem. ſanior certè, quàm hoc pacto;* Ducet quadrupedum iugo inuita, indoma, infrænis, & iugo valida quorum tenacia infrænari minis nequit. Nos quieſcere] *Hoc & ſequens fragm. adducit Diomedes ex* Ennij Luſtris. *ſed opinor intelligi de* Hectoris luſtris. *non, etiam alia* luſtra *Ennius; hæc fortè ſimpliciter,* Lytra, *vel* luſtra *inſcripſerat, vt & Hom.*

Digitized by Google

HECVBA.

Accepta ab Euripide. Quid petam] *ſic emendant Critici. apud Ciceronem tamen legitur;* Quid petam præſidij, aut exſequar? quóve nunc auxilio, *&c. Vltimum etiam Hemiſtychium additum ex Cicerone.* Meæ inquam] *mallem diſpeſcere;* meæ in quam; *ſcilicet Polyxenam. verba Helenæ natam retinentis.* Miſerete anuis] *vulgò,* manus. *vox nauci. Critici;* mei anus. *ego;* anuis. *ex Non. in,* anuis. *Varro, Cato.* Anuis enim vt ſanguis deterior.

MEDEA.

Quidam duas ab Ennio ſcriptas volunt: vnam ἁπλῶς, Medeam; *alteram,* Medeam exulem: *ambas ex Euripide. alius vnica videtur. vt his, ita illis nonnulla ſuffragantur. mihi tutius viſum, vtriuſque reliquias in vnum cogere. In ſecundo carmine Priſciani ſcripturam reieci, quòd putem ex Tullio caſtigandum.* Argo qua.] *apud Ciceronem* 1. *Tuſcul.* Argo, quia Argiui in ea delecti viri. *minùs rectè quàm apud Priſcian.* Petebant illam] *Ranconetus & Lambin.* petebant villo. Nam ter] *non eodem planè modo Non. & alij citant; putem vbique leg.* Nam ter ſub armis mallem vitam cernere. *hoc eſt dimicare, vt rectè contra Non. Muretus.*

Aſta atque] *Sunt Critici, qui;* Aſty. *Sed quid opus?* Teneor conſipta] *Feſtus docet ex* Medea *eſſe. Non.* Nemeam *citat. mendoſus. potuit tamen Ennius* Nemeã *quoque ſcripſiſſe imitatione Theopompi Comici, cuius Nemeam citat Athenæus. ſanè Priſcian. lib.* 5. *ex Nemea Ennij quiddam profert, quod nos tamen in Medeam (etſi timidè) tranſcripſimus.* Fructus] *aliàs legitur;* f.v. aures aucupant. Medea Colchis] *aſſenſus ſum Lipſio. priùs legebatur;* Medea cordis. Vna marito] *In vet. impreſſ. non exſtat τὸ,* vna. *credo rectè. & pro,* marito, *fors an?* Martio, *vt loquatur de Colchico Dracone. quidam;* arietino.

PHOENIX.

Sic inſcripſit tragœdiam, teſte Stobæo, Euripides; teſte Athenæo, Sophocles & Eubulus. exſilij ſui cauſam narrat Phœnix Iliad. I. Stultus eſt] *ſcrib.* ſtultu' ſt, qui. Plus miſer ſum] *repono* ——— plus miſer

Sim, ſi ſceleſtum faxim, quod dicam fore.

miſerior ſim (ait) ſi id faxim, de quo quale ſit facinus ſi interroger, ſceleſtum id eſſe pronuntiem.

SCIPIO.

Gellius lib. indigetat: ego prætextatam puto. Qui] *notat Gell.* Hannibâlis, *productâ penult.* Conſiſtere] *Lipſ.* conſtitêre. *quod ſui amplexus.*

TELAMON.

Ipſe & Peleus propter fratris Phoci necem exſularunt: meminit Apollonius & Scholiaſt. lib. 1. *Argonaut.* Gratia ea eſt] *venuſtius foret, & Gratiis acceptius, ſi ſcriberetur;* grata eſt; *vt quidam. Aeacum auum omittit, quod eius aſpectus tetricus & minimè iucundus, vt iudicem decet tetra ora.*

Atque aures] *vulgò;* neque. *nequiui committere quin vinulam Nic. Fabri correctionem amplecterer.* Deum me ſentit] *Lipſius;* Deum me incendit. *quod perplacet.*

Digitized by Google

TELEPHVS.

Scripſere, τέλεφον, Archilochus & Agathon, citantur Stobæo & Athenæo: ſed Ennius Euripidem expreſſit. de Telephi miſeriâ etiam Horat. ad Piſon. & de eius vulnere idem in Epodis: de mendicitate, Suidas.

THYESTES.

Scripſere Euripides, Agathon, Cheræmon, alÿ. idem porrò, Thyeſtis, Atrei, Pelopidarum, *argumentum fuiſſe opinor.* Sublimen.] *ſic Agennenſis Ariſtarchus ex Apuleio.* Impetrem.] *quidam cod.* Impetrent facilè ab animo vt c. v. halitum. *hinc mihi ſuſpicio (quia vox illa,* Bæbium, *futilis omnino) hæc dici Thyeſtæ filiis, vti patri perſuadeant ſuſtineat redire in patriam, & fratrem contueri; & ſcriptum fuiſſe ab Ennio;* Impetret facite ab animo, vt cernat vitalem Atreum. Sed ſonitus] *de,* crepo, *agitur, non,* increpo. *quare repon.* ——— Sed ſonitus aures in meas
Pedum pulſu crepat.———

INCERTÆ TRAGOEDIÆ.

Atque priùs] *o.l. quos vidi, tribuunt Ennio: Turnebus tamen ſcribit manuſc. cod. dare Næuio.* Peruolgat.] *ſic Critici, pro,* peruolat. *Sed quid ſibi vult, quod in aliis codicibus habetur;* Ennius, Creſſis: Poluis oritur, *& cet.? hæreo. nam* Creſſas *Ennium ſcripſiſſe ſcio. ſed & femin. genere* poluis *ſolitum vti. ſcio. Annal.* 8.

Iamque ferè poluis ad cælum vaſta videtur.
Item; Iamque ferè poluis fulua volat. ———

Thelis.] *hoc eſt Thetis, auctore Varrone de re ruſt.* Salmacida] *à Salmacis notâ libidine, & fontis obſcœnitate ſolent deducere. ſed veteres illi magiſtri Latino Græci in Gloſſar.* Salmacia Αμφιτρήτη. Salmacia aqua ἁλμυρὸν ὕδωρ. Salmacidus ἁλμυρός. Salmacidum ἁλμυρόν. Non habeo denique nauci] *Addubito an totum hoc fragmen ex Satyris; an primus Ennÿ verſus, an verba Tullÿ; an ſeptimus aptè à me inſertus ex alio eiuſdem lib* I. *de Diuinat. loco.* Ego Deûm] *ſapiunt iſta Euhemerum.*

Ego eo ingenio] *Achilles vel Neoptolemus. apud Gellium mendosè;* fronte. Philoſophandũ] *fruſtra de huius carminis emendatione exſultat Turneb. lib.* 2. *aduerſ. c.* 8. *oleum non perdidiſſet, ſi Gellium conſuluiſſet; à quo Neoptolemo datur, ſed ex qua Tragœdia non additur. Fragmenta ex Ennÿ* Ambraciâ *omiſi, quod Comœdiam putem. qui requiret, Nonius ſuggerit, in* cluet, *in* veget, *in* cunctant, *in* popular. Morares] *puto ſcribendum;* muneres.

IN CN. NÆVIVM.

Melior Comicus, quàm Tragicus. quod ad Ægiſthum *attinet; ſcio Næuÿ Ægiſthum citari à Nonio in,* luſtrare, *& fragmen hîc exhibui. Credo tamen eſſe Liuÿ, quoniam ipſe Non. in* pecus, *priorem verſum aſſignat Liuio: & in,* luſtrare, *m.ſ. pro* Næuio, Liuium *agnoſcunt. quod probè probum.*

ALCESTIS.

ALCESTIS.

Corpore] *non patior hoc Næuio detrahi, & Læuio cuidam adiudicari à Criticis. conſtanter enim Nonius in o. l. tribuit Næuio: & Næuij Alceſtis etiam Varroni cognita. Quod verò Leuij mentio apud Gelliũ lib.* 19. *c.* 7. *&* 9. *agnoſco recens nomen à Criticis inſertum, neſcio an ex m. ſcriptis, an ex huius ſæculi audaciâ. nam vet. impreſ. vnus Venetus anni* 1472. *alter Argẽtinenſ.* 1517. *continent vtrobique* Næuius. *item,* tardigemulo; *non,* tardigenulo. *vt vt eſt, Alceſtim ſcripſit Eurip. ab eo mutuatus Næuius. De Læuij Proteſilaodamia mox.* Leuij *nomen pro* Liuij, *non pro* Næuij, *paßim membr. Priſc.*

DANAE.

Quomodo pater vt grauidam comperit, vltus ſit, dictum à me in Aduerſariis. tragœdiam fuiſſe vt non dubitem facit Ouid. 2. *Triſt.* Animi iubeo] *mendoſum ſuſpicor. quid ſi;* Auri iubeo l. homini m. *vt ſit conſiliũ lenoniũ.*

IPHIGENIA.

Paſſo vel hoc] *implicata, falſa lectio. an non magis arridet hæc ingenioſi Bataui;* Paſſo velo, vicinam Aquilone horiam fer foras. *ego nec probo, nec improbo. Lipſius malebat,* Aquilone orto. *nondum liquet.*

LYCVRGVS.

Accepit ab Æſchylo vel Anaxandride. Thracis exitium Lycurgi Ouidius in Metam. Nonnus Dionyſ. κα´. Epicroco] *gloſſ.* Epicro. cum τηλαυγής. *& paullo antè;* ἐσθῆτος εἶδος, ἢ χοινίου ἀρμένου κατώτερον. Vos qui Regalis] *coniuncta & emendata, quæ apud Non. quattuor diſperſa locis, à Iulij F. feliciſſimè, exhibui. varo ſit ingenio oportet, qui factum velit improbare.* Pœnæ feræ, *leones, lynces, tigres; non quòd in Africa iſta venatio; ſed propter Punicarum ferarum feritatem, magnitudinem, multitudinem.* Oderunt Dij homines.] *ſunt qui Ennij velint, ego, cuiuſcuius ſit, ad Nonij mentem corrigo;* —— oderunt Dij homines iniurios.

Egóne, an ille iniuriè facimus?

Proin Dryante] *hæc aurea boni Critici: vulgata,* proinduſtria ne te regem, *plumbea vel ærea. Glaucus ſit qui volet, ego Diomedes dici malui.* Suaue ſummum] *corrigunt;* ſuauiſſonem. Iam vbi nos] *emendant;* Iam ibi nos duplicat aduenientis timos Panos. *vt non ſit exemplum de,* vapos, *ſed,* timos. Vt videam] *alij,* flaminis; *alij,* flammis; *alij,* fimbriis. *quidam etiam,* fimbriis fieri florida. *tu iudica. mihi placet,* flammis f. flora.

PHOENISSAE.

Hoc nomine, tragœdias ſcripſerunt, Phrynichus, Strattis, Euripides; comœdiam, Ariſtophanes. quod adferimus ex Nonio, comœdiam redolet.

PROTESILAVS.

Proteſilaus Euripidis & Anaxandridæ memoratur à Græcis. Nos tria fragmenta exhibemus, quæ Sphyngæa ænigmata dici queant. Inprimis ſedet animo illa non ex Proteſilao *tragœdia, ſi quam talem dedit Næuius, & Priſcianus mendoſus non eſt lib.* 6. *ſed vel ex Liuij, vel Leuij,* Proteſilaodamiâ, *accepta. Mouent me veſtigia ſcripturæ. Mouet, quòd apud Gellium lib.* 10. *c.* 12. *legerim* Proteſilaodamiam *fabulam; vt habet Venetus ille,* Leuinij; *vt Argen-*

Digitized by Google

Argentinenſis, *Liuij*; *vt recentiſſ. Pariſienſis*, Leuij. *Conſtat ergo de fabulæ nomine, de auctore non æquè: ego Liuium Andronicum puto, vel Næuium, vt omnes Nonij & Priſciani codices, quos vidi. His ergo tribus fragmentis & Nonio Priſcianoq́ hanc facio, miſſis aliorum coniecturis, medicinam. Primùm, Nonio in Gracilens*: Næuius Proteſilaodamiâ: Gracilentis colorem. Idem: Orco gracilens exiit. *Secundo eidem in* Ioca, *hoc modo*; Næuius, Proteſilaodamiâ; eunt, irruunt, ioca, dicta, riſitant. *vel*, ioca, dicteria ititant. *Denique*; *Priſciano lib. 6. reponens*; Næuius, Proteſilaodamiâ; Complexa ſomno corpora, *&c. hæc arbitror veris proxima. Quam ego fabulam puto fuiſſe de iteratis poſt obitum Laodamiæ & Proteſilai nuptiis.*

IN INCERTÆ TRAGOED.

Vt eſt opus.] *ſic ego*; *alij*, id eſt opus.

IN M. PACVVIVM.

Quinctilianus lib. 10. Tragœdiæ ſcriptores Attius atque Pacuuius clariſſimi, grauitate ſententiarum, verborum pondere, & auctoritate perſonarum: ceterùm ſumma in excolendis operibus manus magis videri poteſt temporibus, quàm ipſis defuiſſe. Virium tamen Attio plus tribuitur. Pacuuium videri doctiorem, qui eſſe docti affectant, volunt. *Horatius idem ex Criticorum ſui temporis iudicio*:

Ambigitur quoties vter vtro ſit prior: aufert
Pacuuius docti famam ſenis, Accius alti.

ANCHISES.

Laudat Euripidis Anchiſen, *Stobæus*; *Anaxandridis*, *Athenæus. materia, fulminatio Anchiſæ, de qua Virgil. Æneid. 2.* Lingua] *ſic vett. Venet. & Argentinenſ.*

ANTIOPE.

Fruges frendeo] *explicat Lucret.* —— Fruges quoque ſæpe minaces
Robore cum ſaxi franguntur.

Saluete] *agnoſcit Antiope Zethum & Amphionem filios.* Flammeo vapore] *an potiùs leg.* Torrens vapore flammeo Terræ fœtum exuſſerit.

ARMORVM IVDICIVM.

Vertit ex Æſchylo, vide Q. Smyrn. lib. 5. & Ouid. Metamorph. Effectum dabo] *ſic repono*; *pro*, da. Nunc Pœnitebant] *apud Non. legitur*; Pacuu. arm iudic. prologo. Nunc, *&c. latet aliquid vitij. In antiq. Venet.* prologo nunc pœnitebunt. libunt liberi g.e.l. *fortè*; prœlio, *&c.*

ATALANTA.

Atalantas comœdias ſcripſere Epicharmus & Phormus, teſte Athenæo; & multa hîc Comicæ lætitiæ. potuit tamen eſſe tragœdia de certamine procorum cum virgine Schœnæide, eiusq́. infelici morte: idq́ confirmat Ouid. eleg. 1. lib. 2 Triſt. quem conſule 10. Met. & Muſæū de Hero & Leandro. & Apollonij Scholiaſ. in lib. 1 769, verſ. Vbi ego me] *facilè hoc cum ſequentibus coaleſceret.* Magnate vt verear] *lego*; Me gnate vt verear.

Cùm incultos] *malim*, in rimarer; *vel*, quia, *pro*, cùm. Et ſi metuo] *alibi etiam legitur*, pictâ de plagâ pallam. Calydonia] *ex coniecturâ non incommodè hoc loco ſic legetur. ſin; cedo commodiorem.*

Chryses.

De repulsâ Smynthæi Sacerdotis & peſte ſubſecutâ ex prima Iliade.

Quicquid eſt hoc] *Scio aliter legi in Lambinianâ editione, ſed minùs felix corrector Lambinus, quàm Varronianus coniector; quem ſequor.*

Aiutamini] *corrigendus ex Nonio Donatus in Adelph. vbi legitur*; Adiuta mihi. Animam æther adiugat] *ſic quidam; alij*, animam æther adiungat, *contra Nonij ſententiam. priùs mendoſiùs*; anima mater.

Oreſtes vt heres ſiet] *Spero hanc coniecturam noſtram non prorſus diſplicituram naris emunctæ Criticis. Nonium certè mendoſum eſſe claret. ego ſic emendo*; Oreſtes vt heres ſiet. Varro in Eumenid. *&c. pro, quod nunc exſtat*; Oreſtes vt heres ſit, ſed tamen Enn. Eumenid. Redantruare] *certant Grammatici, & lis adhuc ſub iudice, ſic ſcribendum, an* redandruare, *an* redamptruare. *Vide Caſtigationes in Sex. Pompeium.*

Certiſſent.] *Non. corrumpunt, qui*, certiſcant, *obtrudunt.*

Dvloreſtes.

Ex Euripidis Oreſte, Aeſchyli Agamemnone, & Coëphoris, concinnata.

Incaphareis] *Secutus ſum pleros codices. quidam m. ſ.* Capherei ſaxis pleros didit. Aula] *adiecta vox à Criticis, verſus fulciendi causâ.* Formæ gratia.] *vulgò Non.* famæ gratia. Nam te in tenebris] *Sic Nonij etiam emendatiſſ. codd. Antuerp. & Pariſ. anni 1583. ego ex coniecturâ*; Nam te in tenebris ſæua lacerabo fame Clauſum, *&c. minatur malam manſionem tenebricoſam, famem, eculeum.* Macte eſto] *nónne venuſtiùs legeris*; Macte eſto virtute, operaque Omen approba. Quid quondam] *verſus aptè ordinaui.* quondam, *retinui, pro, iam pridem: ſuperflua enim diligentia*, quoniam, *ſubſtituere.* Flexiuice] *aliàs*; Flexa ceruice tum tenderet.

Atque ægre madefactum feram] *quib. lib. deeſt vox ſecunda, aliis & tertia.*

Delphos venum pecus] *valde deprauatus locus: nec aliquid iuuant tot in Marcellum Critici, vnum præter; qui monet etiam legi in libris*, Delph. v.p. egi vnde ad ſtabula ac i.c. *melius paullo; ſed nec prorſus ſincerè.*

Is quis eſt? Qui te in] *fortaſſis*; Ægiſthus eſt, Qui, *&c.* Oro] *cur bis, mî? quale illud*, flecti prolixitudine fandi? *audacter lego*; Oro ne me afflictes fandi prolixitudine. Animum. Quæ tum largitio] *ſic iſta in Nonio habentur: ſic à Collectore fragmentor. poëticorum exhibentur. nec auſus fui reijcere, veritus inuidiam. omnino tamen credo non eſſe Pacuuij: niſi Salluſtius ad verbum illa à Tragico ſumſit. ſciò vt verba antiqui Catonis multum furatum malè audiuiſſe Criſpum, vt furem tamen cothurnatorum, non memini. ſanè in Iugurthinâ hiſtoriâ hæc hodie ad verbũ. Quare cenſeo apud Non. reponi debere potiùs*: Apud Salluſtiũ in Iugurthinâ: Nam quæ tum, *cet. nec difficilè degeneratio iſtorum verborum in iſtâ mendoſâ edition.*

Pacuu Duloreſte: animum quæ tum. *Scio quid alij Critici. ſed eoſdem fefellit memoria. Fortaſsis etiam initiò apud Non. pro*, munes, *legendum* munifici. *hoc enim exempla producta, non illud præferunt.* Me caluitur] *reſtitui numeris verba.* Vereor ſi vnquam] *hic verſus ſecundus, in* fatiſcuntur, *tribuitur Attio, perperam; vel in*, fatiſcere, *mendosè Pacuuio: niſi vterque eundem, vt nonnunquam Virgilius Enniúſque, Ouidius & Tibullus, item alij.*

Hermione.

In Duloreſte, matrem, Oreſtes; hîc, Pyrrhum necat, & cum vxore fratris filiâ vix effugit meritum ſupplicium. Tragœdiam fuiſſe patet ex Ouid. 2. Triſt.

Sunt autem & alij Philoſ.] *hunc verſum mendoſum arbitror, non quin de mente conſtet, ſed quia varia lectio. nam cod. quid.* Qui contrà fortunam negent miſeriam eſſe vllam. *Num legendum*; Sunt autem alij qui contrà à fortuna miſeriam negent Eſſe vllam, &c. *Vult à quibuſdam fortunam coli vt Deam, quæ proſpera & calamitoſa cæco quodam impetu largiatur modò his, modò illis; ab aliis negari vllam talem eſſe Deam, cui effectus hi vt cauſæ efficienti tribuendi; ſed temere iſta euenire, puta incendio, ruina, naufragio, &c. hanc ergo temeritatem volunt eſſe ipſam fortunam, non Deam aliquam. quæ ſententia ex vtraque lectione colligitur.*

Veretur maximè] *addunt vulgati*, acta gratulatione; *ſed id Critici meritò ſuſtulere.* Quod ego in acie celebro] *vel dele*, celebro, *quod vet. impreſ. Aldi non habet. vel lege ex coniectura*:

Quod ego in acie obiectans vitam crebrò
Bellando aptus ſum.

Probitate conſeruetis] *ſic repoſui; legebatur*, probitatem.

Quum neque me] *ſic Nonius. at Diomedes*, Cùm neque aſpicere æquales dignarent eius.

Iliona.

Ab eâ depulſum mammâ] *egregiè quidam*; ——— abeo
Depulſum mammâ pædagogandum accipit
Repotialis liber. ——— *alij*; ab hoc.

Vt ſi onere] *quid. l.* vſi, *&*, patientur. *Valde ſuſpicor, cùm in membranis Nonij per errorem bis ſcriptum eſſet*, Iliona; *ex poſteriore natum*, vſi onere. *Credo reſtituend. Pacuu. in Iliona*: Sin verò me adhuc ſc. patientur poti. *An de illo ſuo ſceptro loquitur Iliona, de quo Maro lib.* 1.? Vno ſe obnuntiem] *hoc malo, quàm*, obnuntient. Des perpetem] Des, *deeſt al. lib.*

Medea.

Mulier] *Secutus ſum excuſos libros Priſciani, nam in* 4. *manuſcr. codicibus hoc fragmentum tribuitur Pacuuij* Medo. Illum amor] *ſatis indicat Cicero Medeæ verba eſſe; ſed non ex Ennij Medeâ. ſuſpicor, potiùs Attij vel Pacuuij, iccirco, quia Cicero quod huic præpoſuit poëtæ fragmentum alterius eſſe ait; at illud Nonius Ennij eſſe me docuit. non ergo iſtud Ennij.*

Medvs.

Comœdia fuit hoc nomine Theopompi, de læta Medeæ matris & Medi agnitione: de Medo, conſule Pauſan. in Corinth. Strabonem, alios. mihi hæc Pacuuij ad Soccũ pertinere videtur, non cothurnũ. Atque eccum ipſum, *&c.*] *cui non placebit hæc conglutinatio docti Coniectoris in Varron.*; *diſſoluat compagem: ſua Varroni, ſua Feſto, ſua Nonio, ſua Macrobio reddat. Feſtus habet*; in ipſo tẽpore. *Perperam Ennio tribuuntur, tertius à Diomede lib.* 1. *à Varrone & Macrob. lib. 3. c. 8. vltimus. vide Non. in* caluitur, *& in* Quis.

Credo quorſum] *fortaßis*, Cedo. Linguæ biſulcis actu] *pulchrè Critici*; linguæ biſulcæ iactu. Ques ſunt iſti] *aliàs*, Ques ſunt ij.

Ne quis attollat] *apud Diomed.* Et c.e. v. n. q. eum abſtulat. *nec ipſum*, attollat, *Nonij planè placet. Videntur veteres etiam*, abſtulo, *vſi.*

Ire ſi reſto] *hanc emendationem partim à me, partim ab aliis. vulgò*; bibite ſi reſto pergit iter, nam ſi ire conor prohibet betere.

Niptra.

Niptram *Gellius, alij* Niptras *vocãt. Agi de pugna ad naues primum frag. ſubindicat. inſcriptionis cauſa, ex antepenultimo clara. & ex Homero, cuius ea pars Odyſſeæ, vbi Vlyſſem, pedes abluens, nutrix agnoſcit, etiam ab Æliano vocatur*, Νίπτρα. *Sed dubitare me facit, quòd pleraque fragmenta ad* ἐπὶ ναυσὶ μαχὴν *pertinere videntur; & quòd (cùm Vlyſſem diu pòſt Telegonus occiderit, de quo Chæremon apud Athenæum lib. 13. & Aſtydamas apud Ariſtotelem) in Niptris morientem induci Vlyſſem docet Cicero 2. Tuſcul. diſſentit ergo ab Homero & reliquis Pacuuius; niſi Cicero memoriæ lapſu addiderit*, idque moriens, *vel id aliunde irrepſerit.* Scrupuloſam.] *ſic Priſcianus, apud quem mendosè recentiores*; *In Nuptiis apud Non. in* ſpecus, *legitur*; ſcrupoſam. *in m. ſ. Priſciani*; ſcruploſam. *puto diuerſa eſſe; vnũ Actij, alterum Pacuuij.* Spartam] *debetur hæc emendatio Fuluio Vrſino, viro erudito, &, quod hac ætate rarum, bono.* Tu quoque Vlyxes] *diſpoſui, vt viſum, è ſecundo*; penè, *ſuſtuli.* Retinete] *tres haſce reliquias commodiùs ita collimari poſſe iudicaui, eodem Cicer. lib. tribus locis ſparſas.*

Pavllvs.

Prætextata eſt, à Nonio vno loco Ennio tributa, non rectè. Quamuis caprigeno.] *ſequor Macrobij fidem. apud Priſcian. vet. impreſſ.* gradibus greſſio eſt. *recentiores*; Quæ via cap. g. gradibilis g. eſt. *manuſcr. verò quatuor*; Quia via.

Periboea.

De Peribœa, vxore Lelantis, Auræ matre, multa tragica Nonn. Dionyſ. μη´. *an hoc argumentum*; *an idem quod Perrhæbis Æſchyli, cuius meminit non ſemel Athenæus; an de Eurymedontis Gigantis filiâ, de qua Homer. 7. Odyſſ., agatur, planè ignoro.* Parum eſt, quod te] *Venit in mentem multa poſſe in vnum cogi paruo negocio quæ ex hac fabulâ citat Non. in* ſenium, lapit, macor, ætas mala, timor, *&* expedibo; *quam ad rem, cui lubebit, vtetur operâ Iani Guilhelmij lib. 1. veriſimilium*; *addat etiam ex aliis vocibus quas*

ego

Digitized by Google

ego addidi. Theſiantem] *Reponunt*, thyaſiantem. *rectè*. Thyaſus *Baccharum canticum.* Conſternatæ animæ] *Lipſ. lib. 3. ep. 22. priori verſu*; expectoratæ & voluere; *ſecundo*; ſubiit omnes quod natum eſt modo. *ingenioſè. In vltimo ego muginor, an*; offeras. Exanclari clauos] *quid clauum texitis Critici, & laborem fugitis? omnino retineo*; labos. Factum mihi] *legendum*; fac tu mihi, quòd contra rogo, reſpondeas. Multimodis] *ſic ego, pro*; multis modis. Quanquam ætas ſenet ſatis, habeam rem virium, vt te ab ara arceam] *ſic vulgò nunc olim impreſſ.* te arca arceam. *num*, arce arceam? *mihi etiam*, τὸ rem, & τὸ, ab, *reycienda, vtq; exhibui ſcrib. videtur.*

TANTALVS.

Quod ſuprà retuli in Atalanta, *ſecutus Nonium: hîc rurſus poſui deferens doctiſſimorum hominum ſententiæ, & emendationi.*

TEVCER.

Ex Teucro Sophoclis, quem citat Stephanus. Segregare] *duo conglutinaui fragmenta.* Quæ deſiderio] *Lud. Carrio I.C. lib. 1. antiquar. lect. conſtanter vult reponi*, ſqualles ſcapréſque. Rapido reciproco] *Sic impreſſ. Venet. Aldini, Pariſ. & Romani: in aliis eſt*; rapito, reciproca, parcito, augeto, citare, nectere, reciprocare, nudique gremiis ſubuectare. *æquè ſcabre & rediuioſè*; *velim vt quis affabre expolita præſtet. nunc ex Criticis vnus de mendo monet: alter ſic corrigit*; rapio, reciproco, pedem cito, vt vltro citro reſtem. *reliqua putat Feſti verba. ceteris altum ſilentium. quos imitari decretum mihi, nec verbum addo.* Nam ſi] *verba Telamonis, negantis res humanas Diis curæ*; *quæ ex coniecturâ hîc inſerui.* Illa hinc ſine vſquam prouideam] *quid*. prouegeam. *& initiò apud Non*. prouegere. *in reliquis an corrigendum*; illâ hinc ſine ſi vſquā: *vel*; ſi ſine vſquam? Naturam dico faceſſi] *rectè alij cod.* faceſſe. *ſunt qui corrigant*; matura, dictum, faceſſe. *propius erit à recepta lectione*; matura dico, faceſſe. *pellit Telamon Teucrum Salaminâ, nec moram vllam fert, nec Tecmeſſam vnà patitur abire*; *quod præcedenti fragmento poſtulatum.* Hinc omnes.] *Feſtus*; omnes hinc. Vbi poëtæ] *pace Nonij, non puto hoc ex tragædiâ.* Murmuro] *al.* murmure. Neque Perpetrare] *vulgò malè. recta tamen lectio in margine, vt Vrſinus monet. quidam repon.* imperio, quiti. Patria] *viſum conuenire Teucro. quare hîc poſui.* Mihi claſſem impetrat] *legendum*; —— mihi claſſem imperat vt Theſſalam,
Noſtrámque in altum properiter deducerem.

IN EX INCERTIS.

Quadrupes] *Amphionis eſſe verba docet Cicero, ſuſpicor, in* Antiopâ. Ego odi] *Hunc verſum Macedo Philoſophus pro foribus templorū omnium ſcribi debere cenſebat: ego in animis & cordibus totius iuuentutis malim. ne illos imitetur, qui cùm leuiſſimi & vanitate toti diffluant, præcepta tamen ſapientiæ & grauitatis, & meram virtutem calamo crepant. quam vere Fabius*; Tum dignum operæpretium venit, cùm inter ſe congruunt præcepta

Digitized by Google

cepta & experimenta. Filias tibi] *puto ex Nyptris.* Hic tibi ſtrepitus] *hoc & ſequens in Duloreſtē trāſcribo.* Curuifrontes] *non malè m.ſ.* cornifrontes. Sol ſi perpetuò] *hæc ſic à Varrone referuntur, vt Pacuuij verba pateat mutata. fortè reſpexit Varro ad illud ex Antiopa*; flammeo vapore, *&c. vt animaduertit Pet. Victorius.* Ad manticulandum] *hoc fragm. cum ſeqq. quattuor, ex orco, vt Eurydicen Orpheus, Criticorum optimus reduxit. Vide Caſtigat. in Feſtum fol. 85. vulgata lectio talis, vt nec deſcribendam putarim.* Spiras ſparteas] *rudentes anchorarios.* Nec ſatis reſarrire] *citat Varro, eo tamen modo, vt non videatur Pacuuij.* Turbido.] *al.* turpido. *ſed quæ illa frons* innata? *non capio. an,* inarata? *hoc eſt rugoſa.* Improbus, confidens] *apud Nonium, ſic*; Idem lib. 10. Improbus confidens, nequam malus habeatur. *quid. cod.* æquum malus. *Num ergo caſtigandus Tiberius*; *Ennius lib. 10.* Improbu', confidens, æquè ac malus vt videatur. *vel*; æquum malus vt vid. *ſed non aſſeuero. opinationes ſcribo.*

IN L. ACTIVM.

Hunc alij Attium, *alij* Actium, *alij* Accium. *quouis vtere. Animoſi oris vocat Ouid. altum Horatius, diſertiſſimum Cicero*; *Moderat. Columella in Præfat. Virgilio, vt alterum poëtarum Principem coniungit. Velleius Paterculus extremo lib. 1. tragœdiæ Principatum adiudicauit his verbis*; Niſi aſpera & rudia repetas (*Liuium & Ennium perſtringit*) & inuenti laudanda nomine, in Attio, circáque eum Romana tragœdia eſt. *Sequente deinde lib.* clara etiam per idem æui ſpacium fuêre ingenia, in togatis Afranij, in tragœdiis Pacuuij atque Attij, vſque in Grçcorum ingeniorum comparationem euecti; magnúmque (*ſic lego*) inter hos ipſos facientis operi ſuo locum. adeò quidem, vt in illis limæ, in hoc (*Attio*) penè plus videatur fuiſſe ſanguinis. *Salue igitur Romanæ tragœdiæ Princeps Atti. tuæ has ego inferias memoriæ. Imitabor Theſeum,*

Diſiecta dolens membra laceri corporis

In ordinem diſponam, & errantes loco partes reſtituere conabor, ſi non ſuo, at vacuo loco: ſed Quàm magna lachrymis pars adhuc noſtris abeſt! *anquirent alij feliciùs fortaſſis, & per ſcriptorum agros corporis partes reliquas inuenient.* Ne tum] *Fruterius reponit*; Ne dum cùm feruat victus irac. *quod non placet.*

ÆGISTHVS.

Cùm manus] *ſunt qui*; Quoi manus.

ÆNEADAE.

Prætextata eſt. nam Diomed. hoc inter Tragœdias & Prætextatas intereſſe docet; quòd in illis Heroës, in his Romani proceres. vide Diomed. lib. 3.

Deuorabo.] *quid* deuotabo. *non muto. ſimilis varietas in Bibliis*; Deuotare ſanctos, *vel,* deuorare. *& apud Apuleium lib. 9. de Aſino. manuſcr.* deierando deuoraſti: *impreſſi,* deuotaſti, *vt aliis teſtatum.* Eo nunc, quæ] *huic verſui bonorum ſcriptorum Æſculapius, noſter Lipſius*; Et nunc, quæ eorum ſegnitas, ardet locus. *nam focum ardere quæ ſegnitas?*

Vim Gallicam] *intelligis, qui legis? non ego. Arbitrarer*; Vim Gallicam obduc

Digitized by Google

obduc contra in aciem exercitum. *Secundo quî medear, non habeo.* Calleci voce] *an hîc de Gallæcis mentio? nugæ. non illi Galli, de quibus agitur. videndum an ſcripſerit*; Gallici voce can. *vel*; Calles hi deuios canoro fremitu, *&c. vel ſanè*; Cales hi, *&c. de vrbe*, Cales, *Liuius lib. 8. & Ptolomæo, καλὴς dicitur; Stephano, καληνσία. Fruterius in veriſimil. emendat.* Gallanti voce, canoro fremitu peragrant minit. *vel etiam*; Galle tibi voce canora fremitum peragunt minit. *ſed nec prior coniectura ſatis dextra, & magis læua poſterior.* Dij ſumma tibi] *mera vulnera. laudo manum Ios. Merceri, qui*; De ſummâ tibi rerum duellum eſt, quod ab iis ſe partibus

Gliſcit: quibus rem ſummam & patriam quondam
adauctauit pater.

ALCESTIS.

Ad imitationem Euripidis. Cùm ſtrideret] *ſunt vet. lib. in quibus*, ſtrident. *in aliis*, ſtriderat. *malo*, ſtrideret. *proprium id Vmbris ac Manibus. Lucanus lib. 6.* Auribus incertum feralis ſtrideat Vmbra.

Statius Papin. 4. Thebaid.

Huius inaſpectæ luco ſtridere ſagittæ.

& 9. Thebaid. Stridebit veſtros Tydeus inhumatus ad ignes.

ALCMÆON.

Ex Alcmæone Euripidis, vel Aſtydamantis, citante Ariſtotele; de Alcmæone conſulendus etiam Thucyd. lib. 2. Fortaßis etiam, quæ infrà Catulo tribuimus, Attiana ſunt. Quod Dij] *monent in quib. lib. legi*, interpreſſum, *pro*, depreſſum; *& reſtituunt*, interdiu inferûm, *& anapæſticos cenſent.* Suos deſeruit] *Quidam*, Duos deſeruit, *& delet* τὸ ſunt. *placet deleri: alterum illud mallem non mutari.* Repoſitum immerentem] *certa lectio*, depoſitum & merentem.

ALPHESIBOEA.

Chæremoni puto ſcriptam Alpheſiboeam, ſed in Athenæo lib. 13. corruptè haberi Αλευσιβοία, *facili lapſu. hæc Alcmæonis vxor, infauſtum illud Eriphiles monile nacta, ſortem quoque. Propert. lib. 1. Eleg. 14.* Etſi eſt] *emendat Lipſius*: Etſi eſt in malis depoſitus animus meus; Quæ ſciui exinde audiet. Ita territa] *haut facilè perſuadear integrum eſſe locum Nonij. deeſſe puto totum Accij teſtimonium, præterea nomen auctoris, eius qui ſequitur verſus Heroici*, Membra animo, *&c. vt planè exiſtimem ſic Nonium caſtigandum.* Accius Alpheſiboea: Ita territa

——Membra animo ægroto cunctant ſufferre laborem.

Odiorum] *facio medicinam*; Odioſum hoſt. d. obuiam t. *&c. ſunt qui*; ô dirum.

AMPHITRYO.

Puto tragœdiam, idq; & fragmenta indicant, & Athenæus, qui Amphitryonem citat, non Archippi modò, ſed & Æſchyli: diuerſum ergo à Plautino argumentum. Hoc in re eſt] *fortaßis*, hoccine eſt. Cedo ecquid te] *mira lectionis varietas. hæc vna apud Feſtum*: *alia*, redhoſtitum cùm eaſſem obiecter: *tertia*, redhoſtitum cùm ea ſe oblectet. *Nonius ſic*: Quid

hic

hic redhoſtit viam, cometet obtet faciliùs. *Eſt qui non malè corrigat*; Cedo ecquid hic redhoſtit, cùm mî aſſem obhiet faciliùs *ſed meliùs alter*: —— cedo ecquid te redhoſtit, cùm ea ſeni

Obiectet faciliùs?

Tamen iſta tua] *tranſpoſitione exigua verſum concinnaui.* Cum patre paruos] *ſubuenite diligentiùs Critici: parum hactenus opis tuliſtis. nondum ſententia conſtat, licet moneatis in quib. lib. legi*, hiſcere; *pro*, viſcere; *licet reponatis*, miſcere. Non paruam] *vel pòſt*, ordibor; *alia perſona inſerenda, vel*, retine; *pro*, retice, legendum.

ANDROMACHE.

Hæc Malos annos] *numeris conſules, ſi reſcribas*: malos hæc: *ſententiæ quoque, ſi*, malos hoc.

ANDROMEDA.

Multi iniquo mulier animo] *ſecutus ſum in priore verſu Criticorum ſententiam; in poſteriore nihil mutandum duxi.* Miſera obuallata] *addidi ſyllabam voci*, obualla. Obeſſe intelligis.] *probum illud Fruterij lib. 2. Veriſimil.* obſeſſe, *pro*, obſeuiſſe.

ANTENORIDÆ.

Ex Antenoridis Sophoclis citat Athenæus. Namque venio huic] *vulgò malè*: namque huic inuenio, vt mea ope opes togæ integrent. *Inde ego*, Namque haud inuenio vt mea ope opes Troiæ integrem. *Eruditi tamen Critici cenſuram meæ prætuli, eiusq; lectionem excudi volui. facilè illi, & cuiuis alteri, laudem artis & induſtriæ huius conceſſero.*

Qui aut illorum] *reduc ad ſeſquiuerſum.*

ANTIGONA.

Hanc etiam à Sophocle mutuatus. Heu vigiles] *ita me non malè concinnaſſe arbitror.*

ARGONAVTÆ.

Talis fuit, & tam infelix Argonautarum exitus, vt Tragicum poëma dici debeat. Vide Apollon. Argonaut. & Medæam Senecæ chor. 2. primum ego fragmentum non ſatis ſanum, ſed verſuum praua tranſpoſitione ægrum arbitror. Vomit] *quidam*, eruit. *Turnebus lib. 26. Aduerſ. c. 33.* cernit, *contra carminis legem. valde mihi placet*, eruit, *quod eſt in Priſciani m. ſ.*

ARMORVM IVDICIVM.

Cedit Achilli] *ita nonnulli cod. vulgò habetur*; Cedit Achilli indutis armis, veſci ſtudet, vt ea cuncta optimè Achilli induto, leuia præ illis putet. *Sed cui malo, ſi meam adiecero coniecturam*;

Sed ita Achillis incluti armis veſci ſtudet,

Vt etiam cuncta optima is leuia præ illis putet.

meliora hæc certè. Æſtuat] *quidam*, acciuit, *corrigunt. quid ſi legas*:

— bene facis.

Sed nunc quid ſubiti mihi febris mali æſtuat?

Nam trophæum] *debetur caſtigatio huius loci Fruterio.*

Mora-

Morabilioni.] *mirabilis morio, qui hoc ſanum putet. Lipſius legit*; inorabili. *præclarè. vide not. varior. in Non.* Spes ſummas] *aly*, ſpes ſupremas. *nónne rectiùs*; In quo ſalutis ſpes ſummas ſitas habet exerciti? Dictio.] *Lambin. legit*; Pythius: *ſed corrumpit. Vide Turneb. lib. 30. aduerſ. c. 1.*

Virtuti ſis] *rectè aly* ſis, *pro*, is; *nam puto verba eſſe Aiacis, Euryſatem alloquentis: quæ fortè expreßit noſter cùm Æneas iubet Aſcanium virtutem ex ſe, ex alius fortunam diſcere.*

ASTYANAX.

Primum fragm. continet Andromachæ verba. Nunc in] *fortaßis addititium ex gloß.* id quærunt. Propter te] *Helenæ id obycit Andromacha apud Senec. in Troad. vt & illud de Græcis, quod ſequitur*, Quorum crudelitatem. Properantem egredi] *hoc repoſui pro*, aggredi. *vltimum* properantem, *ſcilicet præ metu, ſed primum vitioſum. quid ſi ſcrib.* Hic per matutinum lumen dum vado trepidanti gradu, *&c.* Abducite.] *eſt de Aſtyanacte, idem enim Seneca.* Vtinam] *Hecubæ votum de Caſſandrâ.*

Hunc Altiſpicem.] *vulgata lectione nil pote monſtrificabilius. quis enim malum hæc intelligat?* hunc altaiſpinem regionum fac ac deſiſtet exercitum morari, nec me ab domuitione marceretur obſcœno homine. *Nunc verò, vt exhibui, legentibus peruia & expedita cuncta. Vltimum verſum ego, ceteros Ioſ. Mercerus recenſuit. cur in vltimo diſſentiã, hæc eſt cauſſa. ille reponit*; *N.* ô obſcœnum hominem; *vt ſint alterius perſonæ verba. Ego, obſcæno* nomine, *vt cohæreat ſuperioribus, nihil adycio, demo nihil, ſolum* h, *in*, n, *muto.* obſcœnum *pro vitabili & malè auſpicato ſumi ſciunt, qui Non. legêre & Seruium. inde aues obſcænæ Ouidio, fames Maroni, & Accio, obſcæna dicta. obſcænum ergo nomen Aſtyanactis, ait Græcorum aliquis, & malè ominatum, morari claſſem: primò quia Aſtyanax regnatorem vrbium ſignificat; eoq́; magis ſi ad* Aſty *Atticum reſpexerit. Sic omen ex nominis etymologiâ quidam, cùm Verres in prouinciam Siciliam miſſus, acceperunt, eum prouinciam euerriturum, teſte Cicerone (etſi obſcuriùs) in 4. Verrin. Deinde quia eæ litteræ nomen eius conficiunt, quæ & vocalium multiplicatione, & numeris per eas ſignificatis (Græcis enim litteræ, vt & Arabibus & Hebræis, numerandi rationẽ obtinent) futurũ in bello, & imperio victorem ſuperſtitemq́; ſuperſtitioſo hominum ridiculorum errore, portendebant. cuius opinionis ſtultæ pulcrum veſtigium reperias apud Terentianum Maurum, hanc cauſam reddentem, cur Hector Patroclum, Hectorem Achilles ſuperarit:*

Et nomina tradunt ita litteris facta;
Hæc vt numeris pluribus, illa ſint minutis:
Quandóque ſubibunt dubiæ pericla pugnæ,
Maior numerus quâ ſteteris, fauere palmam:
Præſagia lethi, minimâ parte ſumma.
Sic & Patroclum Hectoreâ manu periſſe,
Sic Hectora tradunt cecidiſſe mox Achillis.

Ex ſententiâ Pythagoræorum, quorum ſors his numeris litterariis vanißimè nitebatur, cuius meminit Plinius lib. 28. Nat. hiſt. c. 4. Cic. 1. de Diuinat.

Neque ſolùm Deorum voces Pythagoræi obſeruauerunt, ſed etiam hominum quæ vocant omina, quæ maiores noſtri, quia valere cenſebant, idcirco omnibus rebus agendis, *Quod bonum, fauſtum, felix fortunatumq́ eſſet*, præfabantur. *Eo loco non ineptè*, nomina, *reponeretur: illa namque Pythagoræorum opinio, non ex quibuſuis vocabulis, ſed ex nominibus maximè, & primis dictionibus. Nominum quoque ratio in victimarum ductoribus, & in templorum dedicatoribus, & in locorum emptionibus ſollemnis Romanis, idem Cicero, & Plinius lib.28.c.11. & Tacitus lib.20. & Feſtus, non vno loco, docent. Vide Briſſon. lib.1. de form. fol.102. Poſſet etiam legi eâdem ſententia* obſcœuo nomine, *ex Nonio*, in obſcœuo. *Subtiliora hæc fateor, germanè tamen germana ad Attij mentem.*

ATHAMAS.

Argumentum Athamanteæ inſaniæ proſequitur Nonnus Panopolita Διονυσιακ. *lib.* θ'. *&* ι.

ATREVS.

Hanc ſenior Pacuuius ſonoram & grandem, ſed duriorem paullo & acerbiorem iudicauit. Vide Gellium lib.13. Noct. Attic. c.2. Concoquit partem] *commodiùs profectò, ſi;*

——concoquit partem vapore flammeo,
Tribuit verubus lacerta in focos.—— *vel*; in focum. Quo more funeſto colloquar] *mallem*; Quoi ore funeſto loquar. *Meliùs Douza iunior*; ——aut Pelopiâ digner domo?
Quoi me oſtendam? q.t.a? quem c. f. alloquar?
Infideli cuiquam] *mallem*; quoipiam.

BACCHAE.

Ex Euripide acceptam ipſa collatio docet. ſcripſêre præter Eurip. Bacchas, Antiphanes, Epicharmus, Epigenes, Lyſippus, & Sopater. Siluicolæ] *coniunxi duo fragmenta.* Formæ figura] *ampliùs arrideret*; formâ, figurâ.
Euie] *alij*; Euthya. *in Macrobio etiam ſequens carmen*;
Almáq. curru noctiuago Phœbe; *ita adducitur, vt non videatur huic fragmento coniungendum, ſed alteri alicui. quia ſubditur Egnatij exemplum*;
Roſcida noctiuagis aſtris labentibu' Phœbe:
cùm tamen Attij verba componantur cum illis;
Vitiſator curuam ſeruans ſub imagine falcem.
Stirpe cum inclyta] *Vide an non probum mage*; Deinde o. ſt. c.i. Cadmi vagant Matronæ p.t.

BRVTVS.

Nocte] *verba Lucretiæ de Sex. Tarquinio.* Cùm iam] *ſomnium Regis Tarquini, cui meâ ope verſuum ordo, ſententia exigente, quarti & quincti tranſpoſitione, redditus.* Rex quæ] *interpretatio coniectorum.* Haud temere viſa] *alij*; temere improuiſo. Egregium] *fortaſſis*; egregiâ.

CHRYSIPPVS.

Edidit & Strattis, ſed ex Euripide iſta.

Digitized by Google

Clytæmnestra.

Valuæ reſonunt] *ſunt, qui,* valde; *minùs bene. In vet. Imp. additur vox vna;* ſed valde r.r. domus. Mali pigrent.] *eſt in multis lib.* pigne. *vox nihili.*

Scibam hanc mihi] *verba Caſſandræ, vt & apud Senecam Agamemn.*

Aut ego] *ait Electra clepens Oreſtem.*

Deiphobvs.

An hoc drama de morte Deiphobi, quã Virg. in 6. Æneid.; an aliquid Comici ſocci continet, vt & noſtri, Demetrius: *quem planè comœdiam puto fuiſſe.*

At infando] *ſic quid. alij verò;* Aut infando homine gnatula erat, aut arena ſi ex ſole, Qui neque, *&c. Denique nonnulli;* Aut infando homine gnatula ait à cœna ſe exule, Quinque annos, neque amicus vnquã grauis, neque hoſtis fuit. *Æquè omnes deſcobinatè. mihi medicamentum, quod dem, non ſuppetit. Vereor, ne duo Attij & Attæ teſtimonia coaluerint, aliquâ parte interceptâ. nam illa,* at gnatula ait à cœna; *non difficulter ex iſtis,* Atta in Gratulatione, *demigrarint, ſed hariolor.*

Diomedes.

Paſſim quæ præda] *ſunt qui, quia præcia à præciendo, iccirco corrigunt;* Paſſimque præcia. *mallem;* paſſimque prædæ. Me Argos] *ſic Non. in Feſti libb. inconſtans lectio, in quibuſdam;* Ergo Argos referam; nam hîc ſum gnobilis. *in aliis;* Ego me Argos referam (nam hîc ſuam gnobilis.) *&c. quam puto rectiorem.* Inſolentiam] *ſcribe,* inſolentiâ, *Latino caſu.*

Epigoni.

Ex Æſchylo. vide Papinium in Thebaid. Sed iam] *ad ſenarios hi reuocandi.* Nunc pergamus] *Lipſius;* nunc pergam vt.

ΕΠΙΝΑΥΣΙΜΑΧΗ.

Ego vellem vbique Latinis verbis ſcribi Epinauſimache. *coaluit enim ex Græcis tribus,* ἐπὶ ναυσὶ μάχῃ, *de induſtria. vide Iliad. 15.* Martes] *Hectorem & Aiacem.* Scamandriam] *vulgò,* Vmandriam. *hinc Aldus;* Cùm Andriam. *Ego;* Scamandriam. *loquitur de victoriâ Achillis ad Simoentem, cùm eius curſum rapidum, cadauerum ſtitit multitudine. nota res ex Homero, Catullo, ceteris.* Haud fatiſcam] *nonnulli lib.* antefatiſcar.

Primores] *quid. lib.* Ni, *pro* niſi. *hinc recenſeo;*

——primores procerum reuocarent nomina
Ni eſſet quis, qui armis, *&c.*

Eos mortalis fænis] *corruptiß. locus. Ariſtarchi legunt,* Mortaleis felicis miſereri ſæpe ſtudio nolo. *ignoſcant, nec hoc placet.*

Erigone.

Erigona Icarij filia, patris deſiderium non ferens, ſuſpendium elegit. vide præter ceteros Nonn. Dionyſ. μζ'. Tum autem Aeg.] *ſic vulgò, quam lectionem ego non comitaßim aſſenſu meo; minùs etiam illos, qui ſufficiunt,* cobitaſſet. *Egregia Palmerij coiectatio, niſi ſi paullo audacior,* Accius Antigona;

Tum autem Ægiſthus ſi med eodem letho comitaſſet patri.

Inprimis aſſentior non eſſe ex Erigona, *ſed mendosè citaſſe Noniũ: ſed putem ad Epigonos potiùs pertinere, quàm Antigonem; vel ſanè ad Ægiſthum.*

Digitized by Google

Sed vbi ad finem] *Et hîc duplex Nonij mendum : vnum quod ex* Erigone *adducatur, cùm pertineat ad* Ægiſt. *alterum, quòd malè*, aſſiſtit,*pro*, aſtitit. *Lipſius totum ſic recenſebat* ; Sed vbi ad fanum v.e.v. i. f. e.l. Atque Oreſtem g.ſ.f. p. adſtitit. *de arâ Tauriâ.*

Eriphile.

Amphyarai vxor à filio necata, de qua Propert. lib. 2.

Evrysaces.

Aiacis & Tecmeſſæ filius Euryſaces à Sophocle nominatur. an de hoc? hic Teucrum mortuo patre Salaminem redeuntem acceſſu prohibuit, teſte Iuſtino lib. vlt. Iam potero.]*petit Euryſaces liceat ſibi Salaminem incolere. quare ſcribendum, vt volunt Critici*, Iam pater. *&* Salaminẽ, *addo*, tecum, *pro* texum. *nondum tamen planè ſana verba. Lipſius caſtigat*; Iam petere incipiam, etſi nequit id, cõtendam quaſi ex compoſito tecum Salaminem abeam. Sed vt ratuſta & raueſte] *nolo, dum conor fieri Oedipus, Dauus eſſe, & magis turbare omnia. proponam emendationes aliorum*; *Quidam*, atrâ veſte & vaſtitudine tetrâ formatus. *alij* ; ſed vtere tu iſtâ veſte & vaſtitudine trade formam tuis. Diffidam] *mira mera. mihi crede, & curationem hominis eruditi vtere*; Diffidam autem , & de re turbat vulgum ambiguâ, ac ius vitat, mœros diſiicit. Heu me.] *Quid ſi huic annectas quod ſequitur*; Hei mihi, *&c.* Magis eos eſſe] *quid ſi*; magis creſcere?

Tot Tropæa] *bene ſit ſcriptori, qui ſua caſtigatione denſiſſimas nubes diſcuſſit errorum. cuius operâ, clara nunc quæ priùs erant prorſus nebula.*

Nihil eſt. ſi autem ad te] *adiuuant caſtigantes*; ad te ire tardat ſocium. *nec ampliùs. ego ſic totum locum reſtituo* ; Nihil eſt. ſi autem ad te ire tardat, ſociûm in portu copiæ ſubſiſtent. modò tute ipſe effer arma (*vel effirma*) & compara. Heu mihi] *Augiæ cerno ſtabulum , conabor* κοπρὸν *egerere. Inprimis poſt Accij verba duplex vocabulum* (alia perſona) *inſeritur. perperam. id per N. litteram noto. tum amplector, quod in aliis libris eſt*; ſolitatem. *tertiò ex eo quòd iidem continent*, multis talia; *elicio*, multi mali. *denique ſic recenſeo:* Hei mî, vt etiam hæc ærumna luctũ addit luctibus!

N. Quid miſeraris, Euryſace, ſolitatem memorans tuam?
Quid formidas? te commiſerabar magis, quàm miſerebar mei,
Tam multis mali aliquando vexata generibus.

Ilico inquam] *vet. impreſſi*; i.i. habitato vis quàm propiùs. *quid ſi*, habitat iſtam propiùs ; *vel*, nobis quàm propitius?

Iliona.

Rimarentur loca.] *alij* ; rimarem loca. *quid ſi*, humore, *pro* humorem? *humoris enim indiciis aquilegi vtuntur.* Attrice vrſum.] *quidam lib.* Atriſe. *fortè*, Atrum ſe vrſum ; *vel*, Atticum vrſum. *multi enim in Parnetho monte.*

Iön, ſeu Iö.

Ionem ſcripſit Eubulus , & Euripides etiam , vnde noſter. Appoſuit] *citatur hoc fragm. eadem à Priſciano pag. bis, vno loco habetur*, inſtituit; *altero*, appo-

appoſuit. Ex Taurino.] *citat Priſcian.lib.6.vbi manuſc.quatuor* in Ioë, *vt & vulgati. Sequenti verò fragmento excuſi*, Ione; *manuſcripti* Ioë, *vt etiam conſtanter lib.* 10.

MEDEA.

Non tota, magna tamen parte ex Euripide. Niſi vt aſtu] *ſunt qui legant*; *Niſi vt aſtu ingenium fingam, laudem d.l.l.* Tun' Dia Medea es] *belliſſima hæc Paſſeratij caſtigatio, digna viſa, quam in contextum reciperem. quid enim loci hîc nondum fortaſſis nato Diomedi?* Par neci] *ſequor*; pernici.

MELEAGER.

Ex Euripide. laudatur etiam Athenæo Meleager *Ciræ Comici. hiſtoriam pete ex 8. Metamorph.* Sextam Teſſeras] *feliciter iampridem alij*; ſectantes feras. Gaudent] *alij lib.* dona tenent. *item*, conſtat caput. *Lipſius*, currum celebrant, *pro*, currunt celebrant. *& ſtatim*, Munerauit, *pro*, numerauit. Abſtruſo] *v.l.* obſtruſo, *vt & m.ſ. Claudiani, Prudentij, & Senecæ non vno loco.* Tum vt] *alij libri*; Timidè vt e.c.ſ. agnita v. a. a. accinit.

MELANIPPVS.

Scripſit Ennius Menalippam; *Euripides* Melanippum: *niſi fallunt codices. & ſic Critici Actianam hanc indigetant, quæ vulgò* Menalippus *dicitur.* Menalippæ, (*ſi ſic dicenda*) *argumentum Amazon à Theſeo capta, qua de re Pauſan. in Atticis, & Plutar. in Theſeo:* Melanippi *verò ambiguum, an Tidei fratricidium; an crudelis laniatio Melanippi Thebani, de quibus Statius lib. 1. & 8. Thebaid. & Pauſan. in Bœotic. Quid etiam ſi infelices amores Melanippi & Comethus, de quibus Pauſan. in Achaic.? Sed omnino puto Attium & Ennium vocaſſe Melanippam. ſic enim Euripides vocat apud Athenæum lib. 12. & 14. &, qui de eâ fuſiùs egit, Dionyſium Halicarnaſſ. in Rhetoric. non ſemel, qui ſic vocant. Ariſtoteles tamen vocat,* Μεναλίππην, *in Poët. Notandum verò Euripidem duas ſcripſiſſe Melanippas, vnam Sapientem (Dionyſio* σοφὴ *dicitur) de qua loquitur Ariſtoteles; aliam ligatam* δεσμῶτιν *nominat vtroque loco Athenæus :* Sapientis *argumentum ex Dionyſio petendum.* Ligatæ, *quod fuerit neſcio, ſi non idem, quod Sapientis; & differentia in eo quòd* Ligata *non philoſophetur: vel ligatâ fortè captiuam Amazona exhibebat. Vtram verterit Attius, non liquet.*

Rodus ſaxeum] *ſecutus ſum caſtigationem Criticorum, vt & in præcedēti.* Diſcendi] *aliàs*; dicendi. En eum] *ſecutus ſum vet. ſcripturam, non*, æneum, *recentiorem. in extremum etiam locum, putem*, ad eum, *alicundè adrepiſſe.* Vnde, aut quis] *ſic Non. Cicero verò 2. Tuſculan.*

Florem quíſnam liberûm inuidit meûm.

MINOTAVRVS.

Quî fit quòd à Priſciano lib. 6. fragm. hoc ſingulare ex Ione *adfertur, ſed paullo aliter?* Ex taurigeno ſemine ortam fuiſſe, an humano eam? *duobúſne in locis Attius eundem verſum? an quia Macrobius, vel Priſcianus errarunt citando? in recentioribus Macrobij*, fuiſſe, *deeſt.*

MYRMIDONES.

Ex Æſchylo vel Sophocle. Tu pertinaciam] *ſic emendant Critici; mihi*

nec vulgata lectio videtur reÿcienda prorſus; Tu pertinaciam e. A. h. p. Ego peruicaciam aio, & à me vti volo. Nam p. dicis me e. & v. Perſ. p. p. nil moror. H. f. ſ. i. i. p. T. a. q. v. e. d. q. laudi datur. Laſſis trahere] *tento*; claſſis. Infrenes] *litterulæ immutatione curata omnia. priùs*; infrenis.

Quòd ſi iſta] *ſuccenſentis raptâ Briſeide Achillis verba ſunt: ideo mihi illud bonæ frugis perplacet, è lib. 2. Veriſimil.* Quòd ſi vt decuit iſta mœchum, aut me eius mœraret dolor, Iamdiu inflammari, ardere naues vidiſſet ſuas.

NEOPTOLEMVS.

Cuiuſdam Theophili Neoptolemum adducit Athenæus. Vbi nihil contra rationem & quam habuit] *interpolandum iudico*; v. n. c. orationem æquum h. *Fruterius*, Vbi nihil contra rationem æquam habuit, aſſenſit libens. *Lipſius autem*; contra orationẽ eam quam habui, aſſenſit ſilens.

Do & pudet] *cœpit alius, ego perſanabo, reſcribens*; Dolet puderque Graiium me & v. p. An pro me Dane] *belliſſimè Cuiacius olim*; *Idem Andromeda*; Nec qui te adiutem. *ſecutus id ego, ſuo loco repoſui.* Decorare] *Fruterius recenſet*. Deos ornare eſt ſatius, quàm vrbẽ tæniis.

Sed quem mihi] *quidam lib.* ſed cùm. *non iuuant antiquarÿ, nec lectionum varietas ad manũ, quam ruſpemur. tacitus laudarim eum qui ad amuſſim iſta dedolabit.* Acritas] *de hoc loquitur Gellius lib. 13. c. 3.*

NYCTEGRESIA.

Sunt qui diſtinguant à Nyctegerſiâ; *ſunt qui vnam velint, & hoc vltimum mendoſum. vidi qui* Nyctegræciam *inſcriberet. mihi non liquet, vna an duæ, variant enim Grammatici Nonÿ codices. quare tutiſs. viſum vnum in locum omnia cogere. de argumento conſtat, nocturnam eſſe conſultationẽ Agamemnonis & primorum Græciæ. Vide Homer. Iliad. κ΄. quæ pars opinor illo tempore Attÿ priſco more, de quo ſuprà, laudabatur.*

OENOMAVS.

Arcem aſtuque] *ſic cum Mureto legerim. nam vulgata lectio* arcana aſteumque, *prorſus blitea: quorundam emendatio*, Arpinam Aſamque, *aliena, longè petita, præter mentem & rem.* Coniugium Tiſis patereat te itiner tendere.] *in aliis lib.* coniugẽ ciſiis patere, ad te itiner tendere. *me neutrum ſatullat; nec magis fortaſſis alios mea coniectura, quam tamen adſcribo*; Coniugium Piſis petere, eò te itiner tendere. *Piſis enim hæc geſta, eò proci Hippodamiæ gratiâ contendebant. Vide Comment. in Troad. verſ. 848.* Horrida] *legitur hoc fragm. ab omnibus, affirmatè tamen aſſero non intelligi à quoquam. ita conſpurcatum eſt maculis: quas nunc nequeo eluere.*

PELOPIDÆ.

Et commouent] *tolerabile. ſed numquid melius?* commonent.

Ceſſo hinc ire] *niſi hæc Atreus inſit de adulterio vxoris cum Thyëſte; præſtaret, reponere*, letho, *pro* lecto: *qui mihi quidem iſthic non commodè ſtratus.* Prætextæ.] *ſic Gellius, quem conſule, ſi vacat, de voc.* ſquallidus. *in Nonio legitur*; textæ.

PERSIDAE.

An idem argumentum cum Perſis *Æſchyli & aliorum? vt & hic,* Perſæ, *legendum? Scio;* Perſas *fuiſſe comœdiæ nomen apud Græcos, ex Athenæo; vbi luxus Perſarum carpebatur; qua de re fusè Robortellus in Poëticam Ariſtotelis pag. 19. & 20. ſed Attij hanc tragœdiam ex Æſchylo fuiſſe reor. in manuſc. Priſciani continetur;* Satinus vt quemcunque.

PHILOCTETES.

Scripsêre Æſchylus, Sophocles, Euripides, Antiphanes, Euphorion, Strattis; ex tribus primis multa noſter. Vide Coniectan. in 6. Varron. de ling. Lat. quæ me multum iuuerunt. Contempla.] *Duo fragm. conſarcinaui.*
Niues] *hunc verſum etiam Cenſorin. refert, ſed nec integrum, nec laudato auctore; quemadmodum nec Cicero Tuſcul.* 1. Qui iacet in lectulo humido] *hæc quinque verba, ſunt qui Attij, ſunt qui Ciceronis eſſe contendunt. vtriſque ſatisfeci. illis, quibus aſſentior, ea in contextum referendo; his ſententiam ipſorum non prætermittendo.* Contegens] *vulgò apud Cenſorin. legitur;* contegit. *nec dicit cuius Poëtæ ſit: ſed ſententia monet huc pertinere, & Cicero qui de Philoctete, ad hunc locum reſpiciens, ſcribit;* pennarúmque contextu corpori integumenta faciebat. Fato] *Doctiores nunc omnes arbitror præ hac alterius Critici caſtigatione, aliam Turnebi lib. 2. aduerſ. c. 8. faſtidire.* Phrygiâ Minorem] *ſic recenſui, pro,* Phrygiâ.
Caprigenum trita vngulis] *hæc verba ſodes commiſce cum ſuperiori fruſtulo, hoc pacto;* Loca aſpera, ſaxea teſca tuor, Caprigenum trita vngulis.
Cùm ex viperino] *hæc ego illis annecterem, quæ paullo antè poſui;*
—qui iacet in lectulo humido, *&c. in fine fateor,* cient, *legendum; licet Cicero,* cierent, *contineat. non tamen Ciceronis contextus emendandus ex Attij loco. data namque Tullius opera ita ſcripſit, vt illi quod præceſſerat (nempe,* tum conſolabantur, cùm, *&c.) reſponderet.* Claſſibus auctor, Grauis Dardaniis] *emendaui numeros,* Claſſibu' ductor, Graui Dardaniis, *& cet.* Si imperaſſes] *quidam lib.* Si par tibi eſſes, non ego nunc e.m.

PHINIDÆ.

Fortaßis ſumta fabula ex Phineo *Sophoclis, quem Stephanus citat; vel Æſchyli, quem Athenæus, à quo citatur etiam Phineus Theopompi Comici. Putem narratum, quo pacto Phineus Crambin & Parthenium filios ſuos excæcarit, & ipſe poſtea ab Harpyiis fuerit infeſtatus: & ab Hercule interemtus, qua de re Apollon. lib. 2. eiusq́. Scholiaſtes non pauca.* Phinidas *cuiuſdam citat Ariſtoteles in Poët. vbi rectè m. ſ.* ἐν τοῖς φινίδαις: *nec viro docto de hac lectione fuit dubitandum, & apud Suidam mallem* φινείδες. *de Phinidis enim Theodectæ drama.* Crepitu] *alij malunt;* cum crepitu.

PHOENISSAE.

Ex Euripidis Phœnißis, vt fragmentorum collatione plures iam docuerunt.
Quàm natum] *in impreß. Priſciani libris;* quique natum. *ſed ſic quadam membranæ: aliæ;* quia natum. *& mox,* oſtentum, *pro,* oſtendis.
Ab dracontis ſurpe amata exoratus genere antiquior] *portenta. ſic expiant librißpices;*

—— ab dracontis es
Stirpe armatâ exaratus, genere antiquior.

De Sparticis iſtis, egi in Senecæ Med. Fortè meliùs reponas; ab dracontis is Stirpe. *frequens in libris omitti ſyllabam ſequentem, ſi ſimilis præcedenti proximæ. exempla paßim, maximè* Il. *Florentinis. & amplector Lipſij coniecturam*; exortus, *pro*, exoratus.

PROMETHEVS.

Conuerſa ex Æſchylo, teſte Cicerone 2. Tuſcul. Attij eſſe, Nonius, in adulo, *& Priſcian. conuincunt.* Profuſus flamine] *Lipſius*; flamine profuſus. *& recepi in contextũ; & vidi alius quoque placere poſtea.* Iouis ſatelles] *de quo idem Attius lib.* I. *Sotadicor.*; Non ergo aquila, ita vt hi prædicant,
Sciderat pectus. ——

has pœnas ſupremo fato Prometheum pendiſſe, in Philoctete Attius etiã narrauit, verbis quidem à Cicerone relatis 2. Tuſcul. ſed ſuo more detortis poëtæ verſibus. Turnebo non aſſentior, qui 2. Aduerſar. c. 9. hæc Ciceronis eſſe vult, refellunt Priſc. & Nonius. Auolans] *ſic Turnebus & Lambinus, cùm priùs legeretur,* aduolans; *vitioſè.*

TELEPHVS.

De hac Horat. ad Piſones; Telephe vel Peleu malè ſi mandata loqueris. *& cet.* Pectora] *vet. imp.* pecora. *non probo.* Quem ego vbi] *Æſculapium accerſe, qui ſanet depoſitum. ego quid applicem impræſentiarum, non habeo, præter ſuſpicionem, legendum*;

Quem vbi ego adſpexi, Diuorum aliquem intus
Viderer; nî veſtitus teter, mæſtitudo, vaſtitas
Deprædicarent hominem eſſe.

Mollibat] *tranquillabat, pacabat.* Profectò] *ſic ego litterulâ mutatâ. nam qui reponunt,* nequaquam eſt ortus mediocri ſatu, *nimis quàm à libris abeunt.* Horrificali] *fortaßis*; horrificabili. Paſtórque illius] *deme vnum l. & lege*; Ilius. *ſcilicet Paris.*

TEREVS.

Tragœdiam fuiſſe docet Ouid. 2. Triſtium eleg. I. *ſcripsère Græcè: teſtibus Suidâ, Ariſtotele, & Athenæo, Sophocles, Cantarus, Anaxandrides (quorum duorum,* Terei *comœdiæ fuere) Aſtydamas & Carcinus. Vidi aliquando incerti auctoris* Procnen *ab Academia Venetâ excuſam.* Suauitas conſpiritum] *Sic Ariſtarchus Gallicus, & explicat* συναυλίαν. *vulgò*; conſpiritantis animæ. *& erit fortè qui id tueatur, me tamen non ſubſcribente.*

Tereus indomito more] *lubentius ego*; indomito corde. *etſi illud etiam defendi queat, ſicuti apud Virgil. in Ciri*; meritorum more.

Deum Cadmo] *ſic nonnulli. alij*; Deum Cadmo generatum ſemel affare & famulanter pete. *Nonius in* famulanter, *ſic*; Deuincat, mone natum, Semelâ aſſure, & famulanter pete. *in*, affari *autem hoc modo*; Deum Cadmo generatũ ſemel affare, & famularent perpetuere. *Ego aliquando ſcribebã*; Deum Cadmigenam, natũ Semelâ, affare, & famulanter pete.

Fama] *quid. lib.* flamma. *quid. etiam omittunt verbum*; viget.

Digitized by Google

Nouus nouo] *verba videntur Terei nolentis monita Philomenæ æqua in aures admittere; vt & illa paullo priùs poſita:*

Alia hîc ſanctitudo, aliud & nomen & numen Iouis. *ſed non occurrit quo pacto caſtigem prima verba.* Exanclaui] *exanclo an exantlo ſcribendum, certant Grammatici. de hoc loco vide Turneb. lib. 2. aduerſ. c. 8.*

Virginalem me ore] *ſic plerique. Lambinus autem;* more.

Lacertorum toros] *vulgò lacertos eſſe volunt eam partem, quæ à cubito ad carpum; nec deſunt teſtimonia; hîc videtur ſubijcere proximè humeris, vt & Ouid. in Metam.* —— laudat digitóſque manúſque,

Brachiáque & nudos media plus parte lacertos.

Idem:

—— redeunt humeri, & ſubiecta lacertis

Brachia —— *ſcio tamen nec ipſum perpetuò exactè hoc diſcrimen obſeruaſſe.* Hæc è Tartarea] *quid.* à, *pro,* è. *& paullo pòſt,* obſeruantem; *non,* aſſeruantem.

THEBAIS.

Scripsêre Antiphanes & alij, de quibus egi olim in Aduerſar. Septem ad Thebas, *præter Æſchylum dedit Amphis Comicus.* Cùm id Circæo] *ſic Non. in,* nitidare; *quidam cod. alij;* quin idcirco fonte adueniunt mundulæ, nitidantur; vulgò quæ præpediuntur vi ſonipedum. *paullo minùs prodigiosè. cenſebam capiti ſic mederi poſſe;* Cùm è Dircæo fonte. *nequeo ceteris membris.*

TROADES.

Liberiùs hanc ex Euripide vertit, potuit etiam nonnulla ex Æſchyli Phrygibus. *quatuor manuſc. Priſciani vocant,* Troiades.

IN EX INCERTIS ATTII.

Obuiolauit] *ita Turneb. & explicat, vitium obtulit. at rectiùs alij monent eo loco nihil Actianum contineri.* Sumno] *hoc eſt ſomno. ſecutus ſum Fuluij & aliorum caſtigationem.* Cuſtodem aſſiduum Ioni] *hunc eundem verſum adducit Cariſ. ſed ſcribit;* Inoni. *nos etſi ſup. in* Inone, *dedimus; hîc rurſus, quòd neſciamus an bis aliter ac aliter ab Attio poſitus.* Scindens dolore] *Agamemnon Attianus, teſte Cicerone.* Vacci acri] *alij lib.* Vacci acreis crepitanteis melos. *fortè an;* Bacchæ acreis crep. melos?

Immune] *explicat Turneb. lib. 15. c. 11.* Quorum genitor] *Hercules.*

IN ILIVM.

Quis iſte Ilius? nuſquam alibi eius nomen reperio. an fortè reponendũ apud Macrob. Lælij *nomen, cuius meminit Appuleius? an* Rutilij, *cuius Placiades, & primæ litteræ euanuerunt? an* Liuij? *an* Iulij? *vide quæ de Sulpitio retuli lib. de Tragœd. cap. vlt. nam vltima hæc coniectura potior. nihil definio.*

Flammeam per æthram] *ad Etymologiam Olympi alludit, de qua nos alibi.*

IN MEMOREM.

De hoc diximus in lib. de Tragœd. Membranæ quædam Fulgentij eo loco continent; non, Memor, *ſed* Mummius in Herculis tragœdiâ.

Digitized by Google

In Granivm.

Corruptum huius vatis nomen, apud Fabium lib.2. ab iis qui Caninium (vt Valla) vel Gabinium repoſuerunt; apud Nonium quoque & Cenſorinum. pro, impulſa; *mallem,* impulſu.

In Gracchvm.

Humidam] *ſic Cenſorin. ſed ex Priſciano lib. 6. reſcribe,* humidum; *ſic etiam Liuius in Adon.* humum humidum pedibus fodit.

In Q. Catvlvm.

Vnde hæc] *Catulo tribui, quia Cicero Catulum alloquens;* Quid ipſe *(inquit)* Alcmæo tuus, qui negat, *&c. & iſta adducit. vide quæ ſup. ad Attij Alcmæonem diximus.*

In Varivm, Ovidivm, Pomponivm, et Rvtilivm.

Hæc Varij, ſunt Atrei loquentis verba. apud Fabium correctum à Gallandio habetur, Iam fero; *cùm in ceteris,* iam ferre. *Idem Fab. lib.* 10. Varij Thyeſtes cuilibet Græcorum cõparari poteſt. Ouidij Medea videtur mihi oſtendere, quantum vir ille prę̃ſtare potuerit; ſi ingenio ſuo temperare, quàm indulgere maluiſſet. Eorum quos viderim, longè Princeps Pomponius Secundus; quem ſenes parum Tragicum putabant, eruditione ac nitore præſtare fatebantur. *Idem lib.* 11. Senecæ copiam *tribuit,* Pomponio autem elegantiam. *Ego miror cur Critici noſtri Thebaidem Senecæ ademptam Pomponio non aſcripſerint. ego me id ſuſpicatum aliquando non diffiteor: nec dubitauerim æquè illum ornata dare potuiſſe. ſed de hoc ſuo loco. De Rutilio nihil equidem alibi legi. in manuſc. etiam vno Lutacij, ſeu Fulgencij Placiadis, legitur,* queſieris miſer, quam ſep. *in alio;* quereris m.q.ſ. *De Mæcenatis Octauiâ egi, quando de ipſis Tragicis.*

In fragmenta incertorvm tragicorvm.

Quattuor priora videntur verba Aiacis, in Armorum iudicio.

Falleret] *ſubiungit Cicero;* Illi verò non modò cum hoſtibus, verũetiam cum fluctibus (id quod fecit) dimicare melius fuit, quàm deſerere conſentientem Græciam ad bellum Barbaris inferendum. *In quibus verbis pellucent mihi quædam ipſius poëtæ, quæ ſuis Cicero intexuit.*

Accuſem] *ſic lib. 3. ad Herenn. ſed primò de Inuent.* accuſes.

Vidi te Vlyſſes] *Sarcaſmus Aiacis.* Quia Mater] *multa ſequentia fragmenta videntur ad Attij Troades referenda: quæ vnum in faſciculum colligaui. Diſceptantibus autem Criticis cuinam, Attio, an Pacuuio reddenda, Attio crediderim. facit ſtylus, huic ſimilior. facit Ciceronis conſuetudo, qui Attiana ſine auctoris nomine, Pacuuiana nominatim ſolet laudare.*

Eheu iudicauit] *vt qui ſæpe ſcopum petunt, aberrant ſæpe: ita Criticis accidit in conijciendo. exemplum præbet Turneb. lib. 5. Aduerſar. cap. 23. de hoc loco diſſerens.* Aduenient] *hæc & præcedentia omnia ad vaticinium Alexandræ* in Troadib. *Attij; quæ ſequuntur, ad* Hecubam *eiuſdem retulerim. nonnulla namque reſpondent Euripid. Hecubæ.*

Mor-

Mortuorum] *vox hæc ab adtextu. ſunt autem verba Polydori.* O pater, ô patria] *horum conſerruminationem vt probem, inducor quòd oratio pro Sextio indicet omnia ex eadem fabula eſſe.* Mater te appello] *qui Ciceronis Lucullum & Horatij lib. 2. Sat. 3. & Ciceron. pro Sextio legerit attentè, facilè deprehendet ad Ilionam referenda.* O Patrocle] *hoc cum tribus ſequentibus perſpicuè ad eam fabulam referendum; quâ Græcorum aduerſa ad naues pugna deſcribebatur. ſunt enim, Cicerone teſte, Eurypili & Patrocli verba. vide Turneb. lib. 4. Aduerſ.* Æſculapij] *in orat. legitur,* Æſclapij. Impius.] *ſequentia, vſque,* nequaquam; *partim Atrei, partim Thyeſtæ verba ſunt, ex Attij* Atreo; *vel, Pelopidis. poſui ex caſtigatione Adr. Turnebi lib. 7. cap. 18.* Vnquam] *concinnius legas;* vſquam. Proinde] *prius hoc ex coniecturâ poſui, in* Atreo. Nequaquam] *hunc verſum, & proximum illum,* Qui volt, *loquitur Niobe, in Athamante vel Bacchis.* Qui volt] *hunc Cicero aſſerit eſſe omnium malorum ſeminatorem.* Neque tuum] *Cicero ſignificat eiuſdem eſſe, cuius ille,* Namque Æſculapij, *&c. qui Attij eſt. Attij ergo et iſte.* Ille tranſuerſa] *hoc fragm. & ſequens, ex Medea ſunt.* Quod in re] *iſta & ſeqq. aliqua poterant reponi in Attij Atreo.*

Ipſe ſummis, *Item,* Neque ſepul.] *Thyeſtæas hæc preces continent; Turnebus commutat, ſed non in melius.* Quemnam] *ex Thyeſte, neſcio cuius citat Cicero.* Nolite] *Thyeſtæ verba, dubio procul; ſed innumera, numeris conentur alij reddere.* Refugere] *Æethæ querela; niſi ſi apud Ciceronem Thyeſtis nomen deprauatum; quod non omnino à vero alienum.* Pol mihi] *An Medeæ verba? ſimilia etenim apud Senecam loquitur.* Ego cùm] *verba Telamonis de Aiace.* Hiccine eſt] *ex Attij Telamone.* Imò] *Achillis apud eundem verba.* Audiſne] *Cicero ait ex* Epigonis *eſſe.*

Summam] *vide Turneb. lib. 7. Aduerſ. c. 18.* Quo genere] *cur hoc hemiſtychium poëtæ eſſe nequit? at vulgus tribuit Ciceroni, non poëtæ. non pugnabo, tribue & tu, ſi libet.* Ænea] *hoc ego fateor ex Nyctegreſia videri; ſequens, ego non arbitror.* Nihil horum] *Andromacham contemnentis Hermionæ verba, ni fallor, apud Pacuuium. Fertilitatem barbaram ad luxum & mundi muliebris ornatum refert Turneb. lib. 4. c. 18. non placet. quin potiùs fertilitatem ſterilitati ſuæ (quòd liberos ipſa nullos pareret) opponit. cui rei vxoriæ, & agri nomen, metaphoricè accommodari, quis neſcit?* O Apollo.] *Priorem verſum Varro lib. 6. videtur Manlio tribuere: ſed malo plus ſoluere, quàm partem detrahere. Sequentia duo fragmenta ad Medeam pertinent.* Ioue] *Ex Eurip.* Oreſte. *Diomedes paullo aliter;* Ioue prognatus eſt v. p. T. Ex T. ortus Pelops, ex Pelope ſatus, *& cet.* Impero Argis.] *Primus hic verſus in o. l. quos vidi Quinctiliani, etiam Aldinis lib. 9. cap. vlt. mendosè legitur,* Hypero-Argus ſceptra mihi liquit *P. mendum vidit Gallandius, & Græcaturiens reponit* ὑπερούχος ſceptra, *& cet. ſed hoc credant pueri, & qui nondum ære lauantur, Tragicum Latinum Græca ſuis miſcuiſſe. Ex Seneca lib. 10. epiſt. 81. ad Lucill. corrigendus Fabius. licet & ipſe Seneca in vet. impreſſ. ante annum milleſimum quingenteſimum decimum ſextum ſic;*

Impe-

Digitized by Google

Impero agris, *in excuſis verò anno* 1521. Impero Argis. *ſed deerat adhuc verſui ſyllaba, quam ſe Muretus ex Siculo cod. primùm ſcribit reddidiſſe:* En Impero Arg. *in contextu tamen ab eodem caſtigato legitur mendoſè*; Ex impero. *ex veſtigiis opinor ſcribendum; tam apud Fabium quàm Senecam*; Rex impero Argis. regna (l. ſceptra) m. l. P. *&c. nec indecora repetitio ad exaggerationem.* Rex impero, regna. Quod niſi] *verba Teucri in Aiace, ex Sophocle.* Sacras ſacram] *legebatur*; ſacrare ſacram. *repoſui*; ſacras ſacram. *ludit in contraria vocis* ſacer *ſignificatione. videntur verba Clytæmneſtræ excuſantis ſe quòd maritum necarit.* Mehe] *pro* me, *frequens Tragicis, notat Fabius lib. 1. c. 5.* Ritæ] *non intelligo. fortaßis*; Ni te Theſprotûm pudeat Regis, quod, *&c.* Sed iam] *malè ſana verba. ſummus Criticus*, de cælo, *non*, ſe cælo. *ſed quis ille pater Auroræ? an Sol?*

Nam quid] *Dignum quod adſcribatur, non tamen ex tragædiâ.*

Ore beato] *quid ſi*; Phœbe? *Hæc verò Cenſorini plera mendoſa, & fortaßis exempli tantùm gratiâ conficta; quapropter multa eiuſmodi omiſi, tum à Cenſorino, tum à Seruio in Centimetro relata.* Nam nos] *Ex Euripidis Creſphonte monet Cicero: videntur tamen, vt & ſequentium maior pars, ab ipſo Cicerone, non ab aliis, conuerſa. ſed malo prodigalitatis, quàm parcimoniæ reus, veſtro cum bono, fieri.* Vnde ſibi] *Cicero*; idem quod apud Ennium dicat Pythius ille Apollo ſe eſſe, eum vnde ſibi, ſi non populi & reges, at omnes ſui ciues conſilium expetant, *&c. Ex his ego verbis exputando colligo primi verſus medicinam*; Vnde ſibi populi atq. reges conſilium expetunt. Multi' modis] *Dion. Lambinus hæc edi curauit, vt quinque verſus continuos. id ſi verum eſt, quod mihi non liquet, omnes Enniani ſunt; cui quinctum ego iam ex Grammaticis veteribus tribui.*

Labor, pericula] *vt potui hæc ex orat. pro Sextio exſcalpſi. Attio adiudicarim, nec prorſus à mendis libera præſtiterim.* Summum amicum] *apud Ciceron. pro Sextio tribus diſſecta locis conglutinaui, vt puto, non infeliciter. certum mihi ſic Attium edidiſſe. Attij quidem, quem diſertiß. poëtam nuncupat, ipſemet paulo pòſt docet.* Animaduerte] *Regum hæc eſſe imperia Cicero ait.* Struunt] *Procne & Philomela.* Cunctæ] *mallem* cultæ. *puto eſſe Pomponij Secundi. vide Comment in Oedip.*

Hæc habui in Fragmenta. fruere (lector) & memento quot à nobis verba Tragicorum correcta, totidem ſcriptorum, qui adducunt, vulnera ſanata. Ne erres, & inutilem hanc operam putes.

FINIS.

Digitized by Google

MARTINI

ANTONII DELRII

EX SOCIETATE IESV

SYNTAGMATIS

TRAGOEDIÆ LATINÆ

Pars ſecunda.

In qua L. Annæi Senecæ Tragoediæ cum Aduerſariis recognitis, &c. vti ſequens pagina indicabit.

ANTVERPIÆ,

EX OFFICINA PLANTINIANA,

Apud Viduam, & Ioannem Moretum.

M. D. XCIII.

Cum gratia & priuilegio.

Digitized by Google

In hac ſecunda Syntagmatis parte continentur.

L. ANNAEI SENECAE TRAGOEDIAE

I. *Medea*
II. *Oedipus.*
III. *Thebais.*
IIII. *Hippolytus*, ſeu *Phædra.*
V. *Hercules Furens.*
VI. *Hercules Oetæus.*
VII. *Thyeſtes.*
VIII. *Troas* ſeu *Hecuba*, ſeu *Troades.*
IX. *Agamemnon.*
Incerti poëtæ, Octauia.

Nunc primùm à Mart. Ant. Delrio caſtigatæ,

& in eas

ADVERSARIA OLIM EDITA, ET FELIC. MEMOR. V. CL. LVDOV. DELRIO dicata; nunc recognita, & in melius mutata, auctaque.

Digitized by Google

AVXILIARIA CASTIGATIONI CONTEXTVS.

1. MANVSCRIPTVS codex meus,omnium quibus vſus, optimus; cui pauca initio,& fine, foliola deerant.
2. Alius VVinckeliani collegij, Louanij,x.trag.cõtinens.
3. Burdegalenſis tertius,quem ab *Eliâ Vineto* mihi conceſſit vtendum *Martialis Campanus* Medicus : ſed iſte non tam tragœdias, quàm ſcedia præſtitit.
4. Quartus omnium tragœdiarum integer; quem mihi *Simon Milangius* typographus commodauit, acceptum à Cl.V. *Ioanne Chauuino*, Præſide Eguiano.
5. Quinctus m.ſ. etiam integer collegij Societatis IESV Moguntiaci; ſed prorſus recens.
6. Exemplar Lugdunenſe excuſum à Gryphio anno 1536. quod *Ludouicus Carrio* I.C. cum tribus m.ſ. contulerat.
7. Exemplar Complutenſe excuſum, propriâ *Gundiſalui Suarij Oblancæ* manu nonnullis locis caſtigatum,& notis breuibus hîc illic illuſtratum; accepi à *Societatis* IESV collegio Legionenſi.
8. Editio vetus Herbipolenſis, earum quas vidi optima, &, arbitror, emendatiſſima,fortè & prima; cui non additur annus impreſſionis, ſed in calce hoc epigramma;

Clauditur iſte liber Senecæ, repetendus in omne
Æuum, hunc ardenti pectore, Lector, ama.
Preſſerat Herbipolis Martinus in vrbe decenter
Lipzec. hoc munus, candide Lector, ama.

9. Editio Veneta prima,caſtigata & commentar. ornata à Bernardino Gellio Marmita, Anni 1492. apud Laſarum Iſoardam. hæc in paucis diſſentit à m.ſ. meis,& ab Herbipolenſi.
10. Secunda Veneta,anni 1493. apud Matthæum Capcaſam Parmenſem emendata & illuſtrata commentar. Danielis Caietani Cremonenſis : hæc incepit innouationum nonnullarum ſementem iacere.
11. Tertia Veneta, anni 1510. apud Philipp.Pincium : hæc admodum vitioſa, ſuis erroribus anſam præbuit ſequentibus multa commutandi, ſed in deterius.
12. Editio Pariſienſis, Iudoci Badij Aſcenſij, cum eiuſdem commentar. anni 1515. videtur expreſſa ex Pincianâ, ſed præſtat; & præfert emendationem Maſerij & aliorum duorum.
13. Baſileenſis Henrico Petriana,anni 1529. in cuius margine quædam lectiones variæ : hæc prima longiſſimè à veterib. libb. cœpit recedere, ſuſpicor ex coniecturâ : & hanc ſecutus in pleriſque N. in ſuis caſtigationibus.

Digitized by Google

14. Lipſica ſeu Lipſienſis Erneſti Voegelini, ex emendatione N. viri aliàs eruditi, ſed cuius in hunc auctorem opera parum laudabilis. hanc ad litteram expreſſit Chriſtoph. Plantinus Antuerpiæ, Anno CIƆ. IƆ. LXXVI. cum meis Aduerſariis. nec eſt quòd quis mihi quidquam illius tribuat. nam quæ in Aduerſariis monueram, non ſunt in contextum relata: & contextus ille purus putus Saxonicus eſt.
15. Excerpta ex his decem tragœdiis, collecta ab *Alberto Eib* in *Margarita poëtica*; qui *Pij Secundi* cubicularius fuit; & videtur m.ſ. tantùm libris vſus, nonnullis etiam, qui nobis perierunt.
16. Denique CL. V. I. *Lipſij Animaduerſiones* in has tragœdias: (qui vno ex m.ſ. ſanè præclaro, plura reſtituit, & felicius, quàm ceteri omnes; & mihi plus adiumenti attulit, cunctis iis quos recenſui) editæ Lugduni Batauorum Anno CIƆ. IƆ. LXXXVIII.
17. Vſus ſum & Fr. Raphelengij Iunioris Caſtigationibus.
18. *Thebais*, edita Pariſiis, à Frid. Morellio, cum ſcholiis *Q. Florentis Septimij Chriſtiani.*

*M*ODVS *in caſtigatione adhibitus*, vt nullam coniecturam meam in contextum retulerim, contentus in Aduerſar. vel Commentario monuiſſe. quicquid mutatum Lector deprehendet; factum id m.ſ. vel impreſſorum codicum auctoritate ſciat.

Plurima quoque, quâ ab interpunctis, quâ ab orthographiâ, quâ ab ordine, & perſonis interloquentibus, ſublata vitia; quorum, quòd indubitata videbantur, nulla in commentariis, tædij vitandi causâ, mentio facta.

Planè in corrigendo cautus & ſubtimidus, quàm more multorum præceps & temerarius, eſſe malui.

Vale, quiſquis hæc legis, & Deum pro me deprecare.

L. ANN.

Digitized by Google

L. ANN. SENECÆ Medea.

TRAGOEDIA I.

PERSONÆ.

Medea. Creon. Chorus.
Iaſon. Nutrix. Nuncius.

ACTVS PRIMVS.

MEDEA.

DIi coniugales, tuq́ genialis tori
Lucina cuſtos; quæq́, domitorem freti,
Tiphyn nouam frenare docuiſti ratem;
Et tu profundi ſæue dominator maris;
Clarumq́ Titan diuidens orbi diem;
Tacitisq́ præbens conſcium ſacris iubar
Hecate triformis; quosq́ iurauit mihi
Deos Iaſon, quosq́ Medeæ magis
Fas eſt precari; noctis æternæ chaos,
Aduerſa ſuperis regna, maneſq́ impios,
Dominumq́ regni triſtis, & dominam fide
Meliore raptam; voce non fauſta precor:
Adeſte, adeſte ſceleris vltrices deæ,
Crinem ſolutis ſquallidæ ſerpentibus,
Atram cruentis manibus amplexæ facem:
Adeſte, thalamis horridæ quondam meis
Quales ſtetiſtis: coniugi lethum nouæ,
Lethumq́ ſocero & regiæ ſtirpi date.
Mihi peius aliquod, quod precer ſponſo malum
Viuat: per vrbes erret ignotas egens,
Exul, pauens, inuiſus, incerti laris:
Me coniugem optet, limen alienum expetat,
Iam notus hoſpes: quoq́ non aliud queam

Peius

ADVERSARIA IN MEDEAM.

Medea. Medeas multi ſcripſerunt. apud Græcos occurrunt Eubulus, Strattis & Cantharus, ſed horum Medeæ comœdiæ fuerunt: tragœdias hoc nomine inuenio compoſuiſſe, Græcè quidem Euripidem, (cuius tragœdiam noſter imitatur, & quam nonnulli Neophoni, ſeu Neophroni aſcribunt) Herillum, Diogenem, Philiſcum, & Demologum; Latinè verò Ennium, Attium, Pacuuium, Varronem, & Ouidium; cuius Medeam Tertullianus ſcribit ex Virgilianis verſibus centonis inſtar conſutam fuiſſe: quod verum ſit necne, alij cogitent. equidem ex ea verſus iſte citatur:

Seruare potui, perdere an poßim rogas?

qui non eſt ex Virgilio, niſi fortaſſis ex illo; in Ciri:

Vt me ſi ſeruare potes, ne perdere malis.

Lucanus quoque fertur Medeam inchoaſſe.

1 ***Dij coniugales.*** quos noſter infrà eodem actu, & Plutarchus in αἰτίοις, & Alexand. Sardius lib. 1. de morib. gent. c. 7. recenſent; nempe Iuppiter τέλειος, nuptialis ſeu patrator; Iuno τελεία, Venus, Diana, Hymenæus, Πειθὼ; quam Ennius Suadam, Cicero Leporem, Horatius Suadelam vocauit.

2 ***Lucina.*** Iuno, Diana; de qua Catullus in ſæculari carmine:

Tu Lucina dolentibus
Iuno dicta puerperis.

Terent. in Andria:

Iuno Lucina fer opem, ſerua me obſecro.

Lucina Græcis εἰλείθυια. Virg. in Ciri:

Per te & ſacra precor per flumina Ilithyia.

alij ὠδῖνας teſte Pauſaniâ appellant. Athenis inter deas γενετυλλίδας colebatur.

Tiphyn nouam frenare docuiſti ratem. tam audaci tralatione vſi ſunt Catullus, qui currum pro naui; & Horatius, qui Eurum per Siculas vndas equitare dixit. tale illud ex veteri poëta apud Cariſium, libro 4.

Tiphyn aurigam celeris fecêre carinæ.

quod, ſi vera refert Iul. Pollux, è Græcâ tragœdiâ fuit expreſſum. ***Docuiſti.*** Mineruam alloquitur.

11 ***Dominam.*** Proſerpinam. Virgilius 6. Æneid.

Hi dominã Ditis thalamo deducere adorti.

12 ***Meliore.*** raptam Pluto vxorem duxit, ductam non repudiauit vnquam, vt Iaſon Medeam.

13 ***Vltrices deæ.*** Eumenides Athenienſibus dictæ σεμναὶ θεαί, auctoribus Sophocle, Ariſtophane, Plutarcho, ceteris. Inde factum vt Pœnæ dicantur à Virgilio, in Ciri:

Ergo iam cauſam mortis me dicere iuncta
Verberibus ſæuo cogunt ſub iudice Pœnæ.

20 ***Ignotas.*** non ſimpliciter accipiendum, ſed pro inimicis. nam quemadmodum notus amicum ſignificat, apud Virgilium; *Nec mihi notorum deſſectunt lumina vultus:* ſic hoc loco *ignota* pro hoſte ſumitur.

Digitized by Google

Peius precari, liberos ſimiles patri,
Simileſq́; matri. parta iam, parta vltio eſt.
Peperi. querelas, verbaq́; incaſſum ſero.
Non ibo in hoſtes? manibus excutiam faces,
Cæloq́; lucem? ſpectat hoc noſtri ſator
Sol generis, & ſpectatur, & curru inſidens
Per ſolita puri ſpacia decurrit poli?
Non redit in ortus, & remetitur diem?
Da, da per auras curribus patriis vehi,
Committe habenas genitor, & flagrantibus
Ignifera loris tribue moderari iuga.
Gemino Corinthus litori opponens moras,
Cremata flammis maria committat duo.
Hoc reſtat vnum: pronubam thalamo feram
Vt ipſa pinum; poſtq́; ſacrificas preces,
Cædam dicatis victimas altaribus.
Per viſcera ipſa quære ſupplicio viam,
Si viuis anime; ſi quid antiqui tibi
Remanet vigoris: pelle femineos metus,
Et inhoſpitalem Caucaſum mente indue.
Quodcunque vidit Phaſis aut Pontus nefas,
Videbit Iſthmos. effera, ignota, horrida,
Tremenda cælo pariter, ac terris mala.
Mens intus agitat; vulnera, & cædem, & vagum
Funus per artus: leuia memoraui nimis.
Hæc virgo feci: grauior exſurgat dolor.
Maiora iam me ſcelera poſt partus decent.
Accingere ira, teq́; in exitium para
Furore toto: paria narrentur tua
Repudia thalamis. quo virum linques modo?
Hoc quo ſecuta es. rumpe iam ſegnes moras.
Quæ ſcelere parta eſt, ſcelere linquetur domus. "

CHORVS.

Aſclepiadei, Glyconici, & Hexametri.

Ad regum thalamos numine proſpero,
Qui cælum ſuperi, quiq́; regunt fretum,
Adſint, cum populis rite fauentibus.
Primus ſceptriferis colla tonantibus
Taurus celſa ferat tergore candido.
Lucinam niuei femina corporis
Intentata iugo placet: &; aſperi
Martis ſanguineas quæ cohibet manus,
Quæ dat belligeris fœdera gentibus,

28 *Spectat hoc noſtri ſator Sol generis.* Ennius, in Medea, eam ſic loquentem introducit:

Iuppiter, tuq́; adeò Sol, qui res omnes inſpicis,
Quiq́; tuo lumine mare, terram ac cælum contines,
Inſpice hoc facinus priuſquam fiat, prohibe ſcelus.

37 *Pronubam thalamo feram, Vt ipſa pinum.* Catullus: —— *manu*
Pineam quate tædam.
quo loco Palladius Fuſcus, Anton. Parthenius, Mar. Anton. Muretus, & Philippus Beroaldus in lib. 4. & in lib. 10. Apuleij de aſino aureo, ex Feſto & Plinio reponunt *Spineam.* alius, in Coniectaneis in Varronis libros de ling. Latina, vnum Varronis & alterum Ouidij locum eodem pacto emendauit. eiuſdem opinionis eſt Alexander Sardius libro 1. de moribus & ritibus gentium cap. 7. Me autem valde mouent omnia Senecæ exemplaria, quæ & hîc & paullo inferiùs ſemper *pinum* continent. Virgilius etiam, in Ciri, ſcripſit;
Pronuba nec caſtos incendet pinus odores.
nec eſt qui eò loci aliter legerit. quid? quòd in Nonio, vbi Varronis hac de re verba ponuntur, quas vidi membranæ omnes vulgatis libris conſentiunt? Et verò ex diuerſis arborum generibus hæ faces confici potuerũt. Plinius ſanè ſuis temporibus ex corylo confici conſueuiſſe ſcribit. Quamobrem, viro optimo & doctiſſimo, Barnabæ Briſſonio, in lib. ſingular. de ritu nuptiarum, aſſentior, exiſtimanti tam pinum, quàm ſpinum albam huic vſui ſolitam accommodari. Vt ea ſummorum virorum emendatione ſcriptoribus illis opus non ſit.

49 *Hæc virgo feci.* cùm Abſyrtum fratrem meum diſcerpſi: qua de re lubet aſcribere antiqui poëtæ verſus; à Cicerone relatos libro 3. de natura Deorum:

Poſtquam pater appropinquat, iamq́; penè vt comprehendatur parat;
Puerum interea obtruncat, membráque articulatim diuidit,
Perq́; agros paßim diſpergit corpus: idq́; eâ gratiâ;
Vt dum nati dißipatos artus captaret parens,
Ipſa interim effugeret: illum vt mæror tardaret ſequi,
Sibi ſalutem vt familiari pareret parricidio.

58 *Aßint.* hoc ait, quia tunc teſte Catull.
—— *Præſentes domos inuiſere caſtas*
Sæpius & ſeſe mortali oſtendere cœtu

Et

Et cornu retinet diuite copiam;
Donetur tenerâ mitior hoſtiâ.
Et tu, qui facibus legitimis ades,
Noctem diſcutiens auſpice dextera,
Huc incede gradu marcidus ebrio,
Præcingens roſeo tempora vinculo.
Et tu, quæ gemini præuia temporis
Tardè ſtella redis ſemper amantibus,
Te matres auidæ, te cupiunt nurus,
Quamprimùm radios ſpargere lucidos.
Vincit virgineus decor
Longè Cecropias nurus;
Et quas Taygeti iugis
Exercet iuuenum modo,

Muris

Cælicolæ, nondum ſpreta pietate, ſolebant. quo tempore Pelei & Thetidis nuptias Dij præſentia ſua honorarunt.

Rite fauentibus. rite fauebant, qui bona verba loquebantur, & malis verbis ſe abſtinebant. tale eſt illud Ouidij;

Et bene te, bene me, patriæ pater optime,
dixi.

63 *Martis ſanguineas quæ cohibet manus.* vel de Venere intelligas, de qua ſunt illa Petri Bargæi:

Sancta Venus procul hinc, diros procul
eſſe furores
Ipſa iube; in ſauos reÿce bella Getas,
Ac iam ſupplicibus Tuſcis da diua perẽni
Pace frui. Martem cogere ſola potes.
Namq; ille æterno deuictus vulnere amoris
Reiicit in molles ſe tibi ſæpe ſinus,
Excipit & recubans ſuaues ex ore lo-
quelas, †

† *Quis iras nimium mitigat ille truces.*
Hunc tu igitur placidam nobis dea candida pacem,
O tiaq; amoto dulcia poſce metu.
Otia nam, pacemq; ſimul, modò faueris, ipſe,
Dum renouant reges impia bella, dabit.

67 *Qui facibus legitimis ades.* Hymenæe. de quo Claudianus:

Hunc Muſâ genitum legit Cytheræa, ducemq;
Præfecit Thalamis: nullum vinxiſſe cubile
Hoc ſine, nec primas fas eſt attollere tedas.

71 *Quæ.* Heſpere, qui diem noctemque annuncias.

72 *Tardè ſtella redis ſemper amantibus.* optant enim amantes tuum aduentum noctis nuncium. Vnde Catulliani iuuenes:

Heſpere qui cælo lucet iucundior ignis?
Qui deſponſa tuâ firmes connubia flammâ.
Quod pepigere viri, pepigerunt antè parentes,
Nec iunxere priùs quàm ſe tuus extulit ardor.
Quid detur à Diuis felici optatius horâ?

at Virgilianæ virgines inter ſpem & metum fluctuant, eandemque ſtellam amant & oderunt, in Ciri:

Poſtera lux vbi læta diem mortalibus almum,
Egelido veniens mani quatiebat ab Oeta;
Quem pauidæ alternis fugitant optantq; puellæ,
Heſperium vitant, optant ardeſcere ſolem.

quare eædem apud Catullum;

Heſpere qui cælo fertur crudelior ignis?

77 *Taygeti iugis.* de Spartanis virginibus loquitur, de quibus ſunt illa antiqua,

Nihil horum ſimile apud Lacænas virgines,
Queis magi' palæſtra Eurota, ſol, puluis, labos,
Militia in ſtudio eſt, quàm fertilitas barbara.

de his etiam integra exſtat Propertij eleg. lib. 3. vbi inter cetera legitur:

Et modo Taygeti, crines aſperſa pruinis,
Hortatur patrios per iuga longa canes.

qui poëta quod ait paulo antè,

Quòd non infames exercet corpore ludos,
Inter luctantes nuda puella viros:

hoc intellige quaſi Spartæ turpe non fuerit. mos enim & conſuetudo turpitudinem excuſat. Ouidius in epiſt. Paridis:

More tuæ gentis nitidâ dum nuda palæſtra
Ludis, & es nudis femina miſta viris.

Lycurgi hoc inſtitutum fuit, quod cùm in Lycurgi vita Plutarchus conatur excuſare, egregiè operam ludit, & tandem vi veritatis compulſus, inquit: Ἦν μὲν οὖν καὶ ταῦτα παρορμητικὰ πρὸς γάμον, λέγω δὲ τὰς πομπὰς τῶν παρθένων, καὶ τὰς ἀποδύσεις, καὶ τοὺς ἀγῶνας ἐν ὄψει τῶν νέων ἀγομένων, οὐ γεωμετρικαῖς, ἀλλ' ἐρωτικαῖς, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, ἀνάγκαις. prudenter Euripides, in Androm.

——οὐδ' ἂν εἰ βούλοιτό τις,
σόφρων γένοιτο Σπαρτιατίδων κόρη,
αἳ ξὺν νέοισιν ἐξερημοῦσαι δόμους,
γυμνοῖσι μηροῖς καὶ πέπλοις ἀνειμένοις,
δρόμους, παλαίστρας τ' οὐκ ἀνασχετοὺς ἐμοί,
κοινὰς ἔχουσι——

numquam ſanè legem illam Platonis lib. 5. de republ. probare potui, qua feminas nudare corpora præcepit. quamobrem non immeritò grauiter reprehenſus fuit à Cyrenenſi Theodoreto, in eo opere cui titulum fecit Θεραπευτικὴ τῶν Ἑλληνικῶν παθημάτων. quid enim ſi non hęc impudentia eſt? an quidquam tam pronum ad libidines, quàm operta membrorum nudare? *D. Ambroſ. lib. 3. de virginibus.* an non mulier vna cum tunica pudorem pudicitiamque exuit? *Herodotus lib. 1. Clemens Alexandrin. in Pædagogo, D. Cyprianus, de habitu virginum.* an non nuditas illa regium Prophetam, virum ſanctiſſimum, in ſcelus grauiſſimum impulit? nónne Caracallam nefariis nuptiis ſe commaculare coegit? nónne nuda Ariſtoclea viſa mox amatorum manibus diſcerpta interiit, ac propterea Strato ſe ipſum interemit? *Plutarchus, in narrationibus amatoriis.* Prudenter itaque Ennius: *Flagitij principium eſt, nudare inter ciues corpora.*

Digitized by Google

Muris quod caret opidum;
Et quas Aonius latex,
Alpheusq́; ſacer lauat.
Cedent Æſonio duci,
Si forma velit aſpici;
Proles fulminis improbi,
Aptat qui iuga tigribus;
Nec non qui tripodas mouet,
Frater virginis aſperæ:
Cedet Caſtore cum ſuo
Pollux, cæſtibus aptior.
Sic ſic cælicolæ, precor,
Vincat femina coniuges,
Vir longè vt ſuperat viros.
Hæc cùm virgineo conſtitit in choro,
Vnius facies præminet omnibus.
Sic cum ſole perit ſideribus decor,
Et denſi latitant Plëiadum greges;
Cùm Phœbe ſolitum, lumine non ſuo,
Orbem circuitis cornibus alligat.
Oſtro ſic niueus Phœniceo color
Perfuſus rubuit: ſic nitidum iubar
Paſtor, luce nouâ, roſcidus aſpicit.
Ereptus thalamis Phaſidos horridis,
Effrenæ ſolitus pectora coniugis
Inuitâ trepidus prendere dexterâ;
Felix Aoniam prendito virginem.
Nunc primùm ſoceris ſponte volentibus,
Conceſſo iuuenes ludite iurgio.
Hinc illinc iuuenes mittite carmina.

Rara

79 *Muris quod caret opidum.* Sparte.

81 *Alpheusq́; ſacer.* Sacer, quia fluuij, teſte Theocrito, θείων ἄρχός. & quia, vt ait Pauſanias ἠλιακ. ά. Alphei aqua Ioui Olympio grata putabatur; iccircoque Elei hac ſacrificiorum cineres abluebant, iiſque Iouis Olympij ſimulacrum illinebant. Sic intelliges illa Moſchi:

Ἀλφειὸς μετὰ Πίσαν ἐπὴν κατὰ πόντον ὁδεύῃ,
ἔρχεται εἰς Ἀρέθουσαν ἄγων κοτινηφόρον ὕδωρ,
ἕδνα φέρων καλὰ φύλλα καὶ ἄνθεα καὶ κόνιν
ἱεράν.

hoc eſt, non puluerem ſacrum, ſed cinerem ſacrũ. Sic interpretor, licet omnes diſſentiant. moueor Pauſaniæ verbis: κατ᾽ ἔτος δὲ ἕκαστον φυλάξαντες οἱ μάντεις τὴν ἐνάτην ἐπὶ δέκα τοῦ ἐλαφίου μηνὸς, κομίζουσιν ἐκ τοῦ Πρυτανείου τὴν τέφραν· φυράσαντες δὲ τῷ ὕδατι τοῦ Ἀλφειοῦ, κονιῶσιν οὕτω τὸν βωμόν. ὑπὸ δὲ ἄλλου τὴν τέφραν ὕδατος ποιηθῆναι πηλὸν οὐ μήποτε ἐγγένηται. καὶ τούτου εἵνεκα ὁ Ἀλφειὸς νενόμισται τῷ Ὀλυμπίῳ Διῒ ποταμῶν μάλιστα εἶναι φίλος. quod autem de Alpheo dixit Moſchus, etiam teſtatur Hugo Falcandus, qui ante trecentos annos vixit, ſcriptor non malus, cuius de Arethuſa fonte „in Sicula Hiſtoria verba ſunt hæc: Ideóne „ſolum natale fugiens, & immenſa (*ſic lege,* „*non, immerſa*) maris ſpacia longis tractibus „ſubterlabens, in ciuitate Syracuſana caput „attollis, proximoq́; mari influens, Alpheum, „quem antè fugeras, in maiori portu ſe tibi „immiſcentem offendis?

82 *Cedent Æſonio duci.* ait Iaſonem formoſiorem eſſe Phœbo, Baccho, Caſtore & Polluce, quos antiqui optimâ formâ fuiſſe memorant. ad hunc locum reſpexit Claudianus, in epithalam. Honorij A. & Mariæ, his verſibus:

Quæ digna formæ laus erit igneæ?
Te Leda mallet, quàm dare Caſtorem.
Præfert Achilli te proprio Thetis.
Victum fatetur Delos Apollinem.
Credit minorem Lydia Liberum.

eo excellentior Claudianus, quòd non contentus dixiſſe, hos illi cedere quem laudabat; addit etiam amicis iudicibus illi ceſſuros; quæ maxima victoria eſt. tale illud Maronis:

Pan deus Arcadiâ mecum ſi iudice certet;
Pan deus Arcadiâ dicet ſe iudice victum.

89 *Pollux, cæſtib. aptior.* Homer. Odyſ. λ.
Κάστορά θ᾽ ἱππόδαμον καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα.
Theocritus εἰδυλλ. κγ΄.

——φοβερὸν Πολυδεύκεα πὺξ ἐρεθίζειν,
χεῖρας ἐπιζεύξαντα μέσοις βοέοισιν ἱμᾶσιν.

„Arnobius lib. I. contra gentes: Caſtores, equos vnus domitare conſuetus, alter pugillator bonus. Ideo non Caſtor, ſed Pollux dicitur ἀμάμυκτος ab Homero, ſiue quiſquis ille eſt, in hymnis; κρατερὸς, ab Apollonio libro I. ἀεθλοφόρος, à Theocrito dicto loco, & Staſimo, in verſibus infrà adductis.

91 *Vincat femina coniuges* &c. exprimit Catullianum illud in epithalamio;

——*non tibi*
Herculeia periculum eſt,
Ne qua femina pulcrior
Clarum ab Oceano diem
Viderit venientem.

97 *Lumine non ſuo.* ad etymum alludit. nam lunam dictam volunt quod luce luceat aliena. qua de re dicetur alibi.

99 *Oſtro ſic.* tale illud boni poëtæ:

Indum ſanguineo veluti violauerit oſtro
Si quis ebur; vel miſta rubent vbi lilia multâ
Alba roſâ: tales virgo dabat ore colores.

Phœniceo. nonnulli manuſcripti *puniceo.* vtrumque

Rara eſt in dominos iuſta licentia.
Candida thyrſigeri proles generoſa Lyæi,
Multifidam iam tempus erat ſuccendere pinum:
Excute ſolemnem digitis marcentibus ignem.
Feſta dicax fundat conuicia Feſcenninus.
Soluat turba iocos: tacitis eat illa tenebris,
Siqua peregrino nubit fugitiua marito.

ACTVS SECVNDVS.

MEDEA. NVTRIX.

ME. *Occidimus, aures pepulit Hymenæus meas.*
Vix ipſa tantum, vix adhuc, credo malum.
Hæc facere Iaſon potuit? erepto patre,
Patriâ, atque regno, ſedibus ſolam exteris
Deſerere? durus merita contemſit mea,
Qui ſcelere flammas viderat vinci, & mare?
Adeóne credit omne conſumtum nefas?
Incerta, vecors, mente non ſanâ feror
Partes in omnes. vnde me vlciſci queam?
Vtinam eſſet illi frater. eſt coniux: in hanc
Ferrum exigatur: hæc meis ſatis eſt malis.
Si quod Pelaſgæ, ſi quod vrbes barbaræ
Nouere facinus, quod tuæ ignorant manus,
Nunc eſt parandum. ſcelera te hortentur tua,
Et cuncta redeant: inclytum regni decus
Raptum, & nefandæ virginis paruus comes
Diuiſus enſe, funus incertum patri,
Sparſumq́ ponto corpus, & Peliæ ſenis
Decocta aheno membra. funeſtum impiè
Quàm ſæpe fudi ſanguinem? at nullum ſcelus
Irata feci. ſæuit infelix amor.
Quid tamen Iaſon potuit alieni arbitrij
Iuriſq́ factus? debuit ferro obuium
Offerre pectus. meliùs, ah meliùs dolor
Furioſe loquere: ſi poteſt, viuat meus,
Vt fuit, Iaſon: ſin minùs, viuat tamen,
Memorq́ noſtri, muneri parcat meo.
Culpa eſt Creontis tota; qui ſceptro impotens
Coniugia ſoluit, quiq́ genitricem abſtrahit
Natis, & arcto pignore aſtrictam fidem
Dirimit: petatur ſolus hic: pœnas luat,
Quas debet. alto cinere cumulabo domum.
Videbit atrum verticem flammis agi,
Malea longas nauibus flectens moras.

recipi poteſt. nam Phœnicius color, puniceus eſt, vt docent Anton. Thyleſius lib. de colorib. cap. 10. Cæſar Scaliger, de ſubtilitate ad Cardanum, exercitat. 325. num. 13. Claudianus: *Album puniceo pectus diſcriminat oſtro.* de oſtro Vitruuius lib. 7. Architect. c. 13.

109 *Rara eſt in dominos iuſta licentia.* raró iure ac legibus permittitur dominis cõuiciari. ad hunc locum attendit Claudianus ita canens:

Permiſſisq́ iocis, turba licentior,
Exſultet tetricis libera legibus.

quamquã Claudius de militibus agat. Spargi autem in ſponſum & ſponſam quædam conuicia conſueuiſſe, infrà docet, aiens:

Feſta dicax fundat conuicia Feſcenninus.

(quo loco conuicium in bonam partem ſumitur) Feſcennina carmina ſunt illa Catulliana: *Diceris malè te à tuis*
Vnguentate glabris marite
Abſtinere: ſed abſtine, &c. nec aliud illuſtrius inuenire potui exemplũ huiuſmodi conuiciorum; idq́ue addi poteſt illi Senecæ exemplo, quod refert Briſſon. de ritu nuptiar. pag. 52.

110 *Thyrſigeri.* Palladius Rutilius, de inſitionibus lib. 12.

Robora thyrſigero platani concordia Baccho.
Proles. Hymenæe.

Feſcenninus. bene Briſſonius d. libro pag. 53. coniecit ad Feſcenninos ſpectare locum hunc Varronis, in Agathone: "Pueri obſcœnis verbis nouæ nuptæ aures returant." Hoc malo, quàm, *reſtaurant*, vel, *riturant.*

121 *Qui ſcelere flammas viderat vinci & mare.* flammam taurorum ſacris magicis, mare lacerato fratre. hæc autem duo nominat, quia ex tribus quæ Græci mala exiſtimãt, duo ſunt mare & ignis, tertiũ eſt mulier.

132 *Inceſtum.* optimè, meo iudicio, in quibuſdam membranis legitur *incertum.*

149 *Malea longas nauibus flectens moras.* Malea promontorium per quinque millia paſſuum in mare protenditur: vbi quia, propter continuas ventorum procellas, periculi plena eſt nauigatio, natum eſt prouerbium, Μαλέαν δὲ κάμψας ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε: in cuius explicatione multa à collectore adducuntur. iis addo Ouidij carmen, è libro 2. Amorum eleg. 16.

Nec timeam veſtros curua Malea ſinus.

adde & ea quæ Plutarchus, in vita Arati, ſcripſit. Facit itaque moram nauibus Malea, dum præteruehentes tempeſtatibus & inquiete fluctuum, ac ſinuoſis longiſſimiſq́ue excurrentium & recedentium litorum ſpaciis detinet atq; moratur. Simile illud Lucani l. 6. *Et ratibus longæ flexum donare Maleæ,*

Digitized by Google

NV. *Sile obſecro, queſtuſq́; ſecretò abditos*
Manda dolori. grauia quiſquis vulnera “
Patiente, & æquo motus animo pertulit; “
Referre potuit. ira, quæ tegitur, nocet. “
Profeſſa perdunt odia vindictæ locum. “
ME. *Leuis eſt dolor, qui capere conſilium poteſt,* “
Et clepere ſeſe: magna non latitant mala. “
Libet ire contrà. NV. *ſiſte furialem impetum*
Alumna, vix te tacita defendit quies.
ME. *Fortuna fortes metuit, ignauos premit.* “
NV. *Tunc eſt probanda, ſi locum virtus habet.*
ME. *Nunquam poteſt non eſſe virtuti locus.* “
NV. *Spes nulla monſtrat rebus afflictis viam.*
ME. *Qui nil poteſt ſperare, deſperet nihil.* “
NV. *Abiere Colchi, coniugis nulla eſt fides,*
Nihilq́; ſupereſt opibus è tantis tibi.
ME. *Medea ſupereſt. hîc mare & terras vides,*
Ferrumq́;, & ignes, & deos, & fulmina.
NV. *Rex eſt timendus.* ME. *rex meus fuerat pater.*
NV. *Non metuis arma?* ME. *ſint licet terrâ edita.*
NV. *Moriere.* ME. *cupio.* NV. *profuge.* ME. *pœnituit fugæ.*
Medea fugiam? NV. *mater es.* ME. *cui ſim, vides.*
NV. *Profugere dubitas?* M. *fugiã: at vlciſcar priùs.*
NV. *Vindex ſequetur.* ME. *forſan inueniã moras.*
NV. *Compeſce verba, parce iam demens minis,*
Animoſq́; minue. tempori aptari decet. “
ME. *Fortuna opes auferre, non animum poteſt.* “
Sed cuius ictu regius cardo ſtrepit?
Ipſe eſt Pelaſgo tumidus imperio Creo.

CREO. MEDEA.

CR. *Medea, Colchi noxium Æëtæ genus,*
Nondum meis exportat è regnis pedem?
Molitur aliquid, nota fraus, nota eſt manus.
Cui parcet illa? quémve ſecurum ſinet?
Abolere properè peſſimam ferro luem
Equidem parabam: precibus euicit gener.
Conceſſa vita eſt, liberet fines metu,
Abeatq́; tuta. fert gradum contrà ferox,
Minaxq́; noſtros propiùs affatus petit.
Arcete famuli tactu & acceſſu procul,
Iubete ſileat, regium imperium pati
Aliquando diſcat: vade veloci via,

Mon-

154 *Perdunt odia* in o.v.l. continetur *produnt.* nec arbitror aliter à poëta noſtro ſcriptum fuiſſe. Sententia ſcita & perſpicua eſt.

159 *Fortuna fortes metuit, ignauos premit.* frequens ſententia, quam primus vſurpaſſe fertur Philetas Cous. Ennius annal. lib. 7.

Fortibus eſt fortuna viris data.

Terentius:

Fortes fortuna adiuuat.

» Salluſtius: Fortuna meliores ſequitur. Cice-
» ro 2. Tuſcul. Fortes enim non modò fortuna
» adiuuat, vt eſt in veteri prouerbio. Virgilius:

Audentes fortuna iuuat, timidoſq́; repellit.

Ouid. 10. Metamorph.

Audentes Deus ipſe iuuat.

& Faſtorum 2.

— *audentes forſq́; Deuſq́; iuuat.*

» T. Liuius, lib. 8. Sed euentus docuit fortes
» fortunam iuuare. Cl. Claudianus:

Fors iuuat audentes, Coi ſententia vatis.

Viden' vt hæc quaſi de manu in manum tradita ſint?

160 *Tunc eſt.* tunc, inquit, conuenit vti virtute; vbi non deſperes te aliquid ea conſecuturum. alioquin non fortitudo, hoc eſt virtus; ſed deſperatio dicenda eſt. conueniunt hæc Ethicis præceptis.

161 *Nunquam,* &c. Verum hoc eſt in ſe: ſed falſum, ſi referas ad id ad quod à Medea profertur.

169 *Sint licet terrâ edita.* negat ſe cuiuſquam arma timere, ne Gigantum quidem, aut aliorum monſtrorum terrâ editorum. terræ enim filij ſemper monſtroſi finguntur. Reſpicit ad terrigenas à Iaſone ope ſuâ debellatos.

176 *Fortuna opes auferre, non animum poteſt.* non eſt dubiũ quin hoc ex Attij Telepho ſumſerit, in quo Telephus inquit;

Nam ſi à me regnum fortuna atque opes
Eripere quit, at virtutem nequiuit.

Monſtrumq́; ſæuum, horribile, iamdudum auehe.
ME. *Quod crimen, aut quæ culpa multatur fuga?*
CR. *Quæ cauſſa pellat, innocens mulier rogat?*
ME. *Si iudicas, cognoſce: ſi regnas, iube.*
CR. *Æquum atque iniquũ regis imperiũ feras.*
ME. *Iniqua nunquam regna perpetuò manent.*
CR. *I, querere Colchis.* ME. *redeo: qui auexit, ferat.*
CR. *Vox conſtituto ſera decreto venit.*
ME. *Qui ſtatuit aliquid parte inaudita altera,*
Æquum licet ſtatuerit, haud æquus fuit.
CR. *Auditus à te Pelia ſupplicium tulit.*
Sed fare, cauſæ detur egregiæ locus.
ME. *Difficile quàm ſit animum ab irâ flectere*
Iam concitatum, quamq́; regale hoc putet,
Sceptris ſuperbas quiſquis admouit manus,
Quâ cepit ire: regiâ didici meâ.
Quamuis enim ſim clade miſerandâ obruta,
Expulſa, ſupplex, ſola, deſerta, vndique
Afflicta; quondam nobili fulſi patre,
Auoq́; clarum Sole deduxi genus.
Quodcunque placidis flexibus Phaſis rigat;
Pontusq́; quicquid Scythicus à tergo videt,
Paluſtribus quâ maria dulceſcunt aquis;
Ar-

191 *Monſtrumq́; ſæuum.* in ſolo codice Lipſiano habetur, *Monſtrum ſuperbum.*

194 *Si iudicas, cognoſce; ſi regnas, iube.* Si tyrannus es, inauditâ causâ me eiice: ſi rex iuſtus es, de cauſa mea cognoſce. aptiſſimè autem paulo pòſt reſpondet Creo:

Vox conſtituto ſera decreto venit.

indicās ſe plenè cognouiſſe. nam decretũ, vt docet Briſſon. de ver. ſignif. col. 167. nihil eſt aliud, quã quod cauſa cognita pronunciatur.

199 *Qui ſtatuit aliquid*, &c. tyrannicum eſt, vnâ tantum parte auditâ iudicare. hoc enim pacto defenſio, quæ iuris naturalis eſt, & nemini debet adimi, (*Sebaſtian. Vantius de nullitate ſentẽtiarum, cap. de nullitat. ex defectu citationis*) tollitur. ideo inauditi damnari non poſſunt. Apuleius lib. 10. de aſino: Nec ad inſtar barbaricæ feritatis, vel tyrannicæ impotentiæ, damnaretur aliquis inauditus, & in pace placida tam dirum ſæculo proderetur exemplum. Tertull. in Apologetico: Reſpondendi altercandiq́ue poteſtas patet, quando nec liceat inauditos & indefenſos omnino damnari. huc ſpectat l. 1. C. de condemnan. reis. & quæ Lactan. lib. 5. cap. 1. & Lucianus in Hermotymo. Olim ſi inauditi condemnati fuerant, necari non poterant: quoniam inauditi pro indẽnatis habebantur, & indemnatos leges decemuirales interfici prohibebant, teſte Saluiano Epiſcopo, de iudicio & prouidentia Dei lib. 8. Lycurgi legum imitatione, quibus idem cautum fuit, teſte Valerio Maximo libro ſeptimo, cap. Sapienter dicta, vel facta. Illud omnino conſtat, niſi audiantur partes, & cauſſæ agitentur, neminem iuſtè iudicare poſſe: ſed tamen iudicem rectè facturum ſi inanes quaſdam diſputationes cauſidicorum & pugnas verborum, quæ magis ad obruendam quàm ad inueniendam veritatem proficiunt, amputauerit. qua de re eleganter & copioſè diuus Bernardus lib. 1. de conſideratione ad Eugenium. vbi nonnulla habes ad officium aduocatorum ſpectantia, quemadmodum apud D. Auguſtinum epiſt. 50 Quinctilianum lib. 12 inſtit. orat. cap. 7. & Patritium lib. 3 de inſtit. reipub.

202 *Cauſſæ*, &c. in Attij Medea quoque Creo rogabatur cauſam audire, ſi quidẽ huc pertinent illa adducta à Grammaticis: *Qui potis eſt repelli quiſquam, vbi nullus eſt cauſandi locus?* eſt enim cauſari, ſe defendere, & aliquid cauſæ prætexere. vt in illo; *Cauſando noſtros in longum ducis amores.*

203 *Difficile quàm ſit*, &c. mirè artificioſa oratio, vt & aliæ pleræque iſtius operis. mea ſententia noſter Seneca hac in parte Græcos tragœdiographos, qui quidem exſtant, longè ſuperauit. & ſanè videntur Hiſpani illius temporis declamandi præcepta egregiè calluiſſe. teſtis noſter poëta & Lucanus, quorum in ſcriptis artis illius plurima veſtigia deprehendas teſtis Seneca ſenior, cuius Controuerſiæ & Declamationes omniũ manibus teruntur. teſtis Fabius Quinctilianus, cuius non tantùm Inſtitutiones oratoriæ, ſed & Declamationes (de illis loquor quas P. Aerodius I. C. recenſuit, aliæ enim ſuppoſititiæ ſunt, fortaſſis ſenioris Quinctiliani) apud eruditos in pretio habentur. teſtis Gallio, teſtis Latro. 208 *Deſerta.* Attius, Medea; *Exſul inter hoſtes, exſpes, expers, deſertus, vagus.* quæ ego verba diras fuiſſe ſuſpicor quas Medea Iaſoni imprecabatur. Vnde ſuprà dixit:

Mihi peius aliquod quod precer ſponſo malum,
Viuat, per vrbes erret ignotas egens,
Exſul, pauens, inuiſus, incerti laris,
Me coniugem optet, limen alienum expetat.

209 *Nobili fulſi patre.* AEëta. matrem habuit Medea Idyiam. Cicero lib. 3. de natura Deorum: Quid Medeæ reſpondebis? quæ duobus auis Sole & Oceano, AEëta patre, matre Idyia procreata eſt. Idem ſcribit Heſiodus in Theogonia. Ergo apud Ouid. in epiſt. Heroid. legi debet: *Non erat AEëtes, ad quem deſpecta veniret,*
Non Idyia parens, Chalciopeq́; ſoror. 210 *Auoq́;* apud Euripidem ait Medea: πατέρα θ' ἥλιον πατρὸς τὸν ἐμοῦ.

213 *Paluſtribus qua maria dulceſcunt aquis.* cur mare Ponticum, vt ait Salluſtius in lib. hiſtoriar. dulcius ſit quàm cetera, hanc ipſam rationem præſtantes Geographi reddiderunt; quia Mæotidi commiſcetur, & irruentium fluentorum multitudine temperatur. Vide Ammianum Marcellin. lib. 22.

Digitized by Google

Armata peltis quicquid exterret cohors
Incluſa ripis vidua Thermodontiis:
Hoc omne noſter genitor imperio regit.
Generoſa, felix, decore regali potens
Fulſi. petebant tunc meos thalamos viri,
Qui nunc petuntur. rapida fortuna ac leuis,
Præcepsq́ regno eripuit, exilio dedit.
Confide regnis: cùm leuis magnas opes
Huc ferat, & illuc, caſus. hoc reges habent
Magnificum & ingens, nulla quod rapiat dies;
Prodeſſe miſeris, ſupplices fido lare
Protegere. ſolum hoc Colchico regno extuli:
Decus illud ingens, Græciæ florem inclytum,
Præſidia Achiuæ gentis, & prolem deûm
Seruaſſe memet. munus eſt Orpheus meum;
Qui ſaxa cantu mulcet, & ſiluas trahit.
Geminumq́ munus Caſtor & Pollux, meum eſt:
Satiq́

215 *Vidua.* quæcumque mulieres nuptiis abſtinent, viduæ dici poſſunt. noſter alibi,

Ante morantur virgines viduæ domi.

Iabolenus (quem Plinius lib. 6. epiſtolar. vt dubiæ mentis notat, qua de re nõnulla Franciſcus Sarmientus Epiſc., & magni nominis I. C. lib. 2. ſelection. cap. 1. nu. 4.) lib. 2. ex poſterioribus Labeonis, Viduam, inquit, non ſolùm eam quæ aliquando nupta fuiſſet; ſed eam quoque mulierem quæ virum non habuiſſet, appellari ait Labeo. quia vidua ſic dicta eſt quaſi vecors, veſanus, qui ſine corde aut ſanitate eſſet, ſimiliter viduã dictam eſſe ſine duitate. l. 242. §. 3. D. de verb. ſignificat. Ceterùm hic ille eſt Labeo quem Horatius lib. 1 inſanum appellat. vulgo rationem reddunt ſingularem contumaciam Labeonis erga Auguſtum. aliam etiam refert Antonius Queſada I. C. Hiſpanus, mihi amiciſſimus, & cuius nobilitatem eruditio & virtus nobilitant, lib. 1. diuerſar. quæſtion. iuris, cap. 17. nu. 17. Ego & aliam cauſam ſubeſſe exiſtimo. Pomponius enim noſter l. 2. circa fin. D. de orig. iuris &c. ita ſcribit: Atteius Capito in iis quæ ei tradita fuerant perſeuerabat, Labeo ingenij qualitate & fiducia doctrinę, quia & ceteris operis ſapientiæ operã dederat, plurima innouare inſtituit. Hæc Pomponius in Enchiridio. Videmus autẽ vulgò eos, qui à præceptorum traditionibus recedunt, qui illorum traditiones conuellunt, nouas ipſi comminiſcuntur, quantumuis iure id faciant, à pleriſque contemni, rideri, temerarios demum, impudentes ac ſtultos nuncupari: quod Labeoni veriſimile eſt contigiſſe. vt ſcilicet à vulgo deſpiceretur & inſanus vocaretur, quòd primus maiorum ſententias negligeret, plurimaque innouaret. cum vulgo igitur Horatius locutus eſt. Et vt ita ſenſerit; quis poëtam de viro grauiſſimo, de I. C. principe tam temere iudicantem ferat? cur ego Horatio, quàm A. Gellio, qui lib 13. de eo præclarè ſentit; quàm Octauio Auguſto, qui ſi non ſapientem iudicaſſet, ei conſulatum non detuliſſet, auctore Pomponio in d. l. 2. quàm Suetonio, qui lib. 2. quiddam hominis conſtantiſſimi de illo refert; quàm pleriſque, ſententias illius ſumma cum voluptate & admiratione frequenter percurrentibus, fidem adhibeam? Non miror poëtam Lyricum tam contemtim de iuſtitiæ ſacerdote locutum: at hominis eruditi in iure idem aſſerentis contumaciam quis queat pati? an quia Flaccus Labeonem inſanum vocat, omnia Labeonis, quæ in iuris libris occurrunt, ſcripta reiiciemus? cohibere me non potui quin hæc dicerem. Legi namque non ita pridem P. Vellei Guenaræ librum, non malum, de doli mali definitione; quo Vlpiani & Labeonis ſententiam ſubuertere conatur, argumentis parum validis: atque inter cetera illud ægrè ferre ſe profitetur, Labeonem inſanum, Vlpianum autem Chriſtianæ religionis hoſtem de virtutibus aut vitiis diſſerere. potuit vna eademque operâ Platonis, Ciceronis, Ariſtotelis, omnium denique ethnicorum morales diſputationes reiicere. næ de iſthac me hercle argumentatione idem dici poſſet quod idem Velleius de Labeonis argumento prodidit, initio pag. 91. ieiunam eſſe & frigidam calumniam, ſanctiſſimæ ciuilis ſapientiæ ſacerdote indignam. 226 *Græciæ florem.* Theocritus, in Hyla, ait cum Iaſone Heroum florem nauigaſſe. τῆμος καὶ Ἡλίας μινυάσκε ζ' δῖος ἄωτος ἡρώων. —— Æſchylus, in Perſis: τὸ Περσῶν δ' ἄνθος. & in Agamemn. ἄνθος Ἀργείων. ſic Liuius lib. 8. prima frons in acie florem iuuenum pubeſcentium ad militiam habebat. Lucanus: *Tunc flos Heſperiæ, Latij tunc ſola iuuentus.* Auſonius, in Centone nuptiali: *Flos veterum virtusq́ virûm.* Fabius Declamat. 276. qua florem ætatis amiſit. Deterior mihi videtur quorundam lib. ſcrip. lectio; *gloriæ florem.*

227 *Præſidia Achiuæ gentis.* Ennius; *Argo qua vecti Argiui delecti viri.* Catullus:

Cum lecti iuuenes Argiuæ robora pubis. *Prolem Deûm.* Catullus: *Heroës ſaluete, Deûm genus.* Manilius lib. 1. Argonautas deos appellauit, de Argo ſic ſcribens: *Seruando dea facta deos.* non igitur tam ridicula eſt, quàm voluêre Maſerius & alij, eorum ſententia, qui apud Valerium Flaccum initio lib. 1. legunt;

Prima deûm magnis canimus freta peruia natis.

229 *Qui ſaxa cantu,* &c. Apollon. Argonaut α'.

αὐτὰρ τόνγ' ἐνέπουσιν ἀτειρέας οὔρεσι πέτρας
θέλξαι ἀοιδάων ἐνοπῇ, ποταμῶν τε ῥέεθρα.
φηγοὶ δ' ἀγριάδες κείνης ἔτι σήματα μολπῆς
ἀκτῆς Θρηϊκίης Ζώνης ἔπι τηλεθόωσαι
ἑξείης στιχόωσιν ἐπήτριμοι.

Mulcet. Virgilius: *Mulcentem tigres & agentem carmine quercus.*

Digitized by Google

Satiq; Borea; quiq; trans Pontum quoque
Summota Lynceus lumine immiſſo videt;
Omneſq; Minyæ. nam ducum taceo ducem,
Pro quo nihil debetur, hunc nulli imputo:
Vobis reuexi ceteros, vnum mihi.
Inceſſe nunc, & cuncta flagitia ingere.
Fatebor: obiici crimen hoc ſolum poteſt,
Argo reuerſa. virgini placeat pudor,
Paterq; placeat: tota cum ducibus ruet
Pelaſga tellus: hic tuus primus gener
Tauri ferocis ore flagranti occidet.
Fortuna cauſam, quâ volet, noſtram premat:
Non pœnitet ſeruaſſe tot regum decus.
Quodcunque culpâ præmium ex omni tuli;
Hoc eſt penes te. ſi placet; damna ream:
Sed redde crimen. ſum nocens, fateor, Creo:
Talem ſciebas eſſe, cùm genua attigi,
Fidemq; ſupplex præſidis dextræ petI:
Terrâ hac miſeris angulum & ſedem rogo,
Latebraſq; viles. vrbe ſi pelli placet,
Detur remotus aliquis in regnis locus.
CR. *Non eſſe me, qui ſceptra violenter geram,*
Nec qui ſuperbo miſeros calcem pede;
Teſtatus equidem videor haud clarè parum,
Generum exulem legendo, & afflictum, & graui
Terrore pauidum: quippe te pœnæ expetit
Lethoq; Acaſtus, regna Theſſalica obtinens;
Senio trementem debili, atque æuo grauem,
Patrem peremtum queritur, & cæſi ſenis
Diſciſſa membra: cùm, dolo captæ tuo,
Piæ ſorores impium auderent nefas.
Poteſt Iaſon, ſi tuam cauſam amoues,
Suam tueri: nullus innocuum cruor
Contaminauit, abfuit ferro manus,
Proculq; veſtro purus à cœtu ſtetit.
Sed tu malorum machinatrix facinorum;
Cui feminea nequitia, ad audendum omnia,
Virile robur, nulla famæ memoria eſt;
Egredere, purga regna, lethales ſimul
Tecum aufer herbas, libera ciues metu.
Aliâ ſedens tellure ſollicita deos.
ME. *Profugere cogis, redde fugienti ratem,*
Vel redde comitem, fugere cur ſolam iubes?
Non ſola veni: bella ſi metuis pati,

231 *Satiq; Borea* Zethus & Calais. Apollon. Argonaut. α'.

Ζήτης αὖ Κάλαΐς τε Βορήϊοι υἷες ἵκοντο,
οὕς ποτ' Ἐρεχθηῒς Βορέῃ τέκεν Ὠρείθυια
ἐσχατιῇ Θρήκης δυσχειμέρου ——

232 *Lynceus.* fuit hic viſus acutiſſimi. Horatius:

Non poſſis oculis quantum contendere Lynceus.

Tzetzes Chiliad. 2. hiſtor. 48.

Λυγκεὺς δ' ὀξυωπέστατος πάντων πελῶν ἀνθρώπων.

Subiungit deinde antiqui cuiuſdam poëtæ verſus: qui poëta licet vulgò ſcribatur στασῖνος, quia tamen Nicolaus Gerbelius teſtatur in quibuſdam exemplaribus haberi στασιανὸς, mea ſententia στασῖμος eſt; cuius apud Clementem Alexandr. aliosque ſcriptores frequens mentio fit. Sed quiſquis ille fuit, de Lynceo agit. verba Tzetzæ ſunt:

καί γε Στασῖνος σὺν αὐτοῖς οὕτω τὰ ἔπη γράφων,
ἡρωϊκοῖς ἐν ἔπεσι λέγων· Αἶψα δὲ Λυγκεὺς
Τηΰγετον προσέβαινε, ποσὶ ταχέεσσι πεποιθώς·
ἀκρότατον δ' ἀναβὰς, διεδέρκετο νῆσον ἅπασαν
Τανταλίδου Πέλοπος. τάχα δ' εἴσιδεν ὄβριμος ἥρως
δεινοῖς ὀφθαλμοῖσιν ἔσω δρυὸς ἄμφω κοίλης,
Κάστορά θ' ἱππόδαμον, καὶ ἀεθλοφόρον Πολυδεύκεα.

247 *Cùm genua attigi.* Medea, apud Euripidem:

ἀλλ' αὐτομαί σε τῆσδε πρὸς γενειάδος,
γονάτων τε τῶν σῶν ——

olim, Plinio teſte, lib. 11. cap. 45. ſupplices genua attingebant, quia illis vitalitas ineſt.

248 *Præſidis dextræ fidem.* meritò ait præſidis: quia, vt alibi docui, dexteræ fidei pignus ſunt. Cicero, in Philippicis: « Dextræ, quæ fidei teſtes eſſe ſolebant. « Plinius, vbi ſuprà: « Dextra oſculis auerſa aperitur, in fide porrigitur. « eius rei ratio fortaſſis fuit, quòd omnis veterum auctoritas dextrę manus virtute conſtaret. videor enim mihi hoc neſcio vbinam legiſſe.

259 *Patrem.* Peliam. Ouidius, in Metamorph. latiſſimè hiſtoriam illam ex Polycratis Samij traditione proſequitur.

265 *Prorſusq; veſtro.* In o. v. l. habetur *procúlque.*

Vtrumque regno pelle. cur ſontes duos
Diſtinguis? illi Pelia, non nobis iacet.
Fugam, rapinas, adjce deſertum patrem,
Lacerumq́ fratrem, quicquid etiamnum nouam
Docet maritus coniugem, non eſt meum.
Toties nocens ſum facta, ſed nunquam mihi.
CR. *Iam exiſſe decuit, quid ſeris fando moras?*
ME. *Supplex recedens illud extremum precor,*
Ne culpa natos matris inſontes trahat.
CR. *Vade, hos paterno, vt genitor, excipiam ſinu.*
ME. *Per ego auſpicatos regij thalami thoros,*
Per ſpes futuras, perq́ regnorum ſtatus,
Fortuna varia dubia quos agitat vice;
Precor, breuem largire fugienti moram:
Dum extrema gnatis mater infigo oſcula
Fortaſſe moriens. CR. *fraudibus tempus petis.*
ME. *Quæ fraus timeri tempore exiguo poteſt?*
CR. *Nullum ad nocendũ tempus anguſtũ eſt malis.*
ME. *Parúmne miſeræ temporis lachrymis negas?*
CR. *Etſi repugnat precibus infelix timor,*
Vnus parando dabitur exilio dies.
ME. *Nimis eſt; & ex hoc aliquid abſcindas, licet.*
CR. *Et ipſa propera, capite ſupplicium lues,*
Clarus priuſquam Phœbus attollit diem,
Niſi cedis Iſthmo. ſacra me thalami vocant:
Vocat precari feſtus Hymenæo dies.

CHORVS.

Anapæſtici.

Audax nimium, qui freta primus
Rate tam fragili perfida rupit,
Terrasq́ ſuas poſt terga videns,
Animam leuibus credidit auris,
Dubioq́ ſecans æquora curſu
Potuit tenui fidere ligno,
Inter vitæ mortisq́ vias
Nimium gracili limite ducto.
Nondum quiſquam ſidera norat,
Stellisq́, quibus pingitur æther,
Non erat vſus: nondum Pleiadas,
Hyadas poterant vitare rates,
Non Oleniæ ſidera capræ:

276 *Illi Pelia.* hoc vult; nocentem eſſe, cui ſcelus prodeſt, Caſſianum iudicium ſecutus, de quo Cicero pro Sex. Roſcio Amerino: » L. Caſſius ille, quem populus Romanus ve- » riſſimum & ſapientiſſimum iudicem puta- » bat, identidem in cauſis quærere ſolebat, CVI » BONO fuiſſet. Sic vita hominum eſt, vt ad ſce- » lus nemo ſine ſpe conetur atq; emolumento » accedere. Ipſe Cicero, in Miloniania, hoc argumento conatur docere Clodiũ occidendi Milonis animum habuiſſe. Huc etiam per- » tinet illud Fabij Declamat. 387. Quare ergo » mater ſepeliuit? neſcio. hoc vnũ dico, non po- » terat agnoſci. Feſtinauit, cui bono. Sic enim illa diſtinguo. Eò fortè Seneca reſpexit infra actu 3. cùm ait: —— *cui prodeſt ſcelus.*
Is fecit ——

298 *Clarus priuſquam.* Euripid. in Medea:
εἴ σ' ἡ 'πιοῦσα λαμπὰς ὄψεται θεοῦ,
καὶ παῖδας ἐντὸς τῆσδε τερμόνων χθονός,
θανῇ. Ex quo Ennius, in Medea;
Si te ſecundo lumine hîc offendero.
Apuleius, de aſino aureo, ſeu Metamor. lib. 1. » Et vt illa Medea, vnius diei impetratis à » Creonte induciis, totam domũ eius filiamq; » cum ipſo ſene flãmis coronalibus deuſſerat.

301 *Audax.* Horatius, quem hoc choro noſter imitatur;
Illi robur & æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commiſit pelago ratem
Primus &c.

304 *Leuibus.* Ouid. lib. 1. Metamorph.
Et leuis impulſos retro dabat aura capillos.
Credidit auris. propriè dictum, Lucilius Sat. 28. *Vitam ac fortunas quoi crediderim meas?* Virg. 5. Aeneid.
AEneam quid enim credam fallacibus auſtris? Horat. lib. 1. carm. ode 3.
—— *tibi creditum*
Debes Virgilium ——

306 *Potuit tenui fidere ligno.* Simili modo Iuuen.
I nunc, & ventis animam cõmitte, dolato
Confiſus ligno digitis à morte remotus
Quattuor, aut ſeptẽ, ſi ſit latiſſima theda.

308 *Nimium gracili limite ducto.* ex Anacharſis ſententia, qui, vt ſcribit Laërtius, μαθὼν τέτταρας δακτύλους εἶναι τὸ πάχος τῆς νεὼς, τοσοῦτον ἔφη τοῦ θανάτου τοὺς πλέοντας ἀπέχειν. Ouidius, quem citauit Menochius lib. 2. de arbitrar. iudic. centur. 1. caſu 61.
Nã prope tã lethũ quàm prope cernit aquã.

311 *Pleiadas. Hyadas.* hæc eſt o. v. l. lectio: ſubuereor tamen, ne alterum ex duobus his ex alterius epitheto in nomen proprium deprauatum ſit.

313 *Oleniæ ſidera capræ.* Aratus in Phænomenis; ὠλενίην δέ μιν αἶγα Διὸς καλέουσ' ὑποφῆται. Ouidius 3. Metamorph. —— *Oleniæ ſidus pluuiale capellæ.* idem ſic ſæpius vocat Faſtor. lib. 2. & 5.

Non

Non quæ ſequitur, flectitq́; ſenex
Arctica tardus plauſtra Bootes.
Nondum Boreas, nondum Zephyrus
Nomen habebant.
Auſus Tiphys pandere vaſto
Carbaſa ponto, legesq́; nouas
Scribere ventis: nunc lina ſinu
Tendere toto: nunc prolato
Pede tranſuerſos captare notos:
Nunc antennas medio tutas
Ponere malo: nunc in ſummo
Religare loco, cùm iam totos
Auidus nimium nauta flatus
Optat, & alto rubicunda tremunt
Suppara velo.
Candida noſtri ſecula patres
Vidêre. procul fraude remotâ,
Sua quiſque piger litora tangens,
Patrioq́; ſenex factus in aruo,
Paruo diues, niſi quas tulerat
Natale ſolum, non norat opes.
Bene diſſepti fœdera mundi
Traxit in vnum Theſſala pinus,
Iuſſitq́; pati verbera pontum,
Partemq́; metus fieri noſtri
Mare ſepoſitum. dedit illa graues
Improba pœnas, per tam longos
Ducta timores: cùm duo montes,
Clauſtra profundi, hinc atque illinc
Subito impulſu, velut ætherio
Gemerent ſonitu; ſpargeret aſtra
Nubesq́; ipſas mare deprenſum.
Palluit audax Tiphys, & omnes
Labente manu miſit habenas:
Orpheus tacuit torpente lyrâ,
Ipſaq́; vocem perdidit Argo.
Quid? cùm Siculi virgo Pelori

Rabi-

314 *Flectitq́; ſenex Arctica tardus plauſtra Bootes.* Germanicus:

Inde Helicen ſequitur ſenior, baculoq́; minatus
Se velle Arctophylax brachiorum munera, cæcus
Icarus ereptam penſauit munere natam.

ſic fortè legendũ. Satis autem apparet, Senecam eorũ opinionem ſequi, qui putant Booten, eſſe Icarium Erigones patrẽ. Germanici interpres, Bootes, inquit, qui & Arcturus, fertur eſſe cuſtos plauſtri, eo quòd ſequitur plauſtrum, hoc eſt Septentriones. Cicero:

Arctophylax, vulgò qui dicitur eſſe Bootes,
Quòd quaſi temone adiunctam præ ſe quatit Arcton.

Aratus Solenſis:

ἐξόπιθεν δ' Ἑλίκης φέρεται ἐλάοντι ἐοικὼς
Ἀρκτοφύλαξ, τόν ῥ' ἄνδρες ἐπικλείουσι Βοώτην,
οὕνεχ' ἁμαξαίης ἐπαφώμενος εἴδεται Ἄρκτου.

322 *Pede.* parte veli infima, quæ ad nauis latus religatur, (Bayfius de re nauali, mihi pag. 129. cũ ſeq.) quam nautæ, prout tempeſtas poſcit, aut contrahunt aut laxant. Catull.

—— ſiue vtrumque Iuppiter
Simul ſecundus incidiſſet in pedem.

quo ex loco duos hos eſſe nauticos pedes colligit Turnebus, & Pimpuntius multa ad illud Virgil. lib. 5. Aeneid.

Vna omnes fecêre pedem.

vbi Seruius, Podiam, (lego *pedẽ*, vel *podeon*) hoc eſt, funem quo tenditur velũ, quod Græci πόδα vocant, vt eſt apud Pindarum & Ariſtophanem. Hæc Seruius. Ego verò etiam apud Homerum Odyſſ. ε. & Euripidem, in Taurica Iphigenia, idem inuenio. Plinius quoque ſcripſit: Iiſdem ventis in contrarium nauigatur, ſimul prolatis pedibus. Nonius Marcellus explicans hoc verbum, *Reuocare pedem*, ait; Plautus remos nauium, pedes dixit. & in verbo *Remi*, ait; Remi ſunt nauales pedes. Sed Nonius hæc ſcribens planè aliud agebat. nam Plautus de his pedibus de quibus hîc agitur, quos Græci etiam ποδεῶνας vocabant, ſenſit.

328 *Suppara.* Hadrian. Turnebus lib. 21. Aduerſar cap. 4. quid ſint ſuppara docet.

332 *Patrioq́; ſenex factus in aruo.* huc pertinet Horatij Epod. ode 2. & Claudiani epigramma de ſene Veronenſi,

Felix qui patriis æuum tranſegit in aruis, Ipſa domus puerum quem videt, ipſa ſenem. 333 *Paruo diues.* ſecundùm Philoſophos loquitur. Turpilius, in Lindia; *Profectò vt quiſque minimo contentus fuit, Ita fortunatam vitam duxit maximè; Vt Philoſophi aiunt iſti, quiduis ſat eſt.* 336 *Theſſala pinus.* Sic Horatius; Pontica pinus. hoc eſt, nauis ex pinu Ponticâ. 337 *Verbera.* remorum. Vel fortè ad amentiam Xerxis reſpicit, qui Helleſponto trecenta verbera infligi, & colaphos incuti iuſſit. vide Herodotum in Polymnia. 345 *Palluit audax Tiphys* expreſſit illa Horatij; *—— & ſcatentem Belluis pontum, mediasq́; fraudes Palluit audax* 349 *Ipſaq́; vocem perdidit Argo.* cuius carina vocalis erat, teſtibus Apollonio, Valerio, Claudiano, Lycophrone in Caſſandria, & ibi Izacio.

Digitized by Google

Rabidos vtero ſuccincta canes,
Omnes pariter ſoluit hiatus?
Quis non totos horruit artus,
Toties vno latrante malo?
Quid? cùm Auſonium diræ peſtes
Voce canorâ mare mulcerent?
Cùm Pieriâ reſonans citharâ
Thra-

351 *Succincta canes.* Lucretius:
Aut rapidis canibus ſuccinctas ſemimarinis
Corporibus Scyllas. Tibullus:
Scyllaq́ virgineam canibus ſuccincta figuram. Virgil. in Ciri:
Quid loquar aut Scyllam Niſi, quam fama ſecuta eſt
Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris
Dulichias vexaſſe rates.

quibus verſibus Virgil. poëtico more duarum Scyllarum fabulam confudit.

355 *Diræ peſtes.* Sirenes, ſiue Acheloi & Terpſichores, ſecundùm Nonnum & Izacium; ſiue Acheloi & Steropes, iuxta Homeri ſcholiaſtem; ſiue Acheloi & Melpomenes, ex Nicandri 3. mutatorum ſententia; ſiue Acheloi & Calliopes, vt Seruius 5. AEneid. voluit. Quę nomina habuerint, non ſatis conſtat. Sunt qui vocitent Aglaopen, Thelxiopeian, Piſinoen: Apollonij verò ſcholiaſtes, Thelxinoen, Molpen, Aglaophonen; Chærylus, Thelxiopen, Molpen, Aglaophonem; Dionyſius Halicarnaſſeus, Solinus, & alij plerique, Parthenopen, Ligiam, Leucaſiam. quorum vltimorum nominum etymon earum officia exprimit: vnde Alciatus emblema 115.

Aſpectu, verbis, animi candore trahuntur
Parthenope, Ligia, Leucoſiaq́ viri.

Hæ Iunonis inſtinctu Muſas cantu prouocarunt, à quibus victæ, implumes abierunt; earumque plumas Muſæ capitibus ſuis impoſuerunt, teſte Crobylo lib. 1. ideo indignatæ Sirenes, cantus ſuos in perniciem hominum còuerterunt. aliam tamen cauſam reddit Claudianus lib. 3. de raptu Proſerp.

Diſcedunt aliæ rapidis Acheloides alis
Sublatæ, Siculi latus obſedère Pelori,
Accenſæq́ malo, iam non impunè canoras
In peſtem vertêre lyras. Vox blanda carinas
Alligat; audito frenantur carmine remi.

eiuſdem exſtat hoc de Sirenibus epigramma:

Dulce malum pelago Siren, volucresq́ puellæ,
Scyllæos inter fremitus, auidamq́ Charybdim,
Muſica ſaxa fretis habitabant dulcia monſtra,
Blanda pericla maris, terror quoq́ gratus in vndis.
Delatis licet huc incumberet aura carinis,
Impleſſentq́ ſinus venti de puppe ferentes:
Figebat vox vna ratem, nec tendere certum
Delectabat iter, reditus odiumq́ iuuabat,
Nec dolor vllus erat, mortem dabat ipſa voluptas.

Hi verſus difficiles ſunt, & aliter vulgo diſpunguntur: eo, vt videtur, aſcripſi: nunc explicabo. Cur vocet dulce malum, ex poſtremo verſu apparet. Volucres dicit, quia, Theopompo, Suida, & Izacio auctoribus, præter faciem cetera corporis, auiũ habebant. Ouid. 5. Metam.

——vobis Acheloides vnde
Pluma pedeſq́ auium, cùm virginis ora geratis?
An quia cùm legeret flores Proſerpina vernos,
In comitum numero miſtæ Sirenes eratis?
Quam poſtquam toto fruſtra quæſiſtis in orbe;
Protinus, vt veſtram ſentirent æquora curam,
Poſſe ſuper fluctus alarum inſiſtere remis
Optaſtis, facileſq́ deos habuiſtis, & artus
Vidiſtis veſtros ſubitis flaueſcere pennis.

Muſica ſaxa, cùm ait, ad earum metamorphoſim reſpicit, quam Orpheus, ſi modò ipſe eſt Argonauticorum auctor, deſcribit. de ſcopulis iſtis Virg. lib. 5. Aeneid. ait:

—— ſcopulos Sirenum aduecta ſubibat.

Mirum illud quod ex Archippo, lib. 5. de piſcibus, Natalis lib. 7. Mythol. cap. 13. refert, Sirenes has non virgines, ſed loca marina in anguſtias quaſdam præruptis montibus contracta fuiſſe, in quas illiſi fluctus ſonum cum ſuauitate & harmonia emittentes, nauigantes illicerent ad videndum: quò cùm appuliſſent, vndarum impetu delati; cæcis vorticibus hauriebantur. inde natam fabulam. Sed Plutarchus Iunior, Dorion, & Seruius meretrices fuiſſe ſcribunt; quæ nauigantes tamdiu retinebant blanditiis ſuis, donec ad ſummam egeſtatem reducerentur; ideoque dictæ ſint illis naufragium inferre. Horatius lib. 2. ſermonum Sirenes deſidiam interpretatur. nam hæc, quia neglectum rei familiaris gignit, inopiam parit. Izacius, ἀλληγορικώτερον, inquit, αἱ σειρῆνες εἰσὶν αἱ ἡδοναί. hanc mythologiam, ſuppreſſo Izacij nomine, Natalis quàm elegantiſſimè dicto loco perſequitur.

357 *Cùm Pieria*, &c. hæc explicabunt hi verſus Apollonij è lib. 4. Argonaut. —— αἶψα δὲ νῆσον
καλὴν ἀνθεμόεσσαν ἐσέδρακον, ἔνθα λίγειαι
Σειρῆνες σίνοντ' Ἀχελωΐδες ἡδείῃσι
θέλγουσαι μολπῇσιν ὅτις παρὰ πεῖσμα βάλοιτο.
τὰς μὲν ἄρ' εὐειδὴς Ἀχελωΐῳ εὐνηθεῖσα
γείνατο Τερψιχόρη μουσέων μία. καί ποτε Δηοῦς
θυγατέρ' ἰφθίμην ἀδμῆτ' ἔτι πορσαίνεσκον
ἄμμιγα μελπόμεναι. τότε δ' ἄλλο μὲν οἰωνοῖσιν
ἄλλο δὲ παρθενικῇς ἐναλίγκιαι ἔσκον ἰδέσθαι.
αἰεὶ δ' εὐόρμου δεδοκημέναι ἐκ περιωπῆς,
ἦ θαμὰ δὴ πολέων μελιηδέα νόστον ἕλοντο
τηκεδόνι φθινύθουσαι. ἀπηλεγέως δ' ἄρα καὶ τοῖς
ἵεσαν ἐκ στομάτων ὄπα λείριον. οἱ δ' ἀπὸ νηὸς
ἤδη πείσματ' ἔμελλον ἐπ' ἠιόνεσσι βαλέσθαι,
εἰ μὴ ἄρ' Οἰάγροιο πάϊς Θρηΐκιος Ὀρφεὺς
Βιστονίην ἐνὶ χερσὶν ἑαῖς φόρμιγγα τανύσσας
κραιπνὸν ἐυτροχάλοιο μέλος κανάχησεν ἀοιδῆς,
ὄφρ' ἄμυδις κλονέοντος ἐπιβρομέωνται ἀκουαὶ
κρεγμῷ. παρθενικὴν δ' ἐνοπὴν ἐβιήσατο φόρμιγξ.

idem tradidit Orpheus, in Argonauticis.

Digitized by Google

Thracius Orpheus, ſolitam cantu
Retinere rates, penè coëgit
Sirena ſequi? quod fuit huius
Precium curſus? aurea pellis,
Maiusq́ mari Medea malum,
Merces primâ digna carinâ.
Nunc iam ceßit, Pontus & omnes
Patitur leges: non Palladia
Compacta manu regum referens
Inclyta remos quæritur Argo.
Quælibet altum cymba pererrat,
Terminus omnis motus, & vrbes
Muros terrâ poſuere nouos:
Nil, quâ fuerat ſede, reliquit
Peruius orbis. Indus gelidum
Potat Araxem: Albim Perſæ,
Rhenumq́ bibunt. venient annis
Secula ſeris; quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, Tiphysq́ nouos
Detegat orbes, nec ſit terris
Vltima Thule.

ACTVS TERTIVS.

NVTRIX MEDEA.

Alumna celerem quò rapis tectis pedem?
Reſiſte, & iram comprime, ac retine impetum,
Incerta, qualis entheos curſus tulit,
Cùm iam recepto Mænas inſanit deo,
Pindi niualis vertice, aut Nyſæ iugis:
Talis recurſat huc & huc motu effero,
Furoris ore ſigna lymphati gerens.
Flammata facies ſpiritum ex alto citat,
Proclamat, ô ſuperi! oculos fletu rigat,
Renidet, omnis ſpecimen affectus capit,
Hæret, minatur, æſtuat, queritur, gemit.
Quò pondus iſtud verget? vbi ponet minas?
Vbi ſe iſte fluctus franget? exundat furor.
Non facilè ſecum verſat, aut medium ſcelus
Se vincet, ira nouimus veteres notas.
Magnum aliquid inſtat, efferū, immane, impium.
Vultum furoris cerno: dij fallant metum.
ME. *Si quæris odio miſera quem ſtatuas modum,*
Imitare amorem: regias egón' vt faces

Inulta

362 *Maiusq́ mari Medea malum.* mare malum eſt in Græco trimetro:

πῦρ καὶ θάλασσα καὶ γυνὴ κακὰ τρία.

verùm peior mari Medea. ergo maius malum. Vnde Simocatus, in epiſtolis: ὅδε καὶ Μηδείας καὶ Φαίδρας φοβερώτερος. ideo cùm maximè crudelem, immanem, impiam feminam innuere quis volet, Medeam vocet licebit. Ouidius ſanè, in epiſt. Hypſip.

Pellicis ipſa meos impleſſem ſanguine vultus
Quosq́ veneficiis abſtulit illa mihi;
Medea Medea forem, &c.

365 *Palladia.* Argo Mineruæ operâ confectā fuiſſe primus Simonides ſcripſit. idem poſtea Seneca, Claudianus, aliique permulti tradiderunt.

372 *Indusq́.* ſimili argumento Virgil. vtitur.

Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim.

Gelidum Potat Araxem. Lucanus;

Non tibi cùm primùm gelidum tranſibis Araxim.

381 *Iras.* o. v. l. *iram.*

382 *Qualis.* Vſitatiſſima poëtarum comparatio. poſſem enim nullo negocio oſtendere hac vſos non Aeſchylum modò, Nicandrum, Pacuuium, Virgilium ac Propertium; ſed etiam Ouid. lib. 9. Metamorph. in epiſt. Laodamiæ, Silium lib. 4. noſtrū actu 2. Herc. OEtæi, Lucan. lib. 1. Statium lib. 5. Theb. Corn. Tacitum lib. 11. audacior Valerius Flaccus (quē Lud. Carrio meus dextrè, vt eſt felix in reſtituendo, recēſuit) Medeam ipſi Baccho comparare non dubitauit.

393 * *Non facilè ſecum verſat.* in quibuſdam m. ſ. legitur; *Non facilè ſerum verſat:* quorum verborū ſententia mihi non placet.

398 *Imitare amorem,* hoc eſt, odio modum nullū ſtatue. quia amor nullum modum habet. Terent. Eunuchi actu 1. ſce. 1. de amore:

——quæ res in ſe neq; conſiliū neq; modū
Habet vllū, eam conſilio regere non potes.
In amore hæc omnia inſunt vitia, iniuriæ,
Suſpectiones, inimicitiæ, induciæ,
Bellum, pax rurſum. incerta hæc ſi tu poſtules
Ratione certa facere, nihilo plus agas
Quàm ſi des operam vt cum ratione inſanias.

Et, qui (quod à Mureto priùs fuit animaduerſum) hos verſus eleganter expreſſit, Horatius: *——quæ res*

Nec modum habet neque conſilium, ratione modoq́
Tractari non vult. In amore hæc ſunt mala, bellum,
Pax rurſū: hæc ſiquis, tēpeſtatis propèritu

Inulta patiar? ſegnis hic ibit dies?
Tanto petitus ambitu, tanto datus?
Dum terra cælum media libratum feret,
Nitidusq́ certas mundus euoluet vices,
Numerusq́ arenis deerit, & ſolem dies,
Noctem ſequentur aſtra, dum ſiccas polus
Verſabit arctos, flumina in pontum cadent,
Nunquam meus ceſſabit in pœnas furor,
Creſcetq́ ſemper: quæ ferarum immanitas,
Quæ Scylla, quæ Charybdis, Ionium mare
Siculumq́ ſorbens, quæq́ anhelantem premens
Titana, tantis Ætna feruebit minis?
Non rapidus amnis, non procelloſum mare,
Pontusq́ coro ſæuus, aut vis ignium
Adiuta flatu poßit inhibere impetum,
Iraſq́ noſtras: ſternam & euertam omnia.
Timuit Creontem, ac bella Theſſalici ducis:
"*Amor timere neminem verus poteſt.*
Sed ceſſerit conuictus, & dederit manus,
Adire certè, & coniugem extremo alloqui
Sermone potuit: hoc quoque extimuit ferox.
Laxare certè tempus immitis fugæ
Genero licebat: liberis vnus dies
Datus duobus. non queror tempus breue:
Multum patebit. faciet, hic faciet dies,
Quod nullus vnquam taceat. inuadam deos,
Et cuncta quatiam. NV. *recipe turbatum malis*
Hera pectus, animum mitiga. ME. *ſola eſt quies,*
Mecum ruinâ cuncta ſi video obruta.
Mecum omnia abeant: trahere, cùm pereas, licet.
NV. *Quàm multa ſint timenda, ſi perſtas, vide.*
"*Nemo potentes aggredi tutus poteſt.*

IA-

Mobilia & cæca fluitantia ſorte, laboret
Reddere certa; ſibi nihilo plus explicet, ac ſi
Inſanire paret certa ratione modoq́.

Propertius quoque:

Errat veſani finem qui quærit amoris.
Verus amor nullũ nouit habere modũ.

405 *Flumina in pontum cadent.* Sic Virgilius 1. Aeneid.

In freta dum fluuij current —

408 *Quæ Scylla, quæ Charybdis.* Sic Catullus: *Quæ Syrtis, quæ Scylla vorax, quæ vaſta Charybdis.* de Sicula Charybdi. Eſt & alia veteribus incognita in Scrickfinnia, inter Suuentinos promontorium & Caienska Semla. Vide Abrahamum Ortelium, in deſcriptione gentium Septentrionalium, & Scalig. contra Cardanum.

410 *Titana.* Typhoeum, iuxta Pindarum, Heſiodum, Euphorionem, &, qui eum diligentiſs. imitatur, Ouidium, & Valeriũ Flaccum: vel potiùs Enceladum, ex ſentẽtia Callimachi, Orphei, Smyrnæi, Oppiani, Virgilij, Seueri, Lucani, Claudiani ac Sidonij: dixi potiùs, quia hanc opinionem ſequitur Seneca Hercule O Etæo actu 4. his verſibus:

Vincet ſcopulos inde Typhoeus
Et Tyrrhenam feret Inarimen.
Feret Ætnæos inde caminos,
Scindetq́ latus montis aperti,
Nondum Enceladus fulmine victus.

411 *Rapidus amnis.* Lucretius:

Et rapidos tranant amnes.

415 *Theſſalici ducis.* Acaſti. Suprà habuimus; *— quippe te pœnæ expetit*
Lethoq́ Acaſtus —

416 *Amor timere neminem verus poteſt.* audaciæ amantium pleni ſunt poëtarum libri. Sidonius: *Amor timere neſcit.* Propertius:

Solus amans nouit quando periturus, & à qua
Morte, neque hic Boreæ flabra nec arma timet. Tibullus:

Nec docet hoc omnes, ſed quos nec inertia tardat,
Nec vetat obſcura ſurgere nocte timor.
En ego cùm tenebris tota vagor anxius vrbe,
Securum in tenebris me facit eſſe Venus.
Nec ſinit occurrat quiſquam qui corpora ferro
Vulneret, aut rapta præmia veſte petat.
Quiſquis amore tenetur, eat tutusq́ ſacerq́,
Qualibet inſidias non timuiſſe decet.

his conſentit Propertius lib. 3. eleg. 15.

Nec tamen eſt quiſquam ſacros qui lædat amantes,
Scironis media ſic licet ire via.
Quiſquis amator erit, Scythicis licet ambulet oris,
Nemo adeò, vt noceat, barbarus eſſe volet.
Luna miniſtrat iter, demonſtrant aſtra ſalebras,
Ipſe amor accenſas percutit ante faces.
Sæua canum rabies morſus auertit biantes.
Huic generi quouis tempore tuta via eſt.

Diuino hæc amori accommoda. nihil verius.

428 *Mecum omnia abeant.* potuit vetus illud dictũ imitari, quod ex Dionis lib. 58. Xiphilinus retulit:

ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί.

Libet. membranæ, *licet.* idq́ue, quoad ſententiam, deterius non eſt.

430 *Nemo potentes aggredi tutus poteſt* nam potentiorum ira grauis eſt ſemper, regum præcipuè. Homerus Iliad. α.

κρείσσων γὰρ βασιλεὺς ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηι.

Digitized by Google

IASON. MEDEA.

IA. *O dura fata ſemper, & ſortem aſperam,*
Cùm ſæuit, & cùm parcit, ex æquo malam.
Remedia toties inuenit nobis Deus
Periculis peiora. ſi vellem fidem
Præſtare meritis coniugis; letho fuit
Caput offerendum: ſi mori nolim; fide
Miſero carendum eſt. non timor vincit virum,
Sed trepida pietas: quippe ſequeretur necem
Proles parentum. ô ſancta, ſi cælum incolis,
Iuſtitia, numen inuoco ac teſtor tuum;
Nati patrem vicere. quin ipſam quoque;
Etſi ferox eſt corde, nec patiens iugi;
Conſulere natis malle, quàm thalamis, reor.
Conſtituit animus precibus iratam aggredi.
Atque ecce, viſo memet, exſiluit, furit,
Fert odia præ ſe, totus in vultu eſt dolor.
ME. *Fugimus Iaſon, fugimus. hoc non eſt nouum*
Mutare ſedes: cauſa fugiendi, noua eſt.
Pro te ſolebam fugere: diſcedo, exeo,
Penatibus profugere quam cogis tuis.
Ad quos remittis? Phaſin & Colchos petam,
Patriumq́; regnum? quæq́; fraternus cruor
Perfudit arua? quas peti terras iubes?
Quæ maria monſtras? Pontici fauces freti?
Per quas reuexi nobiles regum manus,
Adulterum ſecuta per Symplegadas?
Paruámne Iolchon, Theſſala an Tempe petam?
Quaſcunque aperui tibi vias, cluſi mihi.
Quò me remittis? exſuli exſilium imperas,
Nec das. eatur, regius iuſſit gener.
Nihil recuſo: dira ſupplicia ingere.
Merui. cruentis pellicem pœnis premat
Regalis ira; vinculis oneret manus,
Cluſamq́; ſaxo noctis æternæ obruat.
Minora meritis patiar. ingratum caput!
Reuoluat animus igneos tauri halitus,
Interq́; ſæuos gentis indomitæ metus,
Armifero in aruo flammeum Æetæ pecus,
Hoſtisq́; ſubiti tela: cùm iuſſu meo
Terrigena miles mutua cæde occidit.
Adice expetita ſpolia Phryxei arietis,
Somnoq́; iuſſum lumina ignoto dare
Inſomne monſtrum; traditum fratrem neci;
Et,

vel quia, vt ſubiungit Homerus, iræ non facilè obliuiſcuntur: vel quia, vt poëta indignus qui cum Chœrylo comparetur, dixit, regibus longæ ſunt manus.

437 *Vincit virum.* quidam libri ſcripti, *vicit virum.*

442 *Ferox.* ait Horatius, in epiſt. ad Piſones, de arte poëtica:

Sit Medea ferox——

446 *Totus in vultu eſt dolor.* Agmemn. actu 2.

Licet ipſa ſileas, totus in vultu eſt dolor.

Hercule OEtæo, actu 2.

——in vultus dolor
Proceſſit omnis——

452 *Patriumq́; regnum?* apud Euripidem Medea:

νῦν ποῖ τράπωμαι; πότερα πρὸς πατρὸς δόμους,
οὓς σοι προδοῦσα, καὶ πάτραν, ἀφικόμην·
ἢ πρὸς ταλαίνας Πελιάδας; καλῶς γ᾽ ἂν οὖν
δέξαιντό μ᾽ οἴκοις, ὧν πατέρα κατέκτανον.

Ennius, in Medea:

Quò nunc me vortam? quod iter incipiam ingredi?
Domum paternámne, an ad Peliæ filias?

Solent poëtæ miſeros ſic facere ratiocinantes, vt oſtendant nullo loco poſſe ſe tutò conſiſtere. exempla ſunt illuſtria in Oratione Gracchi lib. 3. de Orat. in Hercule furente Euripidis, Aiace μαστιγοφόρῳ Sophoclis, Ariadna Catulli, Didone Virgilij, Alcmena Senecæ in Herc. OEtæo, aliiſque multis.

464 *Saxo noctis æterna.* hoc eſt, ſpecu tenebroſo.

466 *Igneos tauri halitus.* ex Euripide, apud quem Medea:

ἔσωσά σ᾽, ὡς ἴσασιν Ἑλλήνων ὅσοι
ταυτὸν συνεισέβησαν Ἀργῷον σκάφος,
πεμφθέντα ταύρων πυρπνόων ἐπιστάτην,
ζεύγλησι, καὶ σπεροῦντα θανάσιμον γύην·
δράκοντά θ᾽, ὃς πάγχρυσον ἀμφέπων δέρας,
σπείραις ἔσωζε πολυπλόκοις, ἄϋπνος ὤν,
κτείνασ᾽, ἀνέσχον σοὶ φάος σωτήριον.

470 *Terrigena miles.* Ouidius 7. Metamorph.

Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres.

& Claudianus ſic eoſdem vocauit, de bello Getico:

An ego terrigenas potiùs mirabor in ipſis
Procubuiſſe ſatis; vita quibus attulit idem
Principium finemq́; dies——

471 *Expetita.* optata. Catullus:

Auratã optantes Colchis auertere pellẽ.

472 *Somnoq́; iuſſum lumina ignoto dare Inſomne monſtrum.* Libanius Sophiſta:

Digitized by Google

καθεύδων ὤφθη δράκων ὄντως πρότεροι τοῦ παθῶν. Claudianus:
—— inſopitiſq; refuſum
Tractibus aurati cuſtodem velleris anguem.

476 *Senis.* Peliæ. nota res ex Polycratis Samij, & Ouidij traditione.

Et, ſcelere in vno, non ſemel factum ſcelus;
Iuſſaſq; natas, fraude deceptas meâ,
Secare membra non reuicturi ſenis:
[Alienaq; ſequens regna, deſerui mea.] *
Per ſpes tuorum liberûm, & certum larem,
Per victa monſtra, per manus; pro te, quibus
Nunquam peperci; perq; præteritos metus,
Per cælum, & vndas, coniugij teſtes mei,
Miſerere. redde ſupplici felix vicem.
Ex opibus illis quas procul raptas Scythæ
Vſque à peruſtis Indiæ populis petunt,
Referta quaſq; vix domus gazas capit,
(Ornamus auro nemora) nil exul tuli
Niſi fratris artus, hos quoque impendi tibi.
Tibi patria ceſſit, tibi pater, frater, pudor:
Hac dote nupſi. redde fugienti ſua.
IA. *Perimere cùm te vellet infeſtus Creo,*
Lachrymis meis euictus, exilium dedit.
ME. *Pœnam putabam: munus, vt video, eſt fuga.*
IA. *Dum licet abire, profuge, teq; hinc eripe.*
Grauis ira regum eſt ſemper. ME. *hoc ſuades mihi?*
Præſtas Creuſæ. pellicem inuiſam amoues.
IA. *Medea amores obiicis?* ME. *& cædē, & dolos.*
IA. *Obiicere crimen quod potes tandem mihi?*
ME. *Quodcunq; feci.* IA. *reſtat hoc vnum inſuper,*
Tuis vt etiam ſceleribus fiam nocens.
ME. *Tua illa, tua ſunt illa. cui prodeſt ſcelus,* “
Is fecit. omnes coniugem infamem arguant; “
Solus tuere, ſolus inſontem voca.
Tibi innocens ſit, quiſquis eſt pro te nocens.
IA. *Ingrata vita eſt, cuius acceptæ pudet.*
ME. *Retinenda non eſt, cuius acceptæ pudet.*
IA. *Quin potiùs irâ concitum pectus doma:*
Placare natis. ME. *abdico, abiuro, abnuo.*
Meis Creuſa liberis fratres dabit?
IA. *Regina gnatis exſulum afflictis potens?*
ME. *Non veniat vnquam tam malus miſeris dies;*
Qui prole fœdâ miſceat prolem inclytam,
Phœbi nepotes Siſyphi nepotibus.
IA. *Quid miſera meq; teq; in exitium trahis?*
Abſcede, quæſo. ME. *ſupplicem audiuit Creo.*
IA. *Quid facere poſſim, eloquere.* ME. *pro me? vel ſcelus.*
IA. *Hinc rex, & illinc.* ME. *eſt & his maior metus Medea.*

494 *Grauis ira regum eſt ſemper.* Suprà nu. 430. vbi vide quæ ſcripſimus, dixit:
Nemo potentes aggredi tutus poteſt.
& ſuprà actu 2.
Nec me fugit quàm durus & verè inſolens
Ad recta flecti regius nolit tumor.
Pindarus:
—— χόλος
δ' οὐκ ἀλίθιος
γίνεται παίδων Διός.

515 *Loquere.* antiquiſs. libri *eloquere.*

516 *Eſt & his maior metus.* in o. v. l. continetur: *eſt & hinc maior metus Medea.* dixerat Iaſon ab vna parte duos reges eſſe Acaſtum & Creontem; quorum metu Medeam non auſit retinere: reſpondet illa, ſint illinc Acaſtus & Creo, hinc ego; plus ſola quàm vterque potero.

Digitized by Google

Medea. nos confligere, certemus, ſine:
Sit precium Iaſon. IA. *cedo defeſſus malis.*
Et ipſa caſus ſæpe iam expertos time.
ME. *Fortuna ſemper omnis intra me ſtetit.*
IA. *Acaſtus inſtat, propior eſt hoſtis Creo.*
ME. *Vtrunq; profuge. nolo vt in ſocerum manus*
Armes: nec vt te cæde cognatâ inquines,
Medea cogit. innocens mecum fuge.
IA. *Et quis reſiſtet, gemina ſi bella ingruant?*
Creo atque Acaſtus arma ſi iungant ſua?
ME. *His adiice Colchos, adiice Æetem ducem;*
Scythas Pelaſgis iunge; demerſos dabo.
IA. *Alta extimeſco ſceptra.* ME. *ne cupias, vide.*
IA. *Suſpecta ne ſint, longa colloquia amputa.*
ME. *Nunc ſumme toto Iuppiter cælo tona,*
Intende dextram, vindices flammas para,
Omnemq; ruptis nubibus mundum quate:
Nec diligenti tela librentur manu;
In me, vel iſtum. quiſquis è nobis cadet,
Nocens peribit: non poteſt in nos tuum
Errare fulmen. IA. *ſana meditari incipe,*
Et placida fare; ſi quid ex ſoceri domo
Poteſt fugam leuare, ſolamen pete.
ME. *Contemnere animus regias, vt ſcis, opes*
Poteſt, ſoletq;: liberos tantùm fugæ
Habere comites liceat; in quorum ſinu
Lachrymas profundam. te noui gnati manent.
IA. *Parêre precibus cupere me fateor tuis,*
Pietas vetat. namq; iſtud haud poſſum pati:
Non ſi ipſe memet cogat & rex, & ſocer.
Hæc cauſa vitæ eſt: hoc perusti pectoris
Curis leuamen: ſpiritu citius queam
Carere, membris, luce. ME. *Sic gnatos amat?*
Bene eſt, tenetur, vulneri patuit locus.
Suprema certè liceat abeuntem loqui
Mandata, liceat vltimum amplexum dare.
IA. *Gratũ eſt.* ME. *& illud, voce iam extremâ, peto:*
Ne, ſi qua noſter dubius effudit dolor;
Maneant in animo verba: ſed melior tibi
Memoria noſtri ſubeat: hæc iræ data
Oblitterentur. IA. *omnia ex animo expuli,*
Precorq; & ipſa feruidam vt mentem regas,
Placideq; tractes: miſerias lenit quies.
ME. *Diſceſſit, itán' eſt? vadis oblitus mei,*

527 *His adiice.* Sic apud Valerium Flaccum vltimo libro inchoati operis inquit Medea:

An fratris te bella mei, patriaq; triremes
Terrificant, magnóque impar vrgeris ab hoſte?
Finge rates alias, & adhuc maiora coire
Agmina, & quæ ſequuntur.

538 *Si quid ex ſoceri domo.* Euripides:

ἀλλ' εἴτι βέλει παισὶν ἢ σαυτῇ φυγῇ
προσωφέλημα χρημάτων ἐμῶν λαβεῖν,
λέγ'· ὡς ἕτοιμος ἀφθόνῳ δοῦναι χερὶ, &c.

550 *Vulneri patuit locus.* à gladiatoribus ducta figura. nam vt hi aliquod membrum detegunt, locum vulneri infligendo præbent, & tum vulneri locus patet.

554 *Ne ſi qua noſter*, &c. Medea apud Euripidem:

——αἰτοῦμαί σε τῶν εἰρημένων
συγγνώμον' εἶναι——

Porrò quemadmodum Medea, vt poſſit liberos necare, ſe ad meliorem mentẽ rediiſſe ſimulat: ſic planè Sophocleus Aiax à priore ſententia receſſiſſe ſe fingit, Tecmeſſæ remouendæ cauſa, ne ſe interficere volenti impedimento foret. illaque Sophoclis fictio ſic Virgilio placuit, vt in diuinum opus lib. 4. eam transtulerit. ibi namque Dido certa iam mori, & deliberata morte fortior, *conſilium vultu tegit, & ſpem fronte ſerenat.*

Digitized by Google

Et tot meorum facinorum? excidimus tibi?
Nunquam excidemus. hoc age, omnes aduoca
Vires & artes. fructus eſt ſcelerum tibi,
Nullum ſcelus putare. vix fraudi eſt locus:
Timemur. hac aggredere, quâ nemo poteſt
Quicquam timere. perge, nunc aude, incipe,
Quicquid potes Medea, quicquid non potes.
Tu fida nutrix, ſocia mœroris mei,
Variiq́ casus, miſera conſilia adiuua.
Eſt palla nobis, munus ætheriæ domus,
Decusq́ regni, pignus Æetæ datum
A Sole: gemmis eſt & auro textili
Monile fulgens; quodq́ gemmarum nitor
Diſtinguit aurum, quo ſolent cingi comæ:
Hæc noſtra nati dona nubenti ferant;
Sed antè diris illita ac tincta artibus.
Vocetur Hecate: ſacra luctifica appara:
Struantur aræ: flamma iam tectis ſonet.

CHORVS.

Sapphici.

" *Nulla vis flammæ, tumidiq́ venti*
" *Tanta, nec teli metuenda torti;*
" *Quanta, cùm coniux viduata tedis*
" *Ardet & odit.*
Non vbi hibernos nebuloſus imbres
Auſter aduexit, properatq́ torrens
Iſter, & iunctos vetat eſſe pontes,
Ac vagus errat.

Non

564 *Vix fraudi eſt locus: Timemur.* difficile eſt eum fallere, qui falli timet: è contrà facile eſt illum circumuenire, qui ſe decipi non poſſe confidit. planè confidentia inſidiis expoſita eſt: metuentẽ non niſi aperto Marte opprimere queas. ideo in Thyeſte dictum:

—— ſed quibus captus dolis
Noſtros dabit perductus in laqueos pedẽ?
Inimica credit cuncta.

567 *Quicquid potes Medea, quicquid non potes.* Græca phraſis. Sic etiam Catullus:
Hoc facies ſiue hoc non pote, ſiue pote.

572 *A ſole.* de ornatu iſto ait Euripid.
—— ὅν ποθ' ἥλιος
πατὴρ πατρὸς δίδωσιν ἐκγόνοισιν οἷς.

581 *Quanta cùm coniux viduata tedis.* adulterium virorum mulieres maximè exaſperat. Euripides, Medea:
—— γυνὴ γὰρ τἆλλα μὲν φόβου πλέα,
κακὴ δ' ἐς ἀλκὴν, καὶ σίδηρον εἰσορᾶν.
ὅταν δ' ἐς εὐνὴν ἠδικημένη κυρῇ,
οὐκ ἔστιν ἄλλη φρὴν μιαιφονωτέρα.
ideo noſter Hercule OEtæo:
O quàm cruentus feminas ſtimulat dolor,
Cùm patuit vna pellici & nuptæ domus!
Scylla & Charybdis Sicula torquens freta
Minùs eſt timenda. nulla non melior fera
eſt. Ouidius 2. de arte:
Sed neque fuluus aper media tam ſæuus in ira eſt,
Fulmineo rapidos dum rotat ore canes:
Nec lea cũ catulis lactãtibus vbera præbet,
Nec breuis ignaro vipera læſa pede:
Femina quàm ſocij deprenſa pellice lecti
Ardet, & in vultu pignora mentis habet.
In ferrum flammasq́ ruit, poſitoq́ decore
Fertur vt Aonij cornibus icta Dei.
Aurel. Prudentius:
—— odit vxor pellicem. Seneca epiſt. 96.
Sciet in vxorẽ grauiſſimũ eſſe iniuriæ genus, pellicem. Meritò: ſi credimus Menelao Euripidis, in Andromacha. Pindarus εἰδ. ιά. Pyth. dubitat an Clytæmneſtram ad occidendum maritum dolor filiæ necatæ, an ira inductæ pellicis excitarit. Subiungit tandem nuptæ odioſiſs. eſſe, Si vir in mala, vt ait ille, ſit deditus adultera. Sanè eam ob rem multæ maritos ſuos occiderunt, vt ex Cicerone 2. offic. Capitolino, Apollonio, Palæphato, Euſebio, Appiano, Iuſtino patet; Thebe Alexandrum Pheræum, Lucilla Antoninum Verum, Lemniæ viros omnes vna excepta vniuerſæ; hæc cauſa fuit cur Sphinx Cadmo marito bellum mouerit; cur Demetrius Antigoni filius, & Demetrius Nicanor, ab vxoribus fuerint interemti. aſſentior enim Scaligero lib. 3. artis poët. & Steph. Forcatulo in Cupidine iuriſperito cap. 6. in feminis eſſe extremum ſummumq́ue affectum zelotypiam ſcribentibus. Huc ſpectãt illa Matthæi Mariæ Boiardi:
L'animal che più crudo, e ſpauenteuole,
Et più ardente, che fuoco che ſia,
La moglie che fù vn tempo amoreuole,
Che diſprezzata caddè in geloſia,
Non è leon ferito più ſpiaceuole,
Ne la ſerpe calcata è tanto ria,
Quanto la moglie era quella ſtata,
Che per altrui ſe veda abbandonnata.

582 *Ardet.* amat. Virgilius.
Formoſum paſtor Corydon ardebat Alexim.
Horat. *Non aliter Samio dicunt arſiſſe Bathyllo*
Anacreonta Teium.
Seneca: *Arſit obſcuri dea clara mundi.*

583 *Nebuloſus imbres Hauſter aduexit.* Phauorinus apud Gelliũ lib. 2. cap. 22. Hauſter, inquit, Græcè νότος nominatur: quia eſt nebuloſus atq. humectus. Horat.
Albus vt obſcuro deterget nubila cælo
Sæpe Notus, neque parturit imbres
Perpetuos: ſic tu, &c.

584 *Torrens Iſter.* ſic Virgilius;
—— torrentia flumina ——

Non vbi impellit Rhodanus profundum;
Aut vbi, in riuos niuibus ſolutis,
Sole iam forti, medioq́ vere,
Tabuit Hæmus.
Cæcus eſt ignis ſtimulatus irâ,
Nec regi curat, patitúrve frenos,
Haud timet mortem, cupit ire in ipſos
Obuius enſes.
Parcite ô diui, veniam precamur,
Viuat vt tutus mare qui ſubegit:
Sed furit vinci dominus profundi
Regna ſecunda.
Auſus æternos agitare currus,
Immemor metæ iuuenis paternæ;
Quos polo ſparſit, furioſus ignes
Ipſe recepit.
Conſtitit nulli via nota magno.
Vade, quâ tutum populo priori:
Rumpe nec ſancti violente mundi
Fœdera ſacra.
Quiſquis audacis tetigit carinæ
Nobiles remos; nemoris ſacrati
Pelion denſâ ſpoliauit vmbrâ:
Quiſquis intrauit ſcopulos vagantes;
Et, tot emenſus pelagi labores,
Barbarâ funem religauit orâ,
Raptor externi rediturus auri;
Exitu diro temerata ponti
Iura piauit.
Exigit pœnas mare prouocatum.
Tiphys in primis domitor profundi,
Liquit indocto regimen magiſtro
Litore externo, procul à paternis
Occidens regnis; tumuloq́ vili
Tectus, ignotas iacet inter vmbras.
Aulis amiſſi memor inde regis
Portubus lentis retinet carinas
Stare querentes.

596 *Qui ſubegit*. Iaſonem intelligit, quemadmodum infrà, cùm ait; *Parcite iuſſo.*
598 *Regna ſecunda*. maria dicit regna ſecunda, quia ſecunda ſorte Neptuno obtigerunt. quemadmodum inferi Plutoni tertia ſorte. Vnde Claudianus lib. 1. de raptu, Plutonem ſic loquentem inducit;

——grati quòd luminis expers
Tertia ſuprema patior diſpendia ſortis?

600 *Iuuenis* Phaethon, Apollinis & Clymenes, vt volunt Ouidius & Lucianus; vel Apollinis & Protes, vt Tzetzes; vel Cephali & Auroræ, vt Heſiodus & Pauſanias, filius: cuius mors Apollonij 4. Argonaut. Tzetzæ Chiliad. 4. hiſtor. 137. & Ouidij 2. Metam. notior eſt, quàm vt debeat inculcari. ea docet adoleſcentes quomodo rempub. capeſſere debeant. qui enim ſola nobilitate fretus, animi bonis virtutibus ſcilicet neceſſariis deſtitutus, ad regimen ciuitatis accedat, & temere habenas reipub. moderari præſumat, fieri non poteſt quin ſtatum eius concutiat, concuſſum labefactet, labefactatum penitus diruat atque ſubuertat: quare regi ſuo & domino ſuperiori inconſultæ audaciæ grauiſſimas tandem pœnas det. hoc Phaethon, qui lucentem ſignificat, Clymenes, (id eſt, gloriæ cumulatæ, ἀπὸ τοῦ κλύω) ſeu Protes (hoc eſt, primariæ feminæ, ἀπὸ τοῦ πρώτου) & Solis filius, paternos auſus agitare currus, & poſtremo vindice Iouis fulmine ambuſtus, videtur innuere.
603 *Conſtitit nulli via nota magno.* ait: via nulli nota ante Argoam nauigationem magno conſtitit omnibus Argonautis. vel ſanè, Nulli vnquam damno fuit, viâ communi & regiâ inceſſiſſe.
606 *Fœdera.* ſuprà hac tragœdia:

Bene diſſepti fœdera mundi
Traxit in vnum Theſſala pinus.

de his fœderibus eſt illud Horatij;

Nequicquam deus abſcidit
Prudens Oceano diſſociabili
Terras, ſi tamen impiè
Non tangenda rates tranſiliant vada.

607 *Audacis* Argus temerariæ. Claudianus, de bello Getico;

Intacti cùm clauſtra freti, coeuntibus æquor
Armatũ ſcopulis audax irrũperet Argo.

608 *Sacrati.* Ioui Dodonæo.
612 *Religauit ora.* bene & propriè. Catullus; *Perfidus in Cretam religaſſet nauita funem.* & Horat. *Siue iactatam religarat vdo Litore nauim.*
614 *Exitu diro.* Iaſon ſanè; de quo hic non tradit, quòd eo viuo hæc agi fingantur; mala morte periit: animi ſcilicet dolore, iuxta Diodorum Sicilienſem, quia cuncti eum, ob ingratitudinem in Medeam, calamitatibus quibus premebatur dignum iudicabant, necem ſibi ipſi conſciuit. Euripides tamen, in fine Medeæ, innuit illum ruina Argus, ſub qua dormiebat, vetuſtate collabentis oppreſſum. idque eo loco Scholiaſtes probat.
618 *Indocto.* Ergyno. Apollon. & Valer. Flacc.
622 *Aulis.* Aulis portus Euboicus, memor regem ſuum

Ille,

Digitized by Google

Ille, vocali genitus Camœna;
Cuius ad chordas modulante plectro
Reſtitit torrens, ſiluere venti;
Cui ſuo cantu volucris relicto,
Adfuit totâ comitante ſiluâ;
Thracios ſparſus iacuit per agros;
Ad caput tractus fluuialis Hebri,
Contigit notam Styga, Tartarumq́;
Non rediturus.
Strauit Alcides Aquilone natos;
Patre Neptuno genitum, necauit,
Sumere innumeras ſolitum figuras:
Ipſe poſt terræ pelagiq́; pacem,
Poſt feri Ditis patefacta regna,
Viuus ardenti recubans in Oetâ,
Præbuit ſæuis ſua membra flammis,
Tabe conſumtus gemini cruoris,
Munere nuptæ.
Strauit Ancæum violentus ictu

Tiphyn cum Argonautis naui vectum abiiſſe, neque vnquam repedaſſe, naues omnes moratur & detinet, vel odio primæ nauis, vel vt de rege ſuo certior fiat. alludit autem ad moram quam Græci in Aulide traxerunt. Nolo aliorum interpretationes adſcribere, quia non placēt: nec Codri quidem, qui ſerm. 1. de Cantho Eubœæ rege hæc accipit: nec eius qui (in Propertium) hunc cum Propertiano Argynno confudit.

625 *Ille, vocali genitus Camœna.* Orpheus Calliopes & OEagri vel Apollinis filius. prioris ſententiæ auctores Apollonius, & Propertius lib. 2. eleg. 3. alterius Chæris, his verſibus;

Πίερες αἰνοπαθεῖς συγγνῶ ἀποτίσετε λώβαν
Ὀρφέ' ἀποκτείναντες Ἀπόλλωνος φίλον
υἱόν.

632 *Notam.* priùs enim illam viderat.

634 *Aquilone natos.* Zethem & Calaim. Propertius lib. 1. eleg. 20.

Hūc duo ſectati fratres Aquilonia proles,
Hunc ſuper & Zethes, hunc ſuper & Calais.

635 *Patre Neptuno genitum,* &c. rectè Codrus ſermone 1. & lib. 15. fabularum interpretatur, Periclymenum, de quo Nonnus Dionyſiac. μγ'. & Ouidius Metamorph. 12. qui ait à Neptuno illum dono accepiſſe, vt in varias figuras mutaretur; & cùm in aquilę formam verſus eſſet, ab Hercule occiſum: quod Nonnus in apis formam verſo Periclymeno, Tzetzes Chil. 2. hiſt. 45. in muſcam conuerſo contigiſſe ſcribit.

Heſiodus (vt quidam volunt) formas, in quas ſe vertebat, enumerat his verſibus, (quos Valent. Rotmarus in Apollon. cap. 7. decur. 7. Euphorioni tribuit)

——Περικλύμενόν τ' ἀγέρωχον
ὄλβιον, ᾧ πόρε δῶρα Ποσειδάων ἐνοσίχθων
παντοῖ'. ἄλλοτε μὲν γὰρ ἐν ὀρνίθεσσι φάνεσκεν
αἰετός, ἄλλοτε δ' αὖτε πελέσκετο, θαῦμα ἰδέσθαι,
μύρμηξ, ἄλλοτε δ' αὖτε μελισσῶν ἀγλαὰ φῦλα,
ἄλλοτε δεινὸς ὄφις καὶ ἀμείλιχος. εἶχε δὲ δῶρα
παντοῖ' οὐκ ὀνομαστά, τά μιν καὶ ἔπειτα δόλωσεν
βουλῇ Ἀθηναίης——

quæ omnia crediderim à morali conſideratione non aliena. certè ſi nomen Periclymenis perpendentes etymon inueſtigemus, à περὶ καὶ κλύω formari inueniemus: quod hominem procliuem ad laudandum, & celebratione glorioſa illuſtrandum ſignificat. itaque in Periclymene veram paraſiti & aſſentatoris effigiem intuemur. Paraſiti enim hominum illi generi qui ſe primos rerum omnium volunt, nec ſunt tamen, vltro ſemper arrident, atque eorum ingenia, dicta, factaque admirantur; quidquid dicunt, laudant; id rurſum ſi negant, laudant id quoque; negat quis, negant; ait quis, aiunt & illi; poſtremò imperarunt ipſimet ſibi, vt omnia aſſentari queant, omnes formas induere, & tarandi more, ad quam ſe rem applicuerint, illius colorem aſſumere. Faciunt hoc impunè donec ad ſummum impudentię gradum venerint: tunc intolerabiles facti, ab iis ipſis qui illos promouerunt, de omni dignitatis gradu deiiciuntur. ideo Periclymenem ab Hercule ſub muſcæ (quod animal impudentiſs. eſt) forma occiſum fabulantur. Sic ego hanc fabulam interpretor. aliter Tzetza.

Ceterùm ridiculus eſt omnium hoc loco ſcribentium error, qui hæc Senecæ verba de Acheloo acceperunt. cùm is nec ab Hercule occiſus, nec Argonautarū vnus, nec Neptuni filius fuerit: niſi Neptunum cum Oceano confundas. Plutarchus enim in libello περὶ ποταμῶν, Acheloum tradit Oceani & Naidis nymphæ filium fuiſſe; Achæus, Oceani & Terræ; alij aliorū. At, inquies, ne Periclymenus quidem Neptuni filius fuit, ſed Nelei, teſte Apollonio lib. 1. fateor. nec verò hoc Seneca aſſerit, ſed tantùm Neptuno genitum fuiſſe. quod quinetiam nepoti queat accommodari, quis non videt? Porrò illud, *Patre Neptuno*, pro epitheto poſitū eſt: quemadmodum apud Lucillium;

Vt nemo ſit noſtrum, quin pater optimu' Diuom,
Vt Neptunu' pater, Liber, Saturnu' pater, Mars,
Ianu', Quirinu' pater, nomen dicantur ad vnum.

nam Dij omnes patres, Deæ matres vocabantur. vide Briſſon. in Formulis pag. 48.

641. *Gemini cruoris.* Hydræ & Neſſi.

643 *Antæum.* lege cum vet. lib. *Ancæum.* tum quia Ancæus inter Argonautas numeratur non tantùm à Valerio & Apollonio, ſed & Orpheo, non quidem antiquo illo (cuius opera Onomacrito, Timocli Syracuſio, Pergyni Mileſio, Zopyro Heracleotæ, Brontino, Herodico Perinthio & Niciæ Eleati attribuuntur) ſed

Seti-

Digitized by Google

Setiger: fratres, Meleagre, matris
Impius mactas, moreriſq; dextrâ
Matris iratæ. meruere cuncti,
Raptus at tutas puer inter vndas
Morte quod crimen tener expiauit;
Herculi magno puer irrepertus?
Ite nunc fortes, perarate pontum
Sorte timendâ.
Idmonem, quamuis bene fata noſſet,
Condidit. ſerpens Libycis arenis,
Omnibus verax, ſibi falſus vni,
Concidit Mopſus, caruitq; Thebis,
Ille qui verè cecinit futura.
Exſul errauit Thetidis maritus.
Igne fallaci nociturus Argis
Nau-

iuniore Crotoniata; quem familiarem fuiſſe Piſiſtrato refert Aſclepiades, cui Sudæ lexicon Argonautica, quę habemus, aſcribit, quiq; ſibi antiqui illius Orphei nomen aſſumſit. tum etiam quia Ancæus iſte ab apro Calydonio fuit interemtus, teſte Ouidio lib. 8. Metam. vnde Gracius in lib. de venatione:

—— ceciditq; ſuis Ancæus in aruis.

multa in hanc rem tradidit Codrus Vrceus in libro de fabulis, & ſerm. 1.

644 *Fratres.* Plexippum & Toxea, iuxta Ouidium.

645 *Moreriſq; dextra,* &c. qui ſequitur locus difficillimus eſt, nec eum intellexêre interpretes, nec Iacobus à Cruce, nec Codrus Vrceus. ego, re diligenter examinata, tandem ex veſtigiis veterum librorum deprehendi totum locum ſic legi & diſtingui debere:

Matris iratæ. meruere cuncti.
Raptus at tutas puer inter vndas,
Morte quod crimen tener expiauit, †

† *Herculi magno puer irrepertus?*
Ite nunc fortes, perarate pontum
Sorte timenda;
Idmonem, quamuis bene fata noſſet,
Condidit. Serpens Libycis arenis
Omnibus verax, ſibi falſus vni,
Concidit Mopſus, caruitq; Thebis
Ille qui verè cecinit futura.
Exſul errauit Thetidis maritus.
Igne fallaci nociturus Argis
Nauplius, præceps cadit in profundum.
Criminí pœnas patrio pependit,
Fulmine & ponto moriens Oileus.

Valde corrupta habebantur hęc carmina in excuſis omnibus. hæc eſt ſententia: Tiphys, Orpheus, Zethes, Calais, Periclymenus, Hercules, Ancæus, Plexippus, Toxeus & Meleager malè mortui ſunt. quod quia dici poſſet ob alia crimina quàm maris violationem illis contigiſſe: ſubiungit de Hyla, de quo id ſuſpicari non liceat. apparet enim illum propter nullum aliud crimen interemtum, quàm quia cum Argonautis vnà nauigarat. cùm igitur Hylas, in cuius ætatem nullum ſcelus morte dignum cadebat, in tutis vndis Bythini fontis ſit interemtus; ite vos, qui fortes haberi vultis, & nauigate contemta periculoſa ac dubia nauigantium ſorte; quæ Idmonem vatem condidit, h. in cauſa fuit, vt mortuus conderetur. icciτco etiam Mopſus, dum longiorem vitam ſibi ſpondens in vaſtis Libyæ arenis ſerpit, hoc eſt, gradum fallentibus repit quodammodo, mortuus eſt, ac Thebis patria ſua caruit. Peleus etiam exſulauit. Nauplius verò præceps in mare cecidit. Reliqua ſuo loco exponentur.

648 *Puer.* Hylas: cuius raptum poſt Theocrit εἰδυλ. 13. & Propertium lib. 1. eleg. 20. ſic deſcripſit Flaminius, vt dici elegantius nihil queat. *Irrepertus.* vidi vnum cod. perantiquum in quo habebatur, *interemtus.* vt ſcilicet Herculi interemtus fuerit, quamuis illo Nymphæ potirentur.

651 *Sorte timenda Idmonem.* ante hanc vocem vltimam ſubaudienda eſt vocula, hæc, vel, quæ.

652 *Quamuis bene fata noſſet.* ex Apollonio 2. Argonaut. vbi Idmon ait;

αὐτὰρ ἐμοὶ θανέειν συγερῇ ἐπὶ δαίμονος αἴσῃ
τηλόθι που πέπρωται ἐπ' Ἀσίδος ἠπείροιο.

Pindari ſcholiaſtes ſcribit tres vates Argonautas fuiſſe, Idmonem filium Abantis, Mopſum Ampyci, & Amphiaraum Oiclis. Auſon.

Idmona quod vatem, medicum quod Iapyga dicunt.

Pherecydes & Higynus Idmonem Apollinis & Cyrenes vel Aſteries filium, non Abantis fuiſſe ſcribũt: quod ſequitur Politianus, in Nutricia: *—— plenumq; parente*
Idmona fulminei proſtratum dentibus apri,
Ampycidemq; pium, Libycis quem fudit arenis
Vipera fatifero fauces accenſa veneno.

quo loco quædam huc pertinentia refert poſt Braſſicanum Fr. Sanctius Brocenſis.

653 *Serpens.* Bene Cælius lib. 29. antiq. c. 15. aduertit participium eſſe: quod nobis loci huius intelligentiam aperuit. 654 *Omnibus verax.* non loquitur de Mopſo Apollinis & Mantus filio, qui Calchantem ſuperauit: ſed de Mopſo, quem Apollonij interpres & Izacius Ampyci & Chloridis filium fuiſſe tradunt, qui vates fuit & Argonautarum vnus. Apollon. 4. Argonaut.

ἔνθα καὶ Ἀμπυκίδην αὐτῷ ἐνὶ ἤματι Μόψον
νηλειὴς ἕλε πότμος, ἀδευκέα δ' οὐ φύγεν αἶσαν
μαντοσύναις, οὐ γάρ τις ἀποτροπίη θανάτοιο.

Ouid. Metamorph. 12.

Nec tu crediderís tantum cecinisse futura
Ampycidem Mopſum.

657 *Thetidis maritus.* Peleus falsò ab Hippodamia accuſatus, exſulauit. Pindar. in Nemeis, Horat. in od. & in epiſt. ad Piſon., aliàs etiam ob necem fratris.

658. *Igne fallaci,* &c. Palamedis pater Nauplius à Capharæis ſaxis, in quæ Græcos fraude ſua traxerat, in mare cecidit, & fuit ſubmerſus.

Digitized by Google

Nauplius præceps cadit, in profundum
Crimini pœnas patrio pependit
Fulmine & ponto moriens, Oileus.
Coniugis fatum redimens Pheræi
Vxor impendit animam marito.
Ipſe qui prædam ſpoliumq́ iuſſit
Aureum primâ reuehi carinâ;
Vſtus accenſo Pelias aheno,
Arſit anguſtas vagus inter vndas.
Iam ſatis diui mare vindicaſtis,
Parcite iuſſo.

659 ***Nauplius***, &c. vult hoc choro poëta oſtendere nemini Argonautarum temeritatem ſuam impunè ceſſiſſe: ſed maris ius violatum deos acriter vindicaſſe. dixerat:

Quiſquis intrauit ſcopulos vagantes,
Et, tot emenſus pelagi labores,
Barbara funem religauit ora,
Raptor externi rediturus auri,
Exitu diro temerata ponti
Iura piauit.

cuius rei confirmandæ cauſa varios Argonautarum interitus memorauit. ſubiungit deinde de Oileo; qui, quoniam cum ceteris Argiuis delectis viris auratam pellem Colchis auerterat, neque vllo tamen læſus infortunio videbatur: iccirco ingenioſiſſimè comminiſcitur deos non quidē ab ipſomet temeratorum fœderum (de quibus ſup. num. 606.) pœnas exegiſſe; ſed ab ipſius filio Aiace Oileo: immiſſo ſcilicet huic furioſo amore Caſſandræ (Maro furias Aiacis Oilei vocat) Priami filiæ: quam cùm in Palladis æde ſtupraſſet, ab hac fulmine traiectus, & à Neptuno ictus ſaxo, in mari ſubmerſus interiit, atque hoc modo patris ſui crimen quaſi expiauit. Hæc cùm ita ſint, ſatis iam hunc Senecæ locum intelligimus, & vulgatam, quam repræſentaui, lectionem, ſinceram eſſe cognoſcimus. apparet & illud, iuſtiſs. nos queri poſſe de N. qui hoc loco poëtam noſtrum multis vocibus ſublatis penè confecit. nimis enim temerario caſtigationis genere, contra o. v. l. qui vulgatis conſentiunt, fidem, repoſuit; *Igne fallaci nociturus Argis,*

Nauplius præceps cadit, atq́ pendit Crimine pœnas. Fulmine & ponto moriens Oileus &c.

Hæc aliis riſum, mihi (qui huic poëtæ bene volo) bilem mouent. etenim ſi hoc exemplo in bonos ſcriptores graſſari liceat, quid non mutilum, quid non adulterinum breui ſumus habituri? minus incommodi maiorum noſtrorum ſimplex ignoratio peperit, quàm noſtra temeraria ſcientia, & inſatiabile emendandi cacoëthes, breui, ni Deus talem peſtem auertat, videtur paritura. Inuaſit ille doctiſſimos quoſque viros morbus, vt malint cum acumine ſuo ingenioſè delirare, quàm cum recepta lectione & ſententia verè ſentire. Ego quoque, qui olim in Notis ad Claudianum pag. 39. mendoſiſſimum quendam locum è Fabij declamat. 270. recenſui, inde intelligo me temere ***confuderat*** pro ***confundebat***, quod in P. Aerodij editione legitur, repoſuiſſe. cetera quæ recenſui, ne nunc quidem diſplicēt. Quod ad iſtam temerariam deprauationem attinet, ſenſum illa ineptiſſimum, imò planè nullum efficit. & quod ille credit poſt octauum quemque Sapphicum, vnum Adonium ſequi debere, illud verò nihil eſt omnino. quis ignorat Senecam illud vbique, nullo certo ordine, pro arbitrio factitaſſe? an non in chor. 2. act. Hippol. ſemel poſt Sapphicos quattuor, ſemel poſt vndecim Adonium vnum poſuit? an non ab eodem OEdipi act. 1. primum poſt tredecim, mox poſt vndecim, rurſus poſtremò poſt tredecim Sapphicos Adonius vnus collocatur? certè in Troade actu 3. primò poſt Sapphicos vndecim, ſecundò poſt nouem, tertiò poſt quattuordecim, inuenies ſingulos Adonios. quid mirum ſi idem verſus in hoc choro ſepties poſt tres, poſt octo quinquies, denique poſt ſeptemdecim Sapphicos ſemel ſtatuatur? 663 *Vxor.* Alceſtis marito propria morte vitam ſeruauit: Euripid. in Alceſt. & Plato 1. Sympoſ. Apollodor. lib. 1. & Claudian. de laudib. Serenæ. Hinc patet maiorem eſſe amorem coniugis erga coniugem, quàm parentis erga liberos. Alceſtis Peliæ filia ſola voluit pro viro ſuo Admeto, Theſſaliæ rege, qui Pheris agebat, mori; cùm tamen ille & patrem & matrem haberet; quos illa caritate ſic ſuperauit, vt illos nomine dumtaxat filio coniunctos eſſe oſtenderit. Quod quidem ſic hominibus diiſque placuit, vt, cùm paucis admodum —— *quos æquus amauit Iuppiter, aut ardens euexit ad æthera virtus,* dij reuiuiſcendi munus conceſſiſſent; hanc ab inferis continuò, propter tam bonum facinus, Herculis operâ ſuſcitarint; oſtendentes quantus eſſe debeat coniugalis amor, immortaliaque propoſita illis præmia, qui eum, vt par eſt, coluerint. Horum pleraque Platonica ſunt. 669 *Parcite iuſſo.* Iaſoni; qui mandato Peliæ nauigationem ſuſcepit: ipſum enim, qui iuſſit, ſatis caſtigaſtis.

ACTVS QVARTVS.

NVTRIX.

Pauet animus, horret, magna pernicies adeſt.
Immane quantum augeſcit, & ſemet dolor
Accendit ipſe, vimq́ præteritam integrat.
Vidi furentem ſæpe, & aggreſſam deos
Cælum trahentem: maius his, maius parat

671 ***Immane quantum.*** Helleniſmus. Horatius ode 27. lib. 1.

Immane quantum diſcrepat.

672 *Integrat.* antiquæ tragœdiæ verbum. Attius, Antenori lis:

Namq́ venio huc vt mea ope opes Troiæ integrem.

Pacuuius, Chryſe:

Sed ceſſo inimicitiam integrare.

Medea

Digitized by Google

Medea monſtrum. namque vt attonito gradu
Euaſit, & penetrale funeſtum attigit,
Totas opes effudit, & quicquid diu
Etiam ipſa timuit, promit, atq; omnem explicat
Turbam malorum: arcana, ſecreta, abdita,
Et, triſte læuâ complicans ſacrum manu;
Peſtes vocat, quaſcunque feruentis creat
Arena Libyæ; quaſq́; perpetuâ niue
Taurus coërcet frigore Arctoo rigens.
Et omne monſtrum. tracta magicis cantibus
Squammea latebris turba deſertis adeſt.
Hîc ſerâ ſerpens corpus immenſum trahit,
Triſidamq́; linguam exſertat, & quærens quibus
Mortifera veniat, carmine audito ſtupet,
Tumidumq́; nodis corpus aggeſtis plicat,
Cogitq́; in orbes. parua ſunt, inquit, mala,
Et vile telum eſt, ima quod tellus creat:
Cælo petam venena. iam nunc tempus eſt
Aliquid mouere fraude vulgari altius.
Huc ille, vaſti more torrentis iacens,
Deſcendat anguis; cuius immenſos duæ
Maior minorq́; ſentiunt nodos feræ;
Maior Pelaſgis, apta Sidoniis minor;
Preſſasq́; tandem ſoluat Ophiuchus manus,

Viruſq́;

Sic Paulus lib. 2. ſentent. cap. 15. Mandati « iudicio precij ſummam poterit integrare. « Papinianus l quāuis, D. de tut. & rat. diſtrah. « tutelam priſtinam integrare. Idem alibi, in- « tegrato iure debiti, dixit. Contrarium eſt de integro, quo vſus fuit Cæcilius comicus;

Nomen virginis, niſi mirum eſt, deintegrauit.

680 *Complicans.* de licio loquitur, quod huic rei ſagæ adhibebant, vt apud Theocritum & Virgilium, in Pharmaceut.

686 *Sera ſerpens.* ſerò propter immenſam ſuam molem adueniens. Varius, apud Macrob. 6. Saturnal.

—— *ſera meminit decedere nocti.*

Virgil. —— *nocte natat ſerus freta* ——

Horatius:

Serus enim Græcis admouit acumina chartis.
Tibullus:

Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.

Seneca Agamemn. actu 1.

Sed ſera tandem reſpicit feſſos malis
Poſt fata demum ſortis inceſta fides.

687 *Triſidamq́;* Ouid. Metamorph. 3.

Martius anguis erat criſtis præſignis & auro,
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno,
Treſq́; micant linguæ.

689 *Tumidumq́;* veneno. Ouidius:

—— *corpus tumet omne veneno.*

690 *Cogitq́; in orbes.* Virgilius, in Culice, de ſerpente agens hoc aliter expreſſit;

Squammeſos latè torquebat motibus orbes.

Idem;

Flexibus euerſis torquetur corporis orbis.

Ouidius:

Ille volubilibus ſquammoſos nexibus orbes
Torquet —— Idem;
Ipſe modò immenſum ſpiris facientibus orbem
Cingitur ——

694 *Huc ille.* totus iſte locus pertinet ad verſus Arati, initio operis:

τὰς δὲ δι' ἀμφοτέρας, οἵη ποταμοῖο ἀπορρὼξ,
εἱλεῖται, μέγα θαῦμα, δράκων περί τ' ἀμφί τ' ἐαγὼς
μυρίος· αἱ δ' ἄρα οἱ σπείρης ἑκάτερθε φύονται
Ἄρκτοι ——

quo loco Theon iſta ſic explicat; παραβάλλει τὸ πολυκαμπὲς τῶν ποταμίων ὑδάτων πρὸς τὸ τοῦ δράκοντος μέγεθος. καὶ ἐν τούτῳ δὲ Ἡσιόδου ζηλωτὴς φαίνεται. ἐκεῖνος γὰρ τὸν ποταμὸν εἴκασε δράκοντι, εἰπών,

καί τε διερχόμενος ἑλιγμός ἐστι δράκων ὥς.

οὗτος δὲ τοὐναντίον δράκοντα ποταμὸν ὠνόμασε, μᾶλλον δὲ ἀπείκασε. δράκων δὲ οὗτος, ὃν ἀνεῖλε Κάδμος· καθ' ἑτέρους δὲ ὁ τὰ μῆλα φυλάσσων τῶν Ἑσπερίδων· ὡς δὲ ὁ πολὺς λόγος, ὁ ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἀναιρεθεὶς Πύθων.

697 *Maior Pelaſgis aptior.* Aratus:

οἱ τὴν μὲν, Κυνόσουραν ἐπίκλησιν καλέουσι·
τὴν δ' ἑτέρην, ἑλίκην. ἑλίκῃ γέ μὲν ἄνδρες Ἀχαιοὶ
εἰν ἁλὶ τεκμαίρονται ἵνα χρὴ νῆας ἀγινεῖν.
τῇ δ' ἄρα Φοίνικες πίσυνοι περόωσι θάλασσαν.

Manilius 1. ἀστρονομικῶν:

Minoremq́; Helice maior decircinat Arcton:
Septem illam ſtellæ certantes lumine cingunt,
Qua duce per altum Graiæ dant vela carinæ.
Anguſto Cynoſura breuis torquetur in orbe,
Tam ſpacio quàm luce minor: ſed iudice vincit
Maiorem Tyrio. Pœnis hæc certior auctor
Non apparentem pelago quærentibus orbem.

Sic legendi ſunt hi verſus. Feſtus Auienus autem;

Namq; Helice Graios, Tyrios Cynoſura per altum
Regit ——
Apta Sidoniis minor. Aratus:

μειοτέρη γὰρ πᾶσα περιστρέφεται στροφάλιγξι,
τῇ καὶ Σιδόνιοι ἰθύντατα ναυτίλλονται.

698 *Preſſasq́; tandem.* locum iſtum hæc Arati interpretantur;

σκέπτεο πὰρ κεφαλὴν ὀφιούχου· ἐκ δ' ἄρ' ἐκείνης
αὐτὸν ἐπιφράσσαιο φαεινόμενον ὀφιοῦχον.
τοῖοί οἱ κεφαλῇ ὑποκείμενοι ἀγλαοὶ ὦμοι
εἴδονται. κεῖνοί γε καὶ ἂν διχόμηνι σελήνῃ
ἰσωποὶ τελέθοιεν· ἀτὰρ χέρες οὐ μάλα ἶσαι·
λεπτὴ γὰρ τῇ καὶ τῇ ἐπιδέδρομεν αἴγλη.

Digitized by Google

Viruſq; fundat: adſit ad cantus meos
Laceſſere auſus gemina Python numina:
Et Hydra, & omnis redeat Herculeâ manu
Succiſa ſerpens, cæde ſe reparans ſuâ.
Tu quoque relictis peruigil Colchis ades,
Sopite primùm cantibus ſerpens meis.
Poſtquam euocauit omne ſerpentum genus:
Congerit in vnum frugis infauſtæ mala;
Quæcunque generat inuius ſaxis Eryx;
Quæ fert opertis hieme perpetuâ iugis
Sparſus cruore Caucaſus Promethei,
Pharetraq; pugnax Medus, aut Parthus leuis;
Et quis ſagittas diuites Arabes linunt;
Aut quos, ſub axe frigido, ſucos legunt
Lucis Sueui nobiles Hercyniis.
Quodcunque tellus vere nidifico creat,
Aut rigida cùm iam bruma diſcuſſit decus
Nemorum, & niuali cuncta conſtrinxit gelu;
Quodcunque gramen flore mortifero viret,
Dirúſve tortis ſucus in radicibus
Cauſas nocendi gignit; attrectat manu.
Æmonius illas contulit peſtes Athos,
Has Pindus ingens, illa Pangæi iugis
Teneram cruentâ falce depoſuit comam:
Has aluit altum gurgitem Tigris premens,
Danubius illas: has per arentes plagas

Tepidis

ἀλλ' ἔμπης κἀκεῖναι ἐπόψιαι· οὐ γὰρ ἐλαφραί.
ἀμφότεραι δ' ὄφιος πεπονείχαται, ὅς ῥά τε μέσσον
δινεύει ὀφιοῦχον. ὁ δ' ἐμμενὲς εὖ ἐπαρηρὼς
ποσσὶν ἐπιθλίβει μέγα θηρίον ἀμφοτέροισι
σκορπίον ὀφθαλμῷ τε καὶ ἐν θώρηκι βεβηκὼς
ὀρθός. ἀτάρ οἱ ὄφις γε δύο στρέφεται μετὰ χερσί,
δεξιτερῇ ὀλίγος, σκαιῇ γε μὲν ὑψόθι πολλός.

Ophiuchus. dictus, teſte Proclo, quaſi ὀφιοῦχος, quod ſerpentem teneat. Græcam vocem Seneca poſt Germanicum Cæſarem retinuit. Cicero Latinam finxit;

—— anguitenentis
Quem claro perhibent ὀφιοῦχον nomine Graij.

quis anguitenens iſte ſit, variè traditur. Baſſus & Auienus dicunt eſſe Aeſculapium; Hegeſianax Carnabontem, Getarum regem; Polyzelus Rhodius, Phorbantem Triopæ & Hiſcilles filium; alij, Herculem; nonnulli, Triopam Theſſalum; quidam Promethea; ceteri vel Tantalum, vel Thybrin, vel Theſea, vel Ixionem. hæc Theon, & Higynus libro 2. qui multa.

700 *Numina.* Apollinem & Dianam recèns à Latona editos. de Pythone multa Nicander & Scholiaſtes eius in Theriacis, & Ouid. Metamorph. 1.

709 *Caucaſus Promethei.* Propert. eleg. 12. lib. 1. *—— an qua*
Lecta Prometheis diuidit herba iugis.

in qua elegia Propertij, vbi legitur in o. l. nullo diſcrepante;

Quid mihi deſidiæ non ceſſas fingere crimen,
Quod faciat nobis conſcia Roma moram:

Carrio meus ex coniectura reponit;

Quod faciat nobis Roma in amore moram.

icirco, credo, quòd in ſeq. eleg. legatur:

Certus & in nullo quæris amore moram.

Verùm nolim ego quicquam mutari: neque enim valde vrget hæc ratio. Conſciam Romam dicit figuratè, quaſi Roma ſciret cauſas tam diuturnæ moræ: quæ ſententia mihi ſatis arridet. Sed ad rem. de herba Promethea Valerius Flaccus lib. 7. ait;

—— Prometheæ florem de ſanguine fibræ
Caucaſeum, tonitru nutritaq; gramina promit;
Quæ ſacer ille niues inter triſteſq; pruinas
Durat, editq; cruor; cùm viſcere vultur adeſo
Tollitur è ſcopulis, roſtroq; irrorat aperto.

idem tradit Apollon. lib. 3. vbi vide Scholiaſt. & Plutarchum in lib. de fluminib. & Turnebum lib. 2. adu. c. 9. & lib. 18. c. 1. & Cælium Rhodigin. lib. 7. antiq. lection. cap. 21. & Ioan. Hartungum Decuria ſecunda.

711 *Diuites Arabes.* qui Arabiam felicem incolunt. de quibus Venantius Fortunatianus, in Phœnice cecinit; *Quos legit Aſſyrius, quos opulentus Arabs.* Tibullus:

Quos tener è terra diuite mittit Arabs.

Sagittas venenis linebant nõ Arabes modò, ſed & Græci, teſte Homero Odyſſ. α. Itali, teſte Virgilio lib. 9. & 10. Parthi, teſte Virgil. lib 12. & Ouid. de triſtibus, Daci; Dalmatæ, teſte Paullo Aegineta lib. 6. cap. 88. Gyrrhæi, auctore Theophraſto lib. 9. plan. hiſt. Aethiopes, auctore Nicandro in Alexipharm. Scythæ teſte Ouid. de Ponto, & Plinio lib. 12. Galli, teſte Ariſtotele lib. de admir. audition. num. 84. denique & omnes Barbari, ſi credimus Dioſcoridi lib. 6.

713 *Sueui.* vel hinc patet Sueuorum fines olim quàm hodie latiores fuiſſe. ſiquidem teſte Strabone libro 7. (de quo me frater meus Hieronymus admonuit) intra & extra Hercyniam habitabant.

Hercyniis. Græci hanc ſiluam Orcyniam appellarũt, auctore Cæſare lib. 6. de bello Gallico. optimè deſcripſit Irenicus lib. 7. Exegeſ. c. 16.

714 *Vere nidifico.* vere enim aues nidificant.

722 *Cruenta falce.* Ouidius:

Diraq; cantata pabula falce metit.

Digitized by Google

Tepidis Hydaſpes gemmifer currens aquis,
Nomenq; terris qui dedit Bætis ſuis,
Heſperia pulſans maria languenti vado:
Hæc paſſa ferrum eſt, dum parat Phœbus diem,
Illius altâ nocte ſucciſus frutex,
At huius vngue ſecta cantato ſeges.
Mortifera carpit gramina, ac ſerpentium
Saniem exprimit, miſcetq; & obſcœnas aues,
Mæſtiq; cor bubonis, & raucæ ſtrigis
Exſecta viuæ viſcera: hæc ſcelerum artifex
Diſcreta ponit: his rapax vis ignium,
His gelida pigri frigoris glacies ineſt.
Addit venenis verba, non iſtis minùs
Metuenda: ſonuit ecce veſano gradu,
Canitq; : mundus vocibus primis tremit.

MEDEA.

Tetrametri, trochaici in initio, mox iambici varij & anapæſtici.

Vos precor vulgus ſilentum, voſq; ferales deos,
Et chaos cæcum, atq; opacā Ditis vmbroſi domū,
Tartari ripis ligatos ſqualidæ mortis ſpecus, (uos.
Supplicijs animæ remiſsis currite ad thalamos no-
Rota reſiſtat mēbra torquens, tāgat Ixion humū.
Tantalus ſecurus vndas hauriat Pirenidas.
Longè grauior pœna cedat coniugis ſocero mei,
Lubricus per ſaxa retro Siſyphum voluat lapis.
Vos quoque, vrnis quas foratis irritus ludit labor,
Danaides, coite, veſtras hic dies quærit manus.
Nunc meis vocata ſacris noctium ſidus veni,
Peſsimos induta vultus: fronte non vnâ minax.
Tibi more gentis vinculo ſoluens comam,
Secreta nudo nemora luſtraui pede,
Et euocaui nubibus ſiccis aquas,
Egiq; ad ima maria, & Oceanus graues
Interiùs vndas æſtibus victus dedit:

Pari-

Valerius:

—*cunctaq; tremunt ſub falce catena.*

fuiſſe has aëneas Macrobius 5. Saturn. c. 19. docet, adducto Sophoclis fragmento è tragœdia, quæ ῥιζοτόμοι inſcribitur, cuius imitatione ait Virgilium ſcripſiſſe;

Falcibus & meſſæ ad lunam quæruntur ahenis
Pubentes herbæ, nigri cum lacte veneni.

Ouidius Metamorph. 7.

—*plantas partim radice reuellit,*
Partim ſuccidit curuamine falcis ahenæ.

ad rem enim diuinam procurandam pleraq; aënea adhibebantur, teſte, præter alios, Carminio lib. de Italia ſecundo his verbis: Priùs " itaque & Thuſcos æneo vomere vti, cùm cō- " derentur vrbes, ſolitos, in traiectitiis eorum " ſacris inuenio: & in Sabinis ex ære cultros, " quibus ſacerdotes tonderentur. "

725 *Gēmifer.* in cuius alueo magna gemmarum copia reperitur, veluti lychnis, adamas, beryllus, achates, & alij innumerabiles.

727 *Heſperia pulſans maria.* mutuatus hoc eſt à Lucano lib. 2.

Occaſus mea iura timet, Tethymq; fugacem,
Qui ferit Heſperius poſt omnia flumina Bæthis.

Languenti vado. nam dimiſſus ex Tarraconenſi prouinciâ diuiſaque Hiſpania, priuſquam in mare labatur, efficit magnum lacum, vnde fit vt minore impetu in Oceanum incidat.

736 *Pigri frigoris.* ab effectu frequenter epitheta ducuntur. Ouidius:

Triſtis & ignaui pleniſſima frigoris—

Idem:

Frigus iners illic habitant, pallorq;, tremorq;.

Moderatus Columella lib. 10.

Poſt vbi Riphææ torpentia frigora brumæ.

Martialis:

Concretaſq; pigro frigore ridet aquas.

frigore enim pigri, inertes, ignaui, & quodammodo torpentes efficimur. quia frigus vehemens ἀπελαύνει καὶ ἀπολύει τὸ ἔμφυτον θερμὸν εἰς τὸ βάθος τοῦ σώματος, inquit Xenophon ἀναβάσ. ἑ. itaque interiùs in penitiſſimis corporis partibus incluſo calore, fit vt extremitates, veluti manus ac pedes, pigræ †

† & languidæ reddantur.

746 *Sedeat.* Creontem maneat pœna longè grauior Tantali ſupplicio.

752 *Tibi more gentis vinculo ſoluens comam,*
Secreta nudo nemora luſtraui pede. Solebant magæ nudis pedibus & paſſo capillo ſacra ſua peragere. apud Virg. Aeneid. 4. magicis ſacris operatura vnum exuta pedem inducitur. apud Valer. Flacc. vates idem facturis

—*Vincula ſoluere monſtrat*
Prima pedum.—

Horatius ſcribit ſe vidiſſe

Canidiam pedibus nudis, paſſoq; capillo.

Ouid. lib. 7 Metamorph.

Egreditur tectis veſtes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infuſa capillos.

754 *Euocaui nubibus ſiccis aquas.* de magiæ vi apud Laertium lib. 8. Empedocles ait:

Digitized by Google

Pariterq́; mundus, lege confuſâ ætheris,
Et ſolem & aſtra vidit; & vetitum mare
Tetigiſtis Vrſæ. temporum flexi vices.
Æſtiua tellus floruit cantu meo:
Meſſem coacta vidit hibernam Ceres.
Violenta Phaſis vertit in fontem vada;
Et Iſter, in tot ora diuiſus, truces
Compreſſit vndas omnibus ripis piger;
Sonuere fluctus, ſonuit inſanum mare
Tacente vento; nemoris antiqui domus
Amiſit vmbram, vocis imperio meæ.
Die relicto Phœbus in medio ſtetit,
Hyadesq́; noſtris cantibus motæ labant.
Adeſſe ſacris tempus eſt Phœbe tuis.
Tibi hæc cruenta ſerta texuntur manu,
Nouena quæ ſerpens ligat;
Tibi hæc Typhoeus, membra qui diſcors tulit,
Qui regna concuſſit Iouis.
Vectoris iſtic perfidi ſanguis ineſt,
Quem Neſſus exſpirans dedit.
OEtæus iſto cinere defecit rogus,
Qui virus Herculeum bibit.
Piæ ſororis, impiæ matris facem,
Vltricis Altheæ vides.
Reliquit iſtas inuio plumas ſpecu
Harpyia, dum Zetum fugit.
His adiice pinnas ſauciæ Stymphalidos,
Lernæa paſſæ ſpicula.
Sonuiſtis aræ: tripodas agnoſco meos,
Fauente commotos deâ.
Video Triuiæ currus agiles;
Non quos pleno lucida vultu
Pernox agitat; ſed quos facie
Lurida mæſtâ, cùm Theſſalicis
Vexata minis, cælum freno
Propiore legit. ſic face triſtem
Pallida lucem funde per auras,
Horrore nouo terre populos,
Inq́; auxilium Dictynna tuum

παύσῃς δ' ἀκαμάτων ἀνέμων μένος, οἵ τ' ἐπὶ γαῖαν
ὀρνύμενοι πνοιαῖσι κατὰ φθινύθουσιν ἀρούρας.
καὶ πάλιν ἤν κ' ἐθέλῃσθα παλίντιτα πνεύματ' ἐπάξῃς.
θήσῃς δ' ἐξ ὄμβροιο κελαινοῦ καίριον αὐχμὸν
ἀνθρώποις· θήσεις δὲ καὶ ἐξ αὐχμοῖο θερείου
ῥεύματα δενδρεόθρεπτα, τὰ δ' ἐν θέρει ἀήσαντα.
ἄξῃς δ' ἐξ ἀΐδαο καταφθιμένου μένος ἀνδρός.

758 *Et ſolem & aſtra vidit.* ſimul nempe vno eodemque tempore. cùm alioqui lucente ſole aſtra non appareant.

763 *In tot ora.* qui plurima, Iſtro ſeptem oſtia aſſignarunt.

765 *Tumuit.* quanto vehementior, & poëtæ congruentior eſt, niſi fallor, o.v.l. ſcriptura, *tonuit*! Porrò Medeam cuncta quæ hîc iactitat, facere potuiſſe teſtatur Apollon. in Argonaut. & Ouid Metamorph. 14. & in epiſt. Hypſip. à quibus noſter ea ſumſit.

773 *Diſcors* cur hoc dixit, malè explicant interpretes dixit. quia Typhoeus, quemadmodum ceteri gigantes, ſuperiore parte hominem, inferiore angues referebat, auctor Izacius.

779 *Piæ ſororis impiæ matris.* Ouidius 8. Metam. hanc fabulam deſcribens, eleganter iſta duo coniunxit:

Incipit eſſe tamē melior germana parente,
Et conſanguineas vt ſanguine leniat vmbras
Impietate pia eſt——

Facem. apud Homerum Meleager Altheæ imprecationibus confixus moritur. Minyadis & OEarum auctores, (ſiue ille Heſiodus, ſiue Rhianus, ſiue alius quiſpiam) ab Apolline in bello contra Curetes, interfectum tradunt. eius verò opinionis, quam noſter, Ouidius in Metam. & Apollod. lib. 1. & plerique tenuerunt, auctor fuit Phrynichus ἐν δράματι Πλευρῶνι, teſte Pauſania. Quidam ſtipitem fatalem fuiſſe aiunt è rogo raptum, cuius interitus ſecum Meleagri necem trahebat: alij fuiſſe non è rogo raptum ſtipitem, ſed oleaſtri ramum ſcribunt: vide Izacium in Lycophronem, & Antonin. Liberalem in Metamorph.

782 *Dum Zetum fugit.* expulſa è Phinei regia, Apollon. & Valerius.

790 *Cùm Theſſalicis vexata minis.* antiqui credebant lunam cælo carminibus magicis deduci, Theſſalarum potiſſimùm, quarum cantus efficacior putabatur, cuius rei paſſim apud Plutarch. lib. de defect. orac. & Apollon. lib. 3. Argonaut. & alios teſtimonia occurrunt. quem errorem egregiè refellit vetus poëta, quiſquis ille eſt, his verſibus:

Non illam, vt populi credunt, nigrantibus antris
Detrahit altiuago è ſpeculo, nec carmine victa
Infernas vlulans mulier pradira ſub vmbras
Vel rore Stygias——

Pre-

Digitized by Google

Precioſa ſonent æra Corinthi.
Tibi ſanguineo ceſpite ſacrum
Solenne damus: tibi de medio
Rapta ſepulchro fax nocturnos
Suſtulit ignes: tibi mota caput
Flexâ voces ceruice dedi:
Tibi funereo de more iacens
Paſſos vincit vitta capillos:
Tibi iactatur triſtis Stygiâ
Ramus ab vndâ: tibi nudato
Pectore Mænas, ſacro feriam
Brachia cultro.
Manet noſter ſanguis ad aras:
Aſſueſce manus ſtringere ferrum
Caroſq; pati poſſe cruores.
Sacrum laticem percuſſa dedi.
Quòd ſi nimium ſæpe vocari
Quereris, votis ignoſce, precor.
Cauſa vocandi Perſei tuos
Sæpius arcus, vna atque eadem
Semper, Iaſon. tu nunc veſtes
Tingue Creuſæ; quas cùm primùm
Sumſerit, imas vrat repens
Flamma medullas. ignis fuluo
Cluſus in auro latet obſcurus;
Quem mihi, cæli qui furta luit
Viſcere fœto, dedit, & docuit
Condere vires arte, Prometheus.
Dedit ac, tenui ſulphure tectos,
Mulciber ignes: & viuacis
Fulgura flammæ de cognato
Phaëthonte tuli. habeo mediæ
Dona Chimæræ. habeo flammas

Vincibilemq; petit clamorem. quippe per æthram,
Qua citimus limes diſpeſcit turbida puris,
Inuiolata meat: ſed vaſto corpore tellus,
Quæ medium tenet ima polum, dum lumina fratris
Detinet vmbriferis metis, tũ ſidere caſſo,
Palleſcit teres vmbra rotæ: dum tranſeat axem
Aggerei velox tumuli, ſpeculoq; roſanti
Fraternas reparet per cælũ libera flamas.

796 *Precioſa ſonent æra Corinthi. Precioſa*, quia æri Corinthio nonnihil erat auri admiſtum. Muretus lib. 3. variar lect. cap. 5. & priùs Leonicus lib. 1. var. hiſtor. c. 58. *Sonent.* ne luna carmen magicum exaudiens cælo detrahatur. vide Cęlium lib. 19. cap. 10. *Æra Corinthi.* hoc eſt, pelues ex hoc ære confectas, nominat autem hoc æs, vel quia ſonus eius acutior, vel quia Corinthi hæc agebantur.

797 *Sanguineo ceſpite.* egeſto viuo ceſpite ex foueâ cauatâ perfuſâ hoſtiæ ſanguine, ſcilicet agnæ nigræ; & in arcæ quadratæ figuram conformato, Apollonius lib. 3. de hoc ritu & ſequentibus nonnulla tradidit, his verſibus;

δὴ τότε μέσσην νύκτα διαμμοιρηδὰ φυλάξας
ἀκαμάτοιο ῥοῇσι λοεσσάμενος ποταμοῖο,
οἶος ἄνευθ' ἄλλων ἐνὶ φάρεσι κυανέοισι
βόθρον ὀρύξασθαι περιηγέα· τῷ δ' ἔνι θῆλυν
ἀρνειὸν σφάζειν καὶ ἀδαίετον ὠμοθετῆσαι
αὐτῷ πυρκαϊὴν εὖ νήσας ἐπὶ βόθρῳ.
μουνογενῆ δ' Ἑκάτην Περσηΐδα μειλίσσοιο,
λείβων ἐκ δέπαος σιμβλήϊα ἔργα μελισσῶν.
ἔνθα δ' ἔπειτα θεὰν μεμνημένος ἱλάσηαι,
ἂψ ἀπὸ πυρκαϊῆς ἀναχάζεο. μηδέ σε δοῦπος
ἠὲ ποδῶν ὄρσῃσι μεταστρεφθῆναι ὀπίσω,
ἠὲ κυνῶν ὑλακή. μή πως τὰ ἕκαστα κολούσας.

Vſto 798 *Tibi de medio Rapta ſepulcro.* olim † ſepulcris, buſtis, vel rogis eruta, ad maleficia deligebantur. Horat. epod. ode 17.

Iubet ſepulcris caprificus erutas,
Iubet cupreſſus funebres.

Lucanus autem hoc ad nauſeam vſque plus 40. verſibus perſequitur, lib. 6.

806 *Sacro feriam Brachia cultro.* & hoc quoque in magicis ſacris fiebat, vide Tibullum lib. 1. eleg. 6.

814 *Perſei.* Hecate quam Perſeida vocat Apollon. vbi ſuprà, & Ouid. 7. Metam. quia ſcilicet, teſte Heſiodo, & Diodoro, Perſei filia fuit. Orpheus tamẽ Tartari & Cereris filiã putauit; Muſæus, Iouis & Aſteriæ, ſed à Perſeo nutritam; Pherecydes, Ariſtei, Bacchylides, Noctis.

818 *Serpens Flamma.* in o. v. l. inuenio *repens.*

826 *Cognato Phaëthonte.* nam ille Solis filius, Medea Solis neptis fuit. in vno cod. antiquo legitur *flammato Phaëthonte*, apto epitheto & Lucretiano.

818 *Media Dona Chimæra.* hoc eſt ignem. nam, vt inquiunt Homerus & Heſiodus.

πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα,
δεινὸν ἀποπνείουσα πυρὸς μένος ——

de Chimæra & Bellerophonte variæ mythologiæ traduntur, ab Alcymo, Nymphodoro, Agatharchide, Caryſtio, aliiſque. Vide Tzetzem chil. 7. hiſtor. 149. Izacium in Lycophronem, Scholiaſtes Theogoniæ Heſiodi, Cælium libro 13. antiquarum lectionum cap. 9. Natalem Comitem lib. 9. mytholog. capite tertio & quarto.

Digitized by Google

Vſto Tauri gutture raptas;
Quas permiſſo felle Meduſæ,
Tacitam iuſſi ſeruare malum.
Adde venenis ſtimulos, Hecate,
Doniſq; meis ſemina flammæ
Condita ſerua. fallant viſus,
Tactuſq; ferant, meet in pectus
Venaſq; calor: ſtillent artus,
Oſſaq; fument, vincatq; ſuas,
Flagrante comâ, noua nupta faces.
Vota tenentur. ter latratus
Audax Hecate dedit & ſacros
Edidit ignes face luctifera.
Peracta vis eſt omnis. huc gnatos voca,
Precioſa per quos dona nubenti feras.
Ite, ite nati, matris infauſtæ genus,
Placate vobis munere & multâ prece
Dominam & nouercã: vadite, & celeres domum
Referte greſſus, vltimo amplexu vt fruar.

829 *Tauri.* à Iaſone ſubiugati.
830 *Semina flamma.* Pindarus dixit σπέρμα φλογός, & Virgil. in 6.
—— quærit pars ſemina flammæ.

840 *Audax Hecate.* de hac Cælius libro 20. antiq. lect. cap. 6. & Natalis Mytholog. lib. 3. cap. 15.

CHORVS.

Iambici dimetri catalecti.

Quônam cruenta Mænas
Præceps amore ſæuo
Rapitur? quod impotenti
Facinus parat furore?
Vultus citatus irâ
Riget, & caput feroci
Quatiens ſuperba motu
Regi minatur vltro.
Quis credat exſulantem?
Flagrant genæ rubentes,
Pallor fugat ruborem.
Nullum vagante formâ
Seruat diu colorem.
Vt tigris orba gnatis,
Curſu furente luſtrat
Gangeticum nemus: ſic
Huc fert pedes & illuc.
Frenare neſcit iras
Medea, non amores.
Nunc ira, amorq; cauſam
Iunxere: quid ſequetur?
Quando efferet Pelaſgis

857 *Flagrant genæ rubentes.* hoc ex Apollonio ſumtum Daniel monet.
862 *Tigris.* ſic Claudianus;
Arduus Hyrcana quatitur ſic matre Nyphates,
Cuius Achemenio regi ludibria natos
Auexit tremebundus eques; furit illa marito
Mobilior Zephyro, totamq; virentibus iram
Diſpergit maculis, nimiumq; hauſtura profundo
Ore virum, vitrea tardatur imagine formæ:
Haud aliter genitrix, &c——
in quibus verſibus illud; *totamq; virentibus iram Diſpergit maculis*, Iano Parrhaſio dictum videtur imitatione iſtorum Statij;
Qualis vbi audito venantum vulnere tigris
Horruit in maculas——
865 *Frenare non ſcit.* à N. hoc loco temere intruſum, *non ſcit.* nam non tantùm impreſſi libri ferè omnes, ſed cuncta etiam manuſc. exemplaria, quibus vſus ſum, continent, *frenare neſcit.* & Cicero, in perfecto oratore, ſua ætate *non ſcire*, barbarum; *neſcire*, dulcius videri cœpiſſe ſcribit.

Neſan-

Digitized by Google

Nefanda Colchis aruis
Greſſum; metuq́ ſoluet
Regnum, ſimulq́ reges?
Nunc Phœbe mitte currus
Nullo morante loro,
Nox condat alma lucem.
Mergat diem timendum
Dux noctis heſperugo.

ACTVS QVINTVS.

NVNCIVS. CHORVS. NVTRIX. MEDEA. IASON.

NVN. *Periere cuncta, concidit regni ſtatus,*
Gnata atque genitor cinere permiſto iacent.
CH. *Qua fraude capti?* NV. *qua ſolent reges capi,*
Donis. CHO. *in illis eſſe quis potuit dolus?*
NVN. *Et ipſe miror, vixq́ iam facto malo,*
Potuiſſe fieri credo. CHO. *quis cladis modus?*
NVN. *Auidus per omnem regiæ partem furit,*
Vt iuſſus ignis. iam domus tota occidit,
Vrbi timetur. CHO. *vnda flammas opprimat.*
NVN. *Et hoc in iſtâ clade mirandum accidit:*
Alit vnda flammas; quoq́ prohibetur magis,
Magis ardet ignis, ipſa præſidia occupat.
NVT. *Effer citatum ſede Pelopeiâ gradum,*
Medea præceps quaſlibet terras pete.
ME. *Egón' vt recedam? ſi profugiſſem priùs,*
Ad hoc redirem. nuptias ſpecto nouas.
Quid anime ceſſas? ſequere felicem impetum.
Pars vltionis iſta, quâ gaudes, quota eſt?
Amas adhuc furioſa? ſic ſatis eſt tibi
Cælebs Iaſon? quære pœnarum genus
Haud vſitatum: iamq́ ſic temet para:
Fas omne cedat, abeat expulſus pudor,
Vindicta leuis eſt, quam ferunt puræ manus:
Incumbe in iras, teq́ languentem excita,
Penitusq́ veteres pectore ex imo impetus
Violentiùs hauri: quicquid admiſſum eſt adhuc,
Pietas vocetur. hoc age, & faxo: ſciant,
Quàm leuia fuerint, quamq́ vulgaris notæ,
Quæ commodaui ſcelera. præluſit dolor
Per iſta noſter. quid manus poterant rudes
Audere magnum? quid puellaris furor?

877 *Heſperugo.* Lucifer, Eôus Phoſphorus, Heſperus, Veſperus, Heſperugo, Veſperugo, vna eademq; ſtella eſt. *Heſperus*, quod Bernardino placuit, verſum facit claudicare. Plautus:

Nec iugula, neque Veſperugo, neque Virgiliæ occidunt.

Terentius Varro lib. 6. de ling. Latina: Veſperugo, ſtella quę veſpere oritur, à quo etiã Opilius ſcribit veſperum. Vitruuius Pollio lib. 9. de Architectura, de hoc aſtro ita ſcripſit: Cùm Solem ſequitur, poſt occaſum apparens in cælo, clariſſimeque lucens; veſperugo vocatur: aliis autem temporibus, eum ante currens, & oriens ante lucem, lucifer appellatur.

880 *Qua ſolent reges capi, Donis.* ideo reges δωροφάγους vocat Heſiodus, quòd olim donorum forent appetentiſſimi, ad quos ſine munere non licuit accedere. facilè autem auarus donis, luxurioſus formoſa muliere, gumia & nepos propoſitis epulis, denique vnuſquiſque eo quo capitur, in inſidias pertrahi poteſt.

889 *Magis ardet.* conſtabat hoc pharmacum ſulphure & aſphalto humectiore: vide Cælium lib. 15. cap. 13. Comitem lib. 6. Mythol. cap. 7.

890 *Effer citatum.* Euripides;

ὦ δεινὸν ἔργον παρανόμως εἰργασμένη
Μήδεια, φεῦγε, φεῦγε, μήτε ναΐαν
λιποῦσ' ἀπήνην, μήτ' ὄχον πεδοστιβῆ.

898 *Iamq́ ſic temet.* plerique v. l. *ſicq́ iam temet para.*

906 *Commodaui.* Iaſoni, non mihi feci: iſtud ſcelus mihi faciendum eſt.

Digitized by Google

Medea nunc ſum. creuit ingenium malis.
Iuuat, iuuat rapuiſſe fraternum caput,
Artus iuuat ſecuiſſe, & arcano patrem
Spoliaſſe ſacro. iuuat in exitium ſenis
Armaſſe natas. quære materiam dolor.
Ad omne facinus non rudem dextram afferes.
Quò te igitur ira mittis? aut quæ perfido
Intendis hoſti tela? neſcio quid ferox
Decreuit animus intus, & nondum ſibi
Audet fateri. ſtulta properaui nimis.
Ex pellice vtinam liberos hoſtis meus
Aliquos haberet. quicquid ex illo tuum eſt,
Creuſa peperit placuit hoc pœnæ genus,
Meritoq; placuit. vltimum magno ſcelus
Animo parandum eſt. liberi quondam mei
Vos, pro paternis ſceleribus pœnas date.
Cor pepulit horror, membra torpeſcunt gelu,
Pectusq; tremuit, ira diſceſſit loco,
Materq; tota coniuge expulsâ redit.
Egón' vt meorum liberûm, ac prolis meæ
Fundam cruorem? melius ah demens furor.
Incognitum iſtud facinus, ac dirum nefas
A me quoque abſit. quod ſcelus miſeri luent?
Scelus eſt Iaſon genitor, & maius ſcelus
Medea mater. occidant: non ſunt mei.
Pereant: mei ſunt. crimine & culpa carent,
Sunt innocentes, fateor: & frater fuit.
Quid anime titubas? ora quid lacrymæ rigant?
Variamq; nunc huc ira, nunc illuc amor
Diducit? anceps æſtus incertam rapit.
Vt ſæua rapidi bella cùm venti gerunt,
Vtrinque fluctus maria diſcordes agunt,
Dubiumq; pelagus feruet: haud aliter meum
Cor fluctuatur: ira pietatem fugat,
Iramq; pietas: cede pietati dolor.
Huc cara proles, vnicum afflictæ domus
Solamen: huc vos ferte, & infuſos mihi
Coniungite artus: habeat incolumes pater,
Dum & mater habeat. vrget exilium, ac fuga:
Iam iam meo rapientur auulſi ſinu,
Flentes, gementes. oſculis pereant patris,
Periere matris. rurſus increſcit dolor,
Et feruet odium: repetit inuiſam manum
Antiqua mentis ira; quâ ducis ſequor.

923 *Liberi quondam mei.* apud quendam Sophiſtam ait Medea; ἱκετεύω παῖδες ὑπὸ τὸ ξίφος ἥκετε, τοῦτο εἰς ὑμᾶς ὠθεῖ δι᾽ ἐμοῦ. quæ declamatio iſtius Sophiſtæ Latinè exſtat compoſita ab Eraſmo, qui non ſemel Γλαύκην, Creontis filiæ nomen proprium, Noctuam reddidit, tam rectè, quàm ſi quis pro Philippo, vel Demoſthene, equorum amatorem vel populi robur interpretaretur. Cùm propria hominum, familiarum, vel locorum nomina quacunque lingua retineri, neque in aliam linguam per interpretationem transfundi debeant, vt poſt Hermolaum Barbarum in caſtigationibus Plinianis notauit Iacob. Curtius Brugenſis lib. 1. εἰκαστῶν. cap. 28. poſſe tamen ea nomina pro cuiuſque linguę more inflecti & terminari, omnes viri docti admittunt: adeò vt ſi ego me Delrium dicam, non malè; ſi Flumineum, planè ridiculè facturus videar.

933 *Non ſunt mei.* idem Sophiſta; quem nos alibi, quoſdam ſecuti, malè Libanium nominauimus: πωλεῖται Μήδεια παῖδας τοῦ Ἰάσονος, ἀνδρὸς ἀδίκου, πονηροῦ πατρός, ξένου κακοῦ. Ioannes Stobæus περὶ ὀργῆς λόγ. κ΄. fragmentum quoddam Neophronis adducit, quo arbitror Medeæ deliberantis num filios occidat, verba contineri; eſt autem hoc:

εἶεν. τί δρᾷς, θυμέ; βούλευσαι καλῶς,
πρὶν ἢ ξαμαρτεῖν, καὶ τὰ προσφιλέστατα
ἔχθιστα θέσθαι. ποῖ ποτ᾽ ἐξῇξας τάλας;
κάτισχε λῆμα καὶ σθένος θεοστυγές.
καὶ πρὸς τί ταῦτ᾽ ὀδύρομαι, ψυχὴν ἐμὴν
ὁρῶσ᾽ ἐρήμην, καὶ παρημελημένην
πρὸς ὧν ἐχρῆν ἥκιστα; μαλθακοὶ δὴ
τοιαῦτα γιγνόμεσθα πάσχοντες κακά.
οὐ μὴ προδώσεις θυμὲ σαυτὸν ἐν κακοῖς.
οἴμοι δέδοκται· παῖδες ἐκτὸς ὀμμάτων
ἀπέλθετ᾽. ἤδη γάρ με φοινία μέγαν
δέδυκε λύσσα θυμόν. ὦ χέρες, χέρες
πρὸς οἷον ἔργον ἐξοπλιζόμεσθα; φεῦ
τάλαινα τόλμης, ἣ πολὺν πόνον βραχεῖ
διαφθεροῦσα τὸν ἐμὸν ἔρχομαι χρόνῳ.

938 *Vt ſæua.* Sic Ouid. lib. 7. Metam.

—— vtq; carina
Quam ventus ventoq; rapit contrarius æſtus,
Vim geminam ſentit parétque incerta duobus:
Theſtias haut aliter dubiis affectibus errat, &c.

Seneca Agamemn. act. 2.

—— fluctibus variis agor,
Vt cùm hinc profundum ventus, hinc æſtus rapit,
Incerta dubitat vnda cui cedat malo.

Rapidi. in q. v. l. *rabidi*, ſed non placet.

948 *Euulſi ſinu.* omnes ſchedæ; *auulſi.*

Vtinam

Digitized by Google

Vtinam ſuperbæ turba Tantalidos meo
Exiſſet vtero, bisq́ ſeptenos parens
Natos tuliſſem: ſterilis in pœnas fui.
Fratri, patriq́; quod ſat eſt, peperi duos.
Quónam iſta tendit turba furiarum impotens?
Quem quærit? aut quò flammeos ictus parat?
Aut cui cruentas agmen infernum faces
Intentat? ingens anguis excuſſo ſonat
Tortus flagello. quem trabe infeſtâ petit
Megæra? cuius vmbra diſperſis venit
Incerta membris? frater eſt, pœnas petit:
Dabimus. ſed omnes fige luminibus faces:
Lania, perure, pectus en furiis patet.
Diſcedere à me, frater, vltrices deas,
Maneſq́ ad imos ire ſecuras iube:
Mihi me relinque, & vtere hac frater manu,
Quæ ſtrinxit enſem. victimâ manes tuos
Placemus iſtâ. quid repens affert ſonus?
Parantur arma, meq́; in exitium petunt.
Excelſa noſtræ tecta conſcendam domus
Cæde inchoatâ: perge tu mecum comes,
Tuum quoque ipſe corpus hinc mecum auehe.
Nunc hoc age anime. non in occulto tibi eſt
Perdenda virtus, approba populo manum.
IA. *Quicunque regum es cladibus fidus, dolens,*
Concurre, vt ipſam ſceleris auctorem horridi
Capiamus: huc huc fortis armigeri cohors
Conferte tela, vertite ex imo domum.
ME. *Iam iam recepi ſceptra, germanum, patrem,*
Spoliumq́; Colchi pecudis auratæ tenent,
Rediere regna, rapta virginitas redit.
O placida tandem numina! ô feſtum diem!
O nuptialem! vade. perfectum eſt ſcelus,
Vindicta nondum: perage, dum faciunt manus.
Quid nunc moraris anime? quid dubitas? potens
Iam cecidit ira: pœnitet, facti pudet.
Quid miſera feci? miſera pœniteat licet,
Feci. voluptas magna me inuiſam ſubit:
Et ecce creſcit. deerat hoc vnum mihi
Spectator ipſe: nil adhuc factum reor.
Quicquid ſine iſto fecimus ſceleris, perit.
IA. *En ipſa tecti parte præcipiti imminet.*
Huc rapiat ignes aliquis; vt flammis cadat
Suis peruſta. ME. *congere extremum tuis*

Sic Catullus.

Qui natam poſſis complexu auellere matris,
Complexu matris retinentem auellere natam.

955 *Natos.* quot Medea filios habuerit, ex Parmeniſci & aliorum ſententiis refert ſcholiaſtes Eurip. in Medea. hos omnes, vno Theſſalo excepto, à Medeâ necatos ſcribit Diodorus lib. 4. Sed AElianus lib. 1. ποικιλ. ἱστορ. cap vlt. refert eos à Corinthiis interemtos fuiſſe. addit Pauſan. in Corinth. lapidibus obrutos propter allata Creuſæ munera.

956 *Duos.* conſentaneum hoc eſt Euripidis traditioni. Izacius eos Mormorum & Pheretem, Hyginus Macarium & Pheretum appellat; alij aliter.

959 *Cruentas.* tales faces inferorum depinguntur. Ouidius 4. Metamorph.

Nec mora, Tiſiphone madefactam ſanguine ſumit Importuna facem.

Petronius:

Sanguineam tremula quatiebat lampada dextra.

962 *Megæra.* dicta quaſi μεγάλη ἔρις: quamuis aliter ſentiat Natalis.

970 *Placamus.* in pleriſque v. l. eſt *placemus.*

992 *Spectator ipſe.* membranæ habent *Spectator iſte.*

996 *Congere extremum tuis.* his repugnant illa Euripidis, in Medea:

Ἰα. θάψαι νεκρούς μοι τούσδε, καὶ κλαῦσαι πάρες.
Μή. οὐ δῆτ᾽, ἐπεί σφας τῇδ᾽ ἐγὼ θάψω χερὶ
φέρουσ᾽ ἐς Ἥρας τέμενος Ἀκραίας θεοῦ.

Digitized by Google

Natis Iaſon funus, ac tumulum ſtrue.
Coniux, ſocerq́, iuſta iam functis habent
A me ſepulti: natus hic fatum tulit:
Hic, te vidente, dabitur exitio pari.
IA. *Per numen omne, perq́ communes fugas,*
Toroſq́, quos non noſtra violauit fides;
Iam parce nato: ſi quod eſt crimen, meum eſt:
Me dede morti, noxium macta caput.
ME. *Hac, quâ recuſas, quâ doles, ferrum exigam.*
I nunc ſuperbe, virginum thalamos pete,
Relinque matres. IA. *vnus eſt pœnæ ſatis.*
ME. *Si poſſet vnâ cæde ſatiari manus,*
Nullam petiſſet. vt duos perimam tamen,
Nimium eſt dolori numerus anguſtus meo.
In matre, ſi quod pignus etiamnum latet,
Scrutabor enſe viſcera, & ferro extraham.
IA. *Iam perage cœptũ facinus, haud vltrà precor.*
Moramq́ ſaltem ſuppliciis dona meis.
ME. *Perfruere lento ſcelere, ne propera dolor.*
Meus dies eſt: tempore accepto vtimur.
IA. *Infeſta memet perime.* ME. *miſereri iubes.*
Bene eſt, peractum eſt, plura non habui dolor
Quæ tibi litarem. lumina huc tumida alleua
Ingrate Iaſon, coniugem agnoſcis tuam?
Sic fugere ſoleo. patuit in cælum via:
Squammoſa gemini colla ſerpentes iugo
Summiſſa præbent. recipe iam natos parens.
Ego inter auras aliti curru vehar.
IA. *Per alta vade ſpacia ſublimi ætheris:*
Teſtare nullos eſſe, quâ veheris, deos.

1002 *Non noſtra.* non fides mea erga te imminuta has nuptias me, ſed liberorum amor facere coëgit: in quibuſdam autographis legitur, *non veſtra.* quod ineptum eſt, & ſolœciſat. paullo inferius vbi in vulgatis exſtat, *vt duos perimam tamen*; antiq. exemp. continent *vt duos perimat tamen.*

1008 *Si poſſet.* hoc dicit: Si vnius cædes iram meam exſaturare poſſet, aliquid pietatis adhuc in animo reliquum foret; & ſi quid in animo pietatis remanſiſſet, nullum è natis interficere ſuſtinuiſſem. nunc quia omnem animo pietatem expuli, ne duorum quidem cædes animum meum placat. ideo meamet viſcera ſcrutabor enſe, vt ſi qua tui pars corpore meo clauſa latitet, illam inde extraham.

Digitized by Google

L. ANN. SENECÆ OEdipus.

TRAGOEDIA II.

INTERLOCVTORES.

OEdipus. Iocaſta.
Chorus. Creon.
Tireſias. Manto.
Senex. Phorbas.
Nuncius.

ACTVS PRIMVS.

OEDIPVS. IOCASTA.

IAM nocte pulsâ dubius effulſit dies,
Et nube mœſtum ſquallida exoritur iubar,
Lumenq́; flammâ triſte luctiferâ gerens.
Proſpiciet auidâ peſte ſolatas domos,
Stragemq́; quam nox fecit, oſtendet dies.
Quiſquámne regno gaudet? ô fallax bonum,
Quantum malorũ fronte quàm blanda tegis?
Vt alta ventos ſemper excipiunt iuga;
Rupemq́; ſaxis vaſta dirimentem freta,
Quamuis quieti, verberant fluctus maris:
Imperia ſic excelſa fortunæ obiacent.
Quàm bene parentis ſceptra Polybi fugeram,
Curis ſolutus, exſul, intrepidus, vagans!
Cælum deosq́; teſtor, in regnum incidi.
Infanda timeo. ne meâ genitor manu
Perimatur: hoc me Delphicæ laurus monent,
Aliudq́; nobis indicant maius ſcelus.
IOC. *Eſt maius aliud patre mactato nefas?*
OED. *Prô miſera pietas! eloqui fatum pudet.*
Thalamos parentis Phœbus, & diros toros
Gnato minatur, impia inceſtos face.
Hic me paternis expulit regnis timor.
Non ego penates profugus exceſſi meos:
Parum ipſe fidens mihimet; in tuto tua
Natura poſui iura: cùm magna horreas,
Quæ poſſe fieri non putes, metuas tamen.

Cun-

IN OEDIPVM ADVERSARIA.

Inuenio OEdipum tragœdiam compoſuiſſe apud Græcos Aeſchylum, Sophoclem, Euripidem, Lycophronem, Philoclem Athenienſem, Xenoclem (qui ea fabula, teſte Aeliano, vicit Euripidem) & Diogenem Cynicum, iuxta Laërtium. nam Satyrus, in 4. de vitis, illam tragœdiam non à Diogene, ſed à Philiſco Aegynenſi ſcriptam contendit: Suidas verò illam Diogeni Oenomao aſcribit, ſicuti & Helenam, Herculem, Achillem, Thyeſtem, Chryſippũ, Semelen, Medeam, de quibus eadem controuerſia eſt. Aſconius tradit Iulium Cæſarem Latinam quandam tragœdiã Oedipi nomine inſcripſiſſe. Athenæus lib. 6. Eubulum ἐν Οἰδίποδι citat, quæ comœdia fuit. A Nonio Marcello adducitur Terentij Varronis teſtimonium ex Oedipothyeſte; quæ comœdia an tragœdia fuerit, non habeo affirmare. nam tragœdiam ſcio Varronem compoſuiſſe: ſed inſcriptio ſatyram vel hilarotragœdiã ſapere videtur. Porrò hac fabula multa noſter ex Sophoclis Oedipo tyranno accepit, nõnulla etiam fortaſſis ex Silanionis Iocaſta, etenim in ea tragœdia Iocaſtæ mors, quemadmodum & in hac, repræſentabatur, teſte Plutarcho.

4 *Iam cernet.* duo lib. ſcripti, *Perſpiciet.* lego *Proſpiciet.*

12 *Parentis.* ex opinione, non rei veritate loquitur.

Digitized by Google

Cuncta expaueſco, meq́; non credo mihi.
Iamtam aliquid in nos fata moliri parant.
Nam quid rear, quòd iſta Cadmeæ lues
Infeſta genti, ſtrage tam latè editâ,
Mihi parcit vni? cui reſeruamur malo,
Inter ruinas vrbis, & ſemper nouis
Deflenda lachrymis funera, ac populi ſtruem?
Incolumis ergo, ſcilicet Phœbi reus,
Sperare poteras ſceleribus tantis dari
Regnum ſalubre? fecimus cælum nocens.
Non aura gelido lenis afflatu fouet
Anhela flammis corda: non Zephyri leues
Spirant, ſed ignes auget æſtiferi Canis
Titan Leonis terga Nemæi premens.
Deſeruit amnes humor, atque herbas color,
Aretq́; Dirce, tenuis Iſmenos fluit,
Et tingit inopi nuda vix vndâ vada.
Obſcura cælo labitur Phœbi ſoror,
Triſtisq́; mundus nubilo pallet nouo,
Nullum ſerenis noctibus ſidus micat;
Sed grauis & ater incubat terris vapor.
Obtexit arces cælitum, ac ſummas domos
Inferna facies. Denegat fructum Ceres
Adulta, & altis flaua cum ſpicis cremat,
Arente culmo ſterilis emoritur ſeges.
Pars nulla regni immunis exitio vacat:
Sed omnis ætas pariter, & ſexus ruit,
Iuueneſq́; ſenibus iungit, & gnatis patres
Funeſta peſtis: vna fax thalamos cremat,
Fletuq́; acerbo funera, & quæſtu carent.
Quin iſta tanti peruicax clades mali
Siccauit oculos: quodq́; in extremis ſolet,
Periere lachrymæ. portat hunc æger parens
Supremum ad ignem, mater hunc amens gerit,
Properatq́;, vt alium regerat in eundem rogum.
Quin luctu in ipſo luctus exoritur nouus,
Suæq́; circa funus exſequiæ cadunt.
Tum propria flammis corpora alienis cremant:
Diripitur ignis. nullus eſt miſeris pudor.
Non oſſa tumuli ſancta diſcreti tegunt:
Arſiſſe ſatis eſt. pars quota in cineres abit?
Deeſt terra tumulis: iam rogos ſiluæ negant:
Non vota, non ars vlla correptos leuant:

36 *Fecimus cælum nocens.* ſequitur peſtis deſcriptio, quales habentur apud Sophoclem in Oedipo tyranno, Thucydidem lib. 2. Lucretium lib. 6. Virgilium 3. Georg. Manilium lib 1 Ouidium 7. Metam. Lucanum lib. 6. Silium li 14. Capitolinum, in M. Antonino philoſopho, Herodianum lib. 1. Ammian. Marcellinum lib. 19. denique Homerum Iliad. ά.

37 *Non aura gelido.* Ouidius:
Lethiferis calidi ſpirarunt æſtibus auſtri.

44 *Obſcura cælo.* Sophocles:
τάς τε πυρφόρους Ἀρτέμιδος
αἴγλας, ξὺν αἷς Λύκει᾽ ὄρεα
διᾴσσει——

49 *Denegat fructum Ceres.* Sophocles:
——οὔτε γὰρ
ἔκγονα κλυτᾶς χθονὸς
αὔξεται——

50 *Cremat.* cur æſtiuo tempore hâc luem viguiſſe refert? quia, quo ſiccior eſt tempeſtas, eo peſtis eſt pernicioſior. Amminnus,
„ Nimietatem, inquit, frigoris aut caloris, vel
„ humoris vel ſiccitatis peſtilentiam gignere
„ Philoſophi & illuſtres medici tradiderunt.
„ Vnde accolentes loca paluſtria vel humecta,
„ tuſſes, ioculares caſus & ſimilia perferunt:
„ contra confines caloribus, tepore febrium
„ areſcunt. Sed quanto ignis materies ceteris
„ efficacior, tanto ad perimendum celerior
„ ſiccitas.

52 *Pars nulla.* in o. v. l. legitur;
Nec vlla pars immunis exitio vacat.

54 *Iuueneſq́; ſenibus.* Lucretius:
Exanimis pueri ſuper exanimata parentum
Corpora nonnunquam poſſes, retróque videre
Matribus aut patribus natos ſuper edere vitam.

56 *Quæſtu carent.* Sophocles:
—— νηλέα δὲ γένεθλα
πρὸς πέδῳ θαναταφόρα
κεῖται ἀνοίκτως ——

57 *Quin iſta tanti.* v. l. *quin ipſa tanti.*

63 *Suaq́; circa funus.* cod. Winkelianus; *Duaq́; circa funus.*

64 *Flammis corpora alienis.* Thucydides: ἐπὶ πυρὰς γὰρ ἀλλοτρίας φθάσαντες τοὺς νοσήσαντας, οἱ μὲν ἐπιθέντες τὸν ἑαυτῶν νεκρὸν ὑφῆπτον· οἱ δὲ καιομένου ἄλλου, ἄνωθεν ἐπιβάλλοντες, ὃν φέροιεν, ἀπῄεσαν.
Lucretius:
Multaq́; vis ſubita & paupertas horrida ſuaſit.
Namq́; ſuos conſanguineos aliena rogorũ
Inſuper exſtructa ingenti clamore locabant, *Subdebantq́; faces* ——
Deq́; rogis pugnant, alieniſque ignibus ——
Ouidius: —— *& iam reuerentia nulla eſt, ardent.*

Cadunt

Cadunt medentes: morbus auxilium trahit.
Affuſus aris ſupplices tendo manus,
Matura poſcens fata: præcurram vt prior
Patriam ruentem: néve poſt omnes cadam,
Fiamq́; regni funus extremum mei.
O ſæua nimium numina! ô fatum graue!
Negatur vni nempe in hoc populo mihi
Mors tam parata? ſperne lethali manu
Contacta regna: linque lachrymas, funera,
Tabifica cæli vitia; quæ tecum inuehis
Infauſtus hoſpes: profuge iamdudum ocyus,
Vel ad parentes. IO. *quid iuuat coniux mala*
Grauare queſtu? regium hoc ipſum reor,
Aduerſa capere: quoq́; ſit dubius magis
Status, & cadentis imperij moles labat;
Hoc ſtare certo preſſius fortem gradu.
Haud eſt virile, terga fortunæ dare.
OED. *Abeſt pauoris crimen, ac probrum procul,*
Virtusq́; noſtra neſcit ignauos metus.
Si tela contrà ſtricta, ſi vis horrida
Mauortis in me rueret; aduerſus feros
Audax gigantes obuias ferrem manus.
Nec Sphinga cæcis verba nectentem modis
Fugi: cruentos peſtis infandæ tuli
Rictus, & albens oſſibus ſparſis ſolum.
Cumq́; è ſupernâ rupe, iam prædæ imminens,
Aptaret ales verbera, & caudam mouens
Sæui leonis more, conciperet minas:
Carmen popoſci. ſonuit horrendum, inſuper
Crepuere malæ, ſaxaq́; impatiens moræ
Reuulſit vnguis, viſcera exſpectans mea.
Nodoſa ſortis verba, & implexos dolos,
Ac triſte carmen alitis ſolui feræ.
IO. *Quid ſera mortis vota nunc demens facis?*
Licuit perire. laudis hoc precium tibi
Sceptrum, et peremtæ Sphingis hæc merces datur?
OED. *Ille ille dirus callidi monſtri cinis*
In nos rebellat: illa nunc Thebas lues
Peremta perdit: vna iam ſupereſt ſalus;
Si quam ſalutis Phœbus oſtendit viam.

† ἔστι δίπουν ἐπὶ γῆς καὶ τετράπον, οὗ μία φωνή.
καὶ τρίπον, ἀλλάσσει δὲ φυὴν μόνον ὅσσ' ἐπὶ γαῖαν
ἑρπετὰ κινεῖται, ἀνά τ' αἰθέρα καὶ κατὰ πόντον·
ἀλλ' ὁπόταν πλείστοισιν ἐπειγόμενον ποσὶ βαίνῃ,

70 *Cadunt medentes.* Thucydides: ἕτερος ἀφ' ἑτέρου θεραπείας ἀναπιμπλάμενοι. Ouidius:

——*inq́; ipſos ſæua medentes*
Erumpit clades, obſúntque auctoribus artes.

82 *Regium hoc ipſum reor.* in Herc. Furente dixit:

Animo ruinas quòd capis magno tuas,
Es rege coniux digna——

quod verò nunc ait, aduerſis non deprimi, regium eſſe, non caret ratione. inquit enim Attius, Perſidis:

Nulla vmquam humilitas ingenium infirmat bonum.

non minùs prudenter itaque apud eundem " poëtam, quàm fortiter à Telepho miſero & " exſule dicitur:

Nam ſi à me regnum atque opes fortuna
Auferre quiuit, at virtutem nequiuit.

91 *Gigantes.* fuerint gigantes necne, diſputāt Hieronymus Magius in Miſcellaneis, & Ioannes Goropius in Originibus. ego propter ea, quæ de Pallantis cadauere Martinus Polonus in chronicis, & de muliere quadam Cælius Rhodiginus lib. 2. antiq. lect. cap. 6. & ſacræ litteræ de Goliath, deque aliis alij, veluti Pauſan. in Attic. Solinus ca. 5. Plinius lib. 7. cap. 16. & 20. Herodotus libro 1. Saxo Grammaticus in præfatione hiſtoriæ Danicæ, & Hector Boëthius Scot. hiſt. li. 2. prodiderunt, gigantes fuiſſe crediderim, quod nec theologi, teſte Camerte Minorita commentar. in Solinum, pag. 37. negant. & verò ſacræ ſcripturæ conuincunt. Hodie quoque in America Auſtrali homines monſtroſę magnitudinis inueniuntur, quos Patagonas, à pedum magnitudine, victores Hiſpani nominauerūt. vide Abrahamum Ortelium Theatri orbis terrar. tab. 2. & Gomaram hiſt. Indicæ cap. 91. De his atque immanibus oſſis in locis quibuſdā inuentis elegantiſſimè Chriſtophorus Stella Caluetus, homo nobilis & egregiè doctus, mihique peramicus ſcripſit lib. 1. & 2. Peruræ; quos commentarios iuſſu Regis noſtri breui in lucem editurus eſt. Quinetiam, quod vulgo notiſſimū eſt, anno ∞ Iↄ. LXXII. erat Rothomagi Pedemontanus quidam, quē ipſe vidi, & mecum complures alij, nouem pedes altitudine longè excedens. Falſa ſunt igitur quæ Gellius libro 3. cap. 10. ex Varrone, de ſummo adoleſcendi humani corporis modo ſcripſit.

102 *Triſte carmen.* ſcilicet, †

ἔνθα τάχος γυίοισιν ἀφαυρότατον πέλει αὐτοῦ.

auctor Aſclepiades.

Alitis. Sphyngis, de qua conſule Natalem Comitem lib. 9. Mytholog. cap. 18.

CHO-

Digitized by Google

CHORVS.

Sapphici, & Anapæſtici, & in fine Iambici.

Occidis Cadmi generoſa proles
Vrbe cum totâ, viduas colonis
Reſpicis terras miſeranda Thebe.
Carpitur letho tuus ille, Bacche,
Miles, extremos comes vſque ad Indos,
Auſus Eois equitare campis,
Figere & mundo tua ſigna primo.
Cinnamis ſiluas Arabum beatas
Vidit, & verſas equitis ſagittas
Terga fallacis metuenda Parthi.
Litus intrauit pelagi rubentis.
Promit hic ortus, aperitq́ lucem
Phœbus, & flammâ propiore nudos
Inficit Indos.
Stirpis inuictæ genus interimus:
Labimur ſæuo rapiente fato:
Ducitur ſemper noua pompa morti: “
Longus ad manes properatur ordo “
Agminis mœſti, ſeriesq́ triſtis
Hæret, & turbæ tumulos petenti
Non ſatis ſeptem patuere portæ:
Stat grauis ſtrages, premiturq́ iuncto
Funere funus.
Prima vis tardas tetigit bidentes,
Laniger pingues malè carpſit herbas.
Colla tacturus ſteterat ſacerdos,
Dum manus certum parat alta vulnus;
Aureo taurus rutilante cornu
Labitur ſegnis: patuit ſub ictu
Ponderis vaſti reſoluta ceruix:
Nec cruor ferrum maculauit, atrâ
Turpis è plagâ ſanies profuſa eſt.

110 *Cadmi generoſa proles.* Sophocles:
ὦ τέκνα Κάδμου τοῦ πάλαι νέα τροφή.

117 *Beatas.* de Arabia, quæ εὐδαίμων dicitur, intellige; quemadmodum & illud Horatij: *Icci beatis nunc Arabum gazis.*
„Solinus pag. 180. Arabiam Græci εὐδαίμο-
„να, noſtri beatam nominauerunt. Felicem vulgus vocat: quemadmodum εὐδαιμονίαν vulgus felicitatem, doctiores beatitudinem reddiderunt.

130 *Non ſatis ſeptem patuere portæ.* Ouidius:
Neque enim capiebant funera portæ.

132 *Funere funus.* Lucretius:
Idq́ vel inprimis cumulabat funere funus. Sophocles:
—— ἄλλον δ᾽ ἂν
ἄλλῳ προσίδοις
ἅπερ εὔπτερον ὄρνιν
κρεῖσσον ἀμαιμακέτου πυρὸς
ὄρμενον ἀκτὰν πρὸς ἑσπέρου
θεοῦ ——

133 *Prima vis tardas.* Homerus, de peſte Apollinis ira excitata, Iliad. α.
οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπῴχετο, καὶ κύνας ἀργούς.

Ad quem Homeri locum Ammianus libro
„19 reſpicit ita ſcribens: Affirmant etiam ali-
„qui terrarum halitu denſiore craſſatum aëra,
„emittendis corporis ſpiraminibus reſiſtētem
„necare nonnullos: qua cauſſa animalia, præ-
„ter homines, cetera iugiter prona, Homero
„auctore, & experimentis deinceps multis,
„cùm talis inceſſerit labes, antè nouimus in-
„terire. hæc ille. qui cùm ſcriberet, *animalia præter* &c. meminerat Ouid. 1. Metamorph. ſcripſiſſe:
Pronaq́ cùm ſpectant animalia cetera terram,
Os homini ſublime dedit, &c.
Idem Ouid. 7. Metamorph.
Strage canum primò, volucrumq́, auiūq́ boumq́,
Inq́ feris ſubiti deprenſa potentia morbi.
idem teſtantur Heraclides Ponticus, in allegoriis Homericis, Philoſtratus in Heroicis, & Plutarchus in Sympoſ. l. 4. Symp. 41. Homeri Scholiaſtæ d. loco. Claudian. lib 1. in Rufin.

135 *Colla tacturus.* Virgilius:
Sæpe in honore deum medio ſtans hoſtia ad aram,
Lanea dum niuea circumdatur infula vitta,
Inter cunctantes cecidit moribunda miniſtros:
Aut, ſi quam ferro mactauerat antè ſacerdos;
Inde neque impoſitis ardent altaria fibris,
Nec reſponſa poteſt conſultus reddere vates,
Ac vix ſuppoſiti tinguntur ſanguine cultri,
Summaq́ ieiuna ſanie infuſcatur arena.
Ouidius:
—— dum vota ſacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum,
Haut exſpectato ceciderunt vulnere tauri.

137 *Aureo.* inaurato, ex more ſacrificantium. Virgilius:
Et ſtatuam ante aras aurata fronte iuuencum.
Tibullus:
Semper inaurato taurus cadit hoſtia cornu.

Segnior

Digitized by Google

Segnior curſu ſonipes in ipſo
Concidit gyro, dominumq́; prono
Prodidit armo.
Incubant pratis pecudes relictæ:
Taurus armento pereunte marcet:
Deficit paſtor, grege diminuto,
Tabidos inter moriens iuuencos.
Non lupos cerui metuunt rapaces:
Ceſſat irati fremitus leonis:
Nulla villoſis feritas in vrſis.
Perbibit peſtem latebroſa ſerpens,
Aret, & ſicco moritur veneno.
Non ſilua ſuâ decorata comâ,
Fundit opacis montibus vmbras.
Non rura virent vbere glebæ,
Non plena ſuo vitis Iaccho
Brachia curuat.
Omnia noſtrum ſenſere malum.
Rupere Erebi clauſtra profundi
Turba ſororum face tartareâ,
Phlegethonq́; ſuâ motam ripâ
Miſcuit vndis Styga Sidoniis.
Mors alta auidos oris hiatus
Pandit, & omnes explicat alas:
Quiq́; capaci turbida cymba
Flumina ſeruat, durus ſenior,
Nauita Charon, vix aſſiduo
Brachia conto laſſata refert,
Feſſus turbam vectare nouam.
Quin Tænarij vincula ferri
Rupiſſe canem fama, & noſtris
Erraſſe locis, mugiſſe ſolum,
Vaga per lucos ſimulachra virûm
Maiora viris; bis Cadmeum,
Niue diſcuſſâ, tremuiſſe nemus.
Bis turbatam ſanguine Dircen,
Nocte ſilenti Amphionios
Vlulaſſe canes.

† quibus ſi addideris, *Perdidit peſtẽ latebroſa ſerpens.* omnia ſibi inuicem pulcherrimè cohærebunt.
Latebroſa ſerpens. ſic Maro:
Interit, & curuis fruſtra defenſa latebris
Vipera, & attoniti ſquamis adſtantibus hydri.
160 *Rupere Erebi.* Virgilius:

Ouid. 11. Metamorph.
—— *blandis induta cornibus aurum*
Conciderant icta niuea ceruice iuuencæ.
Iuuenalis:
—— *& auratam Iunoni cæde iuuencam.*
Tertullianus: Hunc tibi Iuppiter bouẽ cornibus inauratis vouemus eſſe futurum. In Liuij etiam hiſtoria lib. ab v. c. 7. tale quid inuenitur. Plinius lib. 33. Natural hiſt. ca. 3. Deorum honori in ſacris nihil aliud excogitatum eſt, quàm vt auratis cornibus hoſtiæ maiores dumtaxat immolarentur.
142 *Segnior curſu ſonipes.* Ouidius:
Acer equus quondam, magnaq́; in puluere fama
Degenerat.
144 *Prodidit armo* vnus cod. ant. *perdidit.*
145 *Incubant pratis.* Virgilius:
Hinc lætis vituli vulgò moriuntur in herbis.
147 *Deficit paſtor.* Lucretius:
Præterea iam paſtor & armentarius omnis
Et robuſtus item curui moderator aratri
Languebant, penitúſque caſis contruſa iacebant
Corpora, paupertate & morbo dedita morti.
149 *Cerui.* Ouidius:
—— *meminit nec fidere curſu*
Cerua, nec armẽtis incurrere fortibus vrſi.
latius hunc locum Virgilius tractauit:
Non lupus inſidias explorat ouilia circũ,
Nec gregibus nocturnus obambulat, acrior illum
Cura domat: timidi damæ, ceruiq́; fugaces
Nũc interq́; [illegible] & circum tecta vagantur
151 *Nulla vill*[illegible]*s in vrſis.* Ouid.
Villoſa catulos ſummis de montibus vrſa.
152 *Perbibit peſtem.* h. ſerpens imis medullis hauſit aëris corrupti contagionẽ. meus lib. m. ſ. optimus & antiquiſſ. continet *perbibit.* vnde quis coniiciat legendum *perdidit.* vt ſignificetur ſerpens ſic morbo confecta eſſe, vt, cùm nemini nocere queat, omne ſuum virus, quod peſtem vocat, amiſiſſe videatur, hoc eſt (vt ait Seneca epiſt. 42.) cui non deſit, ſed torpeat venenum: hanc coniecturam aſtruunt præcedentia;
Ceſſat irati fremitus leonis,
Nulla villoſis feritas in vrſis.

O dira

—— *in lucem Stygiis emiſſa tenebris*
Pallida Tiſiphone morbos agit ante metumq́;,
Inq́; dies auidum ſurgens caput altius effert.
eo reſpexit Seneca. Porrò, *turba rupere*, ſicut, *Pars in fruſta ſecant.*
178 *Nocte ſilenti.* Petronius, in Satyra; quæ Ioannis

Digitized by Google

O dira noui facies lethi,
Grauior letho! piger ignauos
Alligat artus languor, & ægro
Rubor in vultu, maculæq; caput
Sparſere leues: tum vapor ipſam
Corporis arcem flammeus vrit,
Multoq; genas ſanguine tingit,
Oculiq; rigent, & ſacer ignis
Paſcitur artus: reſonant aures,
Stillatq; niger naris aduncæ
Cruor, & venas rumpit hiantes.
Intima creber viſcera quaſſat
Gemitus ſtridens. iamq; amplexu
Frigida preſſo ſaxa fatigant.
Quos liberior domus elato
Cuſtode ſinit; petitis fontes,
Aliturq; ſitis latice ingeſto.
Proſtrata iacet turba per aras,
Oratq; mori. ſolùm hoc faciles
Tribuere dei. delubra petunt,
Haud vt voto numina placent;
Sed iuuat ipſos ſatiare deos.
Quiſnam ille propero regiam greſſu petit?
Adéſtne clarus ſanguine ac factis Creo?
An æger animus falſa pro veris videt?
Adeſt petitus omnibus votis Creo.

ACTVS

Sambuci & Pythœi labore ante aliquot annos renata eſt;
Qualis ſilente nocte remorum ſonus
Longè refertur ——
Scilicet quia nocte cuncta ſilent, noctiſque proprium eſt ſilentium. Turpilius, Epiclero:
Quæſo adepol quo ante lucem te ſubitò rapis,
Here, cum vno puero?
Nequeo eſſe intus Stephanio.
Quid ita? pra vt ſolent me ſomno curæ ſegregant,
Foraſq; noctis excitant ſilentio.
In quibus verſibus neque carminis ratio cõſtat, neque perſonarum loquentium nomina ſuis locis interiiciuntur. denique vocem, *Stephanio*, ſuſpicor non heri loquentis eſſe, ſed à poëta ipſo inſertam, & prioribus tantùm litteris STE. ſignificatam fuiſſe.

181 *Piger ignauos.* Lucretius:
Atq; animi prorſum vires totius & omne
Lãguebat corpus lethi iam limine in ipſo.

183 *Rubor in vultu.* Ouidius:
Indicium rubor eſt & ductus anhelitus igni.

184 *Tum vapor ipſam.* Lucretius:
Principiò caput incenſum feruore ferebãt.
idem ponit Thucydides.

185 *Corporis arcem.* caput. Claudianus de 4. conſulat Honorij A. rationem à Deo immortali in hominis capite tanquam in arce conſtitutam eſſe cecinit, his verbis:
—— hanc alta capitis fundauit in arce
Mandatricem operum, proſpecturámque labori.

186 *Multoq; genas.* Lucretius:
—— duplices oculos ſuffuſa luce rubentes.

187 *Oculiq; rige*[illegible]*ilius:*
—— oculos ſtupo[illegible]*nertes.*
Sacer ignis. Virgilius:
—— contactos artus ſacer ignis edebat.
Quo loco malè Seruius putauit ſacrum ignem eſſe; quem Græci ἱερὸν νόσον vocant. cùm ἱερὰ νόσος, teſte Hieronymo Mercuriali in variis lection. nihil ſit aliud, quàm epilepſia: *ignis* verò *ſacer* apud Latinos idem ſit, quod apud Arabes *formica*, apud Plinium *zoſter* & *circinus*, apud Scribonium *zona*; de quo Plato egit 2. de legibus. Græcis ἕρπης vocatur; cuius quot ſint genera, ex Gorræo petas. Porrò ſacri ignis, ſeu herpetis vim optimè declarauit Lucretius lib. 6.
Exurit ſacer ignis & vrit corpora ſerpens
Quamcumque arripuit partem, repitq; per artus.

188 *Reſonant aures.* Lucretius:
Sollicitæ porrò plenæq; ſonoribus aures.

189 *Stillatq; niger naris aduncæ Cruor.* Virgilius:
—— it naribus ater
Sanguis ——

191 *Intima creber viſcera quaſſat Gemitus ſtridens.* ait Virgilius:
Tum verò ardentes oculi, atq; attractus ab alto
Spiritus interdum gemitu grauis, imaq; longo
Ilia ſingultu tendunt ——
Creber. quia, teſte Hippocrate, πνεῦμα πυκνὸν μὲν ἐὸν πόνον σημαίνει, ἢ φλεγμονὴν ἐν τοῖσιν ὑπὲρ τῶν φρενῶν χωρίοισι confirmat hoc Thucydides.

195 *Petitis fontes.* Ouidius:
Fontibus & fluuiis puteiſque capacibus hærent,
Nec ſitis eſt exſtincta priùs, quàm vita, bibendo.
idem Thucydid. & Procopius lib. 2. de bello Perſico.

199 *Delubra petunt.* Sophocles ait infinitos ante aras & delubra ſe proſtrauiſſe: & Lucretius,
Omnia denique ſancta deûm delubra replerat
Corporibus mors exanimis, onerataq; paſſim
Cuncta cadaueribus celeſtum templa manebant
Hoſpitibus, loca quæ complerant æditui entes.
Hos Paullus l. 1. de tutel. & Iuſtinianus, inſtit. e. & antiq. inſcriptiones, teſte Onuphrio lib. 2. reip. Romanæ, æditu os appellant. Varro æditumos dicere maluit, Feſtus vtrumque agnoſcit.

Digitized by Google

ACTVS SECVNDVS.

OEDIPVS CREO.

Trimetri Iambici, & Tetrametri Trochaici, & quidam Heroici Hexametri.

OE D. *Horrore quatior, fata quò vergant timens,*
Trepidumq́ gemino pectus euentu labat.
Vbi læta duris mista in ambiguo iacent,
Incertus animus ſcire cùm cupiat, timet,
Germane noſtræ coniugis, feſſis opem
Si quam reportas, voce properata edoce.
CR. *Reſponſa dubiâ ſorte perplexa latent.*
OE D. *Dubiam ſalutem qui dat afflictis, negat.*
CR. *Ambage nexâ Delphico mos eſt deo*
Arcana tegere. OE D. *fare, ſit dubium licet,*
Ambigua ſoli noſcere OEdipode datur.
CR. *Cædem expiari regiam exilio deus,*
Et interemtum Laium vlciſci iubet.
Non antè cælo lucidus curret dies,
Hauſtusq́ tutos ætheris puri dabit.
OE D. *Ecquis peremtor inclyti regis fuit?*
Quem memoret, ede, Phœbus, vt pœnas luat.
CR. *Sit precor dixiſſe tutum: viſu & auditu horridum.*
Torpor inſedit per artus, frigidus ſanguis coit,
Vt ſacrata templa Phœbi ſupplici intraui pede,
Et pias, numen precatus, ritè ſummiſi manus:
Gemina Parnaſſi niualis arx trucem ſonitũ dedit,
Imminẽs Phœbea laurus tremuit, et mouit domũ:
At repentè ſancta fontis lympha Caſtalij ſtetit:
Incipit Lethæa vates ſpargere horrentes comas,
Et pati cõmota Phœbum: contigit nondũ ſpecum;
Emicat vaſto fragore maior humano ſonus.
Mitia Cadmeis remeabunt ſidera Thebis,
Si profugus Dircen Iſmenida liqueris hoſpes,
Regis cæde nocens, Phœbo iã notus & infans.
Nec tibi longa manẽt ſceleratæ gaudia cædis:
Tecũ bella geres, gnatis quoq; bella relinques,
Turpis maternos iterum reuolutus in ortus.
OE D. *Quod facere monitu cælitum iuſſus paro,*
Functi cineribus regis hoc decuit dari,
Ne ſancta quiſquam ſceptra violaret dolo.
Regi tuenda maximè regum eſt ſalus.

214 *Ambage nexa* plerique libri antiqui, *ambage flexa.* quod mea ſententia longè melius eſt. videtur enim ſumtum ex illo Pacuuij, in Peribœa:

Flexa non falſa autumare dictio Delphis ſolet.

Quamobrem, teſte Ariſtophanis ſcholiaſte, & Seruio 6. Aeneid. Apollo λοξίας paſſim nominatur ab Euripide, Aeſchylo, Pindaro; addo & D. Hieronymo. licet quidam mythologici alias eius nominis cauſas comminiſcantur, ad quas reſpexiſſe poëtam non eſt quod ſuſpicemur. Cleanthes: ἐπειδὴ καθ᾽ ἕλικας κινεῖται. λοξαὶ γάρ εἰσι καὶ αὗται. Aenopides: ὅτι ἐκπορεύεται τὸν λοξὸν κύκλον ἀπὸ δυσμῶν εἰς ἀνατολὰς κινούμενος. Phornutus & Iſacius; παρὰ τὸ λοξῶς ἰέναι καὶ πορεύεσθαι. vel, παρὰ τὸ λοξὴν ἰὰν καὶ φωνὴν πέμπειν, λοξὸ χρησμὸν. Macrobius, quòd tranſuerſos in nos à meridie immittat radios, cùm ſimus ad ipſum Septentrionales.

217 *Sedem expiari.* Sophocles:
ἄνωγεν ἡμᾶς Φοῖβος ἐμφανῶς ἄναξ,
μίασμα χώρας ὡς τεθραμμένον χθονὶ, &c.

227 *Gemina Parnaſsi niualis arx.* duo ſunt Parnaſſi vertices: in vno Phœbus, in altero Bacchus colitur. Lucan lib. 4.

—— *Parnaſſus gemino petit æthera colle*
Mons Bromio, Phœboq́ ſacer: cui numine mixto
Delphica Thebanæ referunt Trieterica Bacchæ.

quæ Lucani carmina adiungantur teſtimoniis Granij Flacci, Cornelij Labeonis, & aliorum apud Macrobium lib. 1. Saturnal. quo loco probat Bacchum & Apollinẽ vnum & eundem eſſe.

Parnaſsi niualis. proprium huius montis epithetum. Sophocles νιφόεντα vocat: & Panyaſis,

Παρνησὸν νιφόεντα θοοῖς διὰ ποσσὶ περήσας,
ἵκετο Κασταλίης Ἀχελωΐδος ἄμβροτον ὕδωρ.

Dionyſius Afer ἐν τῇ οἰκουμ. περιηγ.

Παρνησοῦ νιφόεντος ἐπὶ πτυχὶ ——

229 *At repentè.* m. ſ. pro aduerſatiua particula coniunctiuam habent, *ac repentè.*

232 *Maior humano ſonus.* Virg. 6. Aeneid.

—— *maiorq́ videri,*
Nec mortale ſonans ——

235 *Phœbo iam notus & infans.* quem Phœbus etiam tunc cùm infans eſſet, Laium interfecturum præſciebat. acceperat enim Laius ab Apolline oraculum:

μὴ σπεῖρε τέκνων ἄλοκα δαιμόνων βίᾳ,
εἰ γὰρ τεκνώσεις παῖδ᾽ ἀποκτενεῖ σ᾽ ὁ φύς.

Auctores Lucianus & ſcholiaſtes Aeſchyli.

242 *Regi tuenda eſt.* Oedipus Sophocleus

Digitized by Google

Queritur peremptũ nemo, quē incolumem timet.
CR. *Curam perempti maior excuſsit timor.*
OED. *Pium prohibuit vllus officium metus?*
CR. *Prohibent nefandi carminis triſtes minæ.*
OED. *Nunc expietur numinum imperio ſcelus.*
Quiſquis deorum regna placatus vides;
Tu tu, penes quem iura præcipitis poli;
Tuq́ ô ſereni maximum mundi decus,
Bis ſena curſu ſigna qui vario regis,
Qui tarda celeri ſæcula euoluis rotâ;
Sororq́ fratri ſemper occurrens tuo,
Noctiuaga Phœbe; quiq́ ventorum potens
Æquor per altum cæruleos currus agis;
Et qui carentes luce diſponis domos;
Adeſte. cuius Laius dextra occidit;
Hunc non quieta tecta, non fidi lares,
Non hoſpitalis exulem tellus ferat;
Thalamis pudendis doleat, & prole impiâ.
Hic & parentem dexterâ perimat ſuâ,
Faciatq́ (nunquid grauius optari poteſt?)
Quicquid ego fugi. non erit veniæ locus:
Per regna iuro, quæq́ nunc hoſpes rego,
Et quæ reliqui, perq́ penetrales deos;
Per te, pater Neptune, qui fluctu breui
Vtrimq́ noſtro geminus alludis ſolo.
Et ipſe noſtris vocibus teſtis veni,
Fatidica vatis ora Cirrheæ mouens.
Ita molle ſenium ducat, & ſummum diem
Securus alto degat in ſolio parens,
Solasq́ Merope nouerit Polybi faces:
Vt nulla ſontem gratia eripiet mihi.
Sed quo nefandum facinus admiſſum loco eſt,
Memorato: aperto Marte, an inſidiis iacet?
CR. *Frondifera ſanctæ nemora Caſtaliæ petens,*
Calcauit altis obſitum dumis iter,
Trigemina quâ ſe ſpargit in campos via;
Secat vna gratum Phocidos Baccho ſolum,
Vnde altus arua deſerit cælum petens,
Cle-

rationem reddit:
ὅστις γὰρ ἦν ἐκεῖνον ὁ κτανών, τάχ' ἂν
κἄμ' ἂν τοιαύτῃ χειρὶ τιμωρεῖν θέλοι.
κείνῳ προστιμωρῶν οὖν, ἐμαυτὸν ὠφελῶ.
243 *Queritur.* duo lib. ſcripti *quarit.*
254 *Noctiuaga Phœbe.* Statius Papinius;
Lumina noctiuaga tollit Pharos æmula luna.
Quiq́ ventorum potens. non AEolum, ſed Neptunum inuocat.
258 *Hunc non.* has diras fuſius Sophocles in OEdipo tyrãno perſequitur. Similes Perſis Cambyſes apud Herodotum in Thalia imprecatur; apud Statium 1. Thebaid. Thebanis OEdipus; aliis apud Maronem Iuno & Dido, Aeneid. 1. & 4. apud Ouid. in Heroid epiſt. Hypſipyle; apud Horatium in Epod. puer; apud Catullum Ariadne. exſtant etiam diræ Ouidij in Ibin; & Catonis, non Virgilij, in Arium centurionem; & diræ Leonis ac Alexandri Impp. apud Conſtantin. Harmenopulum in præfat. *προχείρου νόμων.*
266 *Pater Neptune.* Lucilius:
Vt nemo ſit noſtrum, quin pater optimu' Diuum,
Vt Neptunu' pater, &c.
Pater dicitur Neptunus, quia aquam ſignificat, & ex aqua oriri cuncta quidam Philoſophi voluerunt: ideo Homerus,
Ὠκεανός θ', ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται:
& Virgilius noſter:
Oceanúmque patrem rerum.
Sic intellige illa Claudiani, in Panegyr. de Theodori conſulatu:
Hic conſidit aquis, hic procreat omnia flammis.
Idem tradidit Epiphan. lib. 3. contra hæreſes, quod & Cicero 2. Academic. prodidit his
» verbis; Princeps Thales, vnus ex ſeptem, cui
» ſex reliquos conſenſiſſe ferunt, ex aqua dixit
» conſtare omnia. Heraclitus omnia ex igne gigni voluit: Anaximenes & Archelaus omnia ex aëre. nulli verò ex Phyſicis, vſque ad Ariſtotelis tempora, principium rerum terram dixerunt. Ariſtot lib. 1. *τῶν μετὰ τὰ φυσ.* poſt Ariſtotelem, nonnullos huius ſententiæ defenſores exſtitiſſe vt putem, facit Lucretius lib. 1. de rer. natura, his verſibus.
— aut humorem quicumq́ putarunt
Fingere res ipſum per ſe, terrámve creare
Omnia, & in rerũ naturas vertier omnes.
Niſi enim hoc dicamus, aut Ariſtotelem inſcitiæ, aut Lucretium mendacij accuſemus oportet.

274 *Nefaſtum facinus.* ſic cod. Lipſiæ impreſſus. Sed ego cum membranis & Pariſienſi exemplari lego *Nefandum facinus.* 278 *Trigemina.* manuſc. quotquot vidi, *tergemina.* atque ita loquuntur Lucretius, Virgilius, Tibullus, Horatius & Seneca Philoſophus; quamquã in nonnullis Horatij & Senecæ ſcriptis codicibus alterum etiã contineatur, quemadmodũ in Sex. Rufi, & P. Victoris libris de regionibus vrbis Romæ, qui in Circi maximi regione portam Trigeminam non Tergeminã ſtatuunt. Verùm huius deciſio quæſtionis à logodædalis petenda.

Digitized by Google

Clementer acto colle, Parnaſſus biceps:
At vna bimares Siſyphi terras adit,
Olenia in arua: tertius trames cauâ
Conualle ſerpens, tangit errantes aquas,
Gelidumq́; dirimit amnis Elei vadum?
Hîc pace fretum, ſubita prædonum manus
Aggreſſa ferro facinus occultum tulit.
In tempore ipſo, ſorte Phœbeiâ excitus,
Tireſia tremulo tardus accelerat gradu,
Comesq́; Manto luce viduatum trahens.

OEDIPVS. TIRESIAS. MANTO.

OED. *Sacrate diuis, proximum Phœbo caput,*
Reſponſa ſolue, fare quem pœnæ petant.
TIR. *Quod tardo fatū, lingua quod quærit moras,*
Haud te quidem magnanime mirari addecet.
Viſu carentem magna pars veri latet.
Sed quò vocat me patria, quò Phœbus, ſequar,
Fata eruantur: ſi foret viridis mihi
Calidusq́; ſanguis, pectore excuterem deum.
Adpellite aris candidum tergo bouem,
Curuoq́; nunquam colla depreſſum iugo.
Tu lucis inopem gnata genitorem regens,
Manifeſta ſacri ſigna fatidici refer.
MAN. *Opima ſanctas victima ante aras ſtetit.*
TIR. *In vota ſuperos voce ſolenni voca,*
Araſq́; dono thuris Eoi exſtrue.
MAN. *Iam thura ſacris cælitum ingeſſi focis.*
TIR. *Quid flāma? largas iámne cōprendit dapes?*
MAN. *Subitò refulſit lumen, & ſubitò occidit.*
TIR. *Vtrúmne clarus ignis, & nitidus ſtetit,*
Rectusq́; purum verticem cælo tulit,
Et ſummam in auras fuſus explicuit comam?
An latera circa ſerpit incertus viæ,
Et fluctuante turbidus fumo labat?
MAN. *Non vna facies mobilis flammæ fuit:*
Imbrifera qualis implicat varios ſibi
Iris colores, parte quæ magna poli
Curuata picto nunciat nimbos ſinu.
Quis deſit illi, quíſve ſit dubites color:
Cærulea fuluis miſta oberrauit notis,
Sanguinea rurſus, vltimum in tenebras abit.
Sed ecce pugnax ignis in partes duas
Diſcedit, & ſe ſcindit vnius ſacri

eſt. Vt vt eſt, Laium in triuio hoc necatum Sophocles etiam teſtatur.

281 *Parnaſſus biceps.* Perſius initio operis, quod Martialis Marſi Amazonidi prætulit;
Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſſo.
adde quæ ſuprà poſui nu. 227.

282 *Bimares.* Corinthum intellige. Horat. lib. 1. odar.
—— bimaríſve Corinthi
Mœnia ——
Ouid. 5. Metamorph.
—— bimari gens orta Corintho.
idem 4. Faſtorum:
Adriacumq́; patens latè bimaremq́; Corinthum.
& in epiſt. Med. *Ephyren bimarem.*
Sic in illo verſu, quē Suidæ lexicō ſuppeditat:
Αἰολίδ' ἔχω πολίηλον ἀλιζώνοιο Κορίνθου.
Iulius Pollux Onomaſt. lib. 9. ἀμφιθάλαττος ὡς ἡ Κόρινθος. Errauit ergo Dion. Lambinus, Muretum reprehendens, quòd ἀμφιθάλαττος de Corintho dixiſſet. ea Lambini opinio exſtat in illis clarorum virorum epiſtolis, quas à Michaële Bruto collectas, Lugdunenſes ediderunt, quantum memini lib. 3. epiſt. 29. Paulin. *Calpen bimarem* vocauit.

286 *Prædonum manus.* Sophocles:
λῃστὰς ἔφασκε συντυχόντας, οὐ μιᾷ
ῥώμῃ κτανεῖν νιν, ἀλλὰ σὺν πλήθει χερῶν.

290 *Luce viduatum.* Tireſiam cæcum fuiſſe nemo negat, ſed in cæcitatis cauſa tradēda diſſentiunt Callimachus in hymno εἰς λουτρὰ τῆς Παλλάδος, Homeri ſcholiaſtes Odyſſ. κ'. Nonnus Dionyſ. 5. Lucian. in Aſtrolog. Apollodor. lib. 3. Bibliot. Ouid. in Metamorph. vide Politianum in Miſcell. ca. 89. & Falckenburgium in Nonnum.

294 *Haud te quidem.* in membranis legitur *haut equidem.* quod non placet.

298 *Excuterem.* in o. v. l. *exciperem.* quod non eſt cur ſequamur, reſpexit enim Seneca ad illa 6. Aeneid.
At Phœbi nondum patiens immanis in antro
Bacchatur vates, magno ſi pectore poſſet
Excuſſiſſe Deum ——

309 *Et nitidus.* duo m. ſ. cod. *& viridis.*

312 *Circa ſerpit.* in o. v. l. eſt *circumſerpit.*

321 *In partes duas.* Lucanus lib. 1.
—— Veſtali raptus ab ara
Ignis, & oſtendens confectas flamma Latinas
Scinditur in partes, geminoq́; cacumine ſurgit
Thebanos imitata rogos ——

Digitized by Google

Diſcors fauilla: genitor horreſco intuens.
Libata Bacchi dona permutat cruor,
Ambitq́ denſus regium fumus caput,
Ipſosq́ circa ſpiſsior vultus ſedet,
Et nube denſâ ſordidam lucem abdidit.
Quid ſit, parens effare. TIR. *quid fari queam?*
Inter tumultus mentis attonitæ vagos,
Quidnam loquar? ſunt dira, ſed in alto, mala.
Solet ira certis numinum oſtendi notis.
Quid iſtud eſt, quod eſſe prolatum volunt,
Iterumq́ nolunt, & truces iras tegunt?
Pudet deos, neſcio quid. huc properè admoue,
Et ſparge ſalsâ colla taurorum molâ.
Placidóne vultu ſacra, & admotas manus
Patiuntur? MAN. *altum taurus attollens caput,*
Primos ad ortus poſitus, expauit diem,
Trepidusq́ vultum obliquat, & radios fugit.
TIR. *Vnóne terram vulnere afflicti petunt?*
MAN. *Iuuenca ferro ſemet impoſito induit,*
Et vulnere vno cecidit: at taurus duos
Perpeſſus ictus, huc & huc dubius ruit,
Animamq́ feſſus vix reluctantem exprimit.
TIR. *Vtrúm citatus vulnere anguſto micat,*
An lentus altas irrigat plagas cruor?
MAN. *Huius per ipſam, quà patet pectus, viam*
Effuſus amnis; huius exiguo graues
Maculantur ictus imbre; ſed verſus retro
Per ora multus ſanguis atque oculos redit.
TIR. *Infauſta magnos ſacra terrores cient.*
Sed ede certas viſcerum nobis notas.
MAN. *Genitor quid hoc eſt? nō leui motu, vt ſolent,*
Agitata trepidant exta, ſed totas manus
Quatiunt, nouusq́ proſilit venis cruor.
Cor marcet ægrum penitus, ac merſum latet,
Liuentq́ venæ, magna pars fibris abeſt,
Et felle nigro tabidum ſpumat iecur.
Ac ſemper omen vnico imperio graue,
En capita paribus bina conſurgunt toris:
Sed vtrumque cæſum tenuis abſcondit caput
Membrana, latebram rebus occultis negans.
Hoſtile

328 *Quid fari queam?* malè interpp. *fari*, exponunt, loqui. eſt enim hîc προφητεύειν. Varro lib. 5. de ling. Latina, ita ſcripſit; Qui diuina prædiuinādo ſolent fari, fatidici dicti. Ennius;

Atq; Anchiſes doctu' Venus quem polcra dearum
Fari donauit, diuinum & pectus habere.

336 *Placidóne vultu.* magnopere veteres referre putabant, num hoſtiæ popæ reluctarentur, num verò ſe feriendas quietæ ſtantes, atque etiam, ſi dis placet, annuentes, præberent. ex hoc deis gratum ſacrificium, ex illo ingratum fore colligebant. Vnde Virgil.

Et ductus cornu ſtabit ſacer hircus ad arā.

Myrtilus lib. 2. Lesbicorum: οἱ μὲν οὖν ἱερεῖς τὸ ὕδωρ εἰώθασιν ἐμβάλλειν εἰς τὸ οὖς τοῦ ἱερείου, ὡς ἐπινεύῃ ταῖς τελεταῖς

341 *Oppoſito induit.* m. ſ. meus, *impoſito.* Virg. 3. Georg.

Ac vix ſuppoſiti tingūtur ſanguine cultri.

Sed hæc contraria ſunt? nequaquam. Nam à Cleone 1. Argonaut. ſi Natali in Mytholog. credimus, proditum fuit, veteres ſuperis ſacrificantes, reſupinatarū iugulum ſurſum conuertiſſe; cùm inferis faciebant, earūdem collum deorſum terram verſus deprimere ſolitos. quod & Myrtilus vbi ſuprà docet his verbis; εἰώθασιν οἱ ἱερεῖς τὰ ἔντομα τοῖς κάτω θεοῖς ἐναγιζόμενοι ἐν τῇ γῇ ἀποτέμνεσθαι τὰς κεφαλάς· οὕτω γὰρ θύουσι τοῖς ὑποχθονίοις· τοῖς δὲ οὐρανίοις ἄνω ἀναστρέφουσι τῶν ἱερείων τὸν τράχηλον σφάξαντες. Rectè ergo Virgilius dixit *ſuppoſiti*, cùm loquatur de inferorum ſacrificio, quo culter quodammodo victimæ iugulo ſupponebatur: quare & lib. 6. Aeneid. *Supponunt alij cultros.* – rectè etiam noſter dixit *impoſito*, cùm agat de ſuperorum ſacrificio, quo culter hoſtiæ collo quaſi imponebatur. Vnde apparet veriſſimam eſſe optimi mei cod. ſcripturam.

347 *Viuus per ipſam.* vide num meliùs in vno libro ſcripto habeatur, *huius per ipſam.* fit enim de tauro & iuuenca ſermo; atque de altero eorum ſequenti carmine dicitur, *huius exiguo.*

355 *Nouisq;* quidam libri antiqui habent *nouusq;*.

360 *En capita paribus.* T. Liuius, Valerius, & Plutarchus affirmant M. Marcello Deorum voluntatem exploranti, eo qui necē pręceſſit die, primæ hoſtiæ iecur non apparuiſſe, ſecundam iocinoris caput duplex habuiſſe.

361 *Abſcondit.* exiſtimabant iocinoris caput non apparens graue Imperatori aut Reipub. infortunium portendere. Iul. Obſequens in lib. de prodigiis; Q. Metello & T. Didio (*vulgò malè habetur, Tullio Didio*) conſulibus, apud ædem Apollinis Xviris immolantibus, caput iocinoris non apparuiſſe. accidit hoc ipſum Poſtumio, Catoni, Herennio, & Lucilio Lupo. Arrianus lib. 7. hiſtor. Alex. ſcribit Pythagoram, antequam

Digitized by Google

Hoſtile valido robore inſurgit latus,
Septemq́; venas tendit; has omnes retro
Prohibens reuerti limes obliquus ſecat.
Mutatus ordo eſt, ſede nil propriâ iacet,
Sed acta retro cuncta. non animæ capax
In parte dextrâ pulmo ſanguineus iacet:
Non læua cordis regio: non molli ambitu
Omenta pingues viſcerum obtendunt ſinus:
Natura verſa eſt, nulla lex vtero manet.
TIR. *Scrutemur vnde tantus hic extis rigor?*
MAN. *Quod hoc nefas? conceptus innuptæ bouis,*
Nec more ſolito poſitus, alieno in loco
Implet parentem, membra cum gemitu mouet,
Tremulo rigore debiles artus micant,
Infecit atras liuidus fibras cruor,
Tentantq́; turpes mobilem trunci gradum,
Et inane ſurgit corpus, ac ſacros petit
Cornu miniſtros, viſcera effugiunt manu.
Neque ipſa, quæ te pepulit, armenti grauis
Vox eſt, nec vſquam territi reſonant greges.
Immugit aris ignis, & trepidant foci.
OE D. *Quid iſta ſacri ſigna terrifici ferant,*
Exprome: voces aure non timida hauriam.
“ *Solent ſuprema facere ſecuros mala.*
TIR. *His inuidebis, quibus opem quæris, malis.*
OE D. *Memora, quod vnum ſcire cælicolæ volunt,*
Contaminarit rege quis cæſo manus.
TIR. *Nec alta cæli, pinna quæ leuis ſecat,*
Nec fibra viuis rapta pectoribus poteſt
Ciere nomen: alia tentanda eſt via.
Ipſe euocandus noctis æternæ plagis
Emiſſus Erebo; vt cædis auctorem indicet.
Reſeranda tellus, Ditis implacabile
Numen precandum, populus infernæ Stygis
Huc extrahendus. ede, cui mandes ſacrum:
Nam te, penes quem ſumma regnorum eſt, nefas
Inuiſere vmbras. OE D. *Te Creo hic poſcit labor,*
Ad quem ſecundum regna reſpiciunt mea.
TIR. *Dum nos profundæ clauſtra laxamus Stygis:*
Populare Bacchi laudibus carmen ſonet.

CHO-

Alexander obiret, hoſtiam immolaſſe, & ſine capite iecur inuentum; idemque illi contigiſſe pro Epheſtione & Perdicca ſacrificanti; qui omnes ſtatim pòſt mortui ſunt.

363 ***Hoſtile valido.*** ſummo artificio poëta totam OEdipi & filiorum hiſtoriam prodigiis iſtis texit. Ait:

Iuuenca ferro ſemet impoſito induit
Et vulnere vno cecidit.

nam Iocaſta ſeipſam vno ictu traiecit, & confeſtim exſpirauit. quare Manto ſubiungit:

Huius per ipſam, qua patet pectus, viam
Effuſus amnis: huius exiguo graues
Maculantur ictus imbre: ſed verſus retro
Per ora multus ſanguis atq; oculos redit.

quia ſcilicet OEdipus, antè effoſſis ſibi oculis, nō niſi maximis miſeriis perfunctus obiit. Quoniam verò Polynices & Eteocles, vter rex foret pugnantes, mutuis vulneribus ceciderunt, addit:

En capita paribus bina conſurgunt toris;
Sed vtrumq; cæſum tenuis abſcondit caput
Membrana——

Eteoclem iuuabant ſui ciues, Polynici cùm magnis copiis adfuerūt ſex fortiſſimi duces; quorum nulli, excepto Adraſto, contigit in patriam redire, ſed ante Thebas omnes occubuerunt. hoc portendunt iſta;

Hoſtile valido robore inſurgit latus,
Septemq́; venas tendit: has omnes retro
Prohibens reuerti limes obliquus ſecat.

Iam per illud:

——*latebram rebus occultis negans.*

indicat parricidiū & incæſtum OEdipi cunctis nota fore. Reliqua porrò ſignificant omnium rerum confuſionem & perturbationem Thebis Bœotiis, ac potiſſimùm OEdipi regiæ imminere.

380 ***Viſcera effugiunt manu*** quidam cod. ſcripti, ***manum.***

382 ***Fugiunt.*** o. v. l. ***reſonant.***

386 ***Solent ſuprema facere ſecuros mala.*** ſuprema dicit grauiſſima vel vltima, vltimaque potiùs. huic ſententiæ ſimilis eſt illa ſuperior: ***Fortem vicina facit libertas ſenem.*** quo ſpectat inprimis quod de Solone ac Piſiſtrato, Caſtritio & Conſidio Sebaſtianus Corradus obſeruauit, in Cōmentariis in Ciceronis Brutum pag. 36. edition. Florentinæ. Porrò hîc in membranis non ***ſuprema,*** ſed ***extrema habetur,*** & infra verſu 389. ***contaminauit,*** pro ***contaminarit.***

402 *Populare.* ſollemne populo noſtro è quo Bacchus fuit. populare enim de toto populo dicitur, non de vico vno vel platea, vt quidam ſomniant. ſic popularis actio, popularia iudicia, popularia interdicta. vnde apud Comicos frequenter populares vocantur ciues. vt apud Terentium Phorm. actu 1. ſce. 1. ***Amicus ſummus meus & popularis Geta.*** Nam eo loci Dauus innuit Getam eiuſdem

Digitized by Google

ciuitatis eſſe cuius ipſe ſit, hoc eſt, vt ita dicam, conciuem ſuum, reſpiciendo non ad præſens tempus, ſed ad præteritum. quamuis enim tunc cùm ſeruiebant ſeruitutem, neuter eorum ciuis erat, ante ſeruitutem tamen eiuſdem ciuitatis ciues eſſe potuerunt. & hoc quidem plus mihi ſatisfacit, quàm quæ alij de populis Getarum & Dacorum, vel de plateæ vnius incolis ſeu vicinis cõminiſcuntur. Eodem ſenſu populares dixit Vlpian in l. 1. §. quies, D. de
,, offic. præfect. vrb. Quies quoque popularium & diſciplina ſpectaculorum ad Præfecti vrbi curam pertinere vi-
,, detur. Si plura cupis de popularis ſignificatione, vide Turneb. in aduerſar. Catanceum in lib. 1 epiſt. Plinij epiſt. 2. Beroaldum in lib. 7. Apulei de aſino, Nannium Miſcell. lib. 2. & Oroſcium ad d. l. 1. num. 3.

CHORVS.

Verſus Hexametri, Trochaici, Choriambici, Iambici, Dactylici, Sapphici, Anapæſtici, puri & impuri, integri & mutilati, & aliquot ſyllabis ſuperflui.

Effuſam redimite comam nutante corymbo,
Mollia Niſæis armati brachia Thyrſis.
Lucidum cæli decus, huc ades votis,
Quæ tibi nobiles Thebæ Bacche tuæ
Palmis ſupplicibus ferunt:
Huc aduerte fauens virgineum caput:
Vultu ſidereo diſcute nubila,
Et triſtes Erebi minas,
Auidumq́; fatum. te decet vernis comam
Cingi floribus.
Te caput Tyriâ cohibere mitrâ,
Ederáve mollem Bacchiferâ
Religare frontem,
Spargere effuſos ſine lege crines,
Rurſus adducto reuocare nodo:
Qualis, iratam metuens nouercam
Creueras, falſos imitatus artus,
Crine flauenti ſimulata virgo,
Luteam veſtem retinente zona:
Vnde tam molles placuere cultus,
Et ſinus laxi, fluidumq́; ſyrma?
Vidit aurato reſidere curru,
Veſte cùm longa tegeres leones,
Omnis Eoæ plaga vaſta terræ,
Qui bibit Gangem, niueumq́; quiſquis
Frangit Araxem.
Te ſenior turpi ſequitur Silenus aſella,
Turgida pampineis redimitus tempora ſertis,
Condita laſciui deducunt orgia myſtæ.

Te

403 *Redimite comam nutante corymbo.* Dionyſius Afer;

ὀρνύμεναι πλήθουσι κατὰ νόμον ἱερὰ Βάκχῳ
στεψάμεναι· κισσοῖο μελαμφύλλοιο κορύμβοις
ἐννύχιαι——

404 *Thyrſis.* apud Euripidem, in Bacchis, ait Bacchus;

Θύρσον τε δοὺς εἰς χεῖρα κίσσινον μέλος.

408 *Virgineum caput.* Ouid. 4. Metam.

—— tibi cùm ſine cornibus adſtas
Virgineum caput eſt ——

& alius, neſcio qui;

Trahit figuram virginis tener Bacchus.

409 *Vultu ſidereo.* formoſi, quæq́ue in iis erant ſpecioſiora, ſideribus paſſim comparantur. Seneca:

Hæc illa facies igne ſidereo micans.

Item:

Qui modò paterni certus imperij comes
Et certus heres ſiderum fulſit modo.

& alibi: *—— puer*
Modo ſidus orbis ——

Virgilius Aeneid. 8.

Qualis vbi Oceani perfuſus Lucifer vnda, &c.

Ouid. 2. Metam. de cadente Phaetonte;

Fertur, vt interdum de cælo ſtella ſereno.

& alibi;

—— geminum ceu lumina ſidus.

Item:

—— oculiq́; tui quibus ignea cedunt
Sidera ——

idem quodam loco Ceycem ſidereum vocat, quemadmodum poſtea Claudianus ſerenæ vlnas ſidereas appellauit.

414 *Ederáve.* teſte Homero Bacchus edera coronabatur. Demarchus Dionyſiacorum 9.

τὸν μὲν ὑπεγκύψαντα θεηγενέος τοκετοῖο
στέμματι κισσήεντι λεχωΐδες ἔστεφον Ὧραι.

Fingitur autem Bacchus coronari, quia vapores è vini potu immoderato nati, capitis dolorem excitant.

421 *Luteam veſtẽ.* in mẽbranis continetur:

Lutea veſtem retinente zona,
Inde tam molles &c.

425 *Veſte cùm longa regeres leones.* nõ diſplicet, *tegeres leones.* quod inuenitur in ſcriptis libris. 422 *Vnde tam molles placuere cultus.* Origines lib. 3. contra Celſum, tradit Bacchum muliebri habitu amictum eſſe, vocatq́ue Mænalam. 429 -- *Senior turpi ſequitur Silenus aſello.* Ouid. Metamor. 4.

– Bacchæ Satyriq́; ſequuntur, Quiq́; ſenex ferula titubantes ebrius artus Suſtinet, & pando non fortiter hæret aſello.

Te Baſſaridum comitata cohors:
Nunc Edoni pede pulſauit
Sola Pangæi; nunc Threicio
Vertice Pindi, nunc Cadmeas
Inter matres impia Mænas
Comes Ogygio venit Iaccho,
Nebride ſacrâ præcincta latus.
Tibi commotæ pectora matres
Fudere comam, thyrſumq́ leuem
Vibrante manu, iam poſt laceros
Pentheos artus Thyades œſtro
Membra remiſſæ, velut ignotum
Videre nefas.
Ponti regna tenet nitidi matertera Bacchi,
Nereidumq́ choris Cadmeia cingitur Ino.
Ius habet in fluctus magni puer aduena ponti,
Cognatus Bacchi, numen non vile Palæmon.
Te Tyrrhena puer rapuit manus,
Et tumidum Nereus poſuit mare,
Cærula cum pratis mutat freta.
Hinc verno Platanus folio viret,
Et Phœbo laurus carum nemus.
Garrula per ramos auis obſtrepit,
Viuaces ederas ramus tenet,
Summa ligat vitis carcheſia,
Idæus prorâ fremuit leo,
Tigris puppe ſedet Gangetica;
Tum pirata freto pauidus natat,
Et noua demerſos facies habet:
Brachia prima cadunt prædonibus,
Illiſumq́ vtero pectus coit:
Paruula dependet lateri manus,
Et dorſo fluctum curuo ſubit,
Lunatâ ſcindit caudâ mare,
Et ſequitur curuus fugientia carbaſa delphin.
Diuite Pactolus vexit te Lydius vnda,
Aurea torrenti deducens flumina ripâ.
Laxauit victos arcus, Geticasq́ ſagittas
Lactea Maſſagetes qui pocula ſanguine miſcet,
Regna ſecurigeri Bacchum ſenſere Lycurgi.

Sen-

Sileni Mythologiam docet Natalis libro 5. Mytholog. cap. 8. Silenos Nicandri ſcholiaſtes in Alexipharm. dici tradi: ἀπὸ τοῦ σιλλαίνειν, ὅ ἐστι λοιδορεῖν, & eoſdem appellari ſatyros: cui repugnat Nonnus, eos diſtinguẽs his verbis:

καὶ λασίων σατύρων κενταυρεῖδος αἷμα φυέθλης,
σιληνῶν τε φάλαγγα, &c.

432 *Baſſaridum.* harum nomina habes apud Nonnum Dionyſ. ιδ'.

446 *Cadmeia.* Sic Claudianus:

—— Cadmeia ludit
Leucothoë ——

De Ino ſeu Leucothoë multa Pauſanias in Atticis, & Natalis libro 9 Mytholog cap. 4.

454 *Garrula auis.* quidam ait:

Aues canoros garrulæ fundunt ſonos,
Et ſemper auras cantibus mulcent ſuis.

455 *Viuaces.* quæ iuge virentes, ne hieme quidem decus ſuum amittunt.

456 *Carcheſia.* mali partem ſummã. Cinna, in Smyrna:

Atque anquina regit ſtabilem firmiſſima curſum.
Lucida quà fulgẽt ſummi carcheſia mali.

ſic hæc carmina, apud Grammaticos diuerſis locis ſparſa, videntur poſſe conglutinari. Guilhel. Philander in commen. Vitruuij lib. 10. Mali, inquit, vt id addam ex Macrobij Saturnal. lib. 5 pars inferior, pterna; pars media, trachelõ; pars ſumma carcheſion dicitur.

457 *Idæus.* Claudianus:

Verberat Idæos torua cum matre leones.

459 *Dum pirata.* v. l. emendatiùs. *tũ pirata.*

461 *Brachia prima.* hoc carminis genere vſus fuit Pomponius Secundus, apud Terentianum his verbis:

Pendeat ex humero dulcis chelys
Et numeros edat varios; quibus
Aſſonet omne virens latè nemus
Et tortis errans qui flexibus.

463 *Paruula dependet lateri manus.* Ouidius Metamorph. 3. hanc rem fuſiùs expreſſit, hoc modo:

In ſpacium reſilire manus breue vidit, & illas
Iam non eſſe manus, iam pinnas poſſe vocari.

465 *Lunata ſcindit cauda mare.* Ouidius,

—— falcata nouiſſima cauda eſt:
Qualia dimidiæ ſinuantur cornua lunæ.

Bacchi geſta Natalis lib. 5. Mytholog. cap. 13. morali Philoſophiæ non infeliciter accommodauit; naturali, Pierius lib. 27. Hieroglyph. †

† 470 *Lactea Maſſagetes qui pocula ſanguine miſcet.* videtur ſecutus Dionyſium Carthaginienſem, qui ἐν τῇ οἰκουμένῃ περιηγ. cecinit:

τοὺς δὲ μετ' ἀντολίηνδε, πέρην κελάδοντος Ἀράξεω
Μασσαγέται ναίουσι, θοῶν ῥυτῆρες ὀϊστῶν·
ἀνέρες οἷς μήτ' αὐτὸς ἐγὼ, μήθ' ὅστις ἑταῖρος

Senſere terræ Zedacum feroces,
Et quos vicinus Boreas ferit
Arua mutantes; quasq́ Mæotis
Alluit gentes frigida fluctu;
Quasq́ deſpectat vertice ſummo
Sidus Arcadium, geminumq́ plauſtrum.
Ille diſperſos domuit Gelonos,
Arma detraxit trucibus puellis,
Ore deiecto petiere terram
Thermodontiacæ graues cateruæ,
Poſitis tandem leuibus ſagittis,
Mites factæ. ſacer & Cytharon
Sanguine inundauit,
Ophioniaq́ cæde.
Prœtides ſiluas petiere, & agros,
Præſidem Bacchum coluit nouerca.
Naxos Ægeo redimita ponto,
Tradidit thalamis virginem relictam,
Meliore penſans damna marito.
Pumice ſicco
Fluxit Nyctileus latex.
Garruli gramen ſecuere riui,
Combibit dulces humus alta ſucos,
Niueiq́ lactis candidos fontes
Miſtaq́ odoro Lesbya cum thymo.

Duci-

ἐμπελάσαι· μάλα γάρ τε κατηξενώτεροι ἄλλων.
οὐ γάρ σφιν σίτοιο μελίφρονός ἐστιν ἐδωδή,
οὐδὲ μὲν οὐδ' οἴνου μεταδήμιου· ἀλλὰ γὰρ ἵππων
αἵματι μίσγοντες λευκὸν γάλα, δαῖτα τίθενται.

Rhemnius Fannius:

Poſt hos Maſſagetæ, poſt flumen Araxis, ad ortum
Hoſpitibus ſæui cunctis, belloq́ feroces,
Non Bacchi donum, Cereris nec munera norunt:
Sed lac commiſtum potant cum ſanguine equino.

472 *Zedacum.* in emendationibus Solini cap. 52. nu. 3. monui, hîc legendum eſſe *Zacarum.* in qua ſententia adhuc ſum. malè in v. l. continetur *Zadacum.*

486 *Prœtides.* Prœti filiæ cùm ſe Iunone formoſiores eſſe iactitarent, numinis ira in eum errorem inciderunt, vt ſibi ipſis vaccæ viderentur, & aratra metuentes agricolas fugerent, vt docent Seruius in Virgil. eclog. 6. & Luctatius in lib. 3. Thebaid. Papinij. has poſtmodum Melampus purgauit, & purgamina in Clytorium proiecit, vt tradit Ouid. vlt. Metamorph. Eudoxus ἐν ἕκτῃ γῆς περιόδου apud Stephanum: ἔστι κρήνη τῆς Ἀζανίας, ἣ τοὺς γευσαμένους τοῦ ὕδατος ποιεῖ μηδὲ τὴν ὀσμὴν τοῦ οἴνου ἀνέχεσθαι. εἰς ἣν λέγουσι Μελάμποδα, ὅτε τὰς Προιτίδας ἐκάθαιρεν, ἐμβαλεῖν τὰ ἀποκαθάρματα. Scribendum *Prœtides*, non *Pratides*, docet etiam epigramma iuxta Clytorium lapidi inciſum, quod tale fuiſſe refert M. Pollio;

φεῦγε δ' ἐμὴν πηγὴν μισάμπελον ἔνθα Μελάμπους,
λυσάμενος λύσσης Προιτίδας ἀργαλέης.

489 *Virginem relictam.* Ariadne à Theſeo in Naxo deſerta, ibidem Baccho nupſit: qua in re tamen non ſatis Plutarchus in Theſeo & Nonnus Dionyſ. μσ'. conueniunt. ex ea autem fabula vitę vtilia documenta, quamuis à Poëtarum mente prorſus aliena eliciuntur. Cùm Ariadnes opera Theſeum ex Dædaleo Labyrintho ereptum legimus: monemur inimicis noſtris nõ bene velle tantùm, ſed etiam prodeſſe, quamuis enim illi acceptorum beneficiorum immemores, neque habeant neque agant gratias, ſed oblata occaſione pro beneficio iniuriã referant, pro accepta vita mortem inferre conentur: eſt tamẽ Deus Opt. Max. qui nos ex calamitatibus eripiet, cuius auxilio miſerias ſuperabimus, à quo larga manu cum fœnore gratia referetur. Quoniã ille, quæ eius eſt clementia & æquitas, quæcũque in alios beneficia conferimus, tanquam in ſe collata forent, accepta habebit, & pro iis veræ beatitudinis mercedem nobis perſoluet, ac nos florentiſſima corona munerabitur immortalibus contexta floribus,

Quos neque frigoribus boreas, nec Sirius vret
Æſtibus ——

hoc illud nimirum eſt, quod Ariadne Baccho, (qui à ſoluendis curis Lyæus, à miſericordia Eleleus Græcis dicitur) matrimonio iuncta & corona eius in cælum tranſlata ſignificat.

490 *Meliore.* ſic Ouidius.

Illa, nec inuideo, fruitur meliore marito.

491 *Pumice ſicco.* Euripides in Bacchis:

θύρσον δέ τις λαβοῦσ', ἔπαισεν εἰς πέτραν,
ὅθεν δροσώδης ὕδατος ἐκπηδᾷ νοτίς.
ἄλλη δὲ νάρθηκ' εἰς πέδον καθῆκε γῆς,
καὶ τῇδε κρήνην ἐξανῆκ' οἴνου θεός.

idem teſtatur Nonnus Dionyſiac. μή.

492 *Nyctileus latex.* vinum, quia Bacchus ipſe Nyctileus vocatur. Ouid. Metam. 4.

——*Bacchumq́ vocant, Bromiumq́, Lyæumq́,*
Ignigenamq́, ſatumq́ iterum, ſolumq́ bimatrem,
Additur his Nyſeusq́, indetonſusq́ Thyoneus,
Et cum Lenæo genialis conſitor vuæ,
Nyctileusq́, Eleleusq́ parens, & Iacchus & Euan,
Et quæ prætereà per Graias plurima gentes
Nomina Liber habes——

493 *Garruli gramen ſecuêre riui.* ait hoc verſu & duobus ſequentibus Bacchum aquam, mel & lac è terra

Ducitur magno noua nupta cælo:
Solenne Phœbus carmen
Edit infuſis humero capillis.
Concutit tædas geminus Cupido,
Telum depoſuit Iuppiter igneum,
Condidit Baccho veniente fulmen.
Lucida dum current annoſi ſidera mundi;
Oceanus clauſum dum fluctibus ambiet orbem;
Lunaq́ dimiſſos dum plena recolliget ignes;
Dum matutinos prædicet Lucifer ortus;
Altaq́ cæruleum dum Nerea neſciet arctos;
Candida formoſi venerabimur ora Lyæi.

ACTVS TERTIVS.

OEDIPVS. CREO.

OED. *Etſi ipſe vultus flebiles præfert notas,*
Exprome cuius capite placemus deos.
CR. *Fari iubes, tacere quæ ſuadet metus.*
OED. *Si te ruentes non ſatis Thebæ mouent,*
At ſceptra moueant lapſa cognatæ domus.
CR. *Neſciſſe cupies, noſſe quæ nimium expetis.*
OED. *Iners malorum remedium ignorantia eſt.*
Itan' & ſalutis publicæ indicium obrues?
CR. *Vbi turpis eſt medicina, ſanari piget.*
OED. *Audita fare, vel malo domitus graui,*
Quid arma poßint regis irati ſcies.
CR. *Odere reges dicta, quæ dici iubent.*
OED. *Mittêris Erebo vile pro cunctis caput,*
Arcana ſacri voce ni retegis tuâ.
CR. *Tacere liceat: nulla libertas minor*
A rege petitur. OED. *Sæpe vel linguâ, magis*
Regi atque regno muta libertas obeſt.
CR. *Vbi non licet tacere, quid cuiquam licet?*
OED. *Imperia ſoluit, qui tacet, iuſſus loqui.*
CR. *Coacta verba placidus accipias precor.*
OED. *Vlline pœna vocis expreſſæ fuit?*
CR. *Eſt procul ab vrbe lucus, ilicibus niger,*
Dircea circa vallis irriguæ loca.
Cupreſſus altis exſerens ſiluis caput
Virente ſemper alligat trunco nemus:
Curuosq́ tendit quercus & putres ſitu
Annoſa ramos: huius abrupit latus
Edax vetuſtas: illa iam feßâ cadens
Radice, fulta pendet aliena trabe.

elicuiſſe. de aqua ex Euripide ſuprà diximus; de melle & lacte idem in Bacchis teſtatur:

ὅσαις ἢ λευκοῦ πώματος πόθος παρῆν,
ἄκροισι δακτύλοισι διαμῶσαι χθόνα,
γάλακτος ἐσμοὺς εἶχον. ἐκ δὲ κισσίνων
θύρσων γλυκεῖαι μέλιτος ἔσταζον ῥοαί.

508 *Lyæi.* Bacchi. Ennius, in Athamante:

His erat in ore Bromius, his Bacchus pater,
Illis Lyæus vitis inuentor ſacræ.
Tum pariter Euan, Euius,
Ignotus iuuenum cœtus alterna vice
Inibat alacris Bacchico inſultans modo.

520 *Odêre reges dicta, quæ dici iubent.* nihil verius. vbique enim, & maximè in aulis principum, *Obſequium amicos, veritas odium parit*: & vt ait Satyric. *Accuſator erit, qui verum dixerit.* Fl. Vopiſcus in Aureliano refert Diocletianum dicere ſolitum, Imperatorem vera neſcire. accidit hoc ipſorum Imperatorum vitio, qui magis impuro illo paraſitorum grege, quàm viris bonis & prudentibus delectantur. exempla ſuppeditant, & de hac re multa Volaterranus Philolog. lib. 28. & Hieron. Cagnolus de vita boni principis nu. 96. cum ſeq. & Vaſquius Menchacenſis de ſucceſſion. creatione, tomo 3. circa finem.

524 *Sæpe vel lingua.* non aſſentior reponentibus; *ſæpe quam lingua.* nam legendo *vel*, vt in o. vulgatis legitur, eadem erit ſententia quam ipſi conſtituunt, & *lingua* auferendi caſu ſumetur. præterea in v. l. habetur *vili lingua* & *vili* ad *vel* proximè accedit, à *quam* abeſt longiſſimè. demum ſic ſumitur *vel*, initio Thebaid.

—— *vel ſic deſere infauſtum patrem.*

& in extremo Oedipo;

—— *profuge iamdudum ocyus*
Vel ad parentes ——

T. Liuius lib. 2. ne Romana plebs metu perculſa, receptis in vrbem regibus, vel cum ſeruitute pacem acciperet. Non diſſimulabo in Badiano cod. legi; *Sæpe quam lingua magis*: ſed ille codex mendis ſcatet, vt & antiqua Caietani Veneta editio. & imperiti librarij *quam* repoſuerunt, cùm *vel* non intelligerent: aut ſanè cùm *vili* mendoſum viderent, non aliud illis occurrit quod eius loco ſtatuerent.

535 *Abrupit latus.* membranæ, *abrũpit.*

Amara baccis laurus, & tiliæ leues,
Et Paphia myrtus, & per immenſum mare
Motura remos alnus, & Phœbo obuia
Enode zephyris pinus opponens latus.
Medio ſtat ingens arbor, atque vmbrâ graui
Siluas minores vrget, & magno ambitu
Diffuſa ramis vna defendit nemus.
Triſtis ſub illâ, lucis & Phœbi inſcius,
Reſtagnat humor, frigore æterno rigens.
Limoſa pigrum circuit fontem palus.
Huc vt ſacerdos intulit ſenior gradum,
Haud eſt moratus, præſtitit noctem locus,
Tunc foſſa tellus, & ſuper rapti rogis
Iaciuntur ignes. ipſe funeſto integit
Vates amictu corpus, & frontem quatit:
Lugubris imos palla perfundit pedes:
Squallente cultu mœſtus ingreditur ſenex:
Mortifera canam taxus aſtringit comam,
Nigro bidentes vellere, atque atræ boues
Retro trahuntur, flamma prædatur dapes,
Viuumq́ trepidat igne ferali pecus.
Vocat inde manes, teq́ qui manes regis,
Et obſidentem clauſtra letalis lacus:
Carmenq́ magicum voluit, & rapido minax
Decantat ore, quicquid aut placat leues
Aut cogit vmbras: irrigat ſanguis focos:
Solidasq́ pecudes vrit, & multo ſpecum
Saturat cruore: libat & niueum inſuper
Lactis liquorem, fundit & Bacchum manu
Laeuâ,

538 *Amara baccis laurus.* δαφνίδες, teſtibus Dioſcoride, Matthiolo, & Ruellio, deſiccant & excalfaciunt, eoque potentiùs quo ſunt amariores. ideo Columella;

Rutaq́ Palladiæ baccæ victura ſaporem.

tunc enim ruta excellit, cùm amariſſima eſt.

Tiliæ leues. ſic Virg. 2. Georg.

—— nec tiliæ leues.

539 *Paphia myrtus.* à Virgilio dicto loco ſumtum epithetum.

541 *Enode* ſic Ouidius;

Enodisq́ abies ——

Sic Claudianus;

Et magis enodes properat proſternere cedros.

544 *Diffuſa ramis.* Cicero, in trium ſenatorum qui apud illum de ſtudio differunt eloquentiæ diſputationis initio: Nam hæc, inquit, me tua platanus admonuit, quæ non minùs ad opacandum hunc locum patulis eſt diffuſa ramis, quàm illa, &c.

549 *Præſtitit noctem locus.* hoc dicit, quia inferis occidente ſole fiebat, vt ſuperis oriente. Callixenus Rhodius: τοῖς μὲν οὖν κατοιχομένοις, περὶ τοῦ ἡλίου δυσμὰς ἐναγίζομεν· τοῖς δὲ οὐρανίδαις, ὑπὸ τὴν ἕω τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος ἱεροθύομεν.

550 *Tunc foſſa tellus.* de ſcrobe ſeu ſpecu loquitur effodi ſolito. Homer. Odyſſ. κ'.

βόθρον ὀρύξαι ὅσσον τε πυγούσιον ἔνθα καὶ ἔνθα.

Apollonius Argonaut. γ'.

πηχυίον δ' ἄρ' ἔπειτα πέδῳ ἔνι βόθρον ὀρύξας
νήησε σχίζας, &c.

Harum meminit Lucianus, in Charonte, & Ouid. 7. Metamorph.

551 *Funeſto integit.* inferis ſacrificantes nigris veſtibus amiciebantur.

556 *Nigro bidentes vellere.* Inferis nigras victimas cædi conſueuiſſe docent præcepta Apollinis apud Euſebium, Euangel. præparat. lib. 4. & Virgilius Aeneid. 6.

557 *Retro trahuntur.* hoc, quemadmodum ſuperiorum pleraque, necnon ſequentia ferè omnia, ab Homero Odyſſ. λ'. mutuatus videtur.

561 *Carmenq́ magicum.* Ouid. 7. Metamorph.

Verba ſimul fundit ——

563 *Irrigat ſanguis focos.* vidi qui legerent; *ſanguinē libat focis.* eleganter quidem & admodū accommodatè, ſed contra o. v. l. & codicum Pariſiis, Venetiis, Lugduni, Compluti, Antuerpiæ, & Baſileæ excuſorum auctoritatem.

564 *Solidasq́.* nam in hoc ſacrificio hoſtia integra comburebatur. Virg. AEneid. 6.

Et ſolida imponit taurorum viſcera flammis.

Multo ſpecum Saturat cruore.

Ouidius;

—— patulas perfudit ſanguine foſſas.

565 *Libat & niueum inſuper Lactis liquorem.* Ouidius ait;

Alteraq́ inuergens tepidi carcheſia lactis.

Euripides, in Oreſte:

μελίκρατ' ἄφες γάλακτος οἰνωπόν τ' ἄχνην.

Virgilius AEneid. 3.

Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte.

Silius: *Fundunt mella ſuper, Bacchiq́ & lactis honorem.*

566 *Fundit & Bacchum manu.* Ouidius:

Tum ſuper inuergens liquidi carcheſia Bacchi.

Homerus Odyſſ. λ'.

πρῶτα μελικρήτῳ, μετέπειτα δὲ ἡδέι οἴνῳ,
τὸ τρίτον αὖθ' ὕδατι ——

igitur etiam aqua inuergebatur cum mulſo, vino, & lacte. aliquando etiam victimæ exta oleo perfundebantur. Virgilius:

Pingue ſuperq́ oleum fundens fumantibus extis.

Digitized by Google

Læuâ, canitq́; rurſus, & terram intuens
Grauiore manes voce, & attonita, ciet.
Latrauit Hecates turba, ter valles cauæ
Sonuere mœſtum, tota ſuccuſſo ſolo
Pulſata tellus. audior, vates ait,
Rata verba fudi. rumpitur cæcum chaos,
Iterq́; populis Ditis ad ſuperos datur.
Subſedit omnis ſilua, & erexit comam,
Duxere rimas robora, & totum nemus
Concuſſit horror: terra ſe retro dedit,
Gemuitq́; penitus: ſiue tentari abditum
Acheron profundum mente non æquâ tulit:
Siue ipſa tellus, vt daret functis viam,
Compage ruptâ ſonuit: aut ira furens
Triceps catenas Cerberus mouit graues.
Subitò dehiſcit terra, & immenſo ſinu
Laxata patuit. ipſe pallentes deos
Vidi inter vmbras; ipſe torpentes lacus,
Noctemq́; veram: gelidus in venis ſtetit
Hæſitq́; ſanguis: ſæua proſiluit cohors,
Et ſtetit in armis omne vipereum genus
Fratrum, cateruæ dente Dircæo ſatæ,
Auidumq́; populi Peſtis Ogygij malum.
Tum torua Erinnys ſonuit, & cæcus furor
Horrorq́;, & vnà quicquid æternæ creant
Cælantq́; tenebræ: Luctus auellens comam,
Ægreq́; lapſum ſuſtinens Morbus caput,
Grauis Senectus ſibimet, & pendens Metus.
Nos liquit animus. ipſa, quæ ritus ſenis
Arteſq́; norat, ſtupuit: intrepidus parens,
Audaxq́; damno, conuocat Ditis feri
Exſangue vulgus: ilico vt nebulæ leues
Volitant, & auras libero cælo trahunt.
Non tot caducas educat frondes Eryx,
Nec vere flores Hybla tot medio creat,
Cùm examen alto nectitur denſum globo:
Fluctuſq́; non tot frangit Ionium mare,
Nec tanta gelidi Strymonis fugiens minas
Permutat hiemes ales, & cælum ſecans,
Tepente Nilo penſat Arctoas niues:
Quot ille populos vatis eduxit ſonus.
Pauidæ latebras nemoris vmbroſi petunt
Animæ trementes. primus emergit ſolo,
Dextrâ ferocem cornibus taurum premens

Zetus:

569 ***Latrauit Hecates turba.*** quando Hecate malis coacta carminibus aduentabat, latratus & vlulatus canum exaudiebantur. noſter Thyeſte;

Sæpe latratu nemus trino remugit.

& Medea;

Ter latratus Hecate dedit ——

Apollonius:

—— πέριξ δέ μιν ἐστεφάνωντο
σμερδαλέοι δρυΐνοισι μετὰ πτόρθοισι δράκοντες,
στράπτε δ' ἀπειρέσιον δαΐδων σέλας, ἀμφὶ δὲ τήν γε
ὀξείῃ ὑλακῇ χθόνιοι κύνες ἐφθέγγοντο.

adde quæ dixi in Medea.

Tum valles cauæ. ſic in vno cod. impreſſo habetur; ceteri & lib. ſcripti habēt, ***ter valles cauæ.*** quę lectio ſincera eſt. Non obſtat quod Aſcenſius adfert, inferis non imparem, ſed parem numerum ſacrum eſſe. noſter Poëta namque ea in re non valde religioſus fuit, in Thyeſte & Medea, quemadmodum nec Virgilius Georg. 4.

581 ***Triceps Cerberus.*** Heſiodus Cerbero quinquaginta capita tribuit, Horatius & Izacius centum. Seneca Sophoclem, Apollodorū, Ciceronem, Tibullū, & alios ſequitur.

593 ***Lapſum.*** quidam antiqui libri habent *laſſum.*

597 ***Damno.*** orbitate oculorum. timuiſſet enim & ipſe ſi ea vidiſſet.

600 ***Non tot caducas.*** hanc cōparationem multi vſurparunt. Homer. Iliad. β'.

ἔσταν δ' ἐν λειμῶνι Σκαμανδρίῳ ἀνθεμόεντι
μυρίοι ὅσσα τε φύλλα καὶ ἄνθεα γίνεται ὥρῃ.

Virgilius Aeneid. 6.

Quàm multa in ſiluis auctumni frigore primo
Lapſa cadunt folia.

Claudian. lib. 2. de raptu:

Conueniunt animæ quantas violentior auſter
Decutit arboribus frondes ——

605 ***Ales.*** grus. Virgilius:

—— *aut ad terram gurgite ab alto*
Quàm multæ glomerantur aues; vbi frigidus annus
Trans pontum fugat, & terris immittit apricis.

Lucanus lib. 5.

Strymona ſic gelidum, bruma pellente, relinquunt
Poturæ te Nile grues ——

Claudianus, de bello Gildonico:

Pendula ceu paruis moturæ bella colonis,
Ingenti clangore grues æſtiua relinquunt
Thracia, cùm tepido permutant Strymona Nilo.

Digitized by Google

Zetus:manuq́; ſuſtinet læuâ chelym,
Qui ſaxa dulci traxit Amphion ſono.
Interq́; natos Tantalis tandem ſuos,
Tutò ſuperba fert caput faſtu graui,
Et numerat vmbras: peior hac genitrix adeſt
Furibunda Agaue; tota quam ſequitur manus
Partita regem. ſequitur & Bacchas, lacer
Pentheus, tenetq́; ſæuus etiam nunc minas.
Tandem vocatus ſæpe pudibundum extulit
Caput, atque ab omni deſidet turbâ procul,
Celatq́; ſemet. inſtat, & Stygias preces
Geminat ſacerdos, donec in apertum efferat
Vultus opertos Laius. fari horreo,
Stetit per artus ſanguine effuſo horridus,
Pædore fœdo ſquallidam obtectus comam,
Et ore rabido fatur: ô Cadmi effera,
Cruore ſemper læta cognato domus
Vibrate thyrſos: entheâ gnatos manu
Lacerate potiùs. maximum Thebis ſcelus
Maternus amor eſt. patria non ira deûm,
Sed ſcelere raperis. non graui flatu tibi
Luctificus auſter, nec parum pluuio æthere
Satiata tellus halitu ſicco nocet:
Sed rex cruentus, præmia qui ſæuæ necis
Sceptra, & nefandos occupat thalamos patris,
Inuiſa proles: ſed tamen peior parens,
Quàm gnatus; vtero rurſus infauſto grauis,
Egit qui in ortus ſemet, & matri impios
Fœtus regeſſit: quiq́; (vix mos eſt feris)
Fratres ſibi ipſe genuit, implicitum malum,
Magisq́; monſtrum Sphinge perplexum ſua.
Te te, cruentâ ſceptra qui dextrâ geris,
Te pater inultus, vrbe cum totâ, petam,
Et mecum Erinnes pronubas thalami traham,
Traham ſonantes verbera, inceſtam domum
Vertam, & penates impio Marte obteram.
Proinde pulſum finibus regem ocyus
Agite exulem. quacunque funeſto gradu
Solum relinquet, vere florifero virens
Reparabit herbas, ſpiritus puros dabit,
Vitalis aura veniet, & ſiluis decor.
Lethum, lueſq́;, mors, labor, tabes, dolor,
Comitatus illo dignus, excedent ſimul.
Et ipſe rapidis greſſibus ſedes volet

611 *Zetus.* locus iſte confirmat rationem quam adſcripſi Thebaid. nu. 20. ex eoq́ue ibi videatur legendum; *Zethi iuuencus.* quod tamen affirmare non audeo.

613 *Interq́; natos.* vt Homerus & Propertius, duodecim; vt Euripides, Lazus Hermioneus, Apollodorus, Antipater Sidonius, & noſter Seneca, quattuordecim; vt Sappho, octodecim; vt Mimnermus, Bacchylides, Pindarus, &, teſte Apollodoro, Heſiodus, viginti; vt idē Heſiodus, ſibi contrarius, (niſi ſi fortè illa non ſunt Heſiodi, vt putat Aelianus) nouemdecim; vt Alcman, decem; vt alij, teſte Gellio, tradiderunt, tres; vt apud Apollodorum Herodotus, quinque.

614 *Tutò ſuperba.* nequit enim ampliùs illis orbari.

615 *Peior hac.* vnus m.ſ. *peior at.*

651 *Siluis decor.* folia. Varro Attacinus: *Frigidus & ſiluis aquilo decuſſit honorē.*

661 *Tori iugalis.* ſententia eſt: matrem nō duxi, quia Merope, (quam matrem ſuam eſſe credebat) adhuc matrimonio iuncta eſt Polybo (eum patrem ſuum opinabatur eſſe) qui quoniam adhuc viuit, patrem non interfeci; ac ne Laium quidem, qui diu mortuus fuit, priuſquam Bœotiam vidi. Mentitur ergo Tireſias. at cur mentiatur vir fide dignus? quia, inquit, à Creonte ad id inductus fuit, vt me regno pulſo ipſe Creo rex fiat.

Effu-

Digitized by Google

Effugere noſtras: ſed graues pedibus moras
Addam, & tenebo: reptet incertus viæ,
Baculo ſenili triſte prætentans iter.
Præripite terras: auferam cælum pater.
OED. *Et oſſa & artus gelidus inuaſit tremor.*
Quicquid timebam facere, feciſſe arguor.
Tori iugalis abnuit Merope nefas,
Sociata Polybo. ſoſpes abſoluit manus
Polybus meas: vterque defendit parens
Cædem, ſtuprumq́. quis locus culpæ eſt ſuper?
Multo antè Thebæ Laium amiſſum gemunt,
Bœota greſſu quàm meo tetigi loca.
Falſúſne ſenior, an Deus Thebis grauis?
Iamiam tenemus callidi ſocios doli.
Mentitur iſta præferens fraudi deos
Vates, tibiq́ ſceptra deſpondet mea.
CR. *Egon' vt ſororem regiâ expelli velim?*
Si me fides ſacrata cognati laris
Non contineret in meo certum ſtatu:
Tamen ipſa me Fortuna terreret, nimis
Sollicita ſemper. liceat hoc tutò tibi
Exuere pondus, ne recedentem opprimat.
Iam te minore tutior pones loco.
OED. *Hortaris etiam, ſponte deponam vt mea*
Tam grauia regna? CR. *ſuadeam hoc illis ego;*
In vtrumque quîs, eſt liber etiam nunc ſtatus:
Tibi iam neceſſe ferre fortunam tuam.
OED. *Certiſſima eſt regnare cupienti via,* “
Laudare modica, & ocium ac ſomnum ſequi. “
Ab inquieto ſæpe ſimulatur quies. “
CR. *Parúmne me tam longa defendit fides?*
OED. *Aditum nocendi perfido præſtat fides.*
CR. *Solutus onere regio, regni bonis*
Fruor, domuſq́ ciuium cœtu viget,
Nec vlla vicibus ſurgit alternis dies;
Quâ non propinqui munera ad noſtros lares
Sceptri redundent; cultus, opulentæ dapes,
Donata multis gratiâ noſtrâ ſalus,
Quid tam beatæ deeſſe fortunæ rear?
OED. *Quòd res ſecundæ non habent vnquam modum.* “
CR. *Incognita igitur vt nocens cauſa cadam?*
OED. *Num ratio vobis reddita eſt vitæ meæ?*
Num audita cauſa eſt noſtra Tireſiæ? tamen

687 *Solutus.* hoc argumentum, quo Creo conatur Oedipo fidem facere à regnandi cupiditate alienum eſſe ſe, abs Sophocle in Oedipo tyranno tranſlatum eſt. quò pertinent hæc Hyſtiæi apud Herodotum libro quinto: τί δ' ἂν ἐπιδιζήμενος, ποιέοιμι ταῦτα; τεῦ δὲ ἐνδεὴς ἐών; τῷ πάρεστι μὲν πάντα ὅσα περ σοί, πάντων δὲ πρὸς σέο βουλευμάτων ἐπακούειν ἀξιοῦμαι;

Sontes

Digitized by Google

Sontes videmur: facitis exemplum, ſequor.
CR. *Quid ſi innocens ſum?* OED. *dubia pro certis ſolent*
“ *Timere reges.* CR. *qui pauet vanos metus,*
“ *Veros fatetur.* OED. *quiſquis in culpa fuit*
“ *Dimiſſus, odit omne quod dubium putat.*
“ CR. *Sic odia fiunt.* OED. *odia qui nimiũ timet,*
“ *Regnare neſcit: regna cuſtodit metus.*
CR. *Qui ſceptra duro ſæuus imperio regit,*
Timet timentes, metus in auctorem redit.
OED. *Seruate ſontem ſaxeo incluſum ſpecu,*
Ipſe ad penates regios referam gradum.

CHORVS.

Anapæſtici, Choriambici, Sapphici, Trochaici & Iambici inter ſe mixti & confuſi.

Non tu tantis cauſa periclis,
Non hæc Labdacidas premunt
Fata: ſed veteres Deûm
Iræ ſequuntur. Caſtalium nemus
Vmbram Sidonio præbuit hoſpiti,
Lauitq́ Dirce Tyrios colonos:
Vt primùm magni natus Agenoris
Feſſus per orbem furta ſequi Iouis,
Sub noſtræ ramis conſtitit arboris,
Prædonem numerans ſuum,
Monituq́ Phœbi iuſſus erranti
Comes iræ vaccæ; quam non flexerat
Vomer, aut tardi iuga curua plauſtri;
Deſeruit fugas, nomenq́ genti
Inauſpicatâ de boue tradidit:
Tempore ex illo noua monſtra ſemper
Protulit tellus: aut anguis imis
Vallibus editus, annoſa ſupra
Robora ſibilat, ſupraq́ pinus,
Supra Chaonias celſior arbores
Cæruleum erexit caput,
Cùm maiore ſui parte recumberet.
Aut fœta tellus, impio partu
Effudit arma.
Sonuit reflexo claſſicum cornu,
Lituuſq́ adunco ſtridulos cantus
Eliſit ære, ante non linguas

706 *Timet timentes.* Laberius; *Neceſſe eſt multos timeat, quem multi timent.*

715 *Natus Agenoris.* totus iſte chorus ex Ouidij 3. Metam. cõmodè poterit explicari.

716 *Furta ſequi Iouis.* Ouidius:
Orbe pererrato (quis enim deprẽdere poſſet
Furta Iouis?) profugus, &c.

718 *Prædonem numerans.* alij libri continent, *prædonem memorans*; alij, *prædones memorãs.* quarum lectionum interpretationem pete à Bernardino. mihi placet prima lectio, &, *numerans prædonem*, interpretor interualla locorum, & temporis ſpatia furta Iouis ſequendo emenſa.

719 *Monituq́ Phœbi.* Ouidius;
Bos tibi, Phœbus ait, ſolis occurret in aruis,
Nullũ paſſa iugũ, curuiq́ immunis aratri:
Hac duce carpe viam, & qua requieuerit herba,
Mœnia fac condas, Bœotiaq́ illa vocato.
Vix bene Caſtalio Cadmus deſcenderat antro,
Incuſtoditam lentè videt ire iuuencam,
Nullum ſeruitij iugum ceruice ferentem.

728 *Supra Chaonias.* Ouidius:
Ac media plus parte leues erectus in auras
Deſpicit omne nemus ——

Digitized by Google

Alias, & arma vocis ignotæ
Clamore primùm hoſtico experti,
Agmina campos cognata tenent:
Dignaq; iacto ſemine proles
Vno ætatem permenſa die,
Poſt luciferi nata meatus,
Ante Heſperios occidit ortus.
Horret tantis aduena monſtris,
Populiq; timet bella recentis,
Donec cecidit ſæua iuuentus,
Genitrixq; ſuo reddi gremio
Modò productos vidit alumnos.
Hâc tranſierit ciuile nefas:
Illa Herculeæ norint Thebæ
Prælia fratrum.
Quid Cadmei fata nepotis,
Cùm viuacis cornua cerui
Fron-

747 *Modò productos.* Ouidius:
—— exſpirat modò quas acceperat auras.
Iſta Cadmi fabula egregium vitæ ſpecimen præferre videtur. Agenor Græcis vitũ ſtrenuum ſignificat. ideoque Cadmum huius filiũ dicentes, indicarunt fortes fortibus creari, nec imbelles columbas ferocem aquilã progenerare. quippe Cadmus à paternis virtutibus non degenerauit, ſed difficillimum virtutis iter ingreſſus fuit, vt veram gloriã, quæ ſummo bono cohæret, aſſequeretur. hæc illa eſt Europa, cuius inueniendæ cauſa pater illum domo ablegauit. foris nimirum peregrinantes, quàm domi deſidentes, rerum cognitionem aſſequimur. Vlyſſes ille tam ſapiens non fuiſſet, niſi multorum mores hominum nouiſſet, niſi multas prouincias peragraſſet. Summum bonum, quod quærimus, in Dei contemplatione homines ſapientiſſimi poſuerunt: ideo Europam Iuppiter fingitur rapuiſſe. fuit perquam arduum illam inuenire. quod cùm Cadmus præuideret, cogitans antequam quid incipiamus, conſultò; & cùm cõſuluerimus, maturè facto opus eſſe; vtrumque præſtitit. nam & Apollinem conſuluit; & quæcumque iubebat, fecit diligentiſſimè. quo docemur omniũ virtutum præcepta à diuinis philoſophiæ ſanctiſſimæ traditionibus haurire; & quæ neſciuerimus, ex aliis diſcere non vereri. neſcire enim non eſt inhoneſtum, ſed nolle diſcere tam turpe eſt quàm quod turpiſſimum. Itaq. Cadmum imitabimur, cui reſponſum fuit, bouem ducem ſequeretur. ſuo me hercle more Delphicus Deus, hoc eſt, ambiguè & obſcurè, reſpondit. verùm, quia audere cœpi, ne hoc quidem ſilentio præteribo. credo dicere voluit, Cadmo in ſuſcepto itinere multos labores exantlandos, multa pericula ſuperanda, multa ferenda, multa facienda, ſudandum algendumque, priuſquam optatam metam contingeret: eam ob rem animum ſuum continua exercitatione planè ſubigeret, donec fortitudinem ſibi compareret; cuius ope, auxilio facillimum fuit draconem Dirces cuſtodem ſuperare, euulſosq; ipſius dentes terræ mandare: hoc eſt, vt interpretor, fortitudini & iuſtitiæ temperantiam adiungere; ſine quibus illa non modò laudabilis non eſt, ſed vitij etiam ac ſceleris naturam induit. Vir fortis debet ante omnia prauas animi cupiditates comprimere; quas draconem interpretor: neque hoc tantùm, ſed debet etiam ex iuſtitiæ præceptis vnicuique ſuum tribuere; dentes ſcilicet draconis ferere, & animalis maximè terreſtris portionẽ non minimam terræ matri ipſius (nam hæc à poëtis monſtrorum mater fingitur) reſtituere, hoc eſt, fortitudinem temperantia & iuſtitia condire debet. hæc illum bonis amabilem, malis inuiſum reddent. vnde illorum inuidia naſcetur, qui nequeunt alienam virtutem ferre. quorum vt inſidias effugiat, minas, calumnias, & gladios retundat, vtque ab illis latere tecto diſcedat, hoc opus, hic labor eſt. non iuſtitia, non temperantia, non fortitudo ſatis illum tueri poſſint: accedat oportet prudentia; qua duce Cadmus noſter hos viperino dente genitos terrigenas ſic in ſemetipſos concitet, vt in ſuamet viſcera ferrum conuertant, ſecum vt bellum gerant, quæ inuidiæ conditio eſt. nam, vt ait quidam,

Liuor tabificum malis venenum,
Intactis vorat oſsibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem.
Quod quiſque furit, inuidetq; forti
Vt debet, ſibi pœna ſemper ipſe eſt.

noſtis cetera. iccirco ex draconis dentibus natos, mutuis mox vulneribus concidiſſe, commenti poëtæ fuerũt. propter harum verò virtutum concordiam & conſenſum, qui in eo erat, Cadmum Harmoniam vxorem duxiſſe, eaque potitum à Ioue in campos Elyſios tranſlatum ferunt: quo nihil aliud indicarunt quàm hac virtutum coniunctione veram beatitudinem, in qua eſt ſummum illud Philoſophorum bonum, comparari.

751 *Cadmei fata nepotis.* Ouid Metam. 4.
Prima nepos inter res tot tibi Cadme ſecundas
Cauſſa fuit luctus, alienaq; cornua fronti
Addita, voſq; canes ſatiati ſanguine herili.
hanc fabulam aliàs explicui ex Placiadis ſententia, quam video priùs Palæphati fuiſſe.

752 *Viuacis cornua cerui.* Ouidius:
Dat ſparſo capiti viuacis cornua cerui.
Virgilius:
—— ramoſa Micon viuacis cornua cerui.
Auſonius, eidyl. 9.
Ter binos deciesq; nouem ſuperexit in annos
Iuſta ſeneſcentum quos implet vita virorum:
Hos nouies ſuperat viuendo garrula cornix,
Et quater egreditur cornicis ſæcula ceruus.
de ceruorum ætate vide Plinium libro 7. cap. 48. & Solinum cap. 22.

Digitized by Google

Frontem ramis texêre nouis,
Dominumq́ canes egêre ſuum?
Præceps ſiluas monteſq́ fugit
Citus Actæon, agiliq́ magis
Pede per ſaltus & ſaxa vagus
Metuit motas zephyris plumas,
Et quæ poſuit retia vitat:
Donec placidi fontis in vnda
Cornua vidit, vultuſq́ feros,
Vbi virgineos fouerat artus
Nimium ſæui diua pudoris.

ACTVS QVARTVS.

OEDIPVS. IOCASTA.

OED. *Curas reuoluit animus, & repetit metus,*
Obiiſſe noſtro Laium ſcelere autumant
Superi, inferiq́: ſed animus contrà innocens,
Sibiq́ meliùs, quàm deis notus, negat.
Redit memoria tenue per veſtigium,
Cecidiſſe noſtri ſtipitis pulſu obuium,
Datumq́ Diti, cùm prior iuuenem ſenex
Curru ſuperbus pelleret, Thebis procul;
Phocea trifidas regio quâ ſcindit vias.
Vnanima coniux explica errorem precor.
Quæ ſpacia moriens Laius vitæ tulit,
Primóne in æuo viridis, an fracto occidit?
IO. *Inter iuuenem, ſenemq́: ſed propior ſeni.*
OED. *Frequênſne turba regium cinxit latus?*
IO. *Plures fefellit error ancipitis viæ,*
Paucos fidelis curribus iunxit labor.
OED. *Aliquiſne cecidit regio fato comes?*
IO. *Vnum fides virtuſq́ conſortem addidit.*
OED. *Teneo nocentem: conuenit numerus, locus:*
Sed tempus adde. IO. *decima iam metitur ſeges.*

SENEX. OEDIPVS.

SE. *Corinthius te populus in regnum vocat*
Patrium, quietem Polybus æternam obtinet.
OED. *Vt vndique in me ſæua fortuna irruit.*
Ediſſere agedum, quo cadat fato parens.
SE. *Animam ſenilem mollis exſoluit ſopor.*
OED. *Genitor ſine vllâ cæde defunctus iacet.*
Teſtor, licet iam tollere ad cælum piè
Puras, nec vlla ſcelera metuentes, manus.

Sed

Cerui. ceruinorum cornuum ſimilitudine, iuxta Varronem & Seruium, furcæ, quibus ruſtici caſas ſuas ſtabiliunt, cerui vocantur. vnde Virgilius ecloga 2.

Atque humiles habitare caſas, & figere ceruos.

hos in caſtrorum quoque munitionibus adhiberi ſolitos patet ex Iulij Cæſaris cõmentar. de bello ciuili & Gallico: eoſque nobis pictos propoſuit Ioannes Iucundus Veronenſis. apud Tibullum verò lib. 4. ad Meſſallam, horum mentionem factam exiſtimo, & legi debere:

Nam te non alius belli tenet aptiùs artes,
Quà deceat tutã caſtris praducere foſſam,
Qualiter aduerſos hoſti defigere ceruos,
Quémve locum ducto melius ſit claudere vallo.

760 *In vnda.* Ouidius:

Vt verò vultus & cornua vidit in vnda.

763 *Nimium ſæui diua pudoris.* quare vt immitem ac crudelem Dianam elegantiſſimo carmine Fr. Ducatius 1. carminum exagitauit.

772 *Phocea trifidas.* iſtud Oedipi & Iocaſtæ colloquium magnâ ex parte à Sophocle in Oedipo tyranno accepit.

776 *Inter iuuenem ſenemq́.* Ouidius Metamorph. 12.

—— huic ætas inter iuuenemq́ ſenemq́.

788 *Animam ſenilem mollis exſoluit ſopor.* quia, vt ait Sophocles,

σμικρὰ παλαιὰ σώματ' εὐνάζει ῥοπή.

Themiſtius: καταγωγῇ γὰρ ἔοικεν ὁ γεροντικὸς θάνατος, ἐκβολὴ δὲ καὶ ναυαγιόν ἐστιν ὁ τῶν νέων.

Cato apud Ciceronem, in dialogo de ſenectute; Quid eſt autem tam ſecundùm naturam quàm ſenibus emori? quod idem contingit adoleſcentibus aduerſante & repugnãte natura. Itaque adoleſcentes mori mihi videntur; vt, cùm aquæ multitudine vis flammæ opprimitur: ſenes autem; ſicut ſua ſponte, nulla adhibita vi, conſumtus ignis extinguitur. Et quaſi poma ex arboribus, ſi cruda ſunt, vi auelluntur; ſi matura & cocta, decidunt: ſic vitam adoleſcentibus vis aufert, ſenibus maturitas.

Digitized by Google

Sed pars magis metuenda fatorum manet.
SE. *Omnem paterna regna diſcutient metum.*
OED. *Repetam paterna regna, ſed matrem horreo.*
SE. *Metuis parentem, quæ tuum reditum expetens*
Sollicita pendet? OED. *ipſa me pietas fugat.*
SE. *Viduam relinques?* OED. *tangis en ipſos metus.*
SE. *Effare, merſus quis premat mentem timor.*
Præſtare tacitam regibus ſoleo fidem.
OED. *Connubia matris Delphico admonitu tremo.*
SE. *Timere vana deſine, & turpes metus*
Depone, Merope vera non fuerat parens.
OED. *Quod ſubditiui præmium gnati petiit?*
SE. *Regum ſuperbam liberi aſtringunt fidem.*
OED. *Secreta thalami, fare, quo excipias modo.*
SE. *Hæ te parenti paruulum tradunt manus.*
OED. *Tu me parenti tradis? at quis me tibi?*
SE. *Paſtor niuoſo ſub Cithæronis iugo.*
OED. *In illa temet nemora quis caſus tulit?*
SE. *Illo ſequebar monte cornigeros greges.*
OED. *Nunc adice certas corporis noſtri notas.*
SE. *Forata ferro geſſeras veſtigia,*
Tumore nactus nomen, ac vitio pedum.
OED. *Quis fuerit ille, qui meum dono dedit*
Corpus, requiro. SE. *regios pauit greges,*
Minor ſub illo turba paſtorum fuit.
OED. *Eloquere nomen.* SE. *prima lãgueſcit ſenũ*
Memoria, longo laſſa ſublabens ſitu.
OED. *Poteſne facie noſcere ac vultu virum?*
SE. *Fortaſſe noſcam: ſæpe iam ſpacio obrutam*
Leuis exoletam memoriam reuocat nota.
OED. *Ad ſacra & aras omne compulſum pecus*
Duces ſequantur: ite properè, accerſite
Famuli, penes quos ſumma conſiſtit gregum.
SE. *Siue iſta ratio, ſiue fortuna occulit;*
Latére ſemper patere, quod latuit diu.
Sæpe eruentis veritas patuit malo.
OED. *Malum timeri maius his aliquod poteſt?*
SE. *Magnum eſſe, magnâ mole quod petitur, ſcias.*
Concurrit illinc publica, hinc regis ſalus,
Vtrimque patria: contine medias manus.
Vt nil laceſſas, ipſa ſe fata explicant.
Non expedit concutere felicem ſtatum.
OE. *Tutò mouetur, quicquid extremo in loco eſt.*
SE. *Nobilius aliquid genere regali appetis?*

806 *Hæ te parenti.* hæc quoque & ſequentia penè omnia qui cum Sophocle, in Oed. tyranno, contulerit, non aliunde ſumta deprehendet.

813 *Tumore nactus nomen, ac vitio pedũ.* Euripides in Phœniſſis;

δίδωσι βȣκόλοισιν ἐκθεῖναι βρέφος,
σφυρῶν σιδηρᾶ κέντρα διαπείρας μέσον,
ὅθεν νιν Ἑλλὰς ὠνόμαζεν Οἰδίπουν.

ſiquidem antea Iocaſtus vocabatur. ſic enim legitur in Sudæ lexico.

817 *Prima langueſcit ſenum memoria.* Ariſtoteles, in lib. de memoria, ſenes negat memoria valere. à T. Liuio lib. 5. inducitur Licinius ſenectutis incommoda recenſens his verbis: Vires corporis affectæ, ſenſus oculorum atq; aurium hebetes, memoria labat, vigor animi obtuſus. Sed & Seneca pater, à quo fortaſſis noſter hæc deſumſit, lib. 1. controuerſiarum, ita ſcripſit: Cùm multa iam mihi ex me deſideranda ſenectus fecerit, oculorum aciem retuderit, auriũ ſenſum hebetauerit, neruorum firmitatem fatigauerit; inter ea quæ retuli, memoria eſt, res ex omnibus partibus animi maximè delicata & fragilis, in quam ſenectus primùm incurrit.

825 *Latére,* &c. contra curioſitatem locus hic eſt, qua de re elegans Plutarchi liber extat.

Digitized by Google

Ne te parentis pigeat inuenti vide.
OE D. *Nec pœnitendi ſanguinis quæram fidem.*
Sed noſſe certum eſt. ecce grandæuus ſenex,
Arbitria ſub quo regij fuerant gregis,
Phorbas. referſne nomen, aut vultum ſenis?
SE. *Arridet animo forma: nec notus ſatis,*
Nec rurſus iſte vultus ignotus mihi.
Regnum obtinente Laio, famulus greges
Agitaſti opimos, ſub Cithæronis plaga.

PHORBAS. SENEX. OEDIPVS.

PH. *Lætus Cithæron pabulo ſemper nouo,*
Æſtiua noſtro prata ſummittit gregi.
SE. *Noſciſne memet?* P. *dubitat anceps memoria.*
OE D. *Huic aliquis à te traditur quondam puer?*
Effare. dubitas? cur genas mutat color?
Quid verba quæris? veritas odit moras. ‟
PH. *Obducta longo temporum tractu moues.*
OE D. *Fatere, ne te cogat ad verum dolor.*
PH. *Inutile iſti munus infantem dedi.*
Non potuit ille luce, non cælo frui.
SE. *Procul ſit omen: viuit, & viuat precor.*
OED. *Supereſſe quare traditum infantem negas?*
PH. *Ferrum per ambos tenue tranſactum pedes*
Ligabat artus: vulneri innatus tumor,
Puerile fœda corpus vrebat lue.
SE. *Quid quæris vltrà? fata iam accedunt propè.*
OE. *Quis fuerit infans, edoce.* PH. *prohibet fides.*
OE. *Huc aliquis ignem: flāma iam excutiet fidem,*
Per tam cruentas vera quærenti vias.
PH. *Ignoſce, quæſo, ſi ferus videor tibi,*
Et impotens: iam parta vindicta in manu eſt.
OE D. *Dic vera; quiſnam, quóve generatus patre,*
Quâ matre genitus? PH. *coniuge eſt genitus tua.*
OED. *Dehiſce tellus, tuq; tenebrarum potens,*
In tartara ima rector vmbrarum rape
Retro reuerſas generis ac ſtirpis vices.
Congerite ciues ſaxa in inceſtum caput,
Mactate telis: me petat ferro parens,
Me natus, in me coniuges arment manus,
Fratreſq;, & æger populus ereptos rogis
Iaculetur ignes. ſæculi crimen vagor,
Odium deorum, iuris exitium ſacri.

859 *Lues*. in o. m.ſ. legitur, *lue*.

872 *Infandum caput*. Toſanus cod. m.ſ. *inceſtum caput*.

Qua

Qua luce primùm ſpiritus hauſi rudes,
Iam morte dignus. redde nunc animos parens.
Nunc aliquid aude ſceleribus dignum tuis.
I, perge, propero regiam curſu pete,
Gratare matri, liberis auctâ domo.

CHORVS.
Choriambici.

Fata ſi liceat mihi
Fingere arbitrio meo:
Temperem zephyro leui
Vela, ne preſſæ graui
Spiritu antennæ tremant:
Lene ſed modicum fluens
Aura, nec vergens latus,
Ducat intrepidam ratem:
Tuta me mediâ vehat
Vita, decurrens viâ.
Cnoſſium regem timens,
Alta dum demens petit,
Artibus fidens nouis,
Certat & veras aues
Vincere, ac falſis nimis
Imperat pennis puer,
Nomen eripuit freto.
Callidus medium ſenex
Dædalus librans iter,
Nube ſub mediâ ſtetit,
Alitem exſpectans ſuum:
Qualis accipitris minas
Fugit, & ſparſos metu
Colligit fœtus auis:
Donec in ponto manus
Mouit implicitas puer,
Comes audacis viæ.
Quicquid exceſſit modum,
Pendet inſtabili loco.
Sed quid hoc? poſtis ſonat,
Mœſtus & famulus manu
Regius, quaſſat caput.
Ede, quid portes noui.

881 *Liberis auctâ domo.* plerique v. l. *liberis auctam domum.* Egnian. vt vulgati.

892 *Cnoſſium regem timens.* Proſequitur Dædali & Icari fabulam; quę (iuxta Lucian. in imaginib.) indicat omnibus actionibus mediocritatem adhibendam, ne, dum nimis alta petimus, decidamus; vel dum terrenis cogitationibus inhæremus, nunquam attollamur. illa enim prudentis patris præcepta,

Me pennis ſectare datis, ego præuius ibo,
Sit tibi cura ſequi, me duce tutus eris.
Nam ſiue æthereas vicino ſole per auras
Ibimus, impatiens cera caloris erit:
Siue humiles propiore freto iactabimus alas,
Mobilis æquoreis pēna madeſcet aquis.
Inter vtrumque vola.

hęc, inquam, an non cum Horatianis illis, ad Licinium, planè conueniunt?

Rectiùs viues, Licini, neque altum
Semper vrgendo, neque, dum procellas
Cautus horreſcis, nimium premendo
Litus iniquum.
Auream quiſquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obſoleti
Sordibus tecti, caret inuidenda
Sobrius aula.

& quæ eadem oda, quæ eſt 20. lib. 2. carminum, ſequuntur.

898 *Nomen eripuit freto.* Varronem ſequitur, qui, Solino teſte, tradidit Icarium mare „ab Icaro nominatum, quod & Ouidio lib. 2. „de arte amandi placuit. Sed Androetas Tenedius, in nauigatione Propontidis, ab vna Cycladum, quæ Macris & Icarus vocabatur, appellatum fuiſſe, ſcripſit.

911 *Poſtis ſonat.* in omnibus membranis ſcribitur; *Poſtes ſonant.*

Digitized by Google

ACTVS QVINTVS.

NVNCIVS.

Prædicta poſtquam fata, & infandum genus
Deprendit, ac ſe ſcelere conuictum OEdipus
Damnauit: ipſe regiam infeſtus petens
Inuiſa propero tecta penetrauit gradu.
Qualis per arua Libycus inſanit leo,
Fuluam minaci fronte concutiens iubam:
Vultus furore toruus, atque oculi truces,
Gemitus, & altum murmur, & gelidus fluit
Sudor per artus, ſpumat, & voluit minas,
Ac merſus altè magnus exundat dolor.
Secum ipſe ſæuus grande neſcio quid parat,
Suiſq; fatis ſimile. Quid pœnas moror?
Vt hoc ſceleſtum pectus aut ferro petat,
Aut feruido aliquis igne vel ſaxo domet?
Quæ Tigris, aut quæ ſæua viſceribus meis
Incurret ales? ipſe tu ſcelerum capax
Sacer Cithæron, vel feras in me tuis
Emitte ſiluis, mitte vel rabidos canes:
Nunc redde Agauen. anime quid mortem times?
Mors innocentem ſola fortunæ eripit. "
Hæc fatus, aptat impiam capulo manum,
Enſemq; ducit. itáne tam magnis breues
Pœnas ſceleribus ſoluis? atque vno omnia
Penſabis ictu? moreris? hoc patri ſat eſt.
Quid deinde matri? quid malè in lucem editis
Gnatis? quid ipſi, quæ tuum magna luit
Scelus ruina, flebili patriæ dabis?
Soluenda non eſt illa, quæ leges ratas
Natura in vno vertit Oedipode, nouos
Commenta partus. ſuppliciis eadem meis
Nouetur. iterum viuere, atque iterum mori
Liceat, renaſci ſemper; vt toties noua
Supplicia pendas. vtere ingenio miſer.
Quod ſæpe fieri non poteſt, fiat diu. "
Mors eligatur longa: quæratur via,
Qua nec ſepultis miſtus, & viuis tamen
Exemtus erres. morere, ſed citra patrem.
Cunctaris anime? ſubitus an vultus grauat
Profuſus imber, ac rigat fletu genas?
Et flere ſatis eſt? hactenus fundent leuem
Oculi liquorem? ſedibus pulſi ſuis
Lachrymas ſequantur: hi maritales ſtatim

Fodian-

920 **Fuluam.** fuluus propriè leonum color eſt. Lucretius;
— *corpora fulua leonum.*
Virgilius:
— *fuluiq; inſternor pelle leonis.*
Tibullus:
Armenias Tigres, & fuluas ille leænas.

926 *Suiſq; fatis ſimile.* duo libri ſcripti; *ſuiſq; factis ſimile.*

953 *Perfuſus.* vnus lib. ſcrip. *profuſus.*

956 *Maritales oculi.* ſic Apuleius lib. 2. de aſino; iſtos amatores tuos oculos. *Maritales* autem vocat; quia oculis, qui ſunt in amore duces, vt ſcribit Nonnus Dionyſ. ε. ſub finem, & ιε. & λδ'. & μα. matris amorem hauſerat, amatam ſibi matrimonio copulauerat. Sic Philoſtratus oculos amoris δᾳδούχους nominauit his verbis: ὦ καλοὶ δᾳδοῦχοι ἔρωτος, πρῶτοι μὲν ἡμῖν τὸ κάλλος ἐπυρσεύσατε. Euripides, in Hippolyto:
ἔρως ἔρως, ὁ κατ' ὀμμάτων
στάζεις πόθον, εἰσάγων γλυκεῖαν
ψυχᾷ χάριν, &c.
Plato: ἡμεῖς δὲ τοῦτο δείξομεν ἂν ἴσως οὐκ ἀτόπως, ὅτι ἀρχὴ μὲν ἔρωτος ὅρασις· μειοῖ δὲ τὸ πάθος, ἐλπὶς τρέφει δὲ, μνήμη τηρεῖ δὲ συνήθεια.
Philæmon:
ὁρῶσι πάντες πρῶτον, εἶτ' ἐθαύμασαν,
εἶτ' ἐπεθεώρησαν, εἶτ' ἐς ἐλπίδα συνέπεσαν,
οὕτω γίνεται ἐκ τούτων ἔρως.
Lucianus, in dialogo ἔρωτες, ſcribit: ἔρως πρῶτον ἔχει βαθμὸν ὄψεως, teſtatur idem Ariſtoteles lib. 9. Eth. Nicomach. c. 5. Athenæus quoque li. 13. ex Licymnij Chij, & aliorum auctoritate docet amãtes oculos potiſſimùm inſpicere, in oculis itaque debere amoris ſedem conſtitui: Cauſa fortaſſis, inſita cuique φιλαυτία: in oculis verò aliorum noſtram cernimus imaginem. his adde quæ ſcripſi Herculis Oetæi num. 452.

Digitized by Google

Fodiantur oculi. dixit, atque irâ furit.
Ardent minaces igne truculento genæ,
Oculiq; vix ſe ſedibus retinent ſuis.
Violentus, audax, mutus, iratus, ferox.
Tantum cruentus gemuit, & dirùm fremens
Manus in ora torſit: at contrà truces
Oculi ſteterunt, & ſuam intenti manum
Vltro inſequuntur, vulneri occurrunt ſuo.
Scrutatur auidus manibus vncis lumina,
Radice ab imâ funditus vulſos ſimul
Euoluit orbes: hæret in vacuo manus,
Et fixa penitus vnguibus lacerat cauos
Altè receſſus luminum, & inanes ſinus:
Sæuitq; fruſtra, plusq; quàm ſat eſt furit.
Tantum eſt periclum lucis. attollit caput,
Cauisq; luſtrans orbibus cæli plagas,
Noctem experitur: quicquid effoſſis malè
Dependet oculus, rumpit, & victor deos
Conclamat omnes. parcite en patriæ, precor:
Iam iuſſa feci, debitas pœnas tuli,
Inuenta thalamis digna nox tandem meis.
Rigat ora fœdus imber, & lacerum caput
Largum reuulſis ſanguinem venis vomit.

CHORVS.

Anapæſtici.

Fatis agimur, cedite fatis.
Non ſollicitæ poſſunt curæ
Mutare rati ſtamina fuſi:
Quicquid patimur mortale genus,
Quicquid facimus, venit ex alto:
Seruatq; ſuæ decreta colus
Lacheſis: durâ reuoluta manu,
Omnia certo tramite vadunt:
Primusq; dies dedit extremum.
Non illa Deo vertiſſe licet,
Quæ nexa ſuis currunt cauſis.
It cuique ratus, prece non vllâ
Mobilis, ordo multis ipſum
Timuiſſe nocet: multi ad fatum "
Venêre ſuum, dum fata timent. "
Sonuere fores, atque ipſe ſuum
Duce non vllo molitur iter,
Luminis orbus.

965 *Scrutatur.* Statius, in Thebaide, de OEdipo:

Impia iam merita ſcrutatus lumina dextra.

967 *Euoluit orbes.* Ouid. 2. Metam.

Vertis ad hunc torui Dea bellica luminis orbes.

Prudentius Cathemerinῶν hymno 9.

Mox apertis hac medela lux reducta eſt orbibus.

hoc eſt oculis; qui quodammodo orbe, & quaſi circulo circumſcribuntur. ideo Græci κύκλους appellant. Sophocles, in Oedipo tyranno:

ἄρας ἔπαισεν ἄρθρα τῶν αὐτοῦ κύκλων.

980 *Fatis agimur*, &c. Stolidi veteres non poëtæ tantùm (Homerus Iliad. ζ'. Apollon. Argonaut. α'. Euripides in Ione, Aeſchylus in Prometheo vincto, Virgilius li. 10) ſed etiam teſte Cicerone lib. de fato, & lib. 2. de diuinat. ex Philoſophis Democritus, Heraclides, Empedocles crediderunt cuncta fato fieri. quò pertinet illud:

Quod fore paratum eſt, id ſummum exſuperat Iouem.

idipſum ſcribunt Herodotus in Clio, Lucianus in Ioue ἐλεγχομένῳ, & Liuius lib. 78. Sed, vt inquit D. Gregorius in Homilia Epiphaniæ, abſit à cordibus fidelium, vt fatum " aliquid eſſe dicant. Ac in vniuerſum de fato, " an ſit, in quo ſit, quibus imperet, an ineuitabile ſit, diſſeruit Iacob. Carpentarius commentarij in Alcinoum de doctrina Platonis cap. 19. digreſſione vndecima.

Digitized by Google

OEDIPVS. CHORVS. IOCASTA.

OED. *Bene habet, peractum eſt. iuſta perſolui patri.*
Iuuant tenebræ. quis Deus tandem mihi
Placatus, atrâ nube perfundit caput?
Quis ſcelera donat? conſcium euaſi diem.
Nil parricida dexteræ debes tuæ:
Lux te refugit. vultus OEdipodem hic decet.
CH. *En ecce rapido ſæua proſiluit gradu*
Iocaſta vecors: qualis attonita & furens
Cadmea mater abſtulit gnato caput,
Senſitq; raptum. dubitat: afflictum alloqui
Cupit, pauetq;. iam malis ceſſit pudor.
IO. *Cupiunt, & horrent ora. nam quid te vocem?*
Gnatúmne? dubitas? gnatus es, gnati pudet.
Immitis oro gnate, quò auertis caput,
Vacuosq; vultus? OED. *quis frui tenebris vetat?*
Quis reddit oculos? matris, en matris ſonus.
Perdidimus operam. congredi fas ampliùs
Haud eſt. nefandos diuidat vaſtum mare,
Dirimatq; tellus abdita: & quiſquis ſub hoc
In alia verſus ſidera, ac ſolem auium
Dependet orbis, alterum ex nobis ferat.
IO. *Fati iſta culpa eſt, nemo ſit fato nocens.* “
OED. *Iam parce verbis mater, & parce auribus.*
Per has reliquias corporis trunci precor,
Per inauſpicatum ſanguinis pignus mei,
Per omne noſtri nominis fas & nefas.
IO. *Quid anime torpes? ſocia cur ſcelerum dare*
Pœnas recuſas, omne confuſum perit
Incæſta per te iuris humani decus.
Morere, ac nefaſtum ſpiritum ferro exige.
Non ſi ipſe mundum concitans diuûm pater
Coruſca ſæuâ tela iaculetur manu,
Vnquam rependam ſceleribus pœnas pares,
Mater nefanda. mors placet, mortis via
Quæratur: agedum commoda matri manum.
Si parricida es; reſtat hoc operi vltimum,
Rapiatur enſis. hoc iacet ferro meus
Coniux. quid illum nomine haud vero vocas?
Socer eſt. vtrúmne pectori infigam meo
Telum, an patenti conditum iugulo imprimam?
Eligere neſcis vulnus: hunc dextra, hunc pete
Vterum capacem; qui virum & gnatum tulit.

CH. *Ia-*

998 ***Bene habet, peractum eſt.*** Medeæ actu 5.
Bene eſt, peractum eſt.
Agamemn. actu 5.
Habet peractum eſt.
Herc. Oetæo, actu 4.
Gemit, peractum eſt.
& actu 5.
Habet, peractum eſt.

1006 ***Cadmea mater.*** Agaue.

1017 ***Solem auium.*** In pleriſque manuſc. legitur *ſolem alium.* ſic Virgilius:
Atque alio patriam quærunt ſub ſole iacentem.
Horatius:
—— quid terras alio calentes
Sole mutamus?

1028 ***Mundum.*** mundi appellatione præter totum, ſingulas etiam partes venire admonui. nunc addo & aliam ſignificationem. „ Sex. Pompeius ſcribit: Mundus, vt ait Capito „ Atteius in lib. ſexto Pontificali, ter in anno „ patere ſolet, diebus his, poſtridie Volcanalia „ & A.D. tertiu NON. Octob. & A.D. Sextum „ Id. Nouem. Qui quid ita dicatur, ſic refert „ Cato, in commentariis iuris ciuilis. Mundo „ nomen impoſitum eſt ab eo mundo qui ſu„ pra nos eſt. Forma enim eius eſt, vt ex iis qui „ intrauerunt cognoſcere potui, adſimilis illi. „ eius inferiorem partem, veluti conſecratam „ Diis Manibus, clauſam omni tempore, niſi „ iis diebus, qui ſuprascripti ſunt, maiores te„ nuerunt: quos dies etiam religioſos iudica-

CH. *Iacet peremta, vulneri immoritur manus,*
Ferrumq́; ſecum nimius eiecit cruor.
OE D. *Te fatidice, te præſidem veri Deum*
Compello, ſolum debui fatis patrem:
Bis parricida, plusq́; quàm timui nocens,
Matrem peremi: ſcelere confecta eſt meo.
O Phœbe mendax! fata ſuperaui impia.
Pauitante greſſu ſequere fallaces vias,
Suſpenſa plantis efferens veſtigia,
Cæcam tremente dexterâ noctem rege.
I, gradere præceps, lubricos ponens gradus,
I, profuge, vade: ſiſte, ne in matrem incidas.
Quicunque feſſi corpore, & morbo graues
Semianima trahitis corpora: en fugio, exeo,
Releuate colla, mitior cæli ſtatus
Poſt terga ſequitur: quiſquis exilem iacens
Animam retentat, viuidos hauſtus leuis
Concipiat. ite, ferte depoſitis opem:
Mortifera mecum vitia terris extraho.
Violenta fata, & horridus mortis tremor,
Maciesq́; & atra peſtis, & rabidus dolor
Mecum, ite mecum. ducibus his vti libet.

uerunt. ea de cauſſâ; quòd quo tempore ea, « quæ occulta & abdita religionis Deorũ Ma- « nium eſſent, veluti in lucem quandam addu- « cerentur & patefierent; nihil eo tempore in « repub. geri voluerũt. Itaque per eos dies non « cum hoſte manus conſerebant: non exerci- « tus ſcribebatur: nõ comitia habebantur: non « aliud quicquam in repub. niſi quod vltima « neceſſitas admonebat, adminiſtrabatur. « Integrum locum Feſti adſcripſi ex veriſimili coniectura emendatis quæ corrupta erant, & ſuppletis iis quæ deſiderabantur. Macrobius lib. 1. Saturnal. cap. 16 quoddam fragmẽtum Varronis profert, quod eſt huiuſmodi: Mun- « dus cùm patet, Deorum triſtium, atque infe- « rûm quaſi ianua patet. Propterea non modò « prœlium committi, verùm etiam delectum « rei militaris cauſa habere ac militum (*fortè* « *legend. militatum*) proficiſci, nauem ſoluere, « vxorem liberûm quærendorum cauſa duce- « re, religioſum eſt. Ex Plutarcho, in vita Ro- « muli, didici, hunc mundũ ſeu foſſam illam, in comitio, in ipſo vrbis centro, Etruſco ritu, Romuli tempore factã fuiſſe: hoc enim Græca Plutarchi verba ſonant. Porrò non aſſentior cuidam amico meo, homini erudito, exiſtimanti de hoc mundo intelligendum ænigma illud Virgilianum;

Dic quibus in terris, & eris mihi magnus
Apollo, †

† *Tres pateat cæli ſpacium non amplius vlnas.* placet enim interpretatio Andreæ Alciati lib. 1. parerg. ca. 18. 1040 *Iacet perempta.* ſibi repugnat poëta. nam in Thebaid. Iocaſtam viuam introducit. 1049 *Cæcam.* vel à Virgilio, vel à Lucretio hoc epithetum accepit: quorum vterque illud nocti tribuit, vtroque tamen aptiùs Seneca fuit vſus. 1050 *I, gradere.* m. ſ. libri vna voce, *ingredere.* 1051 *I, profuge.* idipſum OEdipus, in Attij Phœniſſis, facere iubetur, vt ex fragmento ſuperſtite patet, videlicet: *Iuſſit proficiſci exulium quouis gentium,*
Ne ſcelere tuo Thebani vaſteſcant agri. *Egredere, exi, efferte ex vrbe, elimina.*
1058 *Mortifera mecum,* &c. iccirco cùm amici illum mortuum Thebis ſepelire pararent, prohibiti ſunt à Thebanis id facere, veritis ne in priſtinas calamitates inciderent. Lyſimachus Alexandrinus in hiſtoria Thebana: Οἰδίπου δὲ τελευτήσαντος, καὶ τῶν φίλων ἐν Θήβαις θάπτειν αὐτὸν διανοουμένων, ἐκώλυον οἱ Θηβαῖοι, διὰ τὰς προγεγενημένας συμφοράς· ὡς ὄντος ἀσεβοῦς. οἱ δὲ κομίσαντες αὐτὸν εἴς τινα τόπον τῆς Βοιωτίας καλούμενον Κεὸν, ἔθαψαν αὐτόν. γινομένων δὲ τοῖς ἐν τῇ κώμῃ κατοικοῦσιν ἀτυχημάτων τινῶν, οἰηθέντες αἰτίαν εἶναι τὴν Οἰδίπου ταφὴν, ἐκέλευον τοὺς φίλους ἀναιρεῖν αὐτὸν ἐκ τῆς χώρας. οἱ δὲ ἀπορούμενοι τοῖς συμβαίνουσιν, ἀνελόντες ἐκόμισαν εἰς Ἐτεωνόν. βουλόμενοι δὲ λάθρα τὴν ταφὴν ποιήσασθαι, καταθάπτουσι νυκτὸς ἐν ἱερῷ Δήμητρος, ἀγνοήσαντες τὸν τόπον. καταφανοῦς δὲ γενομένου, πέμψαντες οἱ τὸν Ἐτεωνὸν κατοικοῦντες, τὸν θεὸν ἐπηρώτων τί ποιῶσιν. ὁ δὲ θεὸς εἶπε, μὴ κινεῖν τὸν ἱκέτην τῆς θεοῦ, διόπερ αὐτοῦ τέθαπται. 1060 *Atra peſtis.* —— *atram Immittit paſſim dumoſa per auia peſtem.* inquit Silius: cui Carolus Sigonius, in lib. de dialogo, poſt multa ſæcula, aduerſus multorum ſententiam, in poëtis locum ſuum præclarè reſtituit; quemadmodum & Lucano Scaliger pater, Terentio in Comicis Naugerius, Senecæ in Tragicis Bartholomæus Riccius. *Rabidus dolor.* ait Papinius: *Si damnis rabidum queat exſaturare dolorem.*

Digitized by Google

L. ANN. SENECÆ Thebais.

TRAGOEDIA III.

MVTILA.

PERSONÆ.

OEdipus. Antigone.
Nuncius. Iocaſta.

ACTVS PRIMVS.

OEDIPVS. ANTIGONE.

CÆCI parentis regimen, ac feſſi vnicum
Patris leuamen gnata; quam tanti eſt mihi
Genuiſſe vel ſic, deſere infauſtum patrem:
In recta quid deflectis errantem gradum?
Permitte labi. meliùs inueniam viam
Quam quæro ſolus; quæ me ab hac vita extrahat,
Et hoc nefandi capitis aſpectu leuet
Cælum atque terras. quantulum hac egi manu?
Non video noxæ conſcium noſtræ diem,
Sed videor. hinc iam ſolue inhærentem manum,
Et patere cæcum, quâ volet, ferri pedem.
Ibo, ibo, quâ prærupta prætendit iuga
Meus Cithæron; quâ peragrati celer
Per ſaxa montis iacuit Actæon, ſuis
Noua præda canibus; quâ per obſcurum nemus,
Siluamq; opacæ vallis inſtinctas deo
Egit ſorores mater, & gaudens malo
Vibrante thyrſo prætulit fixum caput;
Vel quâ cucurrit corpus inuiſum trahens
Zethi iuuentus; quâ per horrentes rubos

Tauri

IN THEBAIDEM ADVERSARIA.

THEBAIS. Thebaidem tragœdiam olim Latinè Attius ſcripſit. Heroicis verſibus Græcè Thebaides ſcripſerunt Antimachus & Menelaus Aegeus; quorum imitatorem fuiſſe Statium Papinium ſuſpicor: ſanè Antimacho nō eſt diſſimilis, vtriuſque enim tumor reprehenditur. Ponticus etiam, teſtibus Ouidio ac Propertio, hoc argumentum tractauit. hac tragœdia noſter multa ex Euripidis Phœniſſis accepit.

9 *Noxa.* delicti quomodo frequenter apud Iurecōſultos (vide l. 131. D. de verb. ſignific. & ibi Alciat. & Brechæum, & lexicographos in voce *noxa*) & apud Salluſtium ac Liuium ſumitur. Pro corpore quoque ipſo quod nocuit, ex Iuſtiniani ſententia §. 1. inſtit. de noxal. action. contra Fr. Balduinum ſumi poſſe docet Anton. Contius ad d. §. 1. cui adde, ſic apud Comicos ſcelus pro ſceleſto poni. Sufficiet vnum Terentij in And. teſtimonium:

Vbi illic ſcelus eſt, qui me, &c.

12 *Prærupta protendit.* o. v. l. habent, *prætendit.*

14 *Actæon.* de Actæone vide Nonnum Dionyſiac. ε. Anaximenes lib. 2. de picturis antiquis prodidit Actæonē ab ineunte quidem ætate venationis ſtudioſum fuiſſe; adoleſcentem verò, cùm illius ſtudij periculoſos euentus perpenderet, multum de ſtudio priſtino remiſiſſe, periculorum magnitudine deterritum: vnde ortum rumorem cerui figuram illum induiſſe. attamē quia naturam expellere nequibat, canes dilexiſſe ita, vt domi illos ocioſos alere non grauaretur: quo pacto cùm facultates omnes dilapidaſſet, natam fabulam, à canibus ſuis Actæonem fuiſſe laceratum. auctor Fulgent. 3. Mytholog. Vt vt eſt, exiſtimo poëtas illo commento nos ab earum rerum ſtudio deducere voluiſſe, quæ nudam voluptatem ſine vtilitate continent. Aliter ſentit Natalis lib. 6. Mythol. cap. 24.

18 *Prætulit fixum caput.* Penthei. cuius obitus ab Euripide in Bacchis eſt petendus. Monet ea fabula rectores ciuitatū non frangere concitati populi impetus, ſed ſedare; &, quæ longa conſuetudine radices egerint vitia, non vno impetu exſtirpare, verùm paullatim labefactando tandem illa tollere. ſi enim multitudinis iratæ rabies ſpectetur, quauis illa fera truculentior in illos vt plurimum ſæuit qui ſalutaria cōſilia adferunt. Erit ergo prudentis, occaſionem exſpectare; & non antè iratis ſe offerre, quàm primi illi furoris impetus, qui ne in ipſorum quidem ſunt manu, reſederint. Periti ſanè medici morbos nonnullos lentis remediis ſolent perſanare. Si hæc Pētheus perpendiſſet, non eum tam crudeliter laniaſſent Mænades; quæ finguntur illarum ferarum formas induiſſe, quarum naturā exprimebant. Indicant præterea ebrios inſanis perſimiles eſſe; qui nec amicis, nec fratribus, nec filiis ſuis parcunt. 20 *Zethi iuuentus.* hoc eſt, Zethus ipſe. Helleniſmus, imò & Hebraiſmus. ſic Claudianus, in

Tauri ferocis ſanguis oſtentat fugas:
Vel quâ alta maria vertice immerſo premit,
Inoq́ præceps, quâ ſcelus fugiens ſuum,
Nouumq́ faciens, mater inſiluit freto
Merſura gnatum, ſeq́ felices, quibus
Fortuna melior tam bonas matres dedit.
Eſt alius iſtis noſter in ſiluis locus,
Qui me repoſcit: hunc petam curſu incito,
Non hæſitabit greſſus; huc omni duce
Spoliatus ibo. quid moror ſedes meas?
Montem Cithæron redde, & hoſpitium mihi
Illud meum reſtitue, vt exſpirem ſenex,
Vbi debui infans. recipe ſupplicium vetus
Semper cruente, ſæue, crudelis, ferox,
Cùm occîdis, & cùm parcis: olim iam tuum
Eſt hoc cadauer: perage mandatum patris,
Iam & matris. animus geſtit antiqua exſequi
Supplicia. quid me gnata peſtifero tenes
Amore vinctum? quid tenes? genitor vocat.
Sequor, ſequor, iam parce: ſanguineum gerens
Inſigne, regni Laius erepti furit,
Et ecce inanes manibus infeſtis petit
Foditq́ vultus. gnata genitorem vides?
Ego video. tandem ſpiritum inimicum exue
Deſertor anime; fortis in partem tui,
Omitte pœnas languidas longæ moræ,
Mortemq́ totam admitte. quid ſegnis traho?
Quid viuo? nullum facere iam poſſum ſcelus.
Poſſum miſer. prædico, diſcede à patre.
Diſcede virgo. timeo poſt matrem omnia.
AN. *Vis nulla genitor à tuo noſtram manum*
Corpore reſoluet, nemo me comitem tui
Eripiet vnquam. Labdaci claram domum,
Opulenta ferro regna germani petant:
Pars magna patris optimo è regno mea eſt,
Pater ipſe: non hunc auferet frater mihi,
Thebana rapto ſceptra qui regno tenet:
Non hunc cateruas alter Argolicas agens.
Non ſi reuulſo Iuppiter mundo tonet,
Mediumq́ noſtros fulmen in nexus cadat,
Manum hanc remittam: probibeas genitor licet,
Regam abnuentem, dirigam inuitum gradum.
In plana tendis? vado: prærupta expetis?
Non obſto, ſed præcedo: quouis vtere

Rufin. *flammam Chimæræ, vim Hydræ, famem Scyllæ* poſuit, pro Scylla, Hydra, Chimæra. Sic veró ſe res habet: Zethus & Amphion agnita matre ſua Antiopa; quã Dyrce, Lyci vxor, perſequebatur; Dyrcen tauro alligatam, eo concitato, miſerabilem in modum diſcerpſerunt. Zethi potiùs quàm Amphionis meminit: quia Amphion, vtpote humanior, à tali crudelitate alienior videtur.

21 *Immerſo.* aliàs legitur *immenſo.* videtur aliquid deeſſe.

23. *Scelus fugiens ſuum.* Ino, nefario ſcelere, Orchomeniis immiſſa fame, Nepheles filios interimere tentarat: ideo Athamantem fugiebat.

26 *Tam bonas matres.* meliorem matrem putat eam quæ filium occidit, quàm quæ filio concumbat.

48 *Quid viuo?* ſententia eſt: cur viuo? cùm, ad quod natus ſum, ampliùs peccare nõ poſſim? poſſum tamen natam meam ſtuprare. poſſum ergo ſcelus facere. diſcede à me nata dum virgo es, ne te violem. cùm enim nec à matre me abſtinuerim, nullam non auſim.

Digitized by Google

Duce è duobus, omnis eligitur via.
Perire ſine me non potes: mecum potes.
Hîc alta rupes arduo ſurgit iugo,
Spectatq́; longè ſpacia ſubiecti maris.
Vis hanc petamus? nudus hîc pendet ſilex,
Hîc ſciſſa tellus faucibus ruptis hiat:
Vis hanc petamus? hîc rapax torrens cadit,
Parteſq́; lapſi montis exeſas rotat;
In hunc ruamus? dum prior, quò vis, eo;
Non deprecor, non hortor. exſtingui cupis;
Votumq́; genitor maximum mors eſt tibi?
Si moreris, antecedo: ſi viuis, ſequor:
Sed flecte mentem, pectus antiquum aduoca,
Victaſq́; magno pectore ærumnas doma.
Reſiſte, tantis in malis vinci malum eſt.
OED. *Vnde in nefandâ ſpecimen egregium domo?*
Vnde iſta generi virgo diſsimilis ſuo?
Fortuna credis? aliquis eſt ex me pius.
Non eſſet vnquam (fata bene noui mea)
Niſi vt noceret. ipſa ſe in leges nouas
Natura vertet, regeret in fontem citas
Reuolutus vndas amnis, & noctem afferet
Phœbea lampas, heſperus faciet diem:
Vt ad miſerias aliquid accedat meas.
Pij quoque erimus. vnica Oedipo eſt ſalus,
Non eſſe ſaluum: liceat vlciſci patrem
Adhuc inultum. dextra quid ceſſas iners
Exigere pœnas? quicquid exactum eſt adhuc,
Matri dediſti. mitte genitoris manum
Animoſa virgo: funus extendis meum,
Longaſq́; viui ducis exſequias patris.
Aliquando terrâ corpus inuiſum tege.
Peccas honeſtâ mente: pietatem vocas,
Patrem inſepultum trahere. qui cogit mori
Nolentem, in æquo eſt, quiq́; properantem impedit.
Occidere eſt, vetare cupientem mori.
Nec tamen in æquo eſt: alterum grauius reor.
Malo imperari, quàm eripi mortem mihi.
Deſiſte cœpto virgo. ius vitæ ac necis
Meæ penes me eſt. regna deſerui libens,
Regnum mei retineo. ſi fida es comes,
Enſem parenti trade. ſed notum nece
Enſem paterna tradis; an gnati tenent
Cum regno & illum? faciet, vbicunq́; eſt, ſcelus.

71 *Rapax.* proprium torrentis epithetum. Lucretius & Virgilius fluuios rapaces dixerunt.

Torrens. torrens, inquit Feſtus, ſignificat fluuium ſubitis imbribus concitatum, qui alioquin ſiccitatibus exareſcit. Græcè, teſte I.C. dicitur χείμαῤῥος l. 1. D. de flumin.

74 *Deprecor.* Ouidius:
Sæpe precor mortem, mortem quoque deprecor idem.

85 *Regeret in fontem.* ſic Ouid. in Triſt.
In caput antè ſuum labentur ab æquore retro
Flumina, conuerſis ſolq́; recurret equis, & cet.

87 *Phœbea lampas.* Sol. Virg. 3. AEneid.
Argolici clypei aut Phœbea lampadis inſtar.
Euripides:
εἴ σ' ἡ πῦσα λαμπὰς ὄψεται θεοῦ.

89 *Vnica Oedipo deeſt ſalus. Non eſſe ſaluum.* ſic in o. v. legitur. vulgò excuſum eſt, *vnica Oedipodæ eſt ſalus, &c.* ſimile autem eſt illi;
Vna ſalus victis, nullam ſperare ſalutem.

95 *Longaſq́; viui ducis exequias patris.* penè eſt ſimile Ciceronianeo illi, pro Quinctio; Huic acerbiſſimum viuo videntique funus ducitur.

99 *In æquo eſt.* alludit ad dictum Horatij:
Inuitum qui ſeruat, idem facit occidenti.

101 *Nec tamen in æquo eſt.* Aſcenſius & Daniel exiſtimant Senecam dicere, plus peccare eum qui inuitum occidit, quàm qui nolentem ſeruat: contrà Bernardinus, hûc quàm illum peccare grauiùs; cuius ſententiam ſequor. loquitur enim Oedipus, cui mors erat optatiſſima.

Ibi

Digitized by Google

Ibi ſit: relinquo. gnatus hunc habeat meus;
Sed vterque. flammas potiùs, & vaſtum aggerem
Compone: in altos ipſe me immittam rogos.
Erectam ad ignes funebrem adſcendam ſtruem,
Pectusq́; ſoluam durum, & in cineres dabo
Hoc quicquid in me viuit. vbi ſæuum eſt mare?
Duc, vbi ſit altus prærutum ſaxis iugum,
Vbi torta rapidus ducat Iſmenos vada:
Duc, vbi feræ ſint, vbi fretum, vbi præceps locus,
Si dux es. illuc ire morituro placet,
Vbi ſedit altâ rupe ſemifero dolos
Sphinx ore nectens. dirige huc greſſu pedem:
Hîc ſiſte patrem. dira ne ſedes vacet,
Monſtrum repone maius: hoc ſaxum inſidens
Obſcura noſtræ verba fortunæ loquar,
Quæ nemo ſoluat. quiſquis Aſſyrio loca
Poſſeſſa regi ſcindis, & Cadmi nemus
Serpente notum, ſacra quo Dirce latet
Supplex ad aras; quiſquis Euroten bibis,
Spartamq́; fratre nobilem gemino colis;
Quicunque Elim, Parnaſſon, & Bœotios
Colonus agros vberis tondes ſoli;
Aduerte mentem: ſæua Thebarum lues
Luctifica cæcis verba committens modis,
Quid ſimile poſuit? quid tam inextricabile?
Aui gener, patrisq́; riualis ſui,
Frater ſuorum liberûm, & fratrum parens,
Vno auia partu liberos peperit viro,
Ac ſibi nepotes. monſtra quis tanta explicet?
Ego ipſe, victæ ſpolia quæ Sphingis tuli,
Hærebo, fati tardus interpres mei.
Quid perdis vltrà verba? quid pectus ferum
Mollire tentas precibus? hoc animo ſedet,
Effundere hanc cum morte luctantem diu
Animam, & tenebras petere. nam ſceleri hæc meo
Parum alta nox eſt. Tartaro condi iuuat,
Et ſi quid vltra Tartarum eſt. tandem libet,
Quod olim oportet. morte prohiberi haud queo.
Ferrum negabis? noxias lapſo vias
Cludes? & arctis colla laqueis inſeri
Prohibebis? herbas, quæ ferunt lethum, auferes?
Quid iſta tandem cura proficiet tua?
Vbique mors eſt. optimè hoc cauit Deus,
" *Eripere vitam nemo non homini poteſt:*

112 ***Adſcendam ſtruem.*** in vno m. ſ. inueni, ***conſcendam.***

116 ***Rapidus.*** verum fluuij epithetum. Attius in Epigonis;

——***rapidum flumen Inachi.***

Virgilius, rapidum Oaxem; noſter alibi, rapidum Hebrum.

122 ***Saxum inſidens.*** in m. ſ. continetur, ***ſaxo.***

124 ***Aſſyrio.*** Cadmo, Phœnici. Zenodotus Stoicus:

εἰ δὲ πάτρα Φοίνισσα, τίς ὁ φθόνος; ἦν καὶ ὁ Κάδμος
κεῖνος ἀφ' οὗ γραπτὰν Ἑλλὰς ἔχει σελίδα.

126 ***Sacra.*** execrabilis.

130 ***Tondes.*** hanc vocem Latini tralatione ad agros traxerunt, ſicut apud Virgilium & Ouidium videre eſt, Græcos ſecuti; qui κείρω non hominibus modò aut pecoribus, ſed & ciuitatibus, arboribus, fruticibus ac agris accommodarunt. Pindarus etiam longè alia in re: ἐκλεχέων κεῖρεν μελιηδέα ποίαν.

134 ***Riualis.*** Donatus, in Eunuchum Terentij, & Acron in Artem poët. Horatij prodiderunt riuales propriè eſſe, qui in agris riuum habent communem, & per eundem riuum aquam ducunt. vnde ad amatores eandem precantes tranſlatum vocabulum fuit.

At nemo mortem:mille ad hanc aditus patent. "
Nil quæro. dextrâ noſter & nudâ ſolet
Bene animus vti:dextra nunc toto impetu,
Toto dolore,viribus totis veni:
Non deſtino vnum vulneri noſtro locum:
Totus nocens ſum:quâ voles,mortem exige.
Effringe corpus,corq́; tot ſcelerum capax
Euelle,totos viſcerum nuda ſinus:
Fractum incitatis ictibus guttur ſonet,
Laceræúe fixis vnguibus venæ fluant.
Aut dirige iras, quò ſoles.hæc vulnera
Reſciſſa multo ſanguine ac tabe irriga:
Hanc extrahe animam, duram, inexpugnabilem.
Et tu parens, vbicunque pœnarum arbiter
Aſtas mearum (non ego hoc tantum ſcelus
Vllâ expiari credidi pœna ſatis
Vnquam; nec iſtâ morte contentus fui,
Nec me redemi parte; membratim tibi
Volui perire) debitum tandem exige.
Nunc ſoluo pœnas,tunc tibi inferias dedi.
Ades, atque inertem dexteram introrſus preme.
Magisq́; merge.timida tum paruo caput
Libauit hauſtu, vixq́; cupientes ſequi
Eduxit oculos. hæret etiam nunc mihi
Ille animus,hæret;cùm recuſantem manum
Preſſere vultus. audias verum Oedipe:
Minus eruiſti lumina audacter tua,
Quàm præſtitiſti.nunc manum cerebro indue.
Hac parte mortem perage,qua cœpi mori.
AN. *Pauca,ô parens magnanime, miſerêdæ precor*
Vt verba gnatæ mente placatâ audias.
Non te vt reducam veteris ad ſpecimen domus,
Habitumq́; regni flore pollentis inclyto
Peto,aut vt iras tempore, aut ipſa mora
Fractas, remiſſo pectore ac placido feras.
Et hoc decebat roboris tanti virum,
Non eſſe ſub dolore,nec victum malis
Dare terga:non eſt,vt putas,virtus pater "
Timere vitam, ſed malis ingentibus "
Obſtare,nec ſe vertere, ac retro dare. "
Qui fata proculcauit, ac vitæ bona
Proiecit, atque abſcidit, & caſus ſuos
Onerauit: ipſi,ceu video, nullo eſt opus,
Quare ipſe mortem cupiat,aut quare petat.

Vtrum-

153 ***At nemo mortem.*** nihil neceſſe eſt exempla congerere eorum, qui vel inedia, vel capitis in parietem illiſione, vel ſpiritus retentione,vel ſimili modo ſeipſos necarunt. ſolum adſcribam elegans epigramma Martialis de Portia Bruti;

Coniugis audiſſet fatũ cùm Portia Bruti,
Et ſubtracta ſibi quæreret arma dolor;
Nondũ ſcitis, ait,mortẽ non poſſe negari?
Credideram ſatis hoc edocuiſſe patrem.
Dixit: & ardẽtes auido bibit ore fauillas:
I nunc,& ferrum turba moleſta nega.

180 *Quàm præſtitiſti.* non vult aliud dicere, niſi longè audaciùs ſe oculos obtuliſſe manibus ſuis excæcandos,quàm manus illos euulſerint. dixit idem ſuprà inquiens:

—— *cùm reluctantem manum*
Preſſêre vultus——

185 *Habitumq́; regni flore pollentem inclyto,* hæc eſt pura puta v. l. o. lectio. *Regni flore.* Bacides vates:

καὶ τότε δὴ Σπάρτης μὲν ἀπ' ἀγλαὸν ἄνθος ὀλεῖται,
Μεσσήνη δ' αὐτῆς οἰκήσεται ἤματα πάντα.

190 *Non eſt, vt putas, virtus pater,* &c. legerat poëta doctiſs. Ariſtotelẽ lib. 3. Ethic. ad Nicomach. cap. 7. ſcribentem, τὸ δ' ἀποθνήσκειν φεύγοντα πενίαν, ἢ ἔρωτα, ἤ τι λυπηρὸν, οὐκ ἀνδρείου, ἀλλὰ μᾶλλον, δειλοῦ. μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ ἐπίπονα, καὶ οὐχ ὅτι καλὸν ὑπομένει, ἀλλὰ φεύγων κακόν. Nõnulla Iud. Damhauderius V.C. in praxi rerũ criminal. ca 88. nu. 12. quibus addo ſequentia. apud Salluſt., " in Iugurth. ait Atherbal: Vtinã emori fortu- " nis meis honeſtus exitus eſſet, ne viuere con- " temtus viderer, ſi defeſſus malis iniuriæ con- " ceſſiſſem. nunc quia neque viuere libet, neq; " mori ſine dedecore licet, &c. Iul. Cæſar, de " bello Gallico lib. 7. Animi eſt, inquit, iſta " mollities, non virtus, inopiam paulisper ferre " non poſſe. qui ſe morti vltro offerant faciliùs " reperiuntur, quàm qui dolorem patienter fe- " rant. Q. Curtius de geſtis Alexandri lib. 5. " Fortium virorum eſt magis mortem cõtem- " nere, quàm odiſſe vitam. ſæpe tædio laboris " ad vilitatem ſui compelluntur ignaui. Diuus Auguſtinus in lib. de Ciuitate Dei, Catonis Vticenſis factum timori, quàm fortitudini aſcribit. apud Euripidem Hercules Furens ſic ratiocinatur:

ἐσκεψάμην δέ, καίπερ ἐν κακοῖσιν ὤν,
μὴ δειλίαν ὄφλω τιν' ἐκλιπὼν φάος.
ταῖς συμφοραῖς γὰρ ὅστις οὐχ ὑφίσταται,
οὐδ' ἀνδρὸς ἂν δύναιθ' ὑποστῆναι βέλος.
ἐγκαρτερήσω θάνατον ——

Digitized by Google

Vtrumque timidi eſt velle: contemſit mori,
Qui non cupiſcit: cuius haud vltrà mala
Exire poſſunt, in loco tuto eſt ſitus.
Quis iam deorum (velle fac) quicquam poteſt
Malis tuis adÿcere? iam nec tu potes:
Niſi hoc, vt eſſe te putes dignum nece.
Non es, nec vlla pectus hoc culpa attigit.
Et hoc magis te genitor inſontem voca,
Quòd innocens es, diis quoque inuitis. quid eſt,
Quod te efferarit? quod nouos ſuffixerit
Stimulos dolori? quid te ad infernas agit
Sedes? quid ex his pellit? vt careas die?
Cares. vt altis nobilem muris domum,
Patriamq́ fugias? patria tibi viuo perit.
Gnatos fugis, matremq́? ab aſpectu omnium
Fortuna te ſummouit: & quicquid poteſt
Auferre cuiquam mors, tibi hoc vita abſtulit.
Regni tumultus, turba fortunæ prior
Abſceßit ante iuſta. quem genitor fugis?
OED. *Me fugio, fugio conſcium ſcelerum omnium*
Pectus, manumq́ hanc fugio, & hoc cælũ, & deos:
Et dira fugio ſcelera, quæ feci nocens.
Ego hoc ſolum, frugifera quo ſurgit Ceres,
Premo? has ego auras ore peſtifero traho?
Ego laticis hauſtu ſatior, aut vllo fruor
Almæ parentis munere? ego caſtam manum
Nefandus, inceſtificus, exſecrabilis
Attrecto? ego vllos aure concipio ſonos,
Per quos parentis nomen, aut gnati, audiam?
Vtinam quidem reſcindere has quirem vias,
Manibusq́ adactis omne, quo voces meant,
Aditusq́ verbis tramite anguſto patet,
Eruere poſſem: gnata, iam ſenſum tui,
Quæ pars meorum es criminum, infelix pater
Fugiſſem: inhæret ac recrudeſcit nefas,
Subinde & aures ingerunt, quicquid mihi
Negaſtis oculi. cur caput tenebris graue
Non mitto ad vmbras Ditis æternas? quid hîc
Manes meos detineo? quid terram grauo,
Miſtusq́ ſuperis erro? quid reſtat mali?
Regnum, parentes, liberi, virtus quoque,
Et ingenÿ ſollertis eximium decus
Periere: cuncta ſors mihi infeſta abſtulit:
Lachrymæ ſupererant; has quoque eripui mihi.

Abſiſte.

200 *Quis iam Deorum (velle fac) quidquam*, &c. videtur ad Ouidij imitationem ſcriptum, apud quem lib. 14 Metamorph.

—— Agmon
Feruidus ingenio, tum verò & cladibus aſper,
Quid ſupereſt, quod iam patientia noſtra recuſet
Ferre viri? dixit. quid habet Cytherea, quod vltrà
(Velle puta) faciat? nam dum peiora timentur,
Eſt locus in voto: ſors autem vbi peßima rerum,
Sub pedibus timor eſt, ſecuraq́ ſumma malorum.

205 *Quòd innocens es, Diis inuitis.* nam ſuprà dixit, non eſſe nocentem, qui ſponte nocens non eſt.

215 *Abſceßit ante iuſſa* ſic vulgò vt plurimum legitur. in meo m. ſ. eſt *à te iuſſa.* optimè ceteri codices ſcripti; *abſceßit ante iuſta.* hoc eſt, ante exſequias, ante ſuprema funera, ante obitum: quam ſcripturam etiam Bernardinus agnoſcit. Briſſonius de verb. ſignificat. lib. 10. funerum ſollemnia ſcribit à Latinis *iuſta* dici, quòd lege duodecim tabularum præſcripta eſſent. ſcio lege 12. tab. ſollemnia funerum fuiſſe præſcripta, eaque eleganter deſcribit Iacobus Rçuardus ad leg. 12. tab. cap. 15. verũ inde nominis rationem deduci non placet. cur non enim legitima potiùs dicta ſunt? ego Iuſta vocari crediderim, quia iuſtum ſit & æquum illa mortuis fieri.

222 *Alma parentis.* Cereris. Virgilius 1. Georg.

Liber & alma Ceres, veſtro ſi munere tellus, &c.

Eumq́ue verſum imitatus Octauius Aug. ſi modò eius ſunt carmina quæ vulgò circumferũtur nomine edicti de cõſeruat. AEneid.

Liber & alma Ceres ſuccurrite, veſter in aruis
Miles erat ——

Apuleius lib. xi. de aſino: Sine tu Ceres alma, frugum parens.

Abſiſte. nullas animus admittit preces,
Nouamq́ pœnam ſceleribus quærit parem.
Et eſſe par quæ poterit? infanti quoque
Decreta mors eſt. fata quis tam triſtia
Sortitus vnquam? videram nondum diem,
Vterique nondum ſolueram cluſi moras;
Et iam timebar. protinus quoſdam editos
Nox occupauit, & nouæ luci abſtulit.
Mors me anteceſſit, aliquis intra viſcera
Materna lethum præcoquis fati tulit.
Sed nunquid & peccauit? obſtruſum, abditum,
Dubiumq́ an eſſem, ſceleris infandi reum
Deus egit: illo teſte damnauit parens,
Calidoq́ teneros tranſtulit ferro pedes,
Et in alta nemora pabulum miſit feris,
Auibusq́ auidis, quas Cithæron noxius
Cruore ſæpe regio tinctas alit.
Sed quem deus damnauit, abiecit pater,
Mors quoque refugit: præſtiti Delphis fidem.
Genitorem adortus impiâ ſtraui nece.
Hoc alia pietas redimet. occidi patrem,
Sed matrem amaui. proloqui hymenæum pudet,
Tædasq́ noſtras. has quoque inuitum pati
Te coge pœnas: facinus ignotum, efferum,
Inuſitatum fare, quod populi horreant,
Quod eſſe factum nulla non ætas neget,
Quod patricidam pudeat. in patrios toros
Tuli paterno ſanguine aſperſas manus,
Scelerisq́ precium maius accepi ſcelus:
Leue eſt paternum facinus, in thalamos meos
Deducta mater, nè parum ſcelerum foret,
Fœcunda, nullum crimen hoc maius poteſt
Natura ferre. ſi quod etiamnum eſt tamen,
Qui facere poſſint, dedimus. abieci necis
Precium paternæ ſceptrum, & hoc iterum manus
Armauit alias: optimè regni mei
Fatum ipſe noui, nemo ſine ſacro feret
Illud cruore. magna præſagit mala
Paternus animus. iacta iam ſunt ſemina
Cladis futuræ. ſperniter pacti fides.
Hic occupato cedere imperio negat:
Ius ille, & icti fœderis teſtes deos
Inuocat, & Argos exſul, atque vrbes mouet
Graias in arma. non leuis feſſis venit

Ruina

248 *Nex occupauit.* non repugnabo, ſi quis volet ex v. l. reponere *nox*. tum propter ſequens *luci*, tum etiam quia Aeſchylo in Agamemn. & frequenter Catullo, Virgilio, Horatio & Ouidio, *nox* mortem ſignificat.

250 *Præcocis.* o. v. l. habent, *præcoquis*. Afranius, in Νομῳ:

Adpetis dominatum demens præmaturè præcoquem.

Nouius Comicus:

Huic puellæ præcoquis libido ineſt.

Columella lib. I. Præcoquem maturitatem
" trahunt. dicitur ergo etiam *præcoquis*.
" 251 *Abſtruſum* m. ſ. *obſtruſum*. quod vocabulum etiam in Claudiani membranis inueni, & in Prudentij m. ſ. inueniſſe ſe, Victor Giſelinus mihi affirmauit.

257 *Attractas.* v. l. *tinctas*. nihil muto.

265 *Inuſitatum fare.* Winckeliani collegij m. ſ. *inuſitatum effare*.

274 *Qui facere poſſunt.* in cod. ſcriptis, iiſque de meliore nota, legitur *poſſent*. de Eteocle & Polynice loquitur; quos Euripides, Ouidius, Seneca & Papinius Oedipi & Iocaſtæ filios fuiſſe ſcripſerunt: ſed hoc refellit, in Bœoticis, Pauſanias, fretus teſtimonio auctoris Oedipodiorum carminum, contenditque illos Oedipi ex Euryganea filios fuiſſe.

277 *Sacro.* nefario, ſceleſto. ſic Virgilius, auri famem ſacram, & Catullus, ſacrum libellum, dixerunt.

278 *Magna præſagit mala Paternus animus.* parentum præſagia nec vana, nec inania eſſe ſolere varij poëtæ docuerunt. exemplo Cereris, Claudianus in lib. de raptu; Thetidis, Papinius in Achilleide; Dædali, Ouid. in Metamorph.

Digitized by Google

Ruina Thebis: tela, flammæ, vulnera
Inſtant, & iſtis ſi quod eſt maius malum:
Vt eſſe genitos nemo non ex me ſciat.
AN. *Si nulla genitor cauſa viuendi tibi eſt,*
Hæc vna abunde eſt: vt pater gnatos regas
Grauiter furentes. tu impij belli minas
Auertere vnus, tuq; væcordes potes
Inhibere iuuenes, ciuibus pacem dare,
Patriæ quietem, fœderi læſo fidem.
Vitam tibi ipſe ſi negas, multis negas. "
OED. *Illis parentis vllus, aut æqui eſt amor,*
Auidis cruoris, imperij, armorum, doli,
Diris, ſceleſtis; breuiter vt dicam, meis?
Certant in omne facinus, & penſi nihil
Ducunt, vbi illos ira præcipites agat:
Nefasq; nullum, per nefas nati, putant: "
Non patris illos tangit afflicti pudor,
Non patria: regno pectus attonitum furit.
Scio quò ferantur, quanta moliri parent:
Ideoq; lethi quæro maturi viam,
Moriq; propero, dum in domo nemo eſt mea
Nocentior me. gnata quid genubus meis
Fles aduoluta? quid prece indomitum domas?
Vnum hoc habet fortuna, quo poſſim capi,
Inuictus aliis. ſola tu affectus potes
Mollire duros, ſola pietatem in domo
Docere noſtra. nil graue aut miſerum eſt mihi,
Quod te ſciam voluiſſe. tu tantùm impera.
Hic Oedipus Ægea tranabit freta,
Iubente te; flammasq;, quas Siculo vomit
De monte tellus, igneos voluens globos,
Excipiet ore; ſeq; ſerpenti offeret,
Quæ ſæua furto nemoris Herculeo furit,
Iubente te præbebit alitibus iecur,
Iubente te vel viuet.

ACTVS SECVNDVS.

NVNCIVS. OEDIPVS. ANTIGONE.

NVN. *Exemplum in ingens, regiâ ſtirpe edite,*
Thebæ pauentes arma fraterna inuocant,
Rogantq; tectis arceas patriis faces.
Non ſunt minæ, iam propius acceſſit malum.
Nam regna repetens frater, & pactas vices,
In bella cunctos Græciæ populos agit,

Septe-

304 *Leti.* ſine aſpirationis nota inuenitur Romæ in lapide, in domo Attilij Delphinij;
Heus oculo errante quei aſpicis leti domus, &c.

317 *Sæua.* de hoc dracone ait Varro, Meleagris: adde Hydram Lernæã & draconem Heſperidum, quòd beſtiæ fuerũt immanes. " "
Furto nemoris. quia Hercules aurea mala cuſtodiæ eius commiſſa auertit. Lucretius:
Aureaq; Heſperidum ſeruans fulgentia mala,
Aſper, acerba tuens, immani corpore ſerpens,
Arboris amplexus ſtirpem ——
Lucanus:
Abſtulit arboribus precium, nemoriq; laborem
Alcides, paſſusq; inopes ſine pondere ramos,
Rettulit Argolico fulgentia poma tyranno.
Agrœtas, in Libycis, ait, non poma fuiſſe, ſed oues fului coloris: ortam verò fabulam ex ambigua ſignificatione vocis μῆλα.

324 *Pactas vices.* de quibus L. Attius, in Phœniſſis:
Viciſſitatemq; imperii andi tradidit:
Ne eorum diuidia diſcordes diſſipent,
Diſturbent tantas & tam opimas ciuium
Diuitias.

Digitized by Google

Septena muros caſtra Thebanos premunt.
Succurre, prohibe pariter & bellum, & nefas.
OED. *Ego ille ſum, qui ſcelera committi vetem?*
Et abſtineri ſanguine à caro manus
Doceam? magiſter iuris, & amoris pij
Ego ſum? meorum exempla facinorum appetunt.
Me nunc ſequuntur, laudo & agnoſco libens:
Exhortor, aliquid vt patre hoc dignum gerant.
Agite ô propago clara, generoſam indolem
Probate factis, gloriam ac laudes meas
Superate; & aliquid facite, propter quod patrem
Adhuc iuuet vixiſſe. facietis ſcio,
Sic eſtis orti. ſcelere defungi haud leui,
Haud vſitato, tanta nobilitas poteſt.
Ferte arma, facibus petite penetrales deos,
Frugemq́; flamma metite natalis ſoli,
Miſcete cuncta, rapite in exitium omnia,
Deijcite paſſim mœnia, in planum date,
Templis deos obruite, maculatos lares
Conflate: ab imo tota concidat domus,
Vrbs concremetur: primus à thalamis meis
Incipiat ignis. AN. *mitte violentum impetum*
Doloris, ac te publica exorent mala,
Auctorq́; placidæ liberis pacis veni.
OED. *Vides modeſtæ deditum menti ſenem:*
Placidæq́; amantem pacis ad partes vocas.
Tumet animus irâ, feruet immenſum dolor.
Maiusq́;, quàm quod caſus & iuuenum furor
Conatur, aliquid cupio. non ſatis eſt adhuc
Ciuile bellum: frater in fratrem ruat.
Nec hoc ſat eſt. quod debet, vt fiat nefas
De more noſtro, quod meos deceat toros;
Date arma patri. nemo me ex his eruat
Siluis: latebo rupis exeſæ cauo,
Aut ſepe densâ corpus abſtruſum tegam:
Hinc aucupabor verba rumoris vagi,
Et ſæua fratrum bella, quod poſſum, audiam.

ACTVS TERTIVS.

IOCASTA. NVNCIVS.

IOC. *Felix Agaue, facinus horrendum, manu,*
Qua fecerat, geſtauit, & ſpolium tulit
Cruenta nati Mænas in partes dati.
Fecit ſcelus: ſed miſera non vltra ſuum
Scelus hoc cucurrit. hoc leue eſt, quòd ſum nocens:

326 *Septena.* vide Aeſchylum, in tragœdia, Septem ad Thebas; ex qua nonnulla Seneca in hac tragœdia accepit.

337 *Facietis ſcio, Sic eſtis orti.* quia dixit ſuprà;
Nefasq́; nullum per nefas nati putant.

339 *Nobilitas.* in malam & in bonā partem ſumi poteſt: hîc in malam ſumitur.

351 *Placidæq́;.* Virgilius, Aeneid. 1.
——*placidâ populos in pace regebat.*

359 *Rupis exeſa.* alibi ait:
Num latuit infans rupis exeſa ſpecu?

361 *Rumoris vagi.* Ouidius:
——*non iſta vagis rumoribus audis.*

363 *Felix Agaue.* hoc loco in multis v.l. alia ſcena conſtituitur; alij vulgatis conſentiunt.

365 *Cruenta nati Mænas.* Perſius:
Et raptum vitulo caput ablatura ſuperbo
Baſſaris, & lyncem Mænas flexura corymbis.
Agauen, vt noſter, Mænadem appellat. vide Apollodor. lib. 3. Bibl.

Digitized by Google

Feci nocentes. hoc quoque etiamnum leue eſt:
Peperi nocentes. deerat ærumnis meis,
Vt & hoſtem amarem. bruma ter poſuit niues,
Et tertiâ iam falce decubuit Ceres;
Vt exſul errat gnatus, & patriâ caret,
Profugusq́; regum auxilia Graiorum rogat:
Gener eſt Adraſti; cuius imperio mare
Quod cingit Iſthmon, regitur. hic gentes ſuas,
Septemq́; ſecum regna ad auxilium trahit
Generi. quid optem, quidve decernam, haud ſcio.
Regnum repoſcit: cauſa repetentis bona eſt;
Mala, ſic petentis. vota quæ faciam parens?
Vtrumque natum video. nil poſſum piè
Pietate ſaluâ facere: quodcunque alteri
Optabo nato, fiet alterius malo.
Sed vtrumque quamuis diligam affectu pari;
Quò cauſa melior, ſorsq́; deterior trahit,
Inclinat animus, ſemper infirmo fauens.
Miſeros magis fortuna conciliat ſuis.
NVN. *Regina, dum tu flebiles queſtus cies,*
Terisq́; tempus, tota nudatis ſtetit
Acies in armis: æra iam bellum cient,
Aquilaq́; pugnam ſignifer motâ vocat:
Septena reges bella diſpoſiti parant,
Animo pari Cadmea progenies ſubit.
Curſu citato miles hinc atq́; hinc ruit.
Vide, vt atra nubes puluere abſcondat diem,
Fumoq́; ſimiles campus in cælum erigat
Nebulas, equeſtri fracta quas tellus pede
Submittit: &, ſi vera metuentes vident,
Infeſta fulgent ſigna: ſurrectis adeſt
Frons prima telis, aureâ clarum notâ
Nomen ducum vexilla præſcriptum ferunt.
I, redde amorem fratribus, pacem omnibus,
Et impia arma mater oppoſita impedi.
Perge, i parens, & concita celerem gradum:
Compeſce tela, fratribus ferrum excute,
Nudum inter enſes pectus infeſtos tene:
Aut ſolue bellum mater, aut prima excipe.
IO. *Ibo, ibo, & armis obuium opponam caput,*
Stabo inter arma. petere qui fratrem volet,
Petat ante matrem. tela, qui fuerit pius,
Rogante ponat matre: qui non eſt pius,
Incipiat à me. feruidos iuuenes anus

370 *Vt & hoſtem amarem.* vt eum, qui patriæ meæ bellum infert, amare non deſiſterem.

Bruma ter poſuit niues. Et tertia iam falce decubuit Ceres. ita quoque Rhianus annos deſcripſit:

ὄρεος ἀργεννοῖο περὶ πτύχας ἐστρατόωντο
χείματά τε ποίας τε δύω καὶ εἴκοσι πάσας.

hoc eſt, vt vertit Romulus Amaſæus, fidelis & elegans Pauſaniæ interpres:

Seruarunt inter candentis deuia montis
Caſtra bis vndenas herbas, totidémque pruinas.

ita noſter alibi;

—— decies niuibus
Canuit Ide, Ide noſtris
Nudata rogis, & Sigæis
Trepidus campis decies ſecuit
Meſſor ariſtas.

375 *Cingit Iſthmon.* in vno cod. non valde antiquis characteribus deſcripto, inuenio, *tingit Iſthmon.*

390 *Aquilaq́;.* num Græci aquilas inter ſigna militaria habuerunt, quod poëta hic videtur velle innuere; num verò ex Romanorum more locutus? hoc arbitror.

392 *Cadmea progenies.* Thebani. ſuprà ſcripſit in Herc. Fur. actu 2. Cadmea proles. eſt hoc ab Aeſchylo ſumtum: qui Thebas καδμείων πόλιν, & Thebanum exercitum, στρατὸν καδμογενῆ vocat.

397 *Si vera metuentes vident.* pauor enim metuſque ſic augent omnia, vt quæ, etſi non ſunt, eſſe cogitas, aut vt ſint vereris, quaſi eſſent re vera, videre te putes.

400 *Vexilla.* Paullus ex Feſto, vexillum, inquit, diminutiuum à velo. videntur autem vexilla fuiſſe propriè vela, ſeu flammulæ illæ, quæ etiamnum hodie equitibus præferuntur. Sanè Vegetius lib. 2. cap. 1. ſcribit, equitum alas dici vexillationes, ab eo quòd velis, id eſt, flammulis vtantur. idem penè ad verbum Modeſtus in lib. de re milit. qua de re conſule B. Briſſonium de verb. ſignific. lib. 19. & P. Prateium theſauri Iuris ciuilis & Canonici lib. 20.

Digitized by Google

Tenebo. nullum teſte me fiet nefas:
Aut ſi quod, & me teste, committi poteſt;
Non fiet vnum. NVN. *ſigna collatis micant*
Vicina ſignis, clamor hoſtilis fremit,
Scelus in propinquo eſt, occupa mater preces.
IOC. *Et ecce motos fletibus credas meis,*
Sic agmen armis ſegne compoſitis venit,
Procedit acies tarda, ſed properant duces.
Quis me procellæ turbine inſanæ vehens
Volucer per auras ventus ætherias aget?
Quæ Sphinx, vel atra nube ſubtexens diem
Stymphalis, auidis præpetem pennis feret?
Aut quæ per altas aëris rapiet vias
Harpyia, ſæui regis obſeruans famem,
Et inter acies proiciet raptam duas?
NVN. *Vadit furenti ſimilis, aut etiam furit.*
Sagitta qualis Parthicâ velox manu
Excuſſa fertur; qualis inſano ratis
Premente vento rapitur; aut qualis cadit
Delapſa cælo ſtella; cùm ſtringens polum
Rectam citatis ignibus rumpit viam:
Attonita curſu fugit, & binas ſtatim
Diduxit acies: victa maternâ prece
Hæſere bella. iamq́ in alternam necem
Illinc & hinc miſcere cupientes manus
Vibrata tela continent dextrâ ſuâ:
Paci fauetur, omnium ferrum latet,
Ceſſatq́: telum vibrat in fratrum manu.
Laniata canas mater oſtendit comas,
Rogat abnuentes, irrigat fletu genas:
Negare matri, qui diu dubitat, poteſt.

423 ***Præpetem.*** Virgilius:
Præpetibus pennis auſus ſe credere cælo.

428 ***Parthicâ.*** hoc ait, quia Parthi erant boni ſagittarij. Vnde Parthi nomen ſortiti fuerint, docet Rodericus Archiepiſcopus Toletanus, lib. 1 rerum in Hiſpan. geſtarum cap. 11. de Tanai Scytharum rege ſic ſcribẽs: » Reuertens ferè totam Aſiam ſubiugauit, & » Forni regi Medorum tunc ſibi caro ad per- » ſoluendum tributum ſubditam eſſe fecit; ex » cuius exercitu victore nonnulli, prouincias » ſubditas conuentes in omni fertilitate pol- » lere, deſerto ſuorum agmine, in Aſiæ parti- » bus reſederunt. Ex quorũ genere dicit Pom- » peius Trogus Parthorum proſapiam deſcen- » diſſe. vnde & lingua Scythica Parthi, id eſt, » fugaces ſiue exſules, dicuntur: ſuoq́. generi » reſpondentes, inter omnes pænè Aſię natio- » nes ſoli ſunt ſagittarij & acerrimi bellatores. » De nomine verò Parthorum aliqui etymo- » logiam traxerunt, vt dicerentur Parthi, quaſi » parentum fugaces, quia à parentibus receſſe- » runt.

ACTVS QVARTVS.

IOCASTA. POLYNICES.

IO. *In me arma & ignes vertite, in me omnis ruat*
Vnam iuuentus, quæque ab Inachio venit
Animoſa muro, quæq́ Thebana ferox
Deſcendit arce: ciuis atque hoſtis ſimul,
Hunc petite ventrem, qui dedit fratres viro.
Mea membra ſparſim ſpargite, ac diuellite,
Ego vtrunque peperi: ponitis ferrum ocyus
Ac dico? & ex æquo mihi dextras datis?
Date, dum piæ ſunt: error inuitos adhuc
Fecit nocentes: omne fortunæ fuit

444 ***Ab Inachio.*** ab Argis.

448 ***Paſſim.*** in quatuor v. l. inuenio, ***ſparſim.*** qua voce, ſi bene memini, L. Siſenna vſus fuit, id retinendum.

Pec-

Digitized by Google

Peccantis in vos crimen: hoc primum nefas
Inter ſcientes geritur. in veſtra manu eſt,
Vtrum velitis. ſancta ſi pietas placet,
Donate matrem pace: ſi placuit ſcelus,
Maius paratum eſt. media ſe opponit parens:
Proinde bellum tollite, aut belli moram.
Sollicita cui nunc mater alterna prece
Verba admouebo? miſera quem amplectar prius?
In vtramque partem ducor affectu pari.
Hic abfuit: ſed, pacta ſi fratrum valent,
Nunc alter aberit: ergo iam numquam duos,
Niſi ſic, videbo. iunge complexus prior
Tu, tot labores, totq. perpeſſus mala,
Longo parentem feſſus exilio vides,
Accede propius: clude vagina impium
Enſem, & trementem, iamq. cupientem excuti
Haſtam ſolo defige. maternum tuo
Coire pectus pectori clypeus vetat:
Hunc quoque repone. vinculo frontem exue,
Tegmenq. capitis triſte belligeri leua;
Et ora matri redde. quò vultus refers,
Acieq. pauidâ fratris obſeruas manum?
Affuſa totum corpus amplexu tegam,
Tuo cruori per meum fiet via.
Quid dubius hæres? an times matris fidem?
PO. *Timeo. nihil iam iura naturæ valent:*
Poſt iſta fratrum exempla, ne matri quidem
Fides habenda eſt. IO. *redde iam capulo manum,*
Aſtringe galeam, læua ſe clypeo ingerat,
Dum frater exarmatur, armatus mane.
Tu pone ferrum, cauſa qui es ferri prior.
Si pacis odium eſt, furere ſi bello placet:
Inducias te mater exiguas rogat,
Ferat vt reuerſo poſt fugam nato oſcula,
Vel prima, vel ſuprema. dum pacem peto,
Audite inermes. ille te, tu illum times:
Ego vtrunq., ſed pro vtroq.. quid ſtrictum abnuis
Recondere enſem? qualibet gaude morâ.
Id gerere bellum cupitis, in quo eſt optimum
Vinci. vereris fratris infeſti dolos?
“ *Quoties neceſſe eſt fallere, aut falli à ſuis;*
“ *Patiare potiùs ipſe, quàm facias, ſcelus.*
Sed ne verere: mater inſidias & hinc,
Et rurſus illinc abiget. exoro, an patri

456 ***Donate matrem pace.*** tres lib. ſcripti habent; ***donate matri pacem.*** ſicque legit Badius, teſtatus alteram illam lectionem Vallæ placuiſſe.

464 ***Iunge complexus prior.*** hoc inde eſt, quia Euripides, in Phœniſſis, eodem modo Polynici priores loquendi partes defert.

469 ***Maternum tuo,*** &c. Euripides:
ἀμπίσχε ματέρι ὠλέναισι ματρὸς,
παρηΐδων τ' ὄρεγμα——

479 ***Ne matri quidem.*** Polynices apud Euripidem:
πέποιθα μηδὲ μητρὶ, κἂν πέποιθ' ἅμα.

496 ***Patri Inuideo veſtro?*** ſi non exorem. cur autem? effecit ille oculorum iactura ne pugnam veſtram videret; ego verò hanc intueri cogar.

Inui-

Inuideo veſtro? veni, vt arcerem nefas,
An vt viderem? propiùs hic ferrum abdidit
Reclinis haſtæ, & arma defixa incubant.
Ad te preces nunc nate maternas feram,
Sed ante lachrymas. teneo longo tempore
Petita votis ora. te profugum ſolo
Patrio, penates regis externi tegunt:
Te maria tot diuerſa, tot caſus vagum
Egere: non te duxit in thalamos parens
Comitata primos, nec ſuâ feſtas manu
Ornauit ædes, nec ſuâ lætas faces
Vittâ reuinxit. dona non auro, & graues
Gazas ſocer, non arua, non vrbes dedit:
Dotale bellum eſt. hoſtium es factus gener,
Patriâ remotus, hoſpes alieni laris,
Externa conſecutus, expulſus tuis:
Sine crimine exul. ne quid è fatis tibi
Deſſet paternis: hoc quoque ex illis habes,
Erraſſe thalamis. nate poſt multos mihi

Remiſſe

499 *Reclinis*, ex m.ſ. lege *reclinis*.

504 *Tot caſus*. ſic Aeneas:
Per varios caſus, per tot diſcrimina rerũ.

505 *Non te duxit in thalamos parens*. Euripides: ἐγὼ δ' οὔτέ σοι πυρὸς ἀνῆψα φῶς νόμιμον ἐν γάμοις, ὡς πρέπει ματέρι μακαρείᾳ.

515 *Erraſſe thalamis*. quomodo, erraſſe? quia cùm ciuem, vel ſaltem non hoſtem ducere debuiſſet, externi ſanguinis & hoſtilis vxorem duxit. errauit ergo Polynices thalamis, ſicut Oedipus; oraculo vxorem accepit, quemadmodum Oedipus: exulauit quoque ſine culpa Thebis, vt Corintho Oedipus. Ex hoc autem loco ſi quis colligat, Thebanis nõ niſi Thebanas vxores ducere licuiſſe; fortaſſis non æquè errauerit atque Sigonius, antiquitatis quàm iuris peritior, qui lib. I. de antiquo iure ciuium Romanorum cap. 9. Iuſtinianum reprehendit, in princip. Inſtit. de nuptiis, affirmantem iuſtas nuptias inter ſe ciues Romanos contrahere; quaſi neget idcirco Imp. iuſtas nuptias eſſe quas cum Latina Romanus ciuis contraxiſſet. At ſcire debuit, etiam Latinos, Romanorũ ciuium numero haberi à Iuſtiniano. Poſt Antonini enim conſtitutionem, omnes qui in orbe Romano ſunt, Romani ciues ſunt. l. in orbe, D. de ſtatu hominum. Sanè ante Antonini conſtitutionem cum Latina Romanus matrimonium contrahere non potuit; & quod contraxerant matrimonium, iniuſtum cenſebatur, vt docent Caius lib. I. Inſtitut. tit. 4 & Boëtius lib. 2. in Topic. Ciceronis. Vlpianus etiam (cui omnes omnino Græculos ſcriptores longo interuallo poſtponendos, cùm de Romanorum iure agitur, nemo opinor dubitat) regularum tit. 5. ita ſcribit: Connubium habent ciues
„ Romani cum ciuibus Romanis: cum Latinis autem & peregrinis ita ſi conceſſum ſit. Subiungit deinde: Ex ciue
„ Romano & Latina, Latinus naſcitur; & ex libero & ancilla, ſeruus. quoniam cùm his caſibus connubia non ſint,
„ partus ſequitur matrem. Seneca lib. 4. de benefic. poſtquam ſcripſit licere non præſtare beneficium promiſſum, ſi lex lata erit, quæ id fieri vetet; ſubiungit exemplum huiuſmodi: *Promiſi tibi filiam in matrimonium, poſtea peregrinus apparuiſti; non eſt mihi cum externo connubium. eadem res me defendit, quæ vetat.* Videtis opinor id defendi etiam antiquo iure poſſe, quod falsò Iuſtiniano Sigonius tribuit. quod elegantiſſimè defendit Gabriel Paleottus in lib. de nothis & ſpuriis cap. 2. nu. 4. cum 2. ſeqq. præterea videtis Latinum fuiſſe qui ex Latinâ matre naſcebatur: videlicet quia non intercedente coniugio, matris conditionem liberi ſequuntur. l. lex naturæ, D. de ſtatu hominum. niſi fortè pater peregrinus, mater Romana ſit. tunc enim deterioris parentis conditioni liberi accedent, vt ſpecialiter iubet lex Menſia, teſte Vlpiano d. tit. 5. Ceterùm verè Iuſtinianus noſter eas iuſtas nuptias eſſe dixit, quas Romanus ciuis cum ciue Romana contraxerat. agens non de vrbis Romæ incolis tantùm, ſed de vniuerſi orbis Romani ciuibus; qui cum iis qui extra Romanum orbem erant, hoc eſt, gentilibus ſeu Barbaris, iuſtas nuptias contrahere nequibant, Iuſtiniani temporibus, vt docet Agathias, qui eo imperante floruit, his verbis:

εἰ δὲ καὶ ὀθνείη ποτέ σοι νόμος αἶσχος ἀνάψῃ
ὕβριν ἀνιχνεύων σώματος ἀλλοτρίου.

Fuit hoc fortaſſis, ad imitationem antiqui iuris, à Valentiniano & Valente Impp. primò cautum. quos conſtat legem tuliſſe, ne quis Romanorum barbaram cuiuſlibet gentis vxorem caperet, neque vlla mulier Romana barbaris nuberet; quod ſi contra feciſſent, capitali ſententiæ ſubiacerent. hanc enim conſtitutionis illius ſententiam fuiſſe Anianus tradidit. Ipſa conſtitutio etiamnum hodie exſtat lib. 3. C. Theodoſ. tit. 14. de nupt. gent. his ver-
„ bis deſcripta: Nulli prouincialium, cuiuſcumque ordinis & loci fuerint, cum barbara ſit vxore coniugium: nec
„ vlli gentilium prouincialis femina copuletur. Quòd ſi quæ inter prouinciales atque gentiles affinitates ex hu-
„ iuſmodi nuptiis exſtiterint, quod in iis ſuſceptum vel natum detegitur, capitaliter expietur. Demoſthenes etiam κατὰ Νεαίρ. ſatis oſtendit, Athenienſes non niſi inter ſe iuſtas nuptias contrahere potuiſſe; atque, vt ſcribit Plutarchus, pro nothis habitos qui non ambobus parentibus Athenienſibus nati erant. ab Athenienſibus itaque Romani hoc inſtitutum acceperunt; Athenienſes verò fortè ab Hebræis, qui nec ipſi alienigenis poterant commiſceri. Fieri poteſt, vt etiam apud Thebanos talis aliqua lex fuerit.

Digitized by Google

Remiſſe ſoles. nate ſollicitæ metus
Et ſpes parentis, cuius aſpectum deos
Semper rogaui: cùm tuus reditus mihi
Tantum eſſet erepturus aduentu tuo,
Quantum daturus. quando pro te deſinam,
Dixi, timere? dixit irridens Deus,
Ipſum timebis. nempe, niſi bellum foret,
Ego te carerem: nempe, ſi tu non fores,
Bello carerem. triſte conſpectus datur
Pretium tui, durumq́; ſed matri placet.
Hinc modò recedant arma, dum nullum nefas
Mars ſæuus audet. hoc quoq; eſt magnum nefas,
Tam propè fuiſſe. ſtupeo, & exſanguis tremo:
Cùm ſtare fratres hinc & hinc video duos
Sceleris ſub ictu. membra quaſſantur metu.
Quàm pænè mater maius aſpexi nefas,
Quàm quod miſer videre non potuit pater!
Licet timore facinoris tanti vacem,
Videamq́; iam nil tale; ſum infelix tamen,
Quòd pænè vidi. Per decem menſûm graues
Vteri

516 *Soles.* dies. Catullus:
Soles occidere & redire poſſunt. &:
Fulsêre quondam candidi tibi ſoles.
Virgil. 3. Aeneid.
Tres adeò incertos cæca caligine ſoles
Erramus.

523 *Nempe, ſi tu.* exſtat in hoc figuræ genere elegans Alcinoi epigramma:
De numero vatum ſi quis ſeponat Homerum,
Proximus à primo tū Maro primus erit:
At ſi poſt primum Maro ſeponatur Homerum,
Longè erit à primo quiſquis ſecundus erit:

535 *Per decem menſûm.* quamuis partus à ſeptimo ad decimum vſque menſem & vndecimi principium naturaliter edi poſſit ex ſententia Ariſtotelis lib. 7. de natura animal. Hippocratis multis in locis, Plutarchi lib. 5. de plac. Philoſoph. Laërtij in vita Pythagoræ, Cēſorini in lib. de die natali, Paulli lib 4. recep. ſent. tit. 9. Gellij lib 3. noctium Atticar. Macrobij in ſomnium Scipionis lib. 1. Auſonij eidyl. 21. & D. Ambroſij in Hexamero: ſcriptores tamen plerique vel augendi laboris gratiâ, vel quia veteres vt nos nono, ſic illi decimo potiſſimùm menſe mulierem parere credebant, hac in re frequentiùs decimum menſem vſurpant. Solomon, in lib. σοφία Σολομῶντος (nam licet Hebræi, & ex eorum ſententia Renatus Guillonius & And. Tiraquel. in lib. de nobilitate illum librum Philoni Iudæo tribuant: nos tamen ſecuti S.R.E. traditionem, ex Irenæi, Euſebij, & Hegeſippi auctoritate, Regis ſapientiſs. eſſe contendimus. vide Couarruuiam lib. 4. reſolut. cap. 14. & Pamelium in D. Cyprian. lib. de mortalitate, & Xiſtum Senenſ. in Biblioth. ſacra) ait: ἐν κοιλίᾳ μητρὸς ἐγλύφην σὰρξ δεκαμηνιαίῳ, παγεὶς ἐν αἵματι ἐκ σπέρματος ἀνδρὸς καὶ ἡδονῆς ὕπνῳ συνελθούσης. Menander, Plotio: γυνὴ κυεῖ δεκάμηνος. Moſchus: ἐπεὶ δέκα μῆνας ἔκαμνον. Scæuola lib. 6. quæſtionum: Gallus ſic poſſe inſtitui poſtumos nepotes induxit: Si filius viuo me moriatur, tunc ſi quis mihi ex eo nepos, ſiue quæ neptis, in decem menſibus proximis, quibus filius meus moreretur, natus nata erit, heredes ſunto. l. Gallus in princ. D. de lib. & poſtu. Plautus in Ciſtellaria, Amphitryone, Sticho, Aulularia, & Truculento multa exempla ſuppeditat. Cæcilius: *Inſolétne mulier decumo menſe parere? Pol nono quoque, ſeptimo atque octauo.* Terentius: *—— virgo ex eo Compreſſu grauida facta eſt, menſis hic decimus eſt.* Ad quem locum Aelius Donatus, ſi modò illius & non Aſperi, Cornuti, vel alterius ea ſunt, ita: Præterea quia & hoc potuit dici, ille quidem vitiauit virginem, ſed quid ſi ex alio concepit poſtea? iccirco & à vitio tempus oſtendit, vt cum facto ratio conueniret. Virgilius in Pollione: *Matri longa decem tulerunt faſtidia menſes.* Ouidius, in epiſt. Canaces: *Iam nouies erat orta ſoror pulcherrima Phœbi, Denaq; luciferos Luna mouebat equos: Neſcia quæ faceret ſubitos mihi cauſa dolores, Et rudis ad partus & noua miles eram.* Vndecimi quoque, à morte mariti, menſis initio natos legitimos eſſe, non autem natos in fine eiuſdem menſis, docuit ex Nouel. 39. noſtræ ætatis I.C. princeps Cuiacius ad dictum locum ſententiarum Pauli, cui addo Iacobū Menochium de arbitrar. iudic. lib. 2. centur. 1. caſu 89. & Stephanum Forcatulum in Cupidine Iuriſperitor cap. 21. num. 5. Ferandum Adduenſem, lib. 1. explicat. cap 6. Attamen Homerus affecto anno, vt Phauorinus loquebatur, mulierem parere poſſe cenſuit. Ariſtoteles lib. 7. de hiſtoria animalium prodidit, mulieres etiam vndecimo menſe partu liberari. Maſſurius apud Plinium lib 7. cap. 5. auctor eſt, quandam tredecim menſibus vterum tuliſſe. Auicenna refert, lib 9. de animalib. probatæ fidei auctores tradere, inuentam feminam, quæ decimoquarto demum menſe, quam conceperat, prolem pepererit. Quid dicendum? ſanè quod ad Plinium, veram lectionem Plinij eſſe exiſtimo, quam Cuiacius ad d. Nouel. 39. ſcribit ſe in v. l. inueniſſe: Maſſurius auctor eſt, L. Papirium Prætorem, coherede lege agente, bonorum poſſeſſionem contra eum dediſſe, cùm mulier partum ſe decem menſibus diceret tuliſſe. Ariſtotelem autem de vndecimi menſis initio, non fine, ſenſiſſe arbitror. Iam quæ ex Homero & Auicenna addidimus, parum me mouent vt enim ſcripſit Theophraſtus: τὸ γὰρ ἅπαξ ἢ δὶς παραβαίνουσιν οἱ νομοθέται. l. 5. D. de legib. & S. C. & l. 4 & 9. eodem tit. *Menſûm.* pro menſium τῇ ἐξαιρέσει. idque non ab Ouidio tantùm, Lactantio, & Honorio Fortunato poëtis, ſed etiam à Paullo I.C. vſurpatur, lib. ſingulari de cognitionibus: Vbi lex

» duorum menſum fecerit mentionem.l.101. D.de diuerſ. reg. iur. antiq. ibi enim multi codices, mensûm,non,menſium,habent.

536 *Labores.* rectè ergo apud Claudianũ lib.2.de laudibus Stilichonis ſcriptum fuit:

Et ſacri Mariæ partus, Lucina labores
Solatur ——

560 *Quòd armis vertis infeſtis ſolum.* placet hæc lectio o.tamen v.l.habent; *quòd armis noſtrum infeſtas ſolum.* nonnulli verò vulgati; *quòd armis vris infeſtis ſolum.*

566 *Has Amphionis.* Euripides,in Phœniſſis;

Ἁρμονίας δέ ποτ' εἰς ὑμεναίους
ἦλθον οὐρανίδαι. φόρμιγγί τε τείχεα Θήβας,
τᾶς Ἀμφιονίας τε λύρας ὕπο, πύργος ἀνέστα, &c.

Vteri labores,perq́; pietate inclytas
Precor ſorores , & per irati ſibi
Genas parentis ;ſcelere quas nullo nocens,
Erroris à ſe dira ſupplicia exigens,
Hauſit; nefandas mœnibus patriis faces
Auerte:ſigna bellici retro agminis
Flecte.vt recedas; magna pars ſceleris tamen
Veſtri peracta eſt.vidit hoſtili grege
Campos repleri patria,fulgentes procul
Armis cateruas; vidit equitatu leui
Cadmea frangi prata, & excelſos rotis
Volitare proceres, igne flagrantes trabes
Fumare,cineri quæ petunt noſtras domos:
Fratresq́; (facinus quod nouum & Thebis fuit)
In ſe ruentes : totus hic exercitus
Et populus omnis, & vtraque hoc vidit ſoror,
Genitrixq́; vidit:nam pater debet ſibi,
Quod iſta non ſpectauit. occurrat tibi
Nunc Oedipus; quo iudice,erroris quoque
Pœnæ petuntur.ne,precor,ferro erue
Patriam,ac penates:nève,quas regere expetis,
Euerte Thebas. quis tenet mentem furor?
Petendo patriam perdis. vt fiat tua,
Vis eſſe nullam? quin tuæ cauſæ nocet
Ipſum hoc; quòd armis vertis infeſtis ſolum,
Segetesq́; aduſtas ſternis , & totos fugam
Edis per agros. nemo ſic vaſtat ſua.
Quæ corripi igne,quæ meti gladio iubes,
Aliena credis? rex ſit è vobis vter,
Manente regno quærite. hæc telus petes,
Flammisq́; tecta? poteris has Amphionis
Quaſſare moles? nulla quas ſtruxit manus,
Stridente tardum machinâ ducens opus.
Sed conuocatus,vocis & citharæ ſono,
Per ſe ipſe turres venit in ſummas lapis.
Hæc ſaxa franges victor?hinc ſpolia auferes,
Vinctosq́; duces patris æquales tui?
Matres ab ipſo coniugum raptas ſinu,
Sæuus catenâ miles impoſitâ trahet:
Vt adulta virgo, miſta captiuo gregi,
Thebana nuribus munus Argolicis eat?
An & ipſa palmas vincta poſt tergum datas
Mater triumphi præda fraterni vehar?
Poteſne ciues lætus exitio datos

Videre

Digitized by Google

Videre paſſim? mœnibus charis potes
Hoſtem admouere? ſanguine & flamma potes
Implere Thebas? tam ferum & durum geris
Sæuumq́; in iras pectus, & nondum imperas?
Quid ſceptra facient? pone væſanos, precor,
Animi tumores, teq́; pietati refer.
PO. *Vt profugus errem ſemper? vt patria arcear,*
Opemq́; gentis hoſpes externæ ſequar?
Quid paterer aliud, ſi fefelliſſem fidem,
Si peieraſſem? fraudis alienæ dabo
Pœnas? at ille præmium ſcelerum feret?
Iubes abire. matris imperio obſequor:
Da, quò reuertar. regiâ frater meus
Habitet ſuperbâ: parua me abſcondat caſa;
Hanc da repulſo. liceat exiguo lare
Penſare regnum. coniugi donum datus
Arbitria thalami dura felicis feram,
Humilisq́; ſocerum lixa dominantem ſequar?
In ſeruitutem cadere de regno, graue eſt.
IO. *Si regna quæris, nec poteſt ſceptro manus*
Vacare ſæuo: multa, quæ poſſunt peti
In orbe toto, quælibet tellus dabit.
Hinc nota Baccho Tmolus attollit iuga,
Quâ lata terris ſpacia frugiferis iacent;
Et quâ trahens opulenta Pactolus vada,
Inundat auro rura; nec lætis minùs
Mæandros aruis flectit errantes aquas,
Rapidusq́; campos fertiles Hebrus ſecat.
Hinc grata Cereri Gargara, & diues ſolum,
Quod Xanthus ambit niuibus Idæis tumens.
Hinc, qua relinquit nomen Ionij maris,
Fauces Abydi Seſtos oppoſitæ premit.
Aut, quâ latus iam propior Orienti dedit,
Tutamq́; crebris portubus Lyciam videt:
Hæc regna ferro quære, in hos populus ferat
Socer arma fortis: has paret ſceptro tuo,
Tradatq́; gentes. hoc adhuc regnum puta
Tenere patrem. melius exſilium eſt tibi,
Quàm reditus iſte crimine alieno exſulas,
Tuo redibis. meliùs vſus viribus,
Noua regna nullo ſcelere maculata appetes.
Quin ipſe frater, arma comitatus tua,
Tibi militabit. vade, & id bellum gere,
In quo pater materq́; pugnanti tibi

593 *Superbus.* in o. v. l. ſcriptis & excuſis legitur, *ſuperba*

596 *Arbitria thalami.* qui enim ditiorem vxorem ducit, dominam ducit cui ſeruiat, teſte Ariſtotele lib. 8. ethic. cap. 10. Vnde Euripides, in Menalippe;

ὅσοι γαμοῦσι δ' ἢ γένει κρείσσους γάμους,
ἢ πολλὰ χρήματ', οὐκ ἐπίστανται γαμεῖν.
τὰ τῆς γυναικὸς γὰρ κρατοῦντ' ἐν δώμασι.
δουλοῖ τὸν ἄνδρα, κοὐκέτ' ἔστ' ἐλεύθερος.

Anaxandrides:

ἢν γὰρ πένης ὤν, τὴν γυναῖκα χρήματα
λαβὼν, ἔχει δέσποιναν, οὐ γυναῖκ' ἔτι,
ἧς ἐστὶ δοῦλος καὶ πένης ——

idem ſentiunt Plautus in Menæchmis, in Milite glorioſo, in Aulularia, & in Aſinaria, Aelius Fuſcus & Silius Baſſus apud Senecam Philoſophum lib. 2. controuerſiar. vbi fortaſſis *Silij Baſſi*, pro *Salei Baſſi*, legitur. Ceterùm quod in præcedenti verſu dixit, *coniugi donum datus*; non multum diſſidet ab his Menandri;

ὅταν πένης ὤν, καὶ γαμεῖν τις ἑλόμενος,
τὰ μετὰ γυναικὸς ἐπιδέχηται χρήματα,
αὑτὸν δίδωσιν, οὐκ ἐκείνην λαμβάνει.

598 *In ſeruitutem cadere de regno graue eſt.* quia, vt ait Xenophon. οὐ γὰρ τὸ μὴ λαβεῖν τὰ ἀγαθὰ, οὕτω χαλεπὸν, ὥσπερ τὸ λαβόντα στερηθῆναι λυπηρόν.

602 *Nota Baccho Tmolus.* ait Baccho notã, quia Tmolus Lydiæ mons maximam vini copiam gignit, vel quia eum ſuperauit Bacchus. Mutianus ter cõſul, tradit in Tmoli vertice habitantes centum & quinquaginta annos viuere.

604 *Quâ trahens opulenta Pactolus vada.* Oedipi actu 2.

Diuite Pactolus vexit te Lydius vnda
Aurea torrenti deducens flumina ripa.

Terentius Varro, in lege Mænia,

Non hos Pactolus aureas vndas agens
Eripiet vnquam è miſeriis.

608 *Grata Cereri Gargara.* Virgilius 1. Georg.

—— ipſa ſuas mirantur Gargara meſſes.

omnino vide Macrobium Saturnal. libro 5. cap. 20.

Digitized by Google

Fauere poſſint. regna cum ſcelere, omnibus
Sunt exſiliis grauiora. nunc belli mala
Propone, dubias Martis incerti vices.
Licet omne tecum Græciæ robur trahas,
Licet arma longè miles ac latè explicet:
Fortuna belli ſemper ancipiti in loco eſt.
Quodcumque Mars decernit: exæquat duos,
Licet impares ſint, gladius: & ſpes, & metus
Sors cæca verſat. præmium incertum petis,
Certum ſcelus. fauiſſe fac votis deos
Omnes tuis: ceſſere, & auerſi fugam
Petiere ciues, clade funeſtâ iacens
Obtexit agros miles: exſultes licet,
Victorq́ fratris ſpolia deiecti geras;
Frangenda palma eſt. quale tu id bellum putas,
In quo execrandum victor admittit nefas,
Si gaudet? hunc, quem vincere infelix cupis,
Cùm viceris, lugebis. infauſtas age
Dimitte pugnas. libera patriam metu,
Luctu parentes. PO. *ſceleris & fraudis ſuæ*
Pœnas nefandus frater, vt nullas ferat?
IO. *Ne metue, pœnas & quidem ſoluet graues.*
Regnabit. PO. *hæc eſt pœna?* IO. *ſi dubitas, auo*
Patriq́ crede: Cadmus hoc dicet tibi,
Cadmiq́ proles. ſceptra Thebarum fuit
Impune nulli gerere, nec quiſquam fide
Rupta tenebat illa: iam numeres licet
Fratrem inter iſtos. PO. *numero, & eſt tanti mihi*
Cum regibus iacere. IO. *te turbæ exulum*
Aſſcribo: regna, dummodo inuiſus tuis.
PO. *Regnare non vult, eſſe qui inuiſus timet.*
Simul iſta mundi conditor poſuit Deus,
Odium, atque regnum. regis & magni reor
Odia iſta premere. multa dominantem vetat
Amor ſuorum: plus in iratos licet.
Qui vult amari, languidâ regnet manu.
IO. *Inuiſa nunquam imperia retinentur diu.*
PO. *Præcepta meliùs imperij reges dabunt.*
IO. *Exſilia tu diſpone.* PO. *pro regno velim*
Patriam, penates, coniugem flammis dare.
Imperia precio quolibet conſtant bene.

Deeſt in hac Tragœdia finis.

626 *Dubias Martis incerti vices.* belli exitus incertos eſſe ſcripſit Cicero in epiſtolis ad familiares duobus locis, ſemel in epiſt. ad Atticum, Philippica 10. & 13. in orat. pro Milone, & in orat. pro M. Marcello. Thucydides lib. 2. ἄδηλα γὰρ τὰ τῶν πολέμων. Liuius „ lib. 30. Nuſquam minùs quàm in bello „ euentus reſpondent.

629 *Fortuna belli.* ſic paſſim ſcriptores loquuntur, idq́ue quia in bellis maximè fortuna dominatur, teſte Cicerone pro Marcello. Ennius, in Annal.

Quorum virtuti belli fortuna pepercit.

„ Salluſt. in Catilinar. Optimum ratus in tali „ re fortunam belli tentare. Idem, in orat. Le„ pidi; Quos fortuna belli conſumſerat. Quin„ tus Curtius lib. 5. Experto belli fortunam. Ouid. 7. Metamorph.

—— pendebat adhuc belli fortuna ——

630 *Exæquat duos.* apud Claudianum ait Stilicho;

Qui ſtetit æquatur campo ——

633 *Fauiſſe fac.* hæc etiam ab Euripide ſumſit, ſed meliùs tractauit.

645 *Ne metue, pœnas equidem ſoluet graues, Regnabit.* PO *hæc eſt pœna?* IO. *ſi dubitas, auo Patriq́ crede.* ſic in o. v. l. legitur. in vulgatis exſtant edita hoc modo: *Ne metue, pœnas equidem ſoluet graues, Regnabit. hæc eſt pœna. ſi dubitas, auo Patriq́ crede.*

664 *Imperia precio quolibet conſtant bene.* Euripides:

εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρή, τυραννίδος πέρι
κάλλιστον ἀδικεῖν· τ' ἄλλα δ' εὐσεβεῖν χρεών.

hos verſus auctor eſt Suetonius lib. 1. ſic à Cicerone conuerſos fuiſſe:

Si violandum eſt ius, imperij gratia
Violandum eſt: aliis in rebus pietatem colas.

quæ cùm Cæſar Iulius continuò haberet in ore, omnia iura diuina & humana, inquit Cicero lib. 1. offic. peruertit, propter eũ quem ſibi opinionis errore finxerat principatum. Meritò Ennius ſcripſit:

Nulla ſancta ſocietas, nec fides regni eſt.

Porrò ab hoc verſu cetera deſiderantur, vt arbitror, non tam iniuria temporis, quàm quia auctor ea non compoſuerit: ſed vel morte præuentus, vel aliam ob cauſam extremam huic tragœdiæ manum imponere vel non voluerit, vel non potuerit: certè nõ impoſuit.

L. ANN.

Digitized by Google

L. ANN. SENECÆ Hippolytus.

TRAGOEDIA IIII.

PERSONÆ.

Hippolytus.	Chorus.
Phædra.	Theſeus.
Nuncius.	Nutrix.

ACTVS PRIMVS.

HIPPOLYTVS.

Anapæſtici.

ITE, *vmbroſas cingite ſiluas,*
Summaq́; montis iuga Cecropij,
Celeri plantâ luſtrate vagi:
Quæ ſaxa ſolo Carpeneito
Subiecta iacent; quæq́; Thriaſius
Vallibus amnis rapidâ currens
Verberat vndâ: ſcandite colles
Semper canos niue Riphæâ.
Hac hac alij, quâ nemus altâ
Texitur alno, quâ prata iacent,
Quâ rorifera mulcens aura
Zephyrus vernas euocat herbas.
Vbi per glacies lenis Iliſſus;
Vbi Mæander ſuper æquales
Labitur agros piger, & ſteriles
Amne maligno radit arenas.
Vos, quâ Marathon tramite læuo
Saltus aperit; quâ comitatæ
Gregibus paruis nocturna petunt
Pabula fœtæ: vos, quâ tepidis
Subditus auſtris, frigora mollit
Durus Acarnan. alius rupem
Dulcis Hymetti; paruas alius
Calcet Aphydnas. pars illa diu
Vacat immunis, quâ curuati

Litora

IN HIPPOLYTVM ADVERSARIA.

HIPPOLYTVS. ſic tragœdias inſcripſerunt, Euripides, cuius exſtat; & Lycophron, cuius interiit. Sopatri Hippolytum citat Athenæus. Hippolyti hiſtoriæ planè ſimilem Comminij cuiuſdã refert Plutarchus in Parallelis, ex Doſithei Italica hiſtoria.

4 *Solo.* deſerto. Solinus Polyhiſt. cap. 41. Quod à Tigrane Armenio ſubactum & diu ſolum. ceterùm iſta Hippolyti verba ποδωλικῷ carmini ſunt ſimillima: quale fuit venatorium poëma, quod Eriphanis poëtria Menalcæ amore capta fertur compoſuiſſe: cuius hiſtoriam Elearchus deſcripſit.

8 *Niue Riphæa.* Lucanus;

Riphæas huc ſolue niues ——

12 *Zephyrus vernas.* Claudianus, de Zephyro;

—— *pater ô gratiſſime veris, &c.*

ac paullo pôſt;

—— *ille nouo madidantes nectare pennas*
Concutit, & glebas fœcundo rore maritat;
Quaq́; volat vernus ſequitur color, omnis in herbas
Turget humus, medioq́; patent conuexa ſereno,
Sanguineo ſplendore roſas, vaccinia nigro
Imbuit, & dulci violas ferrugine pingit.

Porrò in antiq. Pariſienſi, ſequens verſus; *vbi per glacies lenis Iliſſus.* quem agnoſcunt quidam v.l. non habetur.

15 *Piger.* propter crebros flexus & reflexus. Seneca:

Qualis incertâ vagus Mæander vndâ ludit, & cedit ſibi.

Ouidius autem;

Non ſecus ac liquidis Phrygius Mæander in vndis
Ludit, & ambiguo lapſu refluitque, fluitq́;.

16 *Maligno.* cur maligno? an quia non ſatis terras, quas ſolùm radit, vndis ſuis irrigat & fecundat; ſed tantùm leuiter aſpergit, nunquam eodẽ loco ſtabilis permanens? an maligno, hoc eſt, doloſo, ſeu tortuoſo? ſanè Anna Alexiad. lib. 4. σκολιώτατον ποταμῶν ἁπάντων καὶ καμπὰς συνεχὲς ποιούμενον vocat.

22 *Durus Acarnan.* noſter durum, Statius aſperum, non alia opinor de cauſa, quàm quia Acarnanes ſtrennui bellatores fuerunt. vnde Pindarus:

Ἀχάρναι δ᾽ παλαίφατον εὐάνορες. †

† 13 *Dulcis Hymetti.* dulcis propter mellis copiam. Iuuenalis; —— *dulciq́; ſenex vicinus Hymetto.*

25 *Qua curuati litora Ponti Sunion vrget.* Pomponius Mela lib. 2. Aegæum ſtatim pelagus vaſtè longum

» litus impellit, hinc ad promontorium, quod
» Sunion vocatur, magno ambitu molliq; cir-
» cumagit.

28 *Philipis.* autographa *Philippis.*

32 *Acres.* Virgilius Georg. 3.
Veloces Spartæ catulos, acremq; moloſſum.

33 *Creſſæ* m.ſ. *Cretes.* ſed & Claudianus:
Hirſutæq; fremant Creſſæ ——

35 *At Spartanos.* Laconici canes etiam ab Euſtathio Odyſſ. ρ'. Ariſtæneto in epiſtolis, Xenophonte, Oppiano & Nemeſiano in Cynegeticis, Virgilio 3. Georg. demum Sophocle, Nonno & Claudiano cõmendantur.

36 *Nodo.* olim venaticæ canes non funibus modò, vt hîc, ſed & catenis retinebãtur. Ennius hoc docet;
Sicuti ſi quando vinclo venatica aëno
Apta ſolet cani', fortè feram ſi ex nare ſagaci
Sẽſit, voce ſua nictatq; vlulatq; ibi acutè.
vbi pro *apta*, fortè reponendum, *capta.*

46 *Picta rubenti linea pennâ.* hoc genus retis, formido dicitur; quod erat cõparatum, vt id effugere cupientes feræ in veros caſſes inciderent: eius confectionem docet Gracius in lib. de Venatione. Virgil. 3. Georg.
—— *nec caſsibus vllis*
Puniceaúe agitant pauidos formidine penna.
idem Aeneid. 12.
—— *puniceæ ſeptum formidine penna.*
Ouidius Metamorph. 15.
Nec formidatis ceruos includite pennis.
& Faſtorum 5.
—— *pauidos formidine ceruos*
Terret ——

48 *Libretur.* quidam v.l. *vibretur.*

57 *Gelidum potat Araxem.* Lucanus;
Non tibi cùm primùm gelidum tranſibis Araxem.

65 *Latiſq; feri cornibus vri.* vros fingit εὐρυμετώπους, vt loquitur Heſiodus: quod Plautus patales reddidit.

Litora ponti Sunion vrget.
Si quem tangit gloria ſiluæ,
Vocat hunc Philipis: hîc verſatur
Metus agricolis, vulnere multo
Iam notus aper. at vos laxas
Canibus tacitis mittite habenas:
Teneant acres lora Moloſſos,
Et pugnaces tendant Creſſæ
Fortia trito vincula collo.
At Spartanos (genus eſt audax
Auidumq; feræ) nodo cautus
Propiore liga: veniet tempus,
Cùm latratu caua ſaxa ſonent:
Nunc demiſſi nare ſagaci
Captent auras, luſtraq; preſſo
Quærant roſtro; dum lux dubia eſt,
Dum ſigna pedum roſcida tellus
Impreſſa tenet: alius raras
Ceruice graui portare plagas,
Alius teretes properet laqueos:
Picta rubenti linea pennâ
Vano cludat terrore feras.
Tibi libretur miſſile telum:
Tu graue, dextrâ læuâq; ſimul,
Robur lato dirige ferro:
Tu præcipites clamore feras
Subſeſſor ages: tu iam victor
Curuo ſolues viſcera cultro.
Ades en comiti diua virago,
Cuius regno pars terrarum
Secreta vacat: cuius certis
Petitur telis fera, quæ gelidum
Potat Araxen, & quæ ſtanti
Ludit in Iſtro: tua Getulos
Dextra leones, tua Cretæas
Sequitur ceruas: nunc veloces
Figis damas leniore manu.
Tibi dant variæ pectora tigres,
Tibi villoſi terga biſontes,
Latiſq; feri cornibus vri.
Quicquid ſolis paſcitur aruis;
Siue illud inops nouit Garamas,
Siue illud Arabs diuite ſilua,
Siue ferocis iuga Pyrenes,

Siue

Digitized by Google

Siue Hyrcani celant ſaltus,
Vacuiſq; vagus Sarmata campis;
Arcus metuit Diana tuos.
Tua ſi gratus numina cultor
Tulit in ſaltus, retia vinctas
Tenuere feras, nulli laqueum
Rupere pedes: fertur plauſtro
Præda gementi: tum roſtra canes
Sanguine multo rubicunda gerunt;
Repetitq; caſas ruſtica longo
Turba triumpho. en Diua faue,
Signum arguti miſere canes,
Vocor in ſiluas: hac hac pergam,
Quà via longum compenſat iter.

PHÆDRA. NVTRIX.

PH. *O magna vaſti Creta dominatrix freti;*
Cuius per omne litus innumeræ rates
Tenuere pontum, quicquid Aſſyriâ tenus
Tellure Nereus peruium roſtris ſecat;
Cur me in penates obſidem inuiſos datam,
Hoſtiq; nuptam degere ætatem in malis,
Lachrymiſq; cogis? profugus en coniux abeſt,
Præſtatq; nuptæ, quam ſolet, Theſeus fidem.
Fortis per altas inuij retro locus
Vadit tenebras miles audacis proci,
Solio vt reuulſam regis inferni abſtrahat,
Pergit furoris ſocius: haud illum timor
Pudorq; tenuit: ſtupra & illicitos toros
Acheronte in imo quærit Hippolyti pater.
Sed maior alius incubat mœſtæ dolor:
Non me quies nocturna, non altus ſopor
Soluêre curis: alitur, & creſcit malum,
Et ardet intus, qualis Æthnæo vapor
Exundat antro: Palladis telæ vacant,
Et inter ipſas penſa labuntur manus.
Non colere donis templa votiuis libet,
Non inter aras Atthidum miſtam choris,
Iactare tacitis conſcias ſacris faces;
Nec adire caſtis precibus aut ritu pio
Adiudicatam præſidem terræ deam.
Iuuat excitatas conſequi curſu feras,
Et rigida molli geſa iaculari manu.
Quò tendis anime? quid furens ſaltus amas?

71 *Vagus.* carens certis ſedibus Papinius;
Qua modò Marcomanos poſt horrida bella vagoſq;
Sauromatas.
& alio loco;
—— *mutatoreſq; domorum*
Sauromatæ ——
Sauromatæ & Sarmatæ iidem ſunt.
75 *Tenuere.* quia ſicut aues glutino, ſic feræ retibus tenentur. ideo Varro, in Parmenone, retia viſcum appellat:
Lepuſculi timentis hoc quadrangulum
Dedit Diana rete nexile, arcyas,
Viſcum fugarum lineamq; compedem.
77 *Gementi.* Virgilius;
Nec ceſſant plauſtris vectare gementibus ornos.
quidam m. ſ. *trementi.*
Roſtra. impropriè, pro rictibus.

84 *O magna vaſti Creta dominatrix freti.* hunc locum in Solini emendationibus expoſui. nunc addo Thucydidis iſta è lib. 1. Μίνως γὰρ παλαιότατος ὧν ἀκοῇ ἴσμεν, ναυτικὸν ἐκτήσατο, καὶ τῆς νῦν Ἑλληνικῆς θαλάσσης ἐπὶ πλεῖστον ἐκράτησε, καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων ἦρξέ τε, &c.
91 *Quam ſolet.* quam præſtitit Ariadnæ, Helenæ, Hippolytæ, Melibœæ, aliiſque non paucis, Catullo, in carmine de nuptiis Pelei & Thetidis, Athenæo li. 13. Ouidio in Epiſt. Helenæ, & Plutarcho in Theſeo, auctoribus.
92 *Inuij retro.* alibi ait;
Acheron inuius Renauigari.
93 *Audacis proci.* Pyrithoi Proſerpinam Ditis thalamo deducere adorti.
97 *Hippolyti.* hic primo vocabatur Demophon, teſte Plutarcho in Theſeo; teſte verò Pauſania, Tyndarides: quomodo illū vocauit Plinius lib. 29. hiſt. natural cap. 1. poſtea dictus Virbius.
102 *Palladis telæ.* Pallas arti textoriæ & lanificæ præficitur ab Ouidio, Ariſtide, & Claudiano, cuius quidem lib. 2. in Eutrop. ſunt hæc;
Tu potes alterius ſtudiis hærere Mineruæ,
Et telas non tela pati ——
alterius, dicit ex eorum ſententia, qui Mineruam lanificiorum præſidem, à bellica Minerua ſeiungebant.
109 *Iuuat.* apud Ouidium in Heroid. epiſt. ait Phædra;
Iam quoque, vix credas, ignotas mittor in artes,
Eſt mihi per ſæuas impetus ire feras.
In nemus ire libet, preſſiſq; in retia ſeruis
Hortari celeres per iuga longa canes.

Digitized by Google

114 *Genitrix tui me, &c.* Euripides, Hippolyto;

Φαι. ὦ τλῆμον, οἷον μῆτερ ἠράσθης ἔρον;
Τρο. ὃν ἔσχε ταύρου, τέκνον, ἢ τί φῂς τόδε;

Paſiphaes amor à Marone, in Sileno, deſcribitur: fabulam verò ἀλληγορικῶς expoſuit Natalis lib. 6. Mytholog. c. 5.

116 *Toruus.* proprium tauri epithetum. nam à tauro fit toruus, & à ferocia taurorum toruitas dicta eſt, teſte Sex. Pompeio.

127 *Iungitur ſemper nefas.* ideo Euripides in Hippol. ait;

πελᾶ τήσεταί τι καινὸν δόμοις.

128 *Clara.* o. v. l. *cara*, ſed alterum malo.

131 *In primo obſtitit.* amandi peritiſſimi Naſonis præceptum eſt amori venienti occurrere, ne ſerò medicina paretur,

Cùm mala per longas inualuere moras.

135 *Verè inſolens.* duo m. ſ. cod *veri.* iidem paucis verſibus interpoſitis *aggrauas*, pro *grauas.*

Fatale miſeræ matris agnoſco malum:
Peccare noſter nouit in ſiluis amor.
Genitrix tui me miſeret: infando malo
Correpta, pecoris efferi ſæuum ducem
Audax amaſti. toruus, impatiens iugi,
Adulter ille, ductor indomiti gregis:
Sed amabat aliquid: quis meas miſeræ Deus,
Aut quis iuuare Dædalus flammas queat?
Non, ſi ille remeet arte Mopſopiâ potens;
Qui noſtra cæcâ monſtra concluſit domo;
Promittat vllam caſibus noſtris opem.
Stirpem peroſa Solis inuiſi Venus,
Per nos catenas vindicat Martis ſui,
Suasq́; probris omne Phœbeum genus
Onerat nefandis: nulla Minois leui
Defuncta amore eſt. iungitur ſemper nefas.
NVT. *Theſea coniux, clara progenies Iouis,*
Nefanda caſto pectore exturba ocyus,
Extingue flammas, néve te diræ ſpei
Præbe obſequentem. quiſquis in primo obſtitit,
Repulitq́; amorem; tutus ac victor fuit:
Qui blandiendo dulce nutriuit malum;
Serò recuſat ferre, quod ſubiit, iugum.
Nec me fugit, quàm durus, & veri inſolens,
Ad recta flecti regius nolit tumor.
Quemcunque dederit exitum caſus, feram:
Fortem facit vicina libertas ſenem.
[*Obſtare primum eſt velle, nec labi via:*
Pudor eſt ſecundus, noſſe peccandi modum.]
Quò miſera pergis? quid domum infamẽ grauas,
Superasq́; matrem? maius eſt monſtro nefas:
Nam monſtra fato, moribus ſcelera imputes.
Si, quòd maritus ſupera non cernit loca,
Tutum eſſe facinus credis, & vacuum metu;
Erras. teneri crede Lethæo abditum
Theſea profundo, ferre perpetuam Stygem.
Quid ille? lato maria qui regno premit,
Populisq́; reddit iura centenis pater,
Latêre tantum facinus occultum ſinet?
Sagax parentum eſt cura. credamus tamen
Aſtu doloq́; tegere nos tantum nefas.
Quid ille, rebus lumen infundens ſuum
Matris parens? quid ille, qui mundum quatit,
Vibrans coruſcâ fulmen Æthnæum manu

Sator

Digitized by Google

Sator deorum? credis hoc poſſe effici,
Inter videntes omnia vt lateas auos?
Sed, vt ſecundus numinum abſcondat fauor
Coitus nefandos, vtq; contingat ſtupro
Negata magnis ſceleribus ſemper fides:
Quid pœna præſens, conſcius mentis pauor,
Animusq; culpâ plenus, & ſemet timens?
Scelus aliqua tutum, nulla ſecurum tulit.
Compeſce amoris impij flammas precor,
Nefasq; ; quod non vlla tellus barbara
Commiſit vnquam, non vagus campis Geta,
Non inhoſpitalis Taurus, aut ſparſus Scythes.
Expelle facinus mente caſtifica horridum,
Memorq; matris, metue concubitus nouos.
Miſcere thalamos patris & gnati apparas,
Vteroq; prolem capere confuſam impio?
Perge, & nefandis verte naturam ignibus.
Cur monſtra ceſſant? aula cur fratris vacat?
Prodigia toties orbis inſueta audiet,
Natura toties legibus cedet ſuis;
Quoties amabit Creſſa. PH. *quæ memoras ſcio*
Vera eſſe nutrix: ſed furor cogit ſequi
Peiora: vadit animus in præceps ſciens,
Remeatq;, fruſtra ſana conſilia appetens:
Sic cùm grauatam nauita aduersâ ratem
Propellit vndâ; cedit in vanum labor,
Et victa prono puppis aufertur vado.
Quod ratio poſcit, vincit ac regnat furor,
Potensq; totâ mente dominatur Deus.

161 *Quid pœna præſens, conſcius mentis pauor.* hæc plurium v. lib. ſcriptura mihi placet. huc ſpectant iſta Iuuenalis Sat. 13.

Exemplo quodcũq; malo committitur, ipſi
Diſplicet auctori. prima eſt hæc vltio, quòd ſe
Iudice nemo nocens abſoluitur: improba quamuis
Gratia fallacis prætoris vicerit vrnam.

Et eadem Satyra;

— cur tamen hos tu
Euaſiſſe putes, quos diri conſcia facti
Mens habet attonitos, & ſurdo verbere cædit
Occultum quatiente animo tortore flagellum? &c.

multa huc pertinentia Cicero Orat. in Piſonem, & in paradoxis, quæ apud illum legi malo. In quibuſdã lib. *conſcia noctis pauor.*

163 *Scelus aliqua tutum, nulla ſecurum tulit.* aſcribam Senecæ Philoſophi verba, è quibus hæc ſententia deſumta videtur, & quorum collatione faciliùs intelligetur. locus eſt epiſt. 98. Tuta ſcelera eſſe, ſecura non poſſunt. quare? quia prima illa & maxima peccantium eſt pœna, peccaſſe. Nec vllum ſcelus (licet illud fortuna exornet muneribus ſuis, licet tueatur ac vindicet) impunitum eſt, quia ſceleris in ſcelere ſupplicium eſt. Sed nihilominus & hæc & illa (ſecundæ pœnæ) premunt ac ſequuntur, timere ſemper & expaueſcere & ſecuritati diffidere. Illic diſſentiamus cum Epicuro, vbi dicit nihil iuſtum eſſe naturâ, & crimina vitanda eſſe, quia metus vitari non poſſit. hîc conſentiamus, mala facinora conſcientiâ flagellari, & plurimum illi tormentorũ eſſe, eo quòd perpetuò illam ſolicitudo vrget ac verberat, quod ſponſoribus ſecuritatis ſuæ non poteſt credere. Hoc enim ipſum argumentum Epicuri eſt, naturâ nos à ſcelere abhorrere, quòd nulli non etiam inter tuta timor eſt. Multos fortuna liberat pœnâ, metu neminem. quare? quia infixa nobis eius rei auerſatio eſt, quam natura damnauit. Ideo nunquam fides latendi fit etiam latentibus, quia coarguit illos conſcientia, & ipſos ſibi oſtendit. Proprium autem eſt nocentium trepidare. Malè de nobis actum erat, quòd multa ſcelera legem & iudicem effugiunt & ſcripta ſupplicia, niſi illa naturalia & grauia de præſentibus ſoluerent, & in locum patientiæ timor cederet. hæc Seneca. nonnulla quoque hac de re Cicero lib. 1. de legib. ſcripſit.

Hic

172 *Ignibus.* Horatius lib. 1. carmin. ode 27.

— Venus
Non erubeſcendis adurit ignibus.

ſed ſanè poetis familiare vſque adeò eſt ignem pro amore & venerea libidine ponere, vt putidum ſit exemplis id confirmare. Sacræ etiam litteræ eodem quandoque modo ignem accipiunt. legitur Iobi 31. Ignis vſque ad perditionem omnia deuorans, & omnia eradicans genimina. & illud Pſalmo 57. Supercidit ignis, & non viderunt Solem. Sic enim ignem D. Auguſtinus eo loco interpretatur.

177 *Sed furor cogit ſequi Peiora.* Euripides.

τὰ χρήστ᾽ ἐπιστάμεσθα καὶ γιγνώσκομεν,
οὐκ ἐκπονοῦμεν δ᾽.

apud Ouidium Medea inquit:

— ſcio meliora, proboq;
Deteriora ſequor —

Petrarcha;

Cerco del viuir mio nouo conſiglio
Et veggio il meglio, & al peggior m'appiglio.

180 *Sic cùm grauatam* Virgil. 1. Georg.

Non aliter quàm qui aduerſo vix flumine lembum
Remigiis ſubigit, ſi brachia fortè remiſit,
Atque illum in præceps prono rapit alueus amne.

Digitized by Google

Hic volucer omni regnat in terrâ potens, “
Ipſumq́; flammis torret indomitis Iouem: “
Gradiuus iſtas belliger ſenſit faces,
Opifex triſulci fulminis ſenſit deus;
Et, qui furentes ſemper Æthnæis iugis
Verſat caminos, igne tam paruo calet:
Ipſumq́; Phœbum, tela qui neruo regit,
Figit ſagittâ certior miſſâ puer;
Volitatq́; cælo pariter, & terris grauis.
NVT. *Deum eſſe Amorem, turpi ſeruitio fauens*
Finxit libido; quoq́; liberior foret,
Titulum furori numinis falſi addidit.
Natum per omnes, ſcilicet, terras vagum
Erycina mittit: ille per cælum volans,
Proterua tenerâ tela molitur manu,
Regnumq́; tantum minimus in ſuperos habet.
Vana iſta demens animus aſciuit ſibi,
Venerisq́; numen finxit, atque arcus dei.
Quiſquis ſecundis rebus exſultat nimis, “
Fluitq́; luxu, ſemper inſolita appetens; “
Hunc illa magnæ dira fortunæ comes “
Subit libido: non placent ſuetæ dapes, “
Non tecta ſani moris, aut vilis cibus.
Cur in penates rariùs tenues ſubit
Hæc delicatas eligens peſtis domos?
Cur ſancta paruis habitat in tectis Venus,
Mediumq́; ſanos vulgus affectus tenet,
Et ſe coërcent modica? contrà diuites,
Regnoq́; fulti, plura quàm fas eſt, petunt?
Quod non poteſt, vult poſſe, qui nimium poteſt. “
Quid deceat alto præditam ſolio vides:
Metue ac verere ſceptra remeantis viri.
PH. *Amoris in me maximum regnum fero,*
Reditusq́; nullos metuo. non vnquam ampliùs
Conuexa tetigit ſupera; qui merſus ſemel
Adiit

185 *Regnat.* Euripides Amorem deorum omniũ ſupremum eſſe cecinit, his verſibus:

ἔρωτα δ᾽ ὅστις μὴ θεὸν κρίνει μέγαν,
καὶ τῶν ἁπάντων δαιμόνων ὑπέρτατον,
ἢ σκαιός ἐστιν ἢ καλῶν ἄμοιρος
οὐκ οἶδε τὸν μέγιστον ἀνθρώποις θεόν.

& Ouidius, de amore:

Regnat, & in ſuperos ius habet ille deos.

187 *Gradiuus iſtas belliger.* non ſine cauſa addit *belliger.* quia Romani Martem ſæuientem, & bellum ac cędes ſpirantem, Gradiuum; eundem verò tranquillum ac pacificum, Quirinum appellabant, vt præter ceteros docet Silueſter Aldobrandinus in commentar. lib. 1. Inſtitutionum Iuſtiniani Imperatoris pag. 16. Vnde verò Gradiuus dicatur, docet Feſtus; & Iulianus Aurel. lib. 1. de cognom deorum cap. 6 & Lilius Syntag. 10.

191 *Ipſumq́;.* v. l. *Iaſumq́;.*

192 *Figit ſagittâ certior miſſâ puer.* apud Ouid. Phœbus ſic queritur:

Certa quidem noſtra eſt, noſtra eſt tamen vna ſagitta
Certior, in vacuo quæ pectore vulnera fecit.

huc ergo reſpicit Seneca. Qui Cupidini ſagittas tribuit, quia formoſi eminus feriunt. Xenophon ἀπομνημ. α΄, ἴσως δὲ καὶ οἱ ἔρωτες τοξόται διὰ τοῦτο καλοῦνται, ὅτι καὶ πόρρωθεν οἱ καλοὶ τιτρώσκουσι.

201 *Vana iſta demens animus.* Archias poëta, quem Cicero defendit;

οὐχ ὁ ἔρως ἀδικεῖ μερόπων γένος, ἀλλ᾽ ἀκόλαστοι
ψυχαῖς ἀνθρώπων ἔσθ᾽ ὁ ἔρως πρόφασις.

ſatis confirmans ea, quæ noſter poëta hoc loco ſapientiſſimè ſcribit. huc refer illud diuini poëtæ;

—— an ſua cuiq; deus fit dira cupido.

Michaël Marullus, de amore:

Qui cælo dignati? homines. quæ cauſa coëgit?
Mitior auctore eſt credita culpa deo.

205 *Hunc illa.* ex ciborum copia & varietate naſci amorem teſtatur Phocyllid.

οὐκ ἀγαθὸν πλεονάζον ἔφυ θνητοῖσιν ὄνειαρ·
ἡ πολλὴ δὲ τρυφὴ πρὸς ἀμέτρους ἕλκει ἔρωτας.

D. Hieronymus, ad Furiam de viduitate „ ſeruandâ: Adoleſcentia, feruente cibis corpore, de caſtitate ſecura eſt? neque verò hæc dicens condemno cibos, „ quos Deus creauit ad vtendum cum gratiarum actione: ſed iuuenibus ac puellis incentiua aſſero voluptatum. Non „ Aethnæi ignes, non Vulcania tellus, non Veſuuius & Olympus tantis ardoribus æſtuant, vt iuueniles medullæ vi- „ no plenę & dapibus inflammatæ. In quibus verbis vox *Olympus* ſuperuacua aut mendoſa eſt, aut notandũ Olympo idem quod Aethnæ olim accidiſſe. quod de Olympo ad mare rubrum ſito traditur. Omnino conſulenda cenſeo vetera exemplaria, quæ vulgaris ſemper ſunt fideliora. Gratianus etiam diſtinctione 44. cap. 1. ita ſcripſit, ſi „ memini: Ventris namque ingluuies ad luxuriam prouocat facilè, & omne bonum opus diſſoluit.

208 *Cur in penates rariùs tenues ſubit?* an quia, teſte Apuleio lib 5. aſini, ſobrietas Veneris eſt inimica? Sine Cerere & Baccho, ait ille, friget Venus. Athenæus lib. 6. ex Euripide, ἐν πλησμονῇ τοι Κύπρις, ἐν πεινῶντι δ᾽ οὔ. Idem lib. 1. ἐν πλησμονῇ γὰρ Κύπρις. ἐν γὰρ τοῖς κακῶς πράττουσιν οὐκ ἔνεστιν Ἀφροδίτη βροτοῖς.

Digitized by Google

Adijt ſilentem nocte perpetuâ domum.
NVT. *Ne crede, Ditis cluſerit regnum licet,*
Caniſq́ dirus Stygius obſeruet fores:
Solus negatas inuenit Theſeus vias.
PH. *Veniam ille amori forſitan noſtro dabit.*
NVT. *Immitis etiam coniugi caſtæ fuit,*
Experta ſæuam eſt barbara Antiope manum.
Sed poſſe flecti coniugem iratum puta:
Quis huius animum flectet intractabilem?
Exoſus omne feminæ nomen fugit,
Immitis annos cælibi vitæ dicat,
Connubia vitat. genus Amazonium ſcias.
PH. *Hunc in niuoſi collis hærentem iugis,*
Et aſpera agili ſaxa calcantem pede,
Sequi per alta nemora, per montes placet.
Reſiſtet ille, ſeq́ mulcendum dabit.
NVT. *Caſtoſq́ ritus Venere non caſtâ exuet.*
Tibi ponet odium; cuius odio forſitan
Perſequitur omnes. PH. *precib. haud vinci poteſt?*
NV. *Ferus eſt.* PH. *amore didicimus vinci feros.*
NV. *Fugiet.* PH. *per ipſa maria, ſi fugiat, ſequar.*
NV. *Patris memēto.* PH. *meminimus matris ſimul.*
NV. *Genus omne profugit.* PH. *pellicis careo metu.*
NV. *Aderit maritus.* PH. *nempe Pirithoi comes.*
NV. *Aderitq́ genitor.* PH. *mitis Ariadnæ pater.*
NV. *Per has ſenectæ ſplendidas ſupplex comas,*
Feſſumq́ curis pectus, & cara vbera
Precor; furorem ſiſte, téque ipſam adiuua.
Pars ſanitatis, velle ſanari, fuit.
PH. *Non omnis animo ceſſit ingenuo pudor.*
Paremus altrix. qui regi non vult amor
Vincatur. haud te fama maculari ſinam.
Hæc ſola ratio eſt, vnicum effugium mali:
Virum ſequamur: morte præuertam nefas.
NV. *Moderare alumna mentis effrenæ impetus,*
Animos coërce: dignam ob hoc vitâ reor,
Quòd eſſe temet autumas dignam nece.
PH. *Decreta mors eſt, quæritur fati genus:*
Laqueóne vitam finiam, an ferro incubem,
An miſſa præceps arce Palladiâ cadam?
Prô caſtitatis vindicem armemus manum.
NV. *Sic te ſenectus noſtra præcipiti ſinet*
Perire letho? ſiſte furibundum impetum.
Haud facilè quiſquam ad vitam reuocari poteſt.

PH. *Pro-*

226 *Antiopē.* idem Ouidius & Higynus tradunt. Sed Pauſanias: Ἀθηναῖοι δὲ φασὶν ἐπεί τε ἦλθον Ἀμάζονες Ἀντιόπην μὲν ὑπὸ Μολπαδίας τοξευθῆναι. Ceterùm Clydimus hiſtoriæ ſcriptor credidit Amazona, quæ fuit Theſei vxor, Hippolytam vocatam fuiſſe; ſed Plutarchus id referens, in Theſeo, perpetuò Antiopen vocat.

241 *Patris memento.* qui Scyllam per mare crinibus tractam malè multauit. Virgilius in Ciri. alij aliter, ego ſic intelligo.

245 *Splendidas.* capilli cani ſplendorem argenti æmulantur. Vnde Martialis:
Et facies multo ſplendeat alba pilo.

252 *Hæc ſola ratio eſt.* Crates primum amoris remedium aiebat eſſe famem, ſecundum tempus, tertium reſtim. Laërt. in eius vita. Eam verò ſententiā ſic Crates expreſſit:
ἔρωτα παύει λιμός. εἰ δὲ μή, χρόνος.
ἐὰν μηδὲ ταῦτα τὴν φλόγα σβέσῃ,
θεραπεία σοὶ τὸ λοιπὸν ἡ τήθω βρόχος.

259 *Arce Palladia.* Athenis enim Pallas in arce colebatur, quia arcibus præſidere putabant. Catullus:
Diua quibus retinens in ſummis vrbibus arces.
quo loco vide Muretum.

Digitized by Google

PH. *Prohibere ratio nulla periturum poteſt,*
Vbi quis mori conſtituit, & debet mori.
NVT. *Solamen annis vnicum feſſis, hera.*
Si tam proteruus incubat menti furor,
Contemne famam: fama vix vero fauet,
Peius merenti melior, & peior bono.
Tentemus animum triſtem & intractabilem:
Meus iſte labor eſt, aggredi iuuenem ferum,
Mentemq́ ſæuam flectere immitis viri.

CHORVS.
Sapphici & Anapæſtici.

Diua non miti generata ponto;
Quam vocat matrem geminus Cupido.
Impotens flammis ſimul & ſagittis
Iſte laſciuus puer, & renidens,
Tela quàm certo moderatur arcu!
Labitur totas furor in medullas,
Igne furtiuè populante venas:
Non habet latam data plaga frontem;
Sed vorat tectas penitus medullas.
Nulla pax iſti puero: per orbem
Spargit effuſas agilis ſagittas,
Quæq́ naſcentem videt ora ſolem,
Quæq́ ad Heſperias iacet ora metas,
Si qua feruenti ſubiecta Cancro eſt,
Si qua Parrhaſiæ glacialis Vrſæ
Semper errantes patitur colonos,
Nouit hos æſtus. iuuenum feroces
Concitat flammas, ſenibusq́ feſſis
Rurſus extinctos reuocat calores:
Virginum ignoto ferit igne pectus,
Et iubet cælo ſuperos relicto
Vultibus falſis habitare terras.
Theſſali Phœbus pecoris magiſter
Egit armentum, poſitoq́ plectro
Impari tauros calamo vocauit.
Induit formas quoties minores,

Ipſe

273 *Diua non miti generata ponto.* Muſæus:
ἀγνώσσεις ὅτι Κύπρις ἀπόσπορός ἐστι θαλάσσης.
Ouidius:
—— *quia mater amorum*
Nuda Cythereacis edita fertur aquis.
idem affirmant præter Solinum in Ponticis, Virgilius, Tibullus, Auſonius, aliique. cur verò è mari nata fingatur, ex Porphyrij & Iubæ auctoritate ſcribit Placiades Mytholog. lib. 2. Vide Euſebium lib. 3. Præparat. Euangel. cap. 3. Clementem Aegyptiũ lib. 1. Pædag. Ariſtotelem lib. 2. Rhet. ad Theodect. & Heraclidem Ponticum, in allegoriis Homericis.

274 *Quam vocat matrē geminus Cupido.* alter vulgaris, diuinus alter, de quibus Plato in Sympoſio, & latiùs egit Lucianus in dialogo ἔρωτες: vel ἔρως καὶ ἀντέρως, de quibus Cælius Chalcagninus ſingularem libellum compoſuit, & quorum meminerunt Cælius Rhodigin lib. 16. antiq. lect. & lib. 23 ac Auguſtinus Nyphus, de amore cap. 19. 60. & 98. eodem ſenſu noſter ait Oedipi actu 3.
Concinit thedas geminus Cupido.
Horatius etiam Venerem ſæuam Cupidinum matrem vocauit, lib. 4. od. 1. & lib. 1. ode 19. quo loco Lambinus inquit: Multos eſſe vnius Veneris Cupidines, à nemine, quod ſciam, traditur. ego verò à multis hoc traditum eſſe ſcio. Orpheus:
ὑμνέομεν σεμνὴν πολυώνυμον ἀφρογενείης,
καὶ πηγὴν μεγάλην βασιλήϊον, ἧς ἄπο πάντες
ἀθάνατοι πτερόεντες ἀνεβλάστησαν ἔρωτες.
Ouidius lib. 1. Faſtor.
Alma faue dixi geminorum mater amorum. & 3. Amor.
Quære nouum vatem tenerorum mater amorum.
apud Stobæum Orphei exſtat hymnus in Venerem, vbi inter cetera nominatur μῆτερ ἐρώτων. Non ignoro Claudianum ſcribere;
Mille pharetrati ludũt in margine fratres
Ore pares, æuo ſimiles, gens mollis amorũ:
Hos nymphæ pariunt, illum Venus aurea ſolum
Edidit. ——
Sed, vt exiſtimo, Claudianus Philoſtratum, alij alios ſequi maluerunt.

276 *Iſte laſciuus puer.* pueri figura Cupido fingitur. Moſchus de amore fugitiuo: ἔστι δ᾽ ὁ παῖς. Marull.
Quis puer hic? Veneris plena quæ cauſa pharetra?
Non bene prouiſus certa quòd arma mouet.
Cur ſine veſte deus? ſimplex puer odit opertum.
Vnde puer? pueros quòd facit eſſe ſenes.
Porrò locus hic in ſcriptis cod plerisque ſic legitur:
Impotens flammis ſimul & ſagittis
Iſte laſciuus puer & renidens
Tela quàm certo moderatur arcu!
Labitur totas furor in medullas,
Igne furtiuè populante venas.
& paulo pòſt iidem continent;
Quæq́ naſcentem videt ora Solem,
Quæq́ ad Heſperias iacet ora metas.

Digitized by Google

Ipſe qui cælum nebulasq́ ducit?
Candidas ales modò mouit alas,
Dulcior vocem moriente cygno:
Fronte nunc toruâ petulans iuuencus
Virginum ſtrauit ſua terga ludo,
Perq́ fraternos noua regna fluctus,
Vngulâ lentos imitante remos,
Pectore aduerſo domuit profundum,
Pro ſuâ vector timidus rapinâ.
Arſit obſcuri dea clara mundi
Nocte deſertâ, nitidosq́ fratri
Tradidit currus aliter regendos.
Ille nocturnas agitare bigas
Diſcit, & gyro breuiore flecti.
Nec ſuum tempus tenuere noctes,
Et dies tardo remeauit ortu,
Dum tremunt axes grauiore curru.
Natus Alcmenâ poſuit pharetram,
Et minax vaſti ſpolium leonis,
Paſſus aptari digitis ſmaragdos,
Et dari legem rudibus capillis:
Crura diſtincto religauit auro,
Luteo plantas cohibente ſocco:
Et manu, clauam modò qua gerebat,
Fila deduxit properante fuſo.
Vidit Perſes, ditisq́ ferax
Lydia regni, deiecta feri
Terga leonis, humerisq́ quibus
Sederat alti regia cæli,
Tenuem Tyrio ſtamine pallam.
Sacer eſt ignis (credite læſis)
Nimiumq́ potens; quà terra ſalo
Cingitur alto; quaq́ ætherio
Candida mundo ſidera currunt.
Hæc regna tenet puer immitis,
Spicula cuius ſentit in imis
Cærulus vndis grex Nereidum,
Flammamq́ nequit releuare mari.
Ignes ſentit genus aligerum.
Venere inſtinctus ſuſcipit audax
Grege pro toto bella iuuencus.
Si coniugio timuere ſuo,
Poſcunt timidi prælia cerui,
Et mugitu dant concepti

299 *Nebulasq́ ducit.* plurimæ membranæ; *fecit*, pro *ducit.*

301 *Dulcior vocem moriente cygno.* Callimachus, Aeſchylus, Theocritus, Ariſtophanes, Antipater, Euripides, Plato, Ariſtoteles, Aegyptij ſacerdotes, Philoſtratus, Oppianus, Tzetzes, Lucretius, Ouidius, Seneca, Martialis, nec non Cicero Tuſcul. quæſt. 5. Wottonus lib. 7. cap. 148. & Hieron. Cardanus de ſubtilit. libro 10. teſtantur cygnos cum cãtu & voluptate mori. Athenæus verò, Aelianus, Plinius, & ex recentioribus Iul. Scaliger exercitat. ad Cardanum libro 15. nec non Brodeus comment. in Epigr. Græca, & Pierius lib. 23. Hieroglyph. totum illud fabuloſum eſſe contendunt. quorũ ſententiam, quia veritati conſentaneã cõperio, lubẽs amplector.

Cygno. ſic Ouidius, in epiſt.

Sic vbi fata vocãt vdis abiectus in herbis
Ad vada Mæandri concinit albus olor.

& Faſtorum 2.

Flebilibus numeris veluti canentia dura
Traiectus penna tempora cantat olor.

304 *Perq́ fraternos.* per mare Neptuni, qui apud Homerum Iliad. ό. ait:

τρεῖς γάρ τ' ἐκ Κρόνου εἰμὲν ἀδελφεοὶ, οὓς τέκε Ῥέα,
Ζεὺς καὶ ἐγὼ, τρίτατος δ' Ἀΐδης ἐνέροισιν ἀνάσσων·
τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται, ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς·
ἤτι ἐγὼν ἔλαχον πολιὴν ἅλα ναιέμεν αἰεὶ παλλομένων.

Næuius, in carmine belli Punici;

Summi deum regis fratrem Neptunum, regnatorem marũm.

Mala regna. hoc malim propter maris naturam, quàm *noua regna*, quod in Winckeliano cod. habetur.

308. *Arſit obſcuri dea clara mundi.* Luna, teſtibus Theocrito εἰδ'. 3. & 21. Catullo, & Ouidio, Endymionem, Calyces & Aetlij, ſeu Iouis F. amauit, eiq́ue in montibus Aſelenis concubuit, vt ſcribunt Rhianus & Nicander hiſtoricus. fictionis cauſam habes apud Plinium, in naturali hiſtoria.

Obſcuri dea clara mundi. pleriq. candẽ Lunam, Dianam, ac Proſerpinã eſſe contendũt.

325 *Deiecta.* in meo m.ſ. eſt *reiecta.*

337 *Ignes ſentit genus aligerum.* Virgil. 3. Georg.

Omne adeò genus in terris hominumq́ ferarumq́,
Et genus æquoreum, pecudes, pictæq́ volucres
In furias, Veneremq́ ruunt. amor omnibus idem.

338 *Venere inſtincti, quàm magna.* tres lib.

Digitized by Google

Signa furoris: tunc virgatas
India tigres decolor horret.
Tunc vulnificos acuit dentes
Aper, & toto eſt ſpumeus ore.
Pœni quatiunt colla leones,
Cùm mouit amor: tum ſilua gemit
Murmure ſæuo. amat inſani
Bellua ponti, Lucæq; boues.
Vendicat omnes natura ſibi.
Nihil immune eſt, odiumq; perit,
Cùm iuſſit amor; veteres cedunt
Ignibus iræ. quid plura canam?
Vincit ſæuas cura nouercas.

vet. habēt. *Venere inſtinctus ſuſcipit audax, Grege pro toto, bella iuuēcus.* de quibus bellis conſule Virgil. Georg. 3. ac eius imitatorem Oppianum 2. Cyneget.

346 *Spumeus.* apri à Lucretio Spumigeri, à Virgilio ſpumantes dicuntur.

350 *Lucæq; boues.* ſuaues ſunt hoc loco interpretes noſtri, reponentes, *Luciq; boues*; & ne patellę dignum deſit operculum, idipſum interpretantes, boues luci, id eſt, in ſilua incædua verſari ſolitos. At Ennius inquit;

Priùs pariet locuſta Lucam bouem.

& Lucretius lib. 5.

Inde boues Lucas turrito corpore tetros
Anguimanos belli docuerūt volnera Pœni
Sufferre ——

Plinius Hiſt. natural. lib. 8. Elephantos Italia primùm vidit Pyrrhi regis bello, & boues Lucas appellauit. Latiùs etiam hac de re πολυγραφότατος ille Varro lib. 6. de lingua Latina; Luca bos, inquit, elephas: cur ita ſit dicta, duobus modis inuenio ſcriptum. nam in C. Aelij commentario erat, à Libycis Lucas; & in Virginij comment. ab Lucanis Lucas, ab eo quòd noſtri maximam quadrupedem, quam ipſi haberent, vocarent bouem, & cùm in Lucanis, Pyrrhi bello, primùm vidiſſent apud hoſteis elephantos, identidem quadrupedes cornutas (nam quos dentes multi dicunt, ſunt cornua) Lucam bouem appellaſſe. Si à Libya dictæ ſunt Lucæ; pantheræ & leones non Africanæ beſtiæ dicerentur, ſed Lucæ: ſi ab Lucanis dictæ; vrſi cur potiùs Lucani, quàm Luci dicti? Quare ego arbitror potiùs Lucas ab luce: quòd longè relucebant propter inauratos regios clypeos; quibus eorum tum ornatæ erant turres. Hæc ille: cuius verba facilè apparet non eſſe mendoſa, & Vertranium Maurum; qui pro, *Vrſi cur potiùs Lucani, quàm Luci dicti*, legendum coniicit, *v. c. p. L. quàm lupi d.* Varronis verba, ſatis per ſe dilucida & aperta, non ſatis aſſecutum fuiſſe.

355 *Sæuas cura nouercas.* nouercæ funeſtæ nominantur infrà actu 5. ſæuæ à Seneca Octauiæ actu 1. Virg. 2 Georg. Ouidio 2. triſtium, Valerio Flacco Argon. 5. & Papinio 2. ſiluar. terribiles ab Ouidio 1. Metam. iniuſtæ à Virgilio in eclogis; diræ ab Ouidio in epiſt. & Claudiano 3. de raptu. Seneca Hercule Fur. actu 1. —— *facere ſi quicquam apparo Dignum nouerca* —— & Hercule Fur. actu 5. —— *ô nouercales manus!* Agamemn. actu 2. —— *quod nouercales manus Auſæ* —— Afranius, Diuortio: *Mulier, nouercæ nomen huic adde impium.* Ceſtius Pius, apud Senecam controuerſ. lib. 4. Sed adhuc, inquit, crudelis & pertinax nouerca, poſt omnia deuicta nihilominus ſæuit. Euripides, Ione: φθονεῖν γὰρ φασὶ μητρυιὰς τέκνοις. & Alceſtide; ἐχθρὰ γὰρ ἡ 'πιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις τοῖς πρόσθ', ἐχίδνης οὐδὲν ἠπιωτέρα. nec non: προγόνοις δ' ἀμαρτῇ δυσμενεῖς ἀεί ποτε. harum perfidia & erga priuignos odium patet etiam ex quodam Diocletiani & Maximiani reſcripto l. 1. C. quib. cauſis ceſ. long. temp. præſcr. atque ea cauſſa eſt cur Caius noſter l. 4. D. de inof. teſtam. ſcripſerit: Non eſt conſentiendum parentibus, qui iniuriam aduerſus liberos ſuos teſtamento inducūt: quod plerumque faciunt, malignè contra ſanguinem ſuum inferentes iudicium, nouercalibus delinimentis inſtigationibuſque corrupti. Quæ verba libri Etruſci, quos ſequitur Iacob. Labittus Indicis pag. 47. col. 4. & Cuiacius lib. 2. obſeruat. cap. 21. præferunt eſſe deſumta ex Caij lib. ſingulari ad legem Gliciam, non, vt voluit Haloander, Leuticam: in ceteris codicibus tribuuntur Maximo ad legem Falcidiam: quod placuit Eguinario Baroni, in commentario legis illius, quia, inquit, Maximum ad legem hanc ſcripſiſſe conſtat, vnde conſtet, ille non expreſſit. conſtat ex l. 125. D. de leg. 1. in Π. Florentinis inſcriptione. Nonnulla de nouercarum ſæuitia & iniquitate habes apud Silueſt. Aldobrandin. §. ſocrum quoque. Inſtit. de nupt.

ACTVS SECVNDVS.

PHAEDRA. NVTRIX.

Altrix profare, quid feras? quònam in loco eſt?
NVT. *Spes nulla tantum poſſe leniri malum,*
Finiſq; flammis nullus inſanis erit.
Torretur æſtu tacito, & incluſus quoque, "
Quamuis tegatur, proditur vultu furor. "
Erumpit oculis ignis, & lapſæ genæ

360 *Quamuis tegatur.* cùm ceteræ affectiones animi vultu indicentur, tum potiſs. amor. Seneca Agamemn. actu 5. & Hercul. Oetæo actu 2.

Vultuſq; ipſi ſcelera truculenti ferunt. &: *Vultus loquitur quodcumque negas.*

Ouid. 2. Metamorph.

Heu quàm difficile eſt crimen non prodere vultu!

& idem in epiſt. Paridis:

—— *quis namque abſconderet ignem,*
Lumine qui ſemper proditur ipſe ſuo?

Lucem

Lucem recuſant. nil idem dubiæ placet,
Artusq́; variè iactat incertus dolor.
Nunc vt ſoluto labitur moriens gradu,
Et vix labante ſuſtinet collo caput,
Nunc ſe quieti reddit, & ſomni immemor
Noctem querelis ducit: attolli iubet,
Iterumq́; poni corpus, & ſolui comas,
Rurſusq́; fingi. ſemper impatiens ſui
Mutatur habitus. nulla iam Cereris ſubit
Cura, aut ſalutis. vadit incerto pede,
Iam viribus defecta : non idem vigor,
Non ora tingens nitida purpureus rubor:
Populatur artus cura: iam greſſus tremunt,
Tenerq́; nitidi corporis cecidit decor.
Et, qui ferebant ſigna Phœbeæ facis
Oculi, nihil gentile, nec patrium micant.
Lachrymæ cadunt per ora, & aſſiduo genæ
Rore irrigantur: qualiter Tauri iugis

Tepi-

Maximianus, in querela ſenectutis:
Certè difficile eſt abſcōdere pectoris ignes,
Panditur & clauſo ſæpius ore furor.
Furorem poſuit pro amore, quod Plato lib. 3. de repub. & Cicero 4. Tuſcul. confirmant, & Virgil. 4. Aeneid.
Seu quicumque furor, ——
hoc eſt, interprete Pomponio Sabino, amor. rationem Seruius reddit, quia amor omnis plenus furoris eſt. Vnde & Tragicus;
τὸ μαίνεσθαι δ᾽ ἄρ᾽ ἦν ἀνθρώποις ἔρως.
Notum eſt illud Prodici:
ἔρωτα διπλασιασθέντα μανίαν γίνεσθαι.
Dixi autem Maximianus, cum auctoribus Sophologij, & Poëticæ Margaritæ; non cum vulgo, Cornelius Gallus. ex tribus enim codicibus manuſcr. comperi hunc Maximianum, qui temporibus Boëthij vixit, verſuum illorum non valde lepidorum auctorem eſſe. Vnus codex penes me eſt dono Lud. Carrionis I C. alter penes Victorem Giſelinū Medicum: tertius fuit Fr. Martinij Gandenſis, amici mei intimi, in quo adoleſcente omnia bona erant, quę laudabilia dicit magnus Ariſtoteles. Sciunt hoc quotquot illo familiariter vſi fuerunt: ceteris fidem feciſſent in omnia Philoſophi Senecæ opera doctiſſimæ annotationes; quarum ſpecimē pulcherrimum vidi, & Pet. Suffridus, in annot. Offic. Ciceronis, meminit. Sed illum nobis in ipſo iuuētę flore, nō ſine mœrore omniū, mors eripuit. Ferenda quidem mors, quòd omnes ea lege viuimus, vt moriamur: lugenda tamen, quòd pauci ita viuimus, vt noſtra cōmoda publicæ vtilitati poſtponamus. de Martinio ſanè merito mihi videor ceciniſſe:
Ferte pios manibus iuuenes ac ſpargite flores.
Flos iuuenum meritam marcuit ante diem.
Quid nocuit iuueni? virtus, ſapientia, mores:
Hæc fecēre ſenem crederet vt Lacheſis.
Sed hæc amici bene meriti memoriç data: nūc ad rem. illud quod ſuprà dixit Seneca: *torretur æſtu tacito*, fortaſſis ex illo Virgilij 4. Aeneid. ſumtum fuit:
Interea tacitum viuit ſub pectore vulnus,
Vritur infelix Dido.
362 *Nil idem dubia placet.* propria amantium perturbatio ſumta ex illo Euripidis, in Hippolyto;
Ταχὺ γὰρ σφάλ. &c.
Plautus: Ita me amor lapſum animi ludificat, fugat, agit, appetit, raptat, retinet, iactat, largitur, quod dat non dat, maritimis moribus mecum experitur. & Ouidius de Myrrha, lib. 10. Metamorph
Noctis erat medium, curasq́; & corpora ſomnus
Soluerat, at virgo Cynereia peruigil igne
Carpitur indomito, furioſaq́; vota retractat,
Et modò deſperat, modò vult tentare pudetq́;
Et cupit & quid agat non inuenit. vtq́; ſecuri
Saucia trabs ingens, vbi plaga nouiſſima reſtat,
Quò cadat in dubio eſt omniq́; à parte timetur:
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc leuis atque illuc, momentaq́; ſumit vtroque,
Nec modus aut requies, niſi mors, reperitur amoris.
Mors placet, &c. Marullus:
Iactor, diſpereo, crucior, trahor huc miſer atq́; huc,
Ipſe ego nec quis ſim neſcio, nec vbi ſim.
363 *Dolor.* ſic amor ab Ouidio etiam epiſt. 13. vocatur; *Tu mihi luce dolor, tu mihi nocte venis.*
366 *Nec.* meus cod. ſcript. habet *non.*
Somni immemor. Ouid. epiſt. 11.
Nec ſomni faciles & nox erat annua nobis.
370 *Nulla iam Cereris.* ſolent amantes cibos aſpernari. Virgilius, in Ciri,
Nam quæ te cauſa nec dulcis pocula Bacchi,
Nec grauidos Cereris dicam contingere fœtus?
Ouidius iſtud & duo ſequentia expreſſit epiſt. 11.
Fugerat ore color, maciesq́; adduxerat artus,
Sumebant minimos ora coacta cibos.
372 *Viribus defœta* optimè in veter. libris continetur, *viribus defecta.* Sic Ouidius lib. 5. Metam.
Sanguine defectos cecidit collapſus in artus.
& Metamorph. 9.
—— *quæ vires defecto reddat amori.*
Sic Martialis;
Dulcia defectâ moderatur carmina linguâ
Cantator cygnus funeris ipſe ſui.
373 *Purpureus rubor.* Sic Papinius Thebaid. 2.
Candida purpureum fuſa ſuper ora ruborem.
Rubor. Virgilius, ſi modò ipſe auctor, de Scylla:
Nullus in ore rubor vbi enim rubor obſtat amori.
quia rubor pudoris indicium eſt: pallor ex Ouidij & Propertij ſententia amantes decet. de genarum ſignificatione vide Sex. Pompeium.

Digitized by Google

Tepido madeſcunt imbræ perfuſæ niues.
Sed en pateſcunt regiæ faſtigia.
Reclinis ipſa ſedis auratæ toro,
Solitos amictus mente non ſanâ abnuit.
PH. *Remouete famulæ purpurâ atq́ auro illitas*
Veſtes, procul ſit muricis Tyrij rubor,
Quæ fila ramis vltimis Seres legunt.
Breuis expeditos zona conſtringat ſinus,
Ceruix monili vacua: nec niueus lapis
Deducat aures, Indici donum maris.
Odore crinis ſparſus Aſſyrio vacet.
Sic temere iactæ colla perfundant comæ,
Humerosq́ ſummos: curſibus motæ citis
Ventos ſequantur. læua ſe pharetræ dabit,
Haſtile vibret dextra Theſſalicum manus.
Talis ſeueri mater Hippolyti fuit.
Qualis relictis frigidi ponti plagis,
Egit cateruas, Atticum pulſans ſolum
Aut Tanais, aut Mæotis, & nodo comas
Coëgit, emiſitq́, lunatâ latus
Protecta peltâ: talis in ſiluas ferar.
NVT. *Sepone queſtus. non leuat miſeros dolor,*
Regina. ſæuis ecquis eſt flammis modus?
Agreſte placa virginis numen deæ.
Regina nemorum, ſola quæ montes colis,
Et vna ſolis montibus coleris dea,
Conuerte triſtes ominum in melius minas.
O magna ſiluas inter & lucos dea,
Clarumq́ cæli ſidus, & noctis decus;
Cuius relucet mundus alternâ face,
Hecate triformis: en ades cœptis fauens,
Animum rigentem triſtis Hippolyti doma:
Amare diſcat, mutuos ignes ferat,
Det facilis aures, mitiga pectus ferum,
Innecte mentem: toruus, auerſus, ferox,
In iura Veneris redeat, huc vires tuas
Intende. ſic te lucidi vultus ferant,
Et nube ruptâ cornibus puris eas.
Sic te regentem frena nocturni ætheris
Detrahere nunquam Theſſali cantus queant,
Nullusq́ de te gloriam paſtor ferat.
Ades inuocata. Iam fauet votis dea.
Ipſum intueor ſolenne venerantem ſacrum,
Nullo latus comitante. quid dubitas? dedit

Tem-

380. *Perfuſa niues.* Sic Ouidius lib. 1. amor. eleg. 8.

Suſpenſaq́ diu lacrymæ fluxêre per ora,
Qualiter abiectâ de niue manat aqua.

383 *Solitos amictus mente non ſanâ abnuit.* de Scylla Valerius, in Cyri;

Non ſtorace Idæo flagrantes picta capillos,
Cognita non teneris pedibus Sicyonia ſeruans,
Non niueo retinens baccata monilia collo.

386 *Seres.* noſter, Hercule Oetæo:

Quæ Phœbeis ſubditus Euris
Legit Eois Ser arboribus.

de ſerico multa Tiraquellus in legibus connub. Quo verò tempore texendi ſerici artificium Occidenti innotuerit, docet ex Otthone Phriſingenſi Briſſonius, de verb. ſignificat. lib. 17.

389 *Diducat* o.v.l. *deducat*, rectè: deducat autem pondere ſuo.

490 *Aſſyrio.* odores Aſſyrij fuerunt in magno pretio apud veteres. vnde Catullus;

Fragrantem Aſſyrio venit odore domum.

Tibullus:

Nõ ſoror, Aſſyrios cineri quæ dedat odores.

Senecam de amomo loqui exiſtimo.

394 *Haſtile Theſſalicum.* Euripides, Θέσσαλον ὄρπακα.

397 *Atticum pulſans ſolum.* Lyſias orator prodidit Amazonas primas mortalium equo vſas fuiſſe, & gratiâ roboris periclitãdi, cùm alia percurriſſe loca, tum Atticã etiam; in qua ægre tandem vinci potuerint. Hellanicus Lesbius ſcripſit illas, vt in Atticam peruenirent, Thracium Boſporum gelu conſtrictum (qua de re vide Plutarchum, in Theſeo) equis plauſtriſque traieciſſe: quo tẽpore Antiope capta, poſtea Theſeo Hippolytum peperit, auctore, poſt Heraclidem Ponticum, Iſacio in Lycophronem.

399 *Lunatâ peltâ.* Virgilius;

Ducit Amazonidũ lunatis agmina peltis.

404 *Regina nemorum.* viri amantes, ſolem, feminæ lunam precabantur. teſtes Seneca hoc loco, Euripides in Hippolyto, & Theocritus εἰδυλ. β'. cuius Scholiaſtes huius conſuetudinis varias rationes reddit, multa etiam Cælius lib. 5. c. 6.

Quæ montes colis. Horatius;

Montium cuſtos, nemorumq́ virgo.

410 *Hecate triformis.* Vide ſup. Med. verſ. 7. in Comment.

414 *Inuerte mentem.* o.v.l. *innecte.* eodem verò verſu ex iiſdẽ duo deteriores; *auerſus.*

417 Lunæ cornua tribuuntur etiã ab Ouidio, Horatio, Lucano, Statio, Solino & Martiano Capella: quorum teſtimonia proferre nihil eſt neceſſe. iccirco pictores, ſculptores &

Tempus locumq́ caſus. vtendum artibus.
Trepidamus? haud eſt facile mandatum ſcelus
Audere: verùm iuſta, qui reges timet,
Deponat, omne pellat ex animo decus.
Malus eſt miniſter regij imperij pudor.

HIPPOLYTVS. NVTRIX.

HIP. *Quid huc ſeniles feſſa moliris gradus*
O fida nutrix, turbidam frontem gerens,
Et mœſta vultus? ſoſpes eſt certè parens,
Soſpesq́ Phædra, ſtirpis & geminæ iugum.
NVT. *Metus remitte. proſpero regnum in ſtatu eſt,*
Domusq́ florens ſorte felici viget.
Sed tu beatis mitior rebus veni:
Namque anxiam me cura ſollicitat tui,
Quòd te ipſe pœnis grauibus infeſtus grauas.
Quem fata cogunt, hic quidem viuat miſer:
At ſi quis vltro ſe malis offert volens,
Seq́ ipſe torquet; perdere eſt dignus bona,
Quîs neſcit vti. potiùs annorum memor,
Mentem relaxa, noctibus feſtis facem
Attolle, curas Bacchus exoneret graues.
Ætate fruere, mobili curſu fugit.
Nunc facile pectus, grata nunc iuueni Venus,
Exſultet animus. cur toro viduo iaces?
Triſtem iuuentam ſolue. nunc luxus rape,
Effunde habenas. optimos vitæ dies
Effluere prohibe. propria deſcripſit Deus
Officia, & æuum per ſuos ducit gradus.
Lætitia iuuenem, frons decet triſtis ſenem.
Quid te coërces, & necas rectam indolem?
Seges illa magnum fenus agricolæ dabit,
Quæcunque lætis tenera luxuriat ſatis;
Arborq́ celſo vertice euincet nemus,
Quam non maligna cædit aut reſecat manus.
Ingenia meliùs recta ſe in laudes ferunt,
Si nobilem animum vegeta libertas alit.
Truculentus, & ſilueſter, & vitæ inſcius,
Triſtem iuuentam, Venere deſertâ, colis.
Hoc eſſe munus credis indictum viris,
Vt dura tolerent, curſibus domitent equos,
Et Marte ſæua bella ſanguineo gerant?
Prouidit ille maximus mundi parens,
Cùm tam rapaces cerneret fati manus,

ceteri formarum exprimendarum artifices, Dianæ ſeu Lunæ duo ſemper veluti paruula cornua affingunt. cuius moris etiam Claudianus de raptu Proſerp. lib 2. meminit;

Hic Hyperionio ſolem de ſemine naſci
Fecerat & pariter Lunam, ſed diſpare forma,
Aurora noctisq́ duces. cunabula Tethys
Præbet, et infantes gremio ſolatur anhelos,
Cæruleusq́ ſinus roſeis radiatur alumnis:
Inualidum dextro portat Titana lacerto
Nondum luce grauẽ, nec pubeſcẽtibus altè
Criſtatum radiis. primo clementior æuo
Fingitur, & tenerum vagitu deſpuit ignẽ:
Læua parte ſoror vitrei libamina potat
Vberis, & paruo ſignantur tempora cornu.

In his doctis. verſibus exponendis Parrhaſius & Cælius valde laborarunt, nec tamen omnia ſunt aſſecuti: ego fortaſſis aliquando latiùs id exſequar.

432 *Stirpis & geminæ iugum.* vtriuſque matrimonij liberi, ego, Demophoon & Antigonus: quos duos poſteriores Phædra Theſeo peperit. Plutarch. in Theſ.

437 *Grauas.* pro eo in q. v. l. eſt *domas*, & ſequenti proximè verſu habetur; *Quem fata cogunt, ille eſt cum venia miſer.*

444 *Mobili curſu fugit.* ætatem iccirco Ouidius volatilem dixit. meritò. ætatis enim curſus idem qui temporis. at tempus non eſt omnino, vel vix & obſcurè eſt, quia alia eius pars præteriit & non eſt, alia inſtat & nõdum eſt: & quod conſtat ex partibus quæ nõ ſunt, vix videtur eſſe poſſe, auctore Ariſtot. lib. 4. Phyſic. vnde Lucretius:

Tempus itẽ per ſe non eſt. ſed rebus ab ipſis
Conſequitur ſenſus, tranſactum quid ſit in æuo,
Tum quæ res inſtet, quid porrò deinde ſequatur.
Nec per ſe quemquam tempus ſentire fatendum eſt,
Semotum ab rerum motu placidaq́ quiete.

447 *Iuuentam* Virgil. lib. 4 Aeneid.
Solàne perpetua mœrens carpẽre iuuenta.

448 *Optimos vitæ dies* vt enim matutinum tempus diei pars potior: ſic iuuentus vitæ pars melior exiſtimanda eſt.

450 *Ducit.* m. ſ. *duxit*, quemadmodum *deſcripſit.*

455 *Euincit.* v.l. in futuro.

464 *Prouidit, &c.* hunc verſum citat Raphaël Cumanus ad l. 1. nu. 4. D. ſolut. matrimonio. ſed mendoſè.

Digitized by Google

Vt damna ſemper ſobole repararet nouâ.
Excedat, agedum, rebus humanis Venus,
Quæ ſupplet ac reſtituit exhauſtum genus,
Orbis iacebit ſquallido turpis ſitu,
Vacuum ſine vllis claßibus ſtabit mare,
Aleſq́ cælo deerit, & ſiluis fera,
Solis & aër peruius ventis erit.
Quàm varia lethi genera mortalem trahunt, "
Carpuntq́ turbam; pontus, & ferrum, & doli. "
Sed fata credas deeſſe? ſic atram Styga
Iam petimus vltro. cælibem vitam probet
Sterilis iuuentus: hoc erit, quicquid vides,
Vnius æui turba, & in ſemet ruet.
Proinde vitæ ſequere naturam ducem,
Vrbem frequenta, ciuium cœtus cole.
HIP. *Non alia magis eſt libera, & vitio carens,*
Rituſq́ meliùs vita quæ priſcos colat;
Quàm quæ, relictis mœnibus, ſiluas amat.
Non illum auaræ mentis inflammat furor,
Qui ſe dicauit montium inſontem iugis;
Non aura populi, & vulgus infidum bonis,
Non peſtilens inuidia, non fragilis fauor:
Non ille regno ſeruit, aut regno imminens
Vanos honores ſequitur, aut fluxas opes,
Spei metuſq́ liber. haud illum niger
Edaxq́ liuor dente degeneri petit:
Nec ſcelera populos inter atque vrbes ſita
Nouit, nec omnes conſcius ſtrepitus pauet:
Haud verba fingit: mille non quærit tegi
Diues columnis, nec trabes multo inſolens
Suffigit auro. non cruor largus pias
Inundat aras, fruge nec ſparſi ſacrâ
Centena niuei colla ſubmittunt boues:
Sed rure vacuo potitur, & aperto æthere
Innocuus errat: callidas tantùm feris
Struxiſſe fraudes nouit, & feſſus graui
Labore, niueo corpus Iliſſo fouet.
Nunc ille ripam celeris Alphei legit:
Nunc nemoris alti denſa metitur loca,
Vbi Lerna puro gelida perlucet vado,
Sedemq́ mutat. hîc aues querulæ fremunt,
Ramiq́ ventis lenè percußi tremunt,
Vetereſq́ fagi. iuuat hîc aut amnis vagi
Preßiſſe ripas, ceſpite aut nudo leues

502 *Iliſſo.* ſic in o. v. l. legitur, & eſt Iliſſus Platoni, Ptolemæo, Euſtathio, Melæ, Plinio & Papinio notus:

506. *Sedemq́.* m. ſ. *ſedesq́.*
Aues querulæ. Claudianus;
Et murmur querulæ blandius alite.

508 *Iuuit aut amnis, &c.* Horatius;
—— *nunc leui membra ſub arbuto*
Stratus, nunc ad aquæ lene caput ſacræ.

Duxiſſe

Duxiſſe ſomnos: ſiue fons largus citas
Defundit vndas, ſiue per flores nouos
Fugiente dulcis murmurat riuo ſonus.
Excuſſa ſiluis poma compeſcunt famem,
Et fraga paruis vulſa dumetis cibos
Faciles miniſtrant. regios luxus procul
Eſt impetus fugiſſe: ſolicito bibant
Auro ſuperbi. quàm iuuat nudâ manu
Captaſſe fontem? certior ſomnus premit,
Secura duro membra verſantem toro.
Non in receſſu furta, & obſcuro improbus
Quærit cubili, ſeq; multiplici timens
Domo recondit: æthera ac lucem petit,
Et teſte cælo viuit. hoc equidem reor
Vixiſſe ritu prima quos, miſtos deis,
Profudit ætas: nullus his auri fuit
Cæcus cupido, nullus in campo ſacer
Diuiſit agros, arbiter populis lapis.
Nondum ſecabant credulæ pontum rates:
Sua quiſque norat maria. non vaſto aggere
Crebraq; turre cinxerant vrbes latus:
Non arma ſæuâ miles aptabat manu,
Nec torta cluſas fregerat ſaxo graui
Baliſta portas: iuſſa nec dominum pati
Iuncto ferebat terra ſeruitium boue.
Sed arua per ſe fœta, poſcentes nihil
Pauêre gentes: ſilua natiuas opes,
Et opaca dederant antra natiuas domos.
Rupêre fœdus, impius lucri furor,
Et ira præceps, quæq; ſuccenſas agit
Libi-

516 *Eſt impetus fugiſſe.* hanc phraſim apud Naſonem lib. 2. 5. 6. 8. & 9. Metamor. & paſſim in epiſt. & alibi, plus decies obſeruaui.

Sollicito bibant. m. ſ. *bibunt.* Sollicitum verò aurum accipe, quemadmodum apud Tibullum;

Somnus ſollicitas deficit ante fores.

“ 518 *Celer ſomnus.* aliquot membranæ;
“ *certior ſomnus.*

526 *Cæcus cupido.* cæcum vocat, quia qui eo exagitâtur, cæci fiant; neq. quid pulcrum, quid turpe, quid vtile, quid perniciosum videre poſſunt. quamobrem amorem cæcum pingi voluerunt Ariſtoteles lib. 7. Ethicor. ad Nicomachum cap. 9. (ſi modò ipſe, & non Nicomachus, quod Ciceroni in lib. de finibus placuit, operis illius auctor eſt) & Oribaſius Euporiſt. lib. 1. c. 22. quòd ſcilicet coitus prudentiæ & ingenij animique robori plurimum obſit: omnis autem à Venere abſtinentia animi vires maximè corroboret, teſte Simplicio in Enchir. Epicteti cap. 43. Non ignoro fuiſſe nonnullos qui aliam rationem iſtius fictionis tradiderint, eoſque magni nominis viros Ariſtotelem probl. 4. cap. 2. & 3. & ibi Pet. Aponenſem, & c. 32. Galenũ lib. 4. κατὰ τόπους cap. 8. Aetium Tetrabib. 2. ſerm. 3. cap. 40. qui omnes putarunt amorem cæcum dici, quia immodica libido oculis plurimum noceat. Sed & Stephanus Forcatulus, in Cupidine iuriſperito, & alij nonnulli rectè hanc fictionem excogitatam fuiſſe negarunt; amorem oculatum pingi debere cẽſentes. verùm his omiſſis ad alia pergamus.

Nullus in campo ſacer. Iuuenalis;

Aut ſacrum effodit medio de limite ſaxũ.

Sed quare ſacrum? an quia Numa Terminũ pro Deo coli, eiq; hoſtias inanimas cædi voluit, atque illi templum conſtituit, vt Plutarchus in Numa & in Romaicis, Ouid. 2. Faſtorum docent? poſtmodum tamen etiam agnam illi immolari conſueuiſſe videtur colligi ex illo Horatij;

Et agna feſtis cæſa Terminalibus. Prudentius quoque (ni fallor) in libris contra Symmachum auctor eſt extis gallinæ Termino fieri ſolitum. Porrò ea ſacra ſub die fiebant. nam vt Paulus feſti abbreuiator ſcribit; Terminus
» quo loco colebatur, ſuper eum foramen patebat in tecto, quòd nefas eſſe putarent Terminum intra tectum conſi-
» ſtere. idem Paulus; Termino, inquit, ſacrificabant, quòd in eius tutela fines agrorum eſſe putabant. denique Nu-
» ma Pompilius ſtatuit eum qui Terminum exaraſſet, & ipſum, & boues ſacros eſſe. Vnde apparet rectiùs hanc Nu-
» mæ legem conceptam fuiſſe à Lud. Charonda in lib. Veterum leg. Rom. quàm à Ioanne Oroſcio in l. 5. num. 29. D. de Iuſtit. & iure. quam legem falsò Balduinus, in commentario περὶ γεωργικῶν Iuſtiniani, ſtatim in principio, duodecim tabulis tribuit. 527 *Diuiſit agros arbiter populis lapis.* Tibullus: — *non fixus in agris Qui regeret certus finibus arua lapis.* potuit etiam noſter hoc ab Ouidio lib. 3. amor. eleg. 7. aut lib. 2. Faſtor. deſumere. De finib. & terminis fratres Aruales cognouiſſe docet Cuiacius lib. 11. obſeruat. cap. 5.

528 *Nondum ſecabant.* Tibullus lib. 1. *Nondum cæruleas pinus contempſerat vndas, Effuſum ventis præbueratq; ſinum.* 530 *Vrbes lacus.* hoc eſt, foſſæ perpetuam habentes aquam, l. vni. D. vt in flum. publ. l. vn. in fin. D. de ripa munien. meus codex ſcriptus & alter collegij Winckeliani habent, *vrbes latus,* quod non recipio. natum ex; *latus.*

534 *Iuncto ferebat terra.* & hoc quoque Tibullus lib. 1. eleg. 3. tradidit, ad cuius imitationem hæc fortaſſis ſcripta ſint, vel ſanè ad Heſiodi.

Digitized by Google

Libido mentes: venit imperij ſitis
Cruenta, factus præda maiori minor:
Pro iure vires eſſe. tum primùm manu
Bellare nuda, ſaxaq; & ramos rudes
Vertêre in arma. non erat gracili leuis
Armata ferro cornus, aut longo latus
Mucrone cingens enſis, aut criſtæ caput
Galeæ comantes: tela faciebat dolor.
Inuenit artes bellicus Mauors nouas,
Et mille formas mortis. hinc terras cruor
Infecit omnes fuſus, & rubuit mare.
Tum ſcelera, demto fine, per cunctas domos
Iere: nullum caruit exemplo nefas.
A fratre frater, dexterâ nati parens
Cecidit, maritus coniugis ferro iacet,
Perimuntq; fœtus impiæ matres ſuos.
Taceo nouercas: mitius nil eſt feris.
Sed dux malorum femina, & ſcelerum artifex
Obſedit animos; cuius inceſtæ ſtupris
Fumant tot vrbes, bella tot gentes gerunt,

Euerſa

541 ***Præda maiori minor.*** Varro Margopoli, ſeu περὶ ἀρχῆς:

Natura humanis omnia ſunt paria.
Qui pote plus, vrget: piſces vt ſæpe minutos
Magnu' comeſt: vt aues enecat accipiter.

542 ***Pro iure vires eſſe.*** ex quorundam ſententia fortior imbecilliori debet imperare, auctore Platone in Gorgia. vnde Thucydides lib. 1. οὐδ' αὖ πρῶτοι τοῦ τοιούτου ὑπάρξαντες, ἀλλ' ἀεὶ καθεστῶτος, τὸν ἥσσω ὑπὸ τοῦ δυνατωτέρου κατείργεσθαι.

546 ***Criſtæ caput galeæ comantes.*** ſic Claudianus: *Exercentur equis, & colla comantia pectunt.*

549 ***Et mille formas mortis.*** Tibullus:

Nunc Ioue ſub domino cædes & vulnera ſemper,
Nunc mare, nunc lethi mille repẽtè via.

557 ***Dux malorum femina.*** mala muliere nihil neque peius neque grauius. Orpheus:

ὡς οὐ κύντερον ἦν καὶ ῥίγιον ἄλλο γυναικός.

Homerus:

οὐκ αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικός.

Menander:

θησαυρός ἐστι τῶν κακῶν γυνή.

bonam mulierem inuentu eſſe difficilem dixit Diphilus:

γυναῖκα ἀγαθὴν ἐπιτυχεῖν οὐ ῥᾴδιον.

cui conſentit Euripides in Iphigenia Aulidenſi. nam cùm Clytæmneſtram bonam coniugem eſſe dixiſſet; mox ſubiungit,

σπάνιον δὲ θήρευμ' ἀνδρὶ τοιαύτην λαβεῖν
δάμαρτα, φλαύραν δ' οὐ σπάνις γυναῖκ' ἔχειν.

Pacuuius:

Haud facul femina inuenietur bona.

Lucilius:

Haud facul eſt homini inuentu femina bona.

quare Terentio omnes vno ludo ad maliciam doctæ videntur, imitato illud Menandri:

γυνὴ γυναικὸς πώποτ' οὐδὲν διαφέρει.

Euripides:

ὁρᾶτε, ἄπιστον ὡς γυναικεῖον γένος.

Sed hi omnes, quemadmodum & Anaxilas, Xenarchus, Eubulus, Philotærus, Amphis, Alexis, Antiphanes, Carcinus, Ariſtophon apud Athenæum lib. 13. cap. 3. & Rodomontes apud Arioſtum cantu 27. circa finẽ, & Menchacenſis de ſucceſſionum creatione par. 1. lib. 2. §. 12. nu. 34. non ſatis attenderunt, vt virorum ſic mulierum quaſdam malas, quaſdam bonas eſſe, iuxta Heſiodum;

οὐ μὲν γάρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληΐζετ' ἄμεινον
τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ' αὖτε κακῆς οὐ ῥίγιον ἄλλο.

Simonides Amorgynus:

γυναικὸς οὐδὲν χρῆμ' ἀνὴρ ληΐζεται
ἐσθλῆς ἄμεινον, οὐδὲ ῥίγιον κακῆς.

Theognis:

οὐδὲν κύντερ' ἀγαθῆς γλυκύτερόν ἐστι γυναικός.

Euripides vi veritatis coactus cecinit; οὐδὲ ὄλβος, οὐδὲ τι μηδὲν ζῶσι ἔχειν ἡδονάς, ὥσπερ ἀνδρὸς ἐσθλοῦ καὶ γυναικὸς εὐσεβοῦς. etenim inter multa commoda, quæ à Fr. Barbaro in lib. de re vxoria cap. 1. enumerantur, domus erit optimè conſtituta, vniuerſaque familia commodiſſimè regetur. Metrodorus:

—— ἔχεις γάμον; οἶκος ἄριστος
ἔσεται. οὐ γαμέεις; ζῇς ἔτ' ἐλαφρότερος.

quæ Poſſidonius ſic in contrarium torquebat:

—— ἔχεις γάμον; οὐκ ἀμέριμνος ἔσεαι. οὐ γαμέεις; ζῇς ἔτ' ἐρημότερος. Poſteriorem ſententiã aſtruunt Menandri verſus apud Lucianum, in dialogo qui inſcribitur ἔρωτες. Metellus Numidicus in oratione de ducendis vxoribus apud Aulum Gellium ait: Si ſine vxore poſſemus, Quirites, eſſe; omnes ea moleſtia careremus: ſed quoniam ita natura tradidit, vt nec cum illis ſatis commodè, nec ſine illis vllo modo viui poſſit; ſaluti perpetuæ potius, quàm breui voluptati conſulendum. Videtur autem Metellus Suſarionem imitatus, qui apud Sudam ita ſcribit:

κακὸν γυναῖκες, ἀλλ' ὅμως ὦ δημόται
οὐκ ἔστιν εὑρεῖν οἰκίαν ἄνευ κακοῦ.

atque ea fuit cauſa cur Secundus Philoſophus, teſte Maximo Martyre & Philoſopho locorũ comm. cap. 39. nec non Menander & Philæmon mulierem vocent ἀναγκαῖον κακόν. ceterùm quod antiquè & populariter mares mali & feminæ bonæ dici conſueuerant, vt Plautus, Catullus, & Cicero teſtantur, hoc κατ' εἰρωνείαν dictum videtur. Sed hæc parum ad rem, ad voluptatem & vtilitatem magnum momentum habent. ac, teſte Agathone apud Athenæum, πάρεργα nonnunquam veluti

Digitized by Google

Euerſa ab imo regna tot populos premunt.
Sileantur aliæ: ſola coniux Ægei
Medea, reddit feminas dirum genus.
NVT. *Cur omnium ſit culpa, paucarum ſcelus?*
HIP. *Deteſtor omnes, horreo, fugio, exſecror.*
Sit ratio, ſit natura, ſit dirus furor:
Odiſſe placuit. ignibus iunges aquas,
Et amica ratibus antè promittet vada
Incerta Syrtis: antè ab extremo ſinu
Heſperia Tethys lucidum attollet diem,
Et ora damis blanda præbebunt lupi;
Quàm victus animum feminæ mitem geram.
NVT. *Sæpe obſtinatis induit frenos amor,*
Et odia mutat. regna materna aſpice:
Illæ ferocis ſentiunt Veneris iugum.
Teſtaris iſtud vnicus genitus puer.
HIP. *Solamen vnum matris amiſſæ fero:*
Odiſſe quòd iam feminas omnes licet.
NVT. *Vt dura cautes vndique intractabilis,*
Reſiſtit vndis, & laceſſentes aquas
Longè remittit: verba ſic ſpernit mea.
Sed Phædra præceps graditur, impatiens moræ.
Quò ſe dabit fortuna? quò verget furor?
Terrâ repentè corpus exanimum cadit,
Et ora morti ſimilis obduxit color.
Attolle vultus, dimoue vocis moras,
Tuus en alumna temet Hippolytus tenet.

PHAEDRA. HIPPOLYTVS.
NVTRIX.

PH. *Quis me dolori reddit, atque æſtus graues*
Reponit animo? quàm bene excideram mihi?
Cur dulce munus redditæ lucis fugis?
Aude anime, tenta, perage mandatum tuum,
Intrepida conſtent verbâ. qui timidè rogat,
Docet negare. magna pars ſceleris mei
Olim peracta eſt: ſerus eſt nobis pudor.
Amauimus nefanda, ſi cœpta exſequor,
Forſan iugali crimen abſcondam face.
Honeſta quædam ſcelera ſucceſſus facit.
Age, incipe anime. Commodes paulum, precor,
Secretus aures: ſi quis eſt, abeat comes.
HIP. *En locus ab omni liber arbitrio vacat.*
PH. *Sed ora cœptis tranſitum verbis negant,*

ἔργα expedienda ſunt. *Scelerum artifex* Euripides, in Medea:
γυναῖκες εἰς μὲν ἔσθλ᾽ ἀμηχανώταται,
κακῶν δὲ πάντων τέκτονες σοφώταται.
& ἐν τῷ Ὀρέστῃ:
δειναὶ γὰρ αἱ γυναῖκες εὑρίσκειν τέχνας.
Scholiaſtes Euripidis, in Hippolyto: ὥσπερ γὰρ τὸ νοῦν ἔχειν δέδοται τοῖς ἀνδράσιν, οὕτως τὸ πανουργεῖν καὶ μηχανὰς ἐξευρίσκειν ταῖς γυναιξί. Nicoſtratus, apud Stobæum: ὡς εἰσὶ πάντων τέχνας τε ἐξευρεῖν καὶ πλέξαι σοφώταται. P. Syrus:
Malo in conſilio feminæ ſuperant viros.
quo ſenſu accipe illud L. Attij, in Aegiſtho:
Meliùs quàm viri callent mulieres.
560 *Et verſa.* lego ex pleriſque v. l. *euerſa.* Egnian. *Et verſa.*
561 *Sola coniux Ægei.* cùm Iaſon Creontis filiam in vxorem accepiſſet; Medea pharmacis Creontem & Glaucam, gladio liberos ſuos Mormorum ac Pheretem occidit: quare Athenas fugit, vbi Aegeo nupta, illi Medum peperit: tandem Theſeo inſidiari deprehenſa, ab Aegeo vnà cum filio expellitur. auctor Pherecydes.
563 *Cur omnium ſit culpa, paucarũ ſcelus?* Huc ſpectant iſta Euripidis, in Menalippa:
ἀλγηστόν ἐστι θῆλυ μισηθὲν γένος.
αἱ γὰρ σφαλεῖσαι ταῖσιν οὐκ ἐσφαλμέναις
αἶσχος γυναιξί, καὶ κεκοίνωνται ψόγον
ταῖς οὐ κακαῖσιν αἱ κακαί.
idem, in Ione:
τὰ γὰρ γυναικῶν δυσχερῆ πρὸς ἄρσενας,
κἀν ταῖς κακαῖσιν αἱ 'γαθαὶ μεμιγμέναι
μισούμεθ᾽, οὕτω δυστυχεῖς πεφύκαμεν.
Vnde fortaſſis deſumta ſunt hæc Terentij, in Hecyra:
Ædepol næ nos mulieres ſumus iniquè omnes inuiſæ viris
Propter paucas, quæ omnes faciunt vt digne videantur malo.
Ouidius lib. 3. de arte:
Parcite paucarum diffundere crimen in omnes,
Spectetur meritis quæq; puella ſuis.
566 *Odiſſe placuit.* ſimiliter Eurip. Hippolytus; μισῶν δ᾽ οὔποτ᾽ ἐμπλήσομαι γυναῖκας.
578 *Vt dura cautes.* Euripides, in Medea;
—— ὡς δὲ πέτρος, ἢ θαλάσσιος
κλύδων ἀκούει. Virgilius;
Nec magis incepto vultũ ſermone mouetur,
Quàm ſi dura ſilex aut ſtet Marpeſia cautes. Ouid. 2. Metam.
Quæ pater haut aliter quàm cautes murmura Ponti
Excepit —— Seneca, Agamemnone:
Nil ille motus, ardua vt cautes ——
595 *Forſan iugali.* quia nupta ſum, facilè

Digitized by Google

Vis magna vocem emittit, at maior tenet. "
Vos teſtor omnes cælites: hoc, quod volo,
Me nolle.
HIP. *Animúſne cupiens aliquid effari, nequit?*
PH. *Curæ leues loquuntur, ingentes ſtupent.*
HIP. *Committe curas auribus mater meis.*
PH. *Matris ſuperbum eſt nomen, & nimiū potens:*
Noſtros humilius nomen affectus decet.
Me vel ſororem, Hippolyte, vel famulam voca,
Famulamq́ potiùs: omne ſeruitium feram.
Non me; per altas ire, ſi iubeas, niues;
Pigeat gelatis ingredi Pindi iugis.
Non, ſi per ignes ire, & infeſta agmina;
Cuncter paratis enſibus pectus dare.
Mandata recipe ſceptra: me famulam accipe.
Te imperia regere, me decet iuſſa exſequi.
Muliebre non eſt regna tutari vrbium.
Tu, qui iuuentæ flore primæuo viges,
Ciues paterno fortis imperio rege:
Sinu receptam, ſupplicem, ac ſeruam tege.
Miſerere viduæ. HIP. *ſummus hoc omen Deus*
Auertat, aderit ſoſpes actutum parens.
PH. *Regni tenacis dominus, & tacitæ Stygis,*
Nullam relictos fecit ad ſuperos viam.
Thalami remittet ille raptorem ſui?
Niſi fortè amori placidus & Pluto ſedet.
HIP. *Illum quidem æqui cælites reducem dabunt.*
Sed, dum tenebit vota in incerto Deus;
Pietate caros debitâ fratres colam,
Et te tuebor: eſſe ne viduam putes;
Ac tibi parentis ipſe ſupplebo locum.
PH. *O ſpes amantum credula, ô fallax amor,*
Satíſ-

hoc velamine incæſtum tegam. ſi vterum ferre cœpero, ex Theſeo grauidam ſuſpicabuntur: ſi liberiùs quicquam cum Hippolyto egero; Theſei amori hoc me omnes tribuere iudicabunt. omnino nullus ſuſpicabitur nouercam priuigni amore furere.

608 *Me vel ſororem.* ſororis & fratris nomina fuiſſe amatoria Iuſtus Lipſius meus libro 3. variar. lection. cap. 1. poſt Danielem Caietanum obſeruauit, & probauit teſtimonio Martialis, cuius verſus ad iſtius loci imitationem compoſiti. addas præter hunc Senecæ locum; qui mirificè ad id, quo de agitur, facit; illa Palladæ,

ἢν ὁ φίλος τὶ λάβῃ, δόμινε φράτερ εὐθὺς ἔγραψεν,
ἢν δ' ἂν μὴ πλάβῃ, τὸ φράτερ εἶπε μόνον

Sed quare amantes ita ſe mutuò compellabant? an vt indicarent amoris ſui magnitudinem, qui ne fraterno quidem cederet? Aliter Ouidius ſororis voce vtitur, ſororia oſcula pro caſtis ponens, Metamorph. 4.

Poſcenti Nymphæ, ſine fine, ſororia ſaltem
Oſcula ——

& idem lib. 9.

—— *& quæ, ſi fortè notaſti,*
Oſcula ſentiri non eſſe ſororia poſſint.

609 *Famulamq́ potiùs.* ſimili in re ſimiliter Tibullus:

Siue ſibi coniux, ſiue futura ſoror.
Sed potiùs coniux ——

616 *Regna tutari patris.* in meo cod. ſcripto habetur, *regna tutari vrbium.*

617 *Iuuentæ flore.* Claudianus lib. 1. in Rufin. —— *fruſtraq́ iuuentæ*
Conſumis florem patriis inglorius aruis.

h. e. iuuentę partem optimā. quod enim optimum puriſſimumque in vnaquaque re eſt, id veteres florem appellaſſe, ex multis ſcriptoribus obſeruarunt alij, quorum teſtimoniis noſtri poëtæ locos aliquos, cum eo quem aliàs citaui Bacidis verſu, necnon ſequentia coniunge. T. Liuius, lib. ab V. C. 8 Florem ætatis eius, fructum aduentitium crediti ratus. Q. Curtius, lib. 5. In flore ætatis & rerum. Porcius Latro, in Declamatione in Catilinam: Flos pueritiæ venuſtiſſimus ad intuentium iucunditatem, cui non libidini paruit flagitioſę iuuentutis? Apuleius, lib. 10. de aſino, Aetatis tuæ flore. Lucret. lib 1. —— *quibus poſſint aui contingere florem.* Si Aeſchyli codex foret ad manum, ex Perſ. & Agamemn. duo teſtimonia aſcriberem. Pacuuius, in Peribœa:

Poſtquam eſt oneratus frugum & floris Liberi. è quo fortè Plautinum illud. Flos Liberi: item & id, Flos veteris vini. Lucretius etiam lib. 3. dixit, Flos Bacchi. hoc loquendi genus etiam Galli mutuati ſunt.

619 *Seruam rege.* ex v. l. repono, *tege.* 630 *Supplebo locum.* de pietate ſentiebat Hippolytus: nouerca dubium ſermonem aliter accipiebat. quod ſatis oſtendit ſequens, *Satíſne dixit?* quo tamen loco in o. v. *dixi*, continetur. hoc ſenſu: quæ dixi ſufficiéntne ad Hippolytum in amorem mei pelliciendum, detegendumq́ue ardorem illum penitum, qui me planè conſumit? ſed placet vulgata lectio. 631 *Spes amantum credula.* Spes amantum, vt ait, credula eſt valde, nec eorum tantùm, ſed omnium hominum. quare non ſine ratione de ſpe Dardanus cecinit:

Tu quæ ſuſtentas tereti veſtigia ligno,
Es'ne Dea? an noſtro ſanguine creta? Dea.
Vnde ſata? ex cæca rerum caligine. & ecqua
Admouit nutrix vbera? credulitas.
Et quinam à tergo plaudunt tibi? gaudia. dic quis
Pallidulo ſemper te præit ore? timor.

BIBLIOTHECA

Digitized by Google

Satíſne dixit? precibus admotis agam.
Miſerere, tacitæ mentis exaudi preces.
Libet loqui, pigetq́;. HIP. *quódnã iſtud malum eſt?*
PH. *Quod in nouercam cadere vix credas, malum.*
HIP. *Ambigua voce verba perplexè iacis,*
Effare apertè. PH. *pectus inſanum vapor*
Amorq́; torret, intimas ſæuus vorat
Penitus medullas, atque per venas meat
Viſceribus ignis merſus, & venis latens;
Vt agilis altas flamma percurrit trabes.
HIP. *Amore nempe Theſei caſto furis?*
PH. *Hippolyte, ſic eſt: Theſei vultus amo*
Illos priores; quos tulit quondam puer:
Cùm prima puras barba ſignaret genas,
Monſtriq́; cæcam Cnoſſij vidit domum,
Et longa curuâ fila collegit viâ.
Quis tum ille fulſit? preſſerant vittæ comam,
Et ora flauus tenera pingebat rubor.
Inerant lacertis mollibus fortes tori,
Tuæúe Phœbes vultus, aut Phœbi mei,
Tuusq́; potiùs. talis, en talis fuit
Cùm placuit hoſti. ſic tulit celſum caput.
In te magis refulget incomtus decor,
Et genitor in te totus, & toruæ tamen
Pars aliqua matris, miſcet ex æquo decus:
In ore Graio Scythicus apparet rigor.
Si cum parente Creticum intraſſes fretum,
Tibi fila potiùs noſtra neuiſſet ſoror.
Te te ſoror, quacunque ſiderei poli
In parte fulges, inuoco ad cauſam parem:
Domus ſorores vna corripuit duas:
Te genitor, at me natus. en ſupplex iacet
Allapſa genubus regiæ proles domus,
Reſperſa nullâ labe, & intacta, innocens,
Tibi mutor vni. certà deſcendi ad preces.
Finem hic dolori faciet, aut vitæ, dies.
Miſerere amantis. HIP. *magne regnator deûm*
Tam lentus audis ſcelera? tam lentus vides?
Ecquando ſæua fulmen emittes manu,
Si nunc ſerenum eſt? omnis impulſus ruat
Æther, & atris nubibus condat diem,
Ac verſa retro ſidera obliquos agant
Retorta curſus: tuq́; ſidereum caput
Radiate Titan; tu nefas ſtirpis tuæ.

Suſpicis intento cur cælum lumine? tandem
Hinc dabitur votis meta ſuprema meis.
Fare age, quæ vultus deturpat cauſa ſerenos?
Excrucior quotiens irrita vota cadunt.
Cur baculo innixa es? dũ paſcit opinio mẽtẽ
Cæca meam, irrepſit curua ſenecta mihi.
Cur titubas pedib⁹? rerũ eſt ſpes lubrica: ſæpe
Quod puto complecti, labitur è manibus.

Vulgò dicitur viridis color, ſpei ſimulacrum eſſe. quamobrem? an quia in herbis, plantis, arboribuſq́; color iſte, incipientibus naſci foliis ſpẽ facit frugũ, fructuumq́; naſciturorũ?

635 *Vix credas.* monſtri enim ſimillimum eſt, vt non dicam nouerca priuignũ non oderit, ſed etiã ardentiſſimè amet. Vnde Quinctilianus Declamat. 327. "Nouum & inauditum antea crimẽ, Nouerca nimirum dicitur amare priuignos. apud Laberium Bello Hiſtrion. Domina priuignũ ſuũ amat efflictim.

461 *Vt agilis altas flamma percurrit trabes.* Ouidius eadem in re alia comparatione æquè apta vtitur, 1. Metamorph.

Vtq́; leues ſtipulæ demtis adolentur ariſtis,
Vt facibus ſepes ardent; quas fortè viator
Vel nimis admouit, vel iã ſub luce reliquit:
Sic Deus in flammas abiit, ſic pectore toto
Vritur.

643 *Theſei vultus amo.* ſic apud Apuleium libro 10 aſini, nouerca priuignum, quem amabat, alloquitur: "Nec te religio patris omnino deterreat, cum morituram prorſus ſeruabis vxorem. illius enim recognoſcens imaginem, mutua facie te meritò diligo.

645 *Cùm prima, &c.* Pacuuius:

Primùm opacat flore lanugo genas.

Lucilius Satyr. 8.

Vnde parectato chlamydes & barbula prima.

Virgilius:

—— prima genas veſtibat flore iuuenta.

Ouidius:

Quid mirum ſi me prima lanuginis ætas
Abſtulit.

vide quàm diuerſimodè idem protulerint.

Puras. quemadmodum pura lanx, cælatæ Ciceroni 6. Verrina, & argentum purũ, cælato: Plinio lib. 3. epiſt. & purùs locus, inædificato: l. 6. D. de rei vindicat. puræ chartæ, inſcriptis. l. 32. §. quod tamen, D. de leg. 3. ſic genæ puræ barbatis opponuntur.

649 *Pingebat.* ſic m. ſ. lib. vulgò legitur, *tingebat.*

652 *Tuusq́;.* ad Hippolytum refer.

664 *Allapſa genubus.* Phædra apud Ouid. in epiſt. Heroid.

Victa precor, genubusq́; tuis regalia tendo
Bracchia: quid deceat non videt omnis amans.

666 *Mittor.* lego *mutor.* mei m. ſ. lib. auctoritatem ſecutus.

Specu-

Digitized by Google

Speculare; lucem merge, & in tenebras fuge.
Cùr dextrâ diuûm rector atque hominum vacat
Tua? nec triſulcâ mundus ardeſcit face?
In me tona, me fige, me velox cremet
Tranſactus ignis. ſum nocens, merui mori:
Placui nouercæ. dignus an ſtupris ego?
Sceleriq́; tanto viſus ego ſolus tibi
Materia facilis? hoc meus meruit rigor?
O ſcelere vincens omne femineum genus!
O maius auſa matre monſtriferâ malum,
Genitrice peior! illa ſe tantùm ſtupro
Contaminauit; & tamen tacitum diu
Crimen biformi partus exhibuit notâ;
Scelusq́; matris arguit, vultu truci,
Ambiguus infans: ille te venter tulit.
O ter quaterq́; proſpero fato dati,
Quos hauſit, & peremit, & letho dedit
Odium, dolusq́;! genitor inuideo tibi.
Colchide nouercâ maius hoc, maius malum eſt.
PH. *Et ipſa noſtræ fata cognoſco domus,*
Fugienda petimus, ſed mei non ſum potens.
Te vel per ignes, per mare inſanum ſequar,
Rupesq́;, & amnes, vnda quos torrens rapit.
Quacunque greſſus tuleris, hac amens ferar:
Iterum ſuperbe genubus aduoluor tuis.
HIP. *Procul impudicos corpore à caſto amoue*
Tactus. quid hoc eſt? etiam in amplexus ruit?
Stringatur enſis, merita ſupplicia exigat.
En impudicum crine contorto caput
Læuâ reflexi. iuſtior nunquam focis
Datus tuis eſt ſanguis, arcitenens dea.
PH. *Hippolyte, nunc me compotem voti facis,*
Sanas furentem. maius hoc voto meo eſt;
Saluo vt pudore manibus immoriar tuis.
HIP. *Abſcede, viue, nequid exores. & hic*
Contactus enſis deſerat caſtum latus.
Quis eluet me Tanais? aut quæ barbaris
Mæotis vndis Pontico incumbens mari?
Non ipſe toto magnus Oceano pater
Tantum expiarit ſceleris. ô ſiluæ! ô feræ!
NV. *Depreſa culpa eſt. anime quid ſegnis ſtupes?*
Regeramus ipſi crimen, atque vltro impiam
Venerem arguamus. ſcelere velandum eſt ſcelus.
Tutiſſimum eſt inferre, cùm timeas, gradum. "

Auſa

688 *Biformis.* meus vet lib. *biformi.* melius omnino.

691. *O terq́; quaterq́; proſpero fato dati.* Homerus Odyſſ. ε.
τρισμάκαρες Δαναοὶ καὶ τετράκις —
Oraculum Clarium, apud Pauſaniam:
τρισμάκαρες κεῖνοι καὶ τετράκις ἄνδρες ἔσονται.
Virgilius 1. Aeneid.
— *ô terq́; quaterq́; beati*
propter numeri ſeptenarij perfectionem.

694 *Colchide.* Medea, quæ nouerca fuit tua, longè peior hæc mea nouerca. illa te occidere tentauit, hæc me ad inceſtum inuitat.

697 *Te vel per ignes, per mare inſanum ſequar, Rupesq́;* Horatius:
Impiger extremos currit mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.
In Euangelio; *Circuitis mare & aridam.*

699 *Amens ferar.* ſic quidam m. ſ. alij *agar*, nonnulli *ſequar.*

714 *Non ipſe toto.* Catullus:
Suſcipit, ô Gelli, quantum non vltima Tethys,
Non genitor vndarũ abluat Oceanus.
Seneca, in Hercule Furente actu 5.
Quis Tanais, aut quis Nilus, aut quis Perſica:
Violentus vnda Tigris, aut Rhenus ferox,
Tagúſve Ibera turbidus gaza fluens
Abluere dextram poterit? Arctoum licet
Maotis in me gelida transfundat mare,
Et tota Tethys per meas currat manus;
Herebit altum facinus —

Digitized by Google

Auſæ priores ſimus, an paſſæ nefas,
Secreta cùm ſit culpa, quis teſtis ſciet?
Adeſte Athenæ, fida famulorum manus
Fer opem. nefandi raptor Hippolytus ſtupri
Inſtat, premitq́; mortis intentans metum;
Ferro pudicam terret. en præceps abit,
Enſemq́; trepidâ liquit attonitus fugâ.
Pignus tenemus ſceleris. hanc mæſtam priùs
Recreate. crinis tractus, & laceræ comæ,
Vt ſunt remaneant: facinoris tanti notas
Referte in vrbem. recipe iam ſenſus hera.
Quid te ipſa lacerans omnium aſpectum fugis?
Mens impudicam facere, non caſus, ſolet.

CHORVS.

Sapphici & Choriambici, inſertis duobus Adoniis, & tribus Dactylicis.

Fugit inſanæ ſimilis procellæ,
Ocyor nubes glomerante Coro,
Ocyor curſum rapiente flammâ;
Stella cum ventis agitata longos
Porrigit ignes.
Conferat tecum decus omne priſcum
Fama miratrix ſenioris æui:
Pulchrior tanto tua forma lucet,
Clarior quanto micat orbe pleno;
Cùm ſuos ignes coëunte cornu
Iunxit, & curru properante pernox
Exſerit vultus rubicunda Phœbe,
Nec tenent ſtellæ faciem minores.
Qualis eſt, primas referens tenebras
Nuncius noctis, modò lotus vndis
Heſperus; pulſis iterum tenebris
Lucifer idem.
Et tu thyrſigerâ Liber ab Indiâ,
Intonſâ iuuenis perpetuùm comâ,
Tigres pampineâ cuſpide territans,
Ac mitrâ cohibens cornigerum caput,
Non vinces rigidas Hippolyti comas.
Ne vultus nimium ſuſpicias tuos,
[Omnes per populos fabula diſtulit,]
Phædræ quem Bromio prætulerit ſoror,
“ *Anceps forma bonum mortalibus,*

737 *Corripit.* o.v.l. *porrigit.* hoc eſt, quoſdam ex ſe radios quaſi emittit.

741 *Clarior quanto.* eadem ſimilitudine vtitur Horatius:

—— micat inter omnes
Iulium ſidus, velut inter ignes
Luna minores.

742 *Suos ignes.* ſui vox proprietatem & dominium quoddam in re ſignificat. at lunam dictam volunt, quòd luce luceat aliena. qua in ſententia apud Plutarchum, in lib. contra Colotē epicureū, eſt Parmenides hoc verſu:

Νυκτὶ φάος περὶ γαῖαν ἀλώμενον, ἀλλότριον φῶς.

vnde ait Catullus, in ſecular. carmine;

—— notho eſt dicta lumine luna.

“ Errauítne ergo Seneca? nequaquam. quia Epicuro, vt in eius vita ſcribit Laërtius, placuit fieri poſſe, vt Luna, & à ſeipſa, & à Sole lumen habeat. Chaldæi verò lunam proprij & perpetui luminis compotē eſſe voluerunt, ſi Apuleio in lib. de Deo Socratis credimus.

747 *Modò lotus vndis Heſperus.* antiqui credebant humore ſiderum ſplendorem accendi. ex qua etiam opinione noſter Apollo cecinit:

Qualis vbi Oceani perfuſus Lucifer vnda
Extulit os ſacrum ——

Eum noſter potiùs hoc loco imitatus fuit, quàm Homerum Iliad. χ'.

751 *Intonſâ iuuenis.* Tibullus:

Solis æterna eſt Baccho Phœboq́; iuuenta.
Nā decet intonſus crinis vtrumq́; Deū.

753 *Cornigerum caput.* Euripides Bacchū vocat θεὸν ταυρόκερων, Orpheus δίκερων, Sophocles βούκερων. Propertius lib. 3.

Quod ſupereſt vitæ per te & tua cornua viuam,
Virtutiſq́; tuæ Bacche poëta ferar.

Conſule Athenæum lib. 11. δειπνοσοφ. Euſtathium Iliad. θ'. & Nicandri in Alexipharmac. Scholiaſten.

758 *Anceps forma bonum.* hoc & ſequentem cum floribus comparationē multi poëtæ vſurparunt. Seneca Herc. Oetæi actu 2.

Vt alta ſiluas forma vernantes alit,
Quas nemore nudo primus inueſtit tepor;
At cùm ſolutos expulit Boreas notos,
Et ſæua totas bruma diſcuſſit comas,
Deforme foliis aſpicis truncis nemus:
Sic noſtra longum forma percurrens iter
Deperdit aliquid ſemper & fulget minùs.

Theocritus, ἐν ἐραστῇ:

καὶ τὸ ῥόδον καλόν ἐστι, καὶ ὁ χρόνος αὐτὸ μαραίνει,
καὶ τὸ ἴον καλόν ἐστιν ἐν εἴαρι, καὶ ταχὺ γηρᾷ·
λευκὸν τὸ κρίνον ἐστὶ, μαραίνεται ἁνίκα πίπτῃ·

“ *Exigui*

Digitized by Google

αἱ δὲ χιὼν λευκά, καὶ τάκεται ἁνίκα παχθῇ, &c.

Virgilius:

Collige virgo roſas, dum flos nouus & noua pubes,
Et memor eſto æuum ſic properare tuum.

Ouidius 2. de arte:

Forma bonũ fragile eſt, quantumq; accedit ad annos,
Fit minus, & ſpacio carpitur illa ſuo:
Nec ſemper violæ, nec ſemper lilia florent,
Et riget amiſſâ ſpina relicta roſâ.

Nemeſianus, ecloga vii.

Non hoc ſemper eris, perdunt & gramina flores,
Perdit ſpina roſas, nec ſemper lilia candent,
Nec longum tenet vua comas, nec populus vmbras.
Donum forma breue eſt ——

Iul. Scaliger:

Aſpice conſpicuos cæli vernantis honores;
Cùm facit hos in te quos imitetur habet.
Hos tibi ver Venus ipſa ſuo finxere labores,
Cui totum ſimili tempore ſeruit opus.
Candida luteolis arrident lilia calthis:
Luteolæ at violis calthula pallidulis.
Vis & Acidalio lucentes ſanguine flores,
Ipſa videre tuas luce referre genas?
Quidnã opus eſt, quæ flos florũ es, tibi mittere flores?
Quam paruo vt videas tempore forma viget.

eleganter etiam Marullus, iniquè tantùm à Scaligero contemtus:

Has violas atq; hæc tibi candida lilia mitto,
Legi hodie violas, candida lilia heri.
Lilia, vt inſtantis monearis virgo ſenectæ,
Tam citò quæ lapſis marcida ſunt foliis:
Ille vt vere ſuo doceant ver carpere vitæ,
Inuida quod miſeris tam breue Parca dedit.

Angerianus:

Si quæris donum, quid vult ſibi tale corolla?
Vt viret hæc, paruo tempore forma viret.

764 *Et noctem.* membranæ: *& noctes.* *Breuibus.* æſtiua nox breuior hyberna. Ouidius 2. de Ponto:

Longa dies citior brumali tempore, noxq;
Tardior hyberna ſolſtitialis erit.

ſequitur enim:

Quàm tibi noſtrarũ veniant obliuia rerũ.

adde quæ dicam infrà Agamemn. nu. 53.

766 *Grata capiti.* quia capitis dolorem leniunt.

772 *Tempus ſed.* in o. v. l. continetur; *tempus te.*

775 *Te nemore abditum, &c.* Claudian.

Cùm, poſt labores, ſub platani voles
Virentis vmbra, vel gelido ſpecu
Torrentiorem fallere Syrium,
Et membra ſomno feſſa reſolueris;
O quantus vret tum Dryadas calor!
Quot æſtuantes, ancipiti gradu,
Furtiua carpent oſcula Naiades!

778 *Solitæ.* propter Hylam hoc dicit; cuius raptus, Theocriti, Propertij, & M. Flaminij ſcriptis notiſſimus eſt. rectè ait *ſolitæ.* nam ex vno actu conſuetudo præſumitur, vt colligunt dd. noſtri ex l. Mela. D. de alimen. leg. neſcio quàm rectè.

781 *Panes quas.* in exemplari Aſcenſiano verſus hic non habetur.

782 *Stellifero polo.* poëta, neſcio qui;

Et maria & terras ſtelliferumq; polum.

783 *Sidus poſt veteres Arcadas editum.* Luna. Ariſtophanis Scholiaſtes refert Arcades ante Lunam natos fuiſſe: ideo à Lycophrone προσέληνοι dicuntur. Apollonius Argonaut. δ'.

Ἀρκάδες, οἳ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται.

Nonnus. Dionyſ. μά.

Ἀρκαδίη προσέληνος, ἀναβλάστησε δὲ μούνη πρεσβυτέρους Φαέθοντος, ὅθεν φάος ἔσχε σελήνη.

“ *Exigui donum breue temporis,*
“ *Vt velox celeri pede laberis.*
Non ſic prata nouo vere decentia
Æſtatis calidæ diſpoliat vapor,
Sæuit ſolſtitio cùm medius dies,
Et noctem breuibus præcipitat rotis.
Langueſcunt folio vt lilia pallido,
Et gratæ capiti deficiunt roſæ.
“ *Vt fulgor, teneris qui radiat genis,*
“ *Momento rapitur, nullaq; non dies*
“ *Formoſi ſpolium corporis abſtulit.*
“ *Res eſt forma fugax. quis ſapiens bono*
“ *Confidat fragili? dum licet, vtere.*
“ *Tempus te tacitum ſubruit, horaq;*
“ *Semper præteritâ deterior ſubit.*
Quid deſerta petis? tutior auiis
Non eſt forma locis: te nemore abditum
Cùm Titan medium conſtituit diem,
Cinget turba licens, Naiades improbæ,
Formoſos ſolitæ claudere fontibus:
Et ſomnis facient inſidias tuis
Laſciuæ nemorum multiuagæ deæ,
Panes quas Dryadas montiuagi petunt.
Aut te ſtellifero deſpiciens polo
Sidus, poſt veteres Arcadas editum,
Currus non poterit flectere candidos:
Et nuper rubuit, nullaq; lucidis
Nubes ſordidior vultibus obſtitit.
At nos ſolliciti lumine turbido,
Tractam Theſſalicis carminibus rati,

Tinni-

Digitized by Google

Tinnitus dedimus. tu fueras labor,
Et tu cauſa moræ: te dea noctium
Dum ſpectat, celeres ſuſtinuit vias.
Vexent hanc faciem frigora parcius,
Hæc ſolem facies rarius appetat,
Lucebit Pario marmore clarius.
Quàm grata eſt facies torua viriliter,
Et pondus veteris triſte ſupercili!
Phœbo colla licet ſplendida compares:
Illum cæſaries, neſcia colligi,
Perfundens humeros ornat, & integit:
Te frons hirta decet, te breuior coma
Nulla lege iacens: tu licet aſperos
Pugnaceſq; deos viribus arceas,
Et vaſti ſpacio vincere corporis,
Æquas Herculeos iam iuuenis toros,
Martis belligeri pectore latior.
Si dorſo libeat cornipedis vehi,
Frenis Caſtoreâ mobilior manu
Spartanum poteris flectere Cyllarum.
Amentum digitis tende prioribus,
Et totis iaculum dirige viribus:
Tam longè, dociles ſpicula figere,
Non mittent gracilem Cretes arundinem.
Aut ſi tela modo ſpargere Parthico
In cælum placeat; nulla ſine alite
Deſcendent tepido viſcere condita,
Prædam de mediis nubibus afferes.
Raris forma viris (ſæcula proſpice)
Impunita fuit: te melior deus
Tutum prætereat, formaq; nobilis
Deformis ſenij limina tranſeat,
Quid ſinat inauſum feminæ præceps furor?
Nefanda iuueni crimina inſonti parat.
In ſcelere quærit crine lacerato fidem,
Decus omne turbat, capitis humectat genas:

Inſtrui-

Eudoxus ἐν γῆς περιόδῳ:

Ἀρκάδες δοκοῦσι πρὸ τῆς σελήνης γεγονέναι.

Iccirco Strabo lib. VIII. δοκεῖ δὲ παλαιότατα ἔθνη εἶναι τὰ Ἀρκαδικὰ τῶν Ἑλλήνων. Pauſan. Eliacor. ά. docet Arcades ſemper idẽ ſolum incoluiſſe: quare, vt & Athenienſes, à ſcriptoribus αὐτόχθονες vocantur. & hoc verum, cetera falſa, quemadmodum & quod ab
" Ouid. 1. 2. & 5. Faſt. & à Senec. alibi traditur;
" *Flete Herculeos Arcades obitus,*
Nondum Phœbo naſcente genus.

789 *Tinnitus dedimus.* ſolebant antiqui peluium tinnitu & tubarũ ſtrepitu deficienti lunæ auxiliari, vt, præter poëtas paſſim, docẽt Tacit. lib. 1. & Plutar. in vita Paulli Aemilij.

794 *Lucebit Pario marmore clarius.* Horatius 1. carminum:

Vrit me Glyceræ nitor
Splendentis Pario marmore pulcrius.

Ouid. lib. 1. amorum:

Aſtitit illa gemens albo & ſine ſanguine vultu,
Cæduntur Pariis qualia ſaxa iugis.

796 *Et pondus veteris triſte ſupercili.* priſci homines grauitate ac maieſtate maximâ, habitu, vultu, oculis, contracto ſupercilio triſtitiam quandam, & morum ſeueritatem præ ſe ferebant. Vnde quis appetere priſca dicebatur, qui ſe, moreſque ſuos illi veterum tetricæ viuendi diſciplinæ ab omni remiſſione animi, & morum lepore maximè alienæ conformare ſtudebat. talis hîc proponitur Hippolytus: de quo infrà,

Vbi vultus ille, & ficta maieſtas viri,
Atque habitus horrens, priſca & antiqua appetens;
Morumq; ſenium triſte, & aſpectu graue?

Hinc apparet quare dixerit, *veteris ſupercili.* cui ſimile eſt illud Maronis, in Copa:

Ah pereant cui ſunt priſca ſupercilia.

quo loco neceſſe non eſt cum Fuluio Vrſino reponere *criſpa*. Sic enim in Græco epigram. quod refert Adrian. Pulæus ad leg. Atiniam cap. 12.

ὃς δ' ὅτε μερμήριξε, καὶ ἔδρακε βίβλον ἑκάστην,
εἶπεν ἐπιστρέψας γοργὸν ἐπισκύνιον.

quod vertit Alciatus hoc modo;

Ille anceps, raptus per multa volumina, tandem
Suſtulit hac vetulum voce ſupercilium.

Iam quod Seneca ait *pondus*, Horatius Sophoclis & Euripidis imitatione nubem appellauit. 798 *Cæſaries.* Apollo ab Orpheo laudatur à coma: χρυσοκόμα καθαρὰς φήμας, χρησμούς τ' ἀναφαίνων. 807 *Cyllarum.* Claudianus, de 4. conſulat. Honorij A. *Seruiretq; tuis, contemto Caſtore, frenis Cyllarus ——* 809 *Amentum.* Sex Pompeius, Amentum, inquit, quibus "
vt mitti poſſint vinciuntur iacula ſiue ſolearum lora. ex Græco, quod eſt ἅμματα, ſic appellata, vel quia aptantes "
ea ad mentum trahunt. vtitur Prudent. in Pſychomach. 817 *Raris forma viris, &c.* forma eximia periculoſa "
eſt. ait quidam, τὸ γὰρ πολὺ κάλλος καὶ ψόγον πολλῶν γέμει. virorum quibus forma multum nocuit exempla Muretus in variis, & Canterus in nouis lectionibus, collegerunt. 822 *Inſonti parat.* o. m. ſ. *inſonti apparat.* 823. *In ſcelere.* emendo, ſuadentibus pleriſque membranis, & *ſcelere.*

Digitized by Google

Inſtruitur omnis arte femineâ dolus.
Sed iſte quiſnam eſt regium in vultu decus
Gerens, & alto vertice attollens caput?
Vt ora iuueni paria Perithoo gerit,
Ni languido candore pallerent genæ,
Staretq; rectâ ſquallor incultus comâ.
En ipſe Theſeus redditus terris adeſt.

ACTVS TERTIVS.

THESEVS. NVTRIX.

TH. *Tandem profugi noctis æternæ plagam,*
Faſtoq; manes carcere vmbrantem polum.
Vt vix cupitum ſufferunt oculi diem?
Iam quarta Eleuſis dona Triptolemi ſecat,
Paremq; toties Libra compoſuit diem;
Ambiguus vt me ſortis ignotæ labor
Detinuit inter mortis & vitæ mala.
Pars vna vitæ manſit exſtincto mihi.
Senſus malorum finis Alcides fuit;
Qui cùm reuulſum Tartaro extraheret canem,
Me quoque ſupernas pariter ad ſedes tulit.
Sed feſſa virtus robore antiquo caret,
Trepidantq; greſſus: heu labor quantus fuit
Phlegethonte ab imo petere longinquum æthera,
Pariterq; mortem fugere, & Alcidem ſequi!
Quis fremitus aures flebilis pepulit meas?
Expromat aliquis. luctus, & lachrymæ, & dolor,
Et limine in ipſo mœſta lamentatio,
Hoſpitia digna prorſus inferno hoſpite.
NVT. *Tenet obſtinatum Phædra conſilium necis,*
Fletuſq; noſtros ſpernit, ac morti imminet.
TH. *Quæ cauſa lethi? reduce cur moritur viro?*
NVT. *Hæc ipſa lethum cauſa maturum attulit.*
TH. *Perplexa magnum verba neſcio quid tegunt,*
Effare apertè, quis grauet mentem dolor.
NVT. *Haud pandit vlli, mœſta ſecretum occulit,*
Statuitq; ſecum ferre, quo moritur, malum,
Iam perge quæſo, perge, properato eſt opus.
TH. *Reſerate cluſos regij poſtes laris.*

THESEVS. PHAEDRA.

TH. *O ſocia thalami, ſiccine aduentum viri,*
Et expetiti coniugis vultum excipis?

825 *Fraude.* quidam, *arte*, repoſuit. Scio à Martiale artem femineam pro fraude poni: tamen mihi religio eſt, ab omnium omnino librorum ſcriptura tam temere reſilire.

829 *Candore pallerent.* quidam lib. ſcripti; *pallore canderent.*

835. *Iam quarta.* ait Theſeus ſe quattuor annis apud inferos fuiſſe.

836 *Libra compoſuit.* Manilius:
—— *æquantem tempora libram.*
qua de re diximus in Notis ad Claudianum pag. 22. quo loco σταθμίζειν καὶ ζυγοστατεῖν ſcribendum.

840 *Merſus malorum.* o. ferè v. l. *ſenſus malorum.* hac ſententia, malorum ſenſum Alcides mihi ademit, hoc eſt, malis me liberauit. vulgati, *Merſus.* & ſic Moguntin.

849 *Vaſta.* o. v. l. continent; *mœſta.*

859 *Iam perge.* hic verſus in membranis etiamnum Nutrici, ſequens verò Theſeo tribuitur.

860 *Poſtis lares.* lege cum m. C omnibus; *poſtes laris.*

Digitized by Google

Quin enſe viduas dexteram, atque animum mihi
Reſtituis, & te quicquid è vita fugat
Expromis? PH. *heu per tui ſceptrum imperi,*
Magnanime Theſeu, perq́ natorum indolem,
Tuosq́ reditus, perq́ iam cineres meos;
Permitte mortem. TH. *cauſa quæ cogit mori?*
PH. *Si cauſa lethi dicitur, fructus perit.*
TH. *Nemo iſtud alius, me quidem excepto, audiet.*
Aures pudicas coniugis ſolas times?
Effare, fido pectore arcana occulam.
PH. *Alium ſilere quod voles, primus ſile.*
TH. *Lethi facultas nulla continget tibi.*
PH. *Mori volenti, deeſſe nunquam mors poteſt.*
TH. *Quod ſit luendum morte delictum, indica.*
PH. *Quod viuo.* TH. *lachrymæ nónne te noſtræ mouent?*
PH. *Mors optima eſt perire, dum lachrymant ſui.*
TH. *Silere pergit: verbere ac vinclis anus*
Altrixq́ prodet, quicquid hæc fari abnuit.
Vincite ferro, verberum vis extrahat
Secreta mentis. PH. *ipſa iam fabor, mane.*
TH. *Quidnam ora mæſta auertis, & lachrymas genis*
Subitò coortas, veſte prætentâ obtegis?
PH. *Te te creator cælitum, teſtem inuoco,*
Et te coruſcum lucis ætheree iubar,
Ex cuius ortu noſtra dependet domus:
Tentata precibus reſtiti, ferro ac minis
Non ceſſit animus, vim tamen corpus tulit.
Labem hanc pudoris eluet noſter cruor.
TH. *Quis, ede, noſtri decoris euerſor fuit?*
PH. *Quærere minimè.* TH. *quis ſit, audire expeto.*
PH. *Hic dicet enſis, quem tumultu territus*
Liquit ſtuprator, ciuium accurſum timens.
TH. *Quod facinus, heu me, cerno? quod monſtrum intuor?*
Regale paruis aſperum ſignis ebur
Capulo refulget, gentis Atthææ decus.
Sed ipſe quónam euaſit? PH. *hi trepidum fugâ*
Videre famuli concitum celeri pede.

THESEVS.

Prò ſancta pietas, prò gubernator poli,
Et qui ſecundum in fluctibus regnum tenes;
Vnde iſta venit generis infandi lues?
Hunc Graia tellus aluit, an Taurus Scythes,
Colchúſve Phaſis? redit ad auctores genus,

873 ***Alium ſilere quod voles, primus ſile.*** Seneca Philoſoph. in lib. de moribus: Quod tacitum eſſe velis, nemini dixeris. Si enim tibi non imperaſti, quomodo ab alio ſilentium ſperas?

875 ***Mori volenti deeſſe nunquam mors poteſt.*** Thebaid. actu I.

——morte prohiberi haut queo.
Ferrum negabis? noxias lapſo vias
Cludes? & artis colla laqueis inſeri
Prohibebis? herbas, quæ ferunt lethum auferes?
Quid iſta tandem cura proficiet tua?
Vbique mors eſt. optimè hoc cauit Deus:
Eripere vitam nemo non homini poteſt,
At nemo mortem: mille ad hanc aditus patent.

Digitized by Google

Stirpemq́ primam degener ſanguis refert.
Eſt prorſus iſte gentis armigeræ furor,
Odiſſe Veneris fœdera, & caſtum diu
Vulgare populis corpus. ô tetrum genus,
Nullaq́ victum lege melioris ſoli!
Feræ quoque ipſæ Veneris euitant nefas,
Generisq́ leges inſcius ſeruat pudor.
Vbi vultus ille, & ficta maieſtas viri,
Atq́ habitus horrens, priſca & antiqua appetens;
Morumq́ ſenium triſte, & aſpectu graue?
O vita fallax, abditos ſenſus geris,
Animisq́ pulchram turpibus faciem induis.
Pudor impudentem celat, audacem quies,
Pietas nefandum, vera fallaces probant,
Simulantq́ molles dura. ſiluarum incola
Ille efferatus, caſtus, intactus, rudis,
Mihi te reſeruas? à meo primùm toro
Et ſcelere tanto placuit ordiri virum?
Iam iam ſuperno numini grates ago,
Quòd icta noſtra cecidit Antiope manu:
Quòd non ad antra Stygia deſcendens, tibi
Matrem reliqui. profugus ignotas procul
Percurre gentes: te licet terra vltimo
Summota mundo dirimat Oceani plagis,
Orbemq́ noſtris pedibus obuerſum colas;
Licet in receſſu penitus extremo abditus
Horrifera celſi regna tranſieris poli,
Hiemesq́ ſupra poſitus, & canas niues,
Gelidi frementes liqueris Boreæ minas
Poſt te; furentes ſceleribus pœnas dabis.
Profugum per omnes pertinax latebras premam:
Longinqua, cluſa, obſtruſa, diuerſa, inuia
Emetiemur: nullus obſtabit locus.
Huc vota mittam, tela quò mitti haud queunt.
Scis, vnde redeam. genitor æquoreus dedit,
Vt vota prono trina concipiam Deo,
Et inuocatâ munus hoc ſanxit Styge.
En perage donum triſte regnator freti,
Non cernat vltra lucidum Hippolytus diem,
Adeatq́ manes iuuenis irato patre.
Fer abominandam nunc opem nato parens.
Nunquam ſupremum numinis munus tui
Conſumeremus, magna ni premerent mala.
Inter profunda Tartara, & Ditem horridum,

906 *Armigeræ* v. l. *armiferæ*. ſcilicet Amazonum; quas Diodorus Siculus, quòd vtraque mamma; Euſtathius, quód altera tantùm careant, appellatas putat.

910 *Feræ quoque*, &c. Ariſtoteles, Plinius, & Oppianus exempla ſuppeditant. ideo Iuſtinianus eum, qui hac copula ſe fœdat, ait Nouel. 12. πράττειν ἀσεβῆ τε καὶ ἀνόσια, καὶ τοιαῦτά γε ἐπιθυμεῖν, ὁποῖα πολλὰ καὶ τῶν ἀλόγων ἀποζεύγεται ζώων.

914 *Morumq́ ſenium triſte*. ſenes graues ſunt vt plurimum & tetrici. hinc morum ſeniũ pro triſtitia & grauitate ponitur: & quia hoc hominum genus cunctis moleſtum eſt, ſenium pro moleſtiâ accipitur. Titinnius:

Quot peſtes, ſenia, & iurgia ſeſemet diebus emigrarunt.

ſic legitur apud Nonium: ſed pro *ſeſemet*, velim reponi, *ſeptem*, vel, *hiſcemet*, vel, *ſeſe meis ædibus*, vt alij.

922 *Ordiri virum?* Claudianus:

Ordiriq́ virum non luxuriante iuuenta.

926 *Matrem reliqui*. non magis enim illi, quàm nouercæ pepercisses.

929 *Orbemq́ noſtris*. hîc de loco in quo degunt Antipodes, non de ipſis Antipodibus agitur.

936 *Abſtruſa*. Winckelian. cod. *obſtruſa*.

942 *En perage*. ſic apud Euripid. Hippol. actu 4. Theſeus Neptunum precatur:

ἀλλ' ὦ πάτερ Πόσειδον, &c.

943 *Lucidum diem*. alibi ait;

Heſperia Tethys lucidum attollit diem.

946 *Supremum*. tertium. Cicero de offic. lib. 1. ait; „Nam ſi, vt in fabulis eſt, Neptunus, „quod Theſeo promiſerat, non feciſſet; „Theſeus Hippolyto filio non eſſet orbatus. „ex tribus enim optatis, vt dicitur, hoc erat vltimũ, „quod de Hippolyti interitu iratus optauit: „quo impetrato, in maximos luctus incidit.

Et

Et imminentes regis inferni minas;
Voto peperci. redde nunc pactam fidem
Genitor. moraris? cur adhuc vndæ ſilent?
Nunc atra ventis nubila impellentibus
Subtexe noctem, ſidera & cælum eripe:
Effunde pontum, vulgus æquoreum cie,
Fluctusq́ tumidos ipſo ab Oceano voca.

CHORVS.

Dimetri, Anapæſtici, Monometer vnus.

O magna parens natura deûm,
Tuq́ igniferi rector Olympi;
Qui ſparſa citò ſidera mundo,
Curſusq́ vagos rapis aſtrorum,
Celeriq́ polos cardine verſas;
Cur tibi tanta eſt cura perennes
Agitare vias ætheris alti?
Vt nunc canæ frigora brumæ
Nudent ſiluas; nunc arbuſtis
Redeant vmbræ; nunc æſtiui
Colla Leonis, Cererem magno
Feruore coquant, vireſq́ ſuas
Temperet annus? ſed cur idem,
Qui tanta regis; ſub quo vaſti
Pondera mundi librata ſuos
Ducunt orbes; hominum nimium
Securus ades, non ſollicitus
Prodeſſe bonis, nocuiſſe malis?
Res humanas ordine nullo
Fortuna regit, ſpargitq́ manu
Munera cæcâ, peiora fouens.
Vincit ſanctos dira libido,
Fraus ſublimi regnat in aulâ:
Tradere turpi faſces populus
Gaudet, eoſdem colit atque odit.
Triſtis virtus peruerſa tulit
Præmia recti: caſtos ſequitur
Mala paupertas, vitioq́ potens
Regnat adulter: ô vanè pudor,
Falſumq́ decus!
Sed quid citato nuncius portat gradu,
Reſtatq́ mæſtus lugubrem vultum gerens?

ACTVS

972 *Non ſollicitus Prodeſſe bonis, nocuiſſe malis?* vetus querela. quam proſequũtur Euripides Hecub. actu 3. Claudianus in Rufin. lib. 2. & omnium elegantiſſimè Propheta regius Pſ. 73. Quàm bonus Iſrael Deus, &c.

987 *Reſtatq́* auctiores ſunt hoc loco pleique v.l vno verſu:
Rigatq́ mæſtis lugubrem vultum genis,
Reſtatq́ mæſtus lugubrem vultum gerẽs.
& mihi ſanè ſecundus iſte, qui in excuſis, minùs placet.

Digitized by Google

ACTVS QVARTVS.

NVNCIVS. THESEVS.

NVN. *O Sors acerba & dura famulatus grauis,*
Cur me ad nefandos nuncium caſus vocas?
TH. *Ne metue clades fortiter fari aſperas,*
“ *Non imparatum pectus ærumnis gero.*
NVN. *Vocem dolori lingua luctifica negat.*
TH. *Proloquere, quæ ſors aggrauet quaſſam domũ.*
NVN. *Hippolytus (heu me!) flebili letho occubat.*
TH. *Gnatum parens obiiſſe iam pridem ſcio,*
Nunc raptor obiit: mortis effare ordinem.
NVN. *Vt profugus vrbem liquit infeſto gradu;*
Celerem citatis paſsibus currum explicans,
Celſos ſonipedes ocyus ſubigit iugo,
Et ora frenis domita ſubſtrictis ligat.
Tum multa ſecum effatus, & patrium ſolum
Abominatus, ſæpe genitorem ciet,
Acerq́ habenis lora permiſsis quatit:
Cùm ſubitò vaſtum tumuit ex alto mare,
Creuitq́ in aſtra: nullus inſpirat ſalo
Ventus, quieti nulla pars cæli ſtrepit,
Placidumq́ pelagus propria tempeſtas agit.
Non tantus auſter Sicula diſturbat freta,
Nec tam furenti pontus exſurgit ſinu
Regnante coro, ſaxa cum fluctu tremunt,
Et cana ſummum ſpuma Leucatem ferit.
Conſurgit ingens pontus in vaſtum aggerem,
Tumidumq́ monſtro pelagus in terram ruit.
Nec iſta ratibus tanta conſtruitur lues,
Terris minatur. fluctus haud curſu leui
Prouoluitur: neſcio quid onerato ſinu
Grauis vnda portat. quæ nouum tellus caput
Oſtendet aſtris? Cyclas exoritur noua?
Latuere nube numen Epidauri Dei,
Et ſcelere petræ nobiles Scironides,
Et quæ duobus terra comprimitur fretis.
Hæc dum ſtupentes querimur, en totum mare
Immugit: omnes vndique ſcopuli aſtrepunt:
Summum cacumen rorat expulſo ſalo,
Spumat vomitq́ vicibus alternis aquas:
Qualis per alta vehitur Oceani freta,
Fluctus refundens, ore Phyſeter capax.
Inhorruit concuſſus vndarum globus,

991 *Gero.* m. ſ. *fero.* & ſequenti verſu *luctifera.*

994 *Hippolytus.* paucis verbis, quæ poſtea latiùs eſt declaraturus, comprehendit. vt Euripides:
Ἱππόλυτος οὐκ ἔτ᾽ ἔστιν, ὡς εἰπεῖν ἔπος.

998 *Curſum.* tres lib. antiq. *currum.*

1001 *Multa ſecum effatus.* Euripides in Hippolyto:
Ζεῦ, μηκέτ᾽ εἴην, εἰ κακὸς πέφυκ᾽ ἀνήρ.
αἴσθοιτο δ᾽ ἡμᾶς ὡς ἀτιμάζει, πατήρ,
ἤτοι θανόντας ἢ φάος δεδορκότας.

1004 *Vaſtum tonuit ex alto mare.* hæc eſt membranarum lectio.

1013 *Terras.* ſic antiq. libri, non *terram.*

1019 *Latuêre nube.* Euripidem imitatur. ille cùm ingentem ortu monſtri fluctum ſublatum fuiſſe dixiſſet:
—— ὡς ἀφῃρέθη
Σκείρωνος ἀκτὰς ὄμμα τοὐμὸν εἰσορᾶν.
ἔκρυπτε δ᾽ Ἰσθμὸν, καὶ πέτραν Ἀσκληπιοῦ.

Soluitq́

Soluitq́ ſeſe, & litori inuexit malum
Maius timore. pontus in terras ruit,
Suumq́ monſtrum ſequitur: hos quaſſat tremor.
TH. *Quis habitus ille corporis vaſti fuit?*
NVN. *Cærulea taurus colla ſublimis gerens,*
Erexit altam fronte viridanti iubam.
Stant hiſpidæ aures, cornibus varius color;
Et quem feri dominator habuiſſet gregis,
Et quem ſub vndis natus. hinc flammam vomit,
Oculi hinc relucent: cærulâ inſignis notâ
Opima ceruix, arduos tollit toros;
Nareſq́ hiulcis hauſtibus patulæ fremunt:
Muſco tenaci pectus ac palear viret,
Longum rubenti ſpargitur fuco latus.
Tum, pone tergus, vltima in monſtrum coit
Facies, & ingens bellua immenſam trahit
Squammoſa partem: talis extremo mari
Piſtrix citatas ſorbet aut reddit rates.
Tremuere terræ, fugit attonitum pecus
Paſſim per agros, nec ſuos paſtor ſequi
Meminit iuuencos: omnis è ſaltu fera
Diſceſſit, omnis frigido exſanguis metu
Venator horret. ſolus immunis metu
Hippolytus artis continet frenis equos,
Pauidoſq́ notæ vocis hortatu ciet.
Eſt alta ad Argos collibus ruptus via,
Vicina tangens ſpacia ſuppoſiti maris:
Hic ſe illa moles acuit, atque iras parat.
Vt cepit animos, ſeq́ prætentans ſatis
Præluſit iræ; præpeti curſu euolat
Summam citato vix gradu tangens humum,
Et torua currus ante trepidantes ſtetit.
Contrà feroci gnatus inſurgens minax
Vultu, nec ora mutat, & magnum intonat.
Haud frangit animum vanus hic terror meum,
Nam mihi paternus vincere eſt tauros labor.
Inobſequentes protinus frenis equi
Rapuere currum; iamq́ deerrantes viâ,
Quacunque pauidos rapidus euexit furor,
Hac ire pergunt, ſeq́ per ſcopulos agunt.
At ille, qualis turbido rector mari
Ratem retentat, ne det obliquum latus,
Et arte fluctus fallit: haud aliter citos
Currus gubernat. ora nunc preſſis trahit

1054 ***Eſt alta.*** omnes membr. ***eſt arta.***

1058 ***Præluſit iræ.*** In Herc. Fur. ***præluſit Hydræ.*** In Troa. ***præludens tuis iam Troia fatis.***
1060 ***Toruusq́.*** ſuprà præceſſit, ***moles.*** ideo lego ex membranis, ***& torua;*** vel ex coniectura, ***taurusq́.***
1064 ***Paternus vincere eſt tauros labor.*** nam Theſeus Maratonium taurum & Gnoſſium Minotaurum interfecerat.

1069 ***At ille qualis.*** ait Euripides in Hippolyto:
καὶ δεσπότης μὲν ἱππικοῖσιν ἤθεσι
πολὺς ξυνειχῶν, ἥρπασ' ἡνίας χεροῖν.
ἕλκει δὲ, κώπην ὥστε ναυβάτης ἀνὴρ,
ἱμᾶσιν εἰς τοὔπισθεν ἀρτήσας δέμας.
Sanè totum hunc de morte Hippolyti locum ab Euripide accepit.

Con-

Digitized by Google

Conſtricta frenis, terga nunc torto frequens
Verbere coërcet. ſequitur aſsiduus comes,
Nunc æqua carpens ſpacia, nunc contrà obuius
Oberrat, omni parte terrorem mouens.
Non licuit vltrà fugere. nam toruo obuius
Incurrit ore corniger ponti horridus.
Tum verò pauidâ ſonipedes mente exciti
Imperia ſoluunt, ſeq; luctantur iugo
Eripere, rectiq; in pedes iactant onus.
In ora præceps gnatus implicuit cadens
Laqueo tenaci corpus: & quanto magis
Pugnat, ſequaces hoc magis nodos ligat.
Senſere pecudes facinus, &, curru leui
Dominante nullo, quâ timor iuſsit, ruunt.
Talis per auras non ſuum agnoſcens onus,
Soliq; falsò creditum indignans diem,
Phaëthonta currus deuio excuſsit polo.
Latè cruentat arua, & illiſum caput
Scopulis reſultat: auferunt dumi comas,
Et ora durus pulchra populatur lapis,
Peritq; multo vulnere, infelix decor.
Moribunda celeres membra peruoluunt rotæ,
Tandemq; raptum truncus ambuſtâ ſude,
Medium per inguen ſtipite eiecto tenet,
Paulumq; domino currus affixo ſtetit:
Hæſere biiuges vulnere, & pariter moram
Dominumq; rumpunt. inde ſemianimem ſecant
Virgulta, acutis aſperi vepres rubis,
Omnisq; truncus corporis partem tulit.
Errant per agros, funebris famuli manus,
Per illa, quâ diſtractus Hippolytus, loca,
Longum cruentâ tramitem ſignat notâ,
Mœſtæq; domini membra veſtigant canes.
Necdum dolentum ſedulus potuit labor
Explere corpus. hoccine eſt formæ decus?
Qui modò paterni clarus imperij comes,
Et certus heres, ſiderum fulſit modo:
Paſsim ad ſupremos ille colligitur rogos,
Et funeri confertur. TH. *ô nimium potens,*
Quanto parentes ſanguinis vinclo tenes
Natura; quàm te colimus inuiti quoque!
Occidere volui noxium, amiſſum fleo.
NV. *Haud flere quiſquam honeſtè, quod voluit, poteſt.*

TH. *Equi-*

1082 *In lora præceps fuſus.* Badiana editio & Egnian. m. ſ. continet; *præceps in ora gnatus implicuit.* m. ſ. autem reliqui; *In ora præceps gnatus implicuit.* &c. quos ſecutus ſum. Lipſienſis edit. *In lora præceps fuſus.*

1102 *Errant.* meus lib. ſcript. habet *errat.*

1112 *Quanto parentes,* &c. Aeſchylus: τὸ συγγενές τοι δεινὸν, ἥ θ' ὁμιλία. Idem in tragœd. ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις ſimile quiddam ſcripſit, quod nunc non occurrit.

Digitized by Google

TH. *Equidem malorum maximum hunc cumulum reor,*
Si abominanda caſus optata efficit.
NVN. *Et ſi odia ſeruas, cur madent fletu genæ?*
TH. *Quod interemi, non quod amiſi, fleo.*

CHORVS.

Anapæſtici Tetrametri, Choriambicus Tetrameter vnus, Trimetri duo, Dimeter vnus, Sapphici quinque.

Quanti caſus humana rotant, “
Minùs in paruis fortuna furit, “
Leuiusq́ ferit leuiora Deus. “
Seruat placidos obſcura quies, “
Præbet ſomnos caſa ſecuros. “
Admota ætheriis culmina ſedibus
Euros excipiunt, excipiunt Notos,
Inſani Boreæ minas,
Imbriferumq́ Corum.
Humida vallis raros patitur
Fulminis ictus: tremuit telo
Iouis altiſoni Caucaſus ingens,
Phrygiumq́ nemus matris Cybeles.
Metuens cælo Iuppiter alto
Vicina petit. non capit vnquam
Magnos motus humilis tecti
Plebeia domus:
Circa regna tonat.
Volat ambiguis
Mobilis alis hora, nec vlli
Præſtat velox fortuna fidem.
Qui clara videt ſidera mundi,
Nitidumq́ diem, morte relictâ,
Luget mæſtos triſtis reditus,
Ipſoq́ magis flebile Auerno
Sedis patriæ videt hoſpitium.
Pallas Atthææ veneranda genti,
Quòd tuus cælum, ſuperosq́ Theſeus
Spectat, & fugit Stygias paludes,
Caſta, nil debes patruo rapaci:
Conſtat inferno numerus tyranno.
Quæ vox ab altis flebilis tectis ſonat,
Strictoq́ vecors Phædra quid ferro parat?

1139 *Nec vlli Præſtat velox fortuna fidē.* Ennius, annal. 7.

——multa dies in bello conficit vnus:
Et rurſus multæ fortunæ fortè recumbunt:
Hautquaquam quemquam ſemper fortuna ſecuta eſt.

Varro, Margopoli, περὶ ἀρχῆς:

Fortuna nulli currum miſſum à carcere intimo
“ *Labi inoffenſum per æquor ad candidum*
“ *calcem ſinit.*

“ prior à me, poſterior verſus ab aliis emendatus. Firminian. Simphoſius:

“ *O fortuna potens, quàm variabilis,*
“ *Tantum iuris, atrox, quæ tibi vindicas,*
“ *Euertisq́ bonos, eligis improbos,*
Nec ſeruare potes muneribus fidem.
“ *Fortuna immeritos auget honoribus,*
“ *Fortuna innocuos cladibus afficit;*
Iuſtos illa viros pauperie grauat,
Indignos eadem diuitiis beat;
Hæc aufert iuuenes, & retinet ſenes,
Iniuſto arbitrio tempora diuidens:
Quod dignis adimit, tranſit ad impios;
Nec diſcrimen habet, rectáve iudicat,
Inconſtans, fragilis, perfida, lubrica;
Nec quos clarificat, perpetuò fouet;
Nec quos deſeruit, perpetuò premit.

Hæc Simphoſius. in cuius verſu tertio melius quadraret, *erigis.* dixit enim *euertisq́,* quod huic opponitur.

1149 *Caſta.* Diana, virgo, intacta.
Patruo. Plutoni.

1150 *Conſtat.* quia Theſei loco illi ceſſit Hippolytus.

Digitized by Google

ACTVS QVINTVS.

THESEVS. PHÆDRA.

TH. *Quis te dolore percitam inſtigat furor?*
Quid enſis iſte, quidue vociferatio,
Planctusq́ ſupra corpus inuiſum volunt?
PH. *Me me profundi ſæue dominator freti*
Inuade, & in me monſtra cærulei maris
Emitte; quicquid intimo Tethys ſinu
Extrema geſtat; quicquid Oceanus vagis
Complexus vndis vltimo fluctu tegit.
O dire Theſeu ſemper! ô nunquam tuis
Tutò reuerſe! gnatus & genitor nece
Reditus tuos luêre. peruertis domum
Amore ſemper coniugum, aut odio nocens.
Hippolyte tales intuor vultus tuos?
Talesq́ feci? membra quis ſæuus Scinis,
Aut quis Procruſtes ſparſit? aut quis Creſſius
Dædalea vaſto clauſtra mugitu replens,
Taurus biformis, ore cornigero ferox
Diuulſit? heu me! quò tuus fugit decor,
Oculiq́, noſtrum ſidus? exanimus iaces?
Ades parumper, verbaq́ exaudi mea.
Nil turpe loquimur. hac manu pœnas tibi
Soluam, & nefando pectori ferrum inſeram,
Animaq́ Phædram pariter ac ſcelere exuam:
Et te per vndas, perq́ Tartareos lacus,
Per Styga, per amnes igneos amens ſequar.
Placemus vmbras. capitis exuuias cape,
Laceræq́ frontis accipe abſciſſam comam.
Non licuit animos iungere: at certè licet
Iunxiſſe fata. morere, ſi caſta es, viro;
Si inceſta, amori. coniugis thalamos petam
Tanto impiatos facinore? hoc deerat nefas,
Vt vindicati ſancta frueretis toro.
O mors amoris vna ſolamen mali,
O mors pudoris maximum læſi decus.
Confugimus ad te, pande placatos ſinus.
Audite Athenæ, tuq́ funeſtâ pater
Peior nouercâ: falſa memoraui, & nefas,
Quod ipſa demens pectore inſano hauſeram,
Mentita finxi: falſa puniſti pater,
Iuuenisq́ caſtus crimine inceſtæ iacet,
Pudicus, inſons. recipe iam mores tuos,

Mucro-

1160 *Gnatus & genitor.* Hippolytus filius tuus, nunc: genitor Aegeus, tunc cùm ex Creta rediiſti. quod elegantiſs. & ſuauiſs. carmine de Nupt. Pelei & Thetidis Catullus proſequitur.
1162 *Amore.* mei.
Odio. Antiopæ vel Ariadnes.
1166 *Dædalea.* Horatius:
— *ceratis ope Dædalea*
Nititur pennis vitreo daturus
Nomina ponto.
1177 *Abſciſſam comam.* moris erat ad ſepulcrum cæſa coma mortuos quodammodo munerari. teſtes Homerus Odyſſ. δ'. & Euripides in Iphigenia Taurica, & in Oreſte, apud quem etiam Electræ exclamatio diuerſimode accipitur à Ioanne Caſa, & P. Victorio epiſt. 1 & 2. lib. 1. epiſt. clarorũ virorum, dico excuſarum Lugduni à Gryphij hèredibus. ego Caſam ſequor.
1183 *Sedamen.* in o. v. l. legitur *ſolamen*, & verſus hic proximè præcedenti præponitur.
1189 *Falſa puniſti.* m. ſ. habent *vana puniſti.*

Digitized by Google

Mucrone pectus impium iuſto patet,
Cruorq́ue ſancto ſoluat inferias viro,
Quid facere rapto debeas gnato parens
Diſce ex nouercâ, condere Acherontis plagis.

THESEVS. CHORVS.

Trochaici tetrametri, & Iambici ſenarij.

TH. *Pallidi fauces Auerni, vosq́ue Tænarei ſpecus,*
Vnda miſeris grata Lethes, vosq́ue torpentes lacus,
Impiũ rapite, atq́ue merſum premite perpetuis malis.
Nunc adeſte ſæua ponti monſtra, nunc vaſtũ mare,
Vltimo quodcunq́ue Proteus æquoris abſcondit ſinu,
Meq́ue ouantẽ ſcelere tanto, rapite in altos gurgites.
Tuq́ue ſemper genitor iræ facilis aſſenſor meæ,
Morte dignum facinus auſus; qui nouâ natũ nece
Segregem ſparſi per agros; quiq́ue dum falſum nefas
Exequor, vindex ſceleſtus incidi in verum ſcelus,
Sidera, & manes, & vndas ſcelere compleui meo.
Amplius ſors nulla reſtat: regna me norunt tria.
In hoc redimus, patuit ad cælum via,
Bina vt viderem funera, & geminam necem?
Cælebs & orbus, funebres vnâ face
Vt concremarem prolis ac thalami rogos?
Donator atræ lucis Alcide tuum
Diti remitte munus; ereptos mihi
Reſtitue manes. impius fruſtra inuoco
Mortem relictam. crudus, & lethi artifex,
Exitia machinatus inſolita, effera,
Nunc tibi met ipſe iuſta ſupplicia irroga.
Pinus coacto vertice attingens humum
Cælo remiſſa findat in geminas trabes,
Mittarq́ue præceps ſaxa per Scironia.
Grauiora vidi, quæ pati cluſos iubet
Phlegethon, nocentes igneo cingens vado.
Quæ pœna maneat memet, & ſedes, ſcio.
Vmbræ nocentes cedite, & ceruicibus
His his repoſitum degrauet feſſas manus
Saxum, ſenis perennis Æolij labor:
Me ludat amnis ora vicina alluens:
Vultur relicto tranſuolet Tityo ferus,
Meumq́ue pœnæ ſemper accreſcat iecur.
Et tu mei requieſce Pirithoi pater:
Hæc incitatus membra turbinibus ferat
Nunquam reſiſtens orbe reuoluto rota.

1197 *Miſeris grata.* quia illius potu malorum obliuio inducitur.

1204 *Segregem.* hac voce Seneca Philoſophus vtitur, item Aſconius, Prudentius, Sidonius, alij.

1205 *Verum nefas.* egregiè o. v. l. [illegible] præter Mogunt. qui, *nefas.*

1218 *Pinus coacto* ad ſupplicium alludit, quo, quem ipſe ſuſtulit Sinis, homines enecabat. qua de re diximus ad Claudianum libro 2. in Rufinum.

1223 *Quæ pœna.* vide Virgilium Aeneid. lib. 6.

1226 *Senis.* Siſyphi.

1227 *Ora.* Tantali.

1230 *Pater.* Ixion.

Digitized by Google

Dehiſce tellus, recipe me dirum chaos,
Recipe: hæc ad vmbras iuſtior nobis via eſt.
Gnatum ſequor: ne metue, qui manes regis,
Caſti venimus. recipe me æternâ domo
Non exiturum. Non mouent diuos preces:
At ſi rogarem ſcelera, quàm proni forent.
CHO. *Theſeu querelis tempus æternum manet:*
Nunc iuſta gnato ſolue, & abſconde ocyus
Diſperſa fœdè membra laniatu effero.
TH. *Huc huc reliquias vehite cari corporis,*
Pondusq́ue & artus temere congeſtos date.
Hippolytus hic eſt? facinus agnoſco meum.
Ego te peremi. neu nocens tantùm ſemel,
Solúſve fierem; facinus auſurus parens,
Patrem aduocaui. munere en patrio fruor.
O triſte fractis orbitas annis malum!
Complectere artus, quodq́ue de gnato eſt ſuper,
Miſerande mœſto pectore incumbens foue.
Diſiecta genitor membra laceri corporis
In ordinem diſpone, & errantes loco
Reſtitue partes. fortis hîc dextræ locus,
Hîc læua frenis docta moderandis manus
Ponenda: læui lateris agnoſco notas.
Quàm magna lachrymis pars adhuc noſtris abeſt!
Durate trepidæ lugubri officio manus,
Fletusq́ue largos ſiſtite arentes genæ,
Dum membra gnato genitor annumerat ſuo,
Corpusq́ue fingit. hoc quidem eſt formâ carens,
Et turpe, multo & vulnere ambeſum vndique:
Quæ pars tui ſit dubito, ſed pars eſt tui:
Hîc hîc repone, non ſuo, at vacuo loco.
Hæc illa facies igne ſidereo nitens,
Inimica flectens lumina? hic cecidit decor.
O dira fata numinum! ô ſæuus furor!
Sic ad parentem gnatus ex voto redit?
En hæc ſuprema dona genitoris cape,
Sæpe efferendus. interim hæc ignes ferant.
Patefacite acerbâ cæde funeſtam domum.
Mopſopia claris tota lamentis ſonet.
Vos apparate regij flammam rogi:
At vos per agros corporis partes vagas
Anquirite. iſtam terra defoſſam premat,
Grauisq́ue tellus impio capiti incubet.

1246 *Facinus.* membranæ, *crimen.*
1255 *Notas.* ſic quidam m. ſ. alij, *nodos.* ceteri, *modos.*
1261 *Ambeſum.* dubito num meliùs antiq. cod. *abruptum*, habeant.
1268 *Vota.* nonnulli v. l. *dona.*
1275 *Grauisq́ue tellus.* extrema Troade Polyxena cadit, vt Achilli grauem factura terram. ideo dictum hoc eſt, quia qui defunctis bene cupiebant, terram illis leuem dicebant. idque eſt quod in innumerabilibus ſepulcrorum monumentis ſcriptum extat; S.T.T.L. ſit tibi terra leuis. Romæ, in domo Cæſia:

Sit tibi terra leuis mulier digniſſima vita.

ibidem, in ædibus Attilij Delphinij;

Rogo vt diſcedens terram mihi dicas leuẽ.

Euripides, in Alceſti.

—— κούφα σοὶ
χθὼν ἐπάνω πέσοις γυνάι ——

Tibullus lib. 2. eleg 4.

Et bene, diſcedens dicet, placideq́ue quieſcas,
Terraq́ue ſecura ſit ſuper oſſa leuis.

Ouidius:

Oſſa quieta precor tuta requieſcite in vrna,
Et ſit humus cineri non oneroſa tuo.

Pedo Albinouanus:

Nũc ego quid poſſũ? tellus leuis oſſa teneto,
Pendula librato pondus & ipſa tuum.

Seneca, Troad. actu 3.

Patria tellus Hectorem leuiter premat.

huc etiam reſpicit Iuuenalis:

Dij maiorum vmbris tenuem & ſine puluere terram.

& Martialis lib. 5.

Mollia nec rigidus ceſpes tegat oſſa, nec illi
Terra grauis fueris, non fuit illa mihi.

Et Bartolomæus Naharrus Lamentation 3.

Y mandares,
Quando mi hueſſa topares
Hecha de triſtes agueros,
Si por encima paſſares,
Y de mi te recordares,
Haz tus pies algoligeros.

Cui verò male volebant, illi tumulum grauem & oneroſum imprecabantur, quò ſcilicet vmbra hoc onere depreſſa, è ſepulcro nequiret ad locum deſtinatum euolare. vnde Propertius:

Sit tumulus lenæ curto vetus amphora collo,
Vrgeat hunc ſupra vis caprifice tua.

Idem:

Si fallo, cinis, heu, ſit mihi vterq́ue grauis.

L. ANN.

Digitized by Google

L. ANN. SENECÆ Hercules furens.

TRAGOEDIA V.

PERSONÆ.

Iuno.	Megara.
Amphitryon.	Lycus.
Hercules.	Theſeus.

ACTVS PRIMVS.

IVNO.

Trimetri Iambici.

SOROR Tonantis (hoc enim ſolum mihi
Nomen relictum eſt) ſemper alienum Iouem,
Ac templa ſummi vidua deſerui ætheris,
Locumq́, cælo pulſa, pellicibus dedi.
Tellus colenda eſt. pellices cælum tenent.
Hinc arctos, altâ parte glacialis poli
Sublime claſſes ſidus Argolicas agit:
Hinc; quâ tepente vere laxatur dies;
Tyriæ per vndas vector Europæ nitet:
Illinc

IN HERCVLEM FVRENTEM ADVERSARIA.

HERCVLES FVRENS. hoc modo Euripides tragœdiam quandam inſcripſit; quam ſibi hac fabula noſter propoſuit imitandam.

1 *Soror tonantis.* fortè ad Ouidiani lib 3. Metamorph. verſus imitationem dictum:

—— ſi ſum regina Iouisq́;
Et ſoror & coniux: certè ſoror ——

equidem quàm ſtudioſè Naſonem noſter expreſſerit, efficiam vt ſucceſſu operis appareat. Vxorem Iouis, veteres Iunonem eſſe finxerunt, quia aër, quem Orpheus, in hymnis, Iunonem eſſe dixit, ab igne, hoc eſt, Ioue calefactus, cuncta gignit. Soror dicitur, vt intelligamus omnia elementa ſimul eodem patre eſſe genita, deo immortali videlicet, qui omne tempus in ſe continet. ideo illi Saturnum, Iouis & Iunonis patrem, pro tempore poſuerunt.

6 *Hinc Arctos.* Heſiodus & eum ſecuti plerique omnes, hanc aſſerunt Calliſto, filiam Lycaonis, fuiſſe; ſed Arietes Tegeates hiſtoricus, eius ex Ceteo neptem, nomine Megiſtho, contendit. Hæc Calliſtus fabula virgines monet ſummam in pudore cuſtodiendo curam adhibere; ne, dum culpa ſua virgineum florem amittunt, à cunctis ludibrio habitæ, in proximorum etiam odiũ incurrant. nam cùm venatione feſſam, ſomno indulgere, & mox à Ioue tradunt deceptam comprimi: nihil aliud volunt innuere, quàm virgines eſſe nonnullas, quæ initiò quidem diligenter ab amatorum inſidiis ſibi cauent, aſſiduò honeſtis occupationibus vacantes; mox tamen ocio delinitæ (nam ſomnus ille ocium eſt) in amoris retia incidunt; & iuuenum delenimentis captæ, libidini eorum obſequuntur. Calliſto à Iunone, comperto ſcelere, in vrſam mutatã, & ab Arcade, quẽ ex furtiuo illo coitu conceperat, ad necẽ petitam fuiſſe poëtæ tradunt, indicantes eos, qui corporis voluptati ſe dedunt, brutorum induere habitum, & ne ab iis ipſis quidem eſſe ſecuros, quorum in beneuolentia maximam fiduciam ponunt. Siue, quòd per ſcelus nati à nullo, quantumuis nefario, facinore ſeſe abſtineant. Poſtremò, Ioue miſerante, in cælum tranſlata Lycaonis filia, diuinam miſericordiam ac pœnitentiæ fructum denotat.

7 *Agit.* in vno cod. antiq. *vehit* legitur.

9 *Tyriæ.* Tyriam vocat Europam, quemadmodum eius fratrem Cadmum, vetus quidam poëta Tyrium vocauit. *Vector Europæ.* Taurum, inquit Calpurnius Baſſus in comment. Phænom. Cæſaris Germanici, quidam inter aſtra putant poſitum propter Iouem, quòd in bouem fabuloſè ſit conuerſus. Nigidij ſummæ auctoritatis grammatici alia fuit ſententia, ea quoque à Baſſo refertur, cuius verba, quia vulgò non ſatis emendata exſtant, adſcribam vt legi puto debere. igitur ſcribit ille: Nigidius hunc ait Iouem à Neptuno fratre per gratiam abduxiſſe, qui in figura tauri ſenſum humanum haberet: quem Iupiter Sydonem miſit, vt Europam, Agenoris filiam, ad ſe portaret: iſque per pelagus Sydonem venit, ibique Europam inter æquales ſuas ludentem in templo Aeſculapij conſpexit, eamq́ue repentino raptu collocatam, ſuo tergo deuexit ad Iouem, in inſulam Cretam. ob hanc itaque cauſam Iupiter taurum ſideribus dignatus eſt immortali memoria inferre. Hæc Euripidi, teſte Higyno, congruunt. Eratoſthenes autem hunc eum eſſe putat, qui Paſiphaën iniit. de hoc tauro citantur à Probo & Pomponio Sabino, in 1. Georg. Virgilij, illa Getulici, in epigram. vereor vt mendoſã, nam Pomponius ita citat: *Non aries illum verno feret aëre cornu, Gnoſia nec gemini præcidunt cornua tantùm.* Probus verò ita: *Non aries illum verno feret aëre cornu, Gnoſsia nec geminos præcidunt cornua taurum.*

Digitized by Google

Illinc timendum ratibus ac ponto gregem
Paſſim vagantes exerunt Atlantides,
Ferro minax hinc terret Orion deos,
Suasq; Perſeus aureus ſtellas habet.
Hinc clara gemini ſigna Tyndaridæ micant,
Quibusq; natis mobilis tellus ſtetit.
Nec ipſe tantùm Bacchus, aut Bacchi parens,
Adiere ſuperos: nè qua pars probro vacet,
Mundus puellæ ſerta Cnoſſiaca gerit.
Sed vetera querimur. vna me dira ac fera
Thebana, nuribus ſparſa tellus impiis,

Quoties

10 *Illinc timendum.* ſiue ſic, ſiue, quod eſt in quibuſdam membranis, legas, *tremẽdum*, aut, *verendum*, minimum refert. Atlantides Iuno oderat, quia earum tres, Maia, Electra, Taygete, Ioui morigeræ fuerant. Timendas nauigantibus dicit, quia à nautis, ob futuram, quam denunciant, tempeſtatem timentur, auct. Germanico in Phænom. Heſiod.

εἰ δέ σε ναυτιλίης δυσπεμφέλου ἵμερος αἱρῇ,
εὖτ' ἂν Πληϊάδες σθένος ὄμβριμον Ὠρίωνος
φεύγουσαι πίπτωσιν ἐς ἠεροειδέα πόντον,
δὴ τότε παντοίων ἀνέμων θύουσιν ἀῆται,
καὶ τότε μηκέτι νῆας ἔχειν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ.

11 *Atlantides.* Sic quas Ouidius Pleiades vocat, Virgilius in Georg. nuncupauit:

Ante tibi Eoæ Atlantides abſcondantur.

12 *Exterret Orion deos.* exterret, quia ſtricto gladio videtur taurum petere. Statius, in ſiluis:

—— quanto mucrone minatur Noctibus hybernis, & ſidera terret Orion.

Sed cur hoc loco Iuno Orionem nominat, quem non ex pellice, ſed ex bubula pelle Iupiter cum Neptuno & Mercurio, ſecundùm Euphorionem & Ouidium, vel Apolline, vt ſcribit Iſacius in Lycophronem, ſuſceperat? dolebàtne mulier zelotypa deceſſiſſe ſibi, quicquid corio bubulo obtigerat? quomodo, & cur Orion occiſus fuerit, varia à variis ſcripta ſunt: quibus tamen omnibus facile fuerit ſenſum moralem attribuere. Vide Apollodorum 1. Biblioth. Nicand. in Theriacis. Ouidium 5. Faſtor. Higyn. lib. Aſtron. 2. Si enim interiit quia Dianam attentare præſumſerit, ex Nicandri, Euphorionis, & Horatij ſententia; ſignificarunt poëtæ, deum omne ſtuprum, præſertim violentum, grauiſſimis pœnis perſequi conſueuiſſe. Sin Corino Delio, ſcribenti, illum propter iactantiam à Scorpio, Dianæ iuſſu, occiſum, aſſentiamur; ab omni arrogantia monemur eſſe alieni, vtpote cuius vindicem Nemeſim veteres eſſe voluerunt, teſte Theæteto. At ſi à Diana adamatum ob formam dicas, & fraude Apollinis ab eadem ignorante interemtum; ſit illud ipſum exemplo, ne quis potentiorem ducere, néve cum nobiliore vel ditiore audeat congredi: quoniam huiuſmodi amores & nuptias infelix vt plurimum exitus conſequatur. quod in Antonij Bolognij, & ducis Melfitanæ connubio patuit. Bandellus in tragœdiis Italicis, Belleforeſtus Gallicarum tragœdiar. to. 2. trag. 1.

13 *Perſeus.* de Perſeo, legendus Ouid. in Metamorph. cuius natiuitas docuit auro cuncta eſſe peruia; de Meduſa victoria, virum bonum meretricum inſidias, deo duce, effugere; in ſtellam mutatio, eorum qui miſeros iuuerint, vt Perſeus Andromedam, & luxuriæ ſtimulum retuderint, nomen immortale fore. *Aureus.* pulcher. Sic apud neſcio quem; *μοῦσά μοι ἔννεπε ἔργα πολυχρύσου Ἀφροδίτης.* & Mimnermum: *ὡς οὐδέν μοι τερπνὸν ἄτερ χρυσῆς Ἀφροδίτης.* atque Virgilium: *—— at non Venus aurea contra Pauca refert ——*

14 *Clara.* iccirco hæc ſtella ab Horatio lib. 1. Carm. alba dicitur. *Tyndaridæ.* Sic ab Homero in hymnis Dioſcuri appellantur: quia Caſtor à Tyndaro fuit genitus: quamuis Polluci Iouem patrem vetuſtas aſſignarit. Natalis libro 8. Mytholog. cap. 9. eadem hoc alterna vita frui finxit, vt hominibus fraternam caritatem ac beneuolentiam commendaret. hoc enim volunt, cùm aiunt Caſtorem alterna morte redemtum. Obiiciunt hoc loco Senecæ nonnulli, Caſtores ſeu Tyndaridas tunc temporis nondum mortuos, proinde neque adhuc in cælum tranſlatos fuiſſe. Sed multa apud poëtas talia inueniri diſcant. tale eſt apud Sophoclem, in Electra, nunciari Clytæmneſtræ Oreſtem in Pythiis obiiſſe, cùm tamen Pythia annis poſt Oreſtem penè ſexcentis, Triptolemi temporibus, cœperint, vt notant ſcholaſticæ. tale apud Virgil. illud, *—— portusq; require Velinos*, 6. Aeneid. cùm illo tẽpore Velium non foret. Sanè hoc loco, quia Iuno loquitur, nihil mirum eſt, eam futura tanquam præſentia fari. deam enim credebat antiquitas. porrò hæc figura vocatur anachoriſmus.

15 *Quibusq; natis mobilis tellus ſtetit.* explicatur locus iſte à Strabone, lib. 10. vbi de Delo agit his verbis: *μυθεύεται γὰρ ἐνταῦθα ἡ Λητὼ τὰς ὠδῖνας ἀποθέσθαι τοῦ τε Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος. ἦν γὰρ τὸ πάροιθεν, οὐ φορητά, φησιν ὁ Πίνδαρος, Κύμασί τε, παντοδαπῶν ἀνέμων ῥιπαῖσιν, Ἀλλὰ καὶ ὁ γλῶς ὁπότ' ὀδύναισι θείαις ἀγχιτόκοις ἐπιβαίνειν, Δὴ τότε τέσσαρες ὀρθαὶ πρεμνῶν ἀπώρουσαν χθονίων. Ἂν δ' ἐπικράνοις σχέθον πέτραν ἀδαμαντοπέδιλοι κίονες. Ἔνθα τεκοῖς εὐδαίμων ἐπόψατο γένναν.*

16 *Bacchus, aut Bacchi parens.* conſule Ouid. 3. Metamorph. Semelen in cælum tranſlatam memini me apud Philoſtratum in imagin. & Nonnum lib. 7. Dionyſ. legere. Semele fulmine cremata fingitur, vt nihil niſi æquum & bonum à deo petere doceamur. Bacchum Iupiter ex igne eripuit, & femori ſuo aſſuit, quia parentum noxa filiis obeſſe non debet. Orpheus in hymn. in Dionyſum Bacchum non Semeles, ſed Proſerpinæ filium facit, indicans ebrietatem ex cacodæmonum regno erupiſſe. 18 *Mundus.* mundum pro cælo & hìc, & ſæpicule poni aliàs, docui in notis ad Claudianum. addo ſumi nonnunquam pro inferorum ſedibus. Seneca volens innuere apud inferos perpetuas eſſe tenebras, ait infrà actu 3. *Immotus aër haret & nigro ſedet Nox atra mundo ——* Item Hippol. actu 2. *Arſit obſcuri dea clara mundi.* *Puellæ ſerta Cnoſſiaca.* coronam Ariadnæ.

Digitized by Google

Quoties nouercam fecit? aſcendat licet,
Meumq́; victrix teneat Alcmene locum,
Pariterq́; natus aſtra promiſſa occupet;
In cuius ortu mundus impendit diem,
Tarduſq́; Eoo Phœbus effulſit mari,
Retinere merſum iuſſus Oceano iubar.
Non ſic abibunt odia. viuaces aget
Violentus iras animus, & ſæuus dolor
Æterna bella, pace ſublatâ, geret.
Quæ bella? quicquid horridum tellus creat
Inimica; quicquid pontus, aut aër tulit
Terribile, dirum, peſtilens, atrox, ferum,
Fractum atq́; domitũ eſt. ſuperat, & creſcit malis,
Iraq́; noſtrâ fruitur. in laudes ſuas
Mea vertit odia. dum nimis ſæua impero;
Patrem probauit inde, quâ lucem premit,
Aperitq́; Tethys; quâ, ferens Titan diem,
Binos propinqua tingit Æthiopas face.
Indomita virtus colitur, & toto Deus
Narratur orbe. monſtra iam deſunt mihi:
Minorq́; labor eſt Herculi iuſſa exſequi,
Quàm mihi, iubere: lætus imperia excipit.
Quæ fera tyranni iuſſa violento queant
Nocere iuueni? nempe pro telis gerit,
Quæ timuit, & quæ fudit: armatus venit
Leone & hydra. nec ſatis terræ patent.
Effregit ecce limen inferni Iouis,
Et opima victi regis ad ſuperos refert.
Parum eſt reuerti. fœdus vmbrarum perit.
Vidi ipſa, vidi nocte diſcuſſâ inferûm,
Et Dite domito, ſpolia iactantem patri
Fraterna. cur non vinctum & oppreſſum trahit
Ipſum cathenis, paria ſortitum Ioui,
Ereboq́;

Virgil. 1. Georg.
Cnoſſiaq́; ardentis decedat ſtella coronæ.
Cæſar Germanicus, in Phænom. ex Arato:
Clara Ariadnea propiùs ſtāt ſigna corona,
Hunc illi Bacchus thalami memor addit honorem.
Horatius lib. 2. Carminum:
Fas, & beatæ coniugis additum
Stellis honorem ——

21 *Quotiens.* bis. ſemel ibi nato Baccho, & iterum Alcmena pariente Herculem.

22 *Viuaces aget violentus iras animus.* Iuno enim ſuſceptas inimicitias pertinaciter retinebat. ideo Virgilius lib. 1. Aeneid.
—— *memorem Iunonis ob iram.*
lib. 5. Aeneid.
Iunonis grauis ira & inexſaturabile pect',
Quã nec lõga dies, pietas nec mitigat vlla,
Nec Iouis imperio fatiſve infracta quieſcit.
Hæc dea Baccho & Herculi grauis ſemper & infeſta fuit. de iis ait Sidonius Antipater:
ἥρη δ' ἀμφοτέροις χαλεπὴ θεός.
cæterùm malè hoc loco libri antiq. vel *minaces aget*, vel *viuacesq́;* habent.

37 *Quá, ferens Titan diem Binos propinqua tingit Æthiopas face.* hoc eſt, ab ortu ad occaſum. nam ait Homerus Odyſſ. α.
Αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν,
οἱ μὲν δυσομένου ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος.
Sic enim poſteriorem verſum legit Ariſtarchus, licet eundem Crates aliter caſtigauerit. Strabo libro 1. Apuleius lib. 1. de aſino aureo: Indi, vel Aethiopes vtrique.

39 *Toto deus narratur orbe.* ex veterum more; qui à quibus inſignia beneficia acceperant, aras illis conſecrabant, & diuinos honores decernebant. Hercules per totum orbem latrociniis à ſe & ſceleribus repurgatum, veluti θεὸς ἀλεξίκακος colebatur. hoc Iuno queritur.

45 *Armatus venit leone & hydra.* Herculem finxerunt, vt eſt apud Hyginum in fabulis, Nemeæi leonis pellem pro armis habuiſſe, ſagittis verò vſum tinctis felle & ſanguine hydræ Lernææ. quo indicant bonum Imperatorem, cuius exemplum nobis Herculem proponunt, ad reportandas de hoſtibus victorias, calliditatem ſimul & fortitudinem coniungere debere. etenim his virtutibus ducibus, comiteq́; fortuna, quiuis exercitus vinci, omnia poſſint opida expugnari, nullæ non prouinciæ queant ſubiugari. Notius eſt Lyſandri Lacedæmonij dictum, quàm vt hoc loco debeat commemorari. 47 *Inferni Iouis.* Homerus Iliad. α. de Plutone, Ζεύς τε καταχθόνιος —— eundem Statius, profundum Iouem, noſter, ditum Iouem; Virgilius, Stygium Iouem vocauit. Sic Proſerpina Virgilio & Claudiano, inferna & profunda Iuno dicitur. Stoici, teſte Seruio, vnum Deum pro variis actibus & poteſtate varia nomina habere cenſebant. ideo vnum eundemque modò Iouem, modò Neptunum, modò Plutonem vocatum; & vnam eandemque Iunonem, modò ſic, modò Amphitriten, modò Proſerpinam dici. Sanè quia in cælo, terris, & mari Iuppiter imperare credebatur, Troiani, auctore Agatharchide in Aſiaticis, tres oculos illi affinxerunt.

49 *Fœdus vmbrarum perit.* lex inferorum violata. exſtat antiqui ſcriptoris incerti huiuſmodi epigramma:
Iuppiter aſtra, fretum Neptunus, tartara Pluto, *Regna paterna tenent tres tria, quiſque ſuum.*
huic ſortitioni addita fuiſſe quædam fœdera, veriſimile eſt. videlicet, vt neque vita functi cælum infeſtarent, ne-

Digitized by Google

que viui ad orcum penetrarent, neque quiſpiam nauigaret. confirmat eam coniecturam Seneca cùm hoc loco, tum alibi ſæpe. item Claudianus lib. 1. de raptu Proſerp.

Ne pete firmatas pacis diſſoluere leges
Quas dedimus, neuitq́ colus. ne fœdera fratrum
Ciuili conuerte tuba. cur impia tollis
Signa? quid inceſtis aperis Titanib⁹ auras?

ibi enim Lacheſis Plutonem alloquitur. & paulo pòſt ipſe Pluto ait:

Atlantis Tegeææ nepos commune profundis
Et ſuperis numẽ, qui fas per limẽ vtrumq́
Solus habes, geminoq́ facis commercia mundo.

huc ſpectant quæ infrà dicemus.

54 *Ereboq́.* non ſequor m. ſ. in quo legitur; *Cerberoq́.* nam Cerberum ceperat. eſt autem Erebus profunditas inferorum. Seruius & Sabinus in 4. Aeneid. hîc pars, pro toto inferno.

59 *Atrum.* Hercules ab inferis inuitum & reluctantem Cerberum extraxit: quẽ quidam rectiſſ. auaritiam interpretantur, theſauros in tenebris occultatos diligenter aſſeruantem, nec in lucem patientem erui: quę ſi à viro honoris cupido debelletur, & ex animi receſſu, in quo ſe abdiderat, eiiciatur, atq; opes illæ vſibus hominum accommodentur, ad illuſtrandum nomen, & acquirendam illuſtrem gloriam maximũ proculdubio momentum adferent. quia, licet in diuitiis vera gloria non ſit collocanda, ad gloriam tamen adipiſcendam vtiliſſimas illas eſſe qui neget, plerisque quidem ſanus non eſſe & ad Anticyras relegandus videtur.

72 *Mediusq́ collo.* ad hunc locum Claudianus reſpexit in præfat. lib. 2. de raptu Proſerp. inquiens:

—— te maximus Atlas
Horruit, impoſito cùm premerère polo.
Firmior Herculeâ mũdus ceruice pepẽdit.

Et Sydonius:

Cùm Lybica ſe rupe gigas ſubduceret, & cùm
Tutior Herculeo ſediſſet machina dorſo.

quare fortaſſis hoc loco legendum ſit; *meliusq́ collo*: ſed nihil muto.

74 *Quærit.* in nonnullis autographis, *quæret*, continetur: ſed prius malo.

Ereboq́ capto potitur, & retegit Stygas?
Patefacta ab imis manibus retro via eſt,
Et ſacra diræ mortis in aperto iacent.
At ille, rupto carcere vmbrarum, ferox
De me triumphat, & ſuperbificâ manu
Atrum per vrbes ducit Argolicas canem.
Viſo labantem Cerbero vidi diem,
Pauidumq́ ſolem: me quoque inuaſit tremor,
Et terna monſtri colla deuicti intuens,
Timui imperaſſe. leuia ſed nimium queror.
Cælo timendum eſt, regna ne ſumma occupet,
Qui vicit ima. ſceptra præripiet patri:
Nec in aſtra lentâ veniet, vt Bacchus, viâ:
Iter ruinâ quæret, & vacuo volet
Regnare mundo. robore expenſo tumet,
Et, poſſe cælum viribus vinci ſuis,
Didicit ferendo: ſubdidit mundo caput:
Nec flexit humeros molis immenſæ labor,
Mediusq́ collo ſedit Herculeo polus,
Immota ceruix ſidera & cælum tulit,
Et me prementem. quærit ad ſuperos viam.
Perge ira, perge, & magna meditantem opprime,
Congredere, manibus ipſa iam lacera tuis.
Quid tanta mandas odia? diſcedant feræ:
Ipſe imperando feſſus Euryſtheus vacet.
Titanas auſos rumpere imperium Iouis
Emitte, Siculi verticis laxa ſpecum.
Tellus gigante Doris excuſſo tremens
Suppoſita monſtri colla terrifici leuet,
Sublimis alias luna concipiat feras.
Sed vicit iſta. quæris Alcidæ parem?
Nemo eſt, niſi ipſe: bella iam ſecum gerat.
Adſint ab imo Tartari fundo excitæ
Eumenides, ignem flammeæ ſpargant comæ,
Viperea ſæuæ verbera incutiant manus.
I nunc ſuperbe, cælitum ſedes pete:

Huma-

78 *Imperando feſſus.* ſic inuenies apud Ouidium 9. Metamorph. de Hercule. *—— defeſſa iubendo Sæua Iouis coniux, ego ſum indefeſſus agendo.* 81 *Tellus Doris.* Sicilia, in quam Græci frequentes colonias miſerunt: quamobrem Græcis Siculi ſunt annumerati, & omiſſa patria Græcam linguam addidicerunt, Diodor. lib. 5. & partim Dorica, partim Ionica, illa tamen maximè dialecto ſunt vſi, vt patet ex Siculorum poëtarum eidylliis: nil mirum, cùm teſte Thucydide lib. 6. & Pauſan. lib. 1. Eliacor. magnam Siciliæ partem ex Peloponneſo Dores incoluerint. qua de re nonnulla etiam M. Tullius in accuſationibus in Verrem.

83 *Alias.* Ioan. Picus Mirandulæ comes, in opere contra Aſtrologos, tradit quoſdam exiſtimaſſe, omnia, quæ apud nos ſunt, in orbe lunæ inueniri. 86 *Tartari.* qui *bis patet in præceps tantùm, tenditq́ ſub vmbras Quantus ad æthereum cæli ſuſpectus Olympum.* Virgilius 6. Aeneidos.

Digitized by Google

Humana temne: iam Styga & manes ferox
Fugiſſe credis? hîc tibi oſtendam inferos.
Reuocabo, in altâ conditam caligine
Vltra nocentum exilia, diſcordem deam,
Quam munit ingens montis oppoſiti ſpecus,
Educam, & imo Ditis è regno extraham,
Quicquid relictum eſt. veniat inuiſum ſcelus,
Suumq́ lambens ſanguinem impietas ferox,
Errorq́, & in ſe ſemper armatus furor.
Hoc, hoc miniſtro noſter vtatur dolor.
Incipite famulæ Ditis, ardentem incitæ
Concutite pinum, & agmen horrendum anguibus
Megæra ducat, atque luctifica manu
Vaſtam rogo flagrante corripiat trabem
Hoc agite. pœnas petite violatæ Stygis.
Concutite pectus. acrior mentem excoquat,
Quàm qui caminis ignis Ætnæis furit.
Vt poſsit animo captus Alcides agi,
Magno furore percitus; nobis priùs
Inſaniendum eſt. Iuno cur nondum furit?
Me, me ſorores, mente deiectam meâ,
Verſate primam: facere ſi quicquam apparo
Dignum nouerca: iam odia mutentur mea.
Natos reuerſus videat incolumes, precor,
Manuq́ fortis redeat. inueni diem,
Inuiſa quo nos Herculis virtus iuuet.
Me pariter & ſe vincat, & cupiat mori
Ab inferis reuerſus. hoc proſit mihi,
Ioue eſſe genitum. ſtabo, & vt certo exeant
Emiſſa neruo tela, librabo manum:
Regam furentis arma: pugnanti Herculi
Tandem fauebo. ſcelere perfecto, licet
Admittat illas genitor in cælum manus.
Mouenda iam ſunt bella. clareſcit dies,
Ortuq́ Titan lucidus croceo ſubit.

93 *Diſcordem deam.* Megæram.

99 *In ſe ſemper armatus furor.* infrà act. 5.
—— *quodq́ habet proprium furor,*
In ſe ipſe ſæuit ——

102 *Agmen horrendum anguibus.* agmen ſororum, Tiſiphonen & Alecto: vide Medeæ verſu 14.

104 *Trabem.* trabs, pro face, ἐμφατικῶς. ſic Maro trabale telum; Horatius, clauos trabales; Papinius, haſtam trabalem; Claudianus, trabale ſceptrum; Silius, trabem pro haſta, poſuerunt.

106 *Mentem excoquat.* ita Prudentius:
At Chriſtiani nominis
Hoſtem coquebant irrita
Cordis venena, & liuidum
Cor efferata exuſſerant.
Virgilius etiam:
Feminea ardentem curæq́ iræq́ coquebãt.
Ennius; —— *curamq́ leuaſſo*
Quæ nunc te coquit & verſat ſub pectore fixa.

107 *Quàm qui caminis ignis Ætnæis.* noſter Hippolyto:
Et ardet intus qualis Ætnæo vapor
Exundat antro ——
Catullus:
Cùm tantum arderem quantum Tinacria rupes.
Ouidius, in epiſt. Sapphus:
Me calor Ætnæo non minor igne tenet:
item 13. Metamorph.
Vror enim, læſusq́ exæſtuat acrior ignis,
Cumq́ ſuis videor tranſlatam viribus Ætnam
Pectore ferre meo ——
Noſter Thyeſte:
Ignis Ætnæis reſonans caminis.
Hippolyto:
Et qui furentes ſemper Ætnæis iugis
Verſat caminos ——
Hercule Oetæo:
Feret Ætnæos inde caminos
Lucanus lib. 1. vocat, *ora*, noſter caminos, cauernas illas, per quas ignis erumpit, ſecutus Virgilium lib. 3. Aeneid.
Fama eſt Enceladi ſemuſtũ fulmine corpus
Vrgeri mole hac, ingentẽq́ inſuper Aetnam
Impoſitã ruptis flamma exſpirare caminis.
hoc eſt, vt ait Sabinus, cauernis. de his Aetnæ incendiis, (citante eodẽ Pomponio Sabino) ita ſcribit Trogus lib. 4. Sicilia terra eſt cauernoſa & fiſtuloſa, quo fit vt ventorum flatibus pateat, vnde ignis concipitur. intrinſecus ſulphur habetur, & bitumen; vbi cùm ventus per ſpiramenta cauernarum incubuit, diu luctatus, ignem concipit ſic Aetnæ durat incendium. de quo exſtat poëma Cornelij Seueri. 108 *Animo captus.* o. v. l. *animum captus,* habent. 110 *Furit.* in vno m. ſ. l. *furis,* legitur. 119 *Stabo.* ad finem vſque manebo & durabo. Statius, extrema Achilleide: *Stare iubet contrà, tumidosq́ repellere fluctus; Quos vix ipſe gradu totiens obſtante tuliſſet.* *Stabam equidem, nec me referebat concitus amnis.*

Digitized by Google

CHORVS.

Anapæſtici.

Iam rara micant ſidera prono
Languida mundo, nox victa vagos
Contrahit ignes, luce renata
Cogit nitidum Phoſphoros agmen.
Signum celſi glaciale poli,
Septem ſtellis Arcades vrſæ
Lucem verſo temone vocant.
Iam cæruleis euectus equis
Titan, ſummum proſpicit Oetam,
Iam Cadmæis inclyta baccis
Aſperſa die dumeta rubent,
Phœbiq; fugit reditura ſoror.
Labor exoritur durus, & omnes
Agitat curas, aperitq; domos
Paſtor, gelidâ cana pruinâ,
Grege immiſſo, pabula carpit.
Ludit prato liber aperto
Nondum ruptâ fronte iuuencus,
Vacuæ reparant vbera matres,
Errat curſu leuis incerto
Molli petulans hœdus in herba.
Pendet ſummo ſtridula ramo,
Pennasq; nouo tradere ſoli
Geſtit, querulos inter nidos,
Thracia pellex, turbaq; circum
Confuſa ſonat, murmure miſto
Teſtata diem. carbaſa ventis
Credit, dubius nauita vitæ,
Laxos aurâ complente ſinus.
Hic exeſis pendens ſcopulis,
Aut deceptos inſtruit hamos;
Aut ſuſpenſus ſpectat preſſâ
Præmia dextrâ: ſentit tremulum
Linea piſcem. hæc, innocuæ
Quibus eſt vitæ tranquilla quies,
Et læta ſuo paruoq; domus,
Spes & in agris.
Turbine magno ſpes ſollicitæ
Vrbibus errant, trepidiq; metus.
Ille ſuperbos aditus regum,
Duraſq; fores, expers ſomni

Colit,

127 *Cogit nitidum.* Ouid. 2. Metam.
—— diffugiunt ſtellæ quarum agmina cogit
Lucifer —— id eſt, Phoſphoros.
Martialis:
Phoſphore redde diem, quid gaudia noſtra moraris?

128 *Celſi poli.* poli Arctici; qui nobis ſemper ſublimis: ſed Antarcticum, ſub pedibus Styx atra videt, maneſque profundi. Virgil. 1. Georg.

132 *Summum proſpicit Oetam.* cùm ſol à montis cacumine occidit aut oritur, præ ſe fert nobis ſpeciem cacumen tangentis. ideo ait præſtantiſſimus Poëta:
Iamq; iugis ſummæ ſurgebat Lucifer Idæ.
&:
Sparge marite nuces, tibi deſerit Heſperus Oetam.

144 *Petulans hœdus.* proprium hœdi epithetum, qui naturâ petulans & laſciuus eſt admodum. Virgil. 2. Georg.
—— hœdiq; petulci
Floribus inſultent.

154 *Deceptos.* à piſcibus, qui vel eos contemſerunt, vel potiùs, erepta callidè eſca, illæſi effugerunt.

157 *Innocua.* non, quæ non nocet; ſed cui
„ ab aliis non nocetur. Seruius 2. Aeneid. In-
„ nocuus, inquit, cui non nocetur: innoxius,
„ qui non nocet. Sed hæc plerumque poëtæ
„ confundunt.

161 *Spes ſollicita.* bene, ſollicitæ. nam qui ſperat, inter gaudium & timorem verſatur. ſperamus non bona ſolùm, vt Grammatici quidam ſomniant, ſed & mala. Virg. 10.
Nunc etiam horribili viſu portenta ſequuntur,
Et ſocij amiſsi petierunt æthera pennis,
Fluminibuſq; vagantur aues (heu dira meorum
Supplicia) & ſcopulos lacrimoſis vocibus implent.
Hæc adeò ex illo mihi iã ſperanda fuerũt
Tempore, cùm, &c.
& quia vt bona, ſic mala ſperamus, ideo ſperare pro timere, & ſpes pro lætitia ponitur. Virgil. 1. Aeneid.
At ſperate deos memores fandi atque nefandi.
Idem 4. Aeneid.
Hunc ego ſi potui tantum ſperare dolorẽ.

Digitized by Google

Colit: hic nullo fine beatus
Componit opes, gazis inhians,
Et congeſto pauper in auro eſt.
Illum populi fauor attonitum,
Fluctuq́ magis mobile vulgus,
Aurâ tumidum tollit inani.
Hic clamoſi rabioſa fori
Iurgia vendens improbus, iras
Et verba locat. nouit paucos
Secura quies; qui, velocis
Memores æui, tempora nunquam
Reditura tenent. dum fata ſinunt,
Viuite læti. properat curſu
Vita citato, volucriq́ die
Rota præcipitis voluitur anni.

Duræ

169 *Fluctuq́ magis mobile vulgus.* vulgi inconſtantia fluminum fluctibus, & maris procellis ſolet comparari. Herodotus, in Thalia: ὁμίλου γὰρ ἀχρηΐου οὐδέν ἐστι ἀξυνετώτερον, οὐδὲ ὑβριστικώτερον. καὶ τυράννου ὕβριν φεύγοντας ἄνδρας, ἐς δήμου ἀκολάστου ὕβριν πεσέειν, ἐστὶ οὐδαμῶς ἀνασχετόν. ὁ μὲν γὰρ εἴ τι ποιέει, γινώσκων ποιέει· τῷ δὲ οὐ γινώσκειν ἔνι. κῶς γὰρ ἂν „ γινώσκοι ὃς οὔτ' ἐδιδάχθη, οὔτε οἶδε καλὸν οὐδέν, „ οὐδ' οἰκήιον; ὠθέει τε ἐμπεσὼν τὰ πρήγματα ἄνευ νόου, χειμάρρῳ ποταμῷ εἴκελος; Polyb. lib. 11. τοῦτο δέ ἐστι, διότι πᾶς ὄχλος εὐπαραλόγιστος ὑπάρχει, καὶ πρὸς πᾶν εὐάγωγος. ὅθεν αἰεὶ τὸ παραπλήσιον πάθος συμβαίνει περί τε τοὺς ὄχλους καὶ τὴν θάλατταν. καθάπερ γὰρ κἀκείνης ἡ μὲν ἰδία φύσις ἐστὶν ἀβλαβὴς τοῖς χρωμένοις καὶ στάσιμος, ὅταν δ' εἰς αὐτὴν ἐμπέσῃ τὰ πνεύματα βίᾳ, τοιαύτη φαίνεται τοῖς χρωμένοις οἷοί τινες ἂν ὦσιν οἱ κυκῶντες αὐτὴν ἄνεμοι· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ πλῆθος ἀεὶ καὶ φαίνεται καὶ γίγνεται πρὸς τοὺς χρωμένους, οἵους ἂν ἔχῃ προστάτας καὶ συμβούλους. Cicero in ea quæ eſt pro Muræna: Quòd enim fre- „ tum, quem Euripum, tot motus, tantas, tam varias habere putatis agitationes fluctuum, quantos æſtus habet, & „ quantas perturbationes ratio comitiorum? Titus Liuius lib 27. Polybij locum ſuprà citatum expreſſit, his verbis: „ Sed multitudo omnis, ſicut natura maris, per ſe immobilis eſt: vt venti & auræ cient, ita aut tranquillum aut pro- „ cellæ in vobis ſunt. *Mobile.* Sic Horat. 1. carm. od. 1. *Hunc ſi mobilium turba Quiritium.* Sic Prudent. „ περὶ στεφ. hymno 10. *Tu ventilator vrbis & vulgi leuis Procella mentes inquietas mobiles.* Statius 2. Thebaid. *—— non mobile vulgus.* 176 *Dum fata ſinunt.* Varro περὶ φιλονεικίας idem monet: Properate viuere pueræ, quas ſinit ætatula ludere. Tibullus, à quo noſter hæc verba accepit: „

At tu dum primi floret tibi temporis ætas, Vtere. non tardo labitur illa pede. Interea dum fata ſinunt.

179 *Rota præcipitis voluitur anni.* ad hanc annorum & temporis circumuolutionem haut dubiè puriſſimus poëta Tibullus reſpexit iis verſibus, qui, quod ſummorum virorum pace dixerim, nulla de cauſa illis negocium exhibuerunt, adeò vt de ipſorum integritate planè dubitarint viri alioquin ſagaciſſimi: at nobis inprimis elegantes & admodum faciles videntur. ait Tibullus lib. 1. eleg. 4. *—— tranſiet ætas Quàm citò non ſegnis ſtat remeatq́ dies.* nihil aliud volens innuere, quàm ætatem noſtram tranſire tam citò, quàm dies, qui nunc *ſtat,* hoc eſt, præſens conſiſtere & conquieſcere à reuolutione illa videtur, mox idem *non ſegnis* (hoc eſt, non ſegniter) remeat, anno ſcilicet reuoluto. nam poëtæ annum rotæ cuiuſdam inſtar volui fingebant, vt hoc loco Seneca. Aegyptij ſerpenti caudam v[illegible] aſſimilant. Claudianus lib. 2. de laudibus Stilichonis:

Eſt ignota procul, nō[illegible] imperuia menti,
Vix adeunda deis, annorum ſqualida mater.
Immenſi ſpelunca æui; quæ tempora vaſto
Suppeditat reuocatq́ ſinu. complectitur antrum
Omnia qui placido conſumit numine ſerpens,
Perpetuumq́ viret ſquammis, caudamq́ reducto
Ore vorat, tacito relegens exordia lapſu.

Papinius: *In terga reuoluitur annus.* Virgilius: *—— atque in ſe ſua per veſtigia voluitur annus.* vnde & dictum cenſet Macrobius.

Hæc poëtarum de rota & ſerpente fictio, planè rationi naturæ cōuenit, illiq́ue circulorum circuitioni, ex qua dierum noctiumq́ varietas & menſis anniq́ue menſura procedit; de qua, poſt Platonem, Cicero in Timæo. Voluit autem Seneca humanæ vitæ breuitatem oſtendere, quam vltra centeſimum annum extendi Caius & Iuſtinianus negarunt, l. an vſusfructus, D. de vſufruct. l. municipiis, D. de vſu & vſuf. leg. l. fin. C. de ſacroſanct. eccleſ. qua de re poſt Alexand. & Aretinum eleganter Oroſcius ad l. ſi quis ex argentariis, col. 741. nu. 50. D. de eden. & Crinitus de honeſt. diſcipl. lib 7. c. 9. & Ioan. Corraſius lib. 5. miſcellan. cap 18. & Iacobus Curtius εἰκαστῶν ad fratrem lib. 1. cap. 36. Sanè complures centeſimum ætatis annum exceſſiſſe, ex Plinio, Valerio Maximo, & aliis ab illis relatis, conſtat, quibus ego addo Lucianum in Macrobiis; Phlegontem in lib. περὶ θαυμασίων, & Cenſorin. de die Natali. Seres quoque ducenteſimum ætatis annum ſuperare, Strabo lib. 15. Hyperboreos milleſimum Oneſicritus, Simonides, & alij produnt; quod fabuloſum videtur. Herodotus, in Thalia, Aethiopes, quos μακροβίους vocant, centum & viginti annis viuere ſolere ſcripſit: eorundem vitam Solinus meæ editionis cap. 33. dimidio eſſe protenſiorem noſtrâ tradidit. vt omnino videatur is humanæ vitæ terminum octoginta annos conſtituiſſe, quod nec ratione, nec auctoritate nititur. Cautius Mela lib. 3. eorum vitam dimidio ferè longiorem noſtrâ tradit. quod ipſum de incolis oppidi Acrothonis, ſiti in cacumine montis Athus, idem Pomponius, Solinus, & Plinius lib. 7. natural. hiſt. cap. 2. teſtantur, eiuſque rei naturalem rationem licet videre apud Ariſtotelem problem. 7. ſection. 14. Quæ autem

Digitized by Google

ex Trebellio Pollione, & Dioſcoride retulit Corraſius loco ſuprà citato, ad verbum ferè ex Cælio Rhodigino, lib. 19. antiq. lection. cap. 21. vel Petro Crinito vbi ſuprà cap. 10. deſumſit. idem Cælius ſeq. cap. docet, quomodo intelligenda ſint, quæ Homerus & alij de Neſtoris ætate fabulantur. Ex Cenſorino, Iulio Materno, aliiſque, conſtat, annos climactericos homini periculoſiſſimos eſſe, qui ſeptenariis & nouenariis numeris conficiuntur, eorumq́ue quamlibet conduplicationem valde cauendam humano generi; maximè autem ex Platonis & Firmici ſententiâ annum ſexageſimum tertium, quia tunc vterque numerus concurrit; eoq́ue anno Ariſtotelem & Ciceronem mortuos accepimus; & exſtat Auguſti epiſtola hunc annum gaudentis ſe exceſſiſſe. Beatam virginem Deiparam
„ diutiſſime vixiſſe quidam tradiderunt. Volaterranus tamen lib. 31. Philologiæ ita ſcribit: Diua genitrix, quãquam
„ extra ſortem eſt humanam, ac ſpeciali Dei prouidentiæ reſeruata, annum ipſum vndequinquageſimum non ex-
„ ceſſiſſe, apud receptum auctorem inueni ex Helizabethæ virginis ſanctæ de Sconnagiâ commentario, quæ an-
„ no 1160. emicuit. Hæc in diuinâ contemplatione eam annum poſt filium & quicquid eſt vltrà vſque ad eius aſ-
„ ſumtionem vixiſſe clarè aſpexit, quod mihi veriſimile ſit. Neque enim aſſentior his qui multis dicunt eam ſuper-
„ ſtitem annis, cùm, Dionyſio teſte, omnes Apoſtoli in eius funere conuenerint: ipſi verò palàm eſt quòd non tot an-
„ nis, quot vulgò dicunt illam ſuperſtitem fuiſſe, ſimul fuere. hæc Volaterranus. Sed Nicephorus lib. 2. Eccleſ. hiſt.
cap. 21. probat eam LIX annos vixiſſe. Iam quod ex Gaguino de Ioanne de Stampis Corraſius vbi ſuprà ſcripſit,
„ multo elegantiùs ab Paullo Aemilio proditum fuit, cuius lib. 5. de rebus Francorum verba ſunt hæc: Sub idem
„ tempus obiit Ioannes de Stampis, quem per errorem à Temporibus multi vocitant, ob diuturnam vitam. Plus tre-
„ centis ſexaginta annis vixiſſe eum faciunt: ſub Carolo meruiſſe, Ludouico Craſſi filio deceſſiſſe: cùm interea nulla
„ in tot motibus mentio eius facta fuerit: nec latere ignoraríve potuiſſet virtus, quæ ſpecimen ſui iam inde à clariſſi-
„ mi Imperatoris ætate præbuiſſet. Libentius crediderim eum militaſſe ſub Carolo ſimplicis nepote: quem regnum
„ paternum auitumq́ue petentem, & in Carolum Magnum originem ſuam referentem, Capetus regni æmulus ce-
„ pit, ſpeq́ue rerum potiendarum exuit: nec trecentorum ſexaginta, ſed centum circiter & ſexaginta annorum vitam
„ ei contigiſſe: id quod etiam conſeneſcente mundo magnum & memorabile ſit. Ex quibus Aemilij verbis etiã apparet, Corraſij codices mendosè CCLX. continere. Cardanus lib. 12. de Subtilitate ſcribit quendam Turcam CCC. annis vixiſſe. Dauide teſte humanæ vitæ terminus eſt ſeptuageſimus, vel vt ſummum octogeſimus ætatis annus. Pſal. 89. eamq́ue iam tum ordinariam vitæ periodum fuiſſe docet Thoſtatus ad 3. Reg. 1. q. 1. Hodie ſanè plures videmus quinquageſimum ætatis annum non attingere, quàm ſuperare. Et quamquam ego nouerim Louanij & in Hiſpania nonnullos quos fama ferebat centeſimum ætatis annum exceſſiſſe, non temere tamen ſoleo fidẽ adhibere; non ignarus eos qui nonaginta annis ſunt ſeniores, vt plurimum propriæ ætatis non meminiſſe, vel eam in maius efferre conſueuiſſe. Planè Caius I. C. & Iuſtinian. Imp. cùm ſui temporis rationẽ habuerint, & ad id, quod non ἐκ παραλόγου, ſed ἐπὶ τὸ πλεῖστον accidit, reſpexerint, reprehendi non poſſe, quotidiana experiẽtia docet: adeò, vt meritò cum egregio poëta dicamus: *Vita ſumma breuis ſpes nos vetat inchoare longas.* & ab Hippocrate: βραχὺς μὲν ὁ βίος.

Duræ peragunt penſa Sorores,
Nec ſua retro fila reuoluunt.
At gens hominum fertur rapidis
Obuia fatis, incerta ſui.
Stygias vltro quærimus vndas.
Nimium, Alcide, pectore forti
Properas mæſtos viſere manes.
Certo veniunt ordine Parcæ.
Nulli iuſſo ceſſare licet,
Nulli ſcriptum proferre diem.
Recipit populos vrna citatos.
Alium multis gloria terris
Tradat, & omnes fama per vrbes
Garrula laudet, cæloq́ue parem
Tollat, & aſtris: alius curru
Sublimis eat: me mea tellus
Lare ſecreto tutoq́ue tegat.
Venit ad pigros cana ſenectus: “
Humiliq́ue loco, ſed certa, ſedet. “

180 *Sorores.* Parcæ, quibus varia nomina tribuuntur, vt ex Pauſania conſtat in Att. in Corinth. & in Achaic. quæ quid ſignificent, auctor lib. de mundo ad Alexand. docet his verbis: τρεῖς αἱ μοῖραι, κατὰ τοὺς χρόνους μεμερισμέναι. νῆμα ἀτράκτου, τὸ μὲν ἐξειργασμένον, τὸ δὲ μέλλον, τὸ δὲ περιστρεφόμενον. τέτακται δὲ, κατὰ μὲν τὸ γεγονὸς, μία τῶν μοιρῶν, Ἄτροπος, ἐπεὶ τὰ παρελθόντα πάντα ἄτρεπτά ἐστι· κατὰ δὲ τὸ μέλλον, Λάχεσις, εἰς πάντα γὰρ ἡ κατὰ φύσιν μένει λῆξις· κατὰ δὲ τὸ ἐνεστὸς, Κλωθὼ, συμπεραίνουσά τε καὶ κλώθουσα ἑκάστῳ τὰ οἰκεῖα.

195 *Me mea,* &c. mihi hæc opinio nõ probatur; & qui ſic exiſtimant, non modeſti, ſed puſillanimes iudicandi videntur. nam periculorum magnitudine à verâ gloriâ & virtute capeſſenda deterreri, hominis eſt non virtute præditi, aut ſapientis, ſed illius qui priuatam quietẽ bono publico præferat, & cùm verâ gloriâ non excitetur, qua optimus quiſque maximè ducitur, humanum nihil, aut potiùs homine dignum habere ſit iudicandus. Sola diuinæ laudis & gloriæ cupiditas mortales ad præclara quæque facinora impellit. quem enim illa ad rectè faciendũ non

Sor-

Sordida paruæ fortuna domus:
Altè virtus animoſa cadit.
Sed mœſta venit crine ſoluto
Megara, paruum comitata gregem,
Tarduſq́ ſenio graditur Alcidæ parens.

ACTVS SECVNDVS.

MEGARA.

O magne Olympi rector, & mundi arbiter,
Iam ſtatue tandem grauibus ærumnis modum,
Finemq́ cladi. nulla lux vnquam mihi
Secura fulſit. finis alterius mali,
Gradus eſt futuri: protinus reduci nouus
Paratur hoſtis: antequam lætam domum
Contingat, aliud iuſſus ad bellum meat:
Nec vlla requies, tempus aut vllum datur,
Niſi dum iubetur: ſequitur apprimè ſtatim
Infeſta Iuno. nunquid immunis fuit
Infantis ætas? monſtra ſuperauit priùs,
Quàm noſſe poſſet. gemina criſtati caput
Angues ferebant ora; quos contra obuius
Reptauit infans, igneos ſerpentium
Oculos, remiſſo pectore ac placido intuens,
Arctos ſerenis vultibus nodos tulit,
Et tumida tenerâ guttura elidens manu,
Præluſit Hydræ. Mænali pernix fera,
Multo decôrum præferens auro caput,
Deprenſa curſu eſt. maximus Nemeæ timor
Gemuit lacertis preſſus Herculeis leo.
Quid ſtabula memorem dira Biſtonij gregis,
Suiſq́ regem pabulum armentis datum?
Solitumq́ denſis hiſpidum Erymanthi iugis
Arcadia quatere nemora Mænalium ſuem?
Taurumq́ centum non leuem populis metum?
Inter remotos gentis Heſperiæ greges

Paſtor

„ poteſt inducere, eum nec metus indignatio„ nis diuinæ quidem à fœdiſſimis factis diu„ poterit auocare: & cuius animus nihil præſentit in poſterum, verùm quibus regionibus vitæ ſpacium circumſcriptum eſt, eiſdē omnes cogitationes terminat ſuas; ille nullis laboribus ſe franget, neque vllis curis aut vigiliis pro repub. ſe offeret: ſed qui ab adoleſcentia ſibi perſuaſit, nihil eſſe in vita magnopere expetendum, niſi Dei honorem, & bonum reſp. & in iis conſequendis, omnes cruciatus corporis, omnia pericula mortis atque exilij parui eſſe ducenda; ille, me hercle, pro ſalute patriæ, pro commodis ac emolumentis regis ſui, in plurimas & maximas dimicationes, in profligatorum hominū quotidianos impetus inicere ſe non dubitabit.

203 *Tarduſq́ ſenio.* ſenectus enim tardos homines reddit. vnde Virg. 2. Aeneidos:

—— quorum Iphitus æuo
Iam grauior ——

& 9. eiuſdem operis:

—— tarda ſenectus.

215 *Gemina.* per angues hos à Iunone Herculi Decimeſtri obiectos, & ab eo ſtrangulatos, monemur ab ineunte ætate ferendis laboribus, ſuperandiſque ęrumnis nos aſſuefacere, ſi cupimus eximiam conſtantiæ & fortitudinis laudem adipiſci.

221 *Mænali pernix fera.* quartus Herculis labor fuit, æripidem ceruam curſu conſequi, eiq́; aurea cornua detrahere. Q. Smyrnæus:

χρυσόκερων δ' ἔλαφον μετὰ ταῦτ' ἤγρευσε
τέταρτον.

auctor incertus:

Æripidis quarto tulit aurea cornua ceruæ.

cùm hanc fabulam poëtæ ſunt commenti, voluerunt innuere, viro qui ſuperbiam ſubiugarit, iracundiam repreſſerit, reliquos animi prauos motus ſuſtulerit ad vnum omnes, hoc eſt, leonem, aprum, & hydram reſecatis cunctis capitibus interemerit, ad immortalem gloriam comparandam, quam indicant aurea cornua, inprimis neceſſarium eſſe æripedem ceruam conſequi, eamque non antè dimittere, quàm, quod petit, fuerit aſſecutus: videlicet eouſque animum ſuum in humilitate, patientiâ, ceteris virtutibus ſubigere, donec hac aſſiduitate bene viuendi habitus cōparetur; qui cum nūquam ſinat ab æquo bonoque deflectere. quod qui fecerit, debitâ claris hominibus gloriâ ne poſt mortem quidem carebit: ſed nomen ipſius, omni auri ſplendore clarius, in omni memoria eluceſcet. 222 *Multo decorum præferens auro caput.* Euripides: τάν τε χρυσοκάρανον δόρκαν ποικιλόνωτον συλήτειραν ἀγρωτᾶν κτείνας θηροφόνον θεάν. Pindarus Olymp. ᾠδ. γ'. vocat χρυσόκερων ἔλαφον. 225 *Quid ſtabula.* ſemel dixiſſe ſufficiet, monſtra ab Hercule domita, Buſirim, Antęum, Diomedem, alios tyrannos occiſos, corruptos animi affectus compreſſos ſignificare. 216 *Suiſq́ regem.* Hercules eo ſupplicio Diomedem Thracem interfecit, quo ille viatores è medio ſuſtulerat; quod iuſtitiæ exemplum in Sinni necando Theſeus æmulatus fuit. vide quæ dixi in Notis ad Claudianum lib. 2. in Rufinum. placuit ergo heroibus iſtis talionis pœna, quæ & decemuiris, & Moſi, & Rhadaman-

Digitized by Google

Paſtor triformis litoris Tarteſſij
Peremptus: acta eſt præda ab occaſu vltimo:
Notum Cithæron pauit Oceano pecus.
Penetrare iuſſus ſolis æſtiui plagas,
Et aduſta medius regna quæ torret dies;
Vtrinque montes ſoluit abrupto obice,
Etiam ruenti fecit Oceano viam.
Poſthæc, adortus nemoris opulenti domos,
Aurifera vigilis ſpolia ſerpentis tulit.
Quid ſæua Lernæ monſtra, numeroſum malum,
Non igne demum vicit, & docuit mori?
Solitasq́; pinnis condere obductis diem,
Petiit ab ipſis nubibus Stymphalidas?
Non vicit illum cælibis ſemper tori
Regina gentis vidua Thermodontiæ.
Nec ad omne clarum facinus audaces manus
Stabili fugauit turpis Augiæ labor.
Quid iſta proſunt? orbe defenſo caret.
Senſere terræ pacis auctorem ſuæ
Abeſſe terris. proſperum ac felix ſcelus,
Virtus vocatur. ſontibus parent boni.
Ius eſt in armis. opprimit leges timor.
Ante ora vidi noſtra, truculentâ manu,
Gnatos paterni cadere regni vindices,
Ipſamq́; Cadmi nobilis ſtirpem vltimam
Occidere. vidi regium capitis decus
Cum capite raptum. quis ſatis Thebas fleat?
Ferax deorum terra, quem dominum tremit?
E cuius aruis, eq́; fœcundo ſinu
Stricto iuuentus orta cum ferro ſtetit:
Cuiúſque muros natus Amphion Ioue
Struxit, canoro ſaxa modulatu trahens.
In cuius vrbem non ſemel diuûm parens
Cælo relicto venit. hæc, quæ cælites
Recepit, & quæ fecit, & (fas ſit loqui)

For-

tho viſa eſt æquiſſima. Lex Moſaica, & lex XII. tabularum de talione notiſſimæ ſunt: Rhadamanthi legem hanc fuiſſe;

εἴ κε πάθοι τά κ' ἔρεξε, δίκη ἰθεῖα γένοιτο.

refert Ariſtot. 5. ethicorum.

231 *Triformis.* Aeſchylus & Euripides Geryonem vocant τρισώματον. Lucret. lib. 5.

Quidve tripectora tergemini vis Geryonaï.

240 *Numeroſum.* hæc vox Plinio iuniori, Claudiano, Iuſtiniano, & aliis nota eſt. vide notas meas in Claudian. de bello Gildon. Euripides:

ταύ τε μυελόκρανον πολύφονον κύνα
λέρνας ὕδραν ἐξεπύρωσε.

Veram huius fabulæ allegoriam non à Palæphato, ſed ab Albrico Philoſopho, in lib. de Deor. imagin. petere oportet.

243 *Stymphalidas.* hæ aues fuerunt, humanis carnibus veſci ſolitæ; quas Hercules, vt Seneca hoc loco innuit, ſagittis interemit; vt verò Charon Lampſacenus & Seleucus in Miſcellaneis tradiderunt, ærei crotali à Pallade accepti tinnitu fugauit, quod ipſum etiã Nõnus in Dionyſiac. prodidit. Sed iſta quid ſibi volunt? nónne ſcortillorum illecebras effugere, earumq́ue inſidias poſſe nos detegere, ſi æneum crepitaculum à Minerua ſumamus; hoc eſt, ſi ſanctorum Patrum & Philoſophorum libros nocturna diurnaq́ue manu verſantes, inde hauſta continentiæ præcepta illis opponamus? nam illorum voce, quę veluti tubę ſonitus in aures penetrat, teſte D. Baſilio in princ. orat. de ieiunio, protinus communes illæ peſtes adoleſcentiæ diffugient. Nec immeritò humanis carnibus veſci ſunt dictæ; quoniam meretrices mortalium ſanguinem medullitus hirudinum inſtar exſugunt; mortales ipſos, veluti Lamiæ voraciſſimæ, penitus exedunt atque conſumunt.

261 *Natus Amphion Ioue.* Secundùm Homerum Odyſſ. λ'. & Heraclid. Ponticum apud Plut. lib. de Muſicâ. Sed Diophanes lib. 1. hiſt. Ponticæ, & Zezes chil. 1. hiſt. 13. Theoboontis filium ſcribunt fuiſſe. Horat. ad Piſones:

Dictus & Amphion, Thebanæ cõditor arcis,
Saxa mouere ſono teſtudinis, & prece blãda
Ducere quò vellet.

quia ſcilicet dicendo homines paſſim ferarum more ſine tectis viuentes in vnum locum coëgit, eiſque perſuaſit Thebas communem habitationem condere: quo impetrato, mox, ad maiorem ſecuritatem incolentium, eas muro circumdedit, póſteris teſtatum relinquens, ad ſubitos hoſtium incurſus repellendos, & nocturna latrocinia prohibenda, reſiſtendumq́ue hoſtibus potentioribus, ciuitatibus mœnia magnopere conducere. Qua ratione perpensâ, num Lycurgus errauerit; qui Spartam muris cingi vetuit, quòd robur vrbium nõ muros, ſed ciues eſſe iudicaret, politicæ diſciplinæ periti viderint. Ego quidem conſilium Amphionis tutius & ſecurius, legem Lycurgi priſcæ ſimplicitati conuenire exiſtimo, & aſſentior Platoni lib. 6. de legib. & Ariſtoteli lib. 7. Polit. cap. 11.

265 *Quæ fecit.* in Deorum numerum retulit. ad hunc penè modum Claudian. *Mœrent indigetes, & ſi quos Roma recepit Vel dedit ipſa Deos* —— & Seneca Philoſoph. in ludo de morte Claudij: Quam ipſe Deam eſſe iuſſit.

Digitized by Google

Fortaſſe faciet; ſordido premitur iugo.
Cadmea proles, atque Ophionius cinis,
Quò recidiſtis? tremitis ignauum exulem,
Suis carentem finibus, noſtris grauem?
Qui ſcelera terrâ, quiq; perſequitur mari,
Ac ſæua iuſtâ ſceptra confregit manu;
Nunc ſeruit abſens, fertq; quæ fieri vetat:
Tenetq; Thebas exſul Herculeas Lycus.
Sed non tenebit. aderit, & pœnas petet,
Subitusq; ad aſtra emerget. inueniet viam,
Aut faciet. adſis ſoſpes, & remees tuis,
Tandemq; venias victor ad victam domum.
Emerge coniux, atque diſpulſas manu
Abrumpe tenebras: nulla ſi vetito via,
Iterq; clauſum eſt; orbe diducto redi.
Et quicquid atri nocte poſſeſſum latet,
Emitte tecum: dirutis qualis iugis,
Præceps citato flumini quærens iter,
Quondam dediſti; ſciſſa cùm vaſto impetu
Patuere Tempe, pectore impulſus tuo
Huc mons, & illuc cecidit, & rupto aggere
Nouâ cucurrit Theſſalus torrens via.
Talis parentes, liberos, patriam petens
Erumpe, rerum terminos tecum efferens,
Et quicquid auida tot per annorum gradus
Abſcondit ætas, redde: & oblitos ſui
Luciſq; pauidos, ante te populos age.
Indigna te ſunt ſpolia, ſi tantum refers,
Quantum imperatũ eſt. magna, ſed nimiũ loquor,
Ignara noſtræ ſortis. vnde illum mihi,
Quo te, tuamq; dexteram amplectar, diem,
Reditusq; lentos, nec mei memores querar?
Tibi, ô deorum ductor, indomiti ferent
Centena tauri colla: tibi frugum potens
Secreta reddam ſacra: tibi multâ fide
Longas Eleuſi tacita iactabo faces.
Tum reſtitutas fratribus rebor meis
Animas, & ipſum, regna moderantem ſua,
Florere patrem. Si qua te maior tenet
Clauſum poteſtas, ſequimur. aut omnes tuo
Defende reditu ſoſpes, aut omnes trahe.
Trahes, nec vllus eriget fractos Deus.

266 *Faciet.* propter Herculem hoc dicit' quem indigetem fore ſperabat.

267 *Ophionius cinis.* Sic Claud. lib. 2. in Eutrop.

Mygdonij cineres, & ſi quid reſtat Eoi
Quod pereat regni ——

281 *Diruptis.* o. v. l. *dirutis*, habent, &, pro *dediſti*, quidam continent, *feciſti.* quod verò hîc Seneca, Catullum & Diodorum ſecutus, Herculi tribuit; hoc Herodotus in Polyhymnia, & Claudian. lib. 2. de raptu, Neptuno aſſcripſerunt.

289 *Afferens.* mihi, *efferens*, quæ eſt duorum m. ſ. lectio, non diſplicet.

299 *Centena tauri.* non fuit ergo nefas Ioui taurum immolare, vt putat Natalis 1. Mytholog. quem in errorem induxit Seruius lib. 3. & 9. Aen. Seruio Donatus repugnat; cuius auctoritate iſte Senecæ locus defenditur.

Frugum parens. Ceres. Lucretius lib. 5.

Namq; Ceres fertur fruges, Liberq; liquoris
Vitigeni laticem mortalibus inſtituiſſe.

porrò pro *parens*, m. ſ. *potens* habent.

300 *Secreta reddam ſacra.* de ſacris Cereris loquitur. vide Hippolyt. verſ. 106.

Secreta. quia fas non fuit illa non initiatis reuelare. Briſſon. conſule initio Formular.

307 *Deus.* in quibuſdam autographis legitur *dies.*

Digitized by Google

AMPHITRYO, MEGARA.

AM. *O ſocia noſtri ſanguinis, caſtâ fide*
Seruans torum, natoſq; magnanimi Herculis,
Meliora mente concipe, atq; animum excita.
Aderit profectò, qualis ex omni ſolet
Labore, maior. ME. *quod nimis miſeri volunt,*
Hoc facilè credũt. AM. *imò quod metuunt nimis,*
Nunquam amoueri poſſe, nec tolli putant.
Prona eſt timori ſemper in peius fides.
ME. *Demerſus ac defoſſus, & toto inſuper*
Oppreſſus orbe, quam viam ad ſuperos habet?
AM. *Quam tunc habebat; cùm per arentẽ plagam,*
Et fluctuantes, more turbati maris,
Abiit arenas, biſq; diſcedens fretum,
Et bis recurrens; cumq; desertâ rate
Deprenſus hæſit Syrtium breuibus vadis,
Et puppe fixâ, maria ſuperauit pedes.
ME. *Iniqua rarò maximis virtutibus*
Fortuna parcit: nemo ſe tutò diu
Periculis offerre tam crebris poteſt.
Quem ſæpe tranſit caſus, aliquando inuenit.
Sed ecce ſæuus, ac minas vultu gerens,
Et qualis animo eſt, talis inceſſu venit,
Aliena dextrâ ſceptra concutiens Lycus,
Vrbis regens opulenta Thebanæ loca;
Et omne, quicquid vberi cingit ſolo
Obliqua Phocis, quicquid Iſmenus rigat,
Quicquid Cithæron vertice excelſo videt,
Et bina findens Iſthmos exilis freta.

LYCVS, MEGARA, AMPHITRYO.

LY. *Non vetera patriæ iura poſſideo domus,*
Ignauus heres: nobiles non ſunt mihi
Aui, nec altis inclytum titulis genus;
Sed clara virtus. qui genus iactat ſuum,
Aliena laudat. Rapta ſed trepidâ manu
Sceptra obtinentur: omnis in ferro eſt ſalus.
Quod ciuibus tenere te inuitis ſcias,
Strictus tuetur enſis. alieno in loco
Haud ſtabile regnum eſt. vna ſed noſtras poteſt
Fundare vires, iuncta regali face,
Thalamiſq;, Megara. ducet è genere inclyto
Nouitas colorem noſtra. non equidem reor
Fore vt recuſet, ac meos ſpernat toros.

313 *Facilè credunt.* Menander:
δύσπιστον ἀτυχῶν ἐστιν ἄνθρωπος φύσει.

323 *Pedes* Natalis Mytholog. lib. 7 c. 1. fabulatur aureum poculum ab Apolline Herculem dono accepiſſe, atque eo Oceanum tranaſſe: Eliſius Calentius, ætate ſua poëta non omnino malus, lib. 1. eleg. aëneam ollam fuiſſe docet:

Siue quòd is ventis, ollaq; inuectus aëna
mare, ad extremos Heſperia pepuli.

omnino veriſimiliùs eſt Senecæ noſtri mendacium.

335 *Findens.* ſunt v. l. in quibus *ſcindens* legitur.

336 *Non vetera.* contrarium tamen tradit Euripides, in Hercule μαινομένῳ, his verſibus:

γέρων δ' ἀλή τις ἐστὶ Καδμείων λόγος,
ὡς τὴν πάρος Δίρκης δυνήστωρ Λύκος,
τὴν ἑπτάπυργον τήνδε δεσπόζων πόλιν,
τὼ λευκοπώλω πρὶν τυραννῆσαι χθονὸς
Ἀμφίον' ἠδὲ Ζῆθον, ἐκγόνω Διός.
οὗ ταὐτὸν ὄνομα παῖς πατρὸς κεκλημένος,
Καδμεῖος οὐκ ὤν, ἀλλ' ἀπ' Εὐβοίας μολών,
κτείνει Κρέοντα, καὶ κτανὼν ἄρχει χθονός,
στάσει νοσοῦσαν τήνδ' ἐπεσπεσὼν πόλιν.

Iulius Hyginus in fabulis, non quidem, vt arbitror, antiquus ille qui Auguſti tempore vixit, & de Virgilio teſte Gellio lib. 16. & de vrbibus Italiæ auctore Seruio 7. Aeneidos, ſcripſit, ſed alius recentior; „Lycum, inquit, Neptuni filium, quòd Megaram, Creontis filiam, vxorem eius, & filios Theremachum & Ophitem occidere voluit, interfecit.“ Nũc ergo intelligimus vera eſſe quæ de Lyci genere Seneca prodidit. antiqui enim eorum principũ, qui incerto & obſcuro genere nati erant, originem ad deos referre conſueuerũt, vt de Hercule, Romulo & Remo, aliiſque multis conſtat. Præterea immanes & crudeles homines, Neptuni filios dicebant: quod de Polyphemo, Amyco, & multis notiſſimum eſt. de quo nos alio loco agemus.

Quòd

Digitized by Google

Quòd ſi impotenti pertinax animo abnuet:
Stat tollere omnem penitus Herculeam domum.
Inuidia factum ac ſermo popularis premet:
Ars prima regni eſt, poſſe te inuidiam pati.
Tentemus igitur: fors dedit nobis locum.
Namque ipſa, triſtis veſtis obtentu caput
Velata, iuxta præſides adſtat deos,
Lateriq; adhæret verus Alcidæ ſator.
ME. *Quidnam iſte noſtri generis exitium ac lues,*
Noui parat? quid tentat? LY. *O clarum trahens*
A ſtirpe nomen regiâ, facilis mea
Parumper aure verba patienti excipe.
Si æterna ſemper odia mortales agant,
Nec cœptus vnquam cedat ex animis furor;
Sed arma felix teneat, infelix paret;
Nihil relinquent bella: tum vaſtis ager
Squallebit aruis, ſubditâ tectis face
Altus ſepultas obruet gentes cinis.
Pacem reduci velle, victori expedit,
Victo neceſſe eſt. particeps regni veni,
Sociemus animos, pignus hoc fidei cape,
Continge dextram: quid truci vultu ſiles?
ME. *Egon' vt parentis ſanguine aſperſam manum,*
Fratrumq; geminâ cæde contingam? priùs
Exſtinguet ortus, referet occaſus, diem:
Pax antè fida niuibus & flammis erit:
Et Scylla Siculum iunget Auſonio latus:
Priuſq;, multo, vicibus alternis fugax
Euripus, vndâ ſtabit Euboicâ piger.
Patrem abſtuliſti, regna, germanos, larem,
Patriam: quid vltrà eſt? vna res ſupereſt mihi,
Fratre ac parente carior, regno ac lare,
Odium tui: quod eſſe cum populo mihi
Commune doleo. pars quota ex iſto mea eſt?
Dominare tumidus, ſpiritus altos gere:
Sequitur ſuperbos victor à tergo deus.

The-

351 *Ac ſermo.* ſcribendum videtur ex membranis, *at ſermo.*

372 *Priùs extinguet, &c.* hæc & ſimilia ἀδύνατα adagium ſapiunt. Sic Thyeſte:

—— *ætherias priùs*
Perfundet Arctos pontus, & Ionio ſeges
Matura pelago ſurget, & lucem dabit
Nox atra terris; antè cum flammis aquæ,
Cum morte vita, cum mari ventus fidem
Fœduſq; iungent ——

Hippolyto:

—— *ignibus iunges aquas,*
Et amica ratibus antè promittet freta
Incerta Syrtis, antè ab extremo ſinu
Heſperia Tethys lucidum attollet diem,
Et ora damis blanda præbebunt lupi.

Troade:

Dum terra cælum media libratum feret,
Nitiduſq; certas mundus euoluet vices,
Numeruſq; harenis deerit; & ſolem dies,
Noctem ſequentur aſtra; dum ſiccas polus
Verſabit Arctos, flumina in pontū cadēt.

Octauia:

Iungentur antè ſæua ſideribus freta,
Et ignis vndæ, tartaro triſtis polus,
Lux alma tenebris, roſcida nocti dies.

Hercule Oetæo:

—— *antè ab occaſu dies*
Naſcetur Indis; antè glacialem polum,
Scythásve tepidâ Phœbus afficiet rotâ.

eadem tragœdia actu 4.

Antè naſcetur ſeges in profundo,
Vel fretum dulci reſonabit vnda;
Antè diſcedet glacialis vrſæ
Sidus, & ponto vetito fruetur.

Sunt hæc tragœdiæ, & tragici verſus maieſtate digna: ſed illa Virg. in ecl. 1.

Antè leues ergo paſcētur in æquore cerui,
Et freta deſtituent nudos in litore piſces,
Antè, pererratis amborum finibus, exul
Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim;

bucolici carminis humilitati longè aptiora & accommodatiora ſunt.

376 *Scylla.* cuius formam habes apud Homerum in Odyſſ. μ'. & Izaciū in Lycophronem. mater ipſius iuxta Acuſilaum & Apollonium lib. 4. fuit Hecate; quæ etiam fuit Chariclidæ, in catena, opinio; iuxta Steſichorum, Lamia; Homerus, Plinius, Solinus tradiderunt Cratæim fluuium fuiſſe, quemadmodum contra Camertem tradidi in emendationibus in Solinum. verùm, vt quæ de Scylla traduntur inſtitutioni vitæ applicemus, Scylla virgo videtur; quæ, quàm diu mentem, cogitationeſque à Venereis libidinibus abſtinuerit, quàm diu corpus ſuum illibatum ab omni ſpurcitie ſeruauerit, forma egregia cenſebitur, omnium rapiet oculos atque mentes: ſed ſimulac animo titillationes carnis ſuſcipiet, ſimul ac intactum priùs virginitatis florem corpore amittet; ab ipſa voluptate (*hæc Circe eſt*) cuius illecebris ſe dedit, in immanium monſtrorum ſpeciem immutatur. neque immutatur illa modò, verùm ceteros quoque in hoc mundi freto periculoſiſſimo nauigantes (tanta eſt feminarum huiuſmodi malitia, tanta rabies) abſorbere, atque in eandem ſecum calamitatem pertrahere conatur. 384 *Sequitur ſuperbos vltor à tergo Deus.* de Nemeſi loquitur.

Digitized by Google

Thebana noui regna. quid matres loquar
Paſſas & auſas ſcelera? quid geminum nefas,
Miſtumq; nomen coniugis, nati, patris?
Quid bina fratrum caſtra, quid totidem rogos?
Riget ſuperba Tantalis luctu parens,
Mœſtusq; Phrygio manat in Sipylo lapis.
Quin ipſe, toruum ſubrigens criſtâ caput,
Illyrica Cadmus regna permenſus fugâ,
Longas reliquit corporis tracti notas.
Hæc te manent exempla. dominare vt lubet,
Dum ſolita regni fata te noſtri vocent.
LY. *Agedum efferatas rabida voces amoue,*
Et diſce regum imperia ab Alcide pati.
Ego rapta quamuis ſceptra victrici geram
Dextrâ, geramq; cuncta ſine legum metu,
Quas arma vincunt; pauca pro cauſa loquar
Noſtra: cruento cecidit in bello pater,
Cecidere fratres: arma non ſeruant modum:
Nec temperari facilè, nec reprimi poteſt
Stricti enſis ira: bella delectat cruor.
Sed ille regno pro ſuo: nos improbâ
Cupidine acti. quæritur belli exitus,
Non cauſa: ſed nunc pereat omnis memoria.
Cùm victor arma poſuit, & victum decet
Deponere odia. non, vt inflexo genu
Regnantem adores, petimus: hoc ipſum placet,
Animo ruinas quòd capis magno tuas.
Es rege coniunx digna, ſociemus toros.
ME. *Gelidus per artus vadit exſangues tremor.*
Quod facinus aures pepulit? haud equidē horrui,
Cùm pace ruptâ bellicos muros fragor
Circumſonaret. pertuli intrepidè omnia:
Thalamos tremiſco. capta nunc videor mihi.

Gra-

Græcorum enim imitatione & Virgilij ac Calui, deum pro dea poſuit, vt copioſè docet Pius Bononienſis in annotament. cap. 70.

386 *Geminum nefas.* necem patris, & matris nuptias. vide Oedipum.

388 *Bina fratrum caſtra.* conſule noſtri Thebaidem.

Totidem rogos. lege Statij Thebaid. lib. penult. & vlt.

389 *Riget ſuperba Tantalis.* conſule Apollod. lib. 1. & 3. Bibliothecæ. Zezem chil. 5. hiſt. 141. Ouidium Metamorph. lib. 6. Niobe eſt exemplo, ſuperbiā Deo maximè odioſam eſſe, &, vt ſuprà dixit, ſuperbos à tergo Deum ſequi vltorē. niſi enim ſuperbia fuiſſet elata, ſeq; Diis æquaſſet, in miſerias illas grauiſſimas non incidiſſet; quibus æquales eos manent, qui idem peccati genus non ſtudent euitare. Verùm cùm homines ſimus, ſitque errare, labi, decipi humanum; ſi ob delicta noſtra in diuinam iram continget incurrere, in ſaxū mutemur oportet. id fiet, æterno cum ſilentio, ſine querelis & murmurationibus meritas ærumnas perferendo. quia tamen idipſum non ſufficit, & ad Dei miſericordiam obtinendam, contritione cordis & pœnitentia opus eſt: ſaxū illud perpetuò guttis quaſi lacrymis quibuſdā madet. In Siphyli vertice ſaxea effigies ſtatuitur, quia pœnitentiæ peragendæ accōmodatiſſima ſit ſolitudo, montium præſertim; qui propter aſperos & difficiles acceſſus, non niſi rariſſimè ab hominibus adeuntur.

392 *Illyrica Cadmus.* Cadmus & Harmonia relictis Thebis Illyricum petierunt, atq; cùm ibi diu iuxta Drilon & Nairona fluuios vixiſſent, tandem in angues mutati ſunt. auctores ſunt Metrodorus, in lib. de conſuetudine, Nicander in Theriacis, & Dionyſius Carthaginenſis in libro de ſitu orbis, Apollodor. lib. 3. Biblioth. Statius lib. 2. Thebaid.

395 *Dum ſolita.* vt enim in fine Thebaid. dicit: —— *Sceptra Thebarum fuit*
Impune nulli gerere ——

397 *Ab Alcide.* Ex Alcide. Virg. Aen. 12.
Diſce puer virtutē ex me, verumq; laborē,
Fortunam ex aliis ——

399 *Sine legum metu.* nam lege ſolutus ſum. hoc iuri congruit. eò enim traditur, principem legibus ſolutum eſſe. l. ex imperfecto. C. de teſtam. quamquam rationi conſentaneum ſit, vt exiſtimet ſe lege teneri, & iuxta legum præcepta viuere. d. l. ex imperfecto, & l. digna vox. C. de legib. nam cuſtos non violator legum princeps eſſe debet. ideò Pittacus præcepit; *Pareto legi, quiſquis legem ſanxeris.* etenim diuina & naturali lege vt priuati, ſic reges & principes aſtringuntur. Abbas in c. propoſuit, de conceſ. præbend. & in c. ſunt quidam, 25. q. 1. Anton. de Butrio, & Felinus in c. 1. de conſtit. nam ratio quæ ex diuino fonte promanauit, etiam Imperatore & quouis Rege ſuperior eſt. Ioan. Andreæ in c. ſignificaſti, de for. compet. Baldus in l. Aemilius, D. de minor. & in l. 2. C. de ſeru. & aqu. hæc autem ratio, vt diuinæ & naturali legi pareamus, iubet.

400 *Arma vincunt.* notum eſt illud, Inter arma leges ſilent. notum & illud Marianum, ſe inter armorum ſtrepitum iuris ciuilis verba exaudire non potuiſſe.

410 *Adores.* honores. Græcis enim mos non fuit, quemadmodum Perſis & Aſſyriis, reges ſuos adorare.

413 *Tremor.* in vno codice peruetuſto *timor* inuenitur.

Grauent catenæ corpus, & longâ fame
Mors protrahatur lenta: non vincet fidem
Vis vlla noſtram: moriar Alcide tua.
LY. *Animóſne merſus inferis coniunx facit?*
ME. *Inferna tetigit, poſſet vt ſupera aſſequi.*
LY. *Telluris illum pondus immenſæ premit.*
ME. *Nullo premetur onere, qui cælum tulit.*
LY. *Cogêre.* ME. *cogi qui poteſt, neſcit mori.*
LY. *Effare, thalamis quod nouis potiùs parem*
Regale munus. ME. *aut tuam mortem, aut meam.*
LY. *Moriere demens.* ME. *coniugi occurram meo.*
LY. *Sceptróne noſtro potior eſt famulus tibi?*
ME. *Quot iſte famulus tradidit reges neci?*
LY. *Cur ergo regi ſeruit, & patitur iugum?*
ME. *Imperia dura tolle: quid virtus erit?*
LY. *Obici feris monſtriſq́ virtutem putas?*
ME. *Virtutis eſt domare, quæ cuncti pauent.*
LY. *Tenebræ loquentem magna tartareæ premunt.*
ME. *Non eſt ad aſtra mollis è terris via.*
LY. *Quo patre genitus, cælitum penetret domos?*
AM. *Miſeranda coniunx Herculis magni ſile,*
Partes meæ hæ ſunt, reddere Alcidæ patrem,
Genuſq́ verum. poſt tot ingentis viri
Memoranda facta, poſtq́ pacatum manu
Quodcumq́ Titan ortus & labens videt,
Poſt monſtra tot perdomita, poſt Phlegram impio
Sparſam cruore, poſtq́ defenſos deos;
Nondum liquet de patre? mentimur Iouem?
Iunonis odio crede. LY. *quid violas Iouem?*
Mortale cælo non poteſt iungi genus.
AM. *Communis iſta pluribus cauſa eſt deis.*
LY. *Famulíne fuerant antè, quàm fierent dei?*
AM. *Paſtor Pheræos Delius pauit greges.*
LY. *Sed non per omnes exſul errauit plagas.*
AM. *Quem profuga terræ mater erranti dedit.*
LY. *Non monſtra, ſæuas Phœbus aut timuit feras.*
AM. *Primus ſagittas imbuit Phœbi Draco.*
Quàm grauia paruus tulerit, ignoras mala?
E matris vtero fulmine eiectus puer,
Mox fulminanti proximus patri ſtetit.
Quid? qui gubernat aſtra, qui nubes quatit,
Non latuit infans rupis exeſæ ſpecu?
Sollicita tanti precia natales habent,
Semperq́ magno conſtitit, naſci Deum.

LY. *Quem-*

420. *Noſtram.* ſic o.v.l. vulgò legitur *noſtra.* non æquè eleganter.

422 *Supera.* cælum, non terram intellige.

429 *Sceptroq́.* ex m.ſ. *Sceptróne*, reponendum eſt.

443 *Phlegram.* multi enim ſcribunt Herculis potiſſimùm operâ à Ioue gigantes victos fuiſſe.

446 *Iunonis odio crede.* quorſum enim tam pertinaci odio illum perſequeretur, niſi non à me, ſed à Ioue genitus eſſet?

448 *Communis.* non diis modò, ſed & deabus, quæ & ipſæ hominum amplexus expertæ ſunt, vide Heſiod. in Theog. & Clementem Alexandr. ἐν προτρεπτικῷ.

449 *Famulíne fuerant.* deos nonnullos hominibus ſeruiuiſſe ſeruitutem tradit Panyaſis, in Heraclea:

τλῆ μὲν Δημήτηρ, τλῆ δὲ κλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
τλῆ δὲ Ποσειδάων, τλῆ δ᾽ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων,
ἀνδρὶ παρὰ θνητῷ θητευσέμεν εἰς ἐνιαυτόν,
τλῆ δ᾽ ὀβριμόθυμος Ἄρης ὑπὸ πατρὸς ἀνάγκης.

450 *Greges.* ouium Admeti regis, iuxta Amphryſum fluuium, & Pheras Theſſaliæ vrbem, teſte Orpheo, Rhiano, Pindaro, & Tibullo. Sed Callimachus, in hymno de lauacro Palladis, ait eum armenta equarum cuſtodiiſſe; Homerus in Hymno in Mercurium, & Nonnus in Dionyſiac. boum, quod Horat. lib. I. carm. ſequitur:

Te boues olim niſi reddidiſſes
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Riſit Apollo.

454 *Draco.* Python ab Apolline cæſus, teſte Dionyſ. ἐν τῆς γῆς περιηγ. iuxta Cephiſſum. Vide Ouid. I. Metamorph. Claudian. in præfat. lib. I. in Rufin. Nicand. in Theriacis.

456 *Fulmine eiectus puer.* Bacchus, teſtib. Orpheo, Meleagro, Eurip., Ouidio, ceteris.

459 *Latuit infans.* latuit Iuppiter,

Ne Saturnus eum malis mãdaret adeptus,

inquit Lucretius.

Specu. antro Dictæo. Apollon. I. Argonaut. Virgilius 4. Georg.

Digitized by Google

LY. *Quemcunq; miſerum videris, hominē ſcias.* "
AM. *Quemcunque fortem videris, miſerū neges.* "
LY. *Fortem vocemus; cuius ex humeris, leo*
Donum puellæ factus, & claua excidit,
Fulſitq; pictum veſte Sidoniâ latus?
Fortem vocemus; cuius horrentes comæ
Maduere nardo? laude qui notas manus
Ad non virilem tympani mouit ſonum,
Mitrâ ferocem barbarâ frontem premens?
AM. *Non erubeſcit Bacchus effuſos tener*
Sparſiſſe crines, nec manu molli leuem
Vibraſſe thyrſum, cum parum forti gradu
Auro decorum ſyrma barbaricum trahit.
Poſt multa virtus opera laxari ſolet.
LY. *Hoc Euryti fatetur euerſi domus,*
Pecorumq; ritu virginum oppreſſi greges.
Hoc nulla Iuno, nullus Euryſtheus iubet.
Ipſius hæc ſunt opera. AM. *non noſti omnia.*
Ipſius opus eſt, ceſtibus fractus ſuis.
Eryx, & Eryci iunctus Antæus Libys;
Et qui, hoſpitali cæde manantes, foci
Bibēre iuſtum ſanguinem Buſiridis.
Ipſius opus eſt, vulneri & ferro obuius
Mortem coactus, ante Geryones, pati,
Nec vnus vnâ Geryon victus manu.
Eris inter iſtos; qui tamen nullo ſtupro
Læſere thalamos. LY. *quod Ioui, hoc regi licet:* "
Ioui dediſti coniugem, regi dabis.
Et, te magiſtro, non nouum hoc diſcet nurus,
Etiam viro probante, meliorem ſequi.
Sin copulari pertinax tædis negat;
Vel ex coactâ, nobilem partum feram.
ME. *Vmbræ Creontis, & penates Labdaci,*
Et nuptiales impij Oedipodæ faces,
Nunc ſolita noſtro fata coniugio date.
Nunc nunc cruentæ regis Ægypti nurus
Adeſte, multo ſanguine infectæ manus:
Deeſt vna numero Danais. explebo nefas.
LY. *Con-*

464 *Fortem.* Nunc Herculi Omphales, reginæ Lydorum, ſeruitutem Lycus exprobrat: quæ ſeruitus facit ne quid humanum à nobis alienum putemus. Si enim ille Hercules, ſumma fortitudine, ſumma prudentia, ſumma iuſtitia, vno dicā verbo, virtute ſumma prȩditus, tam grauiter in ſaxum impegit: num eſt quod arbitremur, omni nos ſemper parte beatos fore, & nullo vnquam tempore vitiis, quæ hominum fert natura, deditos, auriculas aſini, vt ait Perſius, habituros?

476 *Hoc Euryti.* vide Sophoclis Trachinias, & Senecæ Herculem Oetæum.

481 *Eryx & Eryci.* de Eryce ait Virgilius in carmine ad villam Scironis;

Victor adeſt magni magnum decus ecce triumphi,
Victor qua terra, quaq; patent maria.
Horrida barbaricæ portās inſignia pugnæ,
Magnus vt Æneides, vtq; ſuperbus Eryx.

Sed in vltimo verſu, malim reponi,

Magnus vt Alcides, vtq; ſuperbus Eryx.

nam horum pugnæ, eius quem laudat pugnā conferre vult Maro; ſi modò ipſe carminis illius auctor eſt. quod quia mēdis ſcatet, quȩdam ἐν τῷ παρέργῳ indicabimus, ſecuti Fabricianam editionem, qua vtimur. poſt verſum, *Mantua quod fuerat, quodq; Cremona priùs*, ponendus aſteriſcus & defectus nota, ſic; *Mantua quod fuerat, quodq; Cremona priùs.* * *Pauca mihi, niueo ſed nō incognita Phœbo, &c.* quia hinc poëta aliam rem tractare incipit, & non ampliùs agit de villa Scironis, ſed de alicuius laudibus. intercidit autem laudati viri nomen, & carminis inſcriptio. Qui deinde verſus ſequitur,

Alter non famam dixerit eſſe prior,

mihi omnino ſuſpectus eſt, & videtur planè hulcus aliquod Chironeum tegere; non tamen habeo quomodo emendem, veterū lib. ope deſtitutus. Iam vbi legitur, *Qua voluerem curſu vicerat Hippomanem*, cùm de Atalanta loquatur, legendum, *Hippomenen.* Sequitur;

Non defenſa diu multum certamine equorum,
Optabāt grauidæ quod ſibi quæq; manus.

poſterior verſus planè vitioſus eſt: & ego hîc olim gerras meras. rectè Plantini editio;

Optabant Graiæ quā ſibi quæq; manus.

Quæ ſequuntur, indubitata ſunt;

Sæpe animam generi pro qua pater impius hauſit; pro, *hauſi.* item; *Cuius & ob raptum, &c.* non; *huius.* nec non: *Præmia Meſſallis maxima Poplicolis.* Vbi verò legitur: *Sternere vel dura poſſe ſuper ſilice.* rectiùs, flagitante ſententia, legas *ſtertere*, pro *ſternere.*

499 *Deeſt vna numero Danais.* Euripides, in Hercule furente: νὺξ ἄρ ἐκείνη Δαναΐδων μ᾽ ἐξ μίαν. Danai filiȩ quinquaginta fuerunt, quarum quadraginta nouem, Aegypti filiis, maritis ſuis, occiſis, eorum capita in Lerna defoderunt, teſte Herodoro in Argonauticis: vna Hypermneſtra Lynceo marito ſuo pepercit. Ouid. in epiſt. Hypermn. ea itaque excepta damnatæ apud inferos reliquæ omnes, aquam vaſe perforato hauriunt: meritò. qui enim, præceptis Dei neglectis, iniqua præcipientibus parentibus obtemperant, digni ſunt æterno cruciatu. quo-

Digitized by Google

niam quamuis multum iis debeamus, quorum operâ nati & educati ſumus: tamen iſte obligationis nexus, cum eo qui nos Deo Opt. Max. deuincit, comparari nec poteſt, nec debet. iccirco ſi tam occæcati fuerimus, vt diuina monita paternis iuſſionibus poſtponere non dubitemus, æterni cruciatus nos manent. ea propter videlicet Belides perpetuò vas pertuſum conantur aquâ implere: quod quia nunquam efficere poterunt, numquam etiam laborem hunc omittent.

LY. *Coniugia quoniam peruicax noſtra abnuis,*
Regemq́; terres; ſceptra quid poßint, ſcies.
Complectere aras. nullus eripiet deus
Te mihi: nec, orbe ſi remolito queat
Ad ſupera victor numina Alcides vehi.
Congerite ſiluas: templa ſupplicibus ſuis
Iniecta flagrent: coniugem, & totum gregem
Conſumat vnus igne ſubiecto rogus.
AM. *Hoc munus à te genitor Alcide peto,*
Rogare quod me deceat, vt primus cadam.
LY. *Qui morte cunctos luere ſupplicium iubet,*
Neſcit tyrannus eſſe. diuerſa irroga:
Miſerum veta perire, felicem iube.
Ego, dum cremandis trabibus accreſcit rogus,
Sacro regentem maria votiuo rogem.
AM. *Prò numinum vis ſumma, prò cæleſtium*
Rector parensq́; cuius excußis tremunt
Humana telis; impiam regis feri
Compeſce dextram. quid deos fruſtra precor?
Vbicunque es, audi nate. cur ſubitò labant
Agitata motu templa? cur mugit ſolum?
Infernus imo ſonuit è fundo fragor.
Audimur. en en ſonitus Herculei gradus.

CHORVS.

Choriambici Tetrametri Aſclepiadei.

O fortuna viris inuida fortibus,
Quàm non æqua bonis præmia diuidis!
Euryſtheus facili regnet in ocio:
Alcmenâ genitus, bella per omnia,
Monſtris exagitet cæliferam manum:
Serpentis reſecet colla ferocia:
Deceptis referat mâla ſororibus;
Cùm ſomno dederit peruigiles genas,
Pomis diuitibus præpoſitus, draco.
Intrauit Scythiæ multiuagas domos,
Et gentes patriis ſedibus hoſpitas,
Calcauitq́; freti terga rigentia,
Et mutis tacitum litoribus mare.

500 *Peruicax.* ſic quidam, alij v. l. *pertinax.* inter quæ quantum interſit, patet ex Attij, in Myrmidonibus, loco;

Tu pertinaciam hanc eſſe Archiloche prædicas,
Ego peruicaciã eſſe aio, & hac me vti volo.
Nam peruicacem dicis me eſſe & vincere:
Perfacilè patior. pertinacem nihil moror.
Hæc fortes ſequitur, illã indocti poſſident:
Tu addis quod vitio eſt, demis quod laudi datur.

quos verſus ſi quis mendoſos contenderet, fortaſſis non toto cælo erraret. illud ſanè ex iis conſtat: peruicaciam laudabilem, pertinaciam vitioſam eſſe. Tacitus lib. de moribus Germanorum: Ea eſt in re praua peruicacia: ipſi fidem vocant. quaſi dicat, ea eſt in malo conſtantiæ virtus.

503 *Remolito.* non deſunt m. ſ. qui contineant, *reuoluto.*

505 *Congerite ſiluas.* ex Euripide:

τέμνειν ἄνωχθ' ἐλθόντας ὑλουργοὺς δρυὸς
κορμούς. ἐπειδὰν δ' εἰσκομισθῶσιν πόλει,
βωμῶν πέριξ νήσαντες ἀμφήρη ξύλα,
ἐμπίπρατ' αὐτῶν καὶ πυροῦτε σώματα
πάντων.

quem morem fugandi ab aris ſupplices, ſollemnẽ fuiſſe ex Euripidis ſcholiaſte didici.

512 *Miſerum veta perire.* Euripides:

ταχὺς γὰρ ᾅδης ῥᾷστος ἀνδρὶ δυστυχεῖ.

Plautus in Rudente:

Neq; eſt melius morte in malis rebus miſeris.

Salluſt. in Catilin. In luctu atque miſeriis mortem ærumnarum requiem, non cruciatum eſſe. Ad quam ſententiam hautdubiè M. Tullius 4. inuect. in Catilinam reſpexit, ita ſcribens: Alter intelligit mortem à diis immortalibus non eſſe ſupplicij cauſa conſtitutam: ſed aut neceſſitatem naturæ, aut laborum ac miſeriarum quietem eſſe, &c. Quinctilianus autem declamat. 11. Mortem, inquit, quiſquis damnatis præſtat, indulget. quod ipſum non fugiebat Tiberium Imp. de quo Tranquillus lib. 3. in hunc modum: Mori volenti, vis adhibita viuẽdi. nam mortem adeò leue ſupplicium putabat; vt, cùm audiſſet vnum ex reis, Carnulium nomine, anticipaſſe eam, exclamarit, Carnulius me euaſit: & in recognoſcẽdis cuſtodiis, precanti cuidam pœnæ maturitatem, reſpondit, Nondum tecum in gratiam redij.

532 *Scythiæ multiuagas domos.* Scythæ domos portatiles plauſtris circumferunt.

Digitized by Google

τοῖσι γὰρ μήτε ἄστεα μήτε τείχεα ᾖ ἐκτισμένα, ἀλλὰ φερέοικοι ἐόντες πάντες ἔωσι, ἱπποτοξόται, ζώοντές τε μὴ ἀπ' ἀρότρου, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων, οἰκήματά τέ σφι ᾖ ἐπὶ ζευγέων, ait Herodotus ἐν μελπομ.

537 *Qua plena rates.* Virgilius;

Qua ratis egit iter iuncto boue plauſtra trahuntur. Idem:

Qua modò plauſtra premunt vndas, ratis antè ſecabat.

540 *Nunc equidem pati.* Virgilius:

Vnda rotam patitur, celerem nunc paſſa carinam.

547 *Audax.* Virgilius 9. Aeneid.

Audacem ad Turnum ——

quo loco ait Seruius, Audacem ſignificare fortem ſine felicitate: meliùs ibidẽ Tib. Donatus, Audacem, inquit, inconſultum & temerarium accipiendum eſt. quæ Donati expoſitio iſto Senecæ loco aſtruitur, vt & ſequentibus teſtimoniis. Catullus, in carmine de nupt. Pelei & Thetidis:

Auſi ſunt vada ſalſa citis percurrere remis.

Horatius lib. 1. carm.

Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas.
Audax Iapeti genus, &c.

Claudianus, de bello Getico:

Intacti cùm clauſtra freti, coëuntib⁹ æquor
Armatum ſcopulis, audax irrũperet Argo.

Aliud quoque teſtimonium ſuppeditat Valerius Flaccus 3. operis ſui carmine; vt de hac ſignificatione non ſit ambigendum.

549 *Fauonio.* apud Gellium lib. 2. cap. 22. Phauorinus inquit: Item alter Fauonius, qui Græcè vocatur ζέφυρος. quæ opinio veriſſima eſt, ſecundùm Plinium & Fr. Floridum 2. lib. ſuccisiuarum lection. cap. 5. Vegetius tamen lib. 4. de re militari, & Strabo, vt notat Turnebus in Aduerſariis, crediderunt Fauoniũ & Zephyrum duos eſſe ventos diuerſos: quam ſententiam erroneam etiam Garcias Laſſus Hiſpanorum poëtarum princeps ſequi videtur, his verbis:

Quando Fauonio y Zethyro ſoplando
Al campo tornan ſu beldad primera.

551 *Tyndaridæ genus.* pro, *genus*, plerique cod. vet *ſidus* habent. malè meo iudicio.

552 *Succurrunt.* Homerus in hymn. Euripides in Oreſte, Horat. lib. 1. carm.

558 *Irreuocabiles.* non ſequor vet. lib. in quibus legitur; *non reuocabiles.*

563 *Tenui vulnere.* Homerus Iliad. δ'.

τλῆ δ' Ἀΐδης ἐν τοῖσι πελώριος ὠκὺν ὀϊστόν,
εὖτέ μιν ωὐτὸς ἀνὴρ υἱὸς Διὸς αἰγιόχοιο
ἐν Πύλῳ ἐν νεκύεσσι βαλὼν ὀδύνῃσιν ἔδωκεν.

570 *Eurydicen.* citante Athenæo, Herme-

Illic dura carent æquora fluctibus,
Et, quâ plena rates carbaſa tenderant,
Intonſis teritur ſemita Sarmatis:
Stat pontus vicibus mobilis annuis,
Nauem nunc facilis, nunc equitem pati.
Illic, quæ viduis gentibus imperat,
Aurato religans ilia baltheo,
Detraxit ſpolium nobile corpori,
Et peltam, & niuei vincula pectoris,
Victorem poſito ſuſpiciens genu.
Qua ſpe præcipites actus ad inferos,
Audax ire vias irremeabiles,
Vidiſti Siculæ regna Proſerpinæ?
Illic nulla noto, nulla fauonio
Conſurgunt tumidis fluctibus æquora:
Non illic geminum Tyndaridæ genus
Succurrunt timidis ſidera nauibus.
Stat nigro pelagus gurgite languidum;
Et, cùm mors auidis pallida dentibus
Gentes innumeras manibus intulit,
Vno tot populi remige tranſeunt.
Euincas vtinam iura feræ Stygis,
Parcarumq; colos irreuocabiles.
Hîc, qui rex populis pluribus imperat,
Bello cùm peteres Neſtoream Pylon,
Tecum conſeruit peſtiferas manus,
Telum tergemina cuſpide præferens:
Effugit tenui vulnere ſaucius,
Et mortis dominus pertimuit mori.
Fatum rumpe manu: triſtibus inferis
Proſpectus pateat lucis, & inuius
Limes det faciles ad ſuperos vias.
Immites potuit flectere cantibus
Vmbrarum dominos, & prece ſupplici
Orpheus, Eurydicen dum repetit ſuam.
Quæ ſiluas, & aues, ſaxaq; traxerat
Ars; quæ præbuerat fluminibus moras;
Ad cuius ſonitum conſtiterant feræ;
Mulcet non ſolitis vocibus inferos,
Et ſurdis reſonat clariùs in locis.
Deflent Eurydicen Threiciæ nurus:
Deflent & lachrymis difficiles dei?
Et, qui fronte nimis crimina tetricâ
Quærunt, ac veteres excutiunt reos;

Flen-

Flentes Eurydicen iuridici ſedent.
Tandem mortis, ait, vincimur, arbiter:
Euade ad ſuperos, lege tamen datâ:
Tu poſt terga tui perge viri comes,
Tu non antè tuam reſpice coniugem;
Quàm cùm clara deos obtulerit dies,
Spartaniq; aderit ianua Tænari.
Odit verus amor, nec patitur, moras.
Munus dum properat cernere, perdidit.
Quæ vinci potuit regia cantibus;
Hæc vinci poterit regia viribus.

ACTVS TERTIVS.

HERCVLES.

O lucis alme rector, & cæli decus;
Qui alterna curru ſpacia flammifero ambiens,
Illuſtre lætis exſeris terris caput;
Da Phœbe veniam, ſi quid illicitum tui
Videre vultus. iuſſus in lucem extuli
Secreta mundi. tuq; cæleſtûm arbiter
Parensq;, viſus fulmine oppoſito tege.
Et tu, ſecundo maria qui ſceptro regis,
Imas pete vndas. quiſquis ex alto aſpicit
Terrena, facie pollui metuens nouâ;
Aciem reflectat, oraq; in cælum erigat,
Portenta fugiens. hoc nefas cernant duo,
Qui aduexit, & quæ iuſsit. In pœnas meas
Atque in labores non ſatis terræ patent,
Iunonis odio. vidi inacceſſa omnibus,
Ignota Phœbo; quæq; deterior polus
Obſcura diro ſpacia conceſſit Ioui:
Et, ſi placerent tertiæ ſortis loca,
Regnare potui. noctis æternæ chaos,
Et nocte quiddam grauius, & triſtes deos,
Et fata vici. morte contemtâ redi.
Quid reſtat aliud? vidi, & oſtendi inferos.
Da, ſi quid vltrà eſt. tam diu pateris manus
Ceſſare noſtras Iuno? quid vinci iubes?
Sed templa quare miles infeſtus tenet,
Limenq; ſacrum terror armorum obſidet?

ſianax poëta, in eleg. εἰς Ὀρφέα, Ἀγριόπην appellat, quemadmodum & Mimnermus. Vide Athen. lib. 13. cap. 25.

571 *Quæ ſiluas, &c.* Euripides, Bacchis:

—— ἔνθα ποτ' Ὀρ-
φεὺς κιθαρίζων
σύναγε δένδρεα μού-
σαις, σύναγε θῆρας ἀγρώτας.

Orpheus ſuppoſititius quaſi de ipſo in Argonaut. canit:

" ἔστη δ' ἄκρα κάρηνα καὶ ἄγκεα δενδρήεντα
" Πηλίου, ὑψηλάς τε μετὰ δρύας ἤλυθε γῆρυς.
καί ῥ' αἱ μὲν πρόρριζοι ἐπ' αὔλιον ἐθρώσκοντο,
πέτραι τ' ἐσμαράγουν· θῆρες δ' ἀΐοντες ἀοιδῆς,
σπήλυγγος προπάροιθεν ἀλυσκάζοντες ἔμιμνον·
οἰωνοί τ' ἐκύκλουν βουαύλια Κενταύροιο,
ταρσοῖς κεκμηῶσιν, ἑῆς δ' ἐλάθοντο καλιῆς.

Caſſius Parmenſis, in Orpheo:

Conuulſosq; ſuis ſcopulos radicibus egit.

Ouidius lib. 3. de arte amandi:

Saxa ferasq; lyra mouit Rhodopeius Orpheus,
Tartareosq; lacus, tergeminumq; canē.

581 *Tandem mortis ait, vincimur arbiter.* Seuerinus Boëtius lib. 3. de conſolat. Philoſoph. hoc mutuatur, inquiens:

Tandem vincimur, arbiter
Vmbrarum miſerans ait,
Donamus comitem viro
Emtam carmine coniugem.

Fabula hæc Orphei etiam à Platone lib. 1. Sympoſ. Virg. 4. Georg. & Ouid. 4. Metam. commemoratur. Mortis autem vitæque arbitrum Plutonem ſtatuit Lacheſis Claudiani de raptu Proſerp. lib. 1.

—— *ô maximè noctis*
Arbiter, vmbrarumq; potens; cui noſtra laborant
Stamina, qui finem cunctis & ſemina prabes,
Naſcendiq; vices alterna morte rependis,
Qui vitam letumq; regis ——

Porrò quia, auctore Horatio in arte poëtica ad Piſones,

Silueſtres homines ſacer, interpresq; Deorum,
Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus;
Dictus ob hoc lenire tigres, rapidóſque leones.

AMPHITRYO. HERCVLES. THESEVS.

AM. *Vtrúmne viſus vota decipiunt meos?*
An ille domitor orbis, & Graiûm decus,
Triſti ſilentem nubilo liquit domum?
Eſtne iſte natus? membra lætitiâ ſtupent.
O nate, certa & ſera Thebarum ſalus;
Verúmne cerno corpus? an fallor tuâ
Deceptus vmbrâ? túne es? agnoſco toros,
Humeroſq́, & alto nobilem trunco manum.
HER. *Vnde iſte, genitor, ſquallor, & lugubribus*
Amicta coniunx? vnde tam fœdo obſiti
Pædore nati? quæ domum clades grauat?
AM. *Socer eſt peremtus, regna poſſidet Lycus:*
Natos, parentem, coniugem letho petit.
HER. *Ingrata tellus, nemo ad Herculeæ domus*
Auxilia vênit? videt hoc tantum nefas
Defenſus orbis? cur diem queſtu tero?
Mactetur hoſtis. TH. *hanc ferat virtus notam,*
Fiatq́, ſummus hoſtis Alcidæ Lycus,
Ad hauriendum ſanguinem inimicum feror.
HER. *Theſeu reſiſte: ne qua vis ſubita ingruat.*
Me bella poſcunt. differ amplexus parens,
Coniunxq́, differ. nunciet Diti Lycus
Me iam rediſſe. TH. *flebilem ex oculis fuga*
Regina vultum, tuq́, nato ſoſpite
Lacrymas cadentes reprime. ſi noui Herculem:
Lycus Creonti debitas pœnas dabit.
Lentum eſt; dabit: dat; hoc quoq́, eſt lentum: dedit.
AM. *Votum ſecundet, qui poteſt, noſtrum deus,*
Rebuſq́, laſſis adſit. ô magni comes
Magnanime nati, pande virtutum ordinem:
Quàm longa mæſtos ducat ad manes via,
Vt vincla tulerit dura tartareus canis.
THE. *Memorare cogis acta, ſecuræ quoque*
Horrenda menti. vix adhuc certa eſt fides
Vitalis auræ. torpet acies luminum,
Hebeteſq́, viſus vix diem inſuetum ferunt.
AM. *Peruince, Theſeu, quicquid alto pectore*
Remanet pauoris: néve te fructu optimo
Frauda laborum. quod fuit durum pati, "
Meminiſſe dulce eſt. fare caſus horridos. "
TH. *Fas omne mundi, teq́, dominantem precor*
Regno

623 *Agnoſco toros.* fuit Hercules valde toroſus: quod fortitudinis indicium Phyſiognomici putant. noſter Hippolyto:

Æquas Herculeos iam iuuenis toros.

Valerius Flaccus:

Conſpicuuſq́, toris Tirynthius ——

Plerique qui Herculei corporis habitum nobis deſcripſerunt, fuiſſe memorant, nigrum, gracilem, & puſillum potiùs, quàm procerum. qua in re tamen diſſentiunt à ceteris Heraclides Ponticus & Herodorus, ei pedis vnius & quattuor cubitorum longitudinem tribuentes. Seneca etiam, in Oetæo, Gigantem appellat. In eo conſentiunt omnes, fuiſſe corpore inprimis vegeto, neruis & oſſibus firmiter compacto; valetudine autem tam bona, vt ea ſemper optima ad annum ætatis vſque quinquageſimum ſit vſus. Ion Chius, & Apollodorus habuiſſe tres ordines dẽtium prodidit, & igneum ſplendorem ex oculis emicuiſſe. Dicæarchus tribuit aduncum naſum, oculos rauiſtellos, capillos longos, & iuxta Hieronymum Philoſophum, hirſutos, atque ſetarum modo erectos.

631 *Vidit.* o.v.l. *videt.* & ſanè neſcio quo pacto hoc rei indignitatem vehementiùs exprimit.

643 *Lentum.* hoc eſt, tardum. apud Afranium, Plautum, Ouidium, & alibi ſæpe apud Senecam. Cicero lib. 5. de Repub. vt vulgò
» apud Nonium legitur, ita ſcripſit: Marcellus
» vt taceret pugnax, Maximus vt conſideratus,
» & lentus. Sed omnino Cicero ſcripſit: Mar-
» cellus vt acer & pugnax, &c.

648 *Canis.* Canem etiam Sophocles in Thrachin. Cerberum vocauit, & Tibullus:

Nec canis anguineâ redimitus terga catenâ,
Cui tres ſunt linguæ, tergeminúmque caput.

653 *Peruince.* molem & grauitatem rei denotat. Catullus.

Vna ſalus hæc eſt, hoc eſt tibi peruincendũ.

655 *Quod fuit durum pati, meminiſſe dulce eſt.* Euripides:

ὡς ἡδύ τι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων.

quem verſum Macrobius lib. 7. Saturnal. latè explicat. Xenophon id ſciebat, dum ἀναβάσ. δ. ſcripſit: καὶ πολλὰ τῶν παρεληλυθότων μνημονεύοντες πόνων. & Virgilius:

—— *forſan & hæc olim meminiſſe iuuabit,*
Per varios caſus, &c.

» Cicero, ad famil. lib. 5. Habet præteriti do-
» loris ſecura recordatio delectationẽ. & lib. 2.
» de finibus bon. & malor. Iucunda eſt malorũ
» præteritorum memoria. Huc ſpectat illud eiuſdem Xenophontis, Hiſtorici, Oratoris, Philoſophi, & Imperatoris optimi, lib. 7.

Digitized by Google

ἐκεῖνο δεῖ καταμαθεῖν, ὅτι τοσούτῳ τἀγαθὰ μᾶλλον εὐφραίνει ὅσῳ ἂν μᾶλλον προπονήσας τις ἐπ' αὐτὰ ἄπιοι (οἱ γὰρ πόνοι ὄψον τοῖς ἀγαθοῖς) ἄνευ δὲ τοῦ δεόμενον τυγχάνειν τινὸς, οὐδὲν οὕτω πολυτελῶς παρασκευασθείη ἂν ὥσθ' ἡδὺ εἶναι.

662 *Tænarus.* etiamſi nonnulli è ſpelæo Heracleæ vicino Cerberum extractum memorent, inter quos Xenophon ἀναβάσ. ζ'. Euripides tamen ἐν τῷ μαινομένῳ à Senecæ partibus ſtat. non deſunt qui hæc omnia fabuloſa credentes, hunc fuiſſe quendam immanem ſerpentem ſtabulantem in ſpecu Tænario arbitrētur, eumq́ue ab Hercule ſuperatum. Pauſanias, in Laconicis: Ἑκαταῖος μὲν γὰρ ὁ Μιλήσιος λόγον εὗρεν εἰκότα, ὄφιν φήσας ἐπὶ Ταινάρῳ τραφῆναι δεινόν. κληθῆναι δὲ ᾅδου κύνα· ὅτι ἔδει τὸν δηχθέντα τεθνάναι παραυτίκα ὑπὸ τοῦ ἰοῦ. καὶ τοῦτον ἔφη τὸν ὄφιν ὑπὸ Ἡρακλέους ἀχθῆναι παρ' Εὐρυσθέα. Ὅμηρος δὲ, πρῶτος γὰρ ἐκάλεσεν ᾅδου κύνα, ὅντινα Ἡρακλῆς ἦγεν, οὔτε ὄνομα ἔθετο οὐδὲν, οὔτε συνέπλασεν ἐς τὸ εἶδος. ὥσπερ ἐπὶ τῇ Χιμαίρᾳ. οἱ δὲ ὕστερον Κέρβερον ὄνομα ἐποίησαν, καὶ κυνὶ τὰ ἄλλα εἰκάζοντες, τρεῖς κεφαλὰς φασὶν ἔχειν αὐτόν. οὐδέν τι μᾶλλον Ὁμήρου κύνα τῷ ἀνθρώπῳ σύντροφον εἰρηκότος, ἢ εἰ δράκοντα ὄντα ἐκάλεσεν ᾅδου κύνα. Plutarchus, in Theſeo, perhibet fuiſſe canem Aïdonei regis Moloſſorum.

663 *Ditis inuiſi.* alias; *inuicti*: quod tres lib. ſcripti continent.

672 *Ampla vacuis ſpacia laxantur locis.* ad ingens illud inane inferorum alludit, quemadmodum & Claudianus ſub finem lib. 1. de raptu Proſerpinæ:

—— ſpaciiſq́ Erebi nigrantibus errant.

Sic enim legendum, non *pratiſq́*, & quondam in notis meis docui, & nunc hoc Senecę loco planè inducor, vt credam. Sequuntur Seneca & Claudianus eorum Philoſophorum ſententiam, qui exiſtimabant ἐντὸς τοῦ κόσμου οὐδὲν εἶναι κενὸν, ἐκτὸς δὲ ἄπειρον: quæ fuit opinio Stoicorum. Alij fatentur tantum inanis extra mundum eſſe, quantum cælo, quod natura igneum ſit, ad reſpirandum ſufficit. Empedocles, Ariſtoteles & Plato nullū omnino inane admiſerunt. Leucippus, Democritus, Metrodorus & Epicurus, Lucret. aiebant, rerum naturam inani & corporibus per inane illud vagantibus conſtare. Claudianus & noſter hoc inane, de quo agitur, ſpacia vocant, Epicurum ſecuti; qui ſuum τὸ κενὸν, ſemper nuncupabat χώραν vel διάστημα. Vnde Lucretius:

Tum verò locus ac ſpacium, quod inane vocamus. Vtrumque Seneca expreſſit.

674 *Nec ire labor.* Virgilius 6. Aeneid.

—— facilis deſcenſus Auerni:
Sed reuocare gradum, ſuperaſq́ euadere ad auras,
Hoc opus, hic labor eſt ——

677 *Graduq́ retrò flectere.* Anacreon Teïus:

ἀΐδεω γάρ ἐστι δεινὸς
μυχὸς, ἀργαλέη δ' ἐς αὐτὸν
κάθοδος· καὶ γὰρ ἑτοῖμον
καταβάντι μὴ ἀναβῆναι.

679 *Lethe.* ex Virgil. 6. Aeneid.

685 *Palus inertis fœda Cocyti iacet.* Cocytus tum demū eſt iners, cùm in Acheruſiæ ſtagno Pyriphlegethonti fit obuius. Plato, in Phædone. 689 *Taxo.* Ouid. 4. Metam.

Regno capaci; teq́, quam totâ irrita
Quæſiuit Ætnâ mater; vt iura abdita,
Et operta terris, liceat impunè eloqui.
Spartana tellus nobile attollit iugum,
Denſis vbi æquor Tænarus ſiluis premit:
Hic ora ſoluit Ditis inuicti domus,
Hiatq́ rupes alta, & immenſo ſpecu
Ingens vorago faucibus vaſtis patet,
Latumq́ pandit omnibus populis iter,
Non cæca tenebris incipit primò via:
Tenuis relictæ lucis à tergo nitor,
Fulgorq́ dubius ſolis afflicti cadit,
Et ludit aciem. tale non dubiè ſolet
Præbere lumen primus, aut ſerus dies.
Hinc ampla vacuis ſpacia laxantur locis;
In quæ omne merſum pereat humanum genus.
Nec ire labor eſt. ipſa deducit via:
Vt ſæpe puppes æſtus inuitas rapit,
Sic pronus aër vrget, atque auidum chaos,
Gradumq́ retrò flectere haud vnquam ſinunt
Vmbræ tenaces. Intus immenſo ſinu
Placido quieta labitur Lethe vado,
Demitq́ curas: néve remeandi amplius
Pateat facultas, flexibus multis grauem
Inuoluit amnem: qualis incertâ vagus
Mæander vndâ ludit, & cedit ſibi,
Inſtatq́ dubius, litus an fontem petat.
Palus inertis fœda Cocyti iacet,
Hîc vultur, illic luctifer bubo gemit,
Omenq́ triſte reſonat infauſtæ ſtrigis.
Horrent opacâ fronde nigrantes comæ,
Taxo imminente, quam tenet ſegnis Sopor,
Fameſq́ mœſta tabido rictu iacens:
Pudorq́ ſerus conſcios vultus tegit:
Metus, Pauorq́, Funus, & frendens Dolor,
Aterq́ Luctus ſequitur, & Morbus tremens,
Et cincta ferro Bella: in extremo abdita
Iners Senectus adiuuat baculo gradum.

Eſt via declinis funeſta nubila taxo,
Ducit ad infernas per muta ſiletia ſedes.

Quam tenet ſegnis ſopor. Virgilius:

In medio ramos, annoſaq́ brachia pandit
Vlmus opaca, ingens; quam ſedem ſomnia vulgò
Vana tenere ferunt. ——

illa quoque, quæ mox latè noſter proſequitur, omnia ad Virgilij imitationem dicta ſunt. ait Maro:

Veſtibulum ante ipſum, primiſq́ in faucibus Orci
Luctus & vltrices poſuere cubilia curæ,
Pallenteſq́ habitant morbi, triſtiſq́ ſenectus,
Et metus, & maleſuada fames, & turpis egeſtas:
Terribiles viſu formæ, letumq́ laborq́,
Tum conſanguineus leti ſopor, & mala mentis
Gaudia, mortiferumq́ adverſo in limine bellum.

707 *Populos leues.* Manes. alibi, leues deos vocat.

711 *Tacente.* quia, vt ait Simonides,

σιγὰ δ' ἐν νεκύεσσι.

Vnde Orcus, ſilentum domus; inferi, ſilentes dij; inferorum cœnæ, ſilicernium vocantur.

713 *At hic.* vnus m. ſ. optimus continet; *aſt hinc.* de altero latice.

714 *Acheron.* non qui in agro Bruttiorum eſt, apud quem Alexander Moloſſus fuit interfectus. *Strabo, Liuiusq́.* ſed alter Epiri, ex Acheruſia palude pone Pandoſiã ortus, multis in ſe receptis fluminibus, magno impetu in Maryandinorum regionẽ influens. *Apollon. 2 Argonaut.* hunc enim inferorum fluuium eſſe antiqui fabulantur, quemadmodum ex Aretadis Cnidij lib. 2. rerum Macedonic. & Nymphodori Samij lib. 1. Heracl. doctiſſimus Apollonij Scholiaſtes commemorat, libro 2. Argonaut. quo loco poëta dicit, Acherontem ſub terra multis volui verticibus, tandemq́ue ſe ſumma vi è maximo ſpecu effundere. item;

ἔνθα δὲ καὶ προχοαὶ ποταμοῦ Ἀχέροντος ἔασιν.

Meritò ergo Seneca:

Aſt hinc tumultu rapitur ingenti ferox,
Et ſaxa fluctu voluit Acheron.

Et Silius Italicus:

—— hic Acheron ſanie craſſoq́ veneno
Æſtuat, & gelidam eructans cum murmure harenam,
Deſcendit nigra lētus per ſtagna palude.

721 *Dira maieſtas deo.* Plutonis forma etiam à Claudiano deſcribitur lib. 1. de raptu Proſerp.

Ipſe rudi fultus ſolio, nigraq́ verendus

AM. *Eſtne aliqua tellus Cereris aut Bacchi ferax?*
TH. *Non prata viridi læta facie germinant,*
Nec adulta leni fluctuat zephyro ſeges:
Non vlla ramos ſilua pomiferos habet:
Sterilis profundi vaſtitas ſqualet ſoli,
Et fœda tellus torpet æterno ſitu,
Rerumq́ mæſtus finis, & mundi vltima:
Immotus aër hæret, & pigro ſedet
Nox atra mundo: cuncta mœrore horrida,
Ipſaq́ morte peior eſt mortis locus.
AM. *Quid ille? opaca qui regit ſceptro loca,*
Qua ſede poſitus temperat populos leues?
TH. *Eſt in receſſu Tartari obſcuro locus,*
Quem grauibus vmbris ſpiſſa caligo alligat.
A fonte diſcors manat hinc imo latex:
Alter quieto ſimilis: hunc iurant dei,
Tacente ſacram deuehens fluuio Styga:
Aſt hinc tumultu rapitur ingenti ferox,
Et ſaxa fluctu voluit Acheron, inuius
Renauigari. cingitur duplici vado,
Aduerſa Ditis regia, atque ingens domus
Vmbrante luco tegitur. hîc vaſto ſpecu
Pendent tyranni limina: hoc vmbris iter:
Hæc porta regni. campus hanc circa iacet,
In quo ſuperbo digerit vultu ſedens
Animas recentes. dira maieſtas deo:
Frons torua, fratrum quæ tamen ſpecimen gerat,
Gentiſq́ tantæ: vultus eſt illi Iouis,
Sed Fulminantis. magna pars regni trucis
Eſt ipſe dominus, cuius aſpectus timet,
Quicquid timetur. AM. *veráne eſt fama, inferis*
Tam ſera reddi iura, & oblitos ſui
Sceleris, nocentes debitas pœnas dare?
Quis iſte veri rector, atque æqui arbiter?
TH. *Non vnus altâ ſede Quæſitor ſedens*
Iudicia trepidis ſera ſortitur reis.
Auditur illo Gnoſsius Minos foro,
Rhadamanthus illo, Thetidis hoc audit ſocer.
“ *Quod quiſque fecit, patitur: auctorem ſcelus*
“ *Repetit, ſuoq́ premitur exemplo nocens.*
Vidi cruentos carcere includi duces,
Et impotentis terga plebeiâ manu
“ *Scindi tyranni. quiſquis eſt placidè potens,*
“ *Dominuſq́ vitæ, ſeruat innocuas manus,*

Et

Et incruentum mitis imperium regit,
Animoq́ parcit: longa permenſus diu
Felicis æui ſpacia, vel cælum petit,
Vel læta felix nemoris Elyſii loca.
Iudex futurus, ſanguine humano abſtine,
Quicunque regnas. ſcelera taxantur modo
Maiore noſtra. AM. *certus incluſos tenet*
Locus nocentes; vtq́ fert fama, impios
Supplicia vinclis ſæua perpetuis domant?
TH. *Rapitur volucri tortus Ixion rotâ.*
Ceruice ſaxum grande Siſyphia ſedet.
In amne medio faucibus ſiccis ſenex
Sectatur vndas: abluit mentum latex,
Fidemq́ cùm iam ſæpe decepto dedit,
Perit vnda: in ore poma deſtituunt famem.
Præbet volucri Tityus æternas dapes:
Vrnasq́ fruſtra Danaides plenas ferunt.
Errant furentes impiæ Cadmeides;
Terretq́ menſas auida Phineas auis.
AM. *Nunc ede nati nobilem pugnam mei,*
Patrui volentis munus, an ſpolium refert?
TH. *Ferale tardis imminet ſaxum vadis,*
Stupente vbi vndâ ſegne torpeſcit fretum:
Hunc ſeruat amnem, cultu & aſpectu horridus,
Pauidosq́ manes ſqualidus geſtat ſenex:

Impexa

" *Maieſtate ſedet: ſqualent immania fœdo*
" *Sceptra ſitu: ſublime caput mœſtiſſima nubes*
" *Aſperat, & dira riget inclementia forma.*
" Sed Senecam non adæquauit.

" 732 *Minos.* poëtæ tres inferorum iudices conſtituerunt, ſicut & Plato in Gorgia. idem " tamen Plato in Apolog. Socratis, & Cicero 1. Tuſcul. Minoi, Rhadamantho, & Acaco, quartum adiungunt Triptolemum.

733 *Socer.* Aeacus.

734 *Auctorem ſcelus repetit.* hoc eſt, exẽplo ſuo nocens plectitur, ex lege Rhadamanthi, quam ſuprà actu 1. nu. 226. poſui, quam etiam Heſiodus laudauit. alio ſenſu dicitur in Thyeſte:

Sæpe in magiſtrum ſcelera redierunt ſua.

quia ſcilicet, vt apud Salluſtium in hiſtoriarum fragm. Philippus ait: Praua incepta cõ- " ſultoribus ſunt noxæ. Malum, inquit ille, " conſilium conſultori peſſimum. "

749 *Ixion.* Plutarchus, in vita Agidis & Cleom. Ixionem hominis ambitioſi typum eſſe ſcribit. rectè. Ixion enim ad gloriam, quã ſibi opinionis errore finxerat, conſequendam opes neceſſarias eſſe iudicans, ſocerum Deioneum interfecit: ne pecuniæ, quas illi promiſerat, ſibi decederent. nam qui gloriá falſam petunt, facultates vndique quo iure quáque iniuria congerere cupiunt; nõ quo iis rectè fruantur, ſed vt eaſdem poſtea queant cuiuis immoderatè largiri: eaq; prodiga numorum effuſione veram ſe laudem conſecutos exiſtimant, &, pro rei veritate, fictum eius ſimulacrum amplectuntur. ambitione tamen occæcati idipſum non intelligunt: verùm ſe ſolos prudentes, ſolos beatos exiſtimant; amicisque ſuis & fautoribus ob intolerabilem faſtum atque iactantiam graues facti, in cunctorum odium incurrunt. Igitur conſumtis opibus redacti ad egeſtatem, nullius adiuti auxilio, ſed omnium inimicitiis oppreſſi, fieri non poteſt, quin hominum calamitoſiſſimi exſiſtãt, & perpetua præteritæ felicitatis recordatione non minùs torqueantur quàm Ixion, cuius membra celeri rotâ verſantur. 750 *Siſyphia.* Siſyphum cùm poëtæ nobis proponunt, propter vulgata Iouis conſilia, vel raptum (vt Pauſan. ſcribit in Corinth.) apud inferos ſaxum ingens ad verticem montis impellentem, quod ſaxum ſemper relabitur; monent ne regum arcana temere effutientes, eorum in nos iram prouocemus. quia regum ira grauis eſt ſemper. nam quos reges odêre, miſerrimos faciunt, & paupertatem cogunt perferre, quando minimum; quod (vtar verbis Lucretij)

—— eſt aduerſo nixantem trudere monte
Saxum: quod tamen à ſummo iam vertice rurſum
Voluitur, & plani raptim petit æquora campi.

751 *Senex.* Tantalus, de quo quæ poëtæ tradiderunt, alio loco explicabimus. 755 *Tityus.* hunc immani hominem corpore, ex Apollonij ſententia, Latonæ, vel, vt Euphorion credit, Dianæ vim parantem, ab Apolline necatum, aſſiduè à vulture laniari prodiderunt. cuius amantes exemplo à raptu deterrentur.

—— per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, roſtroq́ immanis vultur adunco
Immortale iecur tondens, fœcundaq́ pœnis
Viſcera, rimaturq́ epulis, habitatq́ ſub alto
Pectore, nec fibris requies datur vlla renatis.

Virgil. Aeneid. 6. Dicitur ab Apolline interfectus. quia nullius tantum robur, nullius tanta vis aut fortitudo; qui, ſi viribus ad humanæ ſocietatis perniciem abutatur, non facillimè à quocumque, Dei ope, vinci & necari queat. 757 *Cadmeides.* Agaue, Ino, Autonoë, ceteræ quæ Pentheum lacerauerunt. 758 *Phineas.* quod viuo Phineo accidit; vt, vel ob occæcatos filios ſuos, vel ob vulgata Deorum conſilia, ab Harpyiis infeſtaretur; id mortuo tribuit. hæc etiam ad morum diſciplinã pertinent. nam quòd deorum conſilia diuulgarit, indicat auaritiæ deditos, lucri cauſa, omnia arcana detegere. eodem tendunt, à quibus dicitur filios occæcaſſe: quòd auari nemini parcunt, ne filiis quidem; ſed cunctos circumuenire deſiderant, vt quæſtum faciant. in quam rem vnam cùm incumbant toto animo, victui ſuo neceſſaria detrahunt,

Digitized by Google

neque audent bonis partis frui. hos cæcos eſſe, & quid decet non videre, quis neget? alimenta ſibi ſubtrahi patiuntur ab auaritia; quæ cùm rapere aliena geſtiat, cùm famem ſitimque cogat pati, cùm in arcam, quaſi in ventrem inſatiabilem, omnia congerat; an non vnces manus, an non ora pallida, an non fœdiſſimam ventris proluuiem habere, an non vera Harpyia, qua triſtius haut vllum monſtrum, nec ſæuior vlla peſtis, eſſe videatur? huic virgineus vultus attribuitur, quia mulieres quàm viri ad rem ferme ſunt attentiores. Harpyias à Phinei menſa Zethes & Calais abegerunt. qui quid ſignificant? ambitionem. etenim ſi ſordidi animum gloriæ cupiditas occupet: confeſtim multo ſudore & diuturno tempore corraſas opes profundet, nec vllum expenſarum finem faciet. ſtulti enim dum vnum vitium fugiunt, facilè in contrarium incidunt. Quid Terentiano Demea parciùs? quid eodem mox largiùs? ille agreſtis, ſæuus, triſtis, parcus, truculentus, tenax, de repente alius factus, ſic mutatur, vt prodigũ quàm liberalem potiùs cognoſcas. *Ego quoque à meis me amari & magni pendi poſtulo, Si id fit dando atque obſequendo, non poſterioreis feram. Deerit: id mea minimè refert, qui ſum natu maxumus.* apud eundem Comicum talem ſe oſtendit Menedemus, vt ab amico Sene meritò audiat;

Vehemens in vtramque partem Menedeme es nimis: Aut largitate nimia, aut parſimonia

Et ne his quidem verbis deterretur, quin dicat; *—faciat quod lubet; Sumat, conſumat, perdat, decretum eſt pati.* Adeò faciliùs ex vno extremo in alterum incurras, quàm in medio, vbi virtus ſita eſt, queas conſiſtere. Alati dicuntur & Boreæ filij Zethes ac Calais, credo quia gloria, venti inſtar, per totum orbem volitat: huius vt vmbram ambitio aſſequatur, leuiſſima ſit oportet, atque adeò alis indiget. Aliter fabulam expoſuit Petrus Angelius Bargæus, ad improbos & iniquos iudices eam referens lib. 2. carminum. vide Medea. 781.

Impexa pendet barba, deformem ſinum
Nodus coërcet, concauæ lucent genæ,
Regit ipſe conto portitor longo ratem.
Hic onere vacuam littori puppim applicans,
Repetebat vmbras. poſcit Alcides viam,
Cedente turbâ. dirus exclamat Charon,
Quò pergis audax? ſiſte properantem gradum.
Non paſſus vllas natus Alcmenâ moras,
Ipſo coactum nauitam conto domat,
Scanditq; puppem. cymba populorum capax,
Succumbit vni, ſedit: & grauior ratis,
Vtrimque Lethen latere titubante bibit.
Tunc vaſta trepidant monſtra, Centauri truces
Lapithæq;, multo in bella ſuccenſi mero.
Stygiæ paludis vltimos quærens ſinus
Fœcunda mergit capita Lernæus labor.
Poſt hæc auari Ditis apparet domus:
Hìc ſæuus vmbras territat Stygius canis,
Qui terna vaſto capita concutiens ſono,
Regnum tuetur: ſordidum tabo caput
Lambunt colubri, viperis horrent iubæ,
Longusq; tortâ ſibilat caudâ draco.
Par ira formæ. ſenſit vt motus pedum,
Attollit hirtas angue vibrato comas,
Miſſumq; captat aure ſubiectâ ſonum,
Sentire & vmbras ſolitus. vt propior ſtetit
Ioue natus, antro ſedit incertus canis,
Et vterque timuit. ecce latratu graui
Loca muta terret: ſibilat totos minax
Serpens per armos: vocis horrendæ fragor

765 *Impexa pendet barba.* Virg. 6. Æn.

Portitor has horrendus aquas & flumina ſeruat
Terribili ſquallore Charon; cui plurima mento
Canicies inculta iacet: ſtãt lumina flama:
Sordidus ex humeris nodo dependet amictus.

766 *Concauæ ſquallent genæ.* hac ſententia nihil facilius, nihili dilucidius. obſcurior eſt o.v.l. lectio; *concauæ lucent genæ.* ſed melius (fateor) ſi dicas macie eò genas redactas, vt videantur pellucidæ, quod hieme apibus accidit, vel ſanè, quod potiùs eſt, ad illud Virgilij reſpexerit;

—ſtant lumina flamma—

Et Ouid. 11. Metam.

—rubra ſuffuſus lumina flamma.

vt iracundiam illius hæc notent.

770 *Charon.* Petronius Arbiter, in ſatyris, inferorum portitorem vocat Proteum:

—vix nauita Proteus
Sufficiet ſimulacra virum traducere cymba:
Claſſe opus eſt, túque ingenti ſatiare ruina
Pallida Tiſiphone, conciſáque vulnera mande.
Per Stygios manes laceratus ducitur orbis.

Verùm omnes poëtæ Arbitro repugnant.

775 *Succumbit vni.* ex illo diuini vatis carmine;

—Simul accipit alueo
Ingentem Æneam, gemuit ſub pondere cymba
Sutilis, & multam accepit rimoſa paludem.

777 *Centauri.* hos etiam cum Hydra Virgil. 6. Aeneid. in foribus inferorum ſtatuit.

Per

Per ora miſſus terna, felices quoque
Exterret vmbras. ſoluit à læua feros
Tunc ipſe rictus, & Cleoneum caput
Opponit, ac ſe tegmine ingenti clepit:
Victrice magnum dexterâ robur gerens,
Huc nunc & illuc verbere aßiduo rotat,
Ingeminat ictus. domitus infregit minas,
Et cuncta laſſus capita ſummiſit canis,
Antroq́; toto ceßit. extimuit ſedens
Vterque ſolio dominus, & duci iubet:
Me quoque petenti munus Alcidæ dedit.
Tunc grauia monſtri colla permulcens manu
Adamante texto vincit: oblitus ſui
Custos opaci peruigil regni canis,
Componit aures timidus, & patiens trahi,
Herumq́; faſſus, ore ſummiſſo obſequens,
Vtrumque caudâ pulſat anguiferâ latus.
Poſtquam eſt ad oras Tænari ventum, & nitor
Percußit oculos lucis ignotæ, bonos
Reſumit animos victus, & vaſtas furens
Quaſſat catenas: penè victorem abſtulit,
Pronumq́; retro vexit, & mouit gradu.
Tunc & meas reſpexit Alcides manus:
Geminis vterque viribus tractum canem,
Irâ furentem, & bella tentantem irrita,
Intulimus orbi. vidit vt clarum æthera,
Et pura nitidi ſpacia conſpexit poli:
Oborta nox eſt, lumina in terram dedit,
Compreßit oculos, & diem inuiſum expulit,
Aciemq́; retro flexit, atque omni petIt
Ceruice terram: tum ſub Herculea caput
Abſcondit vmbra. Denſa ſed leto venit
Clamore turba, frontibus laurum gerens,
Magniq́; meritas Herculis laudes canit.

783 *Terna.* quidam v. l. *trina.*
785 *Viperis horrent iubæ.* Sumtum à Virgilio, eodem libro;
Cui vates horrere videns iam colla colubris.
793 *Loca muta.* κτ̃ συνεκδοχλὼ, vt & Catullus,
Si quidquam mutis gratum acceptumq́; ſepulcris.
798 *Tegmine ingenti clepit.* qui ſe tegit, ex alterius aſpectu ſe ſubducit: qui verò quid alteri clepit, id, ne videat, tegit. quare clepit, poſitum eſt pro ſubducit, tegit, abſcondit: quemadmodum & furandi verbum in Agamemnone;
Germane vultus veſte furabor tuos.
804 *Vterque ſolio dominus.* Sic vulgati libri, hoc eſt, Pluto & Proſerpina. m. ſ. verò habent, *vtrumque*, hoc eſt, Cerberum & Herculem: malo, *Vterque*, propter præcedens *extimuit.*
815 *Victorem.* o. v. l. victorem.

CHORVS.
Sapphici & choriambici trimetri.

Natus Euriſtheus properante partu,
Iuſſerat mundi penetrare fundum:
Deerat hoc ſolum numero laborum,
Tertiæ regem ſpoliare ſortis.
Auſus eſt cæcos aditus inire,
Ducit ad manes via quâ remotos
Triſtis, & ſiluâ metuenda nigrâ;

829 *Properante partu.* Septimo menſe, vt Herculi imperaret. vide Homerum Iliad. τ'.

Digitized by Google

843 *Libra.* hæc noctes diebus æquat. hoc eſt, cùm ſol eſt in libra, æquales noctibus ſunt dies. Q. Cicero, Virgilius, Manilius, & Claudianus.

852 *Comis nondum poſitis ephebi.* impuberibus, vt dinoſci poſſent, cùm alia, tum illud dabatur, vt comam alerent. Iacobus Ræuardus, elegans iuris interpres, lib. 4. variorũ, cap. 10. quam anno demum quattodecimo (quãdo eos puberes eſſe incipere definitum eſt, §. 1. inſtit. quib. mod. tutel. fin.) decurtare & numinis alicuius aræ conſecrare ſolebant; idque non concubini tantùm, vt Lambinus in Horatium exiſtimat; ſed omnes omnino pueri. nam vt dignoſcerentur puberes ab impuberibus, id fuit factitatum, & hic eſt habitus ille ex quo Iureconſultorum nõnulli pubertatem corporis æſtimari volebant, iuxta Ræuardum dicto cap. 10. qui etiam, ſi Dis placet, Iuſtiniani ſententiam §. 1. quib. mod. tutela finiatur, auſus fuit reprehendere. at ego Iuſtinianum temere reprehendi non dubito. etenim idipſum teſtatur Quinctilianus declamat. 279. de impubere marito agens, his
» verbis: Quo enim tandem modo defendere-
» tur filius tuus, ſi quis exſtitiſſet, qui diceret,
» Occidiſti hominem nondum maritus. nec
» enim vis iſta, nominis huiuſce appellatione
» prima conſiſtit: nec ſatis eſt maritum tãtùm
» oſculo putari. Poſtea nudari filium, atque in
» conſpectu iudicum conſtitui coëgiſſet: atque
» interrogaret an ille maritus eſſet, qui fieri pa-
» ter non poſſet.

858 *Senſit.* nonnulli manuſc. libri continent, *ſentit.*

860 *Tenebræq́ turpes.* vetus poëta, neſcio qui, apud Ciceronem:

Adſum atque aduenio Acheronte vix, via alta atque ardua,
Per ſpeluncas ſaxis ſtructas aſperis, pendentibus,
Maximis; vbi rigida conſtat craſſa caligo inferûm.

Ennius Andromacha;

Acheruſia templa alta, Orci pallida,
Leti obnubila, obſita tenebris loca.

Catullus:

Qui nunc it per iter tenebricoſum. Idem:
At vobis malè ſit malæ tenebræ
Orci ——

866 *Properare* differentiam inter properare & feſtinare, citante Gellio lib. 16. ca. 14. Cato, in orat. de ſuis virtutibus, tradidit his
» verbis: Aliud eſt properare, aliud feſtinare.
» qui vnum maturè tranſigit, properat: qui
» multa incipit, neque perficit, is feſtinat.
Virgilius Aeneid. 9.

——*pulcram properet per vulnera mortem.*

Sed frequens, magnâ comitante turbâ.
Quantus incedit populus per vrbes
Ad noui ludos auidus theatri:
Qualis Eleum coit ad Tonantem,
Quincta cùm ſacrum reuocauit æſtas:
Quanta; cùm longæ redit hora noctis,
Creſcere & ſomnos cupiens quietos
Libra, Phœbeos tenet æqua currus;
Turba ſecretam Cererem frequentat,
Et citi tectis properant relictis,
Attici noctem celebrare myſtæ:
Tanta per campos agitur ſilentes
Turba: pars, tardâ gradiens ſenectâ,
Triſtis, & longâ ſatiata vitâ:
Pars adhuc currit melioris æui,
Virgines nondum thalamis iugatæ,
Et comis nondum poſitis ephebi,
Matris & nomen modò doctus infans:
His datum ſolis, minùs vt timerent,
Igne prælato releuare noctem:
Cæteri vadunt per opaca triſtes.
Qualis eſt nobis animus remotâ
Luce, cùm mœſtus ſibi quiſque ſentit
Obrutum totâ caput eſſe terrâ?
Stat chaos denſum, tenebræq́ turpes,
Et color noctis malus, ac ſilentis
Ocium mundi, vacuæq́ nubes.
Sera nos illò referat ſenectus.
“ *Nemo ad id ſerò venit, vnde nunquam,*
“ *Cùm ſemel venit, potuit reuerti.*
Quid iuuat durum properare fatum?
Omnis hæc magnis vaga turba terris
Ibit ad manes, facietq́ inertè
Vela Cocyto. tibi creſcit omne,
Et quod occaſus videt, & quod ortus;
Parce venturis, tibi mors paramur:
Sis licet ſegnis, properamus ipſi.
“ *Prima, quæ vitam dedit, hora carpſit.*
Thebis læta dies adeſt:
Aras tangite ſupplices,
Pingues cædite victimas.
Permiſtæ maribus nurus
Solennes agitent choros.
Ceſſent depoſito iugo

Arui

Arui fertilis incolæ,
Pax eſt Herculeâ manu
Auroram inter, & Heſperum;
Et, quà ſol medium tenens
Vmbras corporibus negat.
Quodcunque abluitur ſolum
Longo Tethyos ambitu
Alcidæ domuit labor.
Tranſuectus vada Tartari,
Pacatus redit inferis.
Iam nullus ſupereſt timor,
Nil vltra iacet inferos.
Stantes ſacrificus comas
Dilecta tege populo.

ACTVS QVARTVS.

HERCVLES. THESEVS. AMPHITRYO. MEGARA.

HER. *Vltrice dextrâ fuſus aduerſo Lycus*
Terram petiuit ore: tum quiſquis comes
Fuerat tyranni, iacuit & pœnæ comes.
Nunc ſacra Patri victor, & ſuperis feram,
Cæſiſq; meritas victimis aras colam.
Te te laborum ſocia & adiutrix precor
Belligera Pallas; cuius in læua ciet
Ægis feroces ore ſaxifico minas.
Adſit Lycurgi domitor, & rubri maris

Tectam

Seneca infrà actu 5.

—— *ſi quod etiamnum eſt ſcelus*
Latura terra properet ——

quo loco Seneca hac voce admodum propriè ex Catonis ſententia vſus fuit.

867 *Omnis hæc, &c.* notiſſima veriſſimaq; eſt Homerici verſus ſententia, neminē Parcam effugere poſſe; ſed nos noſtraque morti debere omnia. nam, vt ait Steſichorus,

πάμπαν δ' ἄμωμος οὔτις, οὔτ' ἐπίκηρος.

Phanocles ἐν ἔρωσιν, vt in Clemente Alexandr. Florentiæ excuſo legitur:

ἀλλὰ τὸ μοιρίδιον ἦμ' ἄλυτον οὐδέπως ἐστὶν
ἐκφυγεῖν, ὁπόσοι γῆν ἐπιφερβόμεθα.

Sed Paulus Leopardus lib. 4. emendat. cap. 4. prius carmen ſic emendat:

ἀλλὰ τὸ μοιρίδιον ἦμ' ἄλυτον οὐδέ ποτ' ἐστίν.

873 *Carpſit.* vitæ ſpacium minuit. Catull.

Illa mihi ſedes, illic mihi carpitur ætas.

Virgilius;

Solâne perpetua mœrens carpêre iuuenta?

883 *Qua ſol medium tenens Vmbras corporibus negat.* Ego arbitror Senecam per Syenem, quæ intelligitur, meridiem ſignificare. de Syene Macrobius, in ſomnium Scipionis, lib. 1. Ciuitas Syene, quæ prouinciæ Thebaidos, poſt Superiorum montium deſerta, principium ſub ipſo æſtiuo tropico cōſtituta eſt: & eo die quo ſol certam partem ingreditur Cancri, hora diei ſexta, quoniam tunc ſol ſuper ipſum inuenitur verticem ciuitatis, nulla poteſt illic in terram de quolibet corpore vmbra iactari. Lucanus lib. 2.

—— *vmbras nuſquam flectente Syene.*

893 *Dilecta tege populo.* Olympionicus in lib. de plantis ſcribit, Herculem, inuenta in ripa Acherontis alba populo, inde ſibi coronam contexuiſſe. hinc venit in conſuetudinem, vt hæc arbor Herculi ſacra putaretur. In membranis pro *dilecta*, habetur *delecta*. quo confirmatur Aldi Paulli F. Manutij opinio, in lib. de orthograph. pag. 283. contra Feſti auctoritatem, & Dionyſ. Lambini ſententiam. Porrò quod in præcedenti verſu habetur; *ſtantes ſacrificus comas*, intellige, *ſtantes*, præ timore & horrore. alludit ad Virgilianum illud; —— *ſteteruntq; comæ, vox faucibus hæſit.* vel, *ſtantes*, hoc eſt, horridas, inpexas (vt vocat Herc. Oetæo verſ. 587.) rigentes & horrentes, vt ibid. verſ. 789.

895 *Terram petiuit ore.* olim viri fortes cadentes terram mordebant, ne quis gemitus, anteacta vita indignus, à circumſtantibus exciperetur. Claudianus, de bello Getico; —— *Italamq; momordit harenam.* Pleni ſunt Heroicorum poëtarum libri huiuſmodi teſtimoniis. Aquilonares verò pugiles etiam ridentes vulnera excepiſſe & occubuiſſe memorant. de Agnero quodam Ingelli filio, à Biarcone ingenti vulnere peremto, Saxo Grammaticus hiſtor. Danicæ lib. 2. ita ſcribit: Sunt qui aſſerant morientem Agnerum, ſoluto in riſum ore, per ſummam doloris diſſimulationem, ſpiritum reddidiſſe. & paulo pòſt ipſum Biarconem introducit, pugnam illam & Agneri conſtantiam prædicantem his verſibus:

Ingelli natum fudi, retuliq; trophæum.
Eliſum morſu gladium, maiora daturus
Cui contrà læuam lateris cum parte ſiniſtri
Incidit in medias ferrum penetrabile coſtas.
Semiuigil ſubſedit enim, cubitoq; reclinis
*Spreuit & Elyſium gaudens * ſucceſſit in orbem.*
Supremam celare necem, ſummumq; dolorem
—— *vt Agner*
Ille meo capiti inpactum perfregit Hothingum
Vulnera ſi meliùs ferri viguiſſet acumen.
Diſſecui, dextrumq; pedem, labensq; ſub artus
Hercule nemo illo viſus mihi fortior vnquam.
Ridendo excepit lethum, mortemq; cachinno
Magna viri virtus, quæ riſu calluit vno
Corporis ac mentis læto compeſcere vultu.

*mallem ſeceſſit, vel diſceſſit.

902 *Adſit.* legitur in antiquo codice *aſſis.* aduocat Palladem, Liberum, Phœbum, Perſeum, Pollucem, ceteroſque non ex nouerca fratres; vt excludat Martem; (ſine operâ viri, floris cuiuſdam contactu à Iunone editum,

Tectam virenti cuſpidem thyrſo gerens;
Geminumq́; numen Phœbus, & Phœbi ſoror,
Soror ſagittis aptior, Phœbus lyræ;
Frater quiſquis incolit cælum meus,
Non ex nouerca frater. huc appellite
Greges opimos. quicquid Indorum ſeges,
Arabesq́; odoris quicquid arboribus legunt,
Conferte in aras: pinguis exundet vapor:
Populea noſtras arbor exornet comas:
Te ramus oleæ fronde gentili tegat
Theſeu: Tonantem noſtra adorabit manus.
TH. *Dij conditores vrbis, & ſilueſtria*
Trucis antra Zethi, nobiles Dirces aquas,
Laremq́; regis qui aduenæ Tyrium colis;
Date thura flammis. AM. *nate, manantes prius*
Manus cruentâ cæde & hoſtili, expia.
HER. *Vtinam cruorem capitis inuiſi deis*
Libare poſſem. gratior nullus liquor
Tinxiſſet aras: victima haud vlla amplior
Poteſt, magisq́; opima mactari Ioui,
Quàm rex iniquus. AM. *finiat genitor tuos*
Opta labores, detur aliquando otium
Quieſq́; feſſis. HER. *ipſe concipiam preces*
Ioue, meq́; dignas. ſtet ſuo cælum loco,
Tellusq́; & æther. aſtra inoffenſos agant
Æterna curſus: alta pax gentes alat,
Ferrum omne teneat ruris innocui labor,
Enſesq́; lateant. nulla tempeſtas fretum
Violenta turbet: nullus irato Ioue
Exſiliat ignis: nullus hiberna niue
Nutritus agros amnis euerſos trahat.
Venena ceſſent: nulla nocituro grauis
Suco tumeſcat herba. non ſæui ac truces
Regnent tyranni. Si quod etiamnum eſt ſcelus
Latura tellus; properet, &, ſi quod parat
Monſtrum; meum ſit. Sed quid hoc? medium diem
Cinxêre tenebræ: Phœbus obſcuro meat
Sine nube vultu. quid diem retro fugat,
Agitq́; in ortus? vnde nox atrum caput
Ignota profert? vnde tot ſtellæ polum
Implent diurnæ? primus en noſter labor
Cæli refulget parte non minimâ Leo,
Iraq́; totus feruet, & morſus parat.
Iam rapiet aliquod ſidus, ingenti minax

teſte Ouidio.) Vulcanum, & (ſiquidem, vt alias l.45. in prin. D. de leg. 1. l.62. & l.81. D. de leg. 2. Sic hoc loco etiam maſculinum genus fœmininum complectitur) Heben; quæ illi poſtea nupſit.

910 *Exſudet vapor* in o. v. l. inuenio *exundet.* 912 *Fronde gentili.* Theſeus rex fuit Athenarum. olea autem primo Athenis Neptuno & Pallade, de condenda & nominanda vrbe contendentibus, exſtitit, ideo ait; fronde gentili.

915 *Zethi.* vulgò legitur; *Ceti.* in membranis quotquot vidi, ſcriptum eſt; *Tethi:* quare emendandum opinor *Zethi.* Zethus enim & Amphion in Cythæronis cauernis enutriti fuere, vbi illos Antiopa pepererat. Trucẽ appellat, quia natura immanis, agreſtis, ab omni humanitate & Muſis maximè alienus fuit, vt docet Dion Chryſoſtomus in ſermone περὶ χρήματος; & Propertius,

Et durum Zethum, & lacrimis Amphiona mollem
Experta eſt ſtabulis mater abacta ſuis.

Palephanis tamen etiam Zetum Muſices peritum ſcribit. Si quis contendat, *Ceti*, retinendum, & cum Badio & Bernardino interpretetur draconem Dirces cuſtodem, exſpecto me doceat alibi Cetum pro dracone poni. quod vereor vt probare poſſit.

Dirces aquas. Dirce quia Antiopam, Amphionis & Zethi matrem, perſequebatur; ab iis crudeliter necata, vt declarat Nicocrates in Cypriis, poſtea in fontem conuerſa fuit, Euripid. in Bacchis. hic nimirum malos manet exitus, vt, cùm diu bonos vexauerint, meritas tandem pœnas bonis dent.

916 *Aduena.* Cadmi; cui Tyrus patria. vnde Tyrius dicitur à Cinna, in propempt. Pollionis:

Nec tam donorũ ingentes mirabere aceruos
Innumerabilibus congeſtos vndiq; ſaclis,
Iam inde à Belidis, nataliq́; vrbis ab anno
Cecropis, atq; alta Tyrij ab origine Cadmi.

918 *Expia* quia diis nefas fuit pollutis cæde manibus ſacrificare, patet id ex Homero Iliad ζ' & Virgilio 2. Aeneid. Anticlides etiã lib. 74. redituum ſcripſit: ἔθος γὰρ ἦν τοῖς παλαιοῖς, ὁπότε καί τινα ἀκμάζει, ὅπου ἢ φόνον ἀνθρώπων, ἢ καὶ ἄλλας σφαγὰς ἐποίει, ὕδατι ἀενάῳ τὰς χεῖρας ἀπονίπτειν εἰς τοῦ μιάσματος κάθαρσιν.

920 *Gratior nullus liquor* &c. hunc locum citare voluit Ioan. Næuizanus lib. 1. ſiluæ nuptial. num. 71. hanc ſententiam, in Didone tragœdia Italica, mutuatus eſt Ludouicus Dulcis: —— *perche niſſun liquore*

E à Dio piu grato, ò vittima piu cara,
Che quella d'vn tiran crudele & empio.

Stat

Stat ore, & ignes efflat, & rutilat, iubam
Ceruice iactans. quicquid auctumnus grauis,
Hiemsq́ gelido frigida ſpacio refert,
Vno impetu tranſiliet, & verni petet
Frangétque Tauri colla. AM. *quod ſubitum hoc malum eſt?*
Quò nate vultus huc & huc acres refers,
Acieq́ falſum turbidâ cælum vides?
HER. *Perdomita tellus, tumida ceſſerunt freta:*
Inferna noſtros regna ſenſere impetus:
Immune cælum, eſt dignus Alcidæ labor.
In alta mundi ſpacia ſublimis ferar:
Petatur æther. aſtra promittit pater.
Quid ſi negaret? non capit terra Herculem,
Tandemq́ ſuperis reddit. en vltro vocat
Omnis deorum cœtus, & laxat fores,
Vnâ vetante. recipis & reſeras polum:
An contumacis ianuam mundi traho?
Dubitatur etiam? vincla Saturno exuam,
Contraq́ patris impij regnum impotens
Auum reſoluam. bella Titanes parent
Me duce furentes. ſaxa cum ſiluis traham,
Rapiamq́ dextrâ plena Centauris iuga.
Iam monte gemino limitem ad ſuperos agam.
Videat ſub Oſſa Pelion Chiron ſuum:
In cælum Olympus tertio poſitus gradu
Perueniet, aut mittetur. AM. *infandos procul*
Auerte ſenſus: pectoris ſani parum,
Magni tamen, compeſce dementem impetum.
HER. *Quid hoc? gigantes arma peſtiferi mouent,*
Profugit & vmbras Tityus, ac lacerum gerens
Et inane pectus, quàm propè à cælo ſtetit?
Labat Citharon, alta Pallene tremit,
Marcentq́ Tempe. rapuit hic Pindi iuga,
Hic rapuit OEten, ſæuit horrendum Mimas.
Flammifera Erinnys verbere excuſſo ſonat,
Rogiſq́ aduſtas propius ac propius ſudes
In ora tendit. ſæua Tiſiphone, caput
Serpentibus vallata, poſt raptum canem,
Portam vacantem clauſit oppoſitâ face.
Sed ecce proles regis inimici latet,
Lyci nefandum ſemen: inuiſo patri
Hæc dextra iam vos reddet: excutiat leues
Neruus ſagittas. tela ſic mitti decet

DiuusThomas etiam de Aquino alicubi affirmat eum, qui Tyrannum interficiat, rem Deo gratam facere; quæ ſententia vt periculoſa, ſi abſolutè de quouis Tyranno, & à quouis, quouis etiam modo accipiatur, à Felino in c.cùm nobis, ex. de præſcript. & Fr. Auguſtin. de Ancona de poteſt. eccleſiaſt. art. 3. q. 54. verſic. omnia autem, & communiter reiicitur ab omnibus, teſte Cæſare de Perinis, in addition. conſtit. Neapolitan. in tit. de homicid. & damnis clandeſtin. conſtit. incip. Si damna clandeſtina. & contra Thomę ſententiam concluſum fuiſſe in Concil. Conſtantienſi, referunt Brixienſis in repertorio ſuo, in verbo, tyrannus: & Curtius in tractat. feud. relati à Bartholomæo Romuleio in l. filiusfamilias, §. Diui. num. 64. D. de leg. 1. Planè tyrannum, qui principatum occupauit, ſi tyrannis aliter tolli non poſſit, interficere, cuilibet licitum eſt. *ita Paris de Puteo in tract. Syndic. Cataldin. de Boncompagnis conſ. 55. tomo 1. conſil. crimin. Babtis. Zileti & ſic intelligendus D. Thom.* Sed illum qui iure ſucceſſionis electionísve princeps eſt, quamuis tyrannus fiat, priuato non licet occidere. ita *Alph. à Caſtro lib. contra hæreſ. verſ. tyrannus, & Dominicus à Soto lib. 5. de iuſt. & iur. q. 1. art. 3.* niſi vno caſu, quo etiam Imperatorem & Pontificem occidere fas eſſe voluerunt Cardinalis & Capicius, teſte Carrerio in pract. crimin. mihi, fol. 144. col. 4. ſcilicet ad corporis ſui defenſionem. arg. l. 3. D. de iuſt. & iur. qua de re Duennas reg. 191. Anton. Gomez de delict. cap. 3. & Iul. Clarus in pract. crimin. de homic. quos referunt Fran. Viuius lib. 2. commun. opin. voce, tyrannus; & Eman Zoares à Ribeira, in theſau. recept. ſentent.

943 *Primus en.* Q. Smyrnæus,
πςῶτα μὲν, ἐν νεμέῃ βελαεργὸν κατέπεφνε λέοντα.

967 *Saxa cum ſiluis traham.* Sic legitur in autographis: vulgati libri habent; *feram.*

988 *Excutiat. excutiet*, habetur in vet. cod.

989 *Tela ſic mitti decet Herculea.* puero, quem petebat, interemto hoc ait. quia, vt Sophocles, in Philoctete, prodidit, ea conditio telorum Herculis fuit, vt à ſcopo propoſito nunquam aberrarent, & ſemper id figerent, quod petebatur. de his noſter in Oetæo Hercule actu 5.

—— has enim nunquam irritas
Mittes in hoſtem; ſiue de media voles
Auferre volucres nube, deſcendent aues,
Et certam prædam tela de cælo ferent,
Nec fallet vnquã dexterã hic arcus tuã,
Librare telum didicit, & certam dare
Fugam ſagittis: ipſa non fallunt iter
Emiſſa neruo tela.

Digitized by Google

993 *Medio ſpiculum collo fugit.* hoc eſt, per medium collum tranſiuit. Fugiſſe autem dicit, vt ſagittæ emiſſæ velocitatem indicet.

996 *Cyclopea.* videndus ſuper hac re Arſenius interpres Euripidis, vt aliàs monui.

1005 *Miſit: aſt.* tam ridicula eſt Danielis Cayetani lectio, *miſſitat*; vt, quam referre nō piguit, pudeat confutare.

1010 *Feret.* auferet. Virgilius;

Hos ego verſiculos feci, tulit alter honorē.

1012 *Infenſo.* o.v.l. *infeſto.*

1015 *Vultus tuos.* hoc inter aureæ ætatis felicitates Heſiodus ἐν ἔργ. numerat. Horat.

Laudantur ſimili prole puerpera.

Tunc enim omnis adulterij ſuſpicio abeſt. Spynthyos illud περὶ γυναικὸς σωφροσύνης apud Stobæum, dignum eſt quod adſcribatur: κάλλιστος ὁ κόσμος γυναικὸς ἐλευθέρας πρᾶτον αὐτ' εἶδος τὸ διὰ τῶν αὐτᾶς τέκνων ἐπιμαρτύρεσθαι τὰν σωφροσύναν τὰν ποτὶ τὸν ἄνδρα, αἴκα τὸν τύπον τᾶς ὁμοιότατος ἐπιφέρωντι τῶ κατασπείραντος αὐτὼς πατρός. eſſe hoc certiſſimum maternæ pudicitiæ teſtimonium Martialis docet;

Eſt tibi quæ patrij ſignatur imagine vultus,
Teſtis maternæ nata pudicitiæ.

Hunc Martialis locum mihi ſuppeditauit Ioan. Corraſ. lib. 2. Miſcellan. cap. 22. quo loco contra But. & aliorum ſententiam multa de hac ſimilitudine diſſerit. quibus addo quod à Sorano Epheſio Iſagog. Medices capite 17. proditur, fœtum hanc ſimilitudinem ſeptimo menſe induere.

1017 *Renuo nouercam.* ſic quidam antiq. codices, ſed in pluribus continetur *teneo*: & quamquam neutra lectio diſplicet, poſterior tamen quo ad ſententiā valde elegantior eſt.

1021 *Igneo vultu patris.* iratorum oculi ardere videntur. Homerus Iliad α.

πίμπλαντ', ὄσσε δέ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι
ἐΐκτην.

„ M. Tullius: Nam cùm ſpumas ageret in ore,
„ arderent oculi. Idem: Inflammatus ſcelere ac
„ furore, in forum venit: ardebant oculi, toto
„ ex ore crudelitas eminebat. Virgilius:

His agitur furiis, totoq́; ardentis in ore
Scintillæ abſiſtunt, oculis micat acribus ignis.

Et ſic fortè intelligendum quod Ion Chion, vt ſuprà dictum eſt, prodidit, Herculem ex oculis quendam igneum ſplendorem emiſiſſe. Vide ſuprà actu 3. nu 624.

1027 *Pectus in tela indue.* Theb. actu 1.

—— nunc manum cerebro indue.

Herculea. AM. *quò ſe cæcus inuergit furor?*
Vaſtum coactus flexit arcum cornibus,
Pharetramq́; ſoluit, ſtridet emiſſa impetu
Arundo, medio ſpiculum collo fugit
Vulnere relicto. HER. *ceteram prolem eruam,*
Omnesq́; latebras. quid moror? maius mihi
Bellum Mycenis reſtat: vt Cyclopea
Euerſa manibus ſaxa noſtris concidant.
Huc eat & illuc aula, diſiecto obice,
Rumpatq́; poſtes, columen impulſum labet:
Procumbat omnis regia. hìc video abditum
Gnatum ſceleſti patris. AM. *en blandas manus*
Ad genua tendens voce miſeranda rogat.
Scelus nefandum, triſte, & aſpectu horridum!
Dextrâ precantem rapuit, & circa furens
Bis ter rotatum miſit: aſt illi caput
Sonat, cerebro terra diſperſo madet.
At miſera paruum protegens natum ſinu
Megara, furenti ſimilis, è latebris fugit.
HER. *Licet Tonantis profuga condaris ſinu,*
Petet vndecumque temet hæc dextra, & feret.
AM. *Quò miſera pergis? quam fugam aut latebras petis?*
Nullus ſalutis Hercule infenſo eſt locus:
Amplectere ipſum potiùs, & blanda prece
Lenire tenta. ME. *parce iam coniunx precor,*
Agnoſce Megaram. natus hìc vultus tuos,
Habitusq́; reddit: cernis, vt tendat manus?
HER. *Teneo nouercam. ſequere, da pœnas mihi,*
Iugoq́; preſſum libera turpi Iouem.
Sed ante matrē paruulum hoc monſtrum auferam.
ME. *Quò tendis amens? ſanguinem fundes tuum?*
AM. *Pauefactus infans igneo vultu patris*
Perit ante vulnus, ſpiritum rapuit pauor.
In coniugem nunc claua libratur grauis;
Perfregit oſſa: corpori trunco caput
Abeſt, nec vſquam eſt. cernere hoc audes, nimis
Viuax ſenectus? ſi piget luctus, habes
Mortem paratam. pectus in tela indue:
Vel ſtipitem iſtum, cæde monſtrorum illitum,
Conuerte: falſum, ac nomini turpem tuo
Remoue parentem, ne tuæ laudi obſtrepat.
TH. *Quò te ipſe genitor obuium morti ingeris?*
Quò pergis amens? profuge, & obtectus late,

Vnumq́;

Vnumq; manibus aufer Herculeis ſcelus.
HER. *Bene habet. pudendi regis exciſa eſt domus.*
Tibi hunc dicatum maximi coniunx Iouis
Gregem cecîdi. vota perſolui libens
Te digna: & Argos victimas alias dabit.
AM. *Nondum litaſti nate, conſumma ſacrum.*
Stat ecce ad aras hoſtia, exſpectat manum
Ceruice pronâ. præbeo, occurro, inſequor,
Macta. quid hoc eſt? errat acies luminum,
Viſusq; mœror hebetat? an video Herculis
Manus trementes? vultus in ſomnum cadit,
Et feſſa ceruix capite ſummiſſo labat,
Flexo genu, iam totus ad terram ruit:
Vt cæſa ſiluis ornus, aut portus mari
Datura moles. viuis? an letho dedit
Idem, tuos qui miſit ad mortem, furor?
Sopor eſt, reciprocos ſpiritus motus agit.
Detur quieti tempus: vt ſomno grauis
Vis victa morbi pectus oppreſſum leuet.
Remouete famuli tela, ne repetat furens.

CHORVS.

Anapæſtici, & duo Adonij.

Lugeat æther, magnusq; parens
Ætheris alti, tellusq; ferax,
Et vaga ponti mobilis vnda;
Tuq; ante omnes; qui per terrâs,
Tractusq; maris fundis radios,
Noctemq; fugas ore decoro,
Feruide Titan: obitus pariter
Tecum Alcides vidit, & ortus,
Nouitq; tuas vtraſque domos.
Soluite tantis animum monſtris,
Soluite ſuperi: rectam in melius

Flecti-

1044 *Feſſi.* qui ſomno opprimebantur, feſſos dicebant. Maro:

—— quale ſopor feſſis in gramine.

Idem:

—— placidum carpebant feſſa ſoporem
Corpora per terras.

1046 *Vt cæſa ſiluis ornus.* Virg. 2. Aeneid.

Ac veluti ſummis antiquam in montibus ornum
Cùm ferro acciſam, crebrisq; bipennibus inſtant
Eruere agricolæ certatim: illa vſq; minatur,
Et tremefacta comã cõcuſſo vertice nutat,
Vulnerib. donec paulatim euicta, ſupremũ
Congemuit, traxitq; iugis auulſa ruinam.

Simili comparatione tribus locis Iliad. δ'. γ'. & π'. vſus fuit Homerus: item Lucanus li. 1. Pharſal. & Statius libro 9. Thebaid.

Aut portus mari datura moles.

Sic Virgilius 9. Aeneid.

—— collapſa ruunt immania membra.
Dat tellus gemitum, & clypeum ſuper intonat ingens:
Qualis in Euboico Baiarũ litore quondã
Saxea pila cadit; magnis quã molib. ante
Conſtructam iaciunt põto: ſic illa ruinam
Prona trahit, penitusq; vndis illiſa recũbit.

Hunc Virgilij locum Silius lib. 4. fuit imitatus, vt mihi quidem ſemper viſum fuit, ſatis inuitâ Mineruâ:

Procumbit latâ porrectus in arma ruinâ,
Et percuſſa gemit tellus ingentibus armis:
Haud aliter ſtructo Tyrrhena ad litora ſaxo
Pugnatura fretis ſubter cæcisq; procellis
Pila immane ſonãs impingitur ardua põto:
Immugit Nereus, diuiſaq; cærula pulſu
Illiſum accipiunt irata ſub æquora montẽ.

1052 *Ne.* hanc vocem, cùm prohibet, ſine diphthongo ſcribit Aldus in Orthogr. cùm affirmat, diphthongum addit: cui ne aſſentiar, faciunt ea quæ Leonhardus Malaſpina, in emendation. epiſtol. Ciceronis ad Atticũ, & poſtea Dion. Lambinus, in emendation. in Orat. Ciceronis pro Fonteio & in 2. Catilin. ſcripſerunt: quorum ſententiam ſequi non dubito.

1053 *Parens ætheris.* hoc eſt, Iupiter, interpretes inquiunt. Sed quomodo Iupiter ætheris parens? nam Iupiter Saturni filius eſt, Saturnus Cæli; qui, teſte Cicerone lib. 3. de natura deor., ipſe Aetheris filius fuit. ego arbitror ætheris vocabulum pro cælo poni: vt apud Pacuuium, *Hoc quod memoro, noſtri cælum, Graij perhibent æthera.* Orpheus enim, in hymnis, nihil aliud cælum eſſe credidit quàm æthera. Non verò hîc æther ponitur pro Ioue. Itaque huius ætheris ſeu cæli patrem intellige non tam Iouem Saturni filium, & Aetheris, vt dixi, pronepotem; quàm illum Deum optimum & maximum, cæli & terræ creatorem; quem antiquorũ multi eſſe ſciebant quidem; ſed quis ille foret, ignorantiæ tenebris occæcati non aſſequebantur. Ideo Seneca noſter, quem ignorabat, non nominat, deſcripſiſſe contentus, ne in nomine erraret. eadem opinor cauſa eſt, cur Virgilius Georg. 2. æthera potiùs quàm Iouem dixerit: *Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther Coniugis in gremium lætæ deſcendit, & omnes Magnus alit magno commiſtus corpore fetus.* ideo etiam antiqui cælum exprimere volentes, *hoc* appellarunt: vnde, *Luceſſit hoc. iam ceſſo pultare oſtium*; apud Comicum, in Heautont.

Digitized by Google

1064 *Tuq́ ô domitor Somne malorum.* ſic o. v. l. quidam excuſi habent; *laborum:* qtram lectionem Cicero aſtruit, inquiens, li. 2. de diuinat. Perfugium videtur omnium laborum & ſolicitudinum eſſe ſomnus. Homerus, Odyſſ. 20.

νύκτας δ' ὕπνος ἔχῃσιν, ὁ γάρ τ' ἐπέλησεν ἅπαντας
ἐσθλῶν ἠδὲ κακῶν.

Ouidius 2. Metamorph.

Somne quies rerum, placidiſſime ſomne Deorum,
Pax animi; quem cura fugit, qui corpora duris
Feſſa miniſteriis mulces, reparasq́ labori.

Iccirco ſomnus vati ter maximo γλυκὺς; Theocrito, νήδυμος; Apollinari γλυκίων μέλιτος; Theognidi λυσίπονος; Pindaro, σύγκοιτος γλυκύς; Catullo, dulcis; Virgilio, dulcis, iucundus & mollis; Furio annal. 1. mitis; Papinio, diuûm mitiſſimus; Ennio, li. 12. annal. molliſſimus; Laberio, in aquis caldis, optimus; Varroni Attacino, placidus dicitur. Euripides:

ὕπνου γλυκυτάτου φερέσβιον χαράν.

Item: ἥσυχον ὕπνου χαράν. & alibi: ὦ φίλον ὕπνου θέλγητρον, ἐπίκουρον νόσου.

Seneca, Agamemnone: *curarum Somne domitor.*

1067 *Genus Aſtrææ.* ſummo conſenſu traditur Somnus Noctis & Erebi filius eſſe. cur Seneca hoc loco Aſtrææ genus nominauit? an quòd, qui iuſti ſunt, ſomno vt plurimū quieto fruātur; qui verò animū ſceleribus inquinarunt, nunquam quieſcere aut ſomnum capere queant? an verò, quia, cùm iuſtitia viget, tutò liceat omnibus, abſque latronum metu, ſomno indulgere?

1068 *Frater duræ languide mortis.* Orpheus, in hymnis, ſic ſomnum affatur:

καὶ θανάτου μελέτην ἐπάγεις, ψυχὰς διασώζων.
αὐτοκασίγνητος γὰρ ἔφυς λήθης θανάτου τε.

Homerus Iliad. ξ'.

ἔνθ' ὕπνῳ ξύμβλητο κασιγνήτῳ θανάτοιο.

Heſiodus, in Theogon.

ἡ δ' ὕπνον μετὰ χερσί, κασίγνητον θανάτοιο.

D. Baſilius in περὶ νηστείας orat.

μέθη γὰρ ὕπνον μὲν ἐπάγει, ἀδελφὸν θανάτου.

Petrarcha ſonet. 191.

Il ſonno è veramente qual huom dice,
Parente di la morte ——

Leontinus Gorgias morti vicinus ſenſim in ſomnum delabebatur; rogantibusque amicis quid ageret, reſpondit, teſte Stobæo: ἤδη με ὁ ὕπνος ἄρχεται παρακατατίθεσθαι τῷ ἀδελφῷ.

1076 *Cogis longam diſcere mortem.* quoniam illi es ſimillimus. huc ſpectat Orphei

Flectite mentem. tuq́ ô domitor
Somne malorum, requies animi,
Pars humanæ melior vitæ,
Volucer, matris genus Aſtrææ,
Frater duræ languide mortis,
Veris miſcens falſa, futuri
Certus, & idem peſſimus auctor;
Pater ô rerum, portus vitæ,
Lucis requies, noctisq́ comes;
Qui par regi, famuloq́ venis;
Placidus feſſum lenisq́ foues;
Pauidum lethi genus humanum
Cogis longam diſcere mortem:
Preme deuictum torpore graui,
Sopor indomitos alliget artus;
Nec torua priùs pectora linquat,
Quàm mens repetat priſtina curſum.
En fuſus humi ſæua feroci
Corde volutat ſomnia: nondum eſt
Tanti peſtis ſuperata mali:
Clauæq́ graui laſſum ſolitus
Mandare caput; quærit vacuâ
Pondera dextrâ, motu iactans
Brachia vano. nec adhuc omnes
Expulit æſtus: ſed, vt ingenti
Vexata noto ſeruat longos
Vnda tumultus, & iam vento
Ceſſante, tumet. pelle inſanos
Fluctus animi, redeat pietas
Virtusq́ viro: vel ſit potiùs
Mens veſano concita motu:
Error cæcus, quà cœpit, eat.
Solus te iam præſtare poteſt
Furor inſontem. proxima puris "
Sors eſt manibus neſcire nefas. "
Nunc Herculeis percuſſa ſonent
Pectora palmis, mundum ſolitos
Ferre lacertos verbera pulſent
Victrice manu: gemitus vaſtos
Audiat æther, audiat atri
Regina poli; vaſtisq́ ferox
Qui colla gerit vincta catenis,
Imo latitans Cerberus antro.
Reſonet mœſto clamore chaos,

Latiq́

Digitized by Google

Latiq́; patens vnda profundi,
Et, qui meliùs tua tela tamen
Senſerat, æther.
Pectora tantis obſeſſa malis
Non ſunt ictu ferienda leui:
Vno planctu tria regna ſonent.
Et tu collo decus, ac telum
Suſpenſa diu, fortis arundo,
Pharetræq́; leues; date ſæua fero
Verbera tergo: cedant humeros
Robora fortes, ſtipesq́; potens
Duris oneret pectora nodis.
Plangant tantos arma dolores.
Non vos patriæ laudis comites,
Vlti ſæuos vulnere reges:
Non Argiuâ membra palæſtrâ,
Flectere docti, fortes cæſtu,
Forteſq́; manu; iam tamen auſi
Telum Scythici leue coryti
Miſſum certâ librare manu,
Tutoſq́; fuga figere ceruos,
Nondumq́; feræ terga iubatæ.
Ite ad Stygios vmbræ portus,
Ite innocuæ; quas in primo
Limine vita ſcelus oppreſſit,
Patriuſq́; furor: ite infauſtum
Genus, ô pueri noti, per iter
Triſte laboris: ite, iratos
Viſite reges.

ACTVS QVINCTVS.

HERCVLES. AMPHITRYO. THESEVS.

HER. *Quis hic locus? quæ regio? quæ mũdi plaga?*
Vbi ſum? ſub ortu ſolis, an ſub cardine
Glacialis vrſæ? nunquid Heſperij maris
Extrema tellus hunc dat Oceano modum?
Quas trahimus auras? quod ſolum feſſo ſubeſt?
Certè redimus. vnde proſtratâ domo
Video cruenta corpora? an nondum exuit

Simu-

teſtimonium ſuprà poſitum. Xenophon in orat. Cyri morientis ad filios: ἐννοήσατε δ᾽ ὅτι ἐγγύτερον μὲν τῶν ἀνθρωπίνων θανάτῳ οὐδέν ἐστιν ὕπνου. Cicero, 1. Tuſc. Mors ſomno ſimilis. item; Somnus eſt imago mortis. Sic Ouid.

Stulte quid eſt ſomnus, gelidæ niſi mortis imago?

Sic Silius:

Nox ſimiles morti dederat placidiſſima ſomnos.

1096 *Solus te iam præſtare poteſt Furor inſontem.* qui neſcit ſe peccare, in peccatum non conſentit, & in maleficiis conſenſus potiſſimùm ac voluntas ſpectatur. l. Diuus Hadrianus, D. ad leg. Cornel. de ſicar. l. 1. C. eodem tit. l. quod reip. D. de iniur. adeò vt qui iniuriæ cauſa ianuam effregit; licet inde per alios res amotæ ſint; furti non teneatur. l. qui iniuriæ, in princip. D. de furt. propterea cùm furioſus, quamdiu furore vrgetur, nihil velle, ſed dormire & quieſcere cenſeatur. l. ſi ei qui, §. furioſus. D. de iu. codicil. furor delicta eius excuſat. l. D. Marcus. D. de offic. pręſid. l. pœna, D. de leg. Pompeia. de parricid. l. infans, D. ad leg. Cornel. de ſicar.

1106 *Cerberus.* ab Euryſtheo dimiſſus, & à Plutone antiquæ cuſtodiæ iterũ prępoſitus.

1109 *Meliùs tua tela.* ſ. pulſis Stymphalidibus.

1110 *Æther.* cælum, vt ſuprà.

1116 *Date ſæua fero.* in duobus cod. ſcriptis legitur, *date fera fero*; quod ipſum quoque recipi poteſt.

1124 *Flectere docti.* ſic in quibuſdã memb. legitur: in aliis, *flectere forti fortes cæſtu.* in nõnullis etiã; *flectere fortes forti cæſtu.* placet;

Non Argiuâ membra palæſtrâ
Flectere docti, fortes cæſtu
Forteſq́; manu.

Sic Horatius 3. carmin.

—— ludere doctior
Seu Græco iubeas trocho, &c.

1126 *Coryti.* o. v. l. *corichi.* & quod apud Virgilium 10. Aeneid. legitur,

Corytiq́; leues humeris,

hoc in vulgatis lib. Nonij Marcelli habetur, *Coriſciq́;*, in m. ſ. verò eiuſdem codicibus; *coriciq́;*. in Seruij quoque membranis nõ vno modo vox iſta ſcribitur. quare, dum certiùs quid comperero, hîc & apud Virgilium, Statium 9. Thebaid. & vbique ſcribam *corytus*, quia Græcè apud Homerum Odyſſ. φ'. ſcribitur γωρυτὸς. Qui *corythus* malunt, errant. eſt enim hoc oppidum Tuſciæ, cuius etiam Maro meminit 9. Aeneid.

1136 *Viſite.* vnum cod. vidi, in quo continebatur, *viſere*: ſed erat ille codex ante centum dumtaxat annos non nimis emendatè ſcriptus. REGES] Plutonem & Proſerpinam.

1140 *Modum.* finem, terminum, ita apud Horatium, modus agri non ita magnus, dicitur.

Digitized by Google

Simulachra mens inferna? poſt reditus quoque
Oberrat oculos turba feralis meos?
Pudet fateri, paueo: neſcio quod mihi,
Neſcio quod animus grande præſagit malum.
Vbi eſt parens? vbi illa natorum grege
Animoſa coniux? cur latus læuum vacat
Spolio leonis? quónam abiit tegmen meum?
Idemq́; ſomno mollis Herculeo torus?
Vbi tela? vbi arcus? arma quis viuo mihi
Detrahere potuit? ſpolia quis tanta abſtulit?
Ipſumq́; quis non Herculis ſomnum horruit?
Libet meum videre victorem, libet:
Exſurge victor; quem nouum cælo pater
Genuit relicto: cuius inceſtu ſtetit
Nox longior, quàm noſtra. quod cerno nefas?
Nati cruentâ cæde confecti iacent,
Peremta coniux. quis Lycus regnum obtinet?
Quis tanta Thebis ſcelera moliri auſus eſt,
Hercule reuerſo? quiſquis Iſmeni loca,
Actæa quiſquis arua, qui gemino mari
Pulſata Pelopis regna Dardanij colis,
Succurre; ſæuæ cladis auctorem indica.
Ruat ira in omnes. hoſtis eſt, quiſquis mihi
Non monſtrat hoſtem. victor Alcidæ lates?
Procede: ſeu tu vindicas currus truces
Thracis cruenti; ſeu tu Geryonis pecus,
Libyæve dominos; nulla pugnandi mora eſt.
En nudus aſto. vel meis armis licet
Petas inermem. cur meos Theſeus fugit
Paterq́; vultus? ora cur condunt ſua?
Differte fletus. quis meos dederit neci
Omnes ſimul, profare. quid, genitor, ſiles?
At tu ede Theſeu, ſed tuâ Theſeu fide.
Vterq́; tacitus ora pudibunda obtegit,
Furtimq́; lachrymas fundit. in tantis malis,
Quid eſt pudendum? nunquid Argiuæ potens
Dominator vrbis? nunquid infeſtum Lyci
Pereuntis agmen clade nos tantâ obruit?
Per te meorum facinorum laudem precor
Genitor, tuiq́; nominis ſemper mihi
Numen ſecundum; fare quis fudit domum?
Cui præda iacui? AM. *tacita ſic abeant mala.*
HE. *Vt inultus ego ſim?* AM. *ſæpe vindicta obfuit.*
HE. *Quiſquámne ſegnis tanta tolerauit mala?*

AM. *Ma-*

1145 *Feralis.* mortuorum. nam quæcumque ad mortuos vel manes ſpectabant, vocabantur feralia: quia veteribus mors, dicebatur *Fera*, vt notat Berald. in Apuleium. vnde ferales cypariſſi apud Ouidium: feralia officia, apud Apuleium lib. 1. de aſino aureo: epulum ferale Plinio: ligna feralia, apud Minucium in Octauio: reliquiæ ferales, apud Tacitum lib. 2. vrna feralis, apud eundem lib. 3. peſtis feralis l. 6. C. de maleſ. hoc eſt, mors. Vide Iac. Ræuardum lib. 5. varior. c. 3. Beroald. in Apuleium, & Turneb. lib. 14. aduerſar. cap. 22.

1159 *Nati.* Pindarus octo fuiſſe ſcribit: Izacius quatuor, Onitem, Therimachum, Democoontem, & Creontidem: Apollodorus Therimachum, Creontiadem, Lamium, & Deicontem: Euripides & Philoſtratus tres: Higynus duos, Theremachum & Ophyten.

1163 *Actæa.* ſic legitur in o. v. l. nō *Actea.* *Actæa,* hoc eſt, παραθαλασσίδια. vt Fuluius Vrſinus exponit illud poëtæ; —— *Actæo Aracyntho.* ducta voce ab actis, quæ litus ſignificant Ciceroni, Aemilio Probo, Seruio, Prudentio, Auſonio, Paullino, Theocrito εἰδυλ. 23. vide Stephan. in ἀκτή, & Cuiacium lib. 8. obſeru. cap. 1. Sic Virgilius Aeneid. 5.

At propè in ſola ſecreta Troades acta.

Sic Turpilius comicus, in Demetrio:

In acta cooperta age inoreis oſtreas.

acta cooperta, litus fluctibus aut alga, aut alia quapiam re tectum interpretãs. Poſſis etiam hoc loco, cum Marmita, legere *Atthæa.* Atthis eſt Attica regio; hinc Atthæus; quod mihi non placet, propter inſolẽtem deriuationẽ. Sanè Maro ab ea voce deduxit Atthias, 4. Georg. Seneca etiam Hippolyt. actu 1. dixit Atthidum. iccirco retineo *Actæa*, quod eſt explicandum vt ſuprà explicui; vel, vt dicamus, *Actæa*, hoc eſt Attica, quemadmodum Daniel accipit illud noſtri poëtę Hipp. act. 3.

—— *gentis Actæa decus.*

Ab Acte fit Actæus: & quæ regio poſtea ab Atthide, Granai regis filia, dicta fuit Attica, ea prius Acte vocabatur. ita Pauſan. in Attic. & Plinius lib. 4. cap. 7 vel ab Actæo rege, iuxta Stephanum de vrbibus, vel quia litoralis eſt maxima ex parte. Solet huc referri verſus Ouidij lib. 3. Metamorph.

Separat Ionios Actæis Phocis ab aruis.

Verùm arbitratur Fr. Sanctius, vir eruditiſſimus, in ſchol in ſiluas Politiani, verſum illum emendandum hoc modo:

Separat Ionios Octæis Phocis ab aruis.

Sed profectò etiam Tyri epiſcopus, qui ferè ante quadringentos annos vixit, lib. 4. belli ſacri capite decimo citat, quemadmodum vulgò legitur: verior tamen eſt fortaſſis Sanctij emendatio.

Digitized by Google

AM. *Maiora quiſquis timuit.* HER. *his etiam pater*
Quidquam timeri maius aut grauius poteſt?
AM. *Cladis tuæ pars iſta, quam noſti, quota eſt?*
HER. *Miſerere genitor, ſupplices tendo manus.*
Quid hoc? manus refugit. hîc errat ſcelus.
Vnde hic cruor? quid illa puerili madens
Arundo letho, tincta Lernæa nece?
Iam tela video noſtra: non quæro manum.
Quæ potuit arcum flectere? aut quæ dextera
Sinuare neruum vix recedentem mihi?
Ad vos reuertor: genitor, hoc noſtrum eſt ſcelus?
Tacuere. noſtrum eſt. AM. *luctus eſt iſtic tuus,*
Crimen nouercæ: caſus hic culpâ caret.
HER. *Nunc parte ab omni genitor iratus tona:*
Oblite noſtri, vindica ſerâ manu
Saltem nepotes: ſtelliger mundus ſonet,
Flammasq́; & hic & ille iaculetur polus.
Rupes ligatum Caſpiæ corpus trahant,
Atque ales auida. cur Promethei vacant
Scopuli? paretur vertice immenſo feras
Volucresq́; paſcens Caucaſi abruptum latus,
Nudumq́; ſiluis. illa, quæ pontum Scythen
Symplegas arctat, hinc & hinc victas manus
Diſtendat alto: cumq́; reuocatâ vice
In ſe coibunt, ſaxaq́; in cælum exprimen t,
Actis vtrinque rupibus, medium mare;
Ego inquieta montium iaceam mora.
Quin ſtructum aceruans nemore congeſto aggerẽ,
Cruore corpus impio ſparſum cremem?
Sic ſic agendum eſt, inferis reddam Herculem.
AM. *Nondum tumultu pectus attonitum caret,*
Mutauit iras: quodq́; habet proprium furor,
In ſe ipſe ſæuit. HER. *dira furiarum loca,*
Et inferorum carcer, & ſonti plaga
Decreta turbæ, & ſi quod exilium latet
Vlterius Erebo, Cerbero ignotum, & mihi;
Huc me abde tellus: Tartari ad finem vltimum
Manſurus ibo. pectus ô nimium ferum!
Quis vos per omnem liberi ſparſos domum
Deflere dignè poterit? hic durus malis

Lachry-

1176 *Tuâ Theſeu fidẽ.* id eſt, bona. Ouidius, in Triſtibus:

O mihi Theſeâ pectora iuncta fidẽ.

contrà ſumitur in Hippolyto, pro mala:

Præſtatq́; nupta quam ſolet Theſeus fidẽ.

vtrumque rectẽ. nam fidus amicis, vxoribus infidus fuit.

1184 *Secundum.* à Ioue.

1185 *Tacita ſic abeant mala.* Euripides in Hercule μαινομένῳ, dixit:

τοσοῦτο ἔσθι τῶν κακῶν· τὰ δ' ἄλλ' ἔα.

1199 *Tacuere. noſtrum eſt.* dici vulgò ſolet, qui tacet, eum conſentire. ideo Sophocles in Trachiniis,

τί σῖγ' ἀφέρπεις; οὐ κάτοισθ' ὁθ' οὕνεκα
ξυνηγορεῖς σιγῶσα τῷ κατηγόρῳ;

Euripides, Oreſte:

φησὶ σιωπῶν· δοκέσω δ' ἐγὼ λέγων.

apud eundem Theſeus Hippolytum hoc modo coarguit:

εἰς τοὺς ἀφώνους μάρτυρας φεύγεις, σαφῶς
τόδ' ἔργον οὐ λέγον σε μηνύει κακόν.

Sic intelligendum illud Marij apud Salluſtium de bello Iugurthino: Cùm omnibus " locis me vosq́; maledictis lacerent, non placuit reticere, ne quis modeſtiam in conſcientiam duceret. D. Gregorius magnus hom. 18. " Vnum negauit, aliud tacendo conſenſit. In " Catilin. ait Cicero: Quid exſpectas loquentium auctoritatem, quorum voluntatem tacitorum perſpicis? Quæ omnia, quia in cauſis præiudicium afferentibus dicuntur, iuris noſtri diſpoſitioni conueniunt. eo namque cautum eſt, vt nonnunquam qui contrariæ voluntatis teſtationem, cùm poſſit, continuò non interpoſuit, tacendo conſentire videatur. l. ſi filiusfamilias, D. de ſenatuſconſ. Macedonian. dixi *nonnunquam*, quia licet multi ſemper id & promiſcuè in omni contractu putent obtinere: aſſentior tamen tradentibus hoc in mutuo tãtùm eo caſu procedere. quia contractus ille ex patris tãtùm ſcientiâ, quaſi expreſsè non conſenſerit, defenditur; iuxta I. C. traditionem in l. ſi tamen, D. de S. C. Macedon. quo loco diſertè traditur ſolã patris ſcientiam ſufficere. in aliis contractibus non idem iuris eſt. in iis enim conſenſu obligationes fiunt. l. cõſenſu, D. de action. & oblig. qui verò tacet, non vtique conſentit. dicta l. qui tacet. Bar. in l. quæ dotis, D. ſolu. matrimon. Decius, Cagnolus, & alij ad d. l. qui tacet: cuius regulæ potiſſimas exceptiones enumerat Siluest. Aldobrandinus §. ſed & ſi pater, inſt. quib. modis ius pat. poteſt ſolu.

1200 *Caſus hic culpâ caret.* & quia culpa caret, ideo de hoc caſu non teneri. l. 26. §. non omnia, D. mandati. l. 24. § hæc ſtipulatio. D. de damno infecto. Fortuiti enim caſus nullo humano conſilio poſſunt præuideri. l. 2. §. Si eo, D. de admin. rerum ad ciuit. pertinen. Meritò autem diſtinxit caſum à culpa ſeu peccato: inter quæ quid interſit, docet Ariſtot. lib. 5. eth. ad Nicom. c. 8.

1218 *Caret.* vel *carens.*

Digitized by Google

1236 *Errori.* meritò errorem à ſcelere diſtinguit. aliud eſt enim culpa, aliud erratum. Cicero pro Ligario, ſtatim in principio, Cùm „ à te non ſolùm liberationem culpæ, ſed errati „ veniã impetraſſent. Seneca in Herc. Oetæo:

Haut eſt nocens, quicunque non ſponte eſt nocens.

Thucydides lib 3. ἄκοντες μὲν γὰρ οὐκ ἔβλαψαν, εἰδότες δὲ ἐπεβούλευσαν. ξύγγνωμον δ' ἐστὶ τὸ ἀκούσιον. Vide quæ dixi ſuprà nu. 1096 Sed qui errat, non eſt ſponté nocens. errantis enim nulla voluntas eſt. l. 20. D. de aqu. & aqu. plu. arc. neque conſentiunt qui errant. l. 15. D. de iuriſdict. omn. iud. l. 2. D. de iud. ideo erranti ignoſcendum eſt. Quò ſpectat illud Ouidij:

—— quod enim ſcelus error habebat?

1238 *Nunc Hercule opus eſt* eâ opus eſt animi conſtantiâ & fortitudine, quâ hactenus vſus fuiſti. Sic Euripidis Amphitryo, in μαινομένῳ Hercule:

ἄγαν γ' ὁ κλεινὸς Ἡρακλῆς, ποῦ κεῖνος ὤν;

noſter infrà; *Herculem iraſci veta.*

hoc eſt, teipſum vince, & iram tuã compeſce: quę victoria eſt longè pulcherrima. P. Syrus:

Iracundiam qui vincit, hoſtem vincit maximum.

Idem: *Bis vincit, qui ſe vincit.*

1240 *Impio aſpectu fugem.* ſimiliter in Agamemn. actu 1.

Fugio Thyeſtes inferos, ſuperos fugo.

1242 *Reddi. redde*, eſt in membranis.

1245 *Generis ſacra.* gentilitia ſacra intelligit: quorum mentio apud Liuium lib. 5 quæ gentilibus erant communia. Gentiles verò dicuntur, qui ex eodem genere orti ſunt, vt Sex. Pompeius ſcribit. & qui ſimili nomine appellantur, vt ait Cincius, gentiles mihi ſunt. Quo ſenſu, ſecundùm quoſdam, Cicero Seruium Tullium regem gentilem ſuum appellauit, cùm interim ab eo genus nõ traheret. vide Paul. Manutium ad 1. epiſt. famil. Ciceron.

1246 *Vtrumque*. patris & altoris.

1253 *Monſtra.* quidam manuſc. continent, *Aut terram.*

1257 *Cur animam.* Euripides:

τί δῆτα φείδομαι ψυχῆς ἐμῆς;

1261 *Morte ſanandũ eſt ſcelus* tradit Phalaris (ſi ipſe auctor) in epiſt. ad Alcibonum, neminem animi morbo, qualis eſt inſania, aliter quàm morte mederi poſſe.

1262 TH. *Perimes parentem?* HER. *facere ne poſſim, occidam. Genitore coram.* TH. *cernere hunc docui nefas.* AM. *Memoranda potiùs* ita hæc leguntur in Lipſicâ editione, ſanè ineptiſſimè. nos aliter cum quibuſdã m. ſ. & (niſi fallor) optimè, legimus hoc modo:

Lachrymare vultus neſcit. huc enſem date,
Date huc ſagittas, ſtipitem huc vaſtum date.
Tibi tela frangam noſtra, tibi noſtros puer
Rumpemus arcus, ac tuis ſtipes grauis
Ardebit vmbris, ipſa Lernæis frequens
Pharetra telis in tuos ibit rogos.
Dent arma pœnas. vos quoque infauſtas meis
Cremabo telis, ô nouercales manus.
TH *Quis nomen vnquam ſceleris errori dedit?*
HER. *Sæpe error ingens ſceleris obtinuit locum.*
TH. *Nunc Hercule opus eſt. perfer hanc molẽ mali.*
HER. *Non ſic furori ceſſit extinctus pudor,*
Populos vt omnes impio aſpectu fugem.
Arma, arma, Theſeu, flagito properè mihi
Subtracta reddi. ſana ſi mens eſt mihi,
Referte manibus tela: ſi remanet furor,
Pater recede. mortis inueniam viam.
AM. *Per ſancta generis ſacra, per ius nominis*
Vtrunque noſtri; ſiue me altorem vocas,
Seu tu parentem; perq; venerandos piis
Canos; ſenectæ parce deſertæ precor,
Anniſq; feſſis. vnicum lapſæ domus
Firmamen, vnum lumen afflicto malis
Temet reſerua. nullus ex te contigit
Fructus laborum. ſemper aut dubium mare,
Aut monſtra timui. quiſquis in toto furit
Rex ſæuus orbe, manibus aut aris nocens,
A me timetur. ſemper abſentis pater
Fructum tui, tactumq;, & aſpectum peto.
HER. *Cur animam in iſta luce detineam ampliùs,*
Morerq;, nihil eſt. cuncta iam amiſi bona;
Mentem, arma, famam, coniugem, natos, manus,
Etiam furorem. nemo polluto queat
Animo mederi: morte ſanandum eſt ſcelus.
TH. *Perimes parentẽ?* HE. *facere ne poſſim, occidã.*
TH. *Genitore corã.* HE. *cernere hunc docui nefas.*
AM. *Memoranda potiùs omnibus facta intuens,*
Vnius à te criminis veniam pete.
HER. *Veniam dabit ſibi ipſe, qui nulli dedit?*
Laudanda feci iuſſus. hoc vnum, meum eſt.
Succurre genitor, ſiue te pietas mouet,
Seu triſte fatum, ſiue violatæ decus
Virtutis; effer arma, vincatur meâ
Fortuna dextrâ. TH. *ſunt quidem patriæ preces*

Satis

Digitized by Google

Satis efficaces, ſed tamen noſtro quoque
Moueare fletu. ſurge, & aduerſa impetu
Perfringe ſolito: nunc tuum nulli imparem
Animum malo reſume: nunc magnâ tibi
Virtute agendum eſt: Herculem iraſci veta.
HER. *Si viuo, feci ſcelera: ſi morior, tuli.*
Purgare terras propero: iamdudum mihi
Monſtrum impium, ſæuumq́, & immite, ac ferum
Oberrat: agedum dextra, conare aggredi
Ingens opus, labore biſſeno amplius.
Ignaue ceſſas? fortis in pueros modò,
Pauidamq́, matrem? arma niſi dentur mihi:
Aut omne Pindi Thracis exſcindam nemus,
Bacchiq́, lucos, & Cithæronis iuga
Mecum cremabo; tota, cum domibus ſuis
Dominisq́, tecta; cum deis, templa omnibus
Thebana, ſupra corpus excipiam meum,
Atque vrbe verſâ condar: &, ſi fortibus
Leue pondus humeris mœnia immiſſa incident,
Septemq́, opertus non ſatis portis premar:
Onus omne media parte qua mundus ſedet,
Dirimitq́, ſuperos, in meum vertam caput.
Redde arma. AM. *vox eſt digna genitore Herculis.*
Hoc en peremtus ſpiculo cecidit puer:
Hoc Iuno telum manibus emiſit tuis:
Hoc nunc ego vtar. THE. *ecce quàm miſerum metu*
Cor palpitat, corpusq́, ſollicitum ferit.
Aptata arundo eſt: ecce iam facies ſcelus
Volens ſciensq́: pande, quid fieri iubes?
HER. *Nihil rogamus, noſter in tuto eſt dolor.*
AM. *Natum potes ſeruare tu ſolus mihi*
Theſeu, ipſe necdum maximum euaſi metum.
Miſerum haud potes me facere, felicem potes.
Sic ſtatue, quicquid ſtatuis, vt cauſam tuam,
Famamq́, in arcto ſtare & ancipiti ſcias.
Aut viuis, aut occîdis. hanc animam leuem,
Feſſamq́, ſenio, nec minùs quaſſatam malis
In ore primo teneo. tam tardè patri
Vitam dat aliquis? non feram vlteriùs moram,
Lethale ferrum pectori impreſſum induam,
Hîc hîc iacebit Herculis ſani ſcelus.
HER. *Iam parce genitor, parce, iam reuoca manũ:*
Succumbe virtus, perfer imperium patris.
Eat ad labores hic quoque Herculeos labor.

1277 *Si viuo, feci.* quia viuendo videbor ea, quæ furore cogente feci, ſcelera rata habere & confirmare.

Si morior, tuli. tunc apparebit me in ſcelera illa non conſenſiſſe, propter quæ à me ipſo pœnas exegerim.

Tuli. hoc eſt, à furore illata pertuli.

1290 *Incident.* quidam v. l. habent, *excident.* fortè elegantiùs.

1296 *Hoc Iuno telum manibus emiſit tuis.* homicidæ ſolebant excuſationis loco adferre telum non à ſe emiſſum, ſed vel effugiſſe manus, vel ab alio emiſſum fuiſſe. poſterioris exemplum hic apud Senecam, prioris habes apud Euripidem, in Oreſte:

——παρηΐδων τ' ἐξ ἐμῶν
ἐκρεμνᾶσθ', ὥστε χέρας ἐμὰς λιπεῖν βέλος.

1307 *Aut occîdis.* ſi non viuis, me occidis, cauſam mortis præbendo.

1309 *In ore primo teneo.* ita apud Laërtium & Gellium. Plato; de Agathone

τὴν ψυχὴν Ἀγάθωνα φιλῶν ἐπὶ χείλεσιν ἔσχον.
ἦλθε γὰρ ἡ τλήμων ὡς διαβησομένη.

Lucilius Satyr. 20. vt ego apud Nonium lego, in Priores;

Eduxiq́, ollis animam in primoribu' labris.

& ſequenti fragmento reponendum; *animã in labris primoribus vix pertuli.* Seneca epiſt. 30. Senilis anima in primis labris eſſet. & incertus poëta apud Gellium & Macrob.

Anima tunc ægra & ſaucia
Cucurrit ad labias mihi
Oriſq́, rictu peruium
Et labra pueri mollia,
Rimata itineri tranſitus
Vbi tranſiret nititur.

Digitized by Google

Viuamus. artus alleua afflictos ſolo
Theſeu parentis. dextra contactus pios
Scelerata refugit. AM. *hanc manum amplector libens;*
Hac nixus ibo; pectori hanc ego admouens
Pellam dolores. HER. *quem locū profugus petam?*
Vbi me recondam? quáve tellure obruam?
Quis Tanais, aut quis Nilus, aut quis Perſicâ
Violentus vndâ Tigris, aut Rhenus ferox,
Tagúſve Iberâ turbidus gaza fluens,
Abluere dextram poterit? Arctoum licet
Mæotis in me gelida transfundat mare;
Et tota Tethys per meas currat manus;
Hærebit altum facinus. in quas impius
Terras recedes? ortum, an occaſum petes?
Vbique notus, perdidi exilio locum.
Me refugit orbis, aſtra tranſuerſos agunt
Obliqua curſus, ipſe Titan Cerberum
Meliore vultu vidit. ô fidum caput
Theſeu; latebram quære longinquam, abditam.
Quicunque ſemper ſceleris alieni arbiter
Amas nocentes, gratiam meritis refer,
Vicemq; noſtris. redde me infernis precor
Vmbris reductum, meq; ſubiectum tuis
Reſtitue vinclis. ille me abſcondet locus,
Sed & ille nouit. THE. *noſtra te tellus manet:*
Illic ſolutam cæde Gradiuus manum
Reſtituit armis. illa te, Alcide, vocat,
Facere innocentes terra quæ ſuperos ſolet.

1318 *Hanc manum.* Herculis.

1327 *Tota Tethys.* Catullus, in Gellium:
Suſcipit, ô Gelli, quantum non vltima Tethys,
Non genitor Nympharū abluat Oceanus.

1336 *Amas nocentes.* hoc dicit, quia Theſeus amauerat Pirithoum, atque eum iuuerat in rapienda Proſerpina; nunc ſe liberos necantem, & ſummum furentem furorem non deſeruerat.

1339 *Reſtitue vinclis.* redde me catenis quibus te apud inferos vinctum exemi.

1342 *Illa te, &c.* Euripides in Herc. fur.
Θήβας μὲν οὖν ἔκλειπε, τοῦ νόμου χάριν·
ἕπου δ' ἅμ' ἡμῖν πρὸς πόλισμα Παλλάδος.
ἐκεῖ χέρας σὰς ἁγνίσας μιάσματος, &c.

1343 *Quæ ſuperos.* Mars enim in Areopago, de Halirrothij Neptuni F. cæde cauſam dixit, & abſolutus fuit omnium deorum ſententiis. quia vim vi repuliſſet. quod vtique gentium iure permittitur. l. i. §. vim vi, D. de vi & vi arma. l. ſed & partus. §. quæri poterit, D. quod met cau. &c. l. vt vim, D. de iuſt. & iur. l. ſcientiam, §. qui eum, D. ad leg. Aquil. l. 3. D. vnde vi, & de vi arma.

L. ANN.

Digitized by Google

L. ANN. SENECÆ Hercules OEtæus.

TRAGOEDIA VI.

PERSONÆ.

Hercules. Chorus mulierum.
Iole. Nutrix.
Hyllus. Alcmena.
Philoctetes. Deianira.

ACTVS PRIMVS.

HERCVLES.

SAtor deorum; cuius excuſſum manu
Vtraq; Phœbi ſentiunt fulmen domus;
Secure regna: protuli pacem tibi,
Quacunque Nereus porrigi terras vetat.
Non eſt tonandum. perfidi reges iacent,
Sæui tyranni: fregimus, quicquid fuit
Tibi fulminandum. ſed mihi cælum parens
Adhuc negatur. parui certè, Ioue
Vbique dignus: teq; teſtata eſt meum
Patrem nouerca. quid tamen nectis moras?
Nunquid timemur? nunquid impoſitum ſibi
Non poterit Atlas ferre cum cælo Herculem?
Quid aſtra genitor, quid negas? mors me tibi
Certè remiſit. omne conceſſit malum,
Quod terra genuit, pontus, aër, inferi.
Nullus per vrbes errat Arcadias leo,
Stymphalis icta eſt, Mænali nulla eſt fera.
Sparſit peremtus aureum ſerpens nemus,
Et Hydra vires poſuit, & notos Hebro
Cruore pingues hoſpitum fudi greges,
Hoſtisq; traxi ſpolia Thermodontiæ.
Vidi regentem fata, nec tantùm redij;
Sed trepidus atrum Cerberum vidit dies,
Et ille ſolem. nullus Antæus Libys
Animam reſumit. cecidit ante aras ſuas
Buſiris. vnà eſt Geryon ſparſus manu,
Taurusq; populis horridus centum pauor.

IN HERCVLEM OETAEVM ADVERSARIA.

Hercules OEtæus. licet noſter hac tragœdia eam Sophoclis, quæ τραχίνιαι inſcribitur, imitatus fuerit: inſcriptionem tamen ab Euripide maluit accipere. quia illa Sophoclea reprehenſione non vacat, ſi Scaligero patri lib. 3. de arte poët. cap. 97. credimus. Porrò ex hac Senecæ tragœdia Martiranus Coriolanus multa in tragœdiam ſuam, Chriſtum tranſtulit.

2 *Vtraque Phœbi ſentiunt fulmen domus.* id eſt, oriens & occidēs. Sic Ouid. 1. Metam.
Litera voce replet ſub vtroque iacentia Phœbo.
& in epiſtolis:
Impleſti meritis ſolis vtramque domum.
16 *Leo.* hic fuit primus labor Herculis. Hilaſius:
Oppreſſit Nemea primùm virtute leonem.
17 *Stymphalis.* quinctus labor. Euphorbus:
Deiicit horriſono quincto Stymphalidas arcu.
Mænali. Euſtenius:
Tertius, enectus ſus eſt Erymanthius ingens
18 *Serpens.* cuſtos Heſperidum. Vitalis:
Poſtremò Heſperidum victor tulit aurea mala.
Fuit ergo hic labor duodecimus.
19 *Hydra.* Secundus labor. Maximian.
Exſtincta eſt anguis qua pullulat hydra ſecundo.
20 *Fudi.* quotquot vidi antiq. cod. non *fudi*, habent, ſed *fregi*.
Greges. Diomedis equos. Vomanus:
Tū Diomedis equos nono, cū rege peremit.
21 *Hoſtisq; traxi ſpolia Thermodontia.* Hippolytes Amazonum reginæ. Pompeian.
Abſtulit Hippolyta ſexto ſua cingula victa.
23 *Cerberum.* Aſmenus:
Vndecimo extractus vidit noua Cerberus aſtra.
Atrum Cerberum. ſic alibi dixit:
Atrum per vrbes traxit Argolicas canē.
24 *Antæus.* cur Antæus iſte terræ filius ſic dictus, à Procopio, lib. 4. de bello Vandalico, traditum memini: ſcilicet, quia Tingitani, quorum Rex Antęus, ſe veros Africæ indigenas gloriabantur.
26 *Geryon.* Palladius:
Geryonē decimo triplici cum corpore vicit.
27 *Taurusq;.* Iulianus:
Octauo domuit magno luctamine taurum.

Digitized by Google

Populis horridus centum pauor. iratus Neptunus taurum Cretenſibus immiſerat: quia Minos, eius beneficio latè mari imperans, nihilo quàm ceteris diis maiorem ſibi honorem habuiſſet. eum taurum ab Hercule in Creta occiſum Claudianus teſtatur: alij in Peloponneſo necatum volunt. fortè quia, vt conſtat, è Creta in Peloponneſum traiecit. Pauſanias, in Atticis: καὶ τοῦτον οἱ Κρῆτες τὸν ταῦρον ἐς γῆν πέμψαι σφίσι Ποσειδῶνα φασὶν, ὅτι θαλάσσης ἄρχων Μίνως τῆς Ἑλληνικῆς, οὐδενὸς Ποσειδῶνα ἦγεν ἄλλου θεοῦ μᾶλλον ἐν τιμῇ. κομισθῆναι μὲν δὴ τὸν ταῦρον τοῦτον φασὶν ἐς Πελοπόννησον ἐκ Κρήτης, καὶ Ἡρακλεῖ τῶν δώδεκα καλουμένων ἕνα καὶ τοῦτον γενέσθαι τὸν ἆθλον. non eſt igitur facilè iudicare, de Creta an Peloponneſo loquatur Seneca: cùm vtraque centum vrbes habuerit.

46 ***Terra defecit gradum.*** hæc omnium omnino librorum lectio eſt: quidam tamen

οὔτε μουσῶν οὔτε χαρίτων ἐπιδεὴς ἀνὴρ

ex coniectura repoſuit; *terra deſeruit gradũ.* quia dehiſcens tellus viam Herculi ad inferos, & ab inferis rurſus ad ſuperos præbuit. Sed huic emendationi non priùs aſſentiendum, quàm libri alicuius ſcripti auctoritate, aut firmioribus rationum momentis aſtruatur. fortè legendum; *terra deſecit gradu* Sic deficere facultatibus, conditione, & ſimilia apud probos ſcriptores inuenias: & eadẽ erit ſententia, quæ futura eſſet, ſi, *deſeruit gradum*, legeremus.

51 ***Proſequor?*** *perſequor,* eſt in nonnullis autographis.

56 ***Quanta nunc fregi mala.*** hoc mihi eſt ſuſpectum. an ſcripſit Seneca? *quanta confregi mala.*

69 ***Annum fugata tradit Aſtreæ leo.*** fugatæ ab hominum impietate & iniuſtitia, vt aliàs dixi. Obſeruabis quàm peritè hęc ſigna à poëta ſuo quæque ordine collocentur. ante virginem leo, ante leonẽ cancer. de quibus & ceteris Zodiaci ſignis Q. Cicero ita ſcripſit:

Flumina verna cient obſcuro lumine piſces:
Curriculumq; aries *æquat noctisq; dieiq;*:
Cornua quẽ comunt, florũ prænuncia tauri:
Aridaq; æſtatis gemini *primordia pandũt*:
Longaq; iã minuit præclarus lumina cãcer:
Languificusq; leo *proflat ferus ore calores*:
Poſt modicum quatiens virgo *fugat orta vaporem*:
Auctumni reſerat portas, æquatq; diurna
Tempora nocturnis, diſpenſo ſidere, libra:
Et fœtos ramos denudat flamma nepai:
Pigra ſagittipotens *iaculatur frigora terris*:
Bruma gelu glaciãs iuba reſpirat capriconi:
Quam ſequitur nebulas rorans liquor altus aquarij;
Tanta ſuper circaq; vigẽt vbi flumina, &c.

Quodcunque tellus genuit infeſtum, occidit,
Meaq; fuſum eſt dexterâ. iratis deis
Non licuit eſſe. ſi negat mundus feras,
Animum nouerca: redde nunc gnato patrem,
Vel aſtra forti. nec peto, vt monſtres iter:
Permitte tantùm, genitor, inueniam viam.
Vel ſi times, ne terra concipiat feras:
Properet malum quodcunq;, dum terra Herculem
Habet, videtq;. nam quis inuideat mala?
Aut quis per vrbes rurſus Argolicas erit
Iunonis odio dignus? in tutum meas
Laudes recepi. nulla me tellus ſilet.
Me ſenſit Vrſæ frigidum Scythicæ genus,
Indusq; Phœbo ſubditus, Cancro Libys.
Te clare Titan teſtor, occurri tibi
Quacunque fulges: nec meos lux proſequi
Potuit triumphos: ſolis exceſſi vices,
Infraq; noſtras ſubſtitit metas dies.
Natura ceſſit. terra defecit gradum.
Laxata per me nox, & extremum chaos
In me cucurrit: inde ad hunc orbem redij,
Vnde retro nemo. tulimus Oceani minas:
Nec vlla valuit quatere tempeſtas ratem,
Quacunq; preſſi. pars quota eſt, quam proſequor?
Iam vacuus æther non poteſt odio tuæ
Sufficere nuptæ: quasq; deuincam feras
Tellus timet concipere, nec monſtra inuenit.
Feræ negantur: Hercules monſtri loco
Iam cœpit eſſe. quanta nunc fregi mala,
Quot ſcelera nudus? quicquid immane obſtitit,
Solæ manus ſtrauere: nec iuuenis feras
Timui, nec infans: quicquid eſt iuſſum, leue eſt.
Nec vlla nobis ſegnis illuxit dies.
O quanta fudi monſtra, quæ nullius mihi
Rex imperauit! inſtitit virtus mihi,
Iunone peior. ſed quid impauidum genus
Feciſſe prodeſt? non habent pacem dei.
Purgata tellus omnis, in cælo videt
Quodcunque timuit. tranſtulit Iuno feras.
Ambit peremtus Cancer ardentem plagam,
Libyæq; ſidus fertur, & meſſes alit.
Annum fugatæ tradit Aſtreæ Leo:
At ille iactans feruidam cælo iubam
Auſtrum madentem ſiccat, & nimbos trahit.

Inua-

Digitized by Google

Inuaſit omnis ecce iam cælum fera,
Meq́ anteceſſit. victor è terris meos
Specto labores. aſtra portentis priùs
Feriſq́ Iuno tribuit: vt cælum mihi
Faciat timendum. ſparſerit mundum licet;
Cælumq́ terris peius ac peius Styge
Irata faciat; dabitur Alcidæ locus.
Si poſt feras, poſt bella, poſt Stygium canem
Nondum aſtra merui; Siculus Heſperium latus
Tangat Pelorus, vna iam tellus erit,
Illinc fugabo maria: ſi iungi iubes;
Committat vndas Iſthmos, & iuncto ſalo
Nouâ ferantur Atticæ puppes viâ:
Mutetur orbis: vallibus currat nouis
Iſter, nouasq́ Tanais accipiat vias.
Da da tuendos Iuppiter ſaltem deos.
Illâ licebit fulmen à parte auferas,
Ego quam tuebor. ſiue glacialem polum,
Seu me tueri feruidam partem iubes;
Hac eſſe ſuperos parte ſecuros puta.
Cirrhæa Pæan templa, & ætheriam domum
Serpente cæſo meruit: at quoties iacet
Python in Hydra? Bacchus & Perſeus deis
Iam ſe intulere: ſed quota eſt mundi plaga
Oriens ſubactus? aut quota eſt Gorgon fera?
Quis aſtra gnatus laudibus meruit ſuis
Ex te, & nouerca? quem tuli, mundum peto.
Sed tu comes laboris Herculei Lycha
Præfer triumphos, Euryti victos lares,
Stratumq́ regnum. vos pecus rapite ocyus;
Quâ templa tollens ara Cænæi Iouis
Auſtro timendum ſpectat Euboicum mare.

CHORVS. IOLE.

Choriambici & Anapæſtici.

Par ille eſt ſuperis, cui pariter dies
Et fortuna fuit: mortis habet vices,
Lentè cùm trahitur vita gementibus,
Quiſquis ſub pedibus fata rapacia,
Et puppem poſuit luminis vltimi,
Non captiua dabit brachia vinculis,
Nec pompæ veniet nobile ferculum:
Nunquam eſt ille miſer, cui facile eſt mori.
Illum ſi medio decipiat ratis

80 *Siculus.* loci iſtius hæc eſſe debet ſententia. Si poſt tot exanclatos labores nondum merui vt in cælum transferar, maius opus aggrediar. Siciliam Italiæ, fugato quod interiacet freto, cõiungam: quemadmodum olim coniuncta fuit, cùm vna continens erat. ita tamen ſi hoc tibi, genitor, videbitur. Si verò non terras coniungi, ſed maria confundi & commiſceri iubes, Iſthmum Corinthiũ perfodiam. quare verſus hos ſic olim recenſebã:

Si poſt feras, poſt bella, poſt Stygium canẽ
Nondũ aſtra merui. Siculus Heſperiũ lat⁹
Tangat Pelorus; vt vnà cùm tellus erat;
Illinc fugabo maria. Si iungi iubes;
Committat vndas, &c.

Dixit; *vt vna cùm tellus erat.* Salluſt. in hiſtor. citante Iſidoro lib. 14. etymolog. cap. 7. Italiæ olim, inquit, Siciliam coniunctã fuiſſe; &, cùm eſſet vna tellus, medium ſpacium aut per humilitatem abruptum eſt aquis, aut per anguſtiam ſciſſum, & inde Rhegium nominatum, quia Græcè abruptum hoc nomine nuncupatur. idem Strabo li. 4. & magnus Caſſiodorus lib. 12. variar. Virgil. Aen. 3. Lucan. lib. 1. docuerunt. Seneca videtur à Salluſtio hoc ſumſiſſe. Dixit; *ſi iungi.* non quidem Siciliam cum Italia; ſed maria, quæ dixerat ſeſe fugaturum. dixerat autem ſe fugaturum mare quod inter Siciliam & Italiam iacet: nunc verò ſe dicit Aegeum & Ionium, perfoſſo Iſthmo, qui illa diſpeſcit, confuſurum.

102 *Cænai Iouis.* Sophocles in Trachiniis:

ἀκτή τις ἐς' Εὐβοίις, ἔνθ' ὁρίζεται
βωμὸς, τελεῖτ' ἔγκαρπα Κηναίῳ Διΐ.

Aeſchylus ἐν τῷ Ποντίῳ γλαύκῳ,

Εὐβοΐδα καμπτὴν ἀμφὶ Κηναίου Διὸς
ἀκτὴν
κατ' αὐτὸν τύμβον ἀθλίου Λίχα.

Igitur ſcribe; *Cenai Iouis.* cum Strabone & Ptolomæo. nam Stephanus hic mendoſus videtur.

103 *Aſtro.* Arturo, qui Euboico mari dominatur; de quo Virgilius Aeneid. 2.

——ſcit triſte Mineruæ
Sidus & Euboicæ cautes, vltorq́ Caphareus.

110 *Nobile ferculũ.* non ducetur in triumpho. ferculum, inquit Placiades, eſt miſſus carnium. Sed hoc loco ponitur pro inſtrumento, quo ſpolia ſuſpendebantur, vt Liuius vſurpauit lib. 1. his verbis: Inde exercitu victore reducto, ipſe cùm factis vir magnificus, tum factorum oſtentator haut minor, ſpolia, ducis hoſtium cæſi ſuſpenſa, fabricato ad id aptè ferculo, gerens in Capitolium, &c. Nec enim audiendus eſt Nicol. Perrottus, in verbo Feretrius Iuppiter, qui apud Liuium non *ferculo*, ſed *feretro* legendum exiſtimat; & errat Oliuerius Arziganenſis, in commen-

Digitized by Google

tariis in Valerium Maximum, in hanc ſententiam inclinans. Aſconius Pedianus, Fer-
„ culis, inquit, ſigna ante triumphantem vehi
„ per pompam ſolebant.

114 *Mare diuidunt.* venti victores, Eurus & Africus.

125 *Gelidus Dolops.* Nam Dolopes ad Pindum in extrema Phthia habitant.

134 *Ieiuna ſoli iugera Theſſali* vnus m.ſ. liber habet: *ieiuna Pholi*, &c. vt de Pholoe monte locutus fuerit.

142 *Quæ cautes Scythiæ.*

—— duris genuit te Caucaſus horrens
Cautibus —— ait Virgilius.

Idem:

—— duris in cautibus illum
Iſmarus aut Rhodope aut extremi Garamantes:

Quis genuit lapis? Aeſchylus, in Prometheo vincto:

σιδηρόφρων κἀκ πέτρης εἰργασμένος.

idem loquendi genus Homer. vſurpat Il. π'.

144 *Te fera Caſpia.* tigris. Virgilius:

—— Hyrcanaq́ue admorunt vbera tigres.

Ouid. 7. Metamorph.

—— tum me de tigride natam.

145 *Virgata.* maculis diſperſa. ſic alibi:

Virgatas India tigres ——

151 *Senſit.* m.ſ. *ſentit.* rectè. vt ſequentibus conueniat.

156 *Poterunt.* lege ex v.l. *poterant.*

167 *Tumidus Gyges.* in omnibus apographis legitur *Gygas.* vnde poſſit videri legendum *Gyas*, ſicut apud Horatium Muretus & Lambinus repoſuerũt ex Apollodori bibliotheca. retineo tamen *Gyges*, quam vocẽ Heſiodus, Apollonij Scholiaſtes, Higynus Capitolinus, & Priſcianus agnoſcunt. Ouidius quoque cecinit:

Centimanum Gygen, ſemibouemq́ue virum.

Idem 2. Amorum:

Auſus eram memini cæleſtia dicere bella,
Centimanũq́ue Gygen, & ſatis oris erat.

Faſtor lib. 5.

Quid grauiùs victore Gyge captiua tuliſſem?

vnde apparet inane eſſe quod Dion. Lambino ad od. 17 lib. 2. carm. Horatij ſcrupulum iniecit. patet namque idem quod in aliis nominibus propriis vſuuenire ſolet, in hoc nomine quoque veriſimiliter cõtingere; vt *Gyges* priorem ſyllabam modò corripiat, modò producat. Quare non video cur in Horatij odis tantopere *Gyas* pro *Gyges* iuuet reponere. potuit faciliùs vnius Apollodori liber vitiari; quàm omnia Heſiodi, Apollonij Scholiaſtæ, Ouidij, Higyni Capitolini, & Priſciani exemplaria. Præterea carminis conditio

Ponto, cùm borean expulit africus,
Aut eurus zephyrum, cùm mare diuidunt,
Non puppis laceræ fragmina colligit,
Vt litus medio ſperet in æquore.
Vitam qui poterit reddere protinus,
Solus naufragium non poterit pati.
Nos turpis macies, & lachrymæ tenent,
Et crinis patrio puluere ſordidus.
Nos non flamma rapax, non fragor obruit.
Felices ſequeris mors, miſeros fugis.
Stamus. nec patriæ mœnibus (heu) locus
Et ſiluis dabitur, lapſaq́ue ſordidæ
Fient templa caſæ: iam gelidus Dolops
Hâc ducet pecudes; quâ tepet obrutus
Stratæ qui ſupereſt Oechaliæ cinis:
Illo Theſſalicus paſtor in opido
Indoctâ referens carmina fiſtulâ,
Cantu noſtra canet tempora flebili.
Et dum pauca Deus ſæcula contrahit,
Quæretur patriæ quis fuerit locus.
Felix, incolui non ſteriles locos,
Nec ieiuna ſoli iugera Theſſali:
Ad Trachyna vocor, ſaxa rigentia,
Et dumeta iugis horrida torridis,
Vix gratum pecori montiuago nemus.
At ſi quas melior ſors famulas vocat;
Illas, aut volucer transferet Inachus,
Aut Dircea colent mœnia; quâ fluit
Iſmenus tenui flumine languidus:
Hic mater tumidi nupſerat Herculis.
Quæ cautes Scythiæ, quis genuit lapis?
Num Titana ferunt? te Rhodope tulit,
Te præruptus Athos, te fera Caſpia,
Quæ virgata tibi præbuit vbera.
Falſa eſt de geminis fabula noctibus,
Æther cùm tenuit ſidera longiùs,
Commiſitq́ue vices Lucifer Heſpero,
Et ſoles vetuit Delia tardior.
Nullis vulneribus peruia membra ſunt:
Ferrum ſentit hebes, lentior eſt chalybs,
In nudo gladius corpore frangitur,
Et ſaxum reſilit, fataq́ue negligit,
Et mortem indomito corpore prouocat.
Non illum poterant figere cuſpides,

Digitized by Google

Non arcus Scythicâ tenſus arundine,
Non quæ tela gerit Sarmata frigidus,
Aut, qui ſoliferæ ſuppoſitus plagæ
Vicino Nabathæ vulnera dirigit;
Parthus Cnoſsiacis certior ictibus.
Muros OEchaliæ corpore propulit.
Nil obſtare valet: vincere quod parat,
Iam victum eſt. quota pars vulnere concidit?
Pro fato potuit vultus iniquior,
Et vidiſſe ſat eſt Herculeas minas.
Qui vaſtus Briareus, qui tumidus Gyges
Supra Theſſalicos conſtitit aggeres,
Vt cælo insereret vipereas manus;
Hoc vultu riguit. commoda cladibus
Magnis magna patent. nil ſupereſt mali,
Iratum miſere vidimus Herculem.
IOL. *At ego infelix non templa ſuis*
Collapſa deis, ſparſóſve focos,
Natis mistos arſiſſe patres,
Hominiq; deos, templa ſepulchris:
Nullum querimur commune malum.
Aliò noſtras fortuna vocat
Lachrymas: alias flere ruinas
Mea fata iubent. quæ prima querar?
Quæ ſumma gemam? pariter cuncta
Deflere iuuat: nec plura dedit
Pectora tellus. vt digna ſonent
Verbera planctu: me vel Sipyli
Flebile ſaxum figite ſuperi,
Vel in Eridani ponite ripis;
Vbi mœſta ſonat Phaëtontiadum
Turba ſororum: me vel Siculis
Addite ſaxis; vbi fata gemit
Theſſala Siren: vel in Edonas
Tollite ſiluas: qualis natum
Daulias ales ſolet Iſmariâ
Flere ſub vmbrâ, formam lachrymis
Aptate meis, reſonetq; malis
Aſpera Trachyn. Cyprias lachrymas
Myrrha tuetur: raptum coniux
Ceyca gemit: ſibi Tantalis eſt
Facta ſuperstes: fugit vultus
Philomela ſuos, natumq; ſonat
Flebilis Itym: cur mea nondum

non minùs vnum quàm alterum recipit. Quinetiam nec ipſi diſſimulant in multis autographis *Gyges* cōtineri. Sanè quod nonnulla exemplaria *Gygas* habeant, quid ad rē? cur *Gygas* potiùs ex *Gyas* ſit deprauatum, quàm ex *Gyges*? imò iſtuc magis crediderim. facit hic Senecæ locus, in quo eadem ratione pro *Gyges* ſcriptū fuit mendosè *gygas*.

173 *Templa ſuis Collapſa Deis*. item; *templa ſepulcris*. hæc duo ex cūctis miſeriis quæ in vrbium expugnationibus perferūtur, miſerrima veteres exiſtimarunt. vnde eleganter Cornificius lib. 4. ad Heren. "O feros animos! ô crudeles cogitationes! ô derelictos ab humanitate homines! qui agere auſi ſunt, aut qui cogitare potuerunt, quo pacto hoſtes reuulſis maiorum ſepulcris, deiectis mœnibus ouantes irruerent in ciuitatē, quomodo Deorum templis ſpoliatis, optimatibus trucidatis, aliis abreptis in ſeruitutem, virginibus, matribusfamilias, ingenuis pueris ſub hoſtilem libidinē ſubiectis, vrbs acerbiſſimo concidat incendio conflagrata."

184 *Sipyli*. me adinſtar Niobes in ſaxum Dij mutent, & in Sipylo ſtatuant. caue ſcribas *Sypilus*. Aeſchylus ἐν τῇ Νιόβῃ,

Σίπυλον Ἰδαίαν ἀνὰ χθόνα.

id confirmant Strabo lib. 1. Pauſanias in Atticis, Stephanus de vrbibus, & Plutarchus in lib. de fluuiis. quod autem in quibuſdam libris legitur *Siſiphi*, non placet. quia Siſiphi lapis non eſt flebilis: infrà autem dicitur,

Flebile ſaxum.

Niobes autem ſtatua:

Liquitur, & lachrymis etiamnunc marmora manant.

vt teſtantur Ouidius, Pauſanias, & Q. Smyrnæus lib. 1.

190 *Theſſala Siren*. Theſſalam dicit. vel quia Sirenes Acheloi filiæ ſunt, Nonnus in Dionyſiacis; vel quia opera earum veneficiis erant non abſimilia; Theſſali autem veneficiis quondam nobiliſſimi exſtiterunt, vt docent Ariſtoph. in Nubibus, & ibi Scholiaſtes; Plinius lib. 30. Apuleius de aſino aureo lib. 1. & 2. vnde venefici Theſſali ſunt appellati, Horat. lib. 1. odar. Plautus in Amphitruone.

192 *Daulias*. C. Albinouanus, in eleg. de morte Neronis ad Liuiam:

Talis in vmbroſis mitis nunc deniq; ſiluis
Deflet Threicium Daulias ales Ityn.

199 *Philomela*. non eſt hic mulieris nomen proprium, nam omnes conſentiunt, Procnen non Philomelam Ityli matrē fuiſſe: ſed eſt nomen auis, quam luſciniam vocamus; in quam Procnen fuiſſe conuerſam plerique ſcriptores tenuerunt, vt à Iacobo Crucio, in annotation. Virgilianis; Pierio lib. 22.

Capiunt

Capiunt volucres brachia plumas?
Felix, felix; cùm ſilua domus
Noſtra feretur, patrioq́ ſedens
Ales in agro referam querulo
Murmure queſtus, volucremq́ Iolem
Fama loquetur. vidi vidi
Miſeranda mei fata parentis;
Cùm lethifero ſtipite pulſus,
Totâ iacuit ſparſus in aulâ.
Prô ſi tumulum fata dediſſent,
Quotiens genitor quærendus eras?
Potuíne tuam ſpectare necem,
Nondum teneras veſtite genas,
Nec dum fortis ſanguine Thoxeu?
Quid veſtra querar fata parentes?
Quos in tutum mors æqua tulit.
Mea me lachrymas fortuna rogat:
Iam iam dominæ captiua, colos,
Fuſoſq́ legam: prô, ſæpe decor,
Formaq́ mortem paritura mihi.
Tibi cuncta domus concidit vni:
Dum me genitor negat Alcidæ,
Atque Herculeus ſocer eſſe timet.
Sed iam dominæ tecta petantur.
CH. *Quid regna tui clara parentis,*
Proauoſq́ tuos reſpicis amens?
Fugiat vultus fortuna prior.
Patiens quiſquis nouit famulum,
Regemq́ pati; vultuſq́ ſuos
Variare poteſt; vires pepulit
Pondusq́ mali: caſus animo
Qui tulit æquo.

ACTVS SECVNDVS.

NVTRIX. DEIANIRA.

NV. *O quàm cruentus feminas ſtimulat dolor,*
Cùm patuit vna pellici & nuptæ domus.
Scylla & Charybdis Siculâ contorquens freta
Minus eſt timenda: nulla non melior fera eſt.
Namq́ vt reluxit pellicis captæ decus,
Et fulſit Iole, qualis innubis dies,
Purúmve claris noctibus ſidus micat:
Stetit furenti ſimilis, ac toruum intuens

Hieroglyphic. Petro Victorio, in comment. Rhetoric. Ariſtotelis; & Fuluio Vrſino, in collationibus Virgilianis, fuit obſeruatum: ego tamen plures (ni fallor) ſcriptorum locos ſubieci, quam illi collegerũt. Hom. Odyſſ. τ'.

ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν
καλὸν ἀείδησιν ἔαρος νέον ἱσταμένοιο
δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσιν,
ἥτε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνὴν,
παῖδ' ὀλοφυρομένη Ἴτυλον φίλον.

Virgilius:

Quas illi Philomela dapes, quæ dona pararit,
Quo curſu deſerta petiuerit, & quibus ante
Infelix ſua tecta ſuperuolitauerit alis.

Tzetzes Chiliad. 7. hiſtor. 142.

—— οἱ δὲ θεοὶ ἐκείνας
εἰς ὄρνις μεταβάλλουσι. Πρόκνην εἰς ἀηδόνα,
τὴν Φιλομήλαν ἤμειψαν πάλιν εἰς χελιδόνα.

Ariſtophanis Scholiaſtes: Πρόκνη εἰς ἀηδόνα, ἡ δὲ Φιλομήλα εἰς χελιδόνα μεταβληθεῖσαι. quibus conſentit Gabrias in fabulis, dicens Ityn filiũ Luſciniæ, & Probus ac Seruius ad 15. carmen lib. 4. Georg. & noſter poëta his verbis: —— *qualis natum*

Daulias ales ſolet Iſmaria
Flere ſub umbra;

quæ, vt dixi, imitatione Albinouani ſunt ſcripta.

200 *Flebilis Itym.* Horatius lib. 4. carm.

Nidum ponit Itym flebiliter gemens
Infelix auis.

206 *Turba loquetur.* egregiè duo lib. vet. *Fama loquetur.* Catullus:

—— *nam te omnia ſæcla*
Noſcent, & qui ſis fama loquetur anus.

„ *Vidi, vidi,* Higynus, ſiue Hyginus, ſiue „ Hygenus, in fabulis, Hercules, inquit, cùm „ Iolem Euryti filiam in coniugium petiiſſet, „ illeque eum repudiaſſet, Oechaliam expu„ gnauit: qui, vt à virgine rogaretur, (*ſic emen*„ *do*) parentes eius coram ea interficere velle „ cœpit; illa animo pertinacior, parentes ſuos ante ſe necari eſt perpeſſa.

213 *Veſtite.* barbate. nã barba veſtis dicitur, inde, teſte Seruio, inberbes dicuntur inueſtes.

219 *Sæpe dolor.* in multis v. l. continetur; *ſæue dolor.* in aliis; *ſæpè.* hoc eſt, quoties iuſſa perferre cogar.

220 *Formaq́ mortem paritura mihi.* Deianeira apud Sophoclem, in Trachiniis, ait venuſtam formam Iolæ exitio fuiſſe:

—— προσβλέψασ' ὅτι
τὸ κάλλος αὐτῆς τὸν βίον διώλεσεν.

Plutarch. in Parallelis, ex Nicia Mallote, re-

Her-

Herculea coniux: fœta vt Armeniâ iacens
Sub rupe tigris, hoſte conſpecto exilit:
Aut iuſſa thyrſum quatere, conceptum ferens
Mœnas Lyæum, dubia quò greſſus agat,
Hæſit parumper: tum per Herculeos lares
Lymphata rapitur, tota vix ſatis eſt domus:
Incurrit, errat, ſiſtit, in vultus dolor
Proceſſit omnis: pectori pænè intimo
Nihil eſt relictum: fletus inſequitur genas:
Nec vnus habitus durat, aut vno furit
Contenta vultu: nunc inardeſcunt genæ,
Pallor ruborem pellit, & formas dolor
Errat per omnes: queritur, implorat, gemit.
Sonuere poſtes: ecce præcipiti gradu
Secreta mentis ore confuſo exerit.
DE. *Quamcunque partem ſedis ætheriæ premis*
Coniux Tonantis, mitte in Alcidem feram
Quæ mihi ſatis ſit. ſi qua fœcundum caput
Palude totâ vaſtior ſerpens mouet,
Ignara vinci: ſi quid exceſſit feras
Immane, dirum, horribile; quo viſo Hercules
Auertat oculos, hoc ſpecu immenſo exeat:
Vel ſi feræ negantur, hanc animam precor
Conuerte in aliquod, quodlibet poſſum malum
Hac mente fieri: commoda effigiem mihi
Parem dolori: non capit pectus minas.
Quid excutis telluris extremæ ſinus,
Orbemque verſas? quid rogas Ditem mala?
Omnes in iſto pectore inuenias feras,
Quas timeat. odiis accipe hoc telum tuis:
Ego ſum nouerca. perdere Alcidem potes.
Profer manus quocumque. quid ceſſas Dea?
Vtere furente. quod iubes, fiat nefas?
Reperi. quid hæres? ipſa iam ceſſes licet,
Hæc ira ſatis eſt. NVT. *pectoris ſani parum*
Alumna queſtus comprime, & flammas doma,
Frena dolorem, coniugem oſtende Herculis.
DE. *Iole meis captiua germanos dabit*
Natis, Iouisque fiet ex famulâ nurus?
Non flamma curſus pariter, & torrens feret,
Et vrſa pontum ſicca cæruleum bibet?
Non ibo inulta: geſſeris cælum licet,
Totusque pacem debeat mundus tibi.
Eſt aliquid Hydrâ peius iratæ dolor

tulit, Iolem, cùm Hercules Oechaliam oppugnaret, ſe de muro præcipitem dediſſe; caſu autem vento veſtem ſinuante, nihil mali perpeſſam fuiſſe.

258 *Innubis.* ἀνέφελος Ariſtoteli, innubilus Lucretio.

246 *Lymphata.* Pacuuius,

—*tanquam lymphata & Bacchi ſacris commota.*

254 *Sonuêre poſtes.* Attius, Iliona:

Ibo ad eam, vt ſciſcam quid volunt, valuæ ſonunt.

Idem, Neoptolemo:

Atque adeo valuas ſonere ſenſi regias.

Pacuuius, in Duloreſte:

Quódnam autem hoc ſoniti eſt quod ſtridunt fores?

Gracchus, in Atalanta:

O grata cardo regium egreſſum indicans.

Cæcilius, Calchis:

Nam quidnam fores fecêre ſoniti?

quæ omnia cùm in Græcia agantur, nõ mirum ſi ex more Græcorum, quem Plutarchus in Poplicola cõmemorat, dicta fuerint. Plutarchi verba ſunt: τῶν δ' ἄλλων τότε θυρῶν εἴσω τῆς οἰκίας εἰς τὸ κλίσιον ἀνοιγομένων, ἐκείνης μόνης τῆς οἰκίας ἐποίησαν ἐκτὸς ἀπάγεσθαι τὴν αὔλειον· ὡς δὴ κατὰ τὸ συγχώρημα τῆς τιμῆς ἀεὶ τοῦ δημοσίου προσεπιλαμβανομένου. τὰς δ' Ἑλληνικὰς πρότερον οὕτως ἔχειν ἁπάσας λέγουσιν, ἀπὸ τῶν κωμῳδιῶν λαμβάνοντες· ὅτι κόπτουσι καὶ ψοφοῦσι τὰς αὑτῶν θύρας ἔσωθεν, οἱ προϊέναι μέλλοντες, ὅπως αἴσθησις ἔξω γίνοιτο τοῖς παρερχομένοις, ἢ προεστῶσι, καὶ μὴ καταλαμβάνοιντο προϊούσαις ταῖς κλισιάσιν εἰς τὸν στενωπόν. Subiungit deinde Plutarchus ſoli L. Valerio, Poplicolæ fratri, hoc fuiſſe tributũ: quod etiam Dionyſ. voluit li. 5. ſed repugnat Plinio lib. 36. cap. 18. ita ſcribenti: Sicut in P. Valerio Poplicola (*malè in meo Plinio legitur; L, pro P.* vel M. vt Plutarch. & Dionyſ. vocant.) qui primus conſul fuit cum L. Bruto, poſt tot merita; & fratre eius, qui bis in eodem magiſtratu Sabinos deuicerat, adiici decreto, vt domus eorum fores extra aperirentur, & ianua in publicum reiiceretur.

262 *Specu immenſo.* o. v. l. repræſentant *ſinu immenſo*, & ita Daniel Cayetanus legebat.

269 *Inuenias.* poſſet etiam legi *inuenies*, vt eſt in autographis.

278 *Germanos.* impropriè poſitum pro conſanguineis fratribus.

284 *Potiùs?* ego; *eſt aliquid hydrâ peius.* quæ eſt vulgata lectio, & o. v. l. conſentanea, retineo: alij *potiùs*, pro *peius*; repoſuerunt: ſolummodo quia Iouianus Pontanus ita hunc verſum citauerat. Verùm potuit Iouianus memoria labi.

Nuptæ. quis ignis tantus in cælum furit
Ardentis Ætnæ? quicquid eſt victum tibi,
Hic vincet animus. capta præripiet toros?
Adhuc timebam monſtra, iam nullum eſt malum.
Ceſſere peſtes: in locum venit feræ
Inuiſa pellex. ſumme prô rector deûm,
Et clare Titan! Herculis tantum fui
Coniux timentis. vota quæ ſuperis tuli,
Ceſſere captæ: pellici felix fui:
Illi meas audiſtis ô ſuperi preces:
Incolumis illi remeat. ô nullâ dolor
Contente pœna, quære ſupplicia horrida,
Incogitata, infanda: Iunonem doce,
Quid odia valeant: neſcit iraſci ſatis.
Pro me gerebas bella, propter me vagas
Achelous vndas ſanguine infecit ſuo;
Cùm lenta ſerpens fieret; in taurum trucem
Nunc flecteret, ſerpente depoſitâ, minas,
Et mille in hoſte vinceres vno feras.
Iam diſplicemus? capta prælata eſt mihi?
Non præferetur. qui dies thalami vltimus
Noſtri eſt futurus, hic erit vitæ tuæ.
Quid hoc? recedit animus, & ponit minas.
Iam ceſſit ira. quid miſer langues dolor?
Perdis furorem? coniugis ſanctæ fidem
Mihi reddis iterum? quid vetas flammas ali?
Quid frangis ignes? hunc mihi ſerua impetum.
Pares eramus. non erit votis opus.
Aderit nouerca, quæ manus noſtras regat,
Nec inuocata. NV. *quod paras demens ſcelus?*
Perimes maritum? cuius extremus dies
Primusq́; laudes nouit, & cælo tenus
Erecta terras fama ſuppoſitas habet?
Rogos in iſtos terra conſurget parens;
Domusq́; ſoceri prima, & Ætolûm genus
Sternetur omne: ſaxa iamdudum & faces
In te ferentur: vindicem tellus ſuum
Defendet omnis. vna quot pœnas dabis?
Effugere terras crede, & humanum genus
Te poſſe: fulmen genitor Alcidæ gerit.
Iam iam minaces ire per cælum faces
Specta, & tonantem fulmine excuſſo diem.
Mortem quoque ipſam, quam putas tutam, time.
Dominatur illic patruus Alcidæ tui.

Quo-

301 *Cùm lenta ſerpens.* Sophocles, in Trachiniis, Acheloum triplicem formam induiſſe ſcribit:

μνηστὴρ γὰρ ἦν μοι ποταμός, Ἀχελῷον λέγω,
ὅς μ' ἐν τρισὶ μορφαῖσιν ἐξῄτει πατρός,
φοιτῶν ἐναργὴς ταῦρος, ἄλλοτ' αἰόλος
δράκων ἑλικτός, ἄλλοτ' ἀνδρείῳ τύπῳ
βούκρανος ——

Taurum trucem. Ab Ouidio acceptum, qui eadem de re 9. Metam.

—— *reſtabat tertia tauri*
Forma trucis ——

314 *Nec*, vt Græci οὐδὲ, pro οὐκ; ſic nos ſæpe *nec*, pro *non*.

Quocunque pergis miſera, cognatos deos
Illic videbis. DE. *maximum fieri ſcelus*
Et ipſa fateor; ſed dolor fieri iubet.
NVT. *Moriere.* DE. *moriar Herculis nempe inclyti*
Coniux: nec vllus nocte diſcuſſâ dies
Viduam vocabit: nec meos pellex toros
Captiua capiet: antè ab occaſu dies
Naſcetur Indis: antè glacialem polum,
Scytháſve tepida Phœbus afficiet rota;
Quàm me relictam Theſſalæ aſpiciant nurus.
Meo iugales ſanguine exſtinguam faces.
Aut pereat, aut me perimat. eliſis feris
Et coniugem addat. inter Herculeos licet
Me quoque labores numeret: Alcidæ toros
Moritura certè corpore amplectar meo.
Ire, ire ad vmbras Herculi iunctam licet,
Sed non inultam. ſi quid è noſtro Hercule
Concepit Iole, manibus euellam meis
Antè; & per ipſas pellicem inuadam faces.
Me nuptiali victimam feriat die
Infeſtus: Iolem dum ſuprà exanimem ruam.
“ *Felix iacet, quicunque, quos odit, premit.*
NVT. *Quid ipſa flammas paſcis? & vaſtum foues*
Vltrò dolorem miſera? quid caſſùm times?
Dilexit Iolem; nempe dum ſtarent lares,
Regisq́; natam peteret. in famulæ locum
Regina cecidit; perdidit vires amor,
Multumq́; ab illo traxit infelix ſtatus.
“ *Illicita amantur, excidit quicquid licet.*
DE. *Fortuna amorem peior inflammat magis,*
Amat vel ipſum; quòd caret patrio lare,
Quòd nudus auro crinis & gemma iacet:
Ipſas miſericors forſan ærumnas amat.
NVT. *Hoc vſitatum eſt Herculi, captas amat.*
Dilecta Priami nempe Dardanij ſoror
Conceſſa famulo eſt. adice, quot nuptas prius,
Quot virgines dilexit. errauit vagus.
Arcadia nempe virgo, Palladios choros
Dum nectit, Auge, vim ſtupri paſſa excidit,
Nullamq́; amoris retinet Herculei notam.
Referam quid alias? méne Theſpiades vocant?
Breuiq́; in illas arſit Alcides face.
Hoſpes Tymoli Lydiam fouit nurum,
Et, amore captus, ad leues ſedit colos:

334 *Viduam notabit.* o. v. l. *viduā vocabit.*
344. *Herculis nuptam.* o. l. v. & plerique excuſi habent; *Herculi iunctam libet.*
350 *Felix iacet quicumque quos odit premit.* ſuprà dixit:

Mors miſera non eſt cōmori quocum velis.

357 *Illicita amantur, excidit quidquid licet.* hoc non ignorans Nonnus Dionyſ. λσ′. fugiente puella amorem duplicari ſcripſit. Ouidius:

Nitimur in vetitum ſemper, cupimusq́; negata.
Sic interdictis imminet æger aquis.

Petronius Arbiter:

Nolo, quod cupio, ſtatim tenere;
Nec victoria mi placet parata.

Auſonius:

Hanc volo, quæ non vult; illam, quæ vult, ego nolo.
Vincere vult animos, non ſatiare Venus.
Oblatas ſperno illecebras.

huc ſpectat illud Turpilij, in Demiurgo:

Ego ædepol docta dico; quæ mulier volet ſeibi
Souum amicom eſſe indulgentem & diutinum.
Modicè atq́; parcè eius ſeruiat cupidini.

Phylarchus hiſtor. lib. 19. fabulam quandam recenſet; quæ poëtæ noſtri ſententiam valdè confirmat. ait olim Iunonem Ioui iratam in Eubœam ſeceſſiſſe; quam cùm placare Iuppiter conaretur, ad Cytheronem Platæenſiū regem, hominem vaferrimum, conſilij capiendi cauſa, acceſſit: à quo edoctus, ligneum ſimulacrum affabrè dedolauit ad muliebrem effigiem, idque plauſtro impoſitum veſtibus ornatiſſimis induit, rumoremque ſparſit ſe Platæam, Aſopi filiam, vxorem ducturum. quo nuncio accepto, Iuno, quæ nullis precibus placari potuerat, vltrò Iouem accedit, procatur, amplexatur; ipſi ſimulacro, pellicē vltura, manus iniicit: vt verò ſe ludum fieri ſenſit, nullâ morâ interpoſitâ, cum Ioue in gratiam redit, eique confeſtim morigera fit. Huc etiam ſpectat callidum Aeſopi fabulatoris, qui Crœſi tempore floruit, de reducenda Xanthi philoſophi vxore, quæ diuerterat, commentum, à Maximo Planude, in Aeſopi vita, relatum.

373 *Vnum feroci ſtamen intorquens manu.* Aſcenſius interpretatur, texendo iniiciens ſingula fila; quod eſt ridiculum. meliùs Guil. Canterus in lib. nouarum lection. reponit:

Vdum feroci ſtamen, &c.

quamuis in o. v. l. legatur; *vtrumq; forti ſtamen*, &c.

Digitized by Google

Vdum feroci ſtamen intorquens manu.
Nempe illa ceruix ſpolia depoſuit feræ,
Crinemq; mitrâ preßit, & famulus ſtetit
Hirtam Sabæâ marcidus myrrhâ comam:
Vbique caluit, ſed leui caluit face.
Hærere amantes poſt vagos ignes ſolent.
Famulámne, & hoſtis præferet gnatam tibi?
DE. *Vt alta ſiluas forma vernantes alit,*
Quas nemore nudo primus inueſtit tepor:
Aut cùm ſolutos expulit boreas notos,
Et ſæua totas bruma decußit comas,
Deforme ſolis aſpicis truncis nemus:
Sic noſtra longum forma percurrens iter,
Deperdit aliquid ſemper, & fulget minus,
Malisq; minus eſt. quicquid in nobis fuit
Olim petitum, cecidit, & partu labat,
Materq; multum rapuit ex illo mihi,
Ætas citato ſenior & rapuit gradu.
Vides vt altum famula non perdat decus?
Ceſſere vultus penitus, & pædor ſedet,
Tamen per ipſas fulget ærumnas decor,
Nihilq; ab illa caſus & fatum graue,
Niſi regna traxit. hinc meum pectus timor
Altrix laceßit, hinc rapit ſomnos pauor.
Præclara notis gentibus coniux eram,
Thalamosq; noſtros inuido fato nurus
**Optabat omnis. quo nimis quiſquis deos*
Orabat vllos: nuribus Argolicis fui
Menſura voti. quem Ioui ſocerum parem
Altrix habebo? quis ſub hoc mundo mihi
Dabitur maritus? ipſe qui Alcidæ imperat,
Facibus ſuis me iungat Eryſtheus licet;
Minus eſt. toros meruiſſe regnantis, leue eſt.
Altè illa cecidit, quæ viro caret Hercule.
NVT. *Conciliat animos coniugum partus ferè.* “
DE. *Sic ipſe forſan diuidet partus toros.*
NV. *Famula illa trahitur interim donum tibi.*
DE. *Hic quem per vrbes ire præclarum vides,*
Et viua tergo ſpolia geſtantem feræ,
Qui regna miſeris donat; & celſis rapit, “
Vaſtâ grauatus horridam clauâ manum;
Cuius triumphos vltimi Seres canunt,
Et quiſquis altius orbe concepto iacet;
Leuis eſt, nec illum gloriæ ſtimulat decor,

377 *Leui caluit face.* amori facem & ignes antiqui tribuerunt. Zenodotus:

τίς γλύψας τὸν ἔρωτα παρὰ κρήνῃσιν ἔθηκεν
οἰόμενος παύσειν τοῦτο τὸ πῦρ ὕδατι;

Antipater Sidonius:

μὴ κλαίων τὸν ἔρωτα δόκει, Τηλέμβροτε, πείσειν,
μηδ' ὀλίγῳ παύσειν ὕδατι πῦρ ἄπνιες.
χρυσὸς ἔρωτος ἀεὶ παιώνιος. ἐσβέσθη δ'
οὐδὲ τότ' ἐν πολλῷ κρυπτόμενος πελάγει.

Aſcribam & Porcij Lucini elegans epigramma, ſolùm vt appareat vnde fuerit deſumtum: parum enim pertinet ad id de quo agitur. ait Lucinus:

Cuſtodes ouiũ, teneræq; propaginis agnûm
Quæritis ignem? ite huc. quæritis? ignis homo eſt.
Si digito attigero; incendam ſiluam ſimul omnem,
Omne pecus. flamma eſt omnia quæ video.

hæc ſuſpicor accepta ex iſto incerti poëtæ tetraſticho:

αὐτὸ τὸ πῦρ καῦσαι διζήμενος οὗτος, ὁ νύκτωρ
τὸν καλὸν ἱμείρων λύχνον ἀναφλογίσαι·
δεῦρ', ἀπ' ἐμῆς ψυχῆς ἅψον σέλας, ἔνδοθι γάρ μου
καιόμενον πολλὴν ἐξανίησι φλόγα.

huc ſpectat & illud:

Quid faculam præfers, Phileros, qua nil opu' nobis?
Ibimus, hoc lucet pectore flamma ſatis.

& reliqua quæ refert Gellius lib. 19. cap. 9. Ceterùm cur amor igneus, amãtes verò igne dicantur ardere, Paullus Silentiarius docet, his verbis:

—— ἀντιτύπου γὰρ
εὐθὺς ἀποθρώσκει κοῦφος ἔρως κραδίης.
οἷς ἔργος ὀλισθήσαντα ἔχει φύσιν. ἢν δέ τις οἰστοῦ
ἄκρον ἕλῃ, φλογέου δύεται ἐντὸς ὅλος.
ἐλπίδι μὴ θέλξῃς φρένα μαχλάδι. γυιοβόρον γὰρ
πῦρ ὑπαναπτίζει θυμὸν ἐφελκομένη.

385 *Sic noſtra longum.* quæ ſequuntur, dicta ſunt propterea quæ apud Sophoclem in Thrachiniis Deianeira ſic ait:

ὁρῶ γὰρ ἥβην τὴν μὲν ἕρπουσαν πρόσω,
τὴν δὲ φθίνουσαν. ὧν ἀφαρπάζειν φιλεῖ
ὀφθαλμὸς ἄνθος, τῶν δ' ὑπεκτρέπει πόδα.

399 *Quo nimis quiſquis deos Orabat vllos.* non mirum ſi interpretibus hic locus magna crux fuit. eſt enim mendoſus. legendum opinor: *quod nimis quiſquis deos Orabat vllos.* hac ſententia: quæcumque deos vllos orabat, nimis orabat vt Herculis coniux fieret. & ne quis miretur me ita interpretari: ſingillatim vnumquodque perſequar. Pro *quo* repoſui *quod.* hoc eſt, thalamos noſtros, Herculis con-

Errat

Errat per orbem, non vt æquetur Ioui,
Nec vt per vrbes magnus Argolicas eat.
Quod amet requirit: virginum thalamos petit.
Si qua eſt negata, rapitur: in populos furit.
Nuptas ruinis quærit, & vitium impotens,
Virtus vocatur. cecidit OEchalia inclita,
Vnusq; Titan vidit, atque vnus dies,
Stantem & cadentem: cauſa bellandi, eſt amor.
Toties timebit, Herculi gnatam parens
Quoties negabit. hoſtis eſt, quoties ſocer
Fieri recuſat: ſi gener non eſt, furit.
Poſt hæc quid iſtas innocens ſeruo manus?
Donec furentem ſimulet, ac ſæuâ manu
Intendat arcus, meq; natumq; opprimat?
Sic coniuges expellit Alcides ſuas,
Hæc ſunt repudia. nec poteſt fieri nocens:
Terris videri ſceleribus cauſam ſuis
Fecit nouercam. quid ſtupes ſegnis furor?
Scelus occupandum eſt: perge, dum feruet manus.
NV. *Perimes maritum?* DE. *pellicis certè meæ.*
NV. *At Ioue creatũ.* DE. *nempe & Alcmenâ ſatum.*
NV. *Ferróne?* D. *ferro.* N. *ſi nequis?* D. *perimã dolo.*
NV. *Quis iſte furor eſt?* D. *quẽ meus coniux docet.*
NV. *Quẽ nec nouerca perimit, hunc perimes virũ?*
" D. *Cæleſtis ira quos premit, miſeros facit,*
" *Humana nullos.* NV. *parce miſeranda, & time.*
D. *Contemſit omnes ille, qui mortem priùs.*
Libet ire in enſes. NV. *maior admiſſo tuus*
Alumna dolor eſt. culpa par odium exigat.
Cur ſæua modicis ſtatuis? vt paſſa es, dole.
D. *Leue eſſe credis pellicis nuptæ malum?*
" *Quicquid dolorem paſcit, id nimium puta.*
NV. *Amórne clari fugit Alcidæ tibi?*
D. *Non fugit, altrix: remanet, & penitus ſedet*
" *Fixus medullis, crede: ſed magnus dolor,*
" *Iratus amor eſt.* NV. *artibus magicis ferè*

Con-

iugium. dixit *nimis*. hoc eſt, valdè, & ſubauditur, orabat. *Quiſquis* poſitũ pro quęcunq;. Nonius in voce, quiſquis. Cæcilius:

Quæſo igitur, quiſquis es mea mulier.

Pacuuius:

Quiſquis tu es mulier, quæ me inſueto nuncupaſti nomine.

Liuius Andronicus:

Mulier quiſquis es, te volumus.

Ennius:

Et quis illic eſt, quæ lugubri accincta eſt ſtola?

hæc illis addi poſſunt, quæ à Cæpola, Alciato, Caleagnino, & Brechæo ſcripta ſunt ad l. 1. D. de verbor. ſignificat.

426 *Furit.* in membranis eſt *ferit.*

442 *Humana nullos.* Dij, quos oderunt, illos miſeros faciunt; homines eos quos odêre, interimunt. hoc dicit.

445 *Exigat.* in v. l. eſt *exigit.*

452 *Artibus magicis.* Lucanus:

—— quos non concordia mixti
Alligat vlla tori, blandæq; potentia formæ;
Traxerunt torti magica vertigine fili.

Ideo ait Virgilius:

Coniugis vt magicis ſanos auertere ſenſus
Experiar ſacris ——

profectò magicas artes rebus amatoriis ſceleratos mortales adhibere, præter antiquos Theocr. & Virg. in Pharmaceut. Virgilius 4. Aeneid. Ouid. de arte amandi, & de remedio amoris, Apuleium in lib. de aſino aureo, Ariſtot. lib. 2. de hiſtor. Animal. cap. 14. & lib. 6. cap. 22. Plutarch in præcept. connubialib. & Lucianum in vita Demonactis, etiam complures Neoterici, veluti Marſilius Ficinus libro 13. de theol. Platonis, Iacob. Sprenger, mallei malefic. par. 1. quæſt. 7. Albert. in rubric. C. de hæret. col. 3. Matthæus Afflictus in conſtitut. Neapolitan. & Tiraquel. in leg. connub. prodiderunt. Quamquam ea omnia inprimis noxia eſſe ſæpè compertum ſit. nam & Lucretium, & Antiochum, & Caligulam philtris in furorem verſos conſtat ex Suetonio, Euſebio, & Ioſepho; & Lucullum, alioſque interemtos legimus apud Cornelium Nepotem, Plutarchum, Albertum Magnum & alios. Vide Antonium Guibertum Coſtanum lib. 1. quæſt. iur. cap. 16. Propterea tamen, inquiunt nonnulli, amor Platoni δεινὸς γόης καὶ φαρμακεὺς dicitur. quod ego potiùs cum Ludou. Regio, in comment. Gallicis ad Sympoſ. Platonis, factum exiſtimem, quia amantium oculi neſcio quid maleficum & incantatorium in ſe habere videantur. ecce, vidiſti mulierem, bona viſa eſt, placuit. hæc affectio, quam videndo hauſiſti, ab oculis ad cor tranſmittitur. eam vocamus amorem; qui in corde ſedem figit, &, vt inquietus eſt, ſanguinem cordi circumfuſum agitat: agitatus ſanguis ſubtiliſſimos quoſdam calidiſſimoſque vapores per vniuerſum corpus diffundit: hi, cum in omnia membra faculas quaſdam ſeu ſcintillas diuidant, potiſſimam tamen partem ad oculos mittunt. vapores enim leues admodum, altiora petunt, & qua ingreſſi ſunt, exitum quærunt. oculi itaque his faculis pleni, in aciem oculorum amicæ intenti, igniculos ſeu radios ſuos in radios oculorum amicæ immittunt, & eos contagione ſua inficiunt: deinde

Digitized by Google

Coniugia nuptæ precibus admiſtis ligant.
Vernare iuſſi frigore in medio nemus,
Miſſumq́; fulmen ſtare, concuſſi fretum
Ceſſante vento; turbidum explicui mare;
Et ſicca tellus fontibus patuit nouis:
Habuere motum ſaxa, diſcuſſi fores:
Vmbræ ſtetiſtis, & mea iuſſi prece
Manes loquuntur, ſonuit infernus canis:
Mare, terra, cælum, & tartarus ſeruit mihi.
Nox media ſolem vidit, & noctem dies,
Nihilq́; leges ad meos cantus tenent.
Flectemus illum, carmina inuenient iter.
D. *Quas Pontus herbas generat, aut quas Theſſalâ*
Sub rupe Pindus, aut vbi inueniam malum,
Cui cedat ille? carmine in terras mago
Deſcendat aſtris luna deſertis licet,
Et bruma meſſes videat, & cantu fugax
Stet deprehenſum fulmen, & verſa vice
Medius coactis fugerit ſtellis dies:

Non

non ſecus in amaſiæ cor illabuntur, atque ſolis radij vitreas feneſtras penetrant. inde confeſtim vt cor occuparunt, ἀντέρως naſcitur. Nec eſt quod id mirum videatur. ſi etenim

Dum ſpectant oculi læſos, læduntur & ipſi,
Multaq́; corporibus tranſitione nocent:

& ſi qui in lipporum oculos viſu incidunt, lippitudine tanguntur: cur non amantiũ oculi, ſubtiliſſimo puriſſimi & acerrimi ſanguinis vapore venenato imbuti, inuicem mixtis radiis, contagionem ſuam communicabunt, & ita veneno ad cor traſmiſſo, facient vt vterque mutuo amore incipiat deflagrare? an neſcimus amorem ἔρωτα dici, non quidem, vt in Phædro Plato dixit, ἀπὸ τῆς ῥώμης: ſed, vt idem in Cratylo docuit, ἀπὸ τοῦ εἰσρεῖν: vel, ex ſententia Plotini lib. 3. de amore, ἀπὸ τῆς ὁράσεως? iccirco Propertius:

Cynthia prima ſuis miſerũ me cepit ocellis
Contactum nullis ante cupidinibus.

Idem:

Creſcit enim aſſiduè ſpectando cura puellæ,
Ipſe alimenta ſibi maxima præbet amor.

& poëtarum princeps Aeneid. 4.

Carpit enim vires paulatim vritq́; vidẽdo
Femina:

Muſæus:

κάλλος γὰρ περίπυστον ἀμωμήτοιο γυναικὸς,
ὀξύτερον μερόπεσσι πέλει πτερόεντος ὀϊστοῦ.
ὀφθαλμὸς δ' ὁδός ἐστιν· ἀπ' ὀφθαλμοῖο βολάων
ἕλκος ὀλισθαίνει, καὶ ἐπὶ φρένας ἀνδρὸς ὁδεύει.

adde quæ dicam infrà actu 5. Oedipi, num. 956.

455 *Miſſumq́; fulmen ſtare, &c.* apud Claudian. lib. 1. in Rufin. iactitat Megæra:

Ire vagas quercus & flamina ſtare coëgi.

quo loco in m. ſ. libro legitur *flumina.* ſed ſuſpicor ex hoc Senecæ verſu legendum *fulmina.* in proximo enim carmine habetur;

Verſaq́; non prono curuaui flumina lapſu.

Qua de re Apollonius Medeæ potentiam memorans lib. 3.

τῇσι καὶ ἀκαμάτοιο πυρὸς μειλίσσετ' ἀϋτμή,
καὶ ποταμοὺς ἵστησιν ἄφαρ κελαδεινὰ ῥέοντας.

Ouidius de eadem Medea, in epiſt. Hypſipyles:

*Illa refrenat aquas, obliquaq́; * flumina ſiſtit.*

*malim, *fulmina;* quæ propriè obliqua.

Concuſſi fretum ceſſante vento. Lucanus lib. 7.

—— Ventis ceſſantibus æquor
Intumuit; rurſus vetitum ſentire procellas,
Conticuit turbante Noto.

457 *Sicca tellus fontibus patuit nouis.* Petronius Arbiter de venefica quadam,

—— florida tellus
Cùm volo, ſiccatis areſcit languida ſuccis;
Cùm volo fundat aquas, ſcopulus atq; arida ſaxa
Niligenas iaculantur aquas.

458 *Habuêre motum ſaxa.* Ouidius dicto loco:

Illa etiam ſiluas, viuaq́; ſaxa mouet.

Idem de Circe lib. 14. Metamorph.

Exſiluêre loco, dictu mirabile, ſiluæ,
Ingemuitq́; ſolum, vicinaq́; palluit arbor,
Sparſaq́; ſanguineis rubuerunt pabula guttis,
Et lapides viſi mugitus edere raucos.

Lucanus, de Eriſichtho venefica:

—— ſubmiſſo vertice montes
Explicuêre iugum ——

460 *Manes loquuntur.* Empedocles, de ſeipſo:

ἄξεις δ' ἐξ Ἀΐδαο καταφθιμένου μένος ἀνδρός.

Tibullus:

Hæc cantu finditq́; ſolum, manesq́; ſepulcris
Elicit, & tepido deuocat oſſa rogo:
Iam ciet infernas magico ſtridore cateruas,
Iam iubet aſperſas lacte referre pedem.

Ouidius, de Circe:

—— & tenues animæ volitare videntur.

Sonuit infernus canis. Ouidius:

Et lapides viſi mugitus edere raucos,
Et latrare canes ——

461 *Mare, terra, cælum, & tartarus ſeruit mihi.* Similia ſagæ cuidam Apuleius lib. 1. & 2. de aſino aureo tribuit.

463 *Nihilq́; leges ad meos cantus tenent.* Lucanus:

Ceſſauêre vices rerum, dilataq́; longa
Hæſit nocte dies, legi non paruit æther.

Apollonius:

ἄστρα τε καὶ μήνης ἱερῆς ἐπέδησε κελεύθους.

465 *Quas pontus herbas generat.* Virg. eclog. 9.

Has herbas atque hæc ponto mihi lecta venena
Ipſe dedit Mæris, naſcuntur plurima ponto.

Theſſala ſub rupe. Theſſalia fœta eſt venenis. Vnde Lucanus:

Theſſala quin etiam tellus herbasq́; nocentes
Rupibus ingenuit, ſenſuraq́; ſaxa canentes

Digitized by Google

Non flectet vnum. NVT. *vicit & ſuperos amor.*
DE. *Vincetur vni forſan, & ſpolium dabit,*
Amorq́; ſummus fiet Alcidæ labor.
Sed te per omne cælitum numen precor,
Per hunc timorem; quicquid arcani apparo,
Penitus recondas, & fide tacitâ premas.
NVT. *Quid iſtud eſt, quod eſſe ſecretum iubes?*
DE. *Non tela ſunt, non arma, non ignis minæ.*
NVT. *Præſtare fateor poſſe me tacitam fidem,*
Si ſcelere careat, interim ſcelus eſt fides.
DE. *Circunſpice, agedum, ne quis arcana occupet,*
Partemq́; in omnem vultus inquirens eat.
NVT. *En locus ab omni tutus arbitro vacat.*
DE. *Eſt in remoto regiæ ſedis loco*
Arcana tacitus noſtra defendens ſpecus:
Non ille primos accipit ſoles locus,
Non ille ſeros, cùm ferens Titan diem,
Laſſam rubenti mergit Oceano rotam.
Illic amoris pignus Herculei latet.
Altrix fatebor, Neſſus eſt auctor mali;
Quem grauida nubes Theſſalo genuit duci,
Quâ celſus aſtris inſerit Pindus caput,
Vltraq́; nubes Othrys eductus riget.
Namq́; vt ſubactus Herculis clauâ horridi
Achelous, omnes facilis in ſpecies dari,
Tandem peractis omnibus patuit feris,
Vnoq́; turpis ſubdidit cornu caput:
Me coniugem dum victor Alcides habet,
Repetebat Argos: fortè per campos vagus
Euenus altum gurgitem in pontum ferens,
Iam penè ſummis turbidus ripis erat:
Tranſire Neſſus verticem ſolitus vagum,
Precium popoſcit: meq́; iam dorſo ferens,
Quâ iungit hominem ſpina deficiens equo,
Fran-

Arcanũ ferale magos. ibi plurima ſurgũt
Vim factura deis: & terris hoſpita Colchis
Legit in Æmoniis, quas non aduexerat herbas.

472 *Vicit & ſuperos amor.* ſuprà dixit:
Maximum numen Venus
Sophocles, in Trachiniis:
μέγα τι σθένος ἁ
Κύπρις ἐκφέρεται νίκας ἀεί.
καὶ τὰ μὲν θεῶν,
παρέβαν· καὶ ὅπως
Κρονίδαν ἀπάτασεν, οὐ λέγω·
οὐδὲ τὸν ἔννυχον Ἀΐδαν
ἢ Ποσειδάωνα τινάκτορα γαίας·
Idem, in Oedipo tyranno:
—— ἄμαχος γὰρ ἐμ
παίζει θεὸς ἀφροδίτα. Caluus:
Potentemq́; Deum Venerem.

485 *Loco.* vidi duos v. l. in quibus ſcriptum erat *luco.*

497 *Patuit.* ſiue ſic, ſiue cùm m. ſ. legas *paruit*, eadem erit ſẽtẽtia. nam paruit, hoc eſt, apparuit, comparuit. vide Antonium Auguſtinum, Tarraconenſis Hiſpaniæ decus clariſs. in annotat. ad Feſtum, & addel. 5. D. de rei vindicat. l. 179. D. de verb. ſignificat. & § ſic itaque. Inſtit. de action. quo loco ex veteribus libris, paret, legi debere docent Cuiacius, Hotomanus, Contius, & Ruſſardus. Theoph. φαίνεται reddidit.

501 *Euenus altum gurgitem in pontum ferens.* Sophocles Euenum βαθύῤῥουν ποταμὸν appellat.

502 *Iam penè ſummis turbidus ripis erat.* Ouid. 9. Metamorph.
Venerat Eueni rapidas Ioue natus ad vndas,
Vberior ſolito, nimbis hiemalibus auctus,
Verticibusq́; frequens erat atque imperuius amnis.

Vibius Sequeſter, in libro de fluminibus: Eſper, inquit, qua Neſſus Centaurus Deianeiram Herculis traiecit. quę verba mendo non vacant, & pro *Eſper* legendum *Euenus.* Subiungit enim idem Sequeſter; Euenus Calydoniæ, vbi Hercules ſagittis Neſſum Centaurum interfecit. Quis verò Deianiræ pater fuerit, non poſſum definire. Seneca & plerique, Oeneum; Didymus in Odyſſ. Homeri, Luctatius in Papinium, & Hygenus in fabulis, Dexamenum appellant. iidem tradunt Eurytionem Centaurum ab Hercule occiſum, quia Deianeiram Eurytioni à Dexameno metu coacto deſpõſam, coram ipſo liberiùs contrectaſſet. vnde declaratur Ouidij, in Ibin, locus: *Aut duo diuerſis ſub eodem vindice cæſi Temporibus, Neſſus, Dexameniq́; gener.* hoc & Leopardus obſeruauit. 503 *Tranſire Neſſus verticem ſolitus.* Ouidius: *Neſſus adeſt membrisq́; valens ſcitusq́; vadorum.* 504 *Precium popoſcit.* Sophocles, de Neſſo: ὃς τὸν βαθύῤῥουν ποταμὸν Εὔηνον βροτοὺς μισθοῦ 'πόρευε χερσίν. Strabo lib. 10. καὶ ὁ Νέσσος ἐνταῦθα λέγεται πορθμεὺς ἀποδεδειγμένος ὑφ' Ἡρακλέους ἀποθανεῖν, ἐπειδὴ πορθμεύων τὴν Δηιάνειραν ἐπεχείρει βιάσασθαι. 505 *Equo.* Centauri ſemiuiri & ſemiequi fuiſſe finguntur. dico finguntur; quia, vt ait Lucret. lib. 5.
—— neque Centauri fuerant, neque tempore in vllo Eſſe queunt duplici natura & corpore bino,
Ex alienigenis membris compacta poteſtas. Sic Hippocentaurus inueniri poſſe negatur in princ. inſt. de inutil. ſtipulation. nega. id etiam Cicero 1. Tuſcul. quæſtion. & lib. 2. de nat. Deor. & Galenus lib. 3. de vſu partium,

Digitized by Google

Frangebat ipſas fluminis tumidi minas.
Iam totus vndis Neſſus exierat ferox,
Medioq́; adhuc errabat Alcides vado,
Vaſto rapacem verticem ſcindens gradu.
Aſt ille vt eſſe vidit Alcidem procul,
Tu præda nobis, inquit, & coniux eris.
Prohibetur vndis, meq́; complexam ferens
Greſſum citabat. non tenent vndæ Herculem:
Infide vector, inquit, immiſti licet
Ganges & Iſter vallibus iunctis eant;
Vincemus ambos, conſequar telo fugam.
Præceſſit arcus verba: tum longum ferens
Harundo vulnus, tenuit hærentem fugam,
Mortemq́; fixit. ille, iam quærens diem,
Tabem fluentis vulneris dextrâ excipit,
Traditq́; nobis vngulâ inſertam ſuâ,
Quam fortè ſæuâ ſciderat auulſam manu.
Tum verba moriens addit: hoc, inquit, magæ
Dixere amorem poſſe defigi malo.
Hoc docta Mycale Theſſalas monuit nurus,
Vnam inter omnes luna quam ſequitur magam,
Aſtris relictis. illitas veſtes dabis
Hac, inquit, ipsâ tabe, ſi pellex tuos
Inuiſa thalamos tulerit, & coniux leuis
Aliam parenti dederit altiſono nurum.
Hoc nulla lux aſpiciat, hoc tenebræ tegant
Tantum remotæ. ſic potens vires ſuas
Sanguis tenebit. verba deprehendit quies,
Mortemq́; laſſis intulit membris ſopor.
Tu, quam meis admittit arcanis fides,
Perge, vt nitentes virus in veſtes ſatum,
Mentem per artus adeat, & tactus ſinus
Intret medullas. NVT. *ocyus iuſſa exſequar*
Alumna: precibus tu Deum inuictum aduoca,
Qui certa tenerâ tela dimittit manu.
DE. *Te te precor, quem mundus & ſuperi timent,*
Et æquor, & qui fulmen Ætnæum quatit,
Timende matri teliger ſæue puer;
Intende certâ ſpiculum velox manu,
Non è ſagittis leuibus, è neruo precor
Grauiore profer; quod tuæ nondum manus
Miſère in aliquem. non leui telo eſt opus,
Vt amare poſſit Hercules: rigidas manus
Intende, & arcum cornibus iunctis para.

& dubitat Xenophon lib. 4. κυρρυπαιδ. & Celſus l. ſi ita ſtipulatus, 97. D. de verbor. obligat. Sed in contrarium eſt auctoritas diui Hieronymi, in vita Paulli heremitæ, & Plinij lib. 7. omnino vide Ioan. Corraſium lib. 5. miſcellan. cap. 2. & Couarruuiam lib. 4. reſolut. cap. 1. Cęterum fictionis cauſam huiuſmodi memorant, fuiſſe Centauros Pelei Theſſaliæ mõtis accolas, à quibus primò fuerit monſtrata ratio ex equis dimicandi. Ferunt autem accidiſſe vt dum fortè iuxta Peneum amnem aquarentur, quorum equi potantes habebant immerſa fluctibus ora, eam procul ſpectãtibus ſpeciem præbuiſſe, quam in biformibus Centauris poſtea credula fabuloſaque expreſſit vetuſtas. hæc nonnulli. Ego verò fictionis cauſam arbitror fuiſſe non aliam, quàm quod homines fuerint ſceleſtiſſimi, & in omne malum facinus procliues. quod cùm totius gẽtis nomẽ, tum etiã ſingulorũ ferè nomina teſtantur. nam quia omnes aduenas iniuriis pungebant & laceſſebant, ἀπὸ τοῦ κεντάω, Centauri ſunt dicti. Harpaſus, ab ἁρπάζω, raptorem ſignificat: Arius, ab ἄρης, pugnacem: Aphidas contemtorem, ab ἀφειδέω: Antimachus hoſtem, ab ἀντὶ καὶ μάχομαι: Asbolus, à fuligine, hoc eſt, ἀσβόλη, tenebris gaudentem; vel, ſi mauis, atrum & nigrum: Bromus rixoſum, à rixantium ſtrepitu, ἀπὸ τοῦ βρόμου: Bianor violentum, à vi, quam βίαν dicunt: Cæneus amatorem nouitatis, à καινίζω: Craneus durum, à κρανεία: Dryalus furem, ἀπὸ τοῦ δρύειν: Gripheus, à γρῖφος, deceptorem. Poſſet hoc ipſum in ceteris ferè omnium Centaurorum nominibus oſtendi; potiſſimùm in Aſtylo, Amyco, Abryto, Breto, Croneo, Cyllaro, Dyneo, Dorpo, Demoloonte, Elope, Emmachio, Ripheo, Thaumaſe, Thereo, Teleboa, Thurio, Sylantho, Latreo, Lyco, Pholo, Petræo, Pyreto, Orneo, Nycto, Mermero, Mymante, & aliis: verũ his mythologia noſtra ſatis cõfirmatur.

506 *Fluminis tumidi.* in autographis *turbidi* habetur.

512 *Prohibetur vndis.* ſcilicet Herculés. ſunt autem hæc verba Neſſi.

519 *Iam quærens diem.* iam moriens (Sophocles ait ἐκθνήσκων) ſumtum à Virgilio lib. 4. Aeneid. de Didone moriente:

Quæſiuit cælo lucem.

525 *Mycale.* Ouidius Metamorph. 12.

——— *Orco*
Mater erat Mycale, quã deduxiſſe canẽdo,
Sæpe reluctantis conſtabat cornua lunæ.

hinc itaque locus iſte deſumtus fuit.

531 *Conſpiciat.* o. v. l. *aſpiciat.*

543 *Timende matri.* cùm ne ab ipſa quidem te abſtineas. hoc enim Venus apud Lucianũ

Nunc

Nunc nunc ſagittam prome, qua quondã horridus
Iouem petiſti; fulmine abiecto deus,
Cùm fronte ſubitâ tumuit, & rapidum mare
Taurus puellæ vector Aßyriæ ſcidit.
Immitte amorem, vincat exempla omnia:
Amare diſcat coniuges. ſi quas decor
Immiſit Ioles pectori Herculeo faces;
Exſtingue totas: perbibat flammas mei.
Tu fulminantem ſæpe domuiſti Iouem,
Tu furua nigri ſceptra geſtantem poli,
Turbæ ducem maioris, & dominum Stygis.
Tu, qui nouercâ es grauior iratâ deus,
Cape hunc triumphum. ſolus euince Herculem.
NVT. *Prolata vis eſt, quæq; Palladiâ colu*
Laßauit omnem texta famularem manum:
Nunc congregetur virus, vt veſtis bibat
Herculea peſtem: precibus augebo malum.
In tempore ipſo gnauus occurrit Lichas:
Celanda vis eſt, illa ne pateant malâ.
D. *O, quod ſuperbæ non habent vnquam domus,*
Fidele ſemper regibus nomen, Licha,
Cape hos amictus; noſtra quos neuit manus:
Dum vagus in orbem fertur, & victus mero
Tenet feroci Lydiam gremio nurum.
Nunc poſcit Iolem: ſed iecur fors horridum
Flectam emerendo. merita vincunt & malos.
Non antè veſtes induat coniux, iube;
Quàm thure flammas ſpargat, & poſcat deos,
Canâ rigentem populo vinctus comam.
Ipſa ad penates regios greſſus feram,
Precibusq; Amoris horridi matrem colam.
Vos, quas paternis extuli comites focis,
Calydoniæ, deflete lugendas vices.

CHORVS.

Anapæſtici.

Flemus caſus OEnei tuos,
Comitum primos turba per annos,
Flemus dubios miſeranda toros:
Nos Acheloi tecum ſolitæ
Pulſare vadum; cùm iam tumidas
Vere peracto poneret vndas,
Gracilisq; vado ſerperet æquo,
Nec præcipitem volueret amnem

queritur. *Teliger.* Cupido Luciano τοξότης, Orpheo τοξαλκής, Leonidi τοξοβόλος dicitur: eius tela nõ vniuſmodi eſſe Ouidius, Aeneas Siluius, & Michaël Marullus ſcripſerunt, quædam eſſe aurea, quæ amorem concilient; quædam plumbea, quæ amorem ex animo eiiciant.

565 *Congregetur.* in membranis quibuſdã *aggregetur.* alij, *congeratur.* mihi placebat; ingeretur.

569 *O, quod ſuperbæ non habent vnquam domus,*
Fidele ſemper regibus nomen, Lyca. Seneca, in Agamemn.

Tu quicumque es, qui ſceptra tenes,
Licet omne tua vulgus in aula
Centum pariter limina pulſet;
Cùm tot populis ſtipatus eas,
In tot populis vix vna fides.

Attius:

Multi iniqui atque infideles regno, pauci boni ſunt.

quid mirum? ſiquidem, vt ait Aeſchyl.

ἔνεστι γάρ πως τοῦτο τῇ τυραννίδι
νόσημα, τοῖς φίλοισι μὴ πεποιθέναι.

571 *Noſtra quos neuit manus.* apud Sophoclem eſt:

— πέπλον
δώρημ' ἐκείνῳ τ' ἀνδρὶ τῆς ἐμῆς χερός.

574 *Iecur.* in quo amoris ſedes ſtatuitur: iuxta illud,

Splen ridere facit, cogit amare iecur.

ideo Horatius:

Non ancilla tuũ iecur vlceret vlla, puérve.

578 *Cana.* alba.

Digitized by Google

Flauus rapido fonte Lycormas:
Nos Palladias ire per aras,
Et virgineos celebrare choros;
Nos Cadmeis orgia ferre
Tecum ſolitæ condita ciſtis,
Cùm iam pulſo ſidere brumæ
Tertia ſoles euocat æſtas,
Et ſpiciferæ conceſſa deæ
Attica myſtas claudit Eleuſis:
Nunc quoque fatum quodcunque times,
Fidas comites accipe fatis.
Nam rara fides, vbi iam melior
Fortuna ruit.
Tu quicunque es, qui ſceptra tenes,
Licet omne tuâ vulgus in aulâ
Centum pariter limina pulſet;
Cùm tot populis ſtipatus eas,
In tot populis vix vna fides.
Tenet auratum limen Erinnys,
Et cùm magnæ patuere fores,
Intrant fraudes, cautiq; doli,
Ferrumq; latens: cumq; in populos
Prodire parant, comes inuidia eſt.
Noctem quoties ſummouet Eos,
Regem toties credite naſci.
Pauci reges, non regna colunt:
Plures fulgor conuocat aulæ.
Cupit hic regi proximus ipſi,
Clarus claras ire per vrbes:
Vrit miſerum gloria pectus.
Cupit hic gazis implere famem:
Nec tamen omnis plaga gemmiferi
Sufficit Iſtri, nec tota ſitim
Lydia vincit; nec, quæ, zephyro
Subdita tellus, ſtupet aurato
Flumine clarum radiare Tagum;
Nec ſi totus ſeruiat Hebrus,
Ruraq; diues cingat Hydaſpes,
Intraq; ſuos currere fines
Spectet toto flumine Gangem.
Auidis auidis natura parum eſt.
Colit hic reges, regumq; lares,
Non, vt preſſo vomere ſemper
Nunquam ceſſet curuus arator,

591 *Flauus.* Ouidius 1. Metamorph.
—— flauus Lycormas.
Valerius Flaccus:
—— flaui triſtis quem nata Lycorma.

Lycormas. Euenus. Strabo lib. 7 ὁ Εὔηνος, ὁ Λυκόρμας πρότερον καλούμενος. Archelaus lib. 1. de fluminibus: Λυκόρμας τῆς Αἰτωλίας ποταμὸς, μετωνομάσθη δ' Εὔηνος. γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ βοτάνη σάρισσα προσαγορευομένη, λόγχῃ παρόμοιος, ποιοῦσα πρὸς ἀμβλυωπίας ἄριστα. fluuius iſte priùs Lycormas, poſtea Euenus dictus fuit. quia Euenus Idam, Marpeſſæ filiæ ſuæ raptorem, inſecutus, cùm ad eum fluuium perueniſſet, videretque omnem vlteriùs inſequendi occaſionẽ ſibi eripi, amens ſeſe in Lycormam præcipitauit, vt eſt apud Apollodor. lib. 1. biblioth. & Plutarchũ in Parallelis, ex Doſitheo, necnon in libello περὶ ποταμῶν, qui vnus nobis hodie ſupereſt ex multis qui de fluminibus olim Græcè ſcripſerunt, veluti Chryſermus, Archelaus, Timagoras, Aſclepiades, alijque.

598 *Spicifera.* Cereri. Manilius:
Spicifera eſt virgo Cereris.

602 *Nam rara fides vbi iam melior Fortuna ruit.* Pindarus in Nem. ᾠδ. ι.
οἴχεται τιμὰ φίλων τατωμένῳ
φωτί· παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν
καμάτου μεταλαμβάνειν.

huc pertinet illud Petronij:
Nomen amicitiæ ſi quatenus expedit hæret,
Calculus in tabula mobile ducit opus.
Cùm fortuna manet, vultũ ſeruatis amici;
Cùm cecidit, turpi vertitis ora fuga.

612 *Nec tamen omnis, &c.* oſtendit auariciam inſatiabilem eſſe. Lucanus lib. 7.
Sed non impleuit cupientes omnia mentes,
Quicquid fodit Hiber, quicquid Tagus extulit auri,
Quodq; legit diues ſummis Arimaſpus arenis.

Eandem ſententiam habes apud Horatium lib. 3. od. 24. Boëtium lib. 2. de conſolat. philoſoph. met. 2. & lib. 3. met. 3. & Claudianum lib. 1. in Rufin.

Digitized by Google

Vel mille ſecent arua coloni:
Solas optat, quas donet, opes.
Colit hic reges, calcet vt omnes,
Perdatq́ue aliquos, nullumq́ue leuet:
Tantùm vt noceat, cupit eſſe potens.
Quota pars moritur tempore fati?
Quos felices Cynthia vidit,
Vidit miſeros abitura dies.
Rarum eſt, felix, idemq́ue ſenex.
Ceſpes Tyrio mollior oſtro
Solet impauidos ducere ſomnos:
Aurea rumpunt tecta quietem,
Vigilesq́ue trahit purpura noctes.
O ſi pateant pectora ditum,
Quantos intus ſublimis agit
Fortuna metus. Bruttia coro
Pulſante fretum mitior vnda eſt.
Pectora pauper ſecura gerit:
Tenet è patulâ pocula fago;
Sed non trepidâ tenet ipſa manu:
Carpit faciles vilesq́ue cibos,
Sed non ſtrictos reſpicit enſes:
Aurea miſcet pocula ſanguis.
Coniux modico nupta marito,
Non diſpoſito clara monili,
Geſtat pelagi dona rubentis,
Nec gemmiferas detrahit aures
Lapis Eoâ lectus in vnda:
Nec Sidonio mollis aheno
Repetita bibit lana rubores:
Nec Mæoniâ diſtinguit acu,
Quæ Phœbeis ſubditus euris,
Legit Eois Ser arboribus:
Quælibet herba tinxere colos,
Quas indoctæ neuere manus.
Sed non dubios fouet illa toros.
Sequitur dira lampade Erinnys
Quorum populi coluere diem.
Nec ſibi felix pauper habetur,
Niſi felices cecidiſſe videt.
Quiſquis medium defugit iter,
Stabili nunquam tramite curret.
Dum petit vnum præbere diem,
Patriosq́ue puer concitat axes,

640 *Quota pars moritur tempore fati.* Indicat paucos tyrannos non violentâ morte mori. Iuuenalis ait:

Ad generum Cereris ſine cæde & ſanguine pauci
Deſcendunt reges, & ſicca morte tyranni.

643 *Rarum eſt, felix, idemq́ue ſenex.* talem Bathonis ſententiam alibi poſui.

653 *Patula pocula fago.* ita Virgilius:
Tityre tu patulæ recubans ſub tegmine fagi.

661 *Detrahit aures* pondere & magnitudine ſua deprimit ac deducit. de ornamentis loquitur muliebribus, quæ inaures vocat Vlpianus l.26.D. de auro & arg. leg. de quibus ait Seneca, quid refert quãtum habeat, quot lecticarios, quàm oneratas aures, quàm laxã ſellam. quibus addes & illud D. Ambroſij libro 1. de Abraham; quod huc pertinet: Inaures habebat, quæ non grauarent aurem, ſed demulcerent: virias, quæ manum non materiali auro onerarent, ſed ſpirituali actu leuarent. quem locum, à, nunquam ſatis laudato viro, Iacobo Cuiacio accepi. adde quę ex Iuliano & aliis refert Iacobus Ræuardus lib. 1. variorum, cap. 4.

664 *Repetita bibit lana rubores.* de dibapha purpura loquitur, de qua Lazarus Bayfius ad legem veſtis, D. de auro & arg. leg. cap. 3. Horat. lib. 2. carmin.

——*te bis Afro*
Murice tinctæ veſtiunt lanæ.

Item in Epod.

Muricibus Tyriis iteratæ vellera lanæ.

666 *Phœbeis.* Orientalibus.

667 *Ser.* ait *arboribus.* quia apud Seres, vt refert Ammianus lib. 23. ſiluæ ſunt ſublucidæ, à quibus arborum fœtus, aquarũ crebris aſperginibus, velut quædã vellera mollientes, ex lanugine & liquore mixtam quandam ſubtilitatem tenerrimam, pectunt, nentesque ſubtemina, conficiunt ſericum. Idem referunt Plinius & Solinus, ille lib. 6. nat. hiſtor. cap. 17. hic cap. 51.

672 *Quorum populi coluere diem.* principum & regũ, quorum olim natales dies colebantur, nunc etiã publica lætitia celebrãtur.

678 *Puer.* Phaëthon.

Nec per ſolitum percurrit iter;
Sed Phœbeis ignota ſecat
Sidera flammis, errante rotâ;
Secum pariter perdidit orbem.
Medium cæli dum ſulcat iter;
Tenuit Latias Dædalus oras,
Nulliq́ dedit nomina ponto.
Sed dum volucres vincere veras
Icarus audet, patriasq́ puer
Deſpicit alas, Phœboq́ volat
Proximus ipſi, dedit ignoto
Nomina ponto.
Malè penſantur magna ruinis.
Felix alius, magnusq́ volet:
Me nulla vocet turba potentem.
Stringat tenuis litora puppis,
Nec magna meos aura phaſelos
Iubeat medium ſcindere pontum.
Tranſit tutos fortuna ſinus;
Medioq́ rates quærit in alto,
Quarum feriunt ſuppara nubes.
Sed quid pauido territa vultu,
Qualis Baccho ſaucia Thyas,
Fertur rapido regina gradu?
Quæ te rurſus fortuna rotat,
Miſeranda? refer. licet ipſa neges:
Vultus loquitur, quodcunque negas.

687 *Patriasq́ puer Deſpicit alas.* humilem Dædali volatum contemnit.

698 *Medioq́ rates quærit in alto.* naues quæ ſecundis ventis, & plenis velis nauigãt, fortuna quærit, vt demergat: quæ verò remis circa litus propelluntur, & metu tempeſtatis ſe non audent alto credere, illas præterit. vnde Clitomachus:

τοῖς εὐπαθοῦσιν ἀντιπνέουσ᾽ ἡ τύχη
πάντα συγχεῖ.

ACTVS TERTIVS.

DEIANIRA. CHORVS.

DE. *Vagus per artus errat excuſſos tremor,*
Erectus horret crinis, impulſis adhuc
Stat terror animis, & cor attonitum ſalit,
Pauidumq́ trepidis palpitat venis iecur.
Vt fractus auſtro pontus etiamnum tumet,
Quamuis quieſcat languidis ventis dies.
Ita mens adhuc vexatur excuſſo metu.
Semel profectò premere felices Deus
Cum cœpit, vrget. hos habent magna exitus.
CH. *Quis tam impotens, ô miſera, te caſus rotat?*
DE. *Vt miſſa palla eſt, tabe Neſſeâ illita,*
Thalamisq́ mœrens intuli greſſum meis,
Neſcio quid animus timuit, & fraudem aſtruit.

707 *Erectus horret crinis.* contingit hoc territis. Virgilius:

—— *ſteteruntq́ comæ* ——

Ouidius 3. Metamorph.

—— *gelidoq́ comæ terrore rigebant.*

713 *Semel profectò premere felices Deus Cùm cœpit, vrget.* Idem ſcripſit Philœtas, qui corporis exiguitatem, eruditionis magnitudine penſauit:

οὐδ᾽ ἀπὸ μοιράων τέλος τι κακῶν φέρει· ἀλλὰ
φέρουσιν
ἔμπεδα καὶ τοῖσιν ἄλλα προσαυξάνεται.

718 *Fraudem ſtruit.* ſic m.ſ. & Lipſiæ impreſſi: ſed Pariſienſ. Lugdunenſ. Veneti quidam, aliique, *aſtruit*, magis perſpicuè. & ſic legit Bernard. Gellius.

Libet

Digitized by Google

Libet experiri: ſolibus virus ferum,
Flammiſq́; Neſſus ſanguinem oſtendi arcuit.
Hic ipſe fraudes eſſe præmonuit Deus.
Et fortè nullâ nube reſperſus iubar
Laxabat ardens feruidum Titan diem.
Vix ora ſolui patitur etiam nunc timor,
Medios in ignes ſolis, & claram facem
Quo tincta fuerat palla, veſtiſq́; illita.
Abiectus horret ſanguis, & Phœbi comâ
Tepefactus ardet: vix queo monſtrum eloqui,
Niues vt eurus ſoluit, aut tepidus notus,
Quas vere primo lubricus perdit Mimas:
Vtq́; euolutos frangit Ionio ſalo
Oppoſita fluctus Leucas, & laſſus tumor
In litore ipſo ſpumat; aut cæleſtibus
Aſperſa tepidis thura laxantur focis:
Sic languet omne virus, & perdit comam.
Dumq́; ipſa miror, cauſa mirandi perit.
Quin ipſa tellus ſpumeos motus agit,
Et quicquid illâ tabe contactum eſt, labat.
[Tumenſq́. tacita ſequitur, & quaſſat caput.]
Natum pauentem cerno, & ardenti pede
Greſſus ferentem, prome quid portes noui.

HYLLVS. DEIANIRA.

NVTRIX.

HYL. *I, profuge, quære ſi quid vlteriùs patet*
Terris, freto, ſideribus, Oceano, inferis,
Vltra labores mater Alcidæ fuge.
DE. *Neſcio quod animus grande præſagit malum.*
HYL. *Regia triumphi templa Iunonis pete:*
Hæc tibi patent. delubra præcluſa omnia.
DE. *Effare, qui me caſus inſontem premat.*
HYL. *Decus illud orbis, atque præſidium vnicum,*
Quem fata terris in locum dederant Iouis,
O mater, obiit. membra, & Herculeos toros
Vrit lues Neſſea. qui domuit feras;
Ille ille victor, vincitur, mæret, dolet.
Quid quæris vltrà? DE. *miſerias properant ſuas* "
Audire miſeri. fare, quo poſita in ſtatu
Iam noſtra domus eſt. ô lares, miſeri lares!
Nunc vidua, nunc expulſa, nunc feror obruta.
HYL. *Non ſola mœres, Hercules toto iacet*
Mundo gemendus. fata ne mater tua

727 *Abiectus horret ſanguis.* in quibuſdam v.l.continetur; *Abiectum horret virus, & Phœbi coma Tepeſcens ardet.* Porrò quia totus iſte locus facilè nequit intelligi, niſi ex Sophocle, vnde deſumitur, ipſius verba ſubiiciam:

ᾧ γὰρ τὸν ἐνδυτῆρα πέπλον ἀρτίως
ἔχριον, ἀργῆτ' οἰὸς εὐείρῳ πόκῳ,
τοῦτ' ἠφάνισται, διάβορον πρὸς οὐδενὸς
τῶν ἔνδον, ἀλλ' ἐδεστὸν ἐξ αὑτοῦ φθίνει,
καὶ ψῇ κατ' ἄκρας σπιλάδος.

& paullo poſtea:

τὸ γὰρ κάταγμα τυγχάνω ῥίψασά πως
τῆς οἰός, ᾧ προὔχριον εἰς μέσην φλόγα
ἀκτῖν' ἐς ἡλιῶτιν. ὡς δ' ἐθάλπετο,
ῥεῖ πᾶν ἄδηλον, καὶ κατέψηκται χθονί.
μορφῇ μάλιστ' εἰκαστὸν, ὥστε πρίονος
ἐκβρώματ' ἂν βλέψειας ἐν τομῇ ξύλου.
τοιόνδε κεῖται προπετές. ἐκ δὲ γῆς ὅθεν
προὔκειτ', ἀναζέουσι θρομβώδεις ἀφροί,
γλαυκῆς ὀπώρας ὥστε πίονος ποτοῦ
χυθέντος εἰς γῆν βακχίας ἀπ' ἀμπέλου.

732 *Leucas.* pro Leucate. Leucadia eſt regio, (Nerite Plinio) Leucas eius regionis vrbs Straboni: Leucates verò in eadem promontorium; Virgilio lib. 3. Aeneid. ſed hæc ſæpe confunduntur.

Laxus. quidam manuſc. *lapſus*, alij *laſſus*. vtrumque recipi poteſt.

749 *Decus illud orbis, atq; præſidium vnicum.* Sic iſta coniunxit etiam Horatius:

O & præſidium & dulce decus meum.

750 *Vrit lues Neſſea: qui domuit feras.* o.v.l. *Vrit lues neſcio quæ: qui domuit feras.* quo ad ſententiam, præclarè. quia Hyllus adhuc neſciebat quæ lues Herculem vreret. quoad legem verſus, malè.

752 *Miſerias properant ſuas Audire miſeri.* videtur Aeſchylum imitatus, qui, in Prometheo vincto, ſcripſerat:

—— τοῖς νοσοῦσί τι γλυκὺ
τὸ λοιπὸν ἄλγος προὐξεπίστασθαι τορῶς.

Digitized by Google

Priuata credas: iam genus totum obſtrepit.
Hunc eiulatu, quem gemis, cuncti gemunt.
Commune terris omnibus pateris malum.
Luctum occupaſti prima: non ſola Herculem
Miſeranda mœres. DE. quàm propè à letho tamen,
Ede, ede, quæſo, iaceat Alcides meus.
HYL. Mors refugit illum, victa quæ in regno ſuo
Semel eſt, nec audent fata tam vaſtum nefas
Admittere. ipſa forſitan trepida colos
Clotho manu proiecit, & fatum Herculis
Timet peragere: prò diem, infandum diem!
Hócne ille ſummo magnus Alcides eat
Ad fata, & vmbras, atque peiorem polum?
DE. Præcedere tu illum dicis? an poſſum prior
Mortem occupare? fare, ſi nondum occidit.
HYL. Euboica tellus vertice immenſo tumens
Pulſatur omni parte: Phryxeum mare
Scindit Caphareus, ſeruit hoc auſtro latus:
At quâ niuoſi patitur aquilonis minas,
Euripus vndas flectit inſtabilis vagas,
Septemq; curſus flectit, & totidem refert,
Dum laſſum Titan mergat Oceano iubar.
Hic rupe celsâ, nulla quam nubes ferit,
Annoſa fulgent templa Cænei Iouis.
Vt ſtetit ad aras omne votiuum pecus,
Totumq; tantus gemuit armentis nemus:
Spolium Leonis ſordidum tabo exuit,
Poſuitq; clauæ pondus, & pharetrâ graues
Laxauit humeros: veſte tunc fulgens tuâ,
Canâ reuinctus populo horrentem comam
Succendit aras: accipe has, inquit, focis
Non falſe meſſes genitor, & largo ſacer
Splendeſcat ignis thure, quod Phœbum colens,
Diues Sabæus colligit truncis Arabs.
Pacata tellus, inquit, & cælum, & freta,
Feris ſubactis omnibus victor redi.
Depone fulmen. gemitus in medias preces
Stupente & ipſo, cecidit. hic cælum horrido
Clamore complet: qualis impreſſâ fugax
Taurus bipenni, vulnus & telum ferens,
Delubra vaſto trepida mugitu replet.
Aut quale mundo fulmen emiſſum tonat:
Sic ille gemitus ſidera & pontum ferit,
Et vaſta Chalcis ſonuit, & voces Cyclas

Exce-

759 *Magnus Alcides.* Seneca, Medeæ act. 3.

Herculi magno puer irrepertus.

Criſpinus, in Heraclea:

Diuinis virtutibus antiſtans Alcides.

Sic enim in Fulgentij Placiadis libello de expoſitione ſermonum antiquorum, in verbo *Antiſtare*, légitur: vbi interpretatur eam vocem, præcellere. Symmachus, in epiſt. *Qui Romanis rebus antiſtat*: quorum locorum auctoritate videtur illorum ſententia confirmari, qui apud Catullum legunt;

Veranni omnibus è meis amicis
Antiſtans mihi millibus trecentis.

aſſentior tamen legentibus *Antiſtes.*

774 *Pulſatur omni parte.* Sophocles, in Trachiniis:

ἀκτή τις ἀμφίκλυστος Εὐβοίας ἄκρον
Κήναιόν ἐστιν.

vide Strab. lib. 10. & Lilium Syntagm. 2.

776 *Niuoſi.* Plinius, nam memini, alicubi niualem vocat.

778 *Septemq;* iuxta Pömponium Melam lib. 4.

779 *Dum laſſum Titan mergit Oceano iubar.* hæc eſt o. v. l. lectio, & ſic ante Aſcenſium legebatur: primus ille repoſuit, *Dum laſſa Titan mergat Oceano iuga.* quod (ni fallor) etiam Aegidio Maſerio, in Argonaut. Valerij, placuit. ſcilicet ne verſus κακόμετρος.

780 *Hic rupe celſa.* non immeritò tẽplum Cænei Iouis in rupe celſa fuit ſitum. nam Ioui in montibus ſacra fiebant. Vnde ait poëta neſcio qui;

καὶ βωμὸν ποίησε μέγαν Διὸς Ἰκμαίοιο
ἱερά τ' εὖ ἔρρεξεν ἐν οὔρεσιν ——

Herodotus, in Clio: οἱ δὲ νομίζουσι Διὶ μὲν ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα τῶν ὀρέων ἀναβαίνοντες, θυσίας ἔρδειν. Melanthes in lib de ſacrificiis: πᾶν δὲ ὄρος, τοῦ Διὸς ὄρος ὀνομάζεται, ἐπεὶ ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς, ὑψίστῳ ὄντι τῷ θεῷ, ἐν ὕψει θυσίας ποιεῖσθαι.

785 *Pharetra graues. graui,* eſt in v. l.

788 *Aſpice has inquit.* vetus hæc eſt lect.

795 *Hic cælum horrido Clamore complet.* Ouid. 9. Metamorph. tantùm dixerat:

Impleuitq; ſuis nemoroſam vocibus Oethẽ:

at quanto noſter grauior?

796 *Qualis impreſſa fugax.* hanc ſimilitudinem ab Ouidio commodato accipit. ait enim Ouidius dicto loco;

Haud aliter graditur, quàm ſi venabula taurus
Corpore fixa gerat, factiq; refugerit auctor.

Digitized by Google

Excepit omnis. hinc petræ Capharides,
Hinc omne voces reddit Herculeas nemus.
Flentem videmus, vulgus antiquam putat
Rabiem rediſſe: tunc fugam famuli petunt.
At ille vultus igneâ torquens face,
Vnum inter omnes quærit & ſequitur Licham.
Complexus aras ille tremebundâ manu
Mortem metu conſumſit, & parum ſui
Pœnæ reliquit: dumq́ tremebundum manu
Tenuit cadauer; hac manu, inquit, hac ferar
O fata! victus? Herculem perimit Lichas.
Ecce alia clades: Hercules perimit Licham.
Fata inquinantur. fiet hic ſummus labor.
In aſtra miſſus fertur, & nubes vago
Spargit cruore: talis in cælum exilit
Harundo, Geticâ iuſſa dimitti manu,
Aut quam Cydon excuſſit: inferiùs tamen
Et tela fugient. truncus in pontum cadit,
In ſaxa ceruix: funus ambobus iacet.
Reſiſtite, inquit, non furor mentem abſtulit.
Furore grauiùs iſtud atque irâ, malum eſt.
In me iuuat ſæuire. vix peſtem indicat,
Et ſæuit, artus ipſe dilacerat ſuos,
Et membra vaſtâ carpit auellens manu:
Exuere amictus quærit: hoc ſolum Herculem
Non poſſe vidit: trahere conatus tamen,
Et membra traxit: corporis palla horridi
Pars eſt, & ipſa veſtis immiſcet cutem.
Nec cauſa diræ cladis in medio patet:
Sed cauſa tamen eſt, vixq́ ſufficiens malo.
Nunc ore terram languidus prono ferit,
Nunc poſcit vndas; vnda non vincit malum;
Et nota quærit litora, & pontum occupat.
Famularis illum retinet errantem manus,
O ſortem acerbam, fuimus Alcidæ pares.
Nunc puppis illum litore Euboico refert,
Auſterq́ lenis pondus Herculeum rapit.
DE. *Deſtituit animus membra, nox oculos premit:*
Quid anime ceſſas? quid ſtupes factum ſcelus?
Gnatum repoſcit Iuppiter, Iuno æmulum,
Reddendus orbi eſt: quod poteſt reddi, exhibe.
Eat per artus enſis exactus meos.
Sic ſic agendum eſt? tam leues pœnas manus
Tantis repoſcit? tolle fulminibus ſocer

827 *Trahere conatus tamen.* Ouidius lib. 9. Metamorph.
Qua trahitur trahit illa cutem, (fœdumq́ relatu)
Aut hæret mẽbris fruſtrà tentata reuelli,
Aut laceros artus & grandia detegit oſſa.

832 *Nunc ore terram.* Sophoc. in Trachin.
—— πολλὰ μὲν πέδοι χθονὶ
ῥίπτων ἑαυτὸν ——

833 *Vnda non vincit malum.* Hyginus, in Parerg. Herculis, de hac re ait: cùm ſe in flumen conieciſſet vt ardorem exſtingueret, maior flamma exibat.

839 *Nox oculos premit.* Virgilius:
Olli dura quies oculos & ferreus vrget
Somnus, in æternam clauduntur lumina noctem.
Horatius lib. 1 carm.
Iam te premet nox, fabulæq́ manes.

Digitized by Google

Nurum ſceleſtam: nec leuì telo manus
Armetur: iſtud fulmen exſiliat polo,
Quo, ni fuiſſet genitus Alcides tibi,
Hydram cremaſſes: peſtem vt inſolitam feri,
Et vt nouercâ peius iratâ malum:
Emitte telum; quale in errantem priùs
Phaëthonta miſſum eſt. perdidi erepto Hercule
Et ipſa populos. quid rogas telum deos?
Iam parce ſocero. coniugem Alcidæ, necem
Optare pudeat: hæc erit voto manus.
A me petatur. occupa ferrum ocyùs.
Cur? deme ferrum. quicquid in mortem trahit,
Telum eſt abundè. rupe ab ætheriâ ferar.
Hæc, hæc renatum prima quæ poſcit diem,
OEta eligatur: corpus hinc mitti placet.
Abrupta cautes ſcindat, & partem mei
Ferat omne ſaxum, pendeant laceræ manus,
Totumq; rubeat aſperi montis latus.
Leuis vna mors eſt: leuis, at extendi poteſt.
Eligere neſcis anime cui telo incubes.
Vtinam eſſet, vtinam fixus in thalamis meis
Herculeus enſis: huic decet ferro immori.
Vna perire dextera nobis ſat eſt?
Coite gentes, ſaxa & incenſas faces
Iaculetur orbis, nulla nunc ceſſet manus:
Corripite tela, vindicem veſtrum abſtuli.
Impunè ſæui ſceptra iam reges gerent,
Impunè iam naſcetur indomitum malum.
Reddentur aræ cernere aſſuetæ hoſtiam
Similem colenti. ſceleribus feci viam.
Ego vos tyrannis, regibus, monſtris, feris,
Sæuisq; rapto vindice, oppoſui deis.
Ceſſas Tonantis ſocia? non ſpargis facem
Imitata fratrem, & mittis ereptam Ioui,
Meq; ipſa perdis? laus tibi erepta inclita eſt,
Ingens triumphus: æmuli Iuno tui
Mortẽ occupaui. NV. *quid domũ impulſam trahis?*
Erroris iſtuc omne quodcunque eſt nefas.
Haud eſt nocens, quicunq; non ſponte eſt nocẽs. "
DE. *Quicunque facto ignoſcit, & parcit ſibi,*
Errare meruit, morte damnari placet.
NVT. *Nocens videri qui petit, mortem cupit.*
DE. *Mors innocentes ſola deceptos facit.*
NVT. *Titana fugies?* DE. *ipſe me Titan fugit.*

NV. *Vi-*

846 *Nec leui telo.* fulminum alia grauiora, leuiora alia. illius generis eſt, quo Phaëthon & Gygantes interemti leguntur: iſtius, quo Semele combuſta fuit. Ouid. 3. Metam.

Nec quo centimanũ deiecerat igne Typhoea
Nũc armatur eo, nimiũ feritatis in illo eſt:
Eſt aliud leuius fulmẽ, cui dextra Cyclopũ
Sæuitiæ flãmæq; minus, minus addidit iræ:
Tela ſecunda vocant ſuperi.

huc reſpexit Seneca tum hic, tum in Thyeſte, ita ſcribens:

Manuq; nõ qua tecta & immeritas domos
Telo petis minore: ſed qua montium
Tergemina moles cecidit, & qui montibus
Stabant pares Gygantes, hæc arma expedi.

vbi Tergemina moles dicitur, Olympus, Oſſa, & Pelius.

851 *Emitte telum.* fulmen vocat telũ Græcorum imitatione. ſic Herodotus: βέλος ἐνέσκηψε θεός. Sophocles:

—— ἐγκατάσκηψον βέλος
πάτερ κεραυνοῦ ——

inuenias ſimile quid apũd Virgil. 9. Aeneid.

857 *Quicquid in mortem trahit telum eſt abundè.* etiam quoad verbi ſignificationem. in ſcheda quadam fragmentorum Iuriſconſultorum ſcriptum habetur: Teli appellatione non tantùm ferrum continetur; ſed omne quod nocendi cauſa portatur. Sic Caius lib. 1. ad leg. 12. tab. Teli, inquit, appellatione & ferrum, & fuſtis, & lapis, & denique omne quod nocendi cauſa habetur, ſignificatur. l. 233. §. fin. D. de verbor. ſignif. Attius, in Chryſippo: Neque quiſquam à telis vacuus, ſed vti cuique obuiam fuerat, ferrum alius, alius ſaxum raudémve. Virgilius lib. 7. Aeneid.

—— *quod cuique repertum*
Rimanti telum ira facit.

Telorum genera proſequuntur Leo Imp. in lib. τῶν τακτικῶν, Alexander ab Alexand. li. 6. genial. dierum. cap. 2. Lazius commentar. Reip. Rom. lib. 4. Vegetius, Valturius, & ceteri militaris rei ſcriptores: & Crinitus de honeſt. diſcipl. lib. 13. c. 6. & lib. 19. c. 2.

867 *Herculeus enſis.* ſumtum à Virgilio, qui ab Aenea in Eliſæ thalamis enſem relictum fingit, quo Dido ſeipſam interemit. vnde Ouidius:

Præbuit Æneas & cauſam mortis & enſem,
Ipſa ſua Dido concidit vſa manu.

875 *Similem colenti.* propter Buſirim hoc dicit. 878 *Facem.* m. ſ. libri plurium numero *faces.* 884 *Haud eſt nocens, quicumque haud ſponte eſt nocens.* omne enim, vt inquiunt Theologi, delictum voluntarium eſt. vnde & Sophocles:

—— ἀμφὶ τοῖς σφαλεῖσι μὴ ἐξ ἑκουσίας,
ὀργὴ πέπειρα ——

Digitized by Google

NV. *Vitã relinques miſera?* DE. *vt Alcidẽ ſequar.*
NV. *Supereſt, & auras ille cæleſtes trahit.*
DE. *Vinci Hercules cùm potuit, hinc cœpit mori.*
NV. *Natum relinques , fataq́ abrumpes tua?*
DE. *Quæcunque natum ſepelit, hæc vixit diu.*
NV. *Virum ſequeris?* DE. *prægredi caſtæ ſolent.*
NV. *Si te ipſa damnas, ſceleris te miſera arguis.*
“ DE. *Nemo nocens ſibi ipſe pœnas irrogat.*
NV. *Multis remiſſa eſt vita, quorum error nocens,*
Non dextra fuerat. fata quis damnat ſua?
DE. *Quicunque fata iniqua ſortitus fugit.*
NV. *Hic ipſe Megaram nempe confixam ſuis*
Strauit ſagittis, atque natorum indoles
Lernea flectens tela furibundâ manu
Ter parricida factus, ignouit tamen
Sibi: nam furoris fonte Cyniphio ſcelus
Sub axe Libyco terſit, & dextram abluit.
Quò miſera pergis? quid tuas damnas manus?
DE. *Damnat meas deuictus Alcides manus:*
Fraudem placet punire. NV. *ſi noui Herculem,*
Aderit cruenti forſitan victor mali,
Dolorq́ fractus cedet Alcidæ tuo.
DE. *Exedit artus virus, vt fama eſt, Hydræ:*
Immenſa peſtis coniugis membra abſtulit.
NV. *Serpentis illud virus enectæ autumas*
Haud poſſe vinci, qui malum & viuum tulit?
Eliſit Hydram, dente cùm infixo ſtetit
Media palude victor, effuſo obrutus
Artus veneno. ſanguis hunc Neſſi opprimet,
Qui vicit ipſas horridi Neſſi manus?
“ DE. *Fruſtrà tenetur ille, qui ſtatuit mori.*
Proinde lucem fugere decretum eſt mihi.
Vixit ſatis, quicunque cum Alcide occidit.
NV. *Per has aniles ecce te ſupplex comas,*
Atque vbera iſta pænè materna obſecro,
Depone tumidas pectoris læſi minas,
Mortisq́ diræ expelle decretum horridum.
DE. *Quicunque miſero fortè diſſuadet mori,*
Crudelis ille eſt. NV. *interim pœna eſt mori.*
DE. *Sed ſæpe donum.* NV. *in pluribus veniæ fuit.*
Defende ſaltem dexteram infelix tuam:
Fraudisq́ facinus eſſe, non nuptæ ſciat.
DE. *Defendar illic, inferi ſoluent ream.*
A me ipſâ damnor: purget has Pluto manus.

890 *At Alcidem ſequar.* ita vulgò legitur: o. v. l. habent *vt a. ſ.*

894 *Quæcunque natum ſepelit.* vt ego, quæ eo ipſo quod Herculem occidi, filium quoque meum interemi. ille enim paterno præſidio orbatus, viuere non poterit. locus eſt difficilis, & mihi de mendo ſuſpectus.

899 *Facta quis damnat ſua?* malo cum membranis legere *fata*, quam *facta.* tribuit enim Herculis necem fatali neceſſitati; quæ quia (ſic illi opinabantur) euitari non potuerit; immeritò ſibi imputet Deianeira ſe fatis viam aperuiſſe. eò ſpectat quod inf. dicitur:
Ignoſce fatis, error à culpa vacat.
quod ſatis probat proximè ſequẽs verſiculus;
Quicumque fata iniqua ſortitus fugit.

902 *Natorum indolem.* natos ſuos ex Megara. Helleniſmus eſt.

905 *Fonte Cyniphio.* Euripides, in μαινομένῳ, & Seneca in furente Hercule, indicant hanc cædem non fonte Cyniphio, qui iuxta Iouis Ammonis eſt; ſed Athenis Herculem expiaſſe.

922 *Vixit ſatis.* Ego hunc verſum adhuc Deianiræ; ſequẽtem demum nutrici tribuo: ſic,
Vixit ſatis, &c.
NVT. *Per has aniles*, &c.

928 *Interim pœna eſt mori.* fortè legendũ: *Interim pœna eſt mora.* ſic Ouidius cecinit;
Morsq́ minùs pœna quàm mora mortis habet.
qua de re ſcripſi Troad. actu 4. num. 996.

Stabo ante ripas immemor Lethe tuas,
Et vmbra triſtis coniugem excipiam meum.
Sed tu, nigrantis regna qui torques poli,
Para laborem. ſcelera quæ quiſque auſus eſt:
Hic vicit error. Iuno non auſa Herculem eſt
Eripere terris. horridam pœnam para.
Siſiphia ceruix ceſſet, & noſtros lapis
Impellat humeros. me vagus fugiat latex,
Meamq; fallax vnda decipiat ſitim.
Merui manus præbere turbinibus tuis,
Quæcunque regem Theſſalum torques rota.
Effodiat auidus hinc & hinc vultur fibras.
Vacet vna Danais: has ego explebo vices.
Laxate manes. recipe me comitem tui
Phaſiaca coniux, peior hæc, peior tuo
Vtroque dextra eſt ſcelere; ſeu mater nocens,
Seu dira ſoror es: adde me comitem tuis
Threicia coniux ſceleribus: gnatam tuam
Althæa mater recipe: nunc veram tuam
Agnoſce prolem. quid tamen tantum manus
Veſtræ abſtulerunt? claudite Elyſium mihi,
Quæcunque fidæ coniuges nemoris ſacri
Lucos tenetis: ſi qua reſperſit manus
Viri cruore, nec memor caſtæ facis
Stricto cruenta Belias ferro ſtetit;
In me ſuas cognoſcat & laudet manus:
In hanc abire coniugum turbam libet.
Sed & illa fugiet turba tam diras manus.
Inuicte coniux, innocens animus mihi,
Sceleſta manus eſt: prò nimis mens credula!
Prò Neſſe fallax! namque ſemiferi dolis
Auferre cupiens pellici, eripui mihi.
Recede Titan; tuq; quæ blandâ tenes
In luce miſeros, vita caritura Hercule.
Lux vilis iſta eſt. exigam pœnas tibi,
Reddamq; vitam. fatáne extendam mea?
Mortemq; coniux in tuas ſeruem manus?
Virtúſne ſupereſt aliqua? armata & manus
Intendere arcum tela miſſurum valet?
An arma ceſſant, teq; languenti manu
Non audit arcus? ſi poteſt telum dare
Animoſa coniux, dexteram expecto tuam.
Mors differatur: frange vt inſontem Licham,
Alias in vrbes ſparge, & ignotum tibi

940 *Siſyphia ceruix ceſſet.* Sic Propert. *Siſyphe mole vaces.*

950 *Seu dira ſoror es.* Medeam alloquitur. ideo malè, qui *es* in *eſt* mutarunt.

951 *Threicia coniux.* Procne.

952 *Nunc veram tuam agnoſce prolem.* Similiter Deianira apud Naſonem;

Tu quoq; cognoſces ni me Meleagre ſororē. vtpote quæ ſtuduerim tibi ſcelere ſimilis eſſe. Meleager auunculos; Althæa, filium; Deianeira, maritum, & proinde, vt dixi ſuperiùs, filium ſuſtulit.

969 *Fatáne extendam mea?* hoc verſu plerique m. ſ. *extendo*, ſequenti verò *ſeruo* habent. item paulo pòſt; *timuit manus*, pro *tremuit.* poſtremo, *dextera parcunt tua*, non verò, *parcant.*

Emitte

Digitized by Google

Emitte in orbem. perde vt Arcadiæ nefas,
Et quicquid aliud reſtitit, ab illis tamen
Coniux rediſti. HYL. *parce iam mater precor,*
Ignoſce fatis, error à culpâ vacat. "
DE. *Si vera pietas, Hylle, quærenda eſt tibi,*
Iam perime matrem. pauida quid tremuit manus?
Quid ora flectis? hoc erit pietas ſcelus.
Ignaue dubitas? Herculem eripui tibi.
Hæc, hæc peremit dextra; cui debes patri
Auum Tonantem: maius eripui decus,
Quàm in luce tribui. ſi tibi ignotum eſt nefas,
A matre diſce. ſeu tibi iugulo placet
Merſiſſe ferrum, ſiue maternum libet
Inuadere vterum; mater intrepidum tibi
Præbebit animum. non erit totum ſcelus
A te peractum. dexterâ ſternar tuâ,
Sed mente noſtrâ. gnatus Alcidæ times?
Ita nulla peragas iuſſa: nec peragens mala
Erres per orbem. ſi qua naſcetur fera,
Referas parentem. dexteram intrepidam para.
Patet ecce plenum pectus ærumnis: feri.
Scelus remitto. dexteræ parcunt tuæ
Eumenides ipſæ. verberum crepuit ſonus.
Quænam iſta torquens angue vipereo comam
Temporibus atras ſquallidis pinnas quatit?
Quid me flagrante dira perſequeris face
Megæra? pœnas poſcit Alcides? dabo.
Iámne inferorum, diua, ſedêre arbitri?
Sed ecce diras carceris video fores.
Quis iſte ſaxum immane detritis gerit
Iam ſenior humeris? ecce iam vectus lapis
Quærit relabi. membra quis præbet rotæ?
Hic ecce pallens dira Tiſiphone ſtetit,
Cauſam popoſcit: parce verberibus precor,
Megæra, parce, ſuſtine Stygias faces.
Scelus eſt amoris. ſed quid hoc? tellus labat,
Et aula tectis crepuit. exceſſit minax
Vnde iſte cœtus? totus in vultus meos
Decurrit orbis, hinc & hinc populi premunt,
Totusq́ poſcit vindicem mundus ſuum.
Iam parcite vrbes. quò fugam præceps agam?
Mors ſola portus. dabitur ærumnis locus.
Teſtor nitentis flammeam Phœbi rotam,
Superosq́ teſtor, Herculem terris adhuc

1005 ***Iámne inferorum diua ſedêre arbitri.*** Iudex ſententiam ſedens ferebat, ſiue pro tribunali, ſiue de plano ſella extra ordinem poſita iudicabat. quod apud inferos etiam à trucibus illis quæſitoribus obſeruari Seneca indicat, imitatus Propertium, cuius ſunt hæc:

Aut ſi quis poſita iudex ſedet Æacus vrna,
In mea ſortita iudicet oſſa pila.
Aſſideant fratres iuxta Minoida ſellam,
Eumenidum intento turba ſeuera foro.

1012 *Suſtine.* contine paulisper. Ouid.

Sæpè Iouem vidi, cùm iam ſua mittere vellet
Fulmina, thure dato, ſuſtinuiſſe manũ.

1016 ***Fremunt.*** o.v.l. habent ***premunt.*** nec malè.

Digitized by Google

1032 *Calliopæ genus.* Phanoclem, Apollonium, Aſclepiadem, & Virgilium ſequitur, qui Orpheum Calliopæ filium faciunt.
1033 *Æternum fieri nihil.* Anicius Boëtius lib. 2. de conſolat. philoſoph.

Conſtat, æterna poſitumq́ lege eſt
Vt conſtet genitum nihil.

1034 *Illius ſtetit ad modos.* idem Boëtius lib. 3. eiuſdem operis:

Quondam funera coniugis
Vates Threicius gemens,
Poſtquam flebilibus modis,
Siluas currere mobiles,
Amnes ſtare coëgerat.

1039 *Geten, Hebrum.* Claudianus in præfat. lib. 2. de raptu Proſerp.

Vix auditus erat, vēti ſternūtur & vndæ,
Pigrior aſtrictus torpuit Hebrus aquis.

1047 *Centauris obitum ferens.* tres lib. ſcripti, & Badiana editio habent; *Centauros obiter ferens.* vtriuſque lectionis perſpicua eſt ſententia. 1048 *Et iuxta Rhodope ſtetit, Laxata niue cantibus.* Claudianus:

Porrexit Rhodope ſitientes carmina rupes,
Excuſſit gelidas pronior Oſſa niues

1050 *Quercum fugiens ſuam.* quibuſdam arboribus pagani vnam ſingulis Dryadem præeſſe credebant, quarum mors ab arboris eius fato dependeret, vt teſtis eſt Ouidius in Metamorph. non vno loco.
1055 *Marmaricus.* ſic,

Et ſua Marmaricos cogit iuga ferre leones,

inquit Nemeſianus, in eclogis; qui non vixit ſub Auguſto, vt ſtultè Diomedes Guidalottus, in comment. in Nemeſian. & Calpurnium, exiſtimauit, ſed diu poſtea, vt rectè Crinitus tradidit.
1056 *Damæ trepidant lupos.* Claudianus:

Securum blandi leporem fouēre Moloſſi,
Vicinumq́ latus præbuit agna lupo,
Concordes varia ludunt cū tigride damæ.

Primum Claudiani carmen Boëtius, his verbis, expreſſit,

Nec viſum timuit lepus
Iam cantu placidum canem.

1059 *Per Tænarias fores.* Moſchus Siculus, in eclogis:

—— εἰ δυνάμην τι,
ὡς Ὀρφεὺς καταβὰς ποτὶ τάρταρον, ὥς ποκ' Ὀδυσσεύς,
ὡς πάρος Ἀλκείδας, κἠγὼ τάχ' ἂν ἐς δόμον ἦλθον
Πλουτέος ——

Virgilius:

Tænarias etiam fauces, alta oſtia Ditis,
Et caligantem nigra formidine lucum
Ingreſſus, maneſq́ adiit regēq́ timendum.

Ouid. 12. Metamorph.

Ad Styga Tænaria eſt auſus deſcendere porta.

Moritura linquo. HYL. *fugit attonita, hei mihi,*
Peracta iam pars matris eſt: ſtatuit mori.
Nunc noſtra ſupereſt, mortis auferre impetum.
O miſera pietas? ſi mori matrem vetas;
Patri es ſceleſtus: ſi mori pateris tamen;
In matre peccas. ſurgit hinc illinc nefas.
Inhibenda tamen eſt: pergam, & eripiam ſcelus.

CHORVS.
Choriambici.

Verum eſt, quod cecinit ſacer
Threſſæ ſub Rhodopes iugis,
Tangens Threiciam chelym,
Orpheus, Calliopæ genus;
Æternum fieri nihil.
Illius ſtetit ad modos
Torrentis rapidi fragor,
Oblitusq́ ſequi fugas
Amiſit liquor impetum:
Et, dum fluminibus mora eſt,
Defeciſſe putant Geten
Hebrum Biſtones vltimi.
Aduexit volucres nemus,
Et ſiluâ reſidens venit;
Aut, ſi quâ aëra peruolat,
Auditis vaga cantibus
Ales deficiens cadit.
Abrupit ſcopulos Athos,
Centauris obitum ferens,
Et iuxtà Rhodope ſtetit
Laxatâ niue cantibus.
Et quercum fugiens ſuam,
Ad vatem properat Dryas.
Ad cantus veniunt ſuis
Ipſæ cum latebris feræ.
Iuxtaq́ impauidum pecus
Sedit Marmaricus leo:
Nec damæ trepidant lupos:
Et ſerpens latebras fugit,
Tunc oblita veneni.
Quin per Tænarias fores,
Manes commonitos adit:
Mœrentem feriens chelym,
Cantu tartara flebili

Et

Digitized by Google

Et triſtes Erebi deos
Mouit, nec timuit Stygis
Iuratos ſuperis lacus.
Hæſit non ſtabilis rota
Victo languida turbine.
Increuit Tityi iecur,
Dum cantus volucres tenet.
Audito quoque nautta
Inferni ratis æquoris
Nullo remigio venit.
Tunc primùm Phrygius ſenex
Vndis ſtantibus immemor
Excuſſit rabidam ſitim,
Nec pomis adhibet manus.
Sed cùm linqueret inferos
Orpheus carmina fundens;
Et vinci lapis improbus,
Et vatem potuit ſequi.
Conſumtas iterum deæ
Supplent Eurydices colos.
Sed dum reſpicit immemor,
Nec credens ſibi redditam
Orpheus Eurydicen ſequi;
Cantus præmia perdidit:
Quæ nata eſt iterum perit.
Tunc ſolamina cantibus
Quærens flebilibus modis,
Hæc Orpheus cecinit Getis.
Leges in ſuperos datas,
Et qui tempora digerens,
Quattuor præcipitis Deus
Anni diſpoſuit vices,
*Nulli non auidas * polo*
Parcas ſtamina nectere.
Quod natum eſt, poterit mori.
Vati credere Thracio
Deuictus iubet Hercules.
Iam iam legibus obrutis
Mundo cùm veniet dies;
Auſtralis polus obruet

Caſſius Parmenſis, in Orpheo:
Auſus & ire viam mortalibus incōceſſam
Pœnarũ oblitos demulſit carmine manes.

1066 *Hæſit non ſtabilis rota Victo languida turbine.* Virgilius:
Atque Ixionei vento rota conſtitit orbis.
Ouidius:
—— ſtupuitq́ Ixionis orbis.
Boëtius Seuerinus:
Non Ixioneum caput
Velox præcipitat rota.

1069 *Dum cantus volucres tenet.* Ouid.
Nec carpſêre iecur volucres.
Boëtius:
Vultur, dum ſatur eſt modis,
Non carpſit Tityi iecur.

1070 *Nauita.* Charon, qui Sanctij mei, hominis doctiſſimi, iudicio eſt à χάρωπος dictus. Natalis à χαίρω deducit. Ego Aegyptium nomen eſſe cenſeo. nam Aegyptij portitorem ſic appellant, vt docet Caietanus, & alij quidam. Vnde videntur Græcis dicta χαρώνεια, quaſi Charontis oſtia & portus, quę Romani Deorum Manium ſeu inferorum oſtia appellabant.

1073 *Phrygius ſenex.* Tantalus. Ouid.
—— nec Tantalus vndam
Captauit refugam ——
Boëtius:
Et longa ſite perditus
Spernit flumina Tantalus.

1087 *Quæ nata eſt.* o.v.l. habent; *quæ data eſt.* non placet.

1097 *Quod natum eſt, poterit mori.* Seneca ſenior, in epiſtolis, ait: Cui naſci contigit, reſtat mori. Item: Lex vetus eſt, quæ iubet naſci & mori.

1098 *Vati credere Thracio.* hoc epithetum Orpheo Phanocles, Ouidius, Virgilius & Claudianus tribuunt. De Orpheo ἀλληγορικῶς iſta Feſtus Auienus:
Threicius quōdã vates fide creditur canora
leg. *colo.* *Mouiſſe ſenſus acrium ferarum,*
Atque amnes tenuiſſe vagos ——
Et ſurda cantu concitaſſe ſaxa:
Suauiſonosq́ modos teſtudinis arbores ſecuta
Vmbram feruntur præbuiſſe vati.
Sed placidis hominum dictis fera corda mitigauit,
Doctaq́ vitam voce temperauit,
Iuſtitiã docuit, cætu quoq́ cōgregauit vno,
Moresq́ agreſtes expoliuit Orpheus.

Quic- hunc Orphea Ariſtoteles & Cicero fuiſſe negant. At Arnobius etiã ſcripſiſſe teſtatur li. 5. contra gentes ita ſcribens: Libros ſumant Threicij vatis, quos eſſe memorant antiquitatis diuinæ, hic Arnobij locus me admonet alterius apud eundẽ loci, qui hunc, aliquot lineis interpoſitis, pręcedit: quem adſcribam, vt emendari debet. eſt autem huiuſmodi: Sitienti ardori oggerit potionem cinnum, cyceonem quem nuncupat Græcia.

Digitized by Google

Quicquid per Libyam iacet,
Et ſparſus Garamas tenet:
Arctous polus obruet,
Quicquid ſubiacet axibus,
Et ſiccus boreas ferit:
Amiſſum trepidus polo
Titan excutiet diem.
Cæli regia concidet,
Certos atque obitus trahet,
Atque omnes pariter deos
Perdet mors aliqua, & chaos.
Et mors fata nouiſſima
In ſe conſtituet ſibi.
Quis mundum capiet locus?
Diſcedet via tartari,
Stratis vt pateat polis?
An quod diuidit æthera
A terris ſpacium, ſat eſt,
Et mundi nimium malis?
Quis tantum capiet nefas
Fati? quis ſuperis locus?
Pontum, ſidera, tartara,
Regna vnus capiet tria.
Sed quis non modicus fragor
Aures attonitas mouet?
Eſt, eſt Herculeus ſonus.

ACTVS QVARTVS.

Trimetri & Anapæſtici.

HERCVLES. CHORVS.

HER. *Conuerte Titan clare anhelantes equos,*
Emitte noctem, pereat hic mundo dies,
Quo moriar: atra nube inhorreſcat polus.
Obſtet nouercæ. nunc pater cæcum chaos
Reddi decebat: hinc & hinc compagibus
Ruptis vterque debuit frangi polus.
Quid parcis aſtris? Herculem amittis pater.
Nunc parte in omni Iuppiter ſpecta poli:
Ne quis gigas Theſſalica iaculetur iuga,
Et fiat Othrys pondus Encelado leue.
Laxabit atri carceris iam iam fores
Pluton ſuperbus, vincula excutiet patri,
Cælumq́ reddet. ille, qui, pro fulmine

Tuisq́

pro *cynum* repoſui *cinnū*. cinnus apud veteres, teſte Nonio, potionis genus eſt ex multis liquoribus confectum. de cyccone Clemens Alexandrinus ἐν τῷ προτρεπτικῷ inquit: ξενίσασα ἡ Βαυβὼ τὴν Δηὼ ὀρέγει κυκεῶνα αὐτῇ.

1103 *Libyam*. Africam, quam ſic antiqui vocabant. ſic accipe Pompeiorum epitaphia quæ ſequuntur:

Magne premis Libyam, fortes tua pignora nati
Europam atque Aſiam, nomina quanta iacent? Item:
Membra pater Libyco poſuit malè tecta ſepulcro, &c. Item:
Diuerſis iuuenes Aſia atque Europa ſepulcris
Diſtinet, infida Magne iaces Libya.

Varro Attacinus de Pompeio Magno, Catone Vticenſi, & quodam Licino:

Litore diuerſo Libyæ, clariſſima quondam
Nomina, vix vllo condita ſunt tumulo
Magnus, & humano maior Cato, qui procul à te
Aſpicit, heu, cineres Roma iacere ſuos.
Marmoreo Licinus tumulo iacet, at Cato paruo,
Pompeius nullo. credimus eſſe Deos?

1107 *Siccus boreas*. ſic Lucanus:

Pigro bruma gelu ſiccíſque aquilonibus hærens.

boreas enim idem qui aquilo.

1131 *Atra nube*. in v.l. *nube atra* legitur.

1136 *Partem in omnem*. cùm in omnibus m.ſ. & in pleriſq; impreſſis lib. legatur; *Nunc parte in omni Iuppiter ſpecta poli*. ſunt qui reponant; *Nunc partem in omnem Iuppiter ſpecta poli*. idq́; aiunt ſe facere propter verſiculum hunc; *Nunc parte ab omni genitor iratus tona* qui tamē faceret vt ego mallem legere, *Nunc parte ab omni Iuppiter ſpecta poli*.

1137 *Gigas*. Gigantomachiam alibi perduellium conatibus accommodaui. poſſet etiam plebeiorum cōtra optimates bellis applicari. Iouis enim filij à Pindaro diuites ac nobiles dicuntur; & Deorum plerique Iouis filij fuerunt, & Iuppiter Diuûm pater à bono poëta vocatur. Terræ filij homines viles & ignobiles appellantur à Cicerone. Minucius quoque, in Octauio, ait: Ignobiles & ignotos, terræ filios nuncupamus. Porró gigantes dicti videntur παρὰ τὸ ἐκ γῆς ἰέναι, quòd è terra exiuerint.

1138 *Othrys*. non ſic Othrym dixit, quaſi putet ſub eo Enceladum oppreſſum iacere: ſed exempli cauſá, quia præcedenti carmine dixerat,

Ne quis gigas Theſſalica iaculetur iuga.

1140 *Patri*. Saturno hoc Ioui apud Claudian. lib. I de raptu Proſerp. Pluto minatur:

—— patefacta ciebo
Tartara, Saturni veteres laxabo catenas.

Digitized by Google

Tuiſq; facibus, natus in terris eram,
Ad Styga reuertor. ſurget Enceladus ferox,
Mittetq;, quo nunc premitur, in ſuperos onus.
Regnum omne genitor ætheris dubium tibi
Mors noſtra faciet. antequam ſpolium tui
Cælum omne fiat; conde me totâ pater
Mundi ruinâ: frange, quem perdis polum.
CH. *Non vana times nate Tonantis,*
Iam Theſſalica Pelion Oſſa
Premet, & Pindo congeſtus Athos
Nemus ætheriis inſeret aſtris.
Vincet ſcopulos inde Typhoeus,
Et Tyrrhenam feret Inarimen.
Feret Ætnæos inde caminos,
Scindetq; latus montis aperti,
Nondum Enceladus fulmine victus.
Iam te cæli ſigna ſequentur.
HER. *Ego, qui relictâ morte, contemta Styge,*
Per media Lethes ſtadia cum ſpolio redi,
Cùm penè trepidus excidit Titan equis:
Ego, quem deorum regna ſenſerunt tria,
Morior: nec vllus per meum ſtridet latus
Tranſmiſſus enſis. haud meæ telum necis
Saxum eſt, nec inſtar montis abrupti latus,
Aut totus Othrys. non truci vultu Gigas,
Pindo cadauer obruit toto meum.
Sine hoſte vincor: quodq; me torquet magis,
(*O mi-*

1155 *Inarimen.* poſt Virgilium omnes Latini poëtæ hoc vſurparũt. Virgilius à multis reprehẽſus fuit. & quę Nicolaus Erythręus in indice Virgiliano adfert, talia ſunt, ipſa vt magis defenſoribus indigeant, quàm Maronem defendant. quid, quęſo, ſimile habet Inalpinus cum Inarimis? hoc proprium, illud appellatiuum eſt. quæ terrarum portio Inalpes, aut Inalpinia dicitur? at duo hæc vt ſint ſimilia, illud neceſſe fuerit.

1160 *Per media Lethes ſtadia.* ſic in o.v.l. legitur, nec ſenſus ratio, nec carminis natura repugnat, quin hoc amplectamur. ſcanſio erit iſta;

- ◡ ◡ Per mediv - a Le - ◡ ◡ thes ſtadiv - a cum ◡ ◡ - ſpolio ◡ - redij.

nam *redij* contrahetur, quemadmodum in hoc verſu;

Et fata vici morte contemta redij.

Iam Lethes ſtadia dixit, ſicut Claudianus Erebi ſpacia,

—— qui paſcua mandunt
Cocyti, ſpaciiſq; Erebi nigrantibus errant.

alludens ad immenſum illud inane in quo inferos ſtatuebant.

1163 *Nec vllus per meum ſtridit latus.* querela hæc Herculis magna ex parte à Sophocle in Trachiniis deſumta fuit. ait ille:

κοὐ ταῦτα λόγχη πεδιὰς, οὔθ' ὁ γηγενὴς
στρατὸς γιγάντων, οὔτε θήρειος βία,
οὔθ' Ἑλλὰς, οὔτ' ἄγλωσσος, οὔθ' ὅσην ἐγὼ
γαῖαν καθαίρων ἱκόμην, ἔδρασέ πω.
γυνὴ δὲ, θῆλυς οὖσα, κοὐκ ἀνδρὸς φύσιν,
μόνη με δὴ καθεῖλε φασγάνου δίχα.

quæ carmina ſic Cicero 2. Tuſculan. vel potiùs Attius reddidit:

Hos non hoſtilis dextra, non terra edita
Moles Gigantũ, non biformato impetu *
* *Centaurus ictus corpori inflixit meo,*
Non Graia vis, non barbara vlla immanitas,
Non ſæua terris gens relegata vltimis,
Quas peragrans vndiq; omnem hinc feritatẽ expuli:
Sed feminea vir, feminea interimor manu.

Nihil autem obſtat quo minùs eadem opera ex eodem etiam libro reliquos etiam verſus adſcribam, Sophocleis quibus reſpondent, appoſitis, quo faciliùs vnuſquiſque poſſit illos cum Græcis conferre; vt meo labore, quãtum in me quidem, aliorum labori conſulatur. Cicero ait:

O multa dictu grauia, perpeſſu aſpera,
Quæ corpore exantlaui, atque animo pertuli.

Sophocles:

ὦ πολλὰ δὴ καὶ θερμὰ, καὶ λόγῳ κακὰ,
καὶ χερὶ καὶ νώτοισι μοχθήσας ἐγώ.

Cicero:

Nec mihi Iunonis terror implacabilis,
Nec tantum inuexit triſtis Euryſtheus mali,
Quantum vna vecors Oenei partu edita.
Hæc me irretiuit veſte furiali inſcium,
Quæ lateri adhærens morſu lacerat viſcera,
Vrgensq; grauiter pulmonum haurit ſpiritus,
Iam decolorem ſanguinem omnem exſorbuit,
Sic corpus clade horribili abſumtum extabuit,
Ipſe illigatus peſte interimor textili.

Sophocles:

κοὔπω τοιοῦτον οὔτ' ἄκοιτις ἡ Διὸς
προὔθηκεν, οὔθ' ὁ στυγνὸς Εὐρυσθεὺς ἐμοὶ,
οἷον τόδ' ἡ δολῶπις Οἰνέως κόρη
καθῆψεν ὤμοις τοῖς ἐμοῖς Ἐρινύων
ὑφαντὸν ἀμφίβληστρον, ᾧ διόλλυμαι.
πλευραῖσι γὰρ προσμαχθὲν, ἐκ μὲν ἐσχάτας
βέβρωκε σάρκας πλεύμονός τ' ἀρτηρίας
ῥοφεῖ ξυνοικοῦν, ἐκ δὲ χλωρὸν αἷμά μου
πέπωκεν ἤδη, καὶ διέφθαρμαι δέμας
τὸ πᾶν, ἀφράστῳ τῇδε χειρωθεὶς πέδῃ.

bona ſunt hæc: ſed aut fallor, aut longè τραγικώτερα iſta Senecæ:

Eheu quis intus ſcorpio, quis feruida
Plaga reuerſus cancer infixus meas

Digitized by Google

Vrit medullas: ſanguinis quondam capax
Tumidi iecur pulmonis arentes fibras
Diſtendit; ardet felle ſiccato iecur,
Totumq́ lentus ſanguinem auexit vapor.
Primum cutem conſumſit: hinc aditus (nefas)
In membra fecit: abſtulit coſtis iecur:
Exedit artus penitus, & totas malum
Hauſit medullas, oſſibus vacuis ſedet:
Nec oſſa durant ipſa; ſed compagibus
Diſcuſſa ruptis mole collapſa fluunt.
Defecit ingens corpus & peſti ſatis
Herculea non ſunt membra.

Cicero:

O nate, verè hoc nomen vſurpa patri,
Ne me occidentem matris ſuperet caritas.
Huc arripe ad me manibus abſtractam piis,
Iam cernam men' an illam potiorem putes.
Perge, aude nate, illacruma patris peſtibus,
Miſerere, gentes noſtras flebunt miſerias.

Sophocles:

ὦ παῖ, γενοῦ μοι παῖς ἐτήτυμος γεγὼς,
καὶ μὴ τὸ μητρὸς ὄνομα πρεσβεύσῃς πλέον.
δός μοι χεροῖν σαῖν αὐτὸς ἐξ οἴκου λαβὼν
εἰς χεῖρα τὴν τεκοῦσαν, ὡς εἰδῶ σάφα
εἰ τοὐμὸν ἀλγεῖς μᾶλλον, ἢ κείνης ὁρῶν
λωβητὸν εἶδος ἐν δίκῃ κακούμενον.
ἴθ' ὦ τέκνον, τόλμησον, οἴκτειρόν τέ με
πολλοῖσιν οἰκτρόν.

quod vltimum interpretatus Cicero,

—— *gentes noſtras flebunt miſerias.*

longiuſculè à Græco receſſit: verum noluit verbum verbo reddere, quod nec fidus interpres curat, vt ex ſequentibus etiam patet.

Cicero:

Heu virginalem me ore ploratum edere,
Quem vidit nemo, vlli ingemiſcentem malo!
Sic feminata virtus afflicta occidit?
Accede nate, aſſiſte, miſerandum aſpice
Euiſceratum corpus lacerati patris.
Videte cuncti ——

at Sophocles:

—— ὅστις ὥστε παρθένος
βέβρυχα κλαίων, καὶ τόδ' οὐδ' ἂν εἷς ποτε
τόνδ' ἄνδρα φαίη πρόσθ' ἰδεῖν δεδρακότα,
ἀλλ' ἀστένακτος αἰὲν ἑσπόμην κακοῖς.
νῦν δ' ἐκ τοιούτου θῆλυς ηὕρημαι τάλας.
καὶ νῦν προσελθὼν στῆθι πλησίον πατρὸς·
σκέψαι δ' ὁποίας ταῦτα συμφορᾶς ὕπο
πέπονθα· δείξω γὰρ τάδ' ἐκ καλυμμάτων·
ἰδοὺ, θεᾶσθε πάντες ἄθλιον δέμας·
ὁρᾶτε τὸν δύστηνον, ὡς οἰκτρῶς ἔχω.

horum verſuum priorem partem Seneca imitatur:

Vnde iſte fletus? vnde in has lacrymæ genas?
Inuictus olim vultus, & nunquam malis
Lacrymas ſuis præbere conſuetus (pudor)
Iam flere didicit. quis dies fletum Herculis,
Quæ terra vidit? ſiccus ærumnas tuli.

ideo apud eundem Hercules furore ſolutus dixerat:

—— *hic durus malis*
Lacrymare vultus neſcit ——

quamuis apud Euripidem ἐν τῷ μαινομένῳ inquiat; innumeris laboribus perfunctus, neque vllum mali genus fugi. —— οὔτ' ἀπ' ὀμμάτων
ἔσταξα πηγάς. οὐδ' ἂν ᾠόμην ποτὲ
εἰς τοῦθ' ἱκέσθαι, δάκρυ' ἀπ' ὀμμάτων βαλεῖν.

Cicero:

—— *tuq́ cæleſtûm pater*
Iace obſecro in me vim coruſcam fulminis.

Sophocles:

ἔνσεισον ὦ 'ναξ, ἐγκατάσκηψον βέλος
πάτερ κεραυνοῦ.

Seneca:

Vnicum fulmen peto, &c.

hanc enim partem noſter poëta latiùs quàm Sophocles, vt & Sophocles fuſiùs Cicerone, tractauit. Cicero:

Nunc nunc dolorum anxiferi torquent vertices.
Nunc ſerpit ardor. ô ante victrices manus!
O pectora! ô terga! ô lacertorum tori!

Sophocles:

ἔθαλψεν ἄτης σπασμὸς ἀρτίως. ὅδ' αὖ
διῆξε πλευρῶν ——

Idem paullo poſtea:

—— διάνυται γὰρ αὖ πάλιν.
ἰὼ ἦκεν. ἐξώρμηκεν. ὦ χέρες, χέρες!
ὦ νῶτα, καὶ στέρν', ὦ φίλοι βραχίονες.

Cicero:

Veſtrône preſſu quondam Nemeæus leo
Frendens efflauit grauiter extremum halitum?
Hæc dextra Lernam tetra mactata excetra
Placauit?

Sophocles:

ὑμεῖς ἐκεῖνοι δὴ καθέσταθ', οἵ ποτε
Νεμέας ἔνοικον βουκόλων ἀλάστορα
λέοντ', ἄπλατον θρέμμα, κἀπροσήγορον
βίᾳ κατειργάσασθε, Λερναίαν θ' Ὕδραν.

quæ quadamtenus Seneca expreſſit:

His ego lacertis ſpolia Nemeæi mali
Eliſa preſſi?

poſtremo quæ Sophocles protulerat in hunc modum:

διφυῆ τ' ἄμικτον ἱπποβάμονα στρατὸν
θηρῶν, ὑβριστὴν ἄνομον ὑπέροχον βίαν,
Ἐρυμάνθιόν τε θῆρα, τόν θ' ὑπὸ χθονὸς
Ἅιδου τρίκρανον σκύλακ' ἀπρόσμαχον τέρας
δεινῆς Ἐχίδνης θρέμμα, τόν τε χρυσέων
δράκοντα μήλων φύλακ' ἐπ' ἐσχάτοις τόποις.
ἄλλων τε μόχθων μυρίων ἐγευσάμην,
κοὐδεὶς τροπαῖ' ἔστησε τῶν ἐμῶν χερῶν.

illa Cicero ſic expreſſit:

—— *hæc bicorporem afflixit manum:*
Erymanthiam hæc vaſtificam abiecit belluam:
Hæc à Tartarea tenebrica abſtractum plaga
Tricipitem eduxit Hydra generatum canem:
Hæc interemit tortu multiplicabili
Draconem, auriferam obtutu obſeruantè arborem.
Multa alia victrix noſtra luſtrauit manus,
Nec quiſquam è noſtris ſpolia cepit laudibus.

Digitized by Google

(O miſera virtus!) ſummus Alcidæ dies
Nullum malum proſternit. impendo, hei mihi,
In nulla vitam facta. prò mundi arbiter,
Superiq́ quondam dextera teſtes meæ!
Prò cuncta tellus! Herculis veſtri placet
Mortem perire? dirus ô nobis pudor!
O turpe fatum! femina Herculeæ necis
Auctor feretur, auctor Alcides quibus?
Inuicta ſi me cadere femineâ manu
Voluere fata; perq́ tam turpes colos
Mea mors cucurrit; cadere potuiſſem hei mihi,
Iunonis odio. feminæ caderem minis,
Sed cælum habentis. Si nimis ſuperis fuit:
Scythico ſub axe genita domuiſſet meas
Vires Amazon. feminæ cuius manu
Iunonis hoſtis vincor? hinc grauior tui
Nouercæ pudor eſt: quid diem hunc letum vocas?
Quid tale tellus genuit iratæ tibi?
Mortalis odia femina exceſſit tua.
Adhuc ferebas eſſe te Alcidæ imparem:
Victa es duobus. pudeat irarum deos,
Vtinam meo cruore ſatiaſſet ſuos
Nemeæa rictus peſtis: aut centum anguibus
Vallatus Hydram tabe pauiſſem meâ.
Vtinam fuiſſem præda, Centauris datus:
Aut inter vmbras vinctus, æterno miſer
Saxo ſederem, ſpolia cùm traxi vltima
Fato ſtupente. tunc ab infernâ Styge
Lucem recepi, Ditis euici moras.
Vbique me mors fugit: vt letho inclito
Fortis carerem. prò feræ victæ! ô feræ!
Non me triformis ſole conſpecto canis
Ad Styga reduxit: non ſub Heſperio polo
Ibera vicit turba paſtoris feri,
Non gemina ſerpens: perdidi mortem, hei mihi,
Toties honeſtam. titulus extremus quis eſt?
CH. *Viden' vt laudis conſcia virtus*
Non Lethæos horreat amnes?
Pudet auctoris, non morte dolet.
Cupit extremum finire diem
Vaſtâ preſſus mole gigantum,
Et montiferum Titana pati,
Rabidæq́ necem debere feræ.
Si tuæ cauſa eſt miſeranda necis:

Quòd

1169 *O miſera virtus.* de hoc Herculis dicto ſunt hæc Dionis hiſtorici lib. 47. ἀπογνοὺς μὲν τὴν σωτηρίαν, ἀπαξιώσας δὲ τὴν ἅλωσιν, ἐς τὸν θάνατον καὶ αὐτὸς κατέφυγε, καὶ ἀναβοήσας τοῦτο δὴ τὸ Ἡράκλειον, ὦ τλῆμον ἀρετὴ, λόγος ἄρ' ἦσθα ἄλλως, ἐγὼ δέ σε ὡς ἔργον ἤσκουν, σὺ δ' ἄρ' ἐδούλευες τύχῃ.

1181 *Sed nimis ſuperis fuit.* ſic priùs legebatur: nos edi curauimus; *Si nimis ſuperis fuit: Scythico, &c.* o. ſcilicet v. l. lectionē amplexi: neque de ea dubitandum quidquam putamus; cuius valde commodior eſt ſententia. defendi tamen poteſt vulgata lectio.

1187 *Femina exceſſit tua.* in v. l. legitur *exſtinxit*: ſed non auſim receptam lectionem reiicere. nam Mogunt. etiam *exceſſit.*

1194 *Victus.* omnes membranæ *vinctus* habent; præter Mogunt. qui, *victus.*

1210 *Monſtriferum.* in antiq. codicibus continetur *montiferum.* nec malè poteſt videri dictum, quia gigantes fulmine icti, iis montibus oppreſſi iacent, quibus ſibi viam in cęlum ſtruxerant. q. m. ſ. *mortifferum.* non probo.

Digitized by Google

Quòd nulla fera eſt, nulluſq́ gigas:
Iam quis dignus necis Herculeæ
Supereſt auctor, niſi dextra tui?
HER. *Eheu quis intus ſcorpius, quis feruidâ*
Plagâ reuerſus cancer infixus meas
Vrit medullas? ſanguinis quondam capax
Tumidi iecur pulmonis arentes fibras
Diſtendit; ardet felle ſiccato iecur;
Totumq́ lentus ſanguinem auexit vapor.
Primam cutem conſumſit: hinc aditus nefas
In membra fecit, abſtulit coſtis latus.
Exedit artus penitus, & totas malum
Hauſit medullas, oßibus vacuus ſedet:
Nec oſſa durant ipſa; ſed compagibus
Diſcußâ ruptis mole collapsâ fluunt:
Defecit ingens corpus, & peſti ſatis
Herculea non ſunt mẽbra. prò quantũ eſt malum,
Quod eſſe vaſtum fateor! ô dirum nefas!
En cernite vrbes, cernite ex illo Hercule
Quid iam ſuperſit. Herculem agnoſcis pater?
His ego lacertis ſpolia Nemeæi mali
Eliſa preßi? tenſus hac arcus manu.
Aſtris ab ipſis detulit Stymphalidas?
His ego citatam greßibus vici feram,
Radiante clarum fronte geſtantem caput?
His fracta Calpe manibus eliſit fretum?
His tot feræ, tot ſcelera, tot reges iacent?
His mundus humeris ſedit? hæc moles mei eſt?
Hæc illa ceruix? has ego oppoſui manus
Cælo ruenti? cuius ô cuſtos manu
Trahetur vltra Stygius? vbi vires priùs
In me? ſepultæ. quid patrem appello Iouem?
Quid per Tonantem vendico cælum mihi?
Iam iam meus credetur Amphitryo pater.
Quæcunque peſtis viſcere in noſtro lates,
Procede, quid me vulnere occulto petis?
Quis te ſub axe frigido pontus Scythes,
Quæ pigra Tethys genuit, aut Maurum premens
Ibera Calpe litus? ô dirum malum!
Vtrúmne ſerpens, ſquallidum criſtâ caput
Vibrans, an aliquod es mihi ignotum malum?
Nunquid cruore es genita Lernææ feræ?
An te reliquit Stygius in terris canis?
Omne es malum, nullumq́. quis vultus tibi eſt?

1232 *Agnoſcis.* antea erat *agnoſcas.* ego ſecutus v. l. *agnoſcis* repoſui.

1233 *His ego lacertis.* ſic Ouid. 9. Metam. *His eliſa iacet moles Nemeæa lacertis.*

1235 *Stymphalidas.* hoc quoque Ouidius poſuerat.

1240 *His mundus humeris ſedit.* Ouid. *Hac cælum ceruice tuli.*

1256 *Omne es malum, nullumq́.* omne, quia quoduis malum te exſuperare ſentio: nullum, quia quid ſis ignoro.

Con-

Digitized by Google

Concede ſaltem ſcire, quo peream malo.
Quæcunque peſtis, ſæua quæcunque es fera;
Palàm timeres. quis tibi in medias locum
Fecit medullas? ecce, direptâ cute
Viſcera manus detexit: vlterior tamen
Inuenta latebra eſt. ô malum ſimile Herculi!
Vnde iſte fletus? vnde in has lachrymæ genas?
Inuictus olim vultus & nunquam malis
Lachrymas ſuis præbere conſuetus (pudor!)
Iam flere didicit. quis dies fletum Herculis,
Quæ terra vidit? ſiccus ærumnas tuli.
Tibi illa virtus; quæ tot eliſit mala,
Tibi ceßit vni. prima, & ante omnes mihi
Fletum abſtuliſti. durior ſaxo horrido,
Et chalybe vultus, & vaga Symplegade
Rictus meos infregit, & lachrymam extulit.
Flentem, gementem, ſumme prô rector poli,
Me terra vidit: quodq́ me torquet magis,
Nouerca vidit. vrit ecce iterum fibras,
Incaluit ardor: vnde nunc fulmen mihi?
CHO. *Quid non poßit ſuperare dolor?*
Quondam Getico durior Hæmo,
Nec Parrhaſio lentior axe,
Sæuo ceßit membra dolori,
Feſſumq́ mouens per colla caput
Latus alterno pondere flectit.
Fletum luctus ſæpe reſoluit.
Sic Arctoas laxare niues,
Quamuis tepido ſidere Titan,
Non tamen audet: vicitq́ faces
Solis aduſti glaciale iubar.

HERCVLES. ALCMENA.

HER. *Conuerte vultus ad meas clades pater.*
Nunquam ad tuas confugit Alcides manus:
Non, cùm per artus Hydra fœcundum meos
Caput implicaret. inter infernos lacus
Poſſeſſus atrâ nocte cum fato ſteti,
Nec inuocaui: tot feras vici horridas,
Reges, tyrannos: non tamen vultus meos
In aſtra torſi. ſemper hæc nobis manus
Votum ſpopondit: nulla propter me ſacro
Micuere cælo fulmina: hic aliquid dies
Optare iußit: primus audierit preces,

1264 *Inuictus olim vultus, & nunquam malis Lachrymas ſuis præbere cõſuetus, (pudor) Iam flere didicit.* hanc lectionem in omnibus ſchedis inueni: niſi quòd pro *ſuis*, malè quædam *ſuas* continebant.

1270 *Durior ſaxo horrido Et chalybe vultus.* monent nonnulli hanc comparationem ſumtam ex Ouidio lib. 14. Metamor. de Anaxarete:
Sæuior illa freto ſurgente cadentib. auſtris,
Durior & ferro, quod Noricus excoquit enſis,
Et ſaxo, quod adhuc viuũ radice tenetur.
Sic Moſchus ἐν τῇ Μεγάρᾳ de Hercule:
πέτρης ὅγ' ἔχων νόον ἠὲ σιδήρου
καρτερὸν ἐν στήθεσι ——
Ennius, Andromacha, vt lego;
Sed quaſi ferrum aut lapis dura eſt.

1283 *Fletum virtus ſæpe reſoluit.* o. v. l. pro *virtus*, habent *luctus*.

1298 *Audierit.* m. ſ. *audiuit.* nil muto.

Idemq́; ſummus. vnicum fulmen peto.
Giganta, crede. non minùs cælum mihi
Aſſerere potui: dum patrem verum puto,
Cælo peperci. ſiue crudelis pater,
Siue es miſericors; commoda gnato manum.
Propera ante mortem, & occupa hanc laudem tibi.
Vel, ſi piget, manusq́; detrectat nefas,
Emitte Siculo vertice ardentes, pater,
Titanas in me; qui manu Pindum ferant,
Aut te, Oſſa; qui me monte proiecto opprimant.
Abrumpe & Erebi clauſtra. me ſtricto petat
Bellona ferro. mitte Gradiuum trucem,
Armetur in me dirus, & frater quidem,
Sed ex nouercâ. tu quoque Alcidæ ſoror
Tantum ex parente, cuſpidem in fratrem tuum
Iaculare Pallas. ſupplices tendo manus
Ad te nouerca; ſparge tu ſaltem, precor,
Telum: perire feminæ poſſum manu.
Iam fracta, iam ſatiata, quid paſcis minas?
Quid quæris vltrà? ſupplicem Alciden vides.
Et nulla tellus, nulla me vidit fera
Te deprecantem: nunc mihi iratâ quidem
Opus eſt nouercâ, nunc tuus ceſſat dolor?
Nunc odia ponis? parcis, vbi votum eſt mori?
O terræ & vrbes? non facem quiſquam Herculi,
Non arma tradet? tela ſubtrahitis mihi?
Ita nulla ſæuas terra concipiat feras
Poſt me ſepultum: nec meas vnquam manus
Imploret orbis: ſi qua naſcetur fera,
Naſcatur alius: vndique infelix caput
Mactate ſaxis: vincite ærumnas meas.
Ingrate ceſſas orbis? excidimus tibi?
Adhuc malis feriſq́; ſuppoſitus fores,
Ni me tuliſſes: vindicem veſtrum malis
Excipite populi: tempus hoc vobis datur,
Penſate merita. mors erit precium omnium.
AL. *Quas miſera terras mater Alcidæ petam?*
Vbi natus, vbinam eſt? certa ſi viſus notat,
Reclinis ecce corde anhelanti æſtuat,
Gemit, peractum eſt. membra complecti vltima
O nate liceat: ſpiritus fugiens meo
Legatur ore: brachia in amplexus cape.
Vbi membra ſunt? vbi illa, quæ mundum tulit,
Stelligera ceruix? quis tibi exiguam tui
Par-

1314 *Pallas.* apud Sophoclem quoque in Trachiniis, Hercules Palladis opē implorat

1328 *Naſcatur alius.* mihi ſimilis: qui illas interimat.

1330 *Ingrate ceſſas orbis?* ſic Sophocles in eadem tragœdia:
——πόθεν ἐστ' ὦ
πάντων Ἑλλάνων
ἀδικώτατοι ἀνέρες, οὓς δὴ
πολλὰ μὲν ἐν πόντῳ,
κατά τε δρία πάντα καθαίρων,
ὠλεκόμαν ὁ τάλας. & quæ ſequuntur.

Digitized by Google

Partem reliquit? HER. *Herculem ſpectas quidem*
Mater, ſed vmbræ ſimile neſcio quid mei
Agnoſce mater: ora quid flectis retro,
Vultumq́ mœrens? Herculem dici tuum
Partum erubeſcis? AL. *quis feram mũdus nouam,*
Quæ terra genuit? quódve tam dirum nefas
De te triumphat? victor Herculis quis eſt?
HER. *Nuptæ iacentem cernis Alciden dolis.*
AL. *Quis tantus eſt, qui vincat Alciden dolus?*
HER. *Quicunque mater feminæ iratæ ſat eſt.*
AL. *At vnde in artus peſtis, aut oſſa incidit?*
HER. *Aditum venenis palla femineis dedit.*
AL. *Vbínam ipſa palla eſt? membra nudata intuor.*
H. *Conſumpta mecũ eſt.* A. *tantáne inuẽta eſt lues?*
HER. *Errare mediis credo viſceribus meis,*
O mater, Hydram; & mille cum lerna feras.
Quæ tanta nubes flamma Sicanias bibit?
Quæ Lemnos ardens? quæ plaga inferni poli,
Vetans flagranti currere in zona diem?
In ipſa me iactate, prò comites, freta,
Mediosq́ in amnes: qui ſat eſt Iſter mihi?
Non ipſe terris maior Oceanus meos
Franget vapores: omnis in noſtris malis
Deficiet humor, omnis areſcet latex.
Quid rector Erebi me remittebas Ioui?
Decuit tenere. redde me tenebris tuis:
Talem ſubactis Herculem oſtende inferis:
Nil inde ducam. quid? times iterum Herculem?
Inuade mors non trepida. iam poſſum mori.
AL. *Compeſce lachrymas ſaltẽ, & ærumnas doma,*
Malisq́ tantis Herculem indomitum refer,
Mortemq́ vince, quod ſoles, vince inferos.
HER. *Si me catenis horridus vinctum ſuis*
Præberet auidæ Caucaſus volucri dapem,
Scythiâ gemente, flebilis gemitus mihi
Non exſtitiſſet. ſi vagæ Symplegades
Vtraque premerent rupe; redeuntis minas
Ferrem ruinæ. Pindus incumbat mihi
Atque Hæmus, & qui Thracios fluctus Athos
Frangit, Tonantis fulmen excipiens Iouis:
Non ipſe ſi in me, mater, hic mundus ruat,
Superq́ noſtros flagret incenſus rogos
Phœbeus axis; degener mentem Herculis
Clamor domaret. mille decurrant feræ,

1358 *Errare.* N. ex vno m. ſ. hunc verſum tranſpoſuit: cui, quia quotquot vidi v. l. vulgatis cõſentientes repugnant, nõ aſſentior.

1367 *Rector Erebi.* Sophocleus etiã Hercules Plutonem inuocat.

1377 *Scythia gementem.* quid ſi legas *gemente*? planè in ſequenti verſu elegantiùs legeretur *excidiſſet.* ſed non quia elegantiùs ſtatim reponendum: quia aliter cuncti libri. nec malè.

Digitized by Google

Pariterq́; lacerent, hinc feris clangoribus
Ætheria me Stymphalis, hinc taurus minax
Ceruice totâ pulſet, & quicquid furit:
Solum quoque ingens ſurgat, hinc illinc fremens,
Artusq́; noſtros durus imminuat dolor;
Sparſus ſilebo. non feræ excutient mihi,
Non arma gemitus: nil, quod impelli poteſt.
AL. *Non virus artus nate femineum coquit,*
Sed dura ſeries operis, & longus tibi
Fauet cruentis forſitan morbus dolor.
HER. *Vbi mors? vbi illa? teſtis eſt aliquis mali?*
Intendat arcus, nuda ſufficiet manus:
In orbe mecum veniat, huc aliquis mihi
Procedat, agedum huc. AL. *hei mihi ſenſus quoque*
Excuſſit ille, nimius impulſus dolor.
Remouete quæſo tela, & infeſtas precor
Rapite hinc ſagittas. igne ſuffuſæ genæ
Scelus minantur. quâ fugâ latebras petam?
Dolor iſte furor eſt: Herculem ſolus domat.
Cur deinde latebras aut fugam vecors petam?
Obire forti meruit Alcmene manu:
Vel ſcelere pereat: antequàm lethum mihi
Ignauus aliquis mandet, ac turpis manus
De me triumphet. ecce laſſatus malis
Sopore feſſas alligat venas dolor,
Grauiq́; anhelum pectus impulſu quatit.
Fauete ſuperi: ſi mihi gnatum inclitum
Miſeræ negatis; vindicem ſaltem, precor,
Seruate terris. abeat excuſſus dolor,
Corpusq́; vires reparet Herculeum ſuas.

HYLLVS. ALCMENA.
HERCVLES.

HYL. *Prò lux acerba! prò capax ſcelerum! dolor!*
Nurus Tonantis occidit, natus iacet,
Nepos ſuperſum: ſcelere materno hic perit,
Fraude illa capta eſt. quis per annorum vices,
Totoq́; in æuo poterit ærumnas ſenex
Referre tantas? vnus eripiet dies
Parentem vtrunque. cætera vt ſileam mala,
Parcamq́; fatis; Herculem amitto patrem.
AL. *Compeſce voces inclitum Alcidæ genus,*
Miſeræq́; fato ſimilis Alcmenæ nepos:
Longus dolorem forſitan vincet ſopor.

Sed

1407 *Meruit.* pro *meruit* in antiquis impreſſis, qui recentioribus plerumque ſunt fideliores, & in libris ſcriptis legitur, *meminit.*

1412 *Eripiet.* in Sophoclis Trachiniis, non quidem hoc ipſe Hyllus queritur, ſed nutrix introducitur inquiens;
κλαίων ὅδ᾽ οὕνεκ᾽ ἐκ δυοῖν ἔσοιθ᾽ ἅμα
πατρός τ᾽ ἐκείνης τ᾽ ὠρφανισμένος βίου.

1425 *Compeſce vocem.* eſt hoc quoque è Sophocle:
σίγα τέκνον ——
&,
—— ἀλλ᾽ ἴσχε δακὼν
στόμα σόν ——

Digitized by Google

Sed ecce laſſam deſerit mentem quies,
Redditq́ morbo corpus, & luctus mihi.
HER. *Quid hoc? rigenti cernitur Trachyn iugo?*
At inter aſtra poſitus euaſi genus
Mortale? tandem quis mihi cælum parat?
Te te pater iam video, placatam quoque
Specto nouercam. qui ſonus noſtras ferit
Cæleſtis aures? Iuno me generum vocat.
Video nitentem regiam clari ætheris,
Phœbiq́ tritam flammeâ zonam rotâ:
Cubile video Noctis, hinc tenebras vocat.
Quid hoc? quis axem cludit, & ab ipſis pater
Deducor aſtris? ora Phœbeus modò
Afflabat axis. tam propè à cælo fui.
Trachyna video: quis mihi terras dedit?
Modò nempe me infra ſteterat, ac totus mihi
Suppoſitus orbis. tam benè exciderâs dolor.
Cogis fateri: parce, & hanc vocem occupa.
Hæc, Hylle, dona matris, hoc munus parat.
Vtinam liceret ſtipite ingeſto impiam
Effringere animam; quale Amazonium malum
Circa niualis Caucaſi domui latus.
O clara Megara, túne, cùm furerem, mihi
Coniux fuiſti? ſtipitem atque arcus date:
Dextra inquinetur, laudibus maculã imprimam.
Summus legatur femina Herculeus labor.
HYL. *Compeſce diras genitor irarum minas.*
Habet, peractum eſt: quas petis pœnas, dedit:
Suâ peremta dexterâ mater iacet.
HER. *Cæci dolores, manibus irati Herculis*
Occidere meruit: perdidit comitem Lychas.
Sæuire in ipſum corpus exanime impetus
Atque ira cogit. cur minis noſtris caret?
Ipſum cadauer pabulum accipiant feræ.
HYL. *Plus miſera læſo doluit: huic aliquid quoque*
Detrahere velles. occidit dextrâ ſuâ,
Tuo dolore. plura, quàm poſcis, tulit.
Sed non cruentæ ſceleribus nuptæ iaces,
Nec fraude matris: Neſſus hos ſtruxit dolos;
Ictus ſagittis qui tuis vitam expulit.
Cruore tincta eſt palla ſemiferi, pater,
Neſſusq́ nunc has exigit pœnas ſibi.
HE. *Habet, peractum eſt: fata ſe noſtra explicant.*
Lux iſta ſumma eſt: quercus hanc ſortem mihi

Fati-

1435 *Generum.* Heben mihi deſpondet.

1456 *Sua perempta dextera mater iacet.* Sophocles:

Ὑ'φ' αὐτὴ πρὸς αὐτῆς, οὐδενὸς πρὸς ἐκτόπου.
Ἠ'γὼ οἴμοι. πρὶν ὡς χρῆν σφ' ἐξ ἐμῆς θανεῖν χερός;

1458 *Perdidit comitem Lychas.* me ſcilicet. fortaſſis tamen rectiùs legeretur; *Perdidit comitem Lycham.* hoc eſt, cauſa fuit cur ego comitem meum Lycham occiderim.

1470 *Habet, peractum eſt.* idem ante aliquot verſus poſuit. Quod verò ſequitur;

—— *fata ſe noſtra explicant,*
Lux iſta ſumma eſt ——

hoc in nullis v. l. inuenitur. Porrò decorũ hoc loco noſter in Herculis perſona diligentiùs ſeruauit, quàm Sophocles; qui Herculem, vt intellexit mortem ſibi inſtare, viro forti non ſatis dignas voces tribuit:

Ἰοὺ ἰοὺ δύστηνος. οἴχομαι τάλας.
ὄλωλ', ὄλωλα. φέγγος οὐκέτ' ἐστί μοι.
οἴμοι.

quis quæſo virorum? eia mitto virorum, quæ quæſo muliercula tam flebiliter eiularet?

Digitized by Google

Fatidica quondam dederat, & Parnaſſio
Cirrhea quatiens templa mugitu nemus.
Dextra peremti victor Alcide viri
Olim iacebis: hic tibi emenſo freta,
Terraſque & vmbras, finis extremus datur.
Nil querimur vltra. decuit hunc finem dari,
Ne quis ſuperſtes Herculis victor foret.
Nunc mors legatur, clara, memoranda, inclita,
Me digna prorſus. nobilem hunc faciam diem.
Cædatur omnis ſilua, & OEteum nemus
Suſcipiat ignis: Herculem accipiat rogus.
Sed ante mortem tu, genus Pæantium,
Hoc triſte nobis iuuenis officium appara,
Herculea totum flamma ſuccendat diem.
Ad te preces nunc Hylle ſupremas fero:
Eſt clara, captas inter inclytum genus
Regnumq; referens, Euryto virgo edita,
Iole: tuis hanc facibus & flammis para.
Victor cruentus abſtuli patrio à lare,
Nihilq; miſeræ præter Alciden dedi;
Et ipſe rapitur: penſet ærumnas ſuas,
Iouis nepotem foueat, & natum Herculis.
Tibi illa partat quicquid ex nobis habet.
Tuq; ipſa planctus pone funebres, precor,
O clara genitrix. viuet Alcides tuus.
Virtute noſtrâ, pellicem feci tuam
Credi nouercam. ſiue naſcente Hercule
Nox illa certa eſt; ſiue mortalis meus
Pater eſt, licet ſit falſa progenies mihi;
Materna culpa ceſſet, & crimen Iouis.
Merui parentem: contuli cælo decus.
Natura me concepit in laudes Iouis.
Quin ipſe quanquam Iuppiter credi meus
Pater eſſe gaudet: parce iam lacrymis parens,
Superba matres inter Argolicas eris.
Quid tale Iuno peperit, ætherium gerens
Sceptrum, & Tonanti nupta? mortali tamen
Cælum tenens inuidit, Alciden ſuum
Dici eſſe voluit. Perage nunc Titan vices
Solus relictus: ille qui veſter comes
Vbique fueram, tartara & manes peto.
Hanc tamen ad imos perferam laudem inclitam:
Quòd nulla peſtis vicit Alciden palàm,
Omnemq; peſtem vicit Alcides palàm.

CHO.

1474 *Dextra perempti. &c.* Sophocles:
ἐμοὶ γὰρ ἦν πρόφαντον ἐκ πατρὸς πάλαι,
πρὸς τῶν πνεόντων μηδενὸς θανεῖν ὕπο,
ἀλλ' ὅστις ᾅδου φθίμενος οἰκήτωρ πέλοι.

1475 *Olim.* hæc vox, vt Nonius & Seruius ſcribunt, etiam futurum tempus ſignificat. Sic hic capitur, & apud Virgilium;
Hunc tu olim cælo ſpoliis Orientis onuſtum
Accipies ſecura.
Lucilius, ſi quidem emendentur verſus ex coniectura noſtra, Sat. lib. 19.
Sic tu illos fructus quæras aduerſa hieme olim,
Quis vti poſſis & delectare domi te.
poſterior verſus apud Nonium habetur ita ſcriptus;
Quis vti poſſis hæc delectare domi ve.
planè mendosè. Romæ in quodam marmore Tranſtiberinæ regionis ſculptum eſt:
Quiſquis es, aut olim noſtra de ſtirpe futurus,
Sis memor antiqui nominis & tituli.

1483 *Genus Pæantium.* Philoctetа.

1487 *Eſt clara captas inter, inclytum genus Regnumq; referens.* ex hac antiqua lectione nihil mutari velim. ſenſus enim eſt luce meridiana clarior. Præterea hæc à Sophocle accepit.

1492 *Et iſte rapitur.* o. v. l. continent *ipſe.*

Digitized by Google

CHORVS.

Sapphici.

O decus mundi, radiate Titan;
Cuius ad primos Hecate vapores
Laſſa nocturnæ lěuat ora bigæ;
Dic ſub aurora poſitis Sabæis,
Dic ſub occaſu poſitis Iberis,
Quiq́ feruentem patiuntur axem,
Quiq́ ſub plauſtro patiuntur vrſæ;
Dic, ad æternos properare manes
Herculem, & regnum canis inquieti,
Vnde non vnquam remeauit vllus.
Sume, quos nubes radios ſequantur.
Pallidus mœſtas ſpeculare terras,
Et caput turpes nebulæ pererrent.
Quando, prò Titan, vbi, quóve ſumme
Herculem in terris alium ſequeris?
Quas manus orbis miſer inuocabis,
Si qua ſub terra numeroſa peſtis
Sparget intentam rabiem draconis;
Arcadum ſi quis, populi vetuſti,
Fecerit ſiluas aper inquietas;
Thraciæ ſi quis Rhodopes alumnus
Durior terris Helices niuoſæ
Sparget humano ſtabulum cruore?
Quis dabit pacem populo timenti;
Si quid irati ſuperi per vrbes
Iuſſerint naſci? iacet omnibus par,
Quem parem tellus genuit Tonanti.
Planctus immenſas reſonet per vrbes,
Et, comas nullo cohibente nodo,
Femina exſertos feriat lacertos;
Solaq́ obductis foribus deorum,
Templa ſecuræ pateant nouercæ.
Vadis ad Lethen, Stygiumq́ litus,
Vnde te nullæ referent carinæ.
Vadis ad manes miſerandus, vnde
Morte deuictâ tuleras triumphum.
Vmbra nudatis venies lacertis,
Languido vultu, trepidoq́ collo.
Teq́ non ſolum feret illa puppis,
Non tamen viles eris inter vmbras,
Æacumq́ inter, geminosq́ Cretas,

1516 *Radiate Titan.* Sol radiis coronate. Attius, in Phœniſſis, citante Priſciano, in libello de verſibus comicis:

Sol, qui micantē candido curru atq; equis
Flammā citatis feruido ardore explicas,
Quàm natum aduerſo augurio atque inimico omine
Thebis radiatum lumen oſtendis tuum.

Lucretius:

Matutina rubent radiati lumina ſolis.

Idem;

—— dum veniat radiatum inſigne diei.

Ouidius:

—— quid nunc Hyperione nate,
Forma colorq́ tibi, radiataq́ lumina proſunt?

1518 *Laſſa nocturna leuat ora biga.* Caius Cæſar lib. 1. de analogia; non poſſe dici Latinè quadrigam credidit, vnde nec biga dicendum videretur. Cæſaris verba ſunt hæc: Num tu harum rerum natura accidere arbitraris, quod vnam terram & plures terras, & vrbē & vrbes, & imperium & imperia dicamus; neque quadrigam in vnam nominis figuram redigere, neque arenas in multitudinis appellationem conuertere poſſimus. Varro etiam libro 9. de ling. Latina in eam ſententiam pronior videtur, vt non ſatis aptè in vnius numero bigam vel quadrigam dicamus. Sed neutra Cæſaris opinio poſteritati placuit, vt ex ſubiectis teſtimoniis apparet. Ipſe Varro, in Exdemetrico, non quadrigas, ſed, ſi vera referunt antiqui Grammatici, quadrigam dixit. & Papinius:

Roſcifera gelidum tenuauit aëra biga.

& Vlpianus quadrigæ, inquit, vſufructu legato. Virgilius;

—— quàm multa Zephyro turbātur arena.

Ouidius:

Ille poteſt vacuo furari litore arenas.

Catullus:

Laſerpiti feris iacet arenis.

Seneca: *—— ſerpens Libycis arenis*
Concidit Mopſus ——

1525 *Vnde non vmquam remeauit vllus.* Philetas: —— ἀτραπὸν εἰς ἄδεα ἤνυσσε τὴν ὄπω τὶς ἐναντίον ἦλθεν ὁ δίτης. Seneca Hippolyti actu 1.

—— non vmquam amplius
Conuexa tetigit ſupera, qui merſus ſemel
Adiit ſilentem nocte perpetua domum.

Seneca ſenior, in ludo de morte Claudij: Cyllenius illum obtorto collo trahit è cælo ad inferos, vnde negant redire quemquam. quæ poſtrema verba Catulli ſunt.

1557 *Fata diſcernens.* melius v. l. *facta,* continent.

1576 *Tepenti.* Maximianus:
Veris bonos tepidi flores, vere omnia ridert.

1583 *Vetito fruetur.* Idem tradit antiquus ille poëta, qui Cretica conſcripſit:
Teq́ Lycaoniæ mutata ſemine nympha,
Quam gelido raptam de vertice Nonacrina,
Oceano prohibet ſemper ſe tinguere Tethys:
Auſa ſuæ quià ſis quondam ſubcumbere alumnæ.
apud Higyn. leguntur mendoſi. vides igitur cauſam cur vrſa ſe mari abluere nequeat.

Facta diſcernens. fieri tyranni
Parcite ô dites, inhibete dextras.
Laudis eſt, purum tenuiſſe ferrum:
Dumq́ regnabas, minimum cruentis
In tuas vrbes licuiſſe fatis.
Sed locum virtus habet inter aſtra:
Sedis Arctoæ ſpacium tenebis?
An grauis Titan vbi promit æſtus,
An ſub occaſu tepido nitebis;
Vnde commiſſo reſonare Ponto
Audies Calpen? loca quæ ſereni
Deprimes cæli? quis erit recepto
Tutus Alcidæ locus inter aſtra?
Horrido tantum procul à Leone
Det pater ſedes, calidoq́ Cancro,
Ne tuo vultu tremefacta leges
Aſtra conturbent, trepidetq́ Titan.
Vere dum flores venient tepenti;
Et comam ſiluis hiemes recident;
Vel comam ſiluis reuocabit æſtas;
Pomaq́ autumno fugiente cedent;
Nulla te terris rapiet vetuſtas.
Tu comes Phœbo, comes ibis aſtris.
Antè naſcetur ſeges in profundo,
Vel fretum dulci reſonabit vnda:
Antè diſcedet glacialis vrſæ
Sidus, & ponto vetito fruetur;
Quàm tuas laudes populi quieſcant.
Te pater rerum miſeri precamur,
Nulla naſcatur fera, nulla peſtis,
Non duces ſæuos miſeranda tellus
Habeat, nec vlla dominetur aula;
Cui poteſt ſolum decus eſſe regni,
Semper impenſum tenuiſſe ferrum.
Si quid in terris iterum timetur,
Vindicem terræ petimus relictæ.
Heu quid hoc? mundus ſonat. ecce mæret,
Mæret Alcide pater? an deorum
Clamor, an vox eſt timidæ nouercæ?
Hercule an viſo fugit aſtra Iuno?
Laſſus an pondus titubauit Atlas?
An magis diri tremuere manes
Herculem, an viſum canis inferorum
Fugit abruptis trepidus catenis?

Falli-

Fallimur: læto venit ecce vultu,
Quem tulit Pæas, humeriſq́ tela
Geſtat, & notas populus pharetras,
Herculis hæres.

ACTVS QVINTVS.

NVTRIX. PHILOCTETES.

NV. *Effare caſus iuuenis Herculeos precor,*
Vultuq́ quonam tulerit Alcides necem.
PH. *Quo nemo vitam.* NV. *lætus adeóne vltimos*
Inuaſit ignes? PH. *eſſe iam flammas nihil*
Oſtendit ille, qui ſub occaſu Hercules
Virtute vinci docuit indomita omnia.
NV. *Inter vapores quis fuit forti locus?*
PH. *Quod vnum in orbe venerat nondũ malum,*
Et flamma victa eſt: hac quoque acceſſit feris:
Inter labores ignis Herculeos abit.
NV. *Ediſſere agedum, flamma quo victa eſt modo?*
PH. *Vt omnis OEten mœſta corripuit manus:*
Hinc fagus vmbras perdit, & tota iacet
Succiſa trunco: flexit hinc pinum ferox
Aſtris minantem, & nube de mediâ vocat.
Ruitura cautes mouit, & ſiluam trahit
Secum minorem. Chaonis quondam loquax
Stat vaſta latè quercus, & Phœbum vetat,
Vltraq́ totos porrigit ramos nemus:
Gemit illa multo vulnere impreſſo minax,
Frangitq́ cuneos: reſilit excuſſus chalybs,
Vulnuſq́ ferrum patitur, & truncum fugit:
Commota tandem eſt: tunc cadens lentâ morâ
Duxit ruinam. protinus radios locus
Admiſit omnes. ſedibus pulſæ ſuis
Volucres pererrant nemore ſucciſo diem,
Quæruntq́ laſſis garrulæ pinnis nemus.
Iamq́ omnis arbor ſonuit, & ſacræ quoque
Senſere quercus horridam ferro manum,
Nulliq́ priſcum profuit ligno nemus.
Aggeritur omnis ſilua, & alternæ trabes
In aſtra tollunt Herculi anguſtum rogum.
Rapit alta flammas pinus, & robur tenax,
Et breuior ilex: ſilua contexit pyram,
Populea ſilua frondis Herculeæ nemus.
At ille, vt ingens, nemore ſub Naſamonio,
Æger reclini pectore admugit leo;

1617 ***Fagus vmbras perdit.*** fagus, cùm ſit vt plurimum patulis diffuſa ramis, multam vmbram facit: iiſque abſciſſis, vmbram perdit. Theocr.

—— σκιερὰν δ' ὑπὸ φαγόν.

1621 ***Chaonis quondã loquax.*** de hac quercu ait Sophocles:

—— καὶ πολυγλώσσου δρυός.

Sophocli conſentiunt Lycophron in Caſſandra, Apollonius in Argonauticis, Higynus lib. 2 aſtronom. & Claudianus in panegyr. de 6 conſulat. Honorij.

1622 ***Stat lata vaſti quercus.*** Ouidius 7. Metamorph.

Stabat in his ingens annoſa robore quercus
Vna nemus.

1623 ***Vltraq́ totos porrigit ramos nemus.*** Ouidius;

—— *cetera tamtum*
Silua ſub hac omnis, quamtum fuit herba ſub illa.

1624 ***Gemit illa.*** Ouidius:

—— *gemitumq́ dedit decidua quercus.*

1628 ***Duxit ruinam.*** Ouidius:

—— *labefactaq́ tandem*
Ictibus innumeris, adductaq́ finibus arbor
Corruit, & multam proſtrauit pondere ſiluam.

1636 ***Herculi auguſtum rogum.*** legendum ſine dubio cum v. l. eſt *anguſtum.* ait enim inferius:

—— *latuit in ſpolio rogus.*

Digitized by Google

Fertur. quis illum credat ad flammas rapi?
Vultus petentis aſtra, non ignes erant.
Vt preßit OEten, ac ſuis oculis rogum
Luſtrauit; omnes fregit impoſitus trabes.
Arcumq́ poſcit: accipe hæc, inquit, ſate
Pæante dona, munus Alcidæ cape.
Has Hydra ſenſit, his iacent Stymphalides,
Et quicquid aliud eminus vici malum.
Victure felix. has enim numquam irritas
Mittes in hoſtes: ſiue de media voles
Auferre volucres nube; deſcendent aues,
Et certa prædam tela de cælo ferent:
Nec fallet vnquam dexteram hic arcus tuam.
Librare telum didicit, & certam dare
Fugam ſagittis, ipſa non fallunt iter
Emiſſa neruo tela. tu tantum, precor,
Accommoda ignes, & facem extremam mihi.
Hic nodus, inquit, nulla quem capiet manus,
Mecum per ignem flagret: hoc telum Herculem
Tantum ſequetur. hoc quoque acciperes, ait,
Si ferre poſſes: adiuuet domini rogum.
Tum rigida ſecum ſpolia Nemeæi mali
Arſura poſcit. latuit in ſpolio rogus.
Ingemuit omnis turba, nec lachrymas dolor
Cuiquam remiſit. mater in luctum furens
Diduxit auidum pectus, atque vtero tenus
Exſerta, vaſtos vbera in planctus ferit:
Superosq́ & ipſum vocibus pulſans Iouem,
Impleuit omnem voce feminea locum.
Deforme lethum mater Herculeum facis,
Compeſce lachrymas, inquit; introrſus dolor
Femineus abeat: Iuno cur lætum diem
Te flente ducat? pellicis gaudet ſuæ
Spectare lachrymas. comprime infirmum iecur
Mater: nefas eſt vbera atque vterum tibi
Laniare, qui me genuit. & dirum fremens,
Qualis per vrbes duxit Argolicas canem
Cùm victor Erebi Dite contemto redit
Tremente fato; talis incubuit rogo.
Quis ſic triumphans lætus in curru ſtetit
Victor? quis illo gentibus vultu dedit
Leges tyrannus? quanta pax obitus tulit?
Hæſere lachrymæ, cecidit expulſus dolor
Nobis quoque ipſis: nemo morituro ingemit.

Iam

1659 ***Hic nodus.*** Senecæ repugnat Piſander; qui clauam Herculis ęream fuiſſe refert; at Seneca ligneã. Nodum enim hic, clauam interpretor nodoſam: vnde dictum, nodoſæ robora clauæ. Scio quæ de nodo Herculeo prodita ſunt à Plinio lib. 26 cap. 6. Macrobio lib. 1. Saturnal. cap. 19. & Feſto, in voce, cingulum: ſed hunc locum ad ea accommodare, hominis foret aliud agentis.

1660 ***Hoc telum.*** Nodus hic.

1664 ***Spolio.*** pelle leonis Nemeæi, qua Hercules indutus fingitur. quia priſci homines pellibus corpora contegebant. qui quia, nondum reperto telorum vſu, lignis vim hoſtium retundebant, ideo Herculi clauam veteres attribuerunt. Diodor. Siculus lib. 1.

1670 ***Voce feminea.*** clamore, qui femineus dicitur Philoſtrato in Heroicis, Virgilio 2. Aeneid. Ouidio 12. Metamorph. & Silio libro 15. Sicut & vlulatus feminei, Virg. 4. & 9. Aeneid. Valerius Flaccus 4. Argonaut. Silius lib. 13. eiulatus muliebres Tacitus lib. 15. & querelas muliebres Claudianus de victoria Stilicho. cont. Alari. dixerunt. D. Cyrillus ait: φιλόδακρύ πως ἀεὶ τὸ θῆλυ γένος. quo ſpectat illud:

Vt fleant oculos erudiêre ſuos.

eſt enim de mulieribus dictum. vetus poëta;

Fletus muliebri ingenio eſt additus.

1672 ***Dolor femineus.*** ab Archilocho ſumtum, qui ait:

τλῆτε, γυναικεῖον πένθος ἀπωσάμενοι.

1675 ***Comprime.*** m. ſ. habent *contine.*

Infirmum. tenerum.

Iecur. iecur nominat, quia in eo amoris & beneuolentiæ ſedes ſtatuitur, vt diximus.

Digitized by Google

Iam flere pudor eſt: ipſa, quam ſexus iubet
Mœrere, ſiccis hæſit Alcmene genis,
Stetitq́ nato pœnè iam ſimilis parens.
NVT. *Nullâſne in aſtra miſit ad ſuperos preces*
Arſurus? aut in vota reſpexit Iouem?
PH. *Iacuit ſui ſecurus, & cælum intuens*
Quæſiuit oculis; arce an ex aliquâ pater
Deſpiceret illum. tum manus tendens ait;
Quacunque parte proſpicis natum pater,
Iſte eſt pater; quem nocte commiſſâ dies
Quæſiuit vnus. ſi meas laudes canit
Vtrumque Phœbi litus, & Scythiæ genus,
Et omnis ardens ora quam torret dies:
Si pace tellus plena, ſi nullæ gemunt
Vrbes, nec aras impias quiſquam inquinat;
Si ſcelera deſunt; ſpiritum admitti hunc precor
In aſtra. nec me mortis infernæ locus,
Nec mœſta nigri regna conterrent Iouis:
Sed ire ad illos vmbra, quos vici, deos,
Pater, erubeſco. nube diſcuſſâ diem
Pande, vt deorum vultus ardentem Herculem
Spectet. licet tu ſidera & mundum neges,
Vltrò pater cogêre. ſi voces dolor
Abſtulerit vllas; pande tum Stygios lacus,
Et redde fatis. approba gnatum prius.
Vt dignus aſtris videar, hic faciet dies.
Leue eſt quod actum eſt. Herculem genitor prius
Inuenit, an damnauit? hoc poſtquam addidit;
Nouerca cernat, quo feram flammas modo;
Flammas popoſcit. hoc age Alcidæ comes,
Non ſegnis, inquit, corripe OEteam facem.
Quid dextra tremuit? num manus pauida impiũ
Scelus refugit? redde iam pharetras mihi
Ignaue, iners. inermis eſt noſtros manus
Quæ tendat arcus. quis ſedet pallor genis?
Animo faces inuade, quo Alciden vides
Vultu iacêre. reſpice arſurum miſer.
Rogat ecce me iam genitor, & pandit polos.
Venio pater. vultuq́ non idem fuit.
Tremente pinum dexterâ ardentem impuli:
Refûgit ignis, & reluctantur faces,
Et membra vitant: ſed recedentem Hercules
Inſequitur ignẽ: Caucaſum, aut Pindũ, aut Atho
Ardere credas: nullus erupit ſonus,

Tantum ingemiſcit ignis ad durum iecur.
Typhon in illo poſitus immanis rogo
Gemuiſſet ipſe; quiq́ conuulſam ſolo
Impoſuit humeris Oſſan Enceladus ferox.
At ille medias inter exſurgens faces
Semuſtus ac laniatus, intrepidus, rubens;
Nunc, ô parens Herculea, ſic ſtare ad rogum
Te mater, inquit, ſic decet fieri Herculem.
Inter vapores poſitus, & flammæ minas
Immotus, inconcuſſus, in neutrum latus
Correpta flectens membra adhortatur, monet,
Gerit aliquid ardens: omnibus fortem addidit
Animum miniſtris. vrere ardentem putes.
Stupet omne vulgus, vix habent flammæ fidem:
Tam placida frons eſt, tanta maieſtas viro.
Nec properat vri: cumq́ iam forti datum
Letho ſatis penſauit igniferas trabes
Hinc inde traxit, minima quas flamma occupat,
Totasq́ in ignem vertit, & quà plurimus
Exundat ignis; recipit intrepidus: ferox.
Nunc ora flammis implet: aſt illi graues
Luxère barbæ: cumq́ iam vultum minax
Appeteret ignis, lamberent flammæ caput;
Non preſſit oculos. ſed quid hoc? mœſtam intuor
Sinu gerentem reliquias magni Herculis,
Crinemq́ iactans ſqualidum Alcmene gemit.

ALCMENA. PHILOCTETES.

AL. *Timete ſuperi fata, tam paruus cinis*
Herculeus eſt, huc ille decreuit gigas.
O quanta Titan in nihil moles abit!
Anilis, heu me, cepit Alciden ſinus.
Hic tumulus illi eſt: ecce vix totam Hercules
Compleuit vrnam: quàm leue eſt pondus mihi,
Cui totus æther, pondus incubuit leue.
Ad Tartara olim regnaq́, ô gnate, vltima
Rediturus ibas: quando ab inferna Styge
Remeabis iterum? non vti ſpolium trahas,
Rurſumq́ Theſeus debeat lucem tibi:
Sed quando ſolus? ignis impoſitus tuas
Compeſcet vmbras? teq́ tartareus canis
Inhibere poterit, quando Tænareas fores
Pulſabis? ab quas mater ad fauces agar?
Quà mors aditur? vadis ad manes iter
Habiturus vnum. quid diem queſtu tero?

1760 *Vix totam Hercules Compleuit vrnam.* imitatur Ouidianum illud 12. Metamorph.

— de tam magno reſtat Achille
Neſcio quid paruam quod non bene compleat vrnam.

1771 *Iter Habiturus vnum.* Telephus Aeſchyli apud Clementem Alexandrinum vnam ad inferos viam eſſe contendit: Ariſtophanes autem, in Ranis, aliud agens quàm Aeſchylus, lepidè plures enumerat.

Quid

Quid miſera duras vita? quid lucem hanc tenes?
Quem parere rurſus Herculem poſſum Ioui?
Quis me parentem gnatus Alcmenam ſuam
Tantus vocabit? ô nimis felix, nimis
Thebane coniux! Tartari intraſti loca
Florente gnato; teq; venientem inferi
Timuere forſan; quod pater tantum Herculis
Vel falſus aderas. quas petam terras anus,
Inuiſa ſæuis regibus? ſi quis tamen
Rex eſt relictus ſæuus. hei miſeræ mihi?
Quicunque cæſos ingemunt gnati patres,
A me petent ſupplicia: me cuncti obruent.
Si quis minor Buſiris, aut ſi quis minor
Antæus, vrbes perfidæ terrent plagæ:
Ego præda ducar. ſi quis Iſmarios greges
Thracis cruenti vindicat: carpent greges
Mea membra diri. forſitan pœnas petet
Irata Iuno totus vretur dolor:
Secura victo tandem ab Alcide vacat:
Pellex ſuperſum, ſupplicia de quâ exigat.
Ne párere poſſem, fecit hic gnatus mihi
Vterum timendum. quæ petam Alcmene loca?
Quis me locus, quæ regio, quæ mundi plaga
Defendet? aut quas mater in latebras agar?
Vbique certè nota. ſi patriam petam,
Lareſq; miſeros; Argos Euryſtheus tenet.
Orbata Thebas, regnum & Iſmenum petam,
Thalamoſq; noſtros, in quibus quondam Iouem
Dilecta vidi? prò nimis felix, nimis,
Si fulminantem & ipſa ſenſiſſem Iouem.
Vtinam meis viſceribus Alcides foret
Exſectus infans. nunc datum eſt miſeræ, datum,
Videre gnatum laude certantem Ioui:
Et hoc daretur ſcire, quod fatum mihi
Eripere poſſet. quis memor viuet tui
O gnate populus? omne iam ingratum eſt genus.
Petam Cleonas? Arcadum an populos petam?
Meritiſq; terram nobilem quæram tuis?
Hîc dira ſerpens cecidit, hîc ales fera,
Hîc rex cruentus, hîc tua fractus manu;
Qui te ſepulto poſſidet cælum Leo.
Si grata terra eſt, populus Alcmenam tuam
Defendat omnis. Thracias gentes petam,
Hebriq; populos? hæc quoque eſt meritis tuis

De-

1808 ***Omne iam ingratum eſt genus.*** in v. l. apertè ſcriptum exſtat non *iam*, ſed *nam*.
1810 *Terram nobilem.* D. Hieronymus, in prologo Machabæorum, bis hoc epithetum terræ tribuit.

Digitized by Google

Defenſa tellus. ſtabula cum regno iacent:
Hic pax cruento rege proſtrato data eſt.
Vbi enim negata eſt? quod tibi infelix anus
Quæram ſepulchrum? de tuis totus rogus
Contendat orbis. reliquias magni Herculis
Quis populus, aut quæ templa, quæ gentes colent?
Quis iam petet, quis poſcet Alcmenes onus?
Quæ tibi ſepulchra gnate, quis tumulus ſat eſt?
Hic totus orbis. fama erit tumulus tibi.
Quid anime trepidas? Herculis cineres tene,
Complectere oſſa, reliquiæ auxilium dabunt,
Erunt ſatis præſidia, terrebunt tuæ
Reges vel vmbræ. PH. *debitos gnato quidem*
Compeſce fletus mater Alcmene incliti.
Non eſt gemendus, nec graui vrgendus nece,
Virtute quiſquis abſtulit fatis iter.
Æterna virtus Herculem fleri vetat;
Fortes vetat mœrere, degeneres iubet.
AL. *Sedabo queſtus? vindicem amiſi parens*
Terræ atque pelagi, quaque purpureus dies
Vtrunque clarâ ſpectat Oceanum rotâ.
Quot miſera in vno condidi gnato parens?
Regno carebam, regna ſed poteram dare.
Vna inter omnes terra quas matres gerit,
Votis peperci. nil ego à ſuperis peti,
Incolume gnato: quid dare Herculeus mihi
Non poterat ardor? quis deus quicquam mihi
Negare poterat? vota in hac fuerant manu:
Quicquid negaret Iuppiter, daret Hercules.
Quid tale genitrix vlla mortalis tulit?
Defleuit aliqua mater, & toto ſtetit
Succiſa fœtu, biſque ſeptenos greges
Deplanxit vna: gregibus æquari meus
Quot ille poterat? matribus miſeris adhuc
Exemplar ingens deerat; Alcmene dabit.
Ceſſate matres, pertinax ſi quas dolor
Adhuc iubet lugere; quas luctus grauis
In ſaxa vertit; cedite his cunctæ malis.
Agedum. ſenile pectus ô miſeræ manus
Pulſate. & vna funeri tanto ſat eſt
Grandæua anus, defecta, quod totus breui
Iam quæret orbis? expedi in planctus tamen,
Defeſſa quamquam brachia: vt inuidiam deis
Lugendo facias, aduoca in planctum genas.

ALC-

1829 *Debitos gnato quidem.* prius editum fuit *indebitos*; id alij mutarunt, & repoſuerũt *debitos*, quod o.v.l. confirmant: ſed quæ ſequuntur, prima facie videntur priſtinam lectionem magis aſtruere.

1833 *Æterna virtus Herculem fleri vetat.* Solon mortem ſuam fleri ab amicis voluit: contra Ennius,

Nemo me lacrumeis decoret; nec funera fletu
Facſit. cur? volito viuu' per ora virom.

Puppius amicos in morte ſua fleturos confidebat. eius enim tale fragmentũ circũfertur:

Flebunt amici & bene noti morte in mea,
Nam populus etiam viuo me lacrumatus eſt.

Sed ad rem. rectè Seneca. Hercules enim famam incomparabili fortitudine perennem ſibi compararat. Eorum verò mortem immodicè flere oportet. qui nihil in vita egerũt quo poſteris bene vixiſſe ſe teſtentur. Non poſſum Charondæ Catanæi legem probare, qua indiſtinctè vllum omnino lugeri vetuit. eſt hoc hominis prorſus inhumani. eleganter & recte Euphorion:

καὶ τόκα μέτρια μέν τις ἐπὶ φθιμένῳ ἀκάχοιτο,
μέτρια καὶ κλαύσειεν· ἐπεὶ καὶ πάμπαν ἀδάκρυν
μοῖραι ἐπῃνήναντο.

1836 *Purpureus dies.* Ouid. 3. Faſtor.

Purpureum rapido qui vehit axe diem.

ALCMENA.

Anapæſtici.

Flete Alcmenen, magniq́ Iouis
Plangite gnatum; cui concepto
Lux vna perit, noctesq́ duas
Contulit Eos: ipſa quiddam
Plus luce perit. totæ pariter
Plangite gentes; quarum ſæuos
Ille tyrannos iuſſit Stygias
Penetrare domos, populiſq́ madens
Ponere ferrum: fletum meritis
Reddite tantis. totus, totus
Perſonet orbis: fleat Alciden
Cærula Crete; magno tellus
Clara Tonante. centum populi
Brachia pulſent: nunc Curetes,
Nunc Corybantes arma Idæa
Quaſſate manu: armis illum
Lugere decet: nunc, nunc funus
Plangite verum: iacet Alcides
Non minor ipſo, Creta, tonante.
Flete Herculeos Arcades obitus,
Nondum Phœbo naſcente genus.
Et iuga Spartes Nemeæq́ ſonent,
Feriatq́ graues Mænala planctus:
Poſcite magno Alciden gemitu:
Stratus veſtris ſetiger oris,
Alesq́ ſequi iuſſa ſagittas,
Totum pinnis velata diem.
Flete Argolici, flete Cleonæ:
Hîc terrentem mœnia quondam
Veſtra leonem fregit noſtri
Dextera nati. date Sitoniæ
Verbera matres, gelidusq́ ſonet
Planctibus Hebrus, flete Alciden;
Quod non ſtabulis veſcitur infans,
Nec veſtra greges viſcera carpunt.
Fleat Antæo libera tellus,
Et rapta fero plaga Geryone.
Mecum miſeræ plangite gentes:
Audiat ictus vtraq́ Tethys.
Vos quoque mundi turba citati,
Flete Herculeos numina caſus.

1874 *Nunc Curetes, Nunc Corybantes.* Ex veteribus Euphorion, Eratoſthenes, Orpheus & Calliſthenes; ex neotericis Scaliger in libro de arte poetica, & Dion. Lambinus in lib. 2. Lucretij, Curetes & Corybantes eoſdem eſſe ſcripſerunt: ſed Semus Delius, Archemachus Euboicus & Echemenes diuerſos eſſe crediderunt: quos Seneca hic ſequitur; & Ouidius ſcribens,
Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus.

1894 *Veſcitur.* non alitur eſca futurus equis illaudati Diomedis.

Veſtrum C

Veſtrum Alcides ceruice meus
Mundum, ſuperi, cælumq́ tulit:
Cùm ſtelligeri vector olympi,
Pondere liber ſpirauit Atlas.

1906 *Vbi nunc noſtra.* o. v. l. *veſtra.*

Vbi nunc noſtræ Iuppiter arces?
Vbi promiſſi regia mundi?
Nempe Alcides mortalis obit,
Nempe ſepultus. quoties telis
Facibusq́ tuis ille pepercit?
Quoties ignis ſpargendus erat?
In me ſaltem iaculare facem,
Semelemq́ puta.
Iámne Elyſias ô gnate domus,

1915 *Ad quod populos Natura vocat?* AEſchylus: τοῦ ἀποθανεῖν ὁμοίως ἐπικεκλωσμένου πᾶσιν. Iuncus: ἀνθρώπῳ δὲ, καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἡμέροις τε καὶ ἀγρίοις, ἐξιέναι τοῦ βίου πᾶσα ἀνάγκη. Vide Stobæum ſerm. 118.

Iam litus habes; ad quod populos
Natura vocat? an poſt raptum
Styx atra canem præcluſit iter,
Teq́ in primo limine Ditis

1919 *Monſtra morantur.* æquè bene in antiq. lib. continetur *fata morantur.*

Monſtra morantur? quis nunc vmbras
Gnate tumultus, manesq́ tenet?
Fugit abductâ nauita cymbâ,
Et Centauris Theſſala motis
Ferit attonitos vngula manes?
Anguesq́ ſuos Hydra ſub vndis
Territa merſit? teq́ labores
O gnate timent?
Fallor, fallor, veſana parens,

1928 *Nec te manes.* v. l. *non te manes.*

Nec te manes, vmbræq́ timent.
Non Argolico rapta leoni
Fuluâ pellis contecta iubâ
Læuos operit dura lacertos,
Vallantq́ feri tempora dentes:
Donum pharetræ ceſſere tuæ,
Telaq́ mittet iam dextra minor:
Vadis inermis gnate per vmbras;
Ad quas ſemper manſurus eris.

HERCVLES. ALCMENA.

Iambici & dactylici.

1937 *Quid me.* prodit Hercules ex loco extraordinario, qui erat ſublimis ſine machina, & ex quo numina in theatrum introducebantur, Iul. Scaliger in Hiſtorico.

Quid me tenentem regna ſiderei poli,
Cæloq́ tandem redditum planctu iubes
Sentire fatum? parce. nam virtus mihi
In aſtra, & ipſos fecit ad ſuperos iter.
AL. *Vnde ſonus trepidas aures ferit?*
Vnde meas inhibet lachrymas fragor?

Agnoſco

Digitized by Google

Agnoſco agnoſco, victum eſt chaos.
A Styge, gnate, redis iterum mihi:
Fractaq́; non ſemel eſt mors horrida:
Viciſti rurſus noctis loca,
Puppis & infernæ vada triſtia.
Peruius eſt Acheron iam languidus,
Et remeare licet ſoli tibi,
Nec te fata tenent poſt funera.
An tibi præcluſit Pluton iter,
Et pauidus regni metuit ſibi?
Certè ego te vidi flagrantibus
Impoſitum ſiluis: cùm pluribus
In cælum furerent flammæ minis.
Arſiſti certè. verùm vltima
Non tenuere tuas vmbras loca.
Quid timuere tui manes precor?
Vmbra quoque eſt Diti nimis horrida?
HER. *Non me rigentis ſtagna Cocyti tenent,*
Non puppis vmbras furua tranſuexit meas.
Iam parce mater queſtibus. manes ſemel
Vmbrasq́; vidi: quicquid in nobis tui
Mortale fuerat, ignis iniectus tulit:
Paterna cælo pars data eſt, flammis tua.
Proinde planctus pone; quos gnato paras,
Genitrix in ortu luctus in turpes eat.
Virtus in aſtra tendit, in mortem timor.
Præſens ab aſtris mater Alcides cano:
Pœnas cruentus iam tibi Euryſtheus dabit,
Curru ſuperbum vecta tranſcendes caput.
Me iam decet ſubire cæleſtem plagam.
Inferna vinco rurſus Alcides loca.
AL. *Mane parumper. ceſſet, ex oculis abit,*
In aſtra fertur. fallor, an vultus putat
Vidiſſe gnatum? miſera mens eſt credula.
Es numen, & te mundus æternus tenet.
Credo triumphis. regna Thebarum petam,
Nouumq́; templis additum numen canam.

CHORVS.

Anapæſtici.

Nunquam Stygias fertur ad vmbras
Inclita virtus. viuite fortes,
Nec letheos ſæua per amnes
Vos fata trahent: ſed, cùm ſummas

1965 *Paterna cælo pars.* apud Ouidium 9. Metamorph. ait Iuppiter:
Omnia qui vicit, vincet quos cernitis ignes,
Nec niſi materna Vulcanũ parte potentem
Sẽtiet: æternũ eſt à me quod traxit, & expers
Atq; immune necis, nulla domabile flamma:
Idq; ego defunctum terra cæleſtibus oris
Excipiam.

1966 *Proinde planctus pone, quos gnate pater, Genitrix inerti: luctus in turpes eat?* Sic iſti verſus in Fabriciana editione leguntur, omnino deteriùs quàm in ceteris: qui habent, *Proinde planctus pone, quos gnato paras Genitrix in ortu, luctus in turpes eat.* quam ſanè lectionem retinebo, donec certi aliquid de hoc loco conſtituero. nunc valde ambigo, non tam propter eam quam modò retuli varietatem: quam quia in nulla membranarum quibus vſus ſum, duo hæc carmina habentur. Si in vno aliquo codice deſiderarentur, minus mirarer: ſed in nullo exſtare eum mihi ſcrupulum iniicit, vt ampliem, & hoc tempore mihi non liquere pronunciem.

1968 *Virtus in aſtra tendit.* Euripides, Heraclidis:

ἀλλ' ἀρετὰ βαίνει διὰ μόχθων.

1970 *Pœnas cruentus iam tibi Euryſtheus dabit.* vide Euripidem dicto loco; à quo Strabo li. 8. diſſentit. Euripides ſcribit Euryſtheũ non in pugna ab Iolao interemtum, ſed in pugna captum, viuum Alcmenæ traditum fuiſſe. Strabo autem lib. 8. Εὐρυσθεὺς μὲν οὖν
" στρατεύσας εἰς Μαραθῶνα ἐπὶ τοὺς Ἡρακλέους παῖδας καὶ Ἰόλαον, βοηθησάντων Ἀθηναίων, ἱστορεῖται πεσεῖν ἐν τῇ μάχῃ. καὶ τὸ μὲν ἄλλο σῶμα Γαργηττοῖ ταφῆναι, τὴν δὲ κεφαλὴν χωρὶς ἐν τῇ Κορίνθῳ, ἀποκόψαντος αὐτὴν Ἰολάου περὶ τὴν κρήνην τὴν Ἀκαρίαν, ὑπὸ ἁμαξιτόν. Pauſanias in Atticis ſimpliciter ab Iolao cæſum teſtatur, non addens in pugna an à pugna idipſum contigerit.

1976 *Miſera mens eſt credula.* ſic in pleriſque v. l. & in antiquis editionibus legitur. Lipſienſis cod. habet, *miſera mens incredula eſt.* quæ lectio inelegans non eſt, & confirmatur toto cap. 1. lib. 2. miſcellan. Nannij. Ego priſtinam lectionem ſeruaui, cùm propter librorum antiquitus ſcriptorum & excuſorum multorum conſenſum, quem nemo ſanus vnquam contemſit: tum quia Seneca noſter in Hercule furente ſcripſerat,

" —— *quod nimis*
" *Miſeri volunt, hoc facilè credunt.*

" nec ad rem pertinet, quod ibi ſubiungitur:

—— *imò quod metuunt nimis,*
Nunquam amoueri poſſe, nec tolli putant.
Prona eſt timori ſemper in peius fides.

Digitized by Google

Exiget horas conſumta dies,
Iter ad ſuperos gloria pandet.
Sed tu domitor magne ferarum,
Orbiſq́ ſimul pacator ades:
Nunc quoq́ noſtras reſpice terras:
Et ſi qua nouo bellua vultu
Quatiet populos terrore graui;
Tu fulminibus frange triſulcis,
Fortius ipſo genitore tuo
Fulmina mittens.

1993 *Mittens.* ſic legitur in o.v.l. ideo miror Aſcenſ. qui maluit; *mittes.*

L. ANN. SENECÆ Thyeſtes.

TRAGOEDIA VII.

PERSONÆ.

Tantalus.	Atreus.
Thyeſtes	Nuncius.
Megæra.	Seruus.
Pliſthenes.	Chorus.

ACTVS PRIMVS.

TANTALVS. MEGAERA.

QVIS me furor nunc ſede ab infauſta extrahit,
Auido fugaces ore captantem cibos?
Quis malè deorum Tantalo viuas domos
Oſtendit iterum? peius inuentum eſt ſiti
Arente in vndis aliquid, & peius fame
Hiante ſemper? Siſyphi nunquid lapis
Geſtandus humeris lubricus noſtris venit?
Aut membra celeri differens curſu rota?
Aut pœna Tityi ſemper accreſcens iecur
Viſceribus atras paſcit effoſſis aues?
Et nocte reparans, quicquid amiſit die,
Plenum recenti pabulum monſtro iacet?
In quod malum tranſcribor? ô quiſquis noua
Supplicia functis durus vmbrarum arbiter
Diſponis; adde ſi quid ad pœnas potes,
Quod ipſe cuſtos carceris diri horreat,

Quod

IN THYESTEM ADVERSARIA.

THYESTES] hoc nomine tragœdias ſcripſerunt Græci Euripides, Agathon, Nicomachus Athenienſis, Theognides, Cleophon, Carcinus, quem citat Ariſtoteles, Diogenes, ſiue Philiſcus AEginenſis (neq; enim conſtat vtri è duobus tribuenda ſit.) & Apollodorus Tharſenſis, teſte Suidæ lexico. Chæremon, auctore Athenæo, Thyeſtem comœdiam compoſuit. Latinorum, qui *Thyeſtem* tragœdiam ediderint Ennium inuenio, &, citante Cornelio Tacito, Maternum, L. Varium, ſeu, vt volunt Helenius & Porphyrion, potiùs Caſſium Parmenſem Non dubito quin idem argumentum perſecuti fuerint alij in Atreo, & Pelopidis, vt Attius, Aemilius Scaurus, & ceteri. Italicè tragœdiam Thyeſtem non ineleganter Lud. Dulcis cõpoſuit. Porrò malè Ioan. le Cirier lib. 1. de iure primogeni. q. 7. hanc tragœdiam Senecæ vocat, *Tantalum.*

2 *Auido fugaces ore captantem cibos?* hæc de Tantali ſupplicio, Alcmanis, Euripidis, Alcæi, Pindari, Archilochi, Latinorum verò ferè omnium eſt opinio.

3 *Quis malè deorum.* poetis familiare fuit Diis ſuis tam mala quàm bona omnia accepta ferre. Archilochus:

Τοῖς θεοῖς τίθει τὰ πάντα. Virgilius:

——*quis te Palinure Deorum*
Eripuit nobis? Idem:
Quis Deus Italiã, quæ vos demẽtia adegit?

Ouidius:

——*quis Deus hunc formoſis, inquit iniquus,*
Perdere vult?—— Seneca infrà actu 3.
Otium è tanto ſubitum tumultu
Quis Deus fecit? Euripides:
ἢ θεὸς, ἢ βροτὸς, ἢ
τι τῶν ἀδικήτων
πόρον ἄπορον ἐξανύσας.

Digitized by Google

Quod mœſtus Acheron paueat; ad cuius metum
Nos quoque tremamus: quære. iam noſtra ſubit
E ſtirpe turba, quæ ſuum vincat genus,
Ac me innocentem faciat, & inauſa audeat.
Regione quidquid impiâ ceſſat loci,
Complebo: nunquam ſtante Pelopeiâ domo,
Minos vacabit. ME. *perge deteſtabilis*
Vmbra, & penates impios furiis age.
Certetur omni ſcelere, & alternâ vice
Stringantur enſes, nec ſit irarum modus,
Pudórve: mentes cæcus inſtiget furor,
Rabies parentum duret, & longum nefas
Eat in nepotes: nec vacet cuiquam vetus
Odiſſe crimen, ſemper oriatur nouum,
Nec vnum in vno: dumq́; punitur, ſcelus
Creſcat. ſuperbis fratribus regna excidant,
Repetantq́; profugos: dubia violentæ domus
Fortuna reges inter incertos labet:
Miſer ex potente fiat, ex miſero potens,
Fluctuq́; regnum caſus aſsiduo ferat.
Ob ſcelera pulſi; cùm dabit patriam deus,
In ſcelera redeant: ſintq́; tam inuiſi omnibus,
Quàm ſibi. nihil ſit ira quod vetitum putet.
Fratrem expaueſcat frater, & natum parens,
Natusq́; patrem. liberi pereant malè,
Peius tamen naſcantur. immineat viro
Infeſta coniunx. bella trans pontum vehant:
Effuſus omnes irriget terras cruor,
Supraq́; magnos gentium exſultet duces
Libido victrix. impiâ ſtuprum in domo
Leuiſsimum ſit: fratris & fas, & fides,
Iusq́; omne pereat. non ſit à veſtris malis
Immune cælum: cùm micant ſtellæ polo,
Flammæq́; ſeruant debitum mundo decus;
Nox atra fiat, excidat cælo dies.
Miſce penates: odia, cædes, funera
Accerſe, & imple ſcelere Tantaleam domum.
Ornetur altum columen, & lauro fores
Lætæ vireſcant, dignus aduentu tuo
Splendeſcat ignis. Thracium fiat nefas
Maiore numero: dextra cur patrui vacat?
Nondum Thyeſtes liberos deflet ſuos?
Ecquando tollet ignibus iam ſubditis
Spumante aheno membra? per partes eant

His adde quæ ſuppoſititius Donatus ſcribit ad illa Eunuchi Terentiani actu 5.

—— *quid ſi hoc quiſquam voluit deus?*

10 *Paſcit effoſſis aues.* ita o.v.l. *aues*, autem dicit ſecutus Homerũ Odyſſ. λ'. Lucretium lib 3. & Tibullum lib. 1. Virgilius 6. Aeneid. vnicum vulturem agnoſcit.

21 *Pelopeia domo.* nullum ſcelus fuit, quo ſe Pelopidæ abſtinuerint. nam parentes liberos, liberi parentes, vxor maritum, maritus vxorem, frater fratrem, affines affinitate iunctos occiderunt; pater liberos comedit; demũ affinem patruelis, glorem leuir, filiam pater ſtuprauit. meritò igitur eorum familia conuiciis omnium proſciſſa fuit adeo, vt *Pelopeia domus*, pro ſæua & impia, adagij loco etiã hodie vſurpetur. Xenarcho dicitur ἄϛυτος οἶκος, Euripidi δυϛυχῶν δόμος, Horatio *ſæua Pelopis domus.* huc refero illud L. Attij, in armorum iudicio:

Ocule, noxitudo obliteretur Pelopidarum,
ac per nos ſancteſcat genus.

Seneca, infrà actu 4.

—— *ô domus Pelopi quoque*
Et Tantalo pudenda ——

& in Agamemnone:

Reuoluit animus virginis thalamos mea,
Quos ille dignos Pelopeia fecit domo.

& in Troade ironicè ait Pyrrhus:

Atrei & Thyeſtæ nobilem noui domum

Auorum memoria Pelopeiæ familiæ ſimilis fuit domus illa Buffali ciuis Romani, de qua Raph. Volaterranus, in Geograph.

26 *Nec ſit.* duo m. ſ. *ne ſit.*

31 *Dumq́; punitur, ſcelus Creſcat.* Thyeſtes cùm Aerope vxore Atrei adulterium commiſerat, hoc ſcelus vt puniret Atreus, illi liberos epulandos propoſuit: Thyeſtes autem, vt Atreum vlciſceretur, filiam ſuam Pelopeiam compreſſit.

56 *Thracium fiat nefas.* Terei, Martis & nymphæ Byſtonidis filij calamitas notiſſima eſt, ex Ouidio Metam. 6. qui, quod vxori, ſororem adduceret oranti, conſenſit; docet virum prudentem nõ ſemper vxoris precibus, potiſſimùm ſi non vacent periculo, debere. prouenjunt hinc ſæpenumero mũltæ & magna mala. Tereus cùm Philomenam adduceret, in amoris retia incidit, illamq́ue cœpit amare, vitanda fuerat occaſio, neque ad eum ignem, quo incaluit poſtea plus ſatis, accedendum. Viris enim coniugatis minimè tutum eſt, formas aliarum mulierum ſpectare: cùm amor oculis hauriatur. debuerat itaque Tereus periculo ſe non offerre; aut, quia ſe obtulit, ſapientis fuiſſet, oculos continere: quod, quia ne ipſum quidem præſtitit, Philomenam ardere cœpit, amatam deinde, vi-

A Pauſania in Attic. Terei hiſtoria ſic narratur, vt, præter Metamorphoſes iſtas, omnia verè videãtur accidiſſe.

Digitized by Google

tiauit. hæc amoris, an furoris ſunt opera? opinor vtriuſque. nam tanta eſt horum cognatio & affinitas, vt amantes furere dicantur, & in omne ſcelus, tanquam furioſi, ruant: ſic, vt patratum facinus ſemper gradus ſit futuri. Hircus iſte Mendeſius Philomenam amat; amatam ſtuprat; ſtupratę linguam ex intimis faucibus euellit; ipſam verò in ſolitario nemore cum feris victuram includit, videlicet, ne crimen ſuum diuulgetur. ea nempe ſceleratorum eſt conditio, nunquam vt eorũ animus conquieſcat, ſemper vt timeant cunctis nota fore quæ deliquerunt. ideo, vt fit, ſcelus ſcelere conantur obruere, quemadmodũ Phędræ nutrix in Hippolyto noſtri poëtæ: ſed laterem lauant. ſiquidem nihil eſt tam occultum, vt non in lucem prodeat aliquando: nec valet humana calliditas abſcondere, quod diuina prudentia vult manifeſtare. Equidẽ hoc Tyranni factum tam atrox & truculentum non diu latuit: ſed Progne de tota re facta certior, ad vltionem accingitur nouam, inauditam, & quæ poſteris narrari quàm perſuaderi faciliùs queat. tanta nimirum mulieris læſæ eſt iracundia, vt, dum quem vult vlciſcatur, ſuſque deque ferat, qua ratione id faciat; ſibique interdum nocere non vereatur, dummodo hoſtem lædat. vt de Medea taceã, teſtis Progne, teſtis Philomena; quarum vna proprium filium, altera ſororis filium trucidauit; nec hoc tantùm, ſed & patri epulãdum propoſuit. Poſtea ſceleris conſcientia, & pœnarũ metu exagitatę, fuga ſibi conſuluerunt: quas quia Tereus, re cõperta, fuit inſecutus, propter fugientium & inſequentis velocitatem, omnes in aues mutati finguntur. Docet hoc facinoroſis nihil tutum eſſe, eoſque ſeſe inuicem perſequi ſolere. Vide Attiũ *in Tereo.*

92 *Taxata pœnâ lingua.* nam Tantalus iuxta nonnullos apud inferos cruciatur:

> ὅτι θεοῖς ἄνθρωπος ὢν
> κοινῆς τραπέζης ἀξίωμ' ἔχων ἴσον
> ἀκόλαστον ἔχε γλῶσσαν, αἰσχίστην νόσον.

ait Euripides in Oreſte: cui conſentit Cornelius Gallus, his verſibus:

> οὗτος ὁ πρὶν μακάρεσσι συνέστιος, οὗτος ὁ νηδὺν
> πολλάκι νεκταρέου πλησάμενος πόματος,
> νῦν λιβάδος θνητῆς ἱμείρεται· ἡ φθονερὴ δὲ
> κρᾶσις ἀεὶ χείλευς ἐστὶ ταπεινοτέρη.
> πῖνε, λέγει, τὸ τόρευμα, καὶ ὄργια μάνθανε σιγῆς·
> οἱ γλώσσῃ προπετεῖς τῷδε κολαζόμεθα.

Monet nos Tantalus linguam compeſcere, & principum arcana non reuelare. In libello illo non inutili, qui de Moribus, vulgò quidẽ Cenſorij Catonis titulo; in membranis verò, Ouidij (cùm ſit cuiuſdam Dionyſij Ca-

Diſcerpta, patrios polluat ſanguis focos,
Epulæ inſtruantur. non noui ſceleris tibi
Conuiua venies, liberum dedimus diem,
Tuamq́; ad iſtas ſoluimus menſas famem.
Ieiunia exple. miſtus in Bacchum cruor
Spectante te potetur. inueni dapes,
Quas ipſe fugeres. ſiſte, quò præceps ruis?
TAN. *Ad ſtagna, & amnes, & recedentes aquas,*
Labrisq́; ab ipſis arboris plenæ fugas,
Abire in atrum carceris liceat mei
Cubile: liceat, ſi parum videor miſer,
Mutare ripas: alueo medius tuo
Phlegethon relinquar, igneo cinctus freto.
Quicunque pœnas lege fatorum datas
Pati iuberis; quiſquis exeſo iaces
Pauidus ſub antro; quiq́; venturi times
Montis ruinam; quiſquis auidorum feros
Rictus leonum, & dira furiarum agmina
Implicitus horres; quiſquis immiſſas faces
Semiuſtus abigis; Tantali vocem excipe
Properantis ad vos: credite experto mihi,
Amate pœnas. quando continget mihi,
Effugere ſuperos? ME. *antè perturba domum,*
Inferq́; tecum prælia, & ferri malum
Regibus amorem. concute inſano ferum
Pectus tumultu. TAN. *me pati pœnas decet,*
Non eſſe pœnam. mittor, vt dirus vapor
Tellure ruptâ, vel grauem populis luem
Sparſura peſtis. ducam in horrendum nefas
Auus nepotes? magne diuorum parens,
Noſterq́;, quamuis pudeat, ingenti licet
Taxata pœna lingua crucietur, loquar:
Nec hoc tacebo. moneo, ne ſacra manus
Violata cæde, néve furiali malo
Aſpergat aras. ſtabo, & arcebo ſcelus.
Quid ora terres verbere, & tortos ferox
Minaris angues? quid famem fixam intimis
Agitas medullis? flagrat incenſum ſiti
Cor, & peruſtis flamma viſceribus micat.
Sequor. ME. *furorem diuide in totam domum.*
Sic ſic ferantur, & ſuum infenſi inuicem
Sitiant cruorem. ſenſit introitus tuos
Domus, & nefando tota contactu horruit.
Actum eſt abundè. gradere ad inferos ſpecus,
Amnemq́;

Digitized by Google

Amnemq́; notum. iam tuum meſtæ pedem
Terræ grauantur. cernis vt fontes liquor
Introrſus actus linquat? vt ripæ vacent,
Ventusq́; raras igneus nubes ferat?
Palleſcit omnis arbor, ac nudus ſtetit
Fugiente pomo ramus: & qui fluctibus
Illinc propinquis Iſthmos atque illinc fremit,
Vicina gracili diuidens terrâ vada,
Longè remotos latus exaudit ſonos.
Iam Lerna retroceſſit, & Phoronides
Latuere venæ: nec ſuas profert ſacras
Alpheus vndas, & Cithæronis iuga
Stant parte nullâ cana depoſitâ niue,
Timentq́; veterem nobiles Argi ſitim:
En ipſe Titan dubitat, an iubeat ſequi,
Cogatq́; habenis ire periturum diem.

CHORVS.
Choriambici Tetrametri.

Argos de Superis ſi quis Achaicum,
Piſeasq́; domos turribus inclitas:
Iſthmi ſi quis amat regna Corinthij,
Et portus geminos, & mare diſſidens:
Si quis Taygeti conſpicuas niues;
Quas, cùm Sarmaticus tempore frigido
In ſummis boreas compoſuit iugis,
Æſtas veliferis ſoluit Eteſiis:
Quem tangit gelido flumine lucidus
Alpheus, ſtadio notus Olympico;
Aduertat placidum numen, & arceat
Alternæ ſcelerum ne redeant vices,
Neu ſuccedat auo deterior nepos,
Et maior placeat culpa minoribus.
Tandem laſſa feros exuat impetus
Sicci progenies impia Tantali:
Peccatum ſatis eſt: fas valuit nihil,
Aut commune nefas. proditus occidit
Deceptor dominæ Myrtilus, & fide

Vectus

tonis, teſte Vineto in Auſon.) circumfertur, ſcriptum eſt:

Virtutē primā puta eſſe cōpeſcere linguā.
Proximus ille deo, qui ſcit ratione tacere.

96 *Tortos angues.* Varro Attacinus:

Cuius vt adſpexit torto caput angue reuinctum. Virgilius:
——tortosq́; Ixionis angues.

Ouidius quarto Metamorph.

——tortoq́; incingitur angue.

Seneca in Medea actu 5.

—— anguis excuſſo ſonat.
Tortus flagello ---

104 *Ad inferos.* quidam libri ſcripti habent; *ad intimos.*

110 *Pomo.* pomi ſignificatio valde generalis eſt, complectitur enim malum & nucem. Sic Paullus I.C vt pomum, inquit, decerpere liceat. l. vt pomum, & ibi Ioannes Pyrandus, D. de ſeruitut. nux eſt omne pomum, quod foris duro tegitur, & intus habet quod eſui eſt: malum verò, quod intus durū includit, foris autem habet quod eſui eſt. Macrob. lib. 3. Saturnal. ex Cloatij Verrij lib. 4. à Græcis tractorum, ſeu ordinatorum Græcorum.

Qui fluctibus. Ionio & Helleſponto. apud Senecam philoſophum lib. 2. epiſt. veteris cuiuſdam poetæ de Iſthmo carmina hæc habētur: *Impero Argis, regna mihi liquit Pelops,*
Qua pontus Helles & qua ab Ionio mari
Vrgetur Iſthmos ——

quæ verba ſunt fortaſſis ex Attij Atreo.

115 *Profert ſacras Alpheus vndas.* noſter Medeæ actu 1. *Et quas Aonius latex*
Alpheusq́; ſacer lauat.

vide quæ ibi ſcripſimus.

118 *Veterem.* ineptè Aſcenſius *ſitum* legit: ineptiùs Marmita *ſitim*, ad ſiccitatem quæ fuit tempore Phaethontis, refert. Rectè Aegyd. Maſerius, in comment. Valerij Flacci, & Cælius Rhodiginus ſcribunt loqui Senecam de ſiti quæ ante Danai tempora fuit: cùm, nondum inuentis puteis, Argos in loco arido ſitum, aquarum penuria laborabat; quam Danaus teſte Plinio natur. hiſt. lib. 7. ſuſtulit inuentis puteis. vnde Heſiodus teſte Euſtathio Iliad. δ'.

Ἄργος ἄνυδρον ἐὸν Δαναὸς ποίησεν ἔνυδρον.

122 *Turribus.* in quibuſdam membranis inuenio *curribus.* nō omnino abſurdè. poteſt enim intelligi de Oenomai, Pelopis, ac aliorum procorum curribus.

128 *Veliferis Eteſiis.* his enim flantibus mare nauigationi accommodatiſſimum exiſtit. 133 *Neu ſuccedat auo,* &c. fortè reſpicit ad illud Horatij lib. 3. od. 6. *—— ætas tulit Nos nequiores, mox daturos Progeniem vitioſiorem.* 139 *Fide Vectus, quam tulerat.* quemadmodum Myrtylus Oenomai axem, ab Hippodamia perſuaſus, prodidit: ſic ab Hippodamia falsò accuſatus, ex Geræſto à Pelope præcipitatus, interiit. vide Iſacium in Lycophronem. quæ, quia hiſtoria eſt, non fabula; etſi fabuloſa quædam admiſcentur; nō eſt quod anxiè de eius interpretatione laboremus. Illud tantùm, proditores vt plurimum illis, quibus proditione ſua pro-

Digitized by Google

Vectus quâ tulerat, nobile reddidit
Mutato pelagus nomine. notior
Nulla eſt Ioniis fabula nauibus.
Exceptus gladio paruulus impio
Dum currit patrium natus ad oſculum,
Immatura focis victima concidit.
Diuiſusq́ue tuâ eſt Tantale dexterâ,
Menſas vt strueres hoſpitibus deis.
Hos æterna fames proſequitur cibos,
Hos æterna ſitis: nec dapibus feris
Decerni potuit pœna decentior.
Stat luſus vacuo gutture Tantalus,
Impendet capiti plurima noxio
Phineis auibus præda fugacior.
Hinc illinc grauidis frondibus incubat,
Incuruata ſuis fœtibus, ac tremens
Alludit patulis arbor hiatibus.
Nec quamuis auidus, nec patiens moræ,
Deceptus toties tangere negligit,
Obliquatq́ue oculos, oraq́ue comprimit,
Incluſisq́ue famem dentibus alligat:
Sed tunc diuitias omne nemus ſuas
Demittit propiùs, pomaq́ue deſuper
Inſultant foliis mitia languidis,
Accenduntq́ue famem; quæ iubet irritas
Exercere manus: has vbi protulit,
Et falli libuit; totus in arduum
Autumnus rapitur, ſiluaq́ue mobilis.
Inſtat deinde ſitis non leuior fame;
Qua cùm percaluit ſanguis, & igneis
Exarſit facibus: ſtat miſer obuios
Fluctus ore petens; quos profugus latex
Auertit, ſterili deficiens vado,
Conantemq́ue ſequi deſerit: hic bibit
Altum de rapido gurgite puluerem.

ACTVS

fuerunt, iuſtas tandem pœnas dare. ſicuti hoc loco Myrtilus, ſi communem traditionem ſequimur. nã Iſtrus, in Atticis, ſcripſit Myrtilum ſingulari certamine pro Hippodamia cum Pelope decertantem cecidiſſe.

140 *Nobile reddidit*, &c. Pauſanias tamen, in Arcadicis, Myrtoum mare non à Myrtilo, ſed à Myrto puella appellatum fuiſſe affirmat.

143 *Exceptus gladio*, &c. Tantalus (iuxta Ioannem Diaconum & Didymum Od λ'. & Nonnum Dionyſiac. α'; Iouis ac Plutus nymphæ filius, vel ſecundùm Euſebium libro 2. Euangelicæ præparationis, Iouis & Plotæ) filium ſuum Diis epulandum appoſuit; quem cibum reliquis auerſantibus, ſola Ceres humerum edit, cuius loco eburneum Dij ſubſtituerunt. eam ob rem Tantalus

Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat.

Hac fabula conſilium fuit antiquis ſordidos homines exprimere: & quod voluerunt optimè ſunt aſſecuti. Tantali parentes ſunt, Iuppiter & Pluto (nam Euſebij codicem mendoſum puto, Diaconi, Didymi, Nonni, & Tzetzis chiliad. 5. hiſtor. 10. libros ſequor) nympha. ex felicitate enim & diuitiis plerunque naſcitur auaritia: quæ auari animum totum ſibi ſic vindicat, eo etiam vt tempore quo preces concipit, hoc eſt, Deum excipit conuiuio, non ſinat illum alia eſculenta proponere, quàm filium proprium; impuras videlicet de coaceruanda pecunia ſollicitudines & cogitationes; quas Claudianus 1. in Rufin. auaritiæ filias nuncupat:

Fœdaq́ue auaritiæ complexæ pectora matris
Inſomnes longo veniunt examine curæ.

Quia verò huiuſmodi cogitationes apprime turpes, tetræ & nefandæ ſunt, atque veteres quæ abominabantur vt mala, nigra vocabãt, (vnde Pythagoras inquiebat μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων, vetans, teſte Plutarcho περὶ παίδων ἀγωγῆς, συνδιατρίβειν μέλασιν ἀνθρώποις, διὰ κακοήθειαν. & Horatius;

Hic niger eſt, hunc tu Romane caueto.)

meritò illas Pelopem, hoc eſt, nigrum facie, nominarunt. Deinde quia tales cogitationes terram ſapiunt, neque diuinum aliquid habent, Iuppiter illas reſpuit; Ceres, terram denotans, naturæ ſuæ conuenientibus veſcitur, earumque partem abſumit, eamq; partem, in qua totius corporis potiſſimum robur conſiſtit. Poſtmodum, illo abſumto, eburneum Dij ſubſtituunt: quod qui ſic terrenis cogitationibus intendat, qui ſic gazis inhiet, vt poſt nummos pietatem ac virtutem ſtatuat; verſa illi in naturam peccandi conſuetudine, animus eius inſtar eboris indureſcat, atque monitores, ſicut ebur malleos, aſpernetur. Quamobrem inſatiabili opum comparandarum cupiditate vexatus, partis diuitiis auarus frui non audebit; eique tam deerit quod habet, quàm quod non habet. auaritia illa furiarum eſt maxima, quæ, teſte poëta, Tantalo *Accubat, & manibus prohibet contingere menſas.* Eſt eadem ſaxum illud quod, ex quorundam ſententia (Homeri Odyſſ. λ'. Pindari Olymp. 1. Eurip. in Oreſte, & Seruij in 6. Aeneid.) eius capiti impendet. etenim perpetuò auari paupertatem metuunt, hanc ſibi nunquam non exiſtimant imminere; huius effugiendæ gratia patiuntur miſerias ipſa paupertate

Digitized by Google

ACTVS SECVNDVS.

ATREVS. SERVVS.

AT. *Ignaue, iners, eneruis, & (quod maximum*
Probrum tyranno rebus in ſummis reor)
Inulte; poſt tot ſcelera, poſt fratris dolos,
Faſq; omne ruptum, queſtibus vanis agis
Iras: at Argos fremere iam totum tuis
Debebat armis, omnes & geminum mare
Innare claſſes: iam tuis flammis agros
Lucere, & vrbes decuit, ac ſtrictum vndique
Micare ferrum. tota ſub noſtro ſonet
Argolica tellus equite. non ſiluæ tegant
Hoſtem, nec altis montium ſtructæ iugis
Arces. relictis bellicum totus canat
Populus Mycenis. quiſquis inuiſum caput
Tegit ac tuetur, clade funeſtâ occidat.
Hæc ipſa pollens incliti Pelopis domus
Ruat, vel in me, dummodo in fratrem ruat.
Age anime, fac quod nulla poſteritas probet;
Sed nulla taceat. aliquod audendum eſt nefas
Atrox, cruentum, tale; quod frater meus
Suum eſſe malit. ſcelera non vlciſceris,
Niſi vincis. & quid eſſe tam ſæuum poteſt,
Quod ſuperet illum? nunquid abiectus iacet?
Nunquid ſecundis patitur in rebus modum,
Feſſis quietem? noui ego ingenium viri
Indocile; flecti non poteſt, frangi poteſt.
Proin, antequam ſe firmet, aut vires paret;
Petatur vltrò; ne quieſcentem petat.
Aut perdet, aut peribit. in medio eſt ſcelus
Poſitum occupanti. SER. *fama te populi nihil*
Aduerſa terret? AT. *maximũ hoc regni bonum eſt,*
Quòd facta domini cogitur populus ſui,
Quàm ferre, tam laudare. SER. *quos cogit metus*
Laudare, eoſdem reddit inimicos metus.
At qui fauoris gloriam veri petit,
Animo magis, quàm voce, laudari volet.
ATR. *Laus vera, & humili ſæpe contingit viro;*
Non niſi potenti falſa. quod nolunt, velint.
SER. *Rex velit honeſta, nemo non eadem volet.*
ATR. *Vbicunq; tantũ honeſta dominanti licent,*
Pre-

triplo grauiores. 167 *Autumnus.* hoc eſt, omnia poma. poſuit autem Autumnum pro pomis, quia hac anni parte pomorum prouentus maximus eſt. vnde Horatius,

—— ſimul
Pomifer autumnus fruges effuderit. &:
Vel cùm decorum mitibus pomis caput
Autumnus aruis extulit ——

161 *Mitibus pomis.* hoc eſt, maturis. ſic noſter ſuprà, *—— pomaq; deſuper*
Inſultant foliis mitia languidis.
& Virgilius:
—— ſunt nobis mitia poma.

188 *Tegit.* hoc formam æquitatis habet. nam Marcianus ſcripſit perinde puniendos receptatores, ac ipſos facinoroſos. l. 1. D. de receptator. quod congruit l. 13. D. de offic. præſid. & variis Imperatorum reſcriptis l. 1. & 2. C. Iuſtin. de iis qui latro. vel aliorũ crim. reos occultau. l. 1. & 2. C. Theodoſ. tit. 29. l. 9.

203 *Fama te.* aptiſſimum argumentum deducendi aliquem à peccati cogitatione. nam, vt ait Cicero, nemo eſt tam agreſtis, quem ſi non ipſa honeſtas, contumelia tamen & dedecus magnopere moueat.

205 *Domini.* tyrannicè loquitur. nam domini vocabulũ ad ſeruos habet relationem. vnde Auguſtum, Tiberium, & Alexandrum Romanorum Imperatores hoc nomen repudiaſſe legimus, apud Dionem lib. 55. Tertullianum in Apologetico, & alios, vide Anton. Guibertum Coſtanũ Polyhiſtoris c. 16. antiqui etiam omnem dominis inuidiã, omnem ſeruis contumeliam detrahentes, dominum, patremfamilias; ſeruos, familiares nuncuparunt: auctores Seneca lib. 6. epiſt. & ex eo ferè ad verbum Macrob. lib. 1. Saturnal.

207 *Eoſdem reddit inimicos metus.* apud Macrob. lib. 1. Saturnal. cap. 11. Prætextatus in hunc modum diſſerit: Deinde qui colitur, etiam amatur: non poteſt amor cum timore miſceri. vnde putas arrogantiſſ. illud manaſſe prouerbium, quod iactatur: Totidem nobis hoſtes eſſe quot ſeruos? non habemus illos hoſtes, ſed facimus: cùm in illos ſuperbiſſimi, contumelioſiſſimi, crudeliſſimi ſumus. & ad rabiẽ nos cogunt peruenire deliciæ, vt quicquid non ex voluntate reſpondit, iram furoremq; euocet. Domini enim animos induimus tyrannorum, & non quantum decet, ſed quantum libet, exercere volumus in ſeruos.

212 *Rex velit honeſta, nemo non eadem volet.* Plinius, in Panegyrico: Vita principis cẽſura eſt, eaque perpetua: ad hanc dirigimur. item; Melius homines exemplis docentur. Claudianus: *—— componitur orbis Regis ad exemplum: nec ſic inflectere ſenſus Humanos edicta valent, quã vita regẽtis. Mobile mutatur ſemper cum principe vulgus.*

Digitized by Google

Precario regnatur. SER. *vbi non eſt pudor,* “
Nec cura iuris, ſanctitas, pietas, fides; “
Inſtabile regnum eſt. AT. *ſanctitas, pietas, fides,* “
Priuata bona ſunt: quâ iuuat, reges eant. “
SER. *Nefas nocere vel malo fratri puta.* “
AT. *Fas eſt in illo, quicquid in fratre eſt nefas.*
Quid enim reliquit crimine intactum, aut vbi
Sceleri pepercit? coniugem ſtupro abſtulit,
Regnumq́ furto: ſpecimen antiquum imperi,
Fraude eſt adeptus, fraude turbauit domum.
Eſt Pelopis altis nobile in ſtabulis pecus,
Arcanus aries, ductor opulenti gregis;
Huius per omne corpus effuſo coma
Dependet auro; cuius è tergo, noui
Aurata reges ſceptra Tantalici gerunt:
Poſſeſſor huius regnat: hunc tantæ domus
Fortuna ſequitur: tuta ſepoſitâ ſacer
In parte carpit prata; quæ cludit lapis,
Fatale ſacro paſcuum muro tegens.
Hunc, facinus ingens auſus, aſſumptâ in ſcelus
Conſorte noſtri perfidus thalami auehit.
Hinc omne cladis mutuæ fluxit malum,
Per regna trepidus exſul errauit mea,
Pars nulla noſtri tuta ab inſidiis vacat.
Corrupta coniux, imperij quaſſa eſt fides:
Domus ægra, dubius ſanguis eſt, certi nihil,
Niſi frater hoſtis. quid ſtupes? tandem incipe,
Animosq́ ſume, Tantalum & Pelopem aſpice:
Ad hæc manus exempla poſcuntur meæ.
Profare, dirum qua caput mactem via.
SER. *Ferro peremtus ſpiritum inimicum expuat.*
AT. *De fine pœnæ loqueris, ego pœnam volo:*
Perimat tyrannus: lenis in regno meo
Mors impetratur. SER. *nulla te pietas mouet?*
AT. *Excede pietas, ſi modo noſtra in domo*
Vnquam fuiſti: dira furiarum cohors,
Diſcorsq́ Erinnys veniat, & geminas faces
Megæra quatiens. non ſatis magno meum
Ardet furore pectus, impleri iuuat
Maiore monſtro. SER. *quid noui rabidus ſtruis?*
AT. *Nil, quod doloris capiat aſſueti modum.*
Nullum relinquam facinus, & nullum eſt ſatis.
SER. *Ferrum?* AT. *parum eſt.* SER. *Quid ignis?*
(AT. *etiámnum parum eſt.*

Idem affirmant Plato libro quarto de legib. Iſocrates in orat. de regno. Cicero lib. 3. de legib. Xenophon in Cyropæd. Salluſt. in Iugurth. D. Greg. Nazian. in Apologet. Chryſoſtomus, & alij.

214 *Precariò.* regnatur non abſolutè, ſed cum timore reddendæ rationis adminiſtrati regni tum, cùm de regno diſcedetur. hanc interpretationē exigit precarij ſignificatio apud Vlpianum l. 1. D. de precario.

Vbi non eſt pudor. rectè ratiocinatur. omnis enim ciuitas nullo vinculo melius retinetur, quàm iuſtitia; quæ, quamuis vna ex quatuor virtutibus ſit auctore Platone de legib. Cicerone, & D. Ambroſio de officiis; propriè tamen virtus eſt & ceteras in ſe complectitur, iuxta Ariſtot. 5. ethic. ad Nicomachum. nam ſine ea nec prudentia, nec fortitudo, nec temperantia eſſe poteſt, vt ait Eguinar. Baro ad tit. Inſtitut. de iuſt. & iure. Iuſtitiæ officia tria ſunt, honeſte viuere, alterum non lædere, ſuum vnicuique tribuere: ad primum refertur pudor, ad ſecundū ſanctitas, ad tertium pietas & fides; ad omnia tria ſimul cura iuris. hęc enim tria ſunt ipſa iuris præcepta, l. iuſtitia, D. de iuſt. & iur. §. iuris præcepta, inſtit. e. tit. Cumq́ue omne regnū maximè per hæc tria conſeruetur, meritò inſtabile regnum eſſe dicit vbi illa omnia deſunt.

217 *Priuata.* curam iuris omiſit: quia illa potiùs publicum bonum ſit, & potiſſimum ad principem pertinet.

221 *Stupro.* hoc eſt, adulterio. loquitur καταχρηστικῶς. quemadmodum & lex Iulia de adulteriis, teſte Papiniano & Modeſtino l. inter liberas, l. ſtuprum D. ad leg. Iul. de adulter. l. 101. D. de verb. ſignific. vide Alciatum lib. 1. diſpunct. cap. 26. & 2. prætermiſſor. Catellianum Cottam in Memor. in voce adulterium. dixi in Repet. l. tranſigere, C. de tranſaction.

224 *Eſt Pelopis.* apud Ciceronem 3. de natura Deorum exſtant de hoc ariete antiqui poëtæ, fortaſſis Attij in Atreo, carmina huiuſmodi:

Addo huc; quod mihi portēto cæleſtū pater
Prodigium miſit, regni ſtabilimen mei;
Agnum inter pecudes aurea clarū coma.
Quondam Thyeſtem clepere auſſum eſſe è regia:
Qua in re adiutricem coniugem cepit ſibi.

229 *Poſſeſſor huius regnat.* hoc non abs re confictum fuit. nam in libro Etruſcorū, teſte Macrobio 3. Saturnal. traditur, ſi aries inſolito colore fuerit indutus, portendi imperatori rerum omnium felicitatem. & Tarquinius in Epytona. oſtentarij Tuſci, inquit: Purpureo
» aureóve colore ouis ariéſve ſi adſpergetur,

SER. *Quó-*

principi ordinis & generis ſumma cum felicitate largitatem auget, genus progeniemq́ue propagat in claritate lætioremq́ue efficit. non eſt igitur mirum ſi Phryxus & Helle ab aureo ariete ſeruati fingantur, &, qui agnum aurea clarum coma poſſideret, Argis imperaturum eum reſponſum fuerit. hunc agnum Atreus, interfecto Chryſippo fratre, fuit adeptus; eundem amiſit Aeropes vxoris & Thyeſtæ fratris fraude. hoc eſt, ſcilicet quod dicitur, Malè parta malè dilabi: quo ſpectat illud Cl. Paradini ſymbolum de ſimia fœneratoris nummos extra feneſtram diſpargente.

SER. *Quónam ergo telo tantus vtetur dolor?*
ATR. *Ipſo Thyeſte.* SER. *maius eſt irâ hoc malum.*
ATR. *Fateor. tumultus pectora attonitus quatit,*
Penitusq́ voluit: rapior, & quò neſcio,
Sed rapior. imò mugit è fundo ſolum,
Tonat dies ſerenus, ac totis domus
Vt fracta tectis crepuit, & moti lares
Vertêre vultum. fiat hoc, fiat nefas,
Quod dij timetis. SER. *facere quid tandem paras?*
ATR. *Neſcio quid animus maius, & ſolito ampliùs*
Supraq́ fines moris humani tumet,
Inſtatq́ pigris manibus: haud, quid ſit, ſcio.
Sed grande quiddam eſt: ita ſit, hoc anime incipe,
Dignum Thyeſte facinus, & dignum Atreo
Vterque faciat. vidit infandas domus
Odryſia menſas. fateor; immane eſt ſcelus,
Sed occupatum: maius hoc aliquid dolor
Inueniat. animum filio inſpira parens,
Sororq́, cauſa eſt ſimilis: aſsiſte, & manum
Impelle noſtram. liberos auidus parens,
Gaudensq́ laceret, & ſuos artus edat.
Benè eſt, abundè eſt. hic placet pœnæ modus.
Tantiſper, vbinam eſt? tam diu cur innocens
Verſatur Atreus? tota iam ante oculos meos
Imago cædis errat, ingeſta orbitas
In ora patris. anime quid rurſus times,
Et ante rem ſubſidis? audendum eſt, age.
Quod eſt in iſto ſcelere præcipuum nefas,
Hoc ipſe faciat. SER. *ſed quibus captus dolis,*
Noſtros dabit perductus in laqueos pedem?
Inimica credit cuncta. ATR. *non poterit capi,*
Niſi capere vellet. regna nunc ſperat mea:
Hac ſpe, minanti fulmen, occurret Ioui;
Hac ſpe ſubibit gurgitis tumidi minas,
Dubiumq́ Libycæ Syrtis intrabit fretum.
Hac ſpe, quod eſſe maximum retur malum,
Fratrem videbit. SER. *quis fidem pacis dabit?*
Cui tanta credet? ATR. *credula eſt ſpes improba,*
Gnatis tamen mandata, quæ patruo ferant,
Dabimus: relictis exſul hoſpitiis, vagus
Regno vt miſerias mutet, atque Argos regat

234 *Conſorte.* vxor dicitur conſors: quemadmodum nuptiæ totius vitæ conſortium l. 1. D. de ritu nuptiar. & conſortio, l. 96. D. ſol. matr. CONSORTE. Aerope.

245 *De fine pœna.* vide quæ dixi Hercule Fur. num. 512.

263 *Tonat dies ſerenus.* habebatur hoc pro prodigio, teſtis Homerus Odyſſ. 6. Ex hac opinione eſt illud Maron. 9. Aeneid.

Audiit & cæli genitor de parte ſerena
Intonuit læuum ——

264 *Lares.* Penates. eoſdem eſſe indicat Cicero pro Quinctio, cùm enim dixiſſet: at hic quidē iam de fundo depulſus, iam à ſuis diis Penatibus eiectus eſſet: mox ſubiungit; illud dico, dominum depulſum eſſe de prædio, domino à familia ſua manus illatas eſſe ante ſuos Lares familiares.

267 *Neſcio quid animus maius.* antiquus ille poëta, in Atreo, apud Tullium:

Maior mihi moles, maius miſcendum eſt malum,
Qui illius acerbum cor contundam & comprimam.

In quibuſdam membranis legitur: *Neſcio quid animus magnum.*

273 *Odryſia.* de Tereo loquitur; qui fuit rex Odryſarum, (Thraciæ pars eſt, Thucidides lib. 2. Plinius lib. 4. hiſt. natural.) quibus ſollemne fuit in conuiuiis præliari, & ſe inuicem vulneribus deformare, teſte Ammiano Marcellino. de his loqui puto Horatium l. 1. ode 18. & 27.

—— *monet Sithoniis non leuis Euius.* &,
Natis in vſum lætitiæ ſcyphis
Pugnare, Thracum eſt. tollite barbarum
Morem ——

& Anacreonta Teïum:

ἄγε, δῶτε, μηκέθ᾽ οὕτω
πατάγῳ τε κ᾽ ἀλαλητῷ
Σκυθικὴν πόσιν παρ᾽ οἴνῳ
μελετῶμεν, ἀλλὰ καλοῖς
ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις.

279 *Bene eſt.* ſic loquitur infrà actu 5. & Medeæ actu 5. & Agamemn. actu 5.

Digitized by Google

Ex parte dominus. ſi nimis durus preces
Spernet Thyeſtes, liberos eius rudes,
Maliſq́; feſſos grauibus, & faciles capi
Preces mouebunt. hinc vetus regni furor,
Illinc egeſtas triſtis, hinc durus labor,
Quamuis rigentem tot malis ſubigent virum.
SER. *Iam tempus illi fecit ærumnas leues.* “
ATR. *Erras. malorum ſenſus accreſcit die.*
Leue eſt miſerias ferre, perferre graue. “
SER. *Alios miniſtros conſiliis iſtis lege:*
Peiora iuuenes facilè præcepta audiunt. “

309 *Peiora iuuenes facilè præcepta audiũt.* de iuuene ait Horatius in arte poëtica: *Cereus in vitiũ flecti, monitoribus aſper.*

In patre facient, quicquid in patruo doces,
Sæpe in magiſtrum ſcelera redierunt ſua. “
ATR. *Vt nemo doceat fraudis & ſceleris vias,* “
Regnum docebit. ne mali fiant, times?
Naſcuntur: iſtud, quod vocas ſæuum, aſperum,
Agiq́; dirè credis, & nimium impiè;
Fortaſſe & illic agitur. SER. *hanc fraudem ſcient*
Gnati parari? tacita tam rudibus fides
Non eſt in annis. detegent forſan dolos.
ATR. *Tacere multis diſcitur vita malis.*
SER. *Ipſóſne, per quos fallere alium cogitas,*
Falles? ATR. *at ipſi crimine & culpa vacent,*
Quid enim eſt neceſſe liberos ſceleri meo
Inſerere? per nos odia ſe noſtra explicent.
Malè agis, recedis anime: ſi parcis tuis,
Parces & illi, conſilij Agamemnon mei
Sciens miniſter fiat, & patris cliens
Menelaus adſit. prolis incertæ fides,
Ex hoc petatur ſcelere. ſi bella abnuunt,
Et gerere nolunt odia; ſi patruum vocant;
Pater eſt. eatur. multa ſed trepidus ſolet “
Detegere vultus, magna nolentem quoque “
Conſilia produnt. neſciant quantæ rei
Fiant miniſtri. noſtra tu cœpta occule.
SER. *Haud ſum monendus: iſta noſtro in pectore*
Fides, timórque; ſed magis cludit fides.

330 *Multa turbatus ſolet Detegere vultus.* nam ex vultu certiſſima affectuum animi indicia ducuntur. vide Lambinum in comment. Horat. lib. 1. epiſt. 18. in verbis; *deme ſupercilio nubem.*

CHORVS.

Choriambici trimetri.

Tandem regia nobilis
Antiqui genus Inachi,
Fratrum compoſuit minas.
Quis vos exagitat furor,

337 *Antiqui Inachi* Horat. lib. 2. od. 3. *Diuéſne priſco natus ab Inacho.* *Genus.* quia Inachus Argiuorum rex fuit.
338 *Compoſuit.* condidit. Virg. 1. Aeneid. *Ante diem clauſo componet veſper Olympo.* Horat. lib. 4. od. 14. *Te cæde gaudentes Sycambri Compoſitis venerantur armis.*

Alter-

Digitized by Google

Alternis dare ſanguinem,
Et ſceptrum ſcelere aggredi?
Neſcitis cupidi arcium,
Regnum quo iaceat loco.
Regem non faciunt opes,
Non veſtis Tyriæ color,
Non frontis nota regiæ,
Non auro nitidæ trabes.
Rex eſt, qui poſuit metus,
Et diri mala pectoris:
Quem non ambitio impotens,
Et nunquam ſtabilis fauor,
Vulgi præcipitis mouet;
Non quicquid fodit Occidens,
Aut vndâ Tagus aureâ
Claro deuehit alueo;
Non quicquid Libycis terit
Feruens area meßibus:
Quem non concutiet cadens
Obliqui via fulminis;
Non eurus rapiens mare,
Aut ſæuo rapidus freto
Ventoſi tumor Adriæ:
Quem non lancea militis,
Non ſtrictus domuit chalybs:
Qui tuto poſitus loco,
Infra ſe videt omnia,
Occurritq; ſuo libens
Fato, nec queritur mori.
Reges conueniant licet;
Qui ſparſos agitant Dacas,
Qui rubri vada litoris,
Aut gemmis mare lucidum
Latè ſanguineum tenent;
Aut qui Caſpia fortibus
Recludunt iuga Sarmatis.
Certet Danubium licet,
Audet qui pedes ingredi;
Et, quocunque loco iacent,
Seres vellere nobiles.
Mens regnum bona poßidet:
Nil vllis opus eſt equis,
Nil armis, & inertibus
Telis, quæ procul ingerit

340 *Alternis dare ſanguinem.* o.v.l. *alternum dare ſanguinem.*

355 *Claro deuehit alueo.* in vno cod. antiquo habetur *caro.* Porrò Tagi arenas & meſſes Libycas, vt noſter ſic Martialis etiam coniunxit: *Poßideat Libycas Meſſes, Hermumq; Tagumq;.*

356 *Non quicquid Libycis terit Feruens area, &c.* ſic Horat. ode 1.
Illum, ſi proprio condidit horreo
Quicquid de Libycis verritur areis.

362 *Ventoſi tumor Adriæ.* mare Adriaticum vt ventis & tempeſtatibus obnoxium, damnat Horatius lib. 1. ode 33. lib. 3. ode 9. & ode 27.

381 *Nil vllis opus, &c.* ſimilia ſunt hæc Horatij lib. 1. ode 22.
Integer vitæ, ſcelerisq; purus
Non eget Mauri iaculis nec arcu,
Nec venenatis grauida ſagittis,
Fuſce, pharetra.

382 *Inertibus.* quia à fugientibus ſparguntur. Virg. Georg. 3. Horat. ode 13. lib. 2.

Digitized by Google

Parthus, cùm ſimulat fugas:
Admonitis nihil eſt opus
Vrbes ſternere machinis,
Longè ſaxa rotantibus:
Rex eſt, qui metuit nihil:
[Rex eſt quique cupit nihil.]
Hoc regnum ſibi quiſque dat. "
Stet, quicunque volet, potens "
Aulæ culmine lubrico: "
Me dulcis ſaturet quies. "
Obſcuro poſitus loco, "
Leni perfruar ocio: "
Nullis nota Quiritibus "
Ætas per tacitum fluat. "
Sic cùm tranſierint mei "
Nullo cum ſtrepitu dies, "
Plebeius moriar ſenex. "
Illi mors grauis incubat; "
Qui, notus nimis omnibus, "
Ignotus moritur ſibi. "

ACTVS TERTIVS.

THYESTES. PLISTHENES.

TH. *Optata patriæ tecta, & Argolicas opes,*
Miſerisq́; ſummum ac maximum exſulibus bonũ,
Tactum ſoli natalis, & patrios deos,
(Si ſunt tamen dij) cerno; Cyclopum ſacras
Turres, labore maius humano decus,
Celebrata iuueni ſtadia ; per quæ nobilis
Palmam paterno non ſemel curru tuli.
Occurret Argos, populus occurret frequens;
Sed nempe & Atreus: repete ſilueſtres fugas,
Saltusq́; denſos potiùs, & miſtam feris
Similemq́; vitam. clarus hic regni nitor
Fulgore non eſt quod oculos falſo auferat.
Cùm, quid datur, ſpectabis; & dantem aſpice.
Modò inter illa quæ putant cuncti aſpera
Fortis fui, lætusq́;: nunc contrà in metus
Reuoluor: animus hæret; ac retrò cupit
Corpus referre: moueo nolentem gradum.
PL. *Pigro (quid hoc eſt?) genitor inceſſu ſtupet,*
Vultumq́; verſat, ſeq́; in incerto tenet.
THY. *Quid anime pendes? quídve conſilium diu*

Tam

386 *Machinis.* Vitruuius tradit machinam eſſe continentem ex materia cõiunctionem, maximas ad onerum motus habentem virtutes: eaque mouetur ex arte circulorum rotundationibus, per κυκλικὴν κίνησιν.

388 *Rex eſt, qui metuit nihil.* horũ & quadamtenus ſequentium ſententiam fortè ex Euripidis Ione fuit mutuatus. ait Eurip.

τυραννίδος δὲ τῆς μάτην αἰνουμένης
τὸ μὲν πρόσωπον ἡδὺ, τἀν δόμοισι δὲ
λυπηρά. τίς γὰρ μακάριος, τίς εὐτυχὴς,
ὅστις δεδοικὼς καὶ παραβλέπων βίαν
αἰῶνα τείνει; δημότης δ' ἂν εὐτυχὴς
ζῆν ἂν θέλοιμι μᾶλλον, ἢ τύραννος ὢν

& quæ ſequuntur.

395 *Nullis nota Quiritibus.* ocioſam vitam, & à publicis muneribus remotam laudat, ad Epicureorum λάθε βιώσας reſpiciens; qua de re integer Plutarchi liber exſtat. vulgò dicitur:

Bene qui latuit, bene vixit.

quod ſi cunctis placeret, nulla non ciuitas periret breui.

400 *Illi mors grauis &c.* Euripides, in Iphigenia priore:

ζηλῶ δ' ἀνδρῶν ὃς ἀκίνδυνον
βίον ἐξεπέρασ' ἀγνὼς, ἀκλεής.
τοὺς δ' ἐν τιμαῖς ἧσσον ζηλῶ.

402 *Ignotus moritur ſibi.* ſolus ſapiens felix eſt ex Zenonis ſententia, (Cicero 4. de finib.) ſtultus verò omnis infelix & miſer, auctore Cicerone in Paradoxis: qui autem ſeipſum non nouit, ſtultus eſt. quia ſapientis potiſſimùm munus eſt, ſeipſum noſſe. Infelix ergo eſt qui ſibi ipſi ignotus moritur.

405 *Tactum ſoli natalis.* patria, nihil poteſt eſſe iucundiùs.

406 *Cyclopum ſacras Turres.* ſuprà Hercule Furente dixit:

Bellum Mycenis reſtat, vt Cyclopea
Euerſa manibus ſaxa noſtris concidant.

Euripides, in Iphigenia Taurica;

—— ὦ κυκλωπίδες ἑστίαι,
ὦ πατρὶς Μυκήνα φίλα.

quæ, quomodo ſunt intelligenda, ex Arſenio interprete petere licet.

408 *Per quæ nobilis* &c. vnus m. ſ. *nobilẽ.* Licet autem hîc notare ſenilem iactantiam; quam in Neſtore Homerus, in Euandro Virgilius bene expreſſerunt. Ariſtoteles 2. Rhetoric. huius iactantiæ cauſam reddit; ἀδολεσχοῦσι γὰρ τὰ γενόμενα λέγοντες. ἀναμιμνησκόμενοι γὰρ ἥδονται.

413 *Clarus hic regni nitor Fulgore non eſt, quod oculos falſo auferat.* quoniã magno alicuius rei ſplendore oculi offenduntur, & quaſi cęcantur. Laberius apud Gelliũ lib. 10.

Democritus Abderites, phyſicus philoſoph.

Digitized by Google

Tam facilè torques? rebus incertiſſimis,
Fratri atque regno, credis? an metuis mala
Iam victa, iam manſueta, & ærumnas fugis
Bene collocatas? eſſe iam miſerum iuuat.
Reflecte greſſum, dum licet, teq́ eripe.
PL. *Quæ cauſa cogit genitor à patria gradum*
Referre viſa? cur bonis tantis ſinum
Subducis? irâ frater abiectâ redit,
Partemq́ regni reddit, & laceræ domus
Componit artus, teq́ reſtituit tibi.
THY. *Cauſam timoris ipſe quam ignoro, exigis.*
Nihil timendum video, ſed timeo tamen.
Placet ire: pigris membra ſed genubus labant,
Alioq́ quàm quò nitor, abductus feror:
Sic concitatam remige & vento ratem
Æſtus reſiſtens remigi & velo refert.
PL. *Peruince, quicquid obſtat, & mentem impedit,*
Reducemq́ quanta præmia exſpectent vide.
Pater potes regnare. THY. *cùm poſſim mori,*
Summa eſt poteſtas. PL. *nulla, ſi cupias nihil,*
Gnatis relinques. TH. *non capit regnum duos.*
PL. *Miſer eſſe mauult, eſſe qui felix poteſt?*
TH. *Mihi crede, falſis magna nominib. placent.*
Fruſtrà timentur dura: dum excelſus ſteti,
Nunquam pauere deſtiti, atque ipſum mei
Ferrum timere lateris. ô quantum bonum eſt,
Obſtare nulli, capere ſecuras dapes!
Humi iacentem ſcelera non intrant caſam,
Tutusq́ menſâ capitur anguſtâ cibus.
Venenum in auro bibitur. expertus loquor.
Malam bonæ præferre fortunam licet.
Non vertice alti montis impoſitam domum,
Et eminentem ciuitas humilis tremit:

Nec

Clypeũ cõſtituit contra exortũ Hyperionis,
Oculos effodere vt poſſet ſplendore æreo, &
Radiis ſolis aciem effodit luminis;
Malis bene eſſe ne videret ciuibus:
Sic ego ſplendore fulgentis pecuniæ,
Volo elucificare exitum ætatis meæ;
Ne in re bona videam eſſe nequam filium.

Rationem reddit Lucretius his verſibus,

Splendida porrò oculi fugiũt vitantq́ tueri:
Sol etiam cæcat contra ſi tendere pergas;
Propterea quia vis magna eſt ipſius, et altè
Aëra per purũ grauiter ſimulacra ferũtur,
Et feriunt oculos turbantia compoſituras.
Præterea ſplendor quicunq́ eſt acer, adurit
Sæpe oculos: ideo quòd ſemina poſſidet ignis
Multa, dolorẽ oculis quæ gignũt inſinuãdo.

414 *Falſo.* non ſunt omnino aliena quæ Cicero ad Brutum quadam epiſt. ſcribit, oſtendens timere ſe ne animus Octauiani propter flexibilem eius ætatem corrumpatur à nonnullis venenis & peſtibus iuuentutis. verba Ciceronis, ni fallor, ſunt hæc: multi ad deprauandum parati, qui ſplendore falſi honoris obiecto, aciem boni ingenij præſtringi poſſe confidunt.

441 THY. *Cùm poſſim mori, ſumma eſt poteſtas.* PL. *nulla, ſi cupias nihil, gnatis relinques.* THY. *non, &c.* ſic legitur in o.v.l.

443 *Non capit regnum duos.* ſic Lucanus:

Nulla fides regni ſocius, omnisq́ poteſtas
Impatiens conſortis erit.

nonnulla huc pertinentia tradit Sozinus in conſil. nouis in 1. volum. conſ. 88.

444 *Miſer eſſe mauult, eſſe qui felix poteſt?* meus codex ſcriptus continet *m. e. mauis, e. q. f. potes.*

448 *O quantum bonum eſt, &c.* Euripides, in Iphigenia Aulidenſi:

ζηλῶ δ' ἀνδρῶν ὃς ἀκίνδυνον
βίον ἐξεπέρασ' ἀγνὼς ἀκλεής·
τοὺς δ' ἐν τιμαῖς ἧσσον ζηλῶ.
Πρε. καὶ μὴν τὸ καλόν γ' ἐνταῦθα βίου.
Αγ. τοῦτο δέ γ' ἐστὶ τὸ καλὸν, σφαλερόν·
καὶ τὸ φιλότιμον
γλυκὺ μὲν, λυπεῖ δὲ προσιστάμενον.

452 *Venenum in auro bibitur.* Satyricus idipſum ſenſit, inquiens; —— *non aconita bibuntur*
Fictilibus: tunc illa time, cùm pocula ſumes
Gemmata ——

454 *Non vertice alti montis.* dictum videtur propter Valerium Poplicolam; qui, cùm in ſumma Velia ædificaret, venit in ſuſpicionem affectati regni. itaque ne à ciuibus ſuis timeretur, non in planum modò ædes ſuas detulit, ſed etiã colli ipſi ſubiecit, id ſe facere inquiens, vt populus ſuprà ſuſpectum ſe ciuem habitaret, & in Velia ædificarent, quibus meliùs publica libertas, quàm ſibi patriæ liberatori credebatur. Liuius libro ſecundo hunc verò locum traxit totum ab aliis, nec infeliciùs tractauit Lucretius libro primo.

Si non aurea ſunt iuuenum ſimulacra per ædes
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis vt ſuppeditentur:
Nec domus argento fulget, auroq́ renidet,
Nec cytharis reboant laqueata aurataq́ templa:
At tamen inter ſe proſtrati in gramine molli,
Propter aquæ riuum ſub ramis arboris altæ,
Non magnis opibus iucundè corpora curant.

Virgilius:

Si non ingentem foribus domus alta ſuperbis
Mane ſalutantum totis vomit ædibus vndam,
Nec varios inhiant pulcra teſtudine poſtes,

Digitized by Google

Nec fulget altis ſplendidum tectis ebur,
Somnoſq; non defendit excubitor meos:
Non claſſibus piſcamur, & retro mare "
Iacta fugamus mole: non ventrem improbum "
Alimus tributo gentium: nullus mihi "
Vltra Getas metitur, & Parthos ager:
Non thure colimur, nec meæ excluſo Ioue
Ornantur aræ: nulla culminibus meis
Impoſita nutat ſilua: nec fumant manu
Succenſa multâ ſtagna: nec ſomno dies,
Bacchoq; nox ducenda peruigili datur:
Sed non timemus: tuta ſine telo eſt domus, "
Rebuſq; paruis alta præſtatur quies. "
Immane regnum eſt, poſſe ſine regno pati. "
PL. Nec abnuendum eſt, ſi dat imperium deus.
THY. Nec appetendum. PL. frater vt regnes rogat.
THY. Rogat? timendum eſt: errat hic aliquis dolus.
PL. Redire pietas, vnde ſummota eſt, ſolet,
Reparatq; vires iuſtus amiſſas amor.
THY. Amat Thyeſten frater? ætherias priùs
Perfundet Arctos pontus, & Siculi rapax
Conſiſtet æſtus vnda, & Ionio ſeges
Matura pelago ſurget, & lucem dabit
Nox atra terris: antè cum flammis aquæ,
Cum morte vita, cum mari ventus fidem
Fœduſq; iungent. PL. quam tamen fraudem times?
TH. Omnem. timori quem meo ſtatuam modum?
Quantum poteſt, tãtum odit. PL. in te quid poteſt?
THY. Pro me nihil iam metuo. vos facitis mihi
Atrea timendum. PL. decipi captus times?
Serum eſt cauendi tempus in mediis malis.
TH. Eatur. vnum genitor hoc teſtor tamen:
Ego vos ſequor, non duco. PL. Reſpiciat deus
Bene cogitata. perge non dubio gradu.

ATREVS. THIESTES.

ATR. Plagis tenetur cluſa diſpoſitis fera,
Et ipſum, & vnà generis inuiſi indolem
Iunctam parenti cerno. iam tuto in loco
Verſantur odia: venit in noſtras manus
Tandem Thyeſtes, venit, & totus quidem.
Vix tempero animo, vix dolor frenos capit.
Sic, cùm feras veſtigat, & longo ſagax
Loro tenetur Vmber, ac preſſo vias

Illuſaſq; auro veſtes, Ephyreiaq; æra,
Alba nec Aſſyrio fucatur lana veneno,
Nec caſia liquidi corrumpitur vſus oliui:
At ſecura quies & neſcia fallere vita,
Diues opum variarũ: at latis otia fundis,
Spelunca, viuiq; lacus: at frigida Tempe,
Mugituſq; boum, molleſq; ſub arbore ſomni &c.

Item alius, neſcio quis:

Si non Aſſyrio fuerint bis lauta colore
Attalicis opib⁹ data vellera: ſi nitor auri
Sublaqueare domus animum non tangit auarum,
Picturæq; decus, lapidum nec fulgor in vlla
Cognitus vtilitate manet: nec pocula gratum
Alconis referũt Boëtiq; toreuma, nec Indi
Conchea bacca maris pretio eſt: at pectore puro
Sæpe ſuper tenero proſternit gramine corpus;
Florida cùm tellus gemmantes picta per herbas, &c.

Quæcũque enim plus viginti verſibus comprehenſa ſequuntur, omnia huc pertinent.

456 *Tectis.* loquitur de tectis laqueatis, de quibus Cicero 2. de legib. & Horat. 2. carm.

458 *Claſſibus piſcamur.* inſanam Romanorum in conquirendis vndique piſcibus luxuriam, quaſi aliud agens reprehẽdit: de qua vide Macrobium lib 3. Saturnal. cap. 15. ſequentibus verbis profuſiſſimam illam libidinem villarum in Baiano ſinu, aliiſque locis exſtruendarum notat.

495 *Tempero animo:* tres m. ſ. *animum.*

496 *Sic cùm feras.* ſic Vlyſſem cani latrãti comparat Homerus Odyſſ. υ'.

—— κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει.
ὡς δὲ κύων ἀμαλῇσι περὶ σκυλάκεσσι βεβῶσα,
ἄνδρ' ἀγνοιήσασ' ὑλάει μέμονέν τε μάχεσθαι.

&, quod ad rem propiùs accedit, Ennius:

—— animuſq; in pectore latrat:
Sicuti ſiquando vinclo venatica aeno
Apta ſolet canis, forte feram ſi ex nare ſagaci
Senſit; voce ſua nictatq; vlulatq; ibi acutè.

Scru-

Scrutatur ore, dum procul lento ſuem
Odore ſentit; pâret, & tacito locum
Roſtro pererrat: præda cùm propior fuit;
Ceruice totâ pugnat, & geſtu vocat
Dominum morantem, ſeq; retinenti eripit.
Cùm ſpirat ira ſanguinem, neſcit tegi,
Tamen tegatur. Aſpice, vt multo grauis
Squallore vultus obruat mæſtos coma;
Quàm fœda iaceat barba. præſtetur fides.
Fratrem iuuat videre: complexus mihi
Redde expetitos: quicquid irarum fuit,
Tranſierit: ex hoc ſanguis ac pietas die
Colantur: animis odia damnata excidant.
THY. Diluere poſſem cuncta, niſi talis fores:
Sed fateor, Atreu fateor, admiſi omnia
Quæ credidiſti. peſſimam cauſam meam
Hodierna pietas fecit. eſt prorſus nocens,
Quicunque viſus tam bono fratri eſt nocens.
Lachrymis agendum eſt. ſupplicem primus vides.
Hæ te precantur pedibus iniectæ manus:
Ponatur omnis ira, & ex animo tumor
Eraſus abeat: obſides fidei accipe
Hos innocentes frater. ATR. à genubus manus
Aufer, meosq; potiùs amplexus pete.
Vos quoque, ſenum præſidia, tot iuuenes, meo
Pendete collo. ſquallidam veſtem exue,
Oculisq; noſtris parce, & ornatus cape,
Quales mei: lætusq; frater, imperi
Capeſſe partem: maior hæc laus eſt mea,
Fratri paternum reddere incolumi decus.
"Habere regnum caſus eſt, virtus dare.
THY. Dij paria frater precia pro tantis tibi
Meritis rependant: regiam capitis notam
Squallor recuſat noſter, & ſceptrum manus
Infauſta refugit: liceat in mediâ mihi
Latêre turbâ. ATR. recipit hoc regnum duos.
THY. Meum eſſe credo, quicquid eſt frater tuum.
ATR. Quis influentis dona fortunæ abnuit? "
THY. Expertus eſt quicũq;, quàm facilè effluant. "
ATR. Fratrem potiri gloriâ ingenti vetas?
TH. Tua iam peracta gloria eſt, reſtat mea.
Reſpuere certum eſt regna conſilium mihi.
ATR. Meam relinquam, niſi tuam partem accipis.
TH. Accipio, regni nomen impoſiti feram:

506 *Quàm fœda iaceat barba.* de Thyeſte videntur illa antiquæ tragœdiæ (ſunt tamen de Aeëtha) apud Ciceronem 3. Tuſc. quæſt.

Refugêre oculi, corpus macie extabuit,
Lacrumæ peredêre humore exſangues genas,
Situ nidoris barba pedore horrida
Atque intonſa infuſcat pectus inluuie ſcabrum.

536 *Quàm facilè effluant.* P. Syrus:

Leuis eſt fortuna, citò repoſcit quæ dedit.

" Q. Curtius li. 6. Fortunam tuam preſſis ma-
" nibus tene, lubrica eſt, nec teneri poteſt. alibi lib. 5. idem verſatilem appellat: quod fortè dictum fuit, quia vt ait Tibullus lib. 1. eleg. 5.

Verſatur celeri fors leuis orbe rota.

Herodotus lib. 1. qui inſcribitur Clio: ἐκεῖνο πρῶτον μάθε, ὡς κύκλος τῶν ἀνθρωπηΐων ἐστὶ πρηγμάτων, περιφερόμενος δὲ οὐκ ἐᾷ ἀεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχέειν.

Digitized by Google

Sed iura & arma ſeruient mecum tibi.
ATR. *Impoſita capiti vincla venerando geri.*
Ego deſtinatas victimas ſuperis dabo.

CHORVS.

Sapphici, & vnus Adonius.

Credat hoc quiſquam? ferus ille & acer,
Nec potens mentis, truculentus Atreus,
Fratris aſpectu ſtupefactus hæſit.
Nulla vis maior pietate verâ eſt:
Iurgia externis inimica durant,
Quos amor verus tenuit, tenebit.
Ira cùm magnis agitata cauſis
Gratiam rupit, cecinitq́ bellum;
Cùm leues frenis ſonuere turmæ,
Fulſit hinc illinc agitatus enſis;
Quem mouet crebro furibundus ictu
Sanguinem Mauors cupiens recentem;
Opprimit ferrum, manibusq́ iunctis
Ducit ad pacem pietas negantes.
Ocium è tanto ſubitum tumultu
Quis deus fecit? modò per Mycenas
Arma ciuilis crepuere belli.
Pallidæ matres tenuere natos,
Vxor armato timuit marito;
Cùm manum inuitus ſequeretur enſis,
Sordidus pacis vitio quietæ:
Ille labentes renouare muros,
Hic ſitu quaſſas ſtabilire turres,
Ferreis portas cohibere clauſtris
Ille certabat, pauidusq́ pinnis
Anxiæ nocti vigil incubabat.
Peior eſt bello, timor ipſe belli.
Iam minæ ſæui cecidere ferri,
Iam ſilet murmur graue claſſicorum,
Iam tacet ſtridor litui ſtrepentis,
Alta pax vrbis reuocata læta eſt.
Sic vbi ex alto tumuere fluctus,
Bruttium Coro feriente pontum,
Scylla pulſatis reſonat cauernis,
Ac mare in portu timuere nautæ,
Quod rapax hauſtum reuomit Charybdis;
Et ferus Cyclops metuit parentem

556 *Sanguinem Mauors cupiens.* Orpheus:
Ἄρης ἄναξ ὀβριμόθυμε, φόνοις πεπαλαγμένε αἰεὶ,
αἵματι ἀνδροφόνῳ χαίρων, πολεμόκλονε, φρικτὲ,
ὃς ποθέεις ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσι δῆριν ἄμουσον.

562 *Pallidæ matres timuere natis.* hoc Fabricius ex coniectura repoſuit, & ſanè eſt elegantiſſimum; non auſim tamen hoc amplecti, quia in o. v. l. tam excuſis quàm ſcriptis habetur; *pallidæ matres tenuêre natos.* & poteſt videri dictum ad imitationem illius Virgiliani lib. 7. Aeneid.
Et trepidæ matres preßêre ad vbera natos.
Statius 1. Thebaid.
—— gremioq́ Palæmona preßit.
quod in Orlando furioſo cātu 27. Stanz. 101. ſic expreſſit Ludou. Arioſt.
Si ſtrinzere le madri il figli al ſeno.
& Ludouic. de Camoes, in Luſiadib. cant. 4.
E as mãis que o ſom terribil eſcuitárão
A oſpeitos os filhinhos apertárão.

574 *Litui ſtrepentis.* Lituus incuruus erat, auctore feſto, ideo ſonum ſtreperum & acutum edebat. Ennius:
Inde loci lituus ſonitus effudit acutos.
iccirco ait *ſtrepentis.* imitatus Horatium, qui 2. carmin. ait;
Iam nunc minaci murmure cornuum
Perſtringis aures, iam litui ſtrepunt.

580 *Quod rapax hauſtum reuomit Charybdis.* ab Homero Odyſſ. μ'.
—— δῖα Χάρυβδις ἀναρροιβδεῖ μέλαν ὕδωρ.
τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν ἐπ' ἤματι, τρὶς δ' ἀναρροιβδεῖ
δεινὸν —— quæ ſic expreſſit P. Virgilius Aeneid. 3.
—— *Charybdis*
Obſidet, atque imo barathri ter gurgite vaſtos
Sorbet in abruptum fluctus, rurſusq́ ſub auras
Erigit alternos, & ſidera verberat vnda.

581 *Cyclops metuit parentem.* Conon in Heraclea ſcribit Polyphemi patrem fuiſſe Elaſum; quem Andron Teïus, in lib. de affinitatibus, Elatam appellat; Homer. Odyſſ. ά. Euripides in Cyclope, Apollonius 1. Argonaut. & Lucianus in dialog. marinor. deor. Neptunum fuiſſe dicunt. quod noſter hic ſequitur: fortè quia vt Tzetza chil. 2. hiſtor. 51. ſcribit, τοὺς θυμικοὺς γὰρ σύμπαντας καὶ πάντας τοὺς ἀνδρείους, ἤδη καὶ φίλους, ἐραστὰς φασὶ τοῦ Ποσειδῶνος. Præterea rectè noſter per Neptunum voluit vim maris ſignificare. nam Cicero lib. 1. de nat. deor. ex Chryſippi ſententia, prodidit Neptunum nihil eſſe aliud quàm ſpiritum qui mare commouet.

Rupe

Digitized by Google

Rupe feruentis reſidens in Ætnæ,
Ne ſuperfuſis violetur vndis
Ignis Ætneus reſonans caminis.
Et putat mergi ſua poſſe pauper
Regna Laërtes Ithacâ tremente.
Si ſuæ ventis cecidere vires,
Mitius ſtagno pelagus recumbit:
Alta quæ nauis timuit ſecare
Hinc & hinc fuſis ſpacioſa velis,
Strata, ludenti patuere cymbæ:
Et vacat merſos numerare piſces;
Hîc, vbi ingenti modò ſub procella
Cyclades pontum timuere motæ.
Nulla ſors longa eſt. dolor ac voluptas
Inuicem cedunt. breuior voluptas.
Ima permutat breuis hora ſummis.
Ille qui donat diadema fronti,
Quem genu nixæ tremuere gentes,
Cuius ad nutum poſuere bella
Medus, & Phœbi propioris Indus,
Et Dacæ Parthis equitem minati:

Anxius

582 *Ætna.* AEtnæi incendij cauſam tradit Lucretius lib. 6. his verſibus:

—— primùm totius ſub caua montis,
Eſt natura fere, ſilicum ſuffulta cauernis:
Omnibus eſt porrò in ſpelūcis vētus & aër,
Vētus enim fit vbi eſt agitādo percitus aër:
Hic vbi percaluit, calefecitq́; omnia circum
Saxa furēs, qua cōtingit, terrāq́; & ab ollis
Excuſſit calidū flammis voracibus ignem;
Tollit ſe ac rectis ita faucibus eiicit altè,
Funditq́; ardorem longè, longeq́; fauillam
Differt, & craſſa voluit caligine fumum,
Extruditq́; ſimul mirādo pōdere ſaxa, &c.

addit Claudian. lib. 1. de raptu Proſerp.

Quæ ſcopulos tormenta rotant? quæ tanta cauernas
Vis glomerat? quo fonte ruit Vulcanius ignis?
Siue quod obicibus diſcurrēs ventus opertis
Offenſo per ſaxa ruens rimoſa meatu,
Dum ſcrutatur iter, libertatemq́; repoſcēs
Putrida multiuagis populatur flatibus antra:
Seu mare ſulphurei ductum per viſcera montis
Oppreſſis igneſcit aquis & pondera librat, &c.

Auctor libri de mundo docet terram multos flatus & ignis fontes in ſe continere: quorum alij ſub terra ſint occulti & obſcuri, alij verò ἀναπνοὰς ἔχουσι καὶ ἀναφυσήσεις, ὥσπερ Λιπάρα τε καὶ Αἴτνη καὶ τὰ ἐν Αἰόλου νήσοις· αἳ δὴ καὶ ῥέουσι πολλάκις ποταμῶν δίκην καὶ μύδρους ἀναρριπτοῦσι διαπύρους. adde quæ diximus ſuperiùs in Hercule Furente ex Trogi Pompeij ſententia.

595 *Dolor ac voluptas.* Iouem tradunt fabulæ, cùm dolorem ac voluptatem grauiter diſſidentes, nullo modo conciliare poſſet, adamantina cathena ſimul vinxiſſe: vt, manente etiamnum diſſidio, ſe mutuo tamen ſemper conſequantur.

597 *Ima permutat breuis hora ſummis.* rectiùs noſter quàm tragicus Græcus; qui diem dixerat. quamobrem in Demetrij Phalerei reprehenſionem incidit, vt à Plutarcho accepi, cuius verba in conſolatoria ad Apollonium ſunt hæc: ὅθεν ὀρθῶς ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος, εἰπόντος Εὐριπίδου, ὁ δ᾽ ὄλβος οὐ βέβαιος ἀλλ᾽ ἐφήμερος, καὶ ὅτι μικρότητι σφάλλονται, καὶ ἡμέρα τὰ μὲν καθεῖλεν ὑψόθεν, τὰ δ᾽ ἦρ᾽ ἄνω· τὰ μὲν ἄλλα καλῶς ἔφη λέγειν αὐτόν, βέλτιον δ᾽ ἂν εἶχεν, εἰ μὴ μίαν ἡμέραν, ἀλλὰ στιγμὴν εἶπε χρόνου. Carmina Euripidis, quæ Demetrius reprehendebat, ſi coniecturæ licentia datur, fortè fuerunt, in Hecuba:

οὐδ᾽ εὐτυχοῦντας, δεῖ δοκεῖν πράξειν ἀεί.
κἀγὼ γὰρ ἦν ποτ᾽, ἀλλὰ νῦν οὐκ εἴμ᾽ ἔτι,
τὸν πάντα δ᾽ ὄλβον ἦμαρ ἕν μ᾽ ἀφείλετο.

Vt vt eſt, iuſtè Demetrius. celerrima enim eſt rerum viciſſitudo. Simonides,

ὠκεῖα γὰρ οὐδὲ τανυπτερύγου μυίας
οὕτως ἀμετάστασις.

quia, vt idem inquit,

οὐδὲν ἐν ἀνθρώποισι μένει χρῆμ᾽ ἔμπεδον ἀεί.

neque enim vllus vnquam tam fuit fortunatus, vt non ſæpiſſimè illi multa aduerſa acciderint, ne illi quidem qui vixiſſe feliciſſimè traduntur. Pindarus:

—— αἰὼν δ᾽ ἀσφαλὴς
οὐκ ἔγεντ᾽ οὔτ᾽ Αἰακίδᾳ παρ Πηλεῖ,
οὔτε παρ᾽ ἀντιθέῳ
Κάδμῳ· λέγονται γε μὰν βροτῶν
ὄλβον ὑπέρτατον οἳ
σχεῖν ——

Simonides:

οὐδὲ γὰρ οἳ πρότερόν ποτ᾽ ἐπέλοντο,
θεῶν δ᾽ ἐξ ἀνάκτων ἐγένονθ᾽ υἷες
ἡμίθεοι, ἄπονον, οὐδ᾽ ἄφθιτον,
οὐδ᾽ ἀκίνδυνον βίον ἐς γῆρας
ἐξίκοντο τελέσαντες ——

rationem reddit Pindarus: —— ἄλ-
λοτε δ᾽ ἀλλοῖαι πνοαὶ
ὑψιπετᾶν ἀνέμων.
ὄλβος δ᾽ οὐκ ἐς μακρὸν ἀνδρῶν ἔρχεται &c.

Ideo Theodectes ait βεβαίους eſſe hominum fortunas: & noſter Seneca alibi, in lib. de remed. fortunæ:

Neminem illæſum fata tranſmittunt.

B. Nylus epiſcopus & martyr, quæ nobis proſpera contingunt, rotæ, fumo, ac vmbræ comparauit. quia vt vmbra non permanent, vt fumus euaneſcunt, & veluti rota

Digitized by Google

Anxius ſceptrum tenet, & mouentes
Cuncta diuitias, metuitq́ue caſus
Mobiles rerum, dubiumq́ue tempus.
Vos, quibus rector maris atque terræ
Ius dedit magnum necis atque vitæ,
Ponite inflatos tumidosq́ue vultus:
Quicquid à vobis minor expaueſcit,
Maior hoc vobis dominus minatur.
Omne ſub regno grauiore regnum eſt.
Quem dies vidit veniens ſuperbum,
Hunc dies vidit fugiens iacentem.
Nemo confidat nimium ſecundis,
Nemo deſperet meliora lapſis.
Miſcet hæc illis, prohibetq́ue Clotho
Stare fortunam: rotat omne fatum.
Nemo tam diuos habuit fauentes,
Craſtinum vt poßit ſibi polliceri.
Res Deus noſtras celeri citatas
Turbine verſat.

ACTVS

vertuntur. In Nelei carmine legitur;
Topper fortuna commutantur hominibus.
Quin etiam ſi rem recta via reputemus, tum demum nos extra ictus fortunæ conſtitutos comperiemus; cùm anima noſtra hoc corporis carcere emiſſa in cælum, vnde ducit originem, euolarit. Hoc neque Solonem, neque Euripidem, neque Ouidium latuit. (quorum tamen ſententiam malignè, & non ſine calumnia vellicat Ariſtoteles lib. 1. Ethicorum ad Nicomachum cap. 10.) Solon Crœſi gazas deſpiciens, dixit eum ſe beatũ nominare, cui deus ad mortem vſque felicem vitam tribuiſſet. auctores ſunt Herodotus & Plutarchus. Euripides teſtatur omnium, quotquot hoc cæli munere veſcimur, vitam lubricam eſſe & laborioſam, hos erigi afflictos, illos affligi erectos, neque huius viciſſitudinis vllũ terminum eſſe ante mortem; quam Diphilus vult eſſe malorum medicinam his verbis,

—— οὐκ ἔστι βίος ὃς οὐ κέκτηται κακά,
λύπας, μερίμνας, ἁρπαγάς, στρέβλας, νόσους.
τούτων ὁ θάνατος καθάπερ ἰατρὸς φανεὶς
ἀνέπαυσεν τοὺς ἔχοντας, ἀναπαύσας
ὕπνῳ.

Ouidius autem:

—— *vltima ſemper*
Exſpectanda dies homini, diciq́ue beatus
Ante obitũ nemo ſupremaq́ue funera debet.

quod fortè mutuatus fuit ab Euripide, qui in Andromache, χρὴ δ' οὔποτ' εἰπεῖν ὄλβιον βροτῶν, πρὶν ἂν θανόντος τὴν τελευταίαν ἴδῃς ὅπως περάσας ἡμέραν ἥξει κάτω. nec non in Troadibus; τῶν δ' εὐδαιμόνων μηδένα νομίζετ' εὐτυχεῖν, πρὶν ἂν θάνῃ. vel equidem mutuatus fuit à Sophocle, in Oedipo Tyranno: ὥστε θνητὸν ὄντ' ἐκείνην τὴν τελευταίαν ἰδεῖν ἡμέραν ἐπισκοποῦντα, μηδέν' ὀλβίζειν, πρὶν ἂν τέρμα τοῦ βίου περάσῃ μηδὲν ἀλγεινὸν παθών. quod ipſum etiam Dionyſius Tyrannus, in Leda, litteris prodidit: eaque cauſa eſt, cur D. Auguſtinus alicubi inquiat, Lauda poſt mortem, cùm ad triumphum venit. 603 *Mouentes Cuncta diuitias.* cur mouentes cuncta diuitias? an quia nihil tam ſanctum, quod non violari; nihil tam munitum, quod non expugnari pecunia poſſit? Cicero, in Verrem. Ideo prudenter Pythia conſulenti Philippo, quomodo aduerſarios vinceret, dicitur reſpondiſſe: Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα νικήσεις. quia, vt ait AEſchylus:, τὰ πάντα χρυσῷ τέμνεται καὶ πράττεται. Ariſtodemi dictum celebratur hoc: Χρήματ' ἀνήρ, πενιχρὸς δ' οὐδεὶς πέλετ' ἐσθλός, οὐδὲ τίμιος. Menander: Χρυσὸς δ' ἀνοίγει πάντα, καὶ ἀΐδου πύλας. Apuleius lib. 9. de aſino, ſcripſit pecuniæ difficultates omnes eſſe peruias, auroque adamantinas perfringi fores. Archidamus Spartanus lib. 1. Thucydidis inquit, καὶ ἔστιν ὁ πόλεμος οὐχ ὅπλων τὸ πλέον, ἀλλὰ δαπάνης, δι' ἣν τὰ ὅπλα ὠφελεῖ ἄλλως τε καὶ ἠπειρώταις πρὸς θαλασσίους. Porrò in hac Archidami oratione nonnulla videntur eſſe tranſpoſita, non quidem in his verbis, ſed alibi. Idem Thucydides lib. 6. tradit. 614 *Nemo confidat nimium ſecundis.* Q. Curtius lib. 4. Breues & mutabiles vices rerum ſunt. T. Liuius lib. 45. Exemplum inſigne cernitis mutationis rerum humanarum. vobis hoc præcipuè dico, iuuenes. Ideo in ſecundis rebus nihil in quemquam ſuperbè ac violenter conſulere decet, nec præſenti credere fortunæ: cùm, quid veſper ferat, incertum ſit. Is demum vir erit; cuius animum nec proſpera flatu ſuo efferet, nec aduerſa infringet. Laberius, apud Macrobium; *Non poſſunt primi eſſe omnes omni in tempore.*
Summum ad gradum cùm claritatis veneris, Conſiſtes ægrè, & citiùs, quàm aſcendas, decides.
619 *Craſtinum.* Euripides, in Alceſti. βροτοῖς ἅπασι κατθανεῖν ὀφείλεται, κοὐκ ἔστι θνητῶν ὅστις ἐξεπίσταται τὴν αὔριον μέλλουσαν εἰ βιώσεται. Horatius: *Quis ſcit an adiicient hodiernæ tempora vitæ Craſtina Dij ſuperi.* Theocritus: οἱ θνατοὶ πελόμεσθα, τὸ δ' αὔριον οὐκ ἐσορῶμες. Guilhelmus Tirius de bello ſacro lib. 1. c. 17. Ignorat enim mortalis infirmitas, quid ſibi craſtina pariat dies.

ACTVS QVARTVS.

NVNCIVS. CHORVS.

NVN. *Quis me per auras turbo præcipitem vehet,*
Atraq; nube inuoluet, vt tantum nefas
Eripiat oculis? ô domus Pelopi quoque,
Et Tantalo pudenda. CH. *quid portas noui?*
NVN. *Quænam iſta regio eſt? Sparte & Argos, impios*
Sortita fratres, & maris gemini premens
Fauces Corinthus? an feris Iſter fugam
Præbens Alanis? an ſub æternâ niue
Hyrcana tellus? an vagi paſſim Scythæ?
Quis hic nefandi eſt conſcius monſtri locus?
CH. *Effare, & iſtud pande, quodcunq; eſt malum.*
NVN. *Si ſteterit animus, ſi metu corpus rigens*
Remittet artus: hæret in vultu trucis
Imago facti. ferte me inſanæ procul
Illò procellæ: ferte, quò fertur dies
Hinc raptus. CH. *animos grauiùs incertos tenes.*
Quid ſit quod horres ede, & auctorem indica.
Non quæro quis ſit, ſed vter. effare ocyus.
NVN. *In arce ſummâ, Pelopeæ pars eſt domus*
Conuerſa ad auſtros; cuius extremum latus
Æquale monti creſcit, atque vrbem premit,
Et contumacem regibus populum ſuis
Habet ſub ictu: fulget hîc turbæ capax
Immane tectum; cuius auratas trabes
Variis columnæ nobiles maculis ferunt.
Poſt iſta vulgo nota, quæ populi colunt,
In multa diues ſpacia diſcedit domus.
Arcana in imo regia ſeceſſu patet,
Altâ vetuſtum valle compeſcens nemus,
Penetrale regni: nulla quæ lætos ſolet
Præbere ramos arbor, aut ferro coli,
Sed taxus, & cupreſſus, & nigrâ ilice
Obſcura nutat ſilua; quam ſupra eminens
Deſpectat altè quercus, & vincit nemus.
Hinc auſpicari regna Tantalidæ ſolent,
Hinc petere lapſis rebus & dubiis opem.
Affixa inhærent dona, vocales tubæ,
Fractiq; currus, ſpolia Myrtoi maris,
Victæq; falſis axibus pendent rotæ,
Et omne gentis facinus: hoc Phrygius loco

629 *Alanis.* hi, iuxta Plinium & Ammianum Sarmatiam Europæam incoluerunt: iuxta alios vel Daciæ partem, vel vlterioris Scythiæ. Alanorum formam habes apud Claudianum, de bello Gethico:

Cui natura breues, animis ingẽtibus artus
Finxerat, immaniq; oculos infecerat ira:
Vulneribus pars nulla vacat, reciſaq; cũctis
Gloria fœdati ſplendet iactantior oris.

Lucanus li. 10. feritatis & crudelitatis exempla, Mauros, Scythas, & Alanos proponit.

649. PATET] ampla eſt & capax.

648 *In multa diues ſpacia diſcedit domus.* pars domus interior deſcribitur, quæ reliquis vt plurimum ditior & auguſtior erat. Catull.

Ipſius at ſedes quacunq; opulenta receſſit
Regia, fulgenti ſplendet auro atque argento,
Candet ebur ſoliis, collucent pocula mẽſis,
Tota domus gaudet regali ſplẽdida gaza.

Virgilius:

At domus interior regali ſplendida luxu
Inſtruitur.

653 *Nigra ilice.* Virgilius:

Ilice ſub nigra pallentes ruminat herbas.

Claudianus lib. 1. in Rufin.

—— caligantia nigris
Ilicibus ——

quo loco rationem reddidi, cur ilex nigra dicatur.

Digitized by Google

Fixus tiaras Pelopis: hîc præda hoſtium,
Et de triumpho picta barbarico chlamys.
Fons ſtat ſub vmbrâ triſtis, & nigrâ piger
Hæret palude: talis eſt diræ Stygis
Deformis vnda, quæ facit cælo fidem.
Hîc nocte cæca gemere ferales deos
Fama eſt: catenis lucus excuſſis ſonat,
Vlulantq; manes: quicquid audire eſt metus,
Illic videtur: errat antiquus vetus
Emiſſa buſtis turba, & inſultant loco
Maiora notis monſtra: quin tota ſolet
Micare flammis ſilua, & excelſæ trabes
Ardent ſine igne: ſæpe latratu nemus
Trino remugit: ſæpe ſimulachris domus
Attonita magnis: nec dies ſedat metum:
Nox propria luco eſt, & ſuperſtitio inferûm
In luce mediâ regnat: hinc orantibus
Reſponſa dantur certa, cùm ingenti ſono
Laxantur adyto fata, & immugit ſpecus
Vocem deo ſoluente: quò poſtquam furens
Intrauit Atreus liberos fratris trahens,
Ornantur aræ. quis queat dignè eloqui?
Poſt terga iuuenum nobiles religat manus,
Et mæſta vittâ capita purpureâ ligat:
Non thura deſunt, non ſacer Bacchi liquor,
Tangénſue ſalsâ victimam culter molâ.
Seruatur omnis ordo, ne tantum nefas
Non ritè fiat. CH. *quis manum ferro admouet?*
NVN. *Ipſe eſt ſacerdos, ipſe funeſta prece*
Lethale carmen ore violento canit,
Stat ipſe ad aras, ipſe deuotos neci
Contrectat, & componit, & ferro admouet.
Attendit ipſe. nulla pars ſacri perit.
Lucus tremiſcit, tota ſuccuſſo ſolo
Nutauit aula, dubia quò pondus daret,
Ac fluctuanti ſimilis: è læuo æthere
Atrum cucurrit limitem ſidus trahens:
Libata in ignes vina mutato fluunt
Cruenta Baccho: regium capiti decus
Bis terq; lapſum eſt: fleuit in templis ebur.
Mouere cunctos monſtra: ſed ſolus ſibi
Immotus Atreus conſtat, atque vltrò deos
Terret minantes: iamq; dimiſſâ morâ
Aſſiluit aris, toruum & obliquum intuens.

Ieiuna

662 *Tiaras.* vide quæ dixi in not. ad Claudiani Panegyr. de 4. conſulatu Honorij A.

666 *Quæ facit cælo fidem.* facit vt diis credatur; qui eius iurare timent & fallere numen, iuxta Heſiodum in Theogon. Homerum Odyſſ. ε. & Apollonium Argonaut. β'. vide Herc. Fur. 711.

682 *Liberos.* hic liberos pro filiis poſuit. rectè, iuxta l. 10. D. de Senator. l. 10. §. liberos, D. de in ius voc. l. liberorum, D. de verb. ſignific. vbi traditur liberorum appellatione omnes deſcendentes contineri, vt parentum nomine omnes ſuperiores l. 51. d. tit. ſed & Papirius Fronto lib. 3. reſponſorum ſcripſit, filij appellatione etiam aliquando nepotes accipi, quod & Iuliano placuit l. 201. d. tit.

697 *Læuo æthere.* q. v. l. *leuo.* alij *læuo.* priorem orthographiam confirmat Nonius, poſteriorem Feſtus. Lapides vtramque ſcripturam agnoſcunt, non alteram tantùm, vt voluit Aldus Manutius orthograph. pag. 477. niſi nos idem fallit pag. 302.

701 *Fleuit in templis ebur.* ſolemne prodigium. Tibullus lib 2.

Et ſimulacra Deûm lachrymas fudere tepentes.

Ouidius 15. Metamorph.

Mille locis lachrymauit ebur ——

Lucanus lib. 7.

—— *rorantia fletu*
Vſque ad Theſſaliam Romana & publica ſigna.

Silius lib. 8.

—— *lachrymæq; vetuſta*
Effigie patris latè fluxere Quirini.

Iulius Obſequens, in lib. de prodigiis; teſtatur L. Æmilio Paullo & Cn. Bæbio Tamphilo Lanuuij Iunonis ſoſpitæ ſimulacrum lachrymaſſe. Ap. verò Claudio & M. Perperna coſſ. Apollinis effigiem per quatriduum fleuiſſe.

Digitized by Google

Ieiuna ſiluis qualis in Gangeticis
Inter iuuencos Tigris errauit duos,
Vtriuſque prædæ cupida, quò primos ferat
Incerta morſus, flectit huc rictus ſuos,
Illò reflectit, & famem dubiam tenet:
Sic dirus Atreus capita deuota impiæ
Speculatur iræ: quem priùs mactet ſibi,
Dubitat; ſecundâ deinde quem cæde immolet.
Nec intereſt: ſed dubitat, & tantum ſcelus
Iuuat ordinare. CH. *quem tamen ferro occupat?*
NVN. *Primus locus (ne deeſſe pietatem putes)*
Auo dicatur: Tantalus prima hoſtia eſt.
CH. *Quo iuuenis animo, quo tulit vultu necem?*
NVN. *Stetit ſui ſecurus, & non eſt preces*
Perire fruſtrà paſſus: aſt illi ferus
In vulnere enſem abſcondit, & penitus premens
Iugulo manum commiſit: educto ſtetit
Ferro cadauer; cumq́ue dubitaſſet diu
Hac parte an illâ caderet, in patruum cadit.
Tunc ille ad aras Pliſthenem ſæuus trahit,
Adicitq́ue fratri: colla percuſſa amputat,
Ceruice cæsâ truncus in pronum ruit,
Querulum cucurrit murmure incerto caput.
CH. *Quid deinde geminâ cæde perfunctus facit?*
Pueróne parcit? an ſcelus ſceleri ingerit?
NVN. *Siluâ iubatus qualis Armeniâ leo,*
In cæde multâ victor armento incubat,
Cruore rictus madidus, & pulsâ fame
Non ponit iras: hinc & hinc tauros premens
Vitulis minatur, dente iam laſſo piger:
Non aliter Atreus ſæuit, atque irâ tumet,
Ferrumq́ue geminâ cæde perfuſum tenens,
Oblitus in quem rueret, infeſtâ manu
Exegit vltra corpus. at pueri ſtatim
Pectore receptus enſis, in tergo exſtitit:
Cadit ille, & aras ſanguine exſtinguens ſuo,
Per vtrumq́ue vulnus moritur. CH. *ô ſæuum ſcelus!*
NVN. *Exhorruiſtis? hactenus non ſtat nefas:*
Plus eſt. CH. *an vltra maius, aut atrocius*
Natura recipit? NVN. *ſceleris hunc finem putas?*
Gradus eſt. CH. *quid vltra potuit? obiecit feris*
Lanianda forſan corpora, atque igne arcuit?
NVN. *Vtinam arcuiſſet, ne tegat functos humus,*
Ne ſoluat ignis. auibus epulandos licet

707 *Inter iuuencos.* Ouid. 5. Metamorph.
Tigris vt, auditis diuerſa valle duorum
Exſtimulata fame mugitibus armentorum,
Neſcit vtro potiùs ruat, & ruere ardet vtroque.

708 *Primos.* o.v.l. habent *primùm.*

711 *Sic dirus Atreus.* hanc animi æſtuantis anxietatem præclarè Ennius expreſſit, in Thyeſte:

Ibi quid agat, ſecum cogitat, parat, putat.

725 *Sæuus.* in nonnullis membranis legitur malè, *ferus.*

731 *Silua iubatus qualis Armenia leo.* quotquot crudelia facinora vel fortia perpetrant, leonibus cõparantur, apud Euripidem, Virgilium & Ouidium paſſim, apud Homerum Iliad. γ'. Iliad. ι. λ'. ρ'. & σ'. Heſiodum in Scuto. Lucanum lib. 1. & 4. Statiũ Theb. li. 1. & 6. Silium lib. 5. 10. & 11. & Claudianum lib. 2. in Rufin. & lib. 2. de raptu Proſerpinæ.

738 *Fureret.* m.ſ. *rueret* habent.

740 *Exiit.* tres cod. ſcripti continent *exſtitit.*

747 *Igne arcuit?* fuit hoc ſepulturæ genus, vt ſcilicet mortuorum corpora comburerentur, Græcis, Romanis, & Barbaris valde familiare: vide Claudium Guicciardum lib. 1. de Funerib. cap. 4. cuius conſuetudinis varias rationes refert Euſtathius Iliad. α. mihi præ ceteris illa placet, voluiſſe hoc modo cadauera, quę erant impura, igne purgare. fuit hoc ab Heraclide Pontico inſtitutum, vt docet M. Varro, περὶ ταφῆς, his verbis, "Quare Heraclides Ponticus plus ſapit, qui præcepit vt comburerent; quàm Democritus, qui vt in melle ſeruarent: quem ſi vulgus ſecutus eſſet, peream ſi centum denariis calicem mulſi bibere poſſimus."

Ferisq́ue

Feriſq; triſte pabulum ſæuis trahat;
Votum eſt ſub hoc, quod eſſe ſupplicium ſolet,
Pater inſepultos ſpectet. ô nullo ſcelus
Credibile in æuo, quodq; poſteritas neget.
Erepta viuis exta pectoribus tremunt,
Spirantq; venæ, corq; adhuc pauidum ſalit.
At ille fibras tractat, ac fata inſpicit,
Et adhuc calentes viſcerum venas notat.
Poſtquam hoſtiæ placuere; ſecurus vacat
Iam fratris epulis, ipſe diuiſim ſecat
In membra corpus, amputat truncotenus
Humeros patentes, & lacertorum moras:
Denudat artus dirus, atque oſſa amputat:
Tantum ora ſeruat, & datas fidei manus.
Hæc verubus hærent viſcera, & lentis data
Stillant caminis: illa flammatus latex
Querente aheno iactat: impoſitas dapes
Tranſiluit ignis, inq; crepitantes focos
Bis ter regeſtus, & pati iuſſus moram
Inuitus ardet: ſtridet in verubus iecur.
Nec facilè dicam, corpora an flammæ magis
Gemuere. piceus ignis in fumos abit:
Et ipſe fumus triſtis, ac nebulâ grauis
Non rectus exit, ſeq; in excelſum leuat,
Ipſos penates nube deformi obſidet.
O Phœbe patiens, fugeris retrò licet,
Medioq; ruptum merſeris cælo diem;
Serò occidiſti. lancinat gnatos pater,
Artusq; mandit ore funeſto ſuos:
Nitet fluente madidus vnguento comam,
Grauisq; vino: ſæpe præcluſæ cibum
Tenuere fauces. In malis vnum hoc tuis
Bonum eſt Thyeſta, quòd mala ignoras tua.
Sed & hoc peribit. verterit currus licet
Sibi ipſe Titan, obuium ducens iter,
Tenebrisq; facinus obruat tetrum nouis,
Nox miſſa ab ortu tempore alieno grauis:
Tamen videndum eſt, tota patefient mala.

CHORVS.

Anapæſtici, & vnus Adonicus.

Quò terrarum, ſuperûmq; parens;
Cuius ad ortus noctis opacæ,
Decus omne fugit; quò vertis iter,

Medioq;

754 ***Erepta viuis.*** plerique lib. antiq. ***eiecta viuis.*** non minori ſanè elegantia.

765 ***Illa flammatus latex.*** Seruius 1. Aeneid. heroes elixis carnibus negat vſos: verùm vt illi non credam faciunt quæ ſequuntur. Euripides, in Cyclope, ait Polyphemo parata fuiſſe ἑφθὰ καὶ ὀπτὰ. Attius, in Atreo, de hac
„ ipſa immanitate agens, inquit; Concoquit
„ partem vapore, flammam tribuit verubus, la-
„ certa in focos. Fuit ergo pars carnium elixa. Ouidius de Lycaone:

Atque ita ſemineces partim feruentibus artus
Mollit aquis, partim ſubiecto torruit igne.

&, de Itylo, idem;

—— pars inde cauis exſultat ahenis,
Pars verubus ſtridit, &c.

767 *Crepitantes focos.* v.l. continent; ***trepidantes focos.***

769 ***Stridet in verubus iecur.*** ab Ouidio ſumtum; cuius verſus ſuprà poſui.

770 ***Corpora an flamma gemant, Gemuêre*** in o.m.ſ. legitur; ***corpora an flammæ magis Gemuere.*** poſtea in ſolo Moguntino; vulgatam inueni lectionem, ſed non placet.

776 ***Ruptum.*** ex vno cod. peruetuſto corrigo ***raptum.***

779 ***Nitet.*** vnguentis nitere, apud Anacreontem & Horatium inuenitur.

783 ***Verterit curſus.*** ſic omnes vulgati & quidam libri ſcripti; alij autem, ***verterit currus.***

788 ***Ad ortus.*** pleræque membranæ; ***ad ortum.***

Digitized by Google

Medioq́ diem perdis Olympo?
Cur Phœbe tuos rapis aſpectus?
Nondum ſeræ nuncius horæ
Nocturna vocat lumina veſper:
Nondum Heſperiæ flexura rotæ
Iubet emeritos ſoluere currus.
Nondum in noctem vergente die
Tertia miſit bucina ſignum:
Stupet ad ſubitæ tempora cœnæ,
Nondum feſſis bubus, arator.
Quid te ætherio pepulit curſu?
Quæ cauſa tuos limite certo
Deiecit equos? nunquid aperto
Carcere Ditis victi tentant
Bella gigantes? nunquid Tityus
Pectore feſſo renouat veteres
Saucius iras? num reiecto
Latus explicuit monte Typhoeus?
Nunquid ſtruitur via Phlegræos
Alta per hoſtes, & Theſſalicum
Threſſâ premitur Pelion Oſſâ?
Solitæ mundi periere vices,
Nihil occaſus, nihil ortus erit.
Stupet eoos aſſueta deo
Tradere frenos, genitrix primæ
Roſcida lucis, peruerſa ſui
Lumina regni; neſcit feſſos
Tingere currus, nec fumantes
Sudore iubas mergere ponto.
Ipſe inſueto nouus hoſpitio,
Sol auroram videt occiduus,
Tenebrasq́ iubet ſurgere, nondum
Nocte paratâ. non ſuccedunt
Aſtra, nec vllo micat igne polus.
Nec luna graues digerit vmbras.
Sed quicquid id eſt, vtinam nox ſit.
Trepidant, trepidant pectora magno
Perculſa metu; ne fatali
Cuncta ruinâ quaſſata labent,
Iterumq́ deos, hominesq́ premat
Deforme chaos: iterum terras,
Et mare & ignes, & vaga picti
Sidera mundi natura tegat.
Non æternæ facis exortu

799 *Tertia miſit.* quemadmodum nox, ſic & dies in tres partes diuiditur; eæq́; partes, vt nũc horologiis horæ, bucinarum clangore indicabantur.

Bucina. ita ad vnum o.v.l. & ita ſcribendum docet Aldus Manutius ex Iſidori & marmorum auctoritate.

8c8 *Typhoeus.* hic etiam Typhon vocatur, de quo Homerus in hymno Apollinis, & Heſiodus in Theogonia. Fuit iſte germanus hominis ambitioſi typus. nam & ambitionis origo, vnde & aliorum vitiorum, ex inferno fluxit; ideo Typhon Erebi filius. ambitioſus æqualis aſtris graditur, & ſidera ſublimi ferit vertice: iccirco Typhon cælum manu cõtingebat, curæ eſt ambitioſo cunctis ſe accommodare: ideo Typhon pedes habebat omni labori perferendo pares. erat illi lingua ſerpentis & oculi ignei, tum quòd ira ambitionis comes ſit, tum etiã quòd ambitioſi nulli non detrahunt, ex aliorum infamia decus ſuum petentes. centum capita habebat, quia ambitioſus variis ſemper cogitationibus æſtuat. varias brutorum animalium voces edebat: quoniam qui hoc morbo laborant, nihil humanum loqui, ſed omnia ſonare immania, omnia belluina conſueuerunt. Poſtremò Typhoeum Iuppiter fulmine deiecit & Aetna obruit, quoniam ambitioſi ſic à Deo puniuntur, vt, cùm ſe iam iam votis ſuis fruituros confidunt, omni tunc ſpe prorſus decidant, & illorum, quos contemſerunt aliquando, cachinnos naſosq́ue onus Aetna grauius perpeti cogantur. vide ſup. Med. 773.

816 *Roſcida.* verũ Auroræ epithetũ. Maro;
Roſcida puniceo Pallantias exit amictu.
quod Egnatius li. 1. de rer. nat. Lunæ tribuit;
Roſcida noctiuagis aſtris labẽtibus Phœbe
Pulſa loco ceſſit concedens noctibus altis.

817 *Neſcit feſſos Tingere currus.* Virgil.
Ni roſeus feſſos iam gurgite Phœbus Ibero
Tingat equos. Sidonius & Claudian. Soli tribuunt Gryphes.

818 *Nec fumantes Sudore iubas mergere ponto.* Solem veteres aſtrologi cùm apparere deſinebat occidere & interire, & cùm rurſus apparere incipiebat naſci credebant, in quo errore etiam Epicurum fuiſſe docet Cleomedes lib. 2. quo loco diram quandam veterum Hiſpanorum fabulam narrat: ἐμπίπτοντα τὸν ἥλιον τῷ ὠκεανῷ, ψόφον ἐμποιεῖν σβεννύμενον, ὡς διάπυρον σίδηρον ἐν ὕδατι.

828 *Perculſa.* in o. v. l. continetur *percuſſa.* ſic Lucret. lib. 1. ——*ſed acri*
Percuſſit thyrſo laudis ſpes magna meũ cor.
ſi quis tamen vulgatam lectionem malit, eſt quo ſe tueatur. dixit enim Virgilius;
Quarũ ſacra fero ingẽti perculſus amore.

Digitized by Google

Dux aſtrorum ſecula ducens
Dabit æſtatis brumæq́ notas.
Non Phœbeis obuia flammis,
Demet nocti luna timores,
Vincetq́ ſui fratris habenas
Curuo breuius limite currens.
Ibit in vnum congeſta ſinum
Turba deorum.
Hic, qui ſacris peruius aſtris
Secat obliquo tramite zonas,
Flectens longos ſignifer annos,
Lapſa videbit ſidera labens.
Hic qui nondum vere benigno,
Reddit zephyro vela tepenti,
Aries præceps ibit in vndas,
Per quas pauidam vexerat Hellen.
Hic qui nitido taurus cornu
Perfert Hyadas, ſecum Geminos
Trahet, & curui brachia Cancri.
Leo flammiferis æſtibus ardens
Iterum è cælo cadet Herculeus:
Cadet in terras virgo relictas,
Iuſtæq́ cadent pondera Libræ,
Secumq́ trahent Scorpion acrem;
Et, qui neruo tenet Æmonio
Pennata ſenex ſpicula, Chiron,
Rupto perdet ſpicula neruo.
Pigram referens hiemem gelidus
Cadet Ægoceros, frangetq́ tuam,
Quiſquis es, vrnam: tecum excedent
Vltima cæli ſidera Piſces:
Monſtraq́ nunquam perfuſa mari
Merget condens omnia gurges:
Et qui medias diuidit vrſas,
Fluminis inſtar, lubricus Anguis;
Magnoq́ minor iuncta draconi
Frigida duro Cynoſura gelu;
Cuſtosq́ ſui tardus plauſtri,
Iam non ſtabilis, ruet Arctophylax.
Nos è tanto viſi populo
Digni, premeret quos euerſo
Cardine mundus: in nos ætas
Vltima venit. ô nos durâ
Sorte creatos, ſeu perdidimus

835 *Dux aſtrorum.* Cicero, de nat. deor.; Sol, qui aſtrorum obtinet principatum.

848 *Zephyro vela tepenti.* meritò *tepenti.* nam Zephyrus aëris, qui eſt tepidus, habet temperaturam. Ouidius;

Aut niue, quæ Zephyro victa tepente fluit.

849 *Aries.* Aries ille aureo vellere inſignis fingitur Hellen; à cuius caſu Helleſpōtus dicitur; & Phryxum, Athamantis iram fugientes, per mare vexiſſe, deinde inter aſtra collocatus. quæ quòd ad fortunæ inconſtantiam retulerunt, laudo: ſed illud deſidero, quod aliàs fere ſemper requirere ſoleo; ſcilicet vt quæ ſecundùm ipſos temerè; vt ego ſentio, magno iudicio ſunt addita, accuratiùs ſingula perpendantur. neque enim inducar facilè, vt credam nihil præterea hac fabula indicari: verùm ex illa arbitror complura nos debere documēta elicere. Vtpote cùm ab Athamāte legimus Nephelen vxorem repudiatā fuiſſe, & Ino ductam; monemur non temerè ad ſecundas nuptias conuolare, ne prioribus liberis ſimus iniurij, & nobis nocumento: vnde, ſi non hinc, illæ lachrymæ? vnde in Phryxum & Hellen proprios liberos odium? ſolent nouercarum delinimētis patres capti, erga prioris matrimonij liberos paternum affectum exuere, ſic vt illos nonnunquam odio proſequantur. Ino ſanè priuignis ſuis Athamantem infenſum reddidit: illi ariete duce fugam arripiunt. Helle metu perculſa decidit in mare, cui nomen indidit Phryxus impauidè fretum ſuperat, & Colchorum regis filiam vxorem ducit. Aries inter aſtra ſtatuitur. Docemur miſerias conſtanter ferre, neque ab iis perferendis vlla mollitie animi aut metu deterreri. ſi enim illis obrui nos patimur, nunquā ex iis emergemus; ſin rebus aduerſis fortes ac animoſos nos exhibemus, iis ſuperatis, melior ſors nos manet. Monemur amicitiam colere, & amicos in calamitatibus non deſerere. quia qui, quos in proſpera fortuna coluerunt, eoſdē in miſeriis conſtitutos amant; illorum memoriam nulla vnquam temporis diuturnitas valet exſtinguere.

852 *Perfert Hyadas.* malo, quod eſt in o. v. l. *præfert.*

855 *Iterum.* ſemel deciderat cùm ab Hercule fuit ſuffocatus.

859 *Et qui neruo.* Chiron Centaurus, non quidem, vt Sudas nugatur, Ixionis; ſed potiùs Saturni filius ex Cratini & Acuſilai comicorum ſententia, vulneris impatiens ſagittâ Herculis in pedem eius delapsâ, vel, teſte Mneſagora, longioris vitæ tædio, à Ioue impetrauit vt ſibi mori liceret. itaque inter ſidera fuit trāſlatus, Higyno auctore. nil mirum: cùm à Pindaro in Pyth. Homero Iliad. 11.

Solem

Digitized by Google

Solem miſeri, ſiue expulimus.
Abeant queſtus, diſcede timor:
Vitæ eſt auidus; quiſquis non vult,
Mundo ſecum pereunte, mori.

ACTVS QVINTVS.

ATREVS.

AEqualis aſtris gradior, & cunctos ſuper
Altum ſuperbo vertice attingens polum,
Nunc decora regni teneo, nunc ſoltum patris.
Dimitto ſuperos: ſumma votorum attigi.
Benè eſt, abundè eſt, iam ſat eſt etiam mihi.
Sed cur ſatis ſit? pergam, & implebo patrem
Funere ſuorum. ne quid obſtaret pudor,
Dies receßit: perge, dum cælum vocat.
Vtinam quidem tenere fugientes deos
Poſſem, & coactos trahere, vt vltricem dapem
Omnes viderent: quod ſat eſt, videat pater.
Etiam die nolente diſcutiam tibi
Tenebras, miſeriæ ſub quibus latitant tuæ:
Nimis diu conuiua ſecuro iaces,
Hilarıq́; vultu: iam ſatis menſis datum eſt,
Satisq́; Baccho: ſobrio tanta ad mala
Opus eſt Thyeſte. turba famularis fores
Templi relaxa, feſta pateſiat domus:
Libet videre, capita natorum intuens
Quos det colores, verba quæ primus dolor
Effundat, aut vt ſpiritu expulſo ſtupens
Corpus rigeſcat: fructus hic operis mei eſt.
Miſerum videre nolo; ſed dum fit miſer,
Aperta multâ tecta collucent face.
Reſupinus ipſe purpurâ atque auro incubat,
Vino grauatum fulciens læuâ caput:
Eructat. ô me cælitum excelſißimum,
Regumq́; regem, vota tranſcendi mea.
Satur eſt, capaci ducit argento merum.
Ne parce potu, reſtat etiam nunc cruor
Tot hoſtiarum. veteris hunc Bacchi color
Abſcondit, hoc hæc menſa claudatur ſcypho,
Miſtum ſuorum ſanguinem genitor bibat,
Meum bibiſſet. ecce iam cantus ciet,
Feſtasq́; voces, nec ſatis menti imperat.

Apollonio lib. 3. & 4. Xenophonte in Hipparcho, Philoſtrato lib. 2. imaginum, Clemente lib. 1. Stromat. Ouidio lib. 5. Faſtor. Germanico in Phænom. Statio & Claudiano proditum ſit ſingulari illum iuſtitia ac pietate fuiſſe.

856 *Senex ſpicula Chiron.* Theocritus:
κρητῆρ' Ἡρακλῆι γέρων ἐστάσατο Χείρων.

864 *Quiſquis es.* diuerſi enim diuerſos eſſe credunt, Eubulus Cecropem, Hegeſianax & Nigidius Deucaliona Theſſalum, Euanthes Ariſteum Apollinis F. Echemenes aliique Ganymedem Iouis catamitum & pincernam.

884 *Altum ſuperbo vertice attingens polum.* talia ſunt illa Herodoti in Thalia; ψαύσει τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ. Horatius:
Sublimi feriam ſidera vertice.
Ouidius:
—— quo coniuge felix
Et diis cara ferar, & ſidera vertice tangam.

THYESTES.

Anapæſtici, cum Adonio.

Pectora longis hebetata malis,
Iam ſollicitas ponite curas:
Fugiat mœror, fugiatq́ pauor,
Fugiat trepidi comes exſilij
Triſtis egeſtas, rebusq́ grauis
Pudor afflictis. magis vnde cadas,
Quàm quò, refert: magnum ex alto
Culmine lapſum, ſtabilem in plano
Figere greſſum: magnum ingenti
Strage malorum preſſum, fracti
Pondera regni non inflexâ
Ceruice pati; nec degenerem
Victumq́ malis, rectum impoſitas
Ferre ruinas. ſed iam ſæui
Nubila fati pelle, ac miſeri
Temporis omnes dimitte notas:
Redeant vultus ad læta boni,
Veterem ex animo mitte Thyeſten.
Proprium hoc miſeros ſequitur vitium,
Nunquam rebus credere lætis.
Redeat felix fortuna licet,
Tamen afflictos gaudere piget.
Quid me reuocas, feſtumq́ vetas
Celebrare diem, quid flere iubes
Nullâ ſurgens dolor ex cauſâ?
Quis me prohibet flore recenti
Vincire comam? prohibet, prohibet.
Vernæ capiti fluxere roſæ:
Pingui madidus crinis amomo
Inter ſubitos ſtetit horrores:
Imber vultu nolente cadit.
Venit in medias voces gemitus,
Mœror lachrymas amat aſſuetas.
Flendi miſeris dira cupido eſt.
Libet infauſtos mittere queſtus,
Libet & Tyrio ſaturas oſtro
Rumpere veſtes: vlulare libet.
Mittit luctus ſigna futuri
Mens, antè ſui præſaga mali.
Inſtat nautis fera tempeſtas,
Cùm, ſine vento tranquilla, tument.

943 *Flore recenti*. quidam m.ſ. *decenti.*

945 *Roſæ*. ſcriptum eſt ab Ariſtotele & Ariſtone Chio, veteres, ne ex immodico potu capite dolerent, tempora coronis vinxiſſe, roſeis potiſſimùm (quæ cephalalgiæ proſunt. vide Mizalolum Centuria. 2. memorabil. aphoriſmo 101): quod Athenæo non probatur, qui exiſtimat huius moris cauſam eſſe, quòd in capite omnes ſenſus contineantur. Plutarchus verò in Sympoſ. cauſam reddit, factum ad ſignificandam hilarem ingenij libertatem, & ſales ab omni moroſitate alienos, proprios eſſe cõuiuiorum. Ceterùm non caput modò aut pectora, ſed collum etiã coronari conſueuiſſe didici ex Stephani Nigri Muſonio. Vtebantur conuiuæ vt plurimum triplici coronarum genere; duobus roſaceis, tertio myrteo; quod, Polycharmo teſte, Naucratiten vocabant. aliæ quoque herbæ coronarum vſum præbebant, vt ex Anacreonte & aliis ſcriptoribus conſtat. vitex auctore Anacreonte & Theodoro Samio; lotos, Callixeno Rhodio; palma, Soſibino; acis, Androne; hyacinthus, anyſa, coriandria, demum omnes herbæ oculos vel nares delectantes, vt docet Pollux in Onomaſtico. Vtrum verò antiqui initio conuiuij an demùm ſecundis menſis coronari fuerint ſoliti, quia Philoxenus & Nicoſtratus diſſentiunt, nequeo dicere. Plura inuenies apud Athenæum lib. 15. c. 5. 6. & ſeqq. Steph. Nigrum in Muſonio, & Leonicum lib. 1. variar. hiſt. cap. 70. & 71.

946 *Pingui madidus crinis amomo.* antiqui coronati & vnguentis delibuti conuiuabantur. De coronis dictum eſt: nunc de vnguentis quædam ponamus. Vnguenta quia variè conficiebantur & diuerſis morbis occurrebant, non iiſdem locis applicabantur. de Metopio multa Hieron. Mercurialis lib. 2. variar. lection. cap. 19. fuit hoc vnguentum Aegyptium, ſicut & Mendeſium. vtroque crura & pedes inungebantur; Phœnicino, malæ & mammæ; herpyllino genua & collum; ſiſymbrino alterum brachium; amaracino ſupercilia & coma; amomo coma, vt patet ex hoc loco Senecæ, & ex aliorum teſtimoniis. Ouidius:

Spiſſaq́ de nitidis tergit amoma comis.

Statius:

—— nec pingui crinem deducere amomo,

Sollius Sidonius:

Indus odorifero crinẽ madefactus amomo.

Præterea fuiſſe vnguentum hoc, non liquidum, vt Bernardinus opinatur, ſed valde ſpiſſum; cùm ex ſupracitato Ouidij verſu, tum ex hoc Perſij carmine patet;

Compoſitus lecto craſſisq́ lutatus amomis;

quem locum ceteris melius Annæus Cornutus Perſij præceptor (niſi fallit inſcriptio) &

Quos

Quos tibi vultus, quóſve tumultus
Fingis demens? credula præſta
Pectora fratri: iam quicquid id eſt,
Vel ſine causâ, vel ſerò times.
Nolo infelix, ſed vagus intrà
Terror oberrat. ſubitos fundunt
Oculi fletus, nec cauſa ſubeſt.
Dolor an metus eſt? an habet lachrymas
Magna voluptas?

ATREVS. THYESTES.

Feſtum diem germane conſenſu pari
Celebremus: hic eſt ſceptra qui firmet mea,
Solidamq́ pacis alliget certæ fidem.
THY. *Saties dapis me, nec minùs Bacchi tenet:*
Augere cumulus hic voluptatem poteſt,
Si cum meis gaudere felici datur.
ATR. *Hic eſſe natos crede in amplexu patris,*
Hic ſunt, eruntq́, nulla pars prolis tuæ
Tibi ſubtrahetur: ora, quæ exoptas, dabo,
Totumq́ turbâ iam ſuâ implebo patrem.
Satiaberis, ne metue. nunc miſti meis,
Iucunda menſæ ſacra iuuenilis colunt,
Sed accientur. poculum infuſo cape
Gentile Baccho. THY. *capio fraternæ dapis*
Donum, paternis vina libentur diis,
Tunc hauriantur: ſed quid hoc? non vult manus
Parêre: creſcit pondus, & dextram grauat.
Admotus ipſis Bacchus à labris fugit,
Circaq́ rictus ore decepto effluit,
Et ipſa trepido menſa ſubſiluit ſolo:
Vix lucet ignis: ipſe quin æther grauis
Inter diem noctemq́ deſertus ſtupet.
Quid hoc? magis magisq́ concuſſi labant
Conuexa cæli. ſpiſſior denſis coit
Caligo tenebris, noxq́ ſe in nocte abdidit.
Fugit omne ſidus. quicquid eſt, fratri precor,
Gnatisq́ parcat: omnis in vile hoc caput
Abeat procella. redde iam gnatos mihi.
ATR. *Reddam, & tibi illos nullus eripiet dies.*
THY. *Quis hic tumultus viſcera exagitat mea?*
Quid tremuit intus? ſentio impatiens onus,
Meumq́ gemitu non meo pectus gemit.
Adeſte gnati, genitor infelix vocat:

ſcholiaſtes expoſuit. Fuit autem maximè in precio non Aegyptium illud, de quo Daniel hoc loco, qui inſcitè amomum cum metopio confundit: ſed Aſſyrium, de quo Virgilius in eclogis;

Aſſyrium vulgò naſcetur amomum.

De quibuſdam vnguenti generibus veluti commageno, rhodino, nardino, crinino, atque aliis, mentio fit à Pomponio lib. 6. ad Sabinum l. 21. D. de aur. argent. &c. leg.

962 *Sine cauſa.* ſi nihil in te molitur Atreu.

Serò. ſi quid molitur. nunc enim in manu ipſius conſtitutus nequis euadere. debebas itaque vel priùs timuiſſe, vel nunc timere non debes.

969 *Hic eſt ſceptra.* ambiguè loquitur. aliter enim intelligit Thyeſtes, aliter Atreus ſentit. ille Atreum hoc dicere exiſtimat propter pacem factam: hic propter occiſos à ſe nepotes hoc dicebat.

Digitized by Google

Adeſte, viſis fugiet hic vobis dolor.
Vnde obloquuntur? ATR. *expedi amplexus pater.*
Venêre, gnatos ecquid agnoſcis tuos?
THY. *Agnoſco fratrem. ſuſtines tantum nefas*
Geſtare tellus? non ad infernam Styga
Te, nosq; mergis, rupta & ingenti viâ
Ad chaos inane regna cum rege abripis?
Non tota ab imo tecta conuellens ſolo,
Vertis Mycenas? ſtare circa Tantalum,
Auosq; noſtros, ſi quis intra Tartara eſt,
Vterq; iam debuimus. hinc compagibus
Et hinc reuulſis; huc tuam immani ſinu
Demitte vallem, nosq; defoſſos tege
Acheronte toto: noxiæ ſupra caput
Animæ vagentur noſtrum, & ardenti freto
Phlegethon arenas igneus totas agens,
Exitia ſupra noſtra violentus fluat.
Immota tellus pondus ignauum iaces?
Fugêre ſuperi. ATR. *at accipe hos potiùs libens,*
Recipe hosce citiùs: liberis tandem tuis
Diu expetitis, nulla per fratrem eſt mora,
Fruere: oſculare: diuide amplexus tribus.
THY. *Hoc fœdus? hæc eſt gratia? hæc fratris fides?*
Sic odia ponis? non peto, incolumes pater
Gnatos vt habeam, ſcelere quod ſaluo dari
Odioq; poſſit; frater hoc fratrem rogo,
Sepelire liceat. redde quod cernas ſtatim
Vri. nihil te genitor habiturus rogo,
Sed perditurus. ATR. *quicquid è gnatis tuis*
Supereſt, habebis: quódq; non ſupereſt, habes.
THY. *Vtrúmne ſæuis pabulum alitibus iacent?*
An belluis ſeruantur? an paſcunt feras?
ATR. *Epulatus ipſe es impiâ gnatos dape.*
THY. *Hoc eſt, deos quod puduit: hoc egit diem*
Auerſum in ortus. quas miſer voces dabo?
Queſtusq; quos? quæ verba ſufficient mihi?
Abſciſſa cerno capita, & auulſas manus,
Et rupta fractis cruribus veſtigia.
Hoc eſt, quod auidus capere non potuit pater.
Voluuntur intus viſcera, & clauſum nefas
Sine exitu luctatur, & quærit viam.
Da frater enſem, ſanguinis multum mei
Habet ille: ferro liberis demus viam.
Negatur enſis: pectora illiſo ſonent

Con-

1007 *Chaos inane.* Ouid. lib. 4. Faſt.
Poſſidet alter aquas, alter inane chaos.
vterque de inferis loquitur, apud quos maximum inane, de quo ſuprà in Herc. Fur. dictum eſt ſatis. vide Med. 9.

1022 *Diuide amplexus tribus.* ita Horat.
—— *caris multa ſodalibus,*
Nulli tamen plura diuidit oſcula,
Quam caro Lamiæ ——
Seneca, Troad.
Laſſabar in tot oſcula & in totum gregem
Diuidere matrem ——
vnde patet Latinè dictum à Claudiano lib. 2. in Rufin.
—— *cladem diuiſit in orbem.*
qua de re memini me in Notis meis ampliaſſe.

1042 *Sanguinis multum mei.* liberos vocat ſuum ſanguinem. ſic in Herc. Furente;
Quo tendis amens? ſanguinẽ fundis tuum.
Tibullus:
—— *ſanguis eſt tamen ille tuus.*
Ouid. in epiſt. Canaces;
Cùm mea, me corã, ſiluas inimicus in altas
Viſcera montanis ferret edenda lupis.
Item, in epiſtola Didus;
Forſitan & grauidam Dido ſcelerate relinquis,
Parsq; tui latitat corpore clauſa meo.
apud Q. Curtium lib. 4 Darius de matre & liberis ſuis agens, Eripite, inquit, viſcera mea ex vinculis.

Digitized by Google

Concuſſa planctu. ſuſtine infelix manum.
Parcamus vmbris. tale quis vidit nefas?
Quis inhoſpitalis Caucaſi rupem aſperam
Heniochus habitans, quiſve Cecropiis metus
Terris Procruſtes? genitor en gnatos premo
Premorq; gnatis. ſceleris eſt aliquis modus?
ATR. *Sceleri modus debetur, vbi facias ſcelus,*
Non vbi reponas. hoc quoque exiguum eſt mihi.
Ex vulnere ipſo ſanguinem calidum in tua
Diffundere ora debui, vt viuentium
Biberes cruorem: verba ſunt iræ data,
Dum propero, ferro vulnera impreſſo dedi.
Cecîdi ad aras, cæde votiuâ focos
Placaui, & artus, corpora exanima amputans,
In parua carpſi fruſta: & hæc feruentibus
Demerſi ahenis: illa lentis ignibus
Stillare iuſſi: membra, neruoſq; abſcidi
Viuentibus, graciliq; traiectas veru
Mugire fibras vidi, & aggeſſi manu
Meâ ipſe flammas. omnia hæc meliùs pater
Feciſſe potuit. cecidit incaſſum dolor.
Scidit ore natos impio, ſed neſciens,
Sed neſcientes. THY. *cluſa litoribus vagis*
Audite maria, voſq; dij audite hoc ſcelus,
Quocunq; diffugiſtis; audite inferi;
Audite terræ; noxq; Tartareâ grauis
Et atra nube, vocibus noſtris vaca.
Tibi ſum relictus, ſola tu miſerum vides,
Tu quoque ſine aſtris. vota non faciam improba,
Pro me nihil precabor: ecquid iam poteſt
Pro me eſſe? vobis vota proſpicient mea.
Tu ſumme cæli rector ætheriæ potens
Dominator aulæ, nubibus totum horridis
Conuolue mundum, bella ventorum vndique
Committe, & omni parte violentum intona,
Manuq;, non quâ tecta, & immeritas domos
Telo petis minore; ſed quâ montium
Tergemina moles cecidit, & qui montibus
Stabant pares Gigantes: hæc arma expedi,
Ignesq; torque, vindica amiſſum diem.
Iaculare flammas, lumen ereptum polo
Fulminibus exple: cauſa, ne dubites diu,
Vtriuſque mala ſit: ſi minus, mala ſit mea,
Me pete: triſulco flammeam telo facem

1047 *Inhoſpitalis Caucaſi.* hoc illi epithetum Horatius & Valerius Flaccus tribuunt.

1052 *Non vbi reponas.* æquè impiè Euripides, in Ione;
τὴν δ' εὐσέβειαν, εὐτυχοῦσι μὲν, καλὸν
τιμᾶν· ὅταν δὲ πολεμίους δρᾶσαι κακῶς
θέλῃ τις, οὐδεὶς ἐμποδὼν κεῖται νόμος.

1082 *Qui montibus Stabant pares.* Virgilius 9. Aeneid.
Abietibus iuuenes patriis & montibus æquos.

1085 *Lumen ereptum polo.* huius rei mythologiam habes apud Hyginum in fabulis.

Per

Digitized by Google

Per pectus hoc tranſmitte. ſi gnatos pater
Humare, & igni tradere extremo volo,
Ego ſum cremandus. ſi nihil ſuperos mouet,
Nullumq; telis impios numen petit;
Æterna nox permaneat, & tenebris tegat
Immenſa longis ſcelera. nil Titan queror,
Si perſeueras. ATR. *nunc meas laudo manus,*
Nunc parta vera eſt palma. perdideram ſcelus,
Niſi ſic doleres, liberos naſci mihi
Nunc credo, caſtis nunc fidem reddi toris.
TH. *Quid liberi meruere?* ATR. *quòd fuerant tui.*
THY. *Gnatos parenti?* ATR. *fateor, &, quod me iuuat,*
Certos. THY. *piorum præſides teſtor deos.*
ATR. *Quid coniugales?* THY. *ſcelere quis penſat ſcelus?*
ATR. *Scio, quid queraris. ſcelere prærepto, doles:*
Nec, quòd nefandas hauſeris tangit dapes,
Quod non pararis: fuerat hic animus tibi,
Inſtruere ſimiles inſcio fratri cibos,
Et adiuuante liberos matre aggredi,
Similiq; letho ſternere: hoc vnum obſtitit,
Tuos putâſti. THY. *vindices aderunt dei,*
His puniendum vota te tradunt mea.
ATR. *Te puniendum liberis trado tuis.*

1099 *Quid liberi meruere.* ſcelus patris æquum non eſt filios ſuſtinere, quod diuino & humano iuri congruere oſtendit Hieronymus Gygas lib. 3. de crim. læſæ maieſtatis q. 1. in princ. niſi in quibuſdam caſibus, quorum aliquos refert illuſtriſſimus præſes Didacus Couarruuias à Leyua lib. 2. variar. reſolut. cap. 8. Quomodo autem hac in re diuina iuſtitia procedat, vide Abulenſ. in lib. 4. Reg. c. 10. q. 6. & cap. 14. q. 5. & 6. Hadrian. Pontif. Quodlib. 12. circa princip. & Adamum Sasbault Quodlib. 3.

L. ANN.

Digitized by Google

L. ANN. SENECÆ Troas.

TRAGOEDIA VIII.

PERSONÆ.

Hecuba	Pyrrhus.
Chorus mulierum.	Andromacha.
Talthybius.	Senex.
Agamemnon.	Vlyſſes.
Calchas.	Aſtyanax.
Helena.	Nuncius.

ACTVS PRIMVS.

HECVBA.

QVICVNQVE *regno fidit, & magnâ potens*
Dominatur aulâ, nec leues metuit deos,
Animúmque rebus credulum lætis dedit;
Me videat, & te Troia: non vnquam tulit
Documenta Fors maiora, quàm fragili locos

Sta-

IN TROADES ADVERSARIA.

TROAS. Iulius Scaliger Ideæ cap. 97 hanc inſcriptionem vellicat. immeritò. nam in quibuſdam codicibus antiq. non *Troas*, ſed *Troades* habetur. quod Luctatius agnoſcit, & Euripidis, & Attij auctoritate aſtruitur, & verò elegantiſſimum eſt. Poteſt etiam vulgata inſcriptio defendi, ſiquidem ipſemet Scaliger paullo antè ſcripſerat, titulum eſſe imponendum ab ea perſona, quæ eſt celeberrima dignitate aut infelicitate, aut quæ plurimum verſatur in toto argumento: eſt autem hic haut dubiè talis Hecuba, cui hæc omnia ſimul conueniunt: noluerit tamen Hecubam (etſi non immeritò putes, *Hecubam* fuiſſe inſcriptam) inſcribere, vel quia Andromachæ, Polyxenæ, ceterarũ Troadum calamitates inſeruntur; vel quia Troadis appellatione Hecuba intelligitur; quemadmodum *poeta* Homerus & Virgilius; (Cicero in Topic. Seneca lib. 8. epiſt. Ariſtot. 1. Rhetor. l. aut facta, §. euentus, D. de pœn. §. ſed ius quidem, inſt. de iur. nat. gent. & ciu.) *Ponti*, mare quod à Mæotide palude vſque ad Tenedum decurrit; (Strabo lib. 1.) *prudentium* & *prudentia*, iuriſprudentia & iuriſprudentes, l. 7. D. de iuſtit. & iur. & in conſtitut. de conceptione, D. in §. omnes verò, procem. inſtit. Quamquam, verũ vt fatear, malim hanc tragœdiam inſcribi *Troades*, propter ea quæ dixi. Vir autem doctiſſimus, quia iudicis & cenſoris munus obibat, omni affectione liber eſſe debuerat, odio potiſſimùm, quo qui non vacat, tantum abeſt vt iuſtè iudicare queat, vt etiam ſæpiùs litem ſuam faciat; manifeſtè iniqua pronuncians, quod illi nimirum accidit, cùm, quod neſcio an non inprimis ridiculum ſit, Hiſpanos, quos omnium gentium minimi potus eſſe conſtat, idem bibaces ſcribere veritus non fuit, eadem arte poëtica. Ceterùm *Troades* ediderunt Attius & Euripides, è quibus, & huius Hecuba, multa noſter deſumſit. Troadem etiam tragœdiam Q. Cicero ſcripſit, vt ex M. Ciceronis ad eum epiſtolis patet. Macrobius lib. 5. Saturnal. ait Epicharmum *Troes* compoſuiſſe. τὰ τρωϊκὰ & res ſub Priamo geſtas memoriæ prodiderunt Græcè quidem Demetrius Scepſius, Dionyſius Mileſius, Metrophanes Phrygius ſophiſta, Palæphatus Abydenus, Polemõ Euergeti filius, Timolaus Lariſſæus, Philoſtratus Neruiani F. Phormus Syracuſanus, Heſtiæa Alexandrina, Metrodorus Chius, Piſander, Hegeſianax Alexandrinus, Acatus Argiuus, Phileas, Chamæleon, Hellanicus, Hermogenes, Idomeneus & Ariſtonymus, qui Ptolemæi bibliothecæ præfuit; hos omnes citant Athenæus, Plutarchus, Pauſanias, Strabo, Laertius, Suidas, Clemens Alexand. & Sholiaſtæ Homeri, Heſiodi, Dioniſij, Apollonij, Theocriti, Euripidis, Arati, Aeſchyli, Sophoclis, Pindari, Lycophronis & Ariſtophanis; quos qui non legerit, vix eſt vt huiuſmodi de rebus ſcribere queat, vix etiam vt poëtarum fabulas probè intelligat. Idem argumentum proſecuti ſunt Dictys, Leſches, Tryphiodorus, Dares, Coluthus, Smyrnæus, Lycophron & Homerus: qui tamen, quod vulgò creditur, primus non fuit. Nam Plutarchus in lib. de Muſica refert Phemium Ithacenſem ante Homerum ſcripſiſſe de Græcorum reditu à Troia. & Dionyſ. Halycarnaſſ. lib. 1. Antiqu. eſt auctor, Abratinum quendam omnium antiquiſſimum poëtam Troianas res ſcripſiſſe: & Aelianus lib. 4. var. hiſtor. teſtatur poëtam quendam Syagrum ante omnes bellum Troianum ceciniſſe: & in Sudæ lexico legitur Corinnum Ilienſem poëtam belli Troiani tempore vixiſſe, & primum Iliada ſcripſiſſe, atque ab eo Homerum Iliada ſuam mutuatum fuiſſe. quod ipſum de Siſypho Coo tradidit Ioan. Meleles teſte Tzetze Chiliad. 5. hiſtor. 29. Illud penè exciderat, Neſtorem Larandenſem, Piſandri patrem, Seueri Imp. tẽpore Iliadem ſcripſiſſe vt arbitror, non inuita Minerua. eius namque Metamorphoſes Parthenij Niceni, in primis laudati ſcriptoris, Metamorphoſium libris comparantur. Teſte Laërtio, tertius quidam Ariſtoteles opus edidit περὶ Ἰλιάδος

Digitized by Google

Peplum fortè,qui exſtat. Dionis libellus de Troia non capta ad Ilienſes exſtat. Latinum qui ex profeſſo hoc argumentum tractauerit ſcio neminem,exceptis Trimatio,& Nummio Craſſo,& Cn.Marilio, quos Iliades ſcripſiſſe refert ex Priſciano Lilius dialog. 4. Sed ego nomina duo priora corrupta non dubito, & reponendum C.Matij & Næuij nomen. Addo Clodium Sabinum,quem de bello Troiano ſcripſiſſe comperio; & Lucanum,quem P.Crinitus de poët. Latin.lib. 3.ait quædam de Troiæ incendio & Priami calamitate compoſuiſſe; Macrum etiã Aemilium. Auorum noſtrorum memoria à quodam Guidone (qui & quando vixerit, & cuias fuerit,neſcio) Troianum bellum oratione ſoluta deſcriptum fuiſſe inuenio. à Ioan. Scopa citatur Ioan. iudex de columna,in Troiana hiſtoria, quem ſcriptorem non vidi. puto eſſe illum quem ſæpe D.Antoninus in Sum.hiſtor.adducit. Exſtat Martirani Coriolani Odyſſea ex Homero deſumta. & de raptu Helenæ Sfondrati poëma non inelegans. Obiter iſtam expeditionem attigerunt Virgilius lib. 2. Aenid. Ouid. 12.& 13.Metamorph.& ceteri poëtæ variis locis.

Starent Superbi. columen euerſum occidit
Pollentis Aſiæ,cælitum egregius labor:
Ad cuius arma venit , & qui frigidum
Septena Tanain ora pandentem bibit;
Et, qui renatum prorſus excipiens diem,
Tepidum rubenti Tigrin immiſcet freto;
Et quæ vagos vicina proſpiciens Scythas
Ripam cateruis Ponticam viduis ferit.
Exciſa ferro eſt Pergamos, incubuit ſibi.

En

6 *Superbi.* quia *ſuperbia* commune nobilitatis malum eſt, teſte Salluſtio in Iugurth. & Petro Arboriuio lib. 1. Nanceidos, inualuit apud Latinos vt *ſuperbia* pro nobilitate, & *ſuperbi* pro nobilibus dicatur, vt ait Seruius Aeneid. 1. 3. & 7. & ſequitur Merula in commentar. Ouidianis, in 5. Triſtium eleg. vlt. Virgilius;

—— ceciditq; ſuperbum
Ilium ——

& Silius,de annulis in Cannenſi clade nobilibus Romanis detractis agens;

Teſtes hi ſtragis, quos, ſignum illuſtre, ſuperbis
Mos laua geſtare viris, tum funditur ante Ora admirantum præfulgens annulus auro.

7 *Cælitum.* Neptuni & Apollinis,qui,à Laomedonte mercede conducti Troiæ muros ædificarunt, auctoribus Virg. 3. Aeneid. Ouidio in epiſt. Paridis,& Aphthonio in Progymnaſmat. 8 *Frigidum.* Claudianus; *—— ſeu fortè rigentem Thermodontiaca Tanaim fregêre ſecuri.* Idem; *Trans gelidum Tanaim ——* apud Senecam Nat. quæſt. lib. 6. c. 7. legendum, *Tanais & Rhenus.* 9 *Septena* Rhœſum ſignificat. porrò quod Iſtri eſt, mulier, coſmographiæ ignara, Tanai tribuit: in quo præclarè Seneca decorum ſeruauit.

10 *Qui renatum.* Euphratis accolam Memnonem deſcribit; qui non ex Aethiopia, ſed ex Suſis, auctore Pauſania, Troiam venit. Euphrates ortus in penitiſſima Aſia, ſupra Zimaram, ad Capotis montis radices, totus in paludem quandam influens, & mox egreſſus, ac, Dione teſte, Tigri amni commiſtus, in Perſicum mare influit, non, vt ait noſter, in rubrum mare. *Prorſus.* in Armenia enim maiore oritur; quæ in Orientem vergit, itaque Solis ortum ante ſe videt, & orientem diem quaſi excipit. *Prorſus* autem hic idem valet quod rectà. Plautus, in Pſeudolo; *Non prorſus, velut in tranſuerſum cedit, quaſi cancer ſolet.* Terentius, in Hecyra; *Trepidari ſentio, curſari ſurſum, prorſum.* 11 *Trepidum rubenti.* ex Herodoti ἐν κλειοῖ, Diodori τῆς τῶν ἱστορ. βιβλιοθ. β'. Q. Curtij lib. 6. Ioſephi lib. 1. antiq. cap. 2. D. Hieronymi & aliorum veterum ſententia hæc eſt. Res tamen ipſa teſtatur Euphratem & Tigrim in mare Perſicum, non in Erythræum mare, ſe exonerare: idque ab Arriano lib. 7. Hiſtoriæ Alexandri, Ptolomæo, Mela, Plinio & Solino traditur. Fallitur etiam Philoſtratus lib. 1. ſcribens Euphratem in nullum pelagus ſe exonerare, ſed in quandam paludem maximam eius partem illabi, rurſuſque in terra ſui finem recipere. de hoc flumine quædam admiratione digna refert Procopius lib. 1. de bello Perſico.

13 *Viduis.* caſtis virorum amplexus non expertis. hoc enim inter cetera *viduum* ſignificat. vnde & virgines, viduæ dicuntur. de quo nos alibi ex Antiſtio Labeone diximus; cuius ſententiam in l. malum, D. de verb. ſign. immerito And. Alciatus reprehendit. Scio veteribus *viduare* idem fuiſſe, quod priuare. vnde Horatius, *—— Viduus pharetra Riſit Apollo.* Scio *viduertatem* dici calamitatem, quòd viduet bonis, auctore Feſto. nec ignoro vidui etymologiam à Macrobio lib. 2. Saturnal. cap. 15. traditam. Non me fugit poſtremò *viduam* plerumque dici eam, cuius maritus mortuus eſt. c. vidua, 34. diſtinct. ſed quid tum? obtinent illa omnia, quando in propria ſignificatione, & iuxta vſum quotidianum vocem illam accipimus, vt etiam cenſuit illuſtriſſimus & optimè meritus epiſcopus & preſes Couarruuias Practicar. quæſt. cap. 7. nu. 2. Labeonis autem ſententia confirmatur auctoritate Senecæ in Agamemnone, ſcribentis; *Ante morantur virgines viduæ domi?* & Plauti, in Ciſtellaria;

Hæc equidem ecaſtor cottidie viro nubit , nupſitq; hodie, Nubet mox noctu , nunquam ego hanc viduam cubare ſiui. Sic etiam *vidua* dicitur cuius maritus abeſt. apud Senecam in Agamemn. ait Clytæmneſtra;

Decem per annos vidua reſpiciam virum? apud Ouidium in epiſt. Heroid. Deianira; *Vir mihi ſemper abeſt, & coniuge notior hoſpes, Monſtraq; terribiles perſequiturq; feras; Ipſa domo vidua votis operoſa pudicis Torqueor infeſto ne vir ab hoſte cadat.* Plautus, in Stycho; *Credo ego miſeram fuiſſe Penelopen ſoror, ſuo Ex animo, quæ tam diu vidua viro ſuo caruit.* vnde à iuris interpretibus paſſim receptum eſt viduam dici quæ maritum inutilem vel ſenem nacta eſt, quod & Plautus in milite glorioſo probat.

Digitized by Google

En alta muri decora congeſti iacent,
Tectis aduſtis regiam flamma ambiunt,
Omniſq; latè fumat Aſſaraci domus.
Non prohibet auidas flamma victoris manus,
Diripitur ardens Troia: nec cælum patet
Vndante fumo, nube ceu denſâ obſitus
Ater fauillâ ſquallet Iliacâ dies.
Stat auidus irâ victor, & lentum Ilium
Metitur oculis, ac decem tandem ferus
Ignoſcit annis. horret afflictam quoque,
Victamq; quamuis videat, haud credit ſibi
Potuiſſe vinci. ſpolia populator rapit
Dardania, prædam mille non capiunt rates.
Teſtor deorum numen, aduerſum mihi,
Patriæq; cineres, teq; rectorem Phrygum,
Quem Troia toto conditum regno tegit;
Tuoſq; manes, quo ſtetit ſtante, Ilion;
Et vos meorum liberûm magni greges,
Vmbræ minores: quicquid aduerſi accidit,
Quæcunque Phœbas ore lymphato furens,
Credi Deo vetante, prædixit mala;
Prior Hecuba vidi grauida, nec tacui metus,
Et vana vates ante Caſſandram fui.
Non cautus ignes Ithacus, aut Ithaci comes
Nocturnus in vos ſparſit, aut fallax Sinon:
Meus ignis iſte eſt, facibus ardetis meis.
Sed quid ruinas vrbis euerſæ gemis
Viuax ſenectus? reſpice infelix ad hos
Luctus recentes. Troia iam vetus eſt malum.

15 *En alta.* Cicero lib. 3. Tuſculan.
Quid petam præſidij aut exequar? quo nunc exſilio aut fuga
Freta ſim? arce & vrbe orba ſum quò accedam? quò applicem?
Quoi nec aræ patriæ domi ſtant, fractæ & diſiectæ iacent.
Fana flamma deflagrata, toſti alti ſunt parietes.

16 *Tectis aduſtis regiam flamma ambiũt.* Cicero dicto loco, ex veteri poëta:
O pater, ô patria, ô Priami domus,
Septum altiſono cardine templum:
Vidi ego te, adſtante ope barbarica,
Tectis cælatis, laqueatis,
Auro, ebore, instructam magnificè:
Hæc omnia vidi inflammari.

Porrò eius imitatione, quod iſte vetus poëta, qui, exiſtimo, fuit Attius, dixit; *ope barbaricâ*; ſcriptum fuit à Virgilio 2. Aeneid.
Barbarico poſtes auro ſpoliiſq; ſuperbi.

17 *Omniſq; latè fumat.* Virg. 3. Aeneid.
—— & omnis humo fumat Neptunia Troia.
Aſſaraci domus. Virgilius Aeneid. 1.
Cùm domus Aſſaraci, &c.
Horatius, in Epod.
Te manet Aſſaraci tellus.

32 *Liberûm magni greges.* Homerus, Euripides & Virgilius Hecubæ quinquaginta liberos tribuunt; pauciores Theocritus; Cicero 1. Tuſcul. ſeptendecim.

34 *Phœbas.* Caſſandræ vaticinia habes apud Lycophronem, nonnulla etiam apud Ciceronem lib. 1. de diuinat. his verbis: Illud quod “volumus expreſſum eſt, vt vaticinari vera “furor ſoleat:
“*Adeſt, adeſt fax obuoluta ſanguine atque incendio:*
Multos annos latuit. ciues ferte opem & reſtinguite.
Deus incluſus corpori humano iam, non Caſſandra loquitur; *Iamq; mari magno claſſis cita*
Texitur, exitiûm examen capiti
Claſſis aduenit, & fera veliuolantibus
Nauibus compleuit manus litora.
In eodem libro etiam hæc carmina ponuntur, quæ & ipſa ex Caſſandræ vaticiniis eſſe arbitror:
Eheu videte iudicauit iudicium inclutum
Inter deas tres aliquis: quo iudicio
Mulier, furiarum vna, adueniet.

35 *Credi Deo vetante.* Virgil. 2. Aeneid.
Tunc etiam fatis aperit Caſſandra futuris
Ora, Dei iuſſu non vmquam credita Teucris.

36 *Prior Hecuba vidi grauida, nec tacui metus*) per ſomnium ſcilicet, de quo idem Tullius ſuprà citato loco cecinit;
Quia mater grauida parere ſe ardentem facem
Viſa eſt in ſomnis Hecuba; quo facto pater
Rex ipſe Priamus, ſomnio mentis metu
Perculſus, curis ſumtis ſuſpirantibus,
Exſacrificabat hoſtiis balantibus:
Tum coniectorem poſtulat, pacem petens,
Vt ſe edoceret obſecrans Apollinem,
Quò ſe vortant tanta ſortes ſomniûm.
Ibi ex oraclo voce diuina edidit
Apollo, puerum primus qui Priamo foret
Poſt ila natus tempora, hunc ne tolleret,
Eom eſſe exitium Troiæ, peſtem pergamo.
Ouidius, in epiſt. Paridis;
Matris adhuc vtero partu remorante tenebar,
Iam grauidus iuſto pondere venter erat;
Illa ſibi ingentem viſa eſt ſub imagine ſomni,
Flammiferam pleno reddere ventre facem.
Territa conſurgit, metuendaq; noctis opacæ
Viſa, ſeni Priamo; vatibus ille, refert.
Arſurum Paridis vates canit Ilion igni.

Vidi

Digitized by Google

Vidi exſecrandum regiæ cædis nefas,
Ipſasq́; ad aras maius admiſſum ſcelus
Aeacidæ armis: cùm ferox ſæuâ manu
Comâ reflectens regium tortâ caput,
Alto nefandum vulneri ferrum abdidit;
Quod penitus actum, cùm recepiſſet libens,
Enſis ſenili tinctus è iugulo redit.
Placare quem non potuit à cæde efferâ,
Mortalis æui cardinem extremum premens,
Superiq́; teſtes ſceleris, & quondam ſacrum
Regni iacentis? ille tot regum parens
Caret ſepulchro Priamus, & flamma indiget
Ardente Troia: non tamen ſuperis ſat eſt,
Dominum ecce Priami nuribus & natis, legens
Sortitur vrna. præda quem vilis ſequar?
Hic Hectoris coniugia deſpondet ſibi,
Hic optat Heleni coniugem, hic Antenoris,
Nec deeſt tuos Caſſandra qui thalamos petat.
Mea ſors timetur: ſola ſum Danais metus.
Lamenta ceſſant? turba captiuæ mea
Ferite palmis pectora, & planctus date,
Et iuſta Troiæ facite: iamdudum ſonet
Fatalis Idæ iudicis diri domus.

CHORVS MVLIERVM. HECVBA.

Anapæſtici.

Non rude vulgus, lachrymisq́; nouum
Lugere iubes: hoc continuis
Egimus annis; ex quo tetigit
Phrygius Graias hoſpes Amyclas,
Secuitq́; fretum pinus matri
Sacra Cybelli: decies niuibus
Canuit Ide, Ide noſtris
Nudata rogis; & Sigeis
Trepidus campis decies ſecuit
Meſſor ariſtas: vt nulla dies
Mœrore caret, ſed noua fletus
Cauſa miniſtrat. ite ad planctus,
Miſeramq́; leua regina manum,
Vulgus dominam vile ſequemur:
Non indociles lugere ſumus.
HE. *Fidæ caſus noſtri comites,*

44 *Vidi execrandum.* hoc concinit Euripidis verſibus, quorum initium eſt, καὶ τὸν φυζυγὸν Πρίαμον, &c.

45 *Ipſasq́; ad aras.* Iouis. Tryphiodorus;
Αἰακίδης δὲ γέροντα Νεοπτόλεμος βασιλῆα
πήγμασι κεκμηῶτα παρ' ἑρκείῳ κτάνε βωμῷ.
Attius;
Hæc omnia vidi inflammari,
Priamo vi vitam euitari,
Iouis aram ſanguine turpari.

46 *Sæua manu.* læuâ, quam vet. ſcæuā vocabant. Virgil. 2. Aeneid.
Implicuitq́; comā læua, dextraq́; coruſcū
Extulit, ac lateri capulo tenus abdidit enſem.

53 *Quondam ſacrū Regni iacentis.* quondam ait; quia dij omnes antequam Troia caperetur, vrbem deſeruiſſe credebantur. Virgilius dicto loco:
Exceſſere omnes adytis, ſacrisq́; relictis
Dij; quibus imperium hoc ſteterat.
Aeſchyli ſcholiaſtes; λέγεται γὰρ ὅτι ὅταν ἔμελλε πορθηθῆναι ἡ Τροία ἐφαίνοντο οἱ θεοὶ τοῖς Τρωσὶν ἀνελόμενοι ἐκ τῶν ναῶν τὰ ἀγάλματα αὐτῶν. Veientium quoque vrbem tutelares deos deſeruiſſe Liuius ſcribit lib. 5. ſed hoc facta euocatione; cuius ritus à Sammonico Sereno lib. 5. rerum reconditarum ex Furio quodam refertur, teſte Macrobio: qua de re latè Rober. Valturius lib. 6. de re milit. cap. 2. poſt Plinium lib. 28. cap. 2.

56 *Superi.* o. v. l. *ſuperis.*

58 *Sortitur.* veteres pleraque ſortibus decidebant, l. ſi cùm ambo D. de iudic. l. ſi duobus in prin. D. comm. de legat. c. hi qui. c. illud. 26. q. 2. cum ſimilib. vt copioſè oſtendit more ſuo And. Tiraquellus, magnus librorū helluo, de iure primogen. q. 17. pag. 527. & de ſortis iudicio nonnulla Ioannes le cirier Pariſienſis lib. 1. de iure primogenituræ, ſeu Maioricatus quæſt. 9.

59 *Deſpondet.* in m. ſ. legitur *depoſcit.*

66 *Fatalis Idæ iudicis.* Ouidius & alij penè omnes ſcriptores Paridem in Ida monte referunt iudicaſſe; quam ſententiam hoc loco Seneca probat. Strabo autē γεωγραφ. ι'. tradit in Antandro iudicium illud fuiſſe celebratū.

Diri. propriè, quaſi deorum ira ad ſententiam illam ferendam electi.

70 *Graias.* hoc addidit ad earum diſtinctionem quæ ſunt in Campania.

Hoſpes Amyclas. ex Ouidio, qui ait lib. 2. de arte,
Talis ab armiferis Priameius hoſpes Amyclis
Candida, cum rapta cōiuge, vela dedit.

71 *Pinus matri Sacra Cybeli.* Ouidius libro 10. Metamorph.

Sol-

Solvite crinem, per colla fluant
Mæſta capilli tepido Troiæ
Puluere turpes, paret exertos
Turba lacertos: veſte remiſſâ
Subſtringe ſinus, vteroq; tenus
Pateant artus. cui coniugio
Pectora velas captiue pudor?
Cingat tunicas palla ſolutas,
Vacet ad crebri verbera planctus
Furibunda manus. placet hic habitus,
Placet. agnoſco Troada turbam.
Iterum luctus redeant veteres,
Solitum flendi vincite morem,
Hectora flemus. CH. *Soluimus omnes*
Lacerum multo funere crinem,
Coma demiſſo eſt libera nodo,
Sparſitq; cinis feruidus ora.
HE. *Complete manus, hoc ex Troiâ*
Sumſiſſe licet: cadat ex humeris
Veſtis apertis, vtrunque tegat
Suffulta latus: iam nuda vocant
Pectora dextras. nunc nunc vires
Exprome dolor: Rhætæa ſonent
Litora planctu: habitansq; cauis
Montibus Echo, non (vt ſolita eſt)
Extrema breuis verba remittat;
Totos reddat Troiæ gemitus.
Audiat omnis pontus, & æther.
Sæuite manus, pulſu vaſto
Tundite pectus: non ſum ſolito
Contenta ſono. Hectora flemus.
CH. *Tibi noſtra ferit dextra lacertos,*
Humerosq; ferit tibi ſanguineos,
Tibi noſtra caput dextera pulſat,
Tibi maternis vbera palmis
Laniata iacent: fluit, & multo
Sanguine manat, quamcunque tuo
Funere feci rupta cicatrix;

Colu-

Et ſuccincta comas, hirſutáque vertice pinus
Grata Deûm Matri. ſiquidem Cybeleius Atis
Exuit hac hominem, trúcoq; induruit illo.

plura Pierius lib. 52. Hieroglyphic.

76 *Meſſor ariſtas.* ſimile eſt illud Catulli;

Smyrna mei Cinnæ nonam poſt denique meſſem
Quàm cepta eſt, nonámque edita poſt hyemem.

fieri poteſt, vt Sophoclem Catullus imitatus fuerit. nam apud illũ ἄροτος annũ denotat.

80 *Sequemur.* tres lib. m. ſ. *ſequamur.*

83 *Soluite crinem.* mos fuit Troianarum mulierum in luctu crinem ſoluere. Virgilius;

Et circum Iliades crinem de more ſolutæ.

communis etiam mos Græcis. Seneca, in Herc. Fur.

Sed mæſta venit crine ſoluto Megara.

Et Herc. Oetæo, Græcanicæ mulieres,

Et comas nullo cohibente nodo
Femina exertos feriat lacertos.

Italicis quoque & Gallicis feminis hunc morem communem fuiſſe oſtendũt Propertius Eleg. lib. 2. eleg. 15. Ouidius Faſtor. libro 3. T. Liuius ab. V. C. lib. 1. & Iulius Cæſar lib. 7. de bello Gallico.

100 *Hoc ex Troia.* licet meus cod. m. ſ. contineat *hæc*; placet tamen vulgata lectio. Hecuba cùm iſtud diceret pauxillum cineris Troiani manu acceptum ſpargebat.

103 *Suffulta.*] ſubfibulata.

107 *Non, vt ſolita eſt.* Ouid. 3. Metamor.

Corpus adhuc Echo, non vox, erat, & tamen vſum
Garrula non alium, quàm nunc habet, oris habebat;
Reddere de multis vt verba nouiſſima poſſet.

Auſonius;

Commoritur, Narciſſe, tibi reſonabilis Echo,
Vocis ad extremos exanimata modos,
Et pereuntis adhuc gemitum proſecuta querelis,
Vltima nunc etiã verba loquẽtis amat.

ideo quidã poëta vocat Echo ῥήματος οὐρὰν. Penes me eſt Cælij Symphoſij libellus AEnigmatum manuſcriptus, in quo de Echo tale AEnigma habetur;

Virgo modeſta, ſacri legem bene ſeruo pudoris,
Ore procax non ſum, nec ſum temeraria lingua;
Vltrò nolo loqui, ſed do reſponſa loquenti.

Echo alicubi à Varrone appellatur Pieridum comes. Echus cuiuſdam in Charentonio, primò à Lutetia Pariſ. lapide, exemplum mirabile, ſed quod verum eſſe non ſemel cõperi, refert Petrus Boyſteauus in hiſtoriis prodigioſis. Pauſanias Heptophoni Attici meminit, de quo loqui videtur Lucret. lib. 4. Quomodo verò fiat iſta ſoni iteratio, vide Ariſtotelem ſect. 11. problem. 23. & 51. & Fran. Toletum & alios ad lib. 2. Ariſt. de Anima.

Columen patriæ, mora fatorum.
Tu præſidium Phrygibus feſſis,
Tu murus eras, humeriſq; tuis
Stetit illa decem fulta per annos;
Tecum cecidit: ſummuſq; dies
Hectoris idem, patriæq; fuit.
HE. *Vertite planctus, Priamo veſtros*
Fundite fletus: ſatis Hector habet.
CHO. *Accipe rector Phrygiæ planctus,*
Accipe fletus bis capte ſenex:
Nil Troia ſemel te rege tulit.
Bis pulſata Dardana Graio
Mœnia ferro, biſq; pharetras
Paſſa Herculeas. poſt elatos
Hecubæ partus, regumq; rogos,
Poſtrema pater funera cludis,
Magnoq; Ioui victima cæſus
Sigea premis litora truncus.
H. *Aliò lachrymas flectite veſtras,*
Non eſt Priami miſeranda mei
Mors, Iliades. felix Priamus,
Dicite cunctæ. liber manes
Vadit ad imos, nec feret vnquam
Victâ Graium ceruice iugum.
Non ille duos vidit Atridas,
Nec fallacem cernit Vlyſſem:
Non Argolici præda triumphi
Subiecta feret colla trophæis:
Non aſſuetas ad ſceptra manus
Poſt terga dabit, curruſq; ſequens
Agamemnonios aurea dextrâ
Vincula geſtans lætus fiet
Pompa Mycenis. CH. *Felix Priamus,*
Dicimus omnes: ſecum excedens
Sua regna tulit: nunc Elyſii
Nemoris tutus errat in vmbris,
Interq; pias felix animas
Hectora quærit. felix Priamus.
Felix quiſquis bello moriens
Omnia ſecum conſumta videt.

ACTVS

121 *Mora fatorum.* viuo Hectore Troia capi non potuit: tantum in eo ad victoriam Græcorum differendam momenti poſitum erat. ideo Virgilius 9. Aeneid.

Haut ſibi cum Danais rem ſaxo, aut pube Pelaſga
Eſſe putent, decimum quos diſtulit Hector in annum.

Horatius;

—— & ademtus Hector
Tradidit feſſis leuiora tolli
Pergama Graiis.

noſter, in Agamemnone;

—— ſola Danais Hector & bello mora.

qui verſus fortè ex illis Abroni Silonis, apud Senecam deſumtus fuit;

Ite, agite Danai magnũ Pæana canentes,
Ite triumphãtes, belli mora concidit hora.

nam de Hectore occiſo hoc fragmentum accipio. exſtant etiã in hanc rem iſta Pentadij;

Hectore ſub magno ſumma eſt mihi gloria caſo,
Qui ſæpe Argolicas debilitauit opes:
Ille interfectus ſubiit, me vindice pœnas:
Pergama tunc ferro procubuere meo.

123 *Tu murus eras.* in vno eorum epigrãmatum, qui Maronis operibus ſolent ſubiungi; legitur:

Defenſor patriæ, iuuenũ fortiſſimus Hector,
Qui murus miſeris ciuibus alter erat,
Occubuit telo violenti victus Achillis;
Occubuêre ſimul ſpeſq; ſaluſq; Phrygum.

auctor eſt Higynus Achillem, cùm Hectorẽ raptaret, exclamaſſe, Expugnaui Troiam.

133 *Biſq; pharetras Paſſa Herculeas.* Hercules in Sophoclis Philoctete ait bis debere Troiam telis ſuis expugnari: τὸ δεύτερον γὰρ τοῖς ἐμοῖς αὐτὴν χρεὼν τόξοις ἁλῶναι. vnde Propertius lib. 3. eleg. 1.

Exiguo ſermone fores nunc Ilion & tu
Troia, bis OEtæi numine capta dei.

In eadem elegia obſcuriùs eſt illud;

Idæum Simoenta, Iouis cunabula parui.

Nam Iuppiter in Creta verè natus & ſepultus traditur à Callimacho & pleriſque, alij in Siciliæ Meſſana, alij in Thebis Bœotiis, alij in Arcadiæ Olympo natum ferunt. Propertium igitur in errorem videatur induxiſſe Callimachus ſcribens;

Ζεῦ σὲ μὲν Ἰδαίοισιν ἐν οὔρεσι φασὶ γενέσθαι.

cùm tamen Callimachus de Ida Cretæ loqueretur. Virgilius 3. Aeneid.

Creta Iouis magni medio iacet inſula põto,
Mons Idæus vbi & gẽtis cunabula noſtra.

Sed nõ eſt cur Propertium erraſſe credamus, Nam didici ex ſcholiaſte Apollonij lib. 3. Demetrium Schepſium tradidiſſe Phrygas Iouem apud ſe natum & educatũ contendere cum Cretenſibus & Arcadibus: ideoque omnia quæ Arcades & Cretenſes de eius natali ac Rheæ puerperio vlulatibus & fanatico diſcurſu exhibebant, eadem Gallos in Phrygia repræſentare. Quò non dubito Propertium reſpexiſſe.

138 *Truncus.* Virgilius 2. Aeneid. *—— iacet ingens litore truncus.* Manilius lib. 4. aſtronom.

Digitized by Google

ACTVS SECVNDVS.

TALTHYBIVS. CHORVS.

TAL. *Quàm longa Danais ſemper in portu mora,*
Seu petere bellum, petere ſeu patriam volunt.
CH. *Quæ cauſa ratibus faciat, & Danais moram,*
Effare, reduces quis Deus cludat vias?
TA. *Pauet animus, artus horridus quaſſat tremor,*
Maiora veris monſtra vix capiunt fidem.
Vidi, ipſe vidi: ſumma iam Titan iuga
Stringebat, ortus vicerat noctem dies;
Cùm ſubitò cæco terra mugitu fremens
Concuſſa, cæcos traxit ex imo ſinus.
Mouêre ſiluæ capita, & excelſum nemus
Fragore vaſto tonuit, & lucus ſacer,
Idæa ruptis ſaxa ceciderunt iugis:
Nec ſola tellus tremuit, & pontus ſuum
Adeſſe Achillem ſenſit, ac ſtrauit vada.
Tunc ſciſſa tellus aperit immenſos ſpecus,
Et hiatus Erebi: peruium ad ſuperos iter
Tellure fractâ præbet, ac tumulum leuat.
Emicuit ingens vmbra Theſſalici ducis,
Threicia qualis arma præcludens tuis
Iam Troia fatis ſtrauit. aut Neptunium
Canâ nitentem perculit iuuenem comâ:
Aut cùm inter acies Marte violento furens,
Corporibus amnes cluſit, & quærens iter
Tardus cruento Xanthus errauit vado:
Aut cùm ſuperbo victor in curru ſtetit,
Egitq; habenas, Hectorem & Troiam trahens;
Impleuit omne litus irati ſonus:
Ite, ite inertes, debitos manibus meis
Auferte honores, ſoluite ingratas rates
Per noſtra ituri maria. non paruo luet
Iras Achillis Græcia: at magno luet
Deſponſa noſtris cineribus Polyxena.
Pyrrhi manu mactetur, & tumulum riget.
Hæc fatus altâ voce, dimiſit diem,
Repetensq; Ditem, merſus ingentem ſpecum
Coeunte terra iunxit: immoti iacent

Tran-

Inq; rogo Cræſum, Priamumq; in litore
truncum
Cui nec Troia rogus ——
quod poſterius hemiſtichium noſter poëta imitatus ſuprà cecinit:
—— *ille tot regum parens*
Caret ſepulchro Priamus, & flãma indiget
Ardente Troia ——

146 *Nec fallacem.* Ouidius;
Naryciasq; domos, regnum fallacis Vlyſſis.

159 *Felix quiſquis.* ideo olidus ille ſenex Tiberius Priamum felicem cenſebat. „Identidem, inquit Suetonius, felicem Priamum „vocabat, quod ſuperſtes omnium ſuorum ex- „ſtitiſſet. hæc verba Suetonij ſunt è lib. 3. hi- „ſtoriar. nam in libros ſcriptorem illum partiendum eſſe, non vt vulgò fit, ex m.ſ. apparet; & quia ſic adducitur à Iacobo Magno Sophologij lib. 2. cap. 17. capitum quoque diſtinctio ab iiſdem abeſt, & ſanè eſt planè commentitia. vtique in m.ſ. D. Martini Tornacenſis recenter ab aliquo capitum diſtinctio margini fuit aſcripta, fortaſſis ab Eraſmo vel Glareano; qui eo libro vſi fuerunt.

168 *Vicerat noctem dies.* maior noctis pars erat peracta: quo tempore, quæ apparẽt ſomnia, vera veteres exiſtimabãt, vt alibi docem⁹.

174 *Pontus ſuum.* ideo *ſuum*, quia Achilles Thetidis filius fuit, Nerei nepos. ſic infrà ait Achilles; —— *per noſtra ituri maria.*

179 *Theſſali ducis.* Achillis. alibi legitur;
Mactanda virgo Theſſali buſto ducis.
Horatius, in Odis, Achillem, Theſſalum vocat. rectè Eguian. cod. *Theſſalici.*

180 *Threicia qualis arma.* Thracum & Myſorum exercitum, Telepho duce, Græcos repellentem, Achilles fudit, teſtis eſt Dictys Cretenſis.

181 *Neptunium.* Cycnum, Neptuni & Mandrodicæ, vel, iuxta alios, Hapalæ filium, de quo Ouidius lib. 12. Metamorph. Izacius in Lycophronem, & Theon ſophiſta, in Encomio Achillis.

182 *Cana nitentem.* in Agamemn. leges;
Non niuea proles Cycnus æquorei Dei.

185 *Tardus cruento.* vide Homer. Iliad. φ'. huc reſpicit Papinius, in Achilleide;
—— *modo craſſa exire vetabit*
Flumina ——
in quatuor codicibus ſcriptis, Statij Achilleis vnicus eſt liber.

187 *Egitq; habenas.* Homerus Iliad. χ'.

191 *Per noſtra ituri maria.* communem ſcriptorum ſententiam noſter ſequitur, arbitrantium Achillem Thetidis filium fuiſſe. Daimachus lib. 2. redituũ, Achillis matrẽ nominat Caloen; Staphylus in lib. de Theſſalia, Philomelã vocat; Tzetza ſcribit Chironis filiam fuiſſe. 197 *Coeunte terra iunxit.* o.v.l. quos vidi, omnes etiam prælo impreſſi ita continent, & ſententia eſt minimè obſcura. quare non audio eum, qui pro *iunxit* emendat *viſit.* SPECVM hiatum quem egrediens aperuerat.

Digitized by Google

Tranquilla pelagi, ventus abiecit minas,
Placidumq; fluctu murmurat leni mare,
Triton ab alto cecinit hymenæum choro.

PYRRHVS. AGAMEMNON.
CALCHAS.

PYR. *Cùm læta pelago vela rediturus dares,*
Excidit Achilles; cuius vnius manu
Impulſa Troia corruit tandem ſolo,
Breui repenſans quicquid obiecit moræ
Scyros, fretumq; Lesbos Ægeum ſecans;
Illo remoto, dubia quò caderet ſtetit:
Velis licet, quod petitur, ac properes dare,
Serò es daturus: iam ſuum cuncti duces
Tulere precium. quæ minor merces poteſt
Tantæ dari virtuti? an is meruit parum,
Qui, fugere bellum iuſſus, & longâ ſedens
Æuum ſenectâ degere, ac Pylij ſenis
Tranſcendere annos; exuit matris dolos,
Falſasq; veſtes, faſſus eſt armis virum?
Inhoſpitali Telephus regno impotens,
Dum Myſiæ ferocis introitus negat,
Rudem cruore regio dextram imbuit,
Fortemq; eandem ſenſit, & mitem manum. "
Cecidere Thebæ, vidit Eetion capi
Sua regna victus: clade ſubuerſa eſt pari
Appoſita celſo parua Lyrneſſos iugo,
Captaq; tellus nobilis Briſeide,
Et, cauſa litis regibus, Chryſe iacet,
Et nota fama Tenedos, & quæ paſcuo
Fœcunda pingui Thracios nutrit greges,
Et ſacra Phœbo Cilla: quid? quas alluit
Vernis Caycus gurgitem attollens aquis?
Hæc tanta clades gentium, ac tantus pauor,
Sparſæ tot vrbes, turbinis vasti modo,
Alterius eſſet gloria, ac ſummum decus,
Iter eſt Achillis. ſic meus venit pater,
Et tanta geſſit bella, dum bellum parat.
Vt alia ſileam merita: non vnus ſatis
Hector fuiſſet? Ilium vicit pater,
Vos diruiſtis. inclytas laudes iuuat,
Et clara magni facta genitoris ſequi.
Iacuit peremtus Hector ante oculos patris,
Patruiq; Memnon; cuius ob luctum parens

200 *Triton.* Tritonis, iuxta Aceſandrum, Neptuni & Celænus; vel ſecundùm Numenium in lib. de piſcationibus, Oceani & Tethyos; vel, ex Heſiòdi, in Theogonia, ſenten-tentia, Neptuni & Amphitrites filij, habes formam apud Apollonium Argonaut. δ'. & Claudianũ in carm. de nupt. Honor. & Mariæ. hic teſtibus Virg. lib. 10. Aeneid. & Ouid. lib. 1. Metamorph. & Seuero in Aethna, eſt maris bucinator. ideo Seneca fingit illum Achilli & Polyxenæ hymenem cecinisse.

212. *Pylij ſenis.* Neſtoris. Horatius;

—— non Pylium Neſtora adſpicis?

Albinouanus Pedo, in elegia de obitu Mæcenatis;

Ter Pylij fleuere ſuum ter Neſtora canum.

218 *Et mitem manum.* Telephus, Herculis F. rex Myſorum, ſtrennuè Græcos aditu regni ſui arcens, Bacchi dolo cadens, in Pergami cacumine, iuxta Suidam, ab Achille lancea percuſſus, ab eodem ſanatus fuit, auctore Higyno c. 101. Dicty, & Izacio in Lycophronem. Propertius;

Myſus & Hæmonia iuuenis qua cuſpide vulnus
Senſerat, hac ipſa cuſpide ſenſit opem.

Q. Serenus;

Vt Lariſſæa curatur Telephus haſta.

idem Ouidius & alij pleriq; affirmant, nẽpe curatum Telephum ferrugine haſtæ Achilleæ. vnde:

Vulneris auxilium Pelias haſta tulit.

quod inde confictũ puto, quia ſyderite herba à ſe inuenta, Telephi vulnus Achilles ſanauit. vide Dioſcoridem lib. 4. cap. 33. Plinium lib. 25. cap. 5. & Apuleium de herbarum viribus cap. 89. qui, ne quis fallatur, non eſt Madaurenſis ille qui de Aſino ſcripſit: ſed ab eo alius, cuius liber ab Aldo excuſus exſtat, & citatur etiam à Scribonio Largo, ac Marcello Burdegalenſi: qui verò à Conſtantino Imp. in Geoponicis citatur, alius eſt antiquior. Hinc intelliges illa Claudiani;

Sanus Achilleis remeauit Telephus herbis;
Cuius pertulerat vires, & ſenſit in vno
Lethalem placidamq; manum, medicina per hoſtem
Contigit & pepulit, quos fecerat ipſe, dolores.

nec mirum. medicinam etenim Achilles didicit à Chirone, vt teſtatur idem Claudianus de 3. conſul. Honorij agens;

—— nec ocyus hauſit Achilles
Semiferi præcepta ſenis; ſeu cuſpidis artes,
Siue lyra cantus, ſocias ſeu diſceret herbas.

Porrò ab hoc vulnere Telephi, immedicabilia vulnera dicuntur Τηλέφεια τραύματα, auctore Paullo Aegineta lib. 4. cap. 46. quo loco idem de Chironeo vulnere tradit, poſt

Pal-

Digitized by Google

Pallente mæſtum protulit vultu diem,
Suiq; victor operis exemplum horruit,
Didicitq; Achilles, & deâ natos mori:
Tum verſa Amazon vltimus cecidit timor:
Debes Achilli, merita ſi dignè æſtimas,
Etſi Mycenis virginem, atque Argis petat.
Dubitatur etiam? placita nec ſubitò probas?
Priamiq; natam, Pelei nato, ferum
Mactare credis? at tuam natam parens
Helenæ immolaſti: ſolita iam, & facta expeto.
AG. *Iuuenile vitiũ eſt, regere non poſſe impetũ.*
Ætatis alios feruor hic primæ rapit,
Pyrrhum paternus: ſpiritus quondam truces,
Minasq; tumidi lenius Æacidæ tuli.
Quò plura poſſis, plura patienter feras.
Quid cæde dira nobilem clari ducis
Aſpergis vmbram? noſcere hoc primùm decet,
Quid facere victor debeat, victus pati.
Violenta nemo imperia continuit diu.
Moderata durant: quoq; fortuna altiùs
Euexit, ac leuauit humanas opes;
Hoc ſe magis ſupprimere felicem decet,
Variosq; caſus tremere, metuentem deos
Nimium fauentes. magna momento obrui
Vincendo didici. Troia nos tumidos facit,
Nimium ac feroces: ſtamus hoc Danai loco,
Vnde illa cecidit. fateor, aliquando impotens
Regno ac ſuperbus, altiùs memet tuli.
Sed fregit illos ſpiritus hæc, quæ dare
Potuiſſet alij, cauſa, fortunæ fauor.
Tu me ſuperbum Priame, tu timidum facis.
Ego eſſe quicquam ſceptra, niſi vano putem
Fulgore tectum nomen, & falso comam
Vinclo decentem? caſus hoc rapiet breuis,
Nec mille forſan ratibus, aut annis decem.
Non omnibus fortuna tam lenta imminet.
Equidem fatebor (pace dixiſſe hoc tuâ
Argiua tellus liceat) affligi Phrygas,
Vinciq; volui: ruere, & æquari ſolo,

Etiam

Galenum lib. 4. de compoſit. med. & Therapeut. lib. 2. 220 *Sua regna.* eam Ciliciæ partem, cuius metropolis Thebæ. Ouidius;

Eetioneas impleui ſanguine Thebas.

Horatius; —— *Eetionæ ve Thebæ.*

Propertius lib. 2.

Et Thebæ ſteterant, altaq; Troia fuit.

Macrobius lib. 5. Saturnal. cap. 14. Theben, vnius, non plurium, numero effert Græcos ſecutus. cuius rei duo quidem exempla ipſe adducit; ego verò etiam altera duo proferre poſſem, Strabonis lib. 13. & Q. Smyrn. lib. 3. 221 *Lyrneſſos.* ſic ſcribendum ex Homero, Smyrnæo, Strabone, Ouidio, cæteris: quamquam vitio operarum proximè citato Macrobij loco λυρνίσσον. pro λυρνησσον exſtet. 223 *Cauſſa litis.* vide Homerum, Iliad. ά. 226 *Sacra Phœbo Cilla.* Homerus; Κίλλαν τε ζαθέην. pro *ſacra*, meus cod. antiq. habet *cara.* 231 *Iter eſt Achillis.* ſimillimum eſt illud Claudiani, in 1. panegyr. de 1. conſulat. Stilichonis;

Veſtra manus dubio quicquid diſcrimine geſſit,
Tranſcurrens egit Stilicho ——

239 *Pallente mæſtum.* Ouidius de Auroræ Memnonis matre lib. 13. Metam. ſcripſit;

Cura deã propior luctusq; domeſticus angit
Memnonis amiſſi, Phrygiis quem lutea cãpis
Vidit, Achillea pereuntem cuſpide mater,
Vidit & ille color, quo matutina rubeſcunt
Tẽpora, palluerat; latuitq; in nubibus æther.

idem tradidit Triphilodorus.

241 *Diis natos mori.* o. v. l. quos vidi continent; *Dea natos mori.* quod amplector. nam & ante Memnonem, Troiano bello, multi diis nati oppetierunt; Memnone verò Auroræ filio, à ſe occiſo, Achilles, Thetidis filius, ſe quoque mortalem eſſe, didicit.

242 *Amazon.* Penthaſilea; quam Dares à Neoptolemo interfectam ſcribit.

247 *At tuam natam parens.* Iphigeniam noſter, vt Euripides, Agamemnonis ex Clytæmneſtra; alij eiuſdem ex Chryſeide, Aſtynomæ filia; Duris, & alij nonnulli Theſei ex Helena filiam fuiſſe tradiderunt. Non minor controuerſia eſt, de Iphigeniæ in ſacrificio metamorphoſi. Sunt à quibus proditur in anum transformata; Nicandrus ait mutatam in Taurum; Phanodemus hiſtoricus in vrſum; plerique in ceruam; Meryllus, primo Bœoticorum, in buculam. Simile quidpiam Romanæ cuidam virgini Metellæ accidiſſe, tradit alicubi Plutarc. ex Pythocle, in Italicis.

249 *Impetum.* quidam v. l. *impetus.* 252 *Tuli.* Iliad. ά. 260 *Felicem decet.* Horatius; *Contrahes vento nimium ſecundo Turgida vela.* 261 *Variosq; caſus tremere.* Horatius lib. 2. odar.

Sperat infeſtis, metuit ſecundis Alteram ſortem bene præparatum Pectus &c.

262 *Magna momento obrui.* dici ſolet, facilius eſt diruere, quàm ædificare. Iſocrates πρὸς Φίλιππον [illegible]

Digitized by Google

Etiam arcuiſſem. ſed regi frenis nequit,
Et ira, & ardens hoſtis, & victoria
Commiſſa nocti. quicquid indignum, aut ferum
Cuiquam videri potuit, hoc fecit dolor,
Tenebræq́; per quas ipſe ſe irritat furor,
Gladiusq́; felix; cuius infecti ſemel “
Vecors libido eſt. quicquid euerſæ poteſt “
Supereſſe Troiæ, maneat: exactum ſatis
Pœnarum, & vltra eſt. regia vt virgo occidat,
Tumuloq́; donum detur, & cineres riget,
Et facinus atrox cædis, vt thalamos vocem,
Non patiar. in me culpa cunctorum redit.
Qui non vetat peccare, cùm poßit, iubet. “
PYR. *Nullúmne Achillis præmium manes ferent?*
AG. *Ferent, & illum laudibus cuncti canent,*
Magnumq́; terræ nomen ignotæ audient.
Quòd ſi leuatur ſanguine infuſo cinis;
Opima Phrygij colla cædantur gregis,
Fluatq́; nulli flebilis matri cruor.
Quis iſte mos eſt, quando in inferias homo eſt
Impenſus homini? detrahe inuidiam tuo
Odiumq́; patri, quem coli pœnâ iubes.
PYR. *O tumide, rerum dum ſecundarum flatus*
Extollit animos: timide, cùm increpuit metus.
Regum Tyranne, iámne flammatum geris
Amore ſubito pectus, ac Veneris nouæ?
Solúſne toties ſpolia de nobis feres?
Hac dextrâ Achilli victimam reddam ſuam:
Quam ſi negas, retinesq́;, maiorem dabo,
Dignamq́; quam det Pyrrhus. & nimium diu
A cæde noſtra regiâ ceſſat manus,
Paremq́; poſcit Priamus. AG. *haud equidem nego*
Hoc eſſe Pyrrhi maximum in bello decus,
Sæuo peremtus enſe quòd Priamus iacet,
Supplex paternus. PYR. *ſupplices noſtri patris,*
Hoſtesq́; eoſdem nouimus. Priamus tamen
Præſens rogauit: tu graui pauidus metu
Nec ad rogandum fortis, Aiaci preces
Ithacoq́; mandas, cluſus, atque hoſtem tremens.
AG. *At non timebat tunc tuus fateor parens,*
Interq́; cædes Græciæ, atque vſtas rates,
Segnis iacebat, belli & armorum immemor,
Leui canoram verberans plectro chelym.
PYR. *Tunc magnus Hector arma contemnens tua,*

μὲν ἐστὶν ἅπαντα χαλεπὸν, διαλῦσαι δὲ ῥᾴδιον. quo ſpectat dictum illud Laconis cuiuſdam de Philippo, qui Olynthum diruerat, apud Plutarchum περὶ τοῦ ἀκούειν.

290 *Qui non vetat peccare, cùm poſſit, iubet.* ex Thucydide lib. 1. οὐ γὰρ ὁ δουλωσάμενος, ἀλλ' ὁ δυνάμενος μὲν παῦσαι, περιορῶν δὲ, ἀληθέστερον αὐτὸ δρᾷ, εἴπερ καὶ τὴν ἀξίωσιν τῆς ἀρετῆς ὡς ἐλευθερῶν τὴν Ἑλλάδα φέρεται. Cicero in offic. Nam qui iniuſtè impetũ in aliquem facit, aut ira, aut aliqua perturbatione incitatus, is quaſi manus videtur adferre ſocio: qui autem non defendit, nec obſiſtit, ſi poteſt, iniuriæ; tam eſt in vitio, quàm ſi parentes aut patriam aut ſocios deſerat. Conuenit autem hæc Senecæ ſententia cum nonnullis reſponſis Pauli, l. 4. D. de noxal. action. l. 45. D. ad leg. Aquil. l. 50. & l. 109. D. de diuerſ. regul. iur. antiq. & Vlpiani l. 25. §. 5. D. de Damn. infec. l. 11. in fi. D. de his qui notan. infam. huc ſpectat illud Apulei lib. 6. de aſino aureo; An ignoras etiam eos, qui morituris auxilium ſalutare denegarint, quòd cõtra bonos mores id fecerint, ſolere puniri? de hac re plura Decius, Cagnol. Faber & Ræuard. ad d. l. 50. & ad d. l. 109. Bart. Alex. Iaſ. & omnes in l. quæ dotis. D. ſolu. matri. Phanucius de lucro dot. gloſ. 13. num. 8. Imbertus Rupellanus in Enchiridio, pag. 160. & alij paſſim.

297 *Quando in inferias homo.* ab Achille Patroclo duodecim homines in inferias impenduntur apud Homerum Iliad. φ'. & Pallanti ab Aenea, apud Virgilium Aeneid. 10. Præterea pſeudodiis antiquorum homines immolari non fuit inſolens. Fecerunt hoc Carthaginenſes & Celtæ, teſte Dionyſio Halicarnaſſ. lib 1. Scythæ auctore Herodoto in Melpom. Leucadij & Albani, ſi Straboni credimus lib. 10 & 11. Achæi & Lacedæmonij, vt ſcribit Pauſanias in Lacon. & Achaicis, fecere Ariſtomenes, Pellæi, Phocenſes, Lesbij, Lycij teſte Clemente Alex. in Protrept. & Euſeb. lib. 4. de præparat. c. 7. & 8. Rhodij, Salaminij, Spartani, & alij de quibus Theodoret. lib. 7. curation. Græcan. necnon Gotthi, vt teſtantur Olaus Magnus, & Ioannes Magnus in eorum hiſtoria.

303 *Solito.* propter Briſeidem & Chryſeidẽ hoc dicit. ſed in o. v. l. legitur *ſubitò.* vtroque modo πολυφιλίαν eius carpit.

306 *Maiorem.* teipſum.

312 *Supplex paternus.* Iliad. Ω.

315 *Aiaci preces.* Iliad. ι.

320 *Chelym.* apud Homerum dicto loco.

Cantus

Digitized by Google

Cantus Achillis timuit: & tanto in metu
Naualibus pax alta Theſſalicis fuit.
AG. *Nempe iiſdem in iſtis Theſſalis naualibus,*
Pax alta rurſus Hectoris patri fuit.
PYR. *Eſt regis alti, ſpiritum regi dare.*
AG. *Cur dextra regi ſpiritum eripuit tua?*
PYR. *Mortem miſericors ſæpe pro vitâ dabit.*
AG. *At non miſericors virgines buſto petis.*
PYR. *Iámne immolari virgines credis nefas?*
AG. *Præferre patriam liberis regem decet.* "
PYR. *Lex nulla capto parcit, aut pœnam impedit,*
AG. *Quod non vetat lex, hoc vetat fieri pudor.* "
PYR. *Quodcunque libuit, facere victori licet.*
AG. *Minimum decet libêre, cui multum licet.*
PYR. *His iſta iacta, quos decem annorum graui*
Regno ſubactos Pyrrhus exoluit iugo.
AG. *Hos Scyros animos?* P. *ſcelere quæ fratrũ caret.*
AG. *Incluſa fluctu.* PY. *nempe cognati maris.*
Atrei & Thyeſtæ nobilem noui domum.
AG. *Ex virginis concepte furtiuo ſtupro,*
Et ex Achille nate, ſed nondum viro.
PYR. *Illo ex Achille, genere qui mundum ſuo*
Sparſus per omnem, cælitum regnum tenet.
Thetide æquor, vmbras Æaco, cælum Ioue.
AG. *Illo ex Achille, qui manu Paridis iacet.*
PYR. *Quem nec deorum cominus quiſquam petiit.*
AG. *Compeſcere equidem verba, & audacem malo*
Poteram domare: ſed meus captis quoque
Scit parcere enſis. potiùs interpres deûm
Calchas vocetur: fata ſi poſcunt, dabo.
Tu qui Pelaſgæ vincla ſoluiſti rati,
Moraſq; bellis, arte qui reſeras polum,
Cui viſcerum ſecreta, cui mundi fragor,
Et ſtella longâ ſemitam flammâ trahens
Dant ſigna fati: cuius ingenti mihi
Mercede conſtant ora, quid iubeat Deus
Effare Calcha, noſq; conſilio rege.
CAL. *Dant fata Danais, quo ſolent precio, viam.*
Mactanda virgo eſt Theſſali buſto ducis:
Sed quo iugari Theſſalæ cultu ſolent,
Ionidéſve, vel Mycenææ nurus.
Pyrrhus parenti coniugem tradat ſuo.
Sic ritè dabitur. non tamen noſtras tenet
Hæc vna puppes cauſa. nobilior tuo,

Polyxe-

329 *At nunc miſericors.* libri m. ſ. *non* pro *nunc.*

338 *Hos Scyros animos?* ſcilicet tam vile regnum, vt eius inopia & humilitas adagio, ἀρχὴ σκυρία originem dederit.

342 *Sed nondum viro.* non abs re hoc dictum eſt. nam qui à iuuenibus procreantur, non æquè robuſti aut perfecti eſſe ſolent, ac illi qui gignuntur à viris, auctore Ariſtotele lib. 7. Politic. cap. 16. quare plerique viros matrimonium ante trigeſimum ætatis annum contrahere noluerunt, Ariſtoteles dicto loco, Plato lib. 6. de Repub. Solon apud Philonem lib. 2. de mundi opificio.

352 *Rati.* quædam membranæ, *ratis.*

361 *Iugari.* matrimonio iungi. metaphora à bubus ducta, qui, quãdo idem iugum ſubeunt, iugantur. ea figura ſic vſum comperio Plautum, in Curculione:

—— *iámne ea fert iugum?*

& Horatium;

Nondum ſubacta ferre iugum valet
Ceruice ——

Sanè poſſet quis ſuſpicari, Senecã alluſiſſe ad morem, quem Seruius & S. Iſidorus cõmemorant, ſponſo & ſponſæ iugum imponendi, vnde *Iuga Iuno* Sex. Pompeio; ζυγία Dionyſio, Muſonio & Apuleio, vt rectè ſenſuerunt Briſſonius in lib. ſingulari de ri. nupt. & M. Anton. Antimachus, teſte Alexandro Sardio in libro de moribus gentium. à Nonno etiam Panoplitano Dionyſiac. δ'. ſic nominatur. Muſæus citante & emendante Gerarto Falckenburgio ad dictum locum Nonni cecinit;

ἦν γάμος, ἀλλ' ἀχόρευτος. ἦν λέχος, ἀλλ' ἄτερ ὕμνων·
οὐ ζυγίην Ἥρην &c.

Polyxena, cruore debetur cruor,
Quem fata quærunt: turre de ſummâ cadat
Priami nepos Hectoreus, & lethum oppetat.
Tum mille velis impleat claſſis freta.

CHORVS.

Choriambici.

Verum eſt, an timidos fabula decipit,
Vmbras corporibus viuere conditis?
Cùm coniux oculis impoſuit manum,
Supremusq́ dies ſolibus obſtitit,
Et triſtes cineres vrna coercuit;
Non prodeſt animam tradere funeri,
Sed reſtat miſeris viuere longius?
An toti morimur? nullaq́ pars manet
Noſtri; cùm profugo ſpiritus halitu
Immiſtus nebulis ceſſit in aera,
Et nudum tetigit ſubdita fax latus?
Quicquid ſol oriens, quicquid & occidens
Nouit: cæruleis Oceanus fretis
Quicquid vel veniens, vel fugiens lauat,
Ætas Pegaſeo corripiet gradu.
Quo biſſena volant ſidera turbine,
Quo curſu properat ſæcula voluere
Aſtrorum dominus, quo properat modo
Obliquis Hecate currere flexibus.
Hoc omnes petimus fata, nec ampliùs,
Iuratos ſuperis qui tetigit lacus,
Vſquam eſt. vt calidis fumus ab ignibus
Vaneſcit ſpacium per breue ſordidus:
Vt nubes grauidas, quas modò vidimus,
Arctoi boreæ diſſicit impetus:
Sic hic, quo regimur, ſpiritus effluet.
Poſt mortem nihil eſt, ipſaq́ mors nihil,
Velocis ſpacij meta nouiſſima.
Spem ponant auidi ſolliciti metum.
Quæris quo iaceas poſt obitum loco?
Quo non nata iacent.
Tempus nos auidum deuorat, & chaos.
Mors indiuidua eſt noxia corpori,
Nec parcens animæ. Tænara, & aſpero
Regnum ſub domino, limen & obſidens
Cuſtos non facili Cerberus oſtio,
Rumores vacui, verbaq́ inania
Et par ſollicito fabula ſomnio.

ACTVS

367 *Turre de ſumma.* pro *ſumma*, in membranis vel *dira*, vel *dura* legitur.

372 *Coniux oculis impoſuit manum.* olim propinquiores quique morientium oculos claudebant. Virgil. 9. Aeneid.

—— nec te, tua funera, mater,
Produxi, preſſiue oculos ——

quo loco Donatus ſcribit hoc moris fuiſſe. Ouid. lib. 4. amor. eleg. 8.

Hic certè manibus fugientes preſſit ocellos
Mater, & in cineres vltima dona dedit.

Non lubet alia teſtimonia congerere. ſunt enim infinita.

384 *Pegaſeo corripiet gradu.* prouerbialiter, pro celerrimo. Sic Valer. Catullus;

Non ſi Pegaſeo ferar volatu.

399 *Quo iaceas.* in v. l. inuenio; *quo iaceant*, malè.

405 *Non facili.* ſic Horatius, in elegantiſſima ode ad Virgilium, de morte Quinctilij Vari;

Quam virga ſemel horrida,
Non leuis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.

435 *Sopor.* varia ſomniorum genera ab Hippocrate, in libro de inſomniis, referuntur. noſter ſoporis nomine id comprehendit quod Theſſalus Hippocratis filius, in legatione, φάσμα vocauit: Herodotus verò non ſemel ὄψιν ἐνύπνιον. Homerus Iliad. τ'. ὕπαρ. ὅτι τὸ ὄντως ὕπεστι, ait doctiſſimus Scaliger, in commentario dicti libri Hippocratis. huiuſmodi φάσματα ſiue ὁράματα, multa refert Valerius Maximus, & Tullius lib. 1. de nat. deor. & lib. 1. de diuinat.

Digitized by Google

ACTVS TERTIVS.

ANDROMACHA. SENEX. VLYSSES.

AN. *Quid mæſta Phrygiæ turba laceratis comas?*
Miſerumq́; tunſa pectus, effuſo genas
Fletu rigatis? leuia perpeſſæ ſumus,
Si flenda patimur. Ilium vobis modò,
Mihi cecidit olim; cùm ferus curru incito
Mea membra raperet, & graui gemeret ſono
Peliacus axis pondere Hectoreo tremens.
Tunc obruta atque euerſa Troia concidit.
Torpens malis, rigensq́; ſine ſenſu feror:
Iam erepta Danais coniugem ſequerer meum,
Niſi hic teneret. hic meos animos domat,
Moriq́; prohibet: cogit hic aliquid deos
Adhuc rogare. tempus ærumnæ addidit.
Hic mihi malorum maximum fructum abſtulit,
Nihil timere. proſperis rebus locus
Ereptus omnis: dira, quâ veniant, habent.
Miſerrimum eſt timere, cùm ſperes nihil.
SE. *Quis te repens commouit afflictam metus?*
AN. *Exoritur aliquod maius è malo malum.*
Nondum ruentis Ilij fatum ſtetit.
SE. *Et quas reperiet, vt velit, clades Deus?*
AN. *Stygij profundi clauſtra, & obſcuri ſpecus*
Laxantur: & ne deſit euerſis metus,
Hoſtes ab imo conditi tumulo exeunt.
Solíſne retro peruium eſt Danais iter?
Certè æqua mors eſt: turbat, atque agitat Phrygas
Communis iſte terror. hic propriè meum
Exterret animum, noctis horrendæ ſopor.
SE. *Quæ viſa portent, effer in medium, metus.*
AN. *Partes ferè nox alma tranſierat duas,*
Clarumq́; ſeptem verterant ſtellæ iugum:
Ignota tandem vênit afflictæ quies,
Breuisq́; feſſis ſomnus obrepſit genis,
(Si ſomnus ille eſt mentis attonitæ ſtupor)
Cùm ſubitò noſtros Hector ante oculos ſtetit,
Non qualis vltrò bella in Argiuos ferens,
Graias petebat facibus Idæis rates;
Nec cæde vaſtâ qualis in Danaos furens
Vera ex Achille ſpolia ſimulato tulit;
Non ille vultus flammeum incendens iubar;

436 *Viſa.* ὁράματα hæc triplicia ſunt, vt ait Scaliger d. loco, pag. 9. aut enim præſentẽrem oſtendunt. vt apud Virgil. Hector Aeneæ: aut præteritam, vt Elyſæ Sichæus & Alcyonæ Ceyx Ouidianus: aut futuram, vt Anchiſes Aeneæ & hic Hector Andromachæ; itẽ boues Pharaoni, ſtatua regi Aſſyriorum in ſacris litteris, necnon apud Claudianum Vmbræ Ruffino. ea pars χρηματισμὸς Græcis, noſtris diuinatio appellatur.

437 *Partes ferè nox alma tranſierat duas.* Renatus Vegetius lib. 3. de re milit. Romanos ſcribit noctem in quatuor partes diuiſiſſe: quod huc non pertinet. Arbitror enim Senecam hoc loco noctem in tres partes diſtribuiſſe. nam Andromacham, Gręcorum captiuam, in Gręcis caſtris agentem, veriſimile eſt iuxta Græcorum conſuetudinem loqui. quæ conſuetudo traditur ab Homero Odyſſ. ξ'.

> ἄλλοτε δὴ τρίχα νυκτὸς ἔην, μετὰ δ' ἄστρα βεβήκει.

poſt mediam igitur noctem ait ſibi φάσμα oblatum, vt verum eſſe credatur. Theocritus;

> Εὐρώπῃ ποτὲ Κύπρις ἐπὶ γλυκὺν ἧκεν ὄνειρον,
> νυκτὸς ὅτε τρίτατον λάχος ἵσταται, ἐγγύθι δ' ἠώς,
> ὕπνος ὅτε γλυκίων μέλιτος βλεφάροισιν ἐφίζων
> λυσιμελὴς πεδάᾳ μαλακῷ κατὰ φάεα δεσμῷ,
> εὖτε καὶ ἀτρεκέων ποιμαίνεται ἔθνος ὀνείρων.

Nox alma. almam dici Cererem ab alendo, alibi ſcripſi. nox etiam alma vocatur, quia nocturna quies, cibi inſtar, homines alit, vel quia noctem ſiderum matrem ſeu nutricem veteres dixerunt. Euripides;

> ὦ νὺξ μέλαινα, χρυσέων ἄστρων τροφέ.

Tibullus lib. 2.

> *Ludite, iam nox iungit equos, currumq́; ſequuntur*
> *Matris, laſciuo ſidera fulua choro.*

quod etiam Theocritus in Pharmaceutria.

Tranſierat. al. *tranſmiſerat.* vtrumque quoad ſententiam recipi poteſt. tranſmitto enim pro tranſeo nõ eſt inſolens. Lucr. li. 2.

> *Et circũ volitant equites, medioſq́; repẽtè*
> *Tranſmittunt valido quatientes impete campos.*

apud Macrobium lib. 6. Saturnal. cap. 4. ſcriptum eſt: ſed & Peſtanus Vibonenſis ſic ait: Pedibus equos tranſmiſimus. ſic vulgò extat: fortaſſis tamen tutiùs ſit reponere; *Pedibus Æquos tranſmiſimus.*

444 *Facibus Ideis.* Iliad. ό & Iliad. χ'.

446 *Vera ex Achille ſpolia ſimulato.* Patroclum intellige, qui Achillis arma induerat, Iliad. π'. ceterùm ſunt hæc ex Virgilio l. 2. Aeneid.

Digitized by Google

Sed feſſus, ac deiectus, & fletu grauis,
Similisq́; noſtro, ſquallidâ obtectus comâ.
Iuuat tamen vidiſſe. tum quaſſans caput,
Depelle ſomnos, inquit, & natum eripe
O fida coniux. lateat; hæc vna eſt ſalus.
Omitte fletus. Troia quod cecidit, gemis?
Vtinam iaceret tota: feſtina, amoue
Quocunque noſtræ paruulam ſtirpem domus.
Mihi gelidus horror ac tremor ſomnum excutit,
Oculosq́; nunc huc pauida, nunc illuc ferens,
Oblita nati, miſera quæſiui Hectorem.
Fallax per ipſos vmbra complexus abit.
O gnate, magni certa progenies patris,
Spes vnica Phrygibus, vnica afflictæ domus,
Veterisq́; ſoboles ſanguinis nimium inclyti,
Nimiumq́; patri ſimilis. hos vultus meus
Habebat Hector, talis inceſſu fuit,
Habituq́; talis: ſic tulit fortes manus;
Sic celſus humeris, fronte ſic toruâ minax,
Ceruice fuſam diſſipans latâ comam.
O nate ſerò Phrygibus, at matri citò,
Erit ne tempus illud, ac felix dies;
Quo Troici defenſor & vindex ſoli,
Recidiua ponas Pergama, & ſparſos fugâ
Ciues reducas? nomen & patriæ ſuum,
Phrygibusq́; reddas? ſed mei fati immemor,
Tam magna timeo vota. quod captis ſat eſt,
Viuamus. heu me! quis locus fidus meo
Erit timori? quáve te ſede occulam?
Arx illa pollens opibus, & muris deûm
Gentes per omnes clara, & inuidiæ capax,
Nunc puluis altus. ſtrata ſunt flamma omnia,
Supereſtq́; vaſtâ ex vrbe ne tantum quidem,
Quo lateat infans. quem locum fraudi legam?
Eſt tumulus ingens coniugis cari ſacer,
Verendus hoſti, mole quem immenſâ parens,
Opibusq́; magnis ſtruxit in luctus ſuos,
Rex non auarus. optimè credam patri.
Sudor per artus frigidus totos cadit:
Omen tremiſco miſera feralis loci.
SE. *Hæc cauſſa multos vna ab interitu arcuit,*
Credi periſſe. AN. *vix ſpei quicquam eſt ſuper.*
Graue pondus illum, magna nobilitas, premit.
SEN. *Ne prodat aliquis: amoue teſtes doli.*

Hei mihi, qualis erat, quantum mutatus ab illo
Hectore; qui redit exuuias indutus Achillis,
Vel Danaûm Phrygios iaculatus puppibus ignes.

449 *Squallida obtectus coma.* Virgilius, de Hectore;

Squallentemq́; barbam & concretos ſanguine crines,
Vulneraq́; illa gerens quæ circum plurima muros
Accepit patrios ——

459 *Fallax per ipſos.* Virgilius Aeneid. 6.

Ter conatus ibi collo dare bracchia circũ,
Ter fruſtra cõprẽſa manus effugit imago,
Par leuibus ventis, volucriq́; ſimillima ſomno.

A. Sabinus, in epiſt. heroid.

Rettulit illa domus eadem mala, méque querentem
Fugit ab amplexu ter reſoluta meo.

quo loco pro *meq́;* fortè legendum *terq́;*, vt Virgilij dictis verſibus, & Homericis Odyſſ. λ'. quos imitatur, reſpondeat.

462 *Nimium inclyti.* nobilis. ſic ſumitur Hercule Fur. actu 2. Hercule Oetæo actu 4. Medea actu 3. ſic interpretatur Feſtus, cui aſſentitur Seruius libro 6. Aeneid. qui à Græco κλυτὸς deducit.

463 *Hos vultus.* Dares ait Hectorem blæſum, barbatum, criſpum, ſtrabũ, candidum, pernicibus membris, venerabili vultu fuiſſe.

471 *Recidiua ponas Pergama.* Virgilianum illud imitatur;

Et Recidiua manu poſuiſſem Pergama victis.

481 *Fraudi.* infra dolum dicit,

—— *amoue teſtes doli.*

ſcilicet quia omnis fraus dolus eſt. non omnis tamen dolus eſt fraus. quidam enim dolus bonus eſt. ideo edicto Prætoris adiicitur malus, l. 1. D. de dolo malo. fraudem quoque veteres delictum dixerunt: & quia iure omni delicto pœna adiuncta eſt, fraudem etiam pœnam nominarunt, vt aduertit Hugo Donellus, in tract. de ædil. edict. pag. 279.

Digitized by Google

AN. *Si quæret hoſtis?* SE. *vrbe in euerſa perit.*
AN. *Quid proderit latuiſſe redituro in manus?*
SE. *Victor feroces impetus primos habet.*
AN. *Quid? quòd latere ſine metu magno nequit?*
SE. *Miſer occupet præſidia, ſecurus legat.*
AN. *Quis te locus, quæ regio ſeducta, inuia*
Tutò reponet? quis feret trepidis opem?
Quis proteget? qui ſemper, etiam nunc tuos
Hector tuere: coniugis furtum pia
Serua, & fideli cinere victurum excipe.
Succede tumulo nate: quid retro fugis,
Turpesq́ latebras ſpernis? agnoſco indolem.
Pudet timere: ſpiritus magnos fuge,
Animosq́ veteres, ſume quos caſus dedit.
En intuere, turba quæ ſimus ſuper,
Tumulus, puer, captiua: cedendum eſt malis.
Sanctas parentis conditi ſedes, age,
Aude ſubire. fata ſi miſeros iuuant,
Habes ſalutem: fata ſi vitam negant,
Habes ſepulchrum. SE. *clauſtra commiſſum tegunt.*
Quem ne tuus producat in medium timor,
Procul hinc recede, teq́ diuerſam amoue.
AN. *Leuius ſolet timere, qui propius timet.*
Sed ſi placet, referamus hinc aliò pedem.
SE. *Cohibe parumper ora, queſtusq́ opprime:*
Greſſus nefandos dux Cephalenûm admouet.
AN. *Dehiſce tellus, tuq́ coniux vltimo*
Specu reuulſam ſcinde tellurem Stygis,
Sinu profundo conde depoſitum meum.
Adeſt Vlyſſes, & quidem dubio gradu
Vultúque, nectit pectore aſtus callidos.
VL. *Duræ miniſter ſortis, hoc primùm peto;*
Vt ore quamuis verba dicantur meo,
Non eſſe credas noſtra: Graiorum omnium,
Procerumq́ vox eſt: petere quos ſeras domus
Hectorea ſoboles prohibet: hanc fata expetunt.
Sollicita Danaos pacis incertæ fides
Semper tenebit, ſemper à tergo timor
Reſpicere coget, arma nec poni ſinet;
Dum Phrygibus animos natus euerſis dabit,
Andromacha. AN. *veſter augur hoc Calchas, canit?*
VL. *Et ſi taceret augur hæc Calchas, tamen*
Dicebat Hector; cuius & ſtirpem horreo,
Generoſa in ortus ſemina exſurgunt ſuos:

506 En *intuere turba quæ ſimus ſuper,*
“ *Tumulus, puer, captiua* tale eſt Penelopes apud Ouidium argumentum;
Tres ſumus imbelles numero, ſine viribus vxor,
Laertesq́ ſenex, Telemachusq́ puer.

523 *Hoc primum peto.* ſolent, qui mala nũciant, ante precari, ne ſibi hoc imputetur. Talthybius apud Euripidem Troadib.
“ μή με ϛυγήσῃς, οὐχ ἑκὼν γὰρ ἀγγελῶ
Δαναῶν τε κοινὰ Πελοπιδῶν τ᾽ ἀγγέλματα.
apud Sophoclem, in Antigone, nuncius:
φράσαι θέλω σοὶ πρῶτα τἀμαυτοῦ. τὸ γὰρ
πρᾶγμ᾽ οὔτ᾽ ἔδρασ᾽, οὔτ᾽ εἶδον ὅστις ἦν ὁ δρῶν.
Terentius Eunuch. actu 5.
P. Here, primùm te arbitrari idquod res eſt, velim:
Quicquid huius factum eſt, culpa non factum eſt mea.
L. Quid? P. rectè ſane interrogaſti. oportuit
Rem prænarraſſe me. Emit quendam Phædria, &c.
huiuſmodi proloquium antiqui *prologium* vocabant. Feſtus.

535 *Generoſa in ortus.* ab Euripide tranſlatum, qui in Heraclidis;
δεινὸν γὰρ ἐχθροῖς βλαστάνοντες εὐγενεῖς
νεανίαι τε, καὶ πατρὸς μεμνημένοι
λύμας.
Item, in eadem fabula;
ἐχθροῦ λέοντος δυσγενῆ βλαστήματα
ἤλαυνες ἂν κακοῖσιν.
ea verò de cauſa, quam hic Vlyſſes prætexit, ſcribit Staſimus;
νήπιος ὃς πατέρα κτείνων παῖδας καταλείπει.
“ quod ipſum etiam à Xenophonte alicubi ſcriptum memini.

Digitized by Google

Sic ille magni paruus armenti comes,
Primiſq; nondum cornibus findens cutem,
Ceruice ſubitò celſus, & fronte arduus,
Gregem paternum ducit, ac pecori imperat.
Quæ tenera cæſo virga de trunco ſtetit,
Par ipſa matri tempore exiguo ſubit,
Vmbraſq; terris reddit, & cælo nemus.
Sic malè relictus igne de magno cinis,
Vires reſumit. eſt quidem iniuſtus dolor
Rerum æſtimator: ſi tamen tecum exigas,
Veniam dabis, quòd bella, poſt hiemes decem,
Totidemq; meſſes, iam ſenex miles timet,
Aliaſq; clades rurſus, ac nunquam benè
Troiam iacentem. magna res Danaos mouet,
Futurus Hector. libera nos hoc metu.
Hæc vna naues cauſa deductas tenet,
Hîc claſsis hæret. néve crudelem putes,
Quòd ſorte iuſſus Hectoris natum petam,
Petiſſem Oreſtem: pátere quod victor tulit.
AN. *Vtinam quidem eſſes nate maternâ in manu,*
Noſſemq; quis te caſus ereptum mihi
Teneret, aut quæ regio: non hoſtilibus
Confoſſa telis pectus, aut vinclis manus
Secantibus præſtricta, non acri latus
Vtrunque flammâ cincta, maternam fidem
Vnquam exuiſſem. nate quis te nunc locus,
Fortuna quæ poſſedit? errore auio

Vagus

540 *Quæ tenera cæſo virga.* hanc virgæ comparationem Naſo quoque non neglexit, inquiens;

Quæ præbet latas arbor ſpaciãtibꝰ vmbras,
Quo primũ poſita eſt tempore virga fuit:
Tũc poterat manibus ſumma tellure reuelli,
Nunc ſtat in immẽſum viribus aucta ſuis.

541 *Matri.* arborem plantarum, quæ ab eius trunco, quaſi pulli, naſcuntur, matrem vocauit, vt Virgilius;

Hîc plantas tenero abſcindens de corpore matrum.

Item; —— *Parnaſſia laurus*
Parua ſub ingẽti matris ſe ſubiicit vmbra.

554 *Victor.* Agamemnon. Euripides, in Iphigenia priore.

559 *Præſtricta.* manus ferro præſtringuntur. oculi etiam ſplendore præſtringuntur. quod poſteriùs nolim mutari in præſtinguũtur; cùm propter omnium librorum vnanimem conſenſum: tum quia Nonius ait; Stricturæ dicuntur propriè ſcintillæ, quæ de ferro feruenti exeunt, quod aut ſtrictè emittantur, hoc eſt, celeriter: aut oculos ſuo fulgore præſtringant. Et Aſconius Pedianus, digniſſimus cui credatur in re longè maiori: PRAESTRINGAT aciem. Vel à præſtigiatoribus tranſtulit verbum: vel à tironibus, qui ignari & rudes pugnæ etiam vano armorum ſonitu terrentur præſtrictis luminibus. Si à præſtigiatoribus, præſtringo; non ab antiquo verbo ſtinguo, deducitur. ſi à præſtringo, ſtricturæ; præſtringo, non præſtinguo dicendum. alioquin ſtincturas vel ſticturas diceremus. quod quis ferat?

560 *Latus flamma cincta.* veteres flãmam & ignem ad exprimendum, quod volebant, quæſtionibus adhibuiſſe, ex Martyrum hiſtoriis patet à Prudentio & aliis compoſitis: & Lucretio; *Verbera, carnifices, robur, pix, lamina, tædæ.* Iudocus Damhauderius V.C. in praxi rerum crimin. c. 37. num. 18. vt & Ludouic. Carrerius in pract. crimin. pagina 69. num. 10. negant vſpiam in iure alterius tormenti fieri mentionem, quam eius quod funibus fit, cuius exſtat veſtigium l. nullus C. ad leg. Iul. Maieſt. exſtat tamen in iure noſtro eculei, vngularum ſeu fidicularum mentio l. 8. C. de malefic. & mathemat. l. 4. C. ad leg. Iul. Maieſt. l. 16. C. de quæſtion. & malæ manſionis, l. 15. §. quæſtionis, D. de iniur. l. 7. D. depoſ. de qua Furnerius lib. 2. ſelection. c. 1. & Cuiacius lib. 9. obſeruat. c. 37. D. Cyprianus de his quæſtionibus & tormentis agens lib. 2. epiſt. Inciſæ ſint, inquit, leges XII. tabulis & publico ære præfixa iura, præſcriptaque ſint: inter ipſas leges delinquitur, inter iura peccatur: innocentia nec illic, vbi defenditur, reſeruatur. Sæuit inuicem diſcordantium rabies: inter togas omnia repleta ſunt litibus, haſta illic & gladius & carnifex præſto eſt, vngula effodiens, eculeus extendens, ignis exurens, ad hominis corpus vnum plura ſunt ſupplicia, quàm membra. Iam Ammianus Marcellinus quodam loco ita ſcribit; Intenduntur eculei, expenduntur pondera plumbea, fidiculis & verberibus reſultabant omnia. vngularum etiam Euſebius & Tertullianus meminerunt. Syneſius nouit δακτυλήθραν, ποδοστράβην, πιεστήριον, ῥινολαβίδα, ὠτάγραν, χειλοστρόφιον. hæc igitur omnia & ſi qua olim alia fuerunt tormentorum ad verum exculpendum genera, veluti rota, taureæ, hyſtriches, icrion, intelligo in Martiani reſponſo d. l. fin. C. ad leg. Iul. maieſt. & præterea quotieſcunque ſimpliciter de quæſtionibus & tormentis in iure agitur. Ferulam verò & habenam, cuius mentio fit in l. 1. D. ad Syllanian. nõ æquè: quia non tam quæſtionis, quàm ad terrendum loco pœnæ adhibetur. ſed & virgis veritas eruebatur. c. circum celliones 23. q. 1. Carrerium & Damhauderium fortè impulit fidicularum ſignificatio ab Acurſio vbique tradita, & ab Alberi. & aliis antiquis iuris interpretibus paſſim, &, quod magis miror, à Cælio antiq. lect. lib. 10. c. 5. & Turnebo lib. 4. aduerſar. cap. 3. recepta: cùm ſit alia fidicularum ſignificatio magis vſitata, & propria. Iſidorus lib. 5. etymolog. cap. 27.

Digitized by Google

Vngulæ dictæ, inquit, quod effodiant. hæ & fidiculæ: quia his rei in eculeo torquentur, vt fides inueniatur. eculeus autem dictus, quòd extendat. Papias etiam in Dictionario ſcribit; Fidiculæ ſunt vngulæ, quibus torquētur in eculeo appenſi. quod etiam vetus gloſſarium confirmat. Hinc apparet, vngulas & fidiculas idem quandoque fuiſſe. & apparet etiam fidiculas, quando in iure earum mentio occurrit, poſſe non tantùm pro funibus illis & tendiculis (vt apud Maximum & Tranquillum ſumuntur) accipi, ſed etiam pro vngulis; & temerè D. Iſidorum à nonnullis reprehendi. Porrò, vt nec illud taceam, exiſtimo olim veteres reum primò in eculeo extendiſſe, deinde fidiculas, poſtremò ignem & flammam adhibuiſſe. Patet hoc ex Prudentio, in hymno de Eulalia, vbi non fidiculæ poſt flammam, ſed flamma poſt vngulas lateri & ſtomacho applicatur. & in hymno de S. Vincentio, præfectus iubet vinctū retortis bracchiis ſurſum ac deorſum extendi, ſcilicet in eculeo; deinde vngulis extentum diſſecari. Q. Curtius quoque ſcribit lib. 6. Philotam poſt fidiculas lampadibus ardentibus tortum fuiſſe. Suetonius lib. 3. Excogitauerunt inter genera cruciatus, vt repentè veretris diligatis fidicularum ſimul vrinæque tormento diſtenderet. Hodie experientia conſtat nullum tormenti genus efficacius aut præſtantius & minus noxium eſſe, coacta plurium dierum vigilia & ſomni prohibitione.

Vagus arua luſtras, vaſtus an patriæ vapor
Corripuit artus? ſæuus an victor tuo
Luſit cruore? nunquid immanis feræ
Morſu peremtus paſcis Idæas aues?
VLYS. *Simulata remoue verba. non facilè eſt tibi*
Decipere Vlyſſem. vicimus matrum dolos,
Etiam dearum: caſſa conſilia amoue.
Vbi natus eſt? AN. *vbi Hector? vbi cuncti Phryges?*
Vbi Priamus? vnum quæris, ego quæro omnia.
VLYS. *Coacta dices, ſponte quod fari abnuis.*
AN. *Tuta eſt, perire quæ poteſt, debet, cupit.*
VLY. *Magnifica verba mors propè admota excutit.*
AN. *Si vis Vlyſſe cogere Andromacham metu,*
Vitam minare: nam mori votum eſt mihi.
VLYS. *Verberibus, igne, morte, cruciatu, eloqui*
Quodcunque cælas, adiget inuitam dolor,
Et pectore imo condita arcana eruet.
Neceſſitas plus poſſe, quàm pietas ſolet.
Stulta eſt fides, celare, quod prodas ſtatim.
AN. *Propone flammas, vulnera, & diras mali*
Doloris artes, & famem, & ſæuam ſitim,
Variasq́; peſtes vndique, & ferrum inditum
Viſceribus vſtis, carceris cæci luem,
Et quicquid audet victor iratus, tumens.
Vt animoſa nullos mater admittit metus?
Hic ipſe, quo nunc contumax perſtas, amor
Conſulere paruis liberis Danaos monet.
Poſt arma tam longinqua, poſt annos decem.
Minus timerem, quos facit Calchas metus;
Si mihi timerem: bella Telemacho paras.
AN. *Inuita Vlyſſi gaudium, ac Danais dabo.*
Dandum eſt: fatere, quos premis, luctus dolor.
Gaudete Atridæ, tuq́; lætifica, vt ſoles,
Refer Pelaſgis: Hectoris proles obit.

563 *Vaſtus an.* duo li. ſcr. cōtinent *notus an.*
568 *Vlyſſem.* de quo ſunt illa Hom. Iliad. γ'.
εἰδὼς παντοίους τε δόλους καὶ μήδεα πυκνά.
& Odyſſ. α'.
πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω.
Vicimus matris dolos. Thetidis. vide Statij Achilleidem.
577 *Morte, cruciatu.* o. v. l. *mortis cruciatu.* & ſanè ridiculum ſit, ſi ſententiam ſpectes, mori volenti mortem minari: mortis verò cruciatum illi minari, hoc eſt minari per cruentos cruciatuum modos ſe enecaturum, magis metuendum ſit.
580 *Neceſſitas plus poſſe, quàm pietas ſolet.* maxima neceſſitatis vis eſt. Aeſchylus, in Prometheo vincto,
τὸ τῆς ἀνάγκης ἔστ' ἀδήριτον σθένος.
idem;
τέχνη δ' ἀνάγκης ἀσθενεστέρα μακρῷ.
Euripides;
δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον.
Simonides;
ἀνάγκῃ δ' οὐδὲ θεοὶ μάχονται.
Thales, apud Laërtium: ἰσχυρότατον ἀνάγκη, κρατεῖ γὰρ πάντων. Laberius;
Neceſſitas (cuius curſus tranſuerſi impetū
Voluerunt multi effugere, pauci potuerūt)
Quò me detruſit penè extremis ſenſibus?
Salluſtius, in bello Catilinario: Præterea neceſſitudo, quæ etiā timidos fortes facit. T. Liuius; Neceſſitate, quę vltimum ac maximum telum eſt, fortiores eſtis. Q. Curtius li. 5. Ignauiam quoque neceſſitas acuit, & ſæpe deſperatio ſpei cauſa eſt. Porrò ex omnium membranarum fine poſt hunc verſum, alium; qui in vulgatis libris ab hoc eſt ſextus ordine, collocandū crediderim exigente ſentētia. nēpe;
Neceſſitas plus poſſe quàm pietas ſolet.
Stulta eſt fides, celare, quod prodas ſtatim.
AN. *Propone flammas, &c.*
583 *Famem.* teſte Menandro, famis dolor eſt maximus. Cicero lib. 5. ad Atticū; Fames, qua nihil miſerius eſt. Homerus Odyſſ. μ'.
πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,
λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν.

Digitized by Google

VLYS. *Et eſſe verum hoc, qua probas Danaïs fide?*
AN. *Ita quod minari maximum victor poteſt,*
Contingat, & me fata maturo exitu
Faciliq; ſoluant, ac meo condant ſolo,
Et patria tellus Hectorem leuiter premat:
Vt luce caret, vt inter exſtinctos iacet,
Datusq; tumulo debita exanimis tulit.
VL. *Expleta fata ſtirpe ſublatâ Hectoris,*
Solidamq; pacem lætus ad Danaos feram.
Quid agis Vlyſſe? Danaidæ credent tibi,
Tu cui? parenti: fingit an quicquam parens,
Nec abominandæ mortis auſpicium pauet?
Auſpicia metuunt, qui nihil maius timent.
Fidem alligauit iureiurando ſuam.
Si peierat, timere quid grauius poteſt?
Nunc aduoca aſtus anime, nunc fraudes, dolos,
Et totum Vlyſſem: veritas nunquam latet. “
Scrutare matrem: mæret, illachrymat, gemit,
Et huc & illuc anxios greſſus refert,
Miſſasq; voces aure ſollicita excipit.
Magis hæc timet, quàm mæret: ingenio eſt opus.
Alios parentes alloqui in luctu decet:
Tibi gratulandum eſt, miſera, quòd nato cares;
Quem mors manebat ſæua, præcipitem datum
E turre, lapſis ſola quæ muris manet.
AN. *Reliquit animus, membra quatiuntur, labant,*
Torpetq; vinctus frigido ſanguis gelu.
VL. *En tremuit hac, hac parte quærenda eſt mihi:*
Matrem timor detexit. iterabo metum.
Ite ite celeres, fraude maternâ abditum
Hoſtem Pelaſgi nominis, peſtem vltimam,
Vbicunque latitat, erutam in medium date.
Benè eſt, tenetur: perge, feſtina, attrahe.
Quid reſpicis, trepidasq;? iam certè perit.
AN. *Vtinam timerem, ſolitus ex longo eſt metus.*
Dediſcit animus ſerò, quod didicit diu. “
VL. *Luſtrale quoniam debitum muris puer*
Sacrum anteceſſit, nec poteſt vatem ſequi
Meliore fato raptus: hoc Calchas ait
Modo piari poſſe redituras rates;
Si placet vndas Hectoris ſparſi cinis,
Ac tumulus imo totus æquetur ſolo.
Nunc ille quoniam debitam effugit necem;
Erit admouenda ſedibus ſacris manus.

&iccirco propter famem licet patri filios ſuos vendere, l. fin. l. C. de patrib. qui lib. diſtraxer. Lucas de penna in l. 1. C. de quib. muner. vel præſtat. nem. lic. ſe excuſ. Cæterum iſtud famis tormentum hodierno die inter quæſtionum genera receptum eſt à criminalium rerum ſcriptoribus, Gaudino, de malefic. in tit. de quæſtionib. Angel. de malefic. in gloſ. fama publica, in verſic. tortura. Hippol. de Marſil. in l. 1. D. de quæſtion. Iacob. de Bellouiſ. in pract. crimin. tit. de quæſtion. Fran. Bruno in tract. de indiciis & tortura, Paullo Grillando in tract. de quæſtion. & tortura.

584 *Carceris cæci.* Virgilius;
Reſpiciunt clauſæ tenebris & carcere cæco.

603 *Debita.* iuſta.

618 *Alioqui.* de hoc loco Mar. Antonius Muretus lib. 2. variar. lection. cap. 4. iampridem eleganter & copioſè diſſeruit.

640 *Sedibus ſacris.* hoc eſt, ſepulchro. nam ſepulchra eorumq; iura, ſacra fuiſſe antiquis docent Paullus Manutius de legibus, & Cælius lib. 17. antiq. lection. vide Claudiũ Guicchiardum lib. de funerib. 1. c. 1. & 3. & lib. 2. c. 2. & patet ex multis legibus per totum penè titulum D. de relig. & ſumtib. funerũ, &c. & D. de ſepul. viol. adeò vt mortuum in locum ſuum purum inferendo, locus ille religioſus factus, l. 6. §. religioſum. D. de rerum diuiſ. §. religioſum, eod. tit. inſtit. nullius efficiatur, l. 1. in princ. D. & §. nullius. inſtit. dic. titulo: ſic vt eius dominium nullus vindicare queat: ius tamen eius ad illum, in cuius fundo eſt ſepulchrum, vel inferentem eiuſq; heredes omnemque familiam pertinet, vt latè docet Ioan. Robertus Aurelius lib. 1. recept. iur. ciuil. lection. cap. 5.

AN.

Digitized by Google

A. Quid agimus? animũ diſtrahit geminus timor,
Hinc gnatus, illinc coniugis cari cinis.
Pars vtra vincet? teſtor immites deos;
Deosq́ veros, coniugis manes mei;
Non aliud Hector in meo nato mihi
Placere, quàm te: viuat, vt poßit tuos
Referre vultus. prorutus tumulo cinis
Mergetur? oſſa fluctibus ſpargi ſinam
Diſiecta vaſtis? potius hic mortem oppetat.
Poteris nefandæ deditum mater neci
Videre? poteris celſa per faſtigia
Miſſum rotari? potero, perpetiar, feram,
Dum non meus poſt fata victoris manu
Iactetur Hector. hic ſuam pœnam poteſt
Sentire, at illum fata iam in tuto locant:
Quid fluctuaris? ſtatue, quem pœnæ extrahas.
Ingrata dubitas? Hector eſt illinc tuus.
Erras, vtrinque eſt Hector: hîc ſenſu potens,
Forſan futurus vltor exſtincti patris.
Vtrique parci non poteſt, quídnam facis?
Serua è duobus anime, quem Danai timent.
VL. *Reſponſa peragam, funditus buſta eruam.*
AN. *Quæ vẽdidiſtis?* VL. *pergã, & è ſummo aggere*
Traham ſepulchra. AN. *cælitum appello fidem,*
Fidemq́ Achillis. Pyrrhe, genitoris tui
Munus tuere. VL. *tumulus hic campo ſtatim*
Toto iacebit. AN. *fuerat hoc prorſus nefas*
Danais inauſum: templa violaſtis, deos
Etiam fauentes: buſta tranſierat furor.
Reſiſtam, inermes offeram armatis manus:
Dabit ira vires. qualis Argolicas ferox
Turmas Amazon ſtrauit: aut qualis deo
Percuſſa Mænas, entheo. ſiluas gradu
Armata thyrſo terret, atque expers ſui
Vulnus dedit, nec ſenſit: in medios ruam,
Tumuloq́ cineris ſocia defenſo cadam.
VL. *Ceſſatis? & vos flebilis clamor mouet?*
Furorq́ caſſus feminæ? iuſſa ocyus
Peragite. AN. *me me ſternite hîc ferro prius.*
Reuelle Auernum: rumpe fatorum moras.
Molire terras, Hector; vt Vlyſſem domes,
Vel vmbra ſatis es. arma concußit manu:
Iaculatur ignes: cernitis Danai Hectorem,
An ſola video? VL. *funditus cuncta erue.*

661 ***Serua è duobus anime, quem Danai timent.*** variant libri antiq. ſunt in quibus legitur; ***Serua è duobus illum quem Danai timent.*** in aliis continetur; ***Serua è duobus malum, quod Danai timent.***

663 ***Quæ vendidiſtis?*** Græci vendiderant Priamo non ipſum ſepulchrum, ſed locum ſepulchro ædificando deſtinatum. hoc eſt, nõ ſuperficiem, ſed ſolum, loquor more iuriſconſultorum, quorũ ſuperficies alia eſt à ſuperficie mathematicorum, id eſt, lata extremitate corporis. Iuriſconſultis enim ſuperficies eſt terræ ſuperior pars, facieſque cuiuſq; rei quæ oculis cernitur: etiamſi profunditatem habeat. auctore Vaconio lib. 2. declarat. iur. cap. 82. Tu vide Briſſonium de verb. ſignificat. lib. 17. pag. 558. & 578. Scaligerum, in Idæa cap. 5.

668 ***Deos Etiam fauentes.*** propter Palladẽ hoc dicit, in cuius æde Aiax Oileus Caſſandram ſtuprauerat.

673 ***Percuſſa.*** vnus lib. ſcriptus, ***perculſa.***

AN. *Quid agis? ruinâ mater & gnatū & virum*
Proſternis vnâ: forſitan Danaos prece
Placare poteris: conditum elidet ſtatim
Immane buſti pondus: intereat miſer,
Vbicunque potius, ne pater gnatum obruat,
Prematq́; patrem gnatus. ad genua accido
Supplex Vlyſſe, quamq́; nullius pedes
Nouere dextram, pedibus admoueo tuis:
Miſerere matris, & preces placidus pias
Patiensq́; recipe: quoq́; te celſum altius
Superi leuarunt, mitius lapſos preme.
Miſero datur, quodcunque fortunæ datur.
Sic te reuiſat coniugis ſanctæ torus,
Annosq́; dum te recipit, extendat ſuos
Laërta: ſic te iuuenis excipiat tuus,
Et vota vincens veſtra felici indole,
Aetate auum tranſcendat, ingenio patrem.
Miſerere matris: vnicum afflictæ mihi
Solamen hic eſt. VLYS. *exhibe gnatum, & roga.*

699 *Iuuenis.* Telemachus. nam Telegonum nondum genuerat.

ANDROMACHA.
Anapæſtici.

Huc è latebris procede tuis,
Flebile matris furtum miſeræ.
Hic puer, hic eſt terror, Vlyſſe
Mille carinis. ſubmitte manus,
Dominiq́; pedes ſupplice dextrâ
Stratus adora: nec turpe puta,
Quicquid miſeros fortuna iubet:
Pone ex animo reges atauos,
Magniq́; ſenis iura per omnes
Inclita terras. excidat Hector,
Gere captiuum, poſitoq́; genu,
Si tua nondum funera ſentis,
Matris fletus imitare tuæ.
Vidit pueri regis lachrymas
Et Troia prior, paruusq́; minas
Trucis Alcidæ flexit Priamus.
Ille, ille ferox, cuius vaſtis
Viribus omnes ceſſere feræ;
Qui perfracto limine Ditis
Cæcum retro patefecit iter,
Hoſtis parui victus lachrymis;
Suſcipe, dixit, rector habenas,

718 *Prior.* hoc eſt, prius, velut *ſerus*, pro *ſerò.*

Patrioq́;

Patrioq; ſede celſus ſolio,
Sed ſceptra fide meliore tene.
Hoc fuit, illo victore capi.
Diſcite mites Herculis iras.
An ſola placent Herculis arma?
Iacet ante pedes, non minor illo
Supplice, ſupplex, vitamq; petit.
Regnum Troiæ, quocunque volet,
Fortuna ferat.

VLYSSES. ANDROMACHA.

ASTYANAX.

VL. *Matris quidem me mœror attonitæ mouet:*
Magis Pelaſgæ me tamen matres mouent;
Quarum iſte magnos creſcit in luctus puer.
AN. *An has ruinas vrbis in cinerem datas*
Hic excitabit? hæ manus Troiam erigent?
Nullas habet ſpes Troia, ſi tales habet.
Non ſic iacemus Troes, vt cuiquam metus
Poßimus eſſe. ſpiritus genitor facit?
Sed nempe tractus ipſe poſt Troiam pater
Poſuiſſet animos, magna quos frangunt mala.
Si pœna petitur; quæ peti grauior poteſt?
Famulare collo nobili ſubeat iugum:
Seruire liceat. aliquis hoc regi negat?
VL. *Non hoc Vlyſſes, ſed negat Calchas tibi.*
AN. *O machinator fraudis, ô ſcelerum artifex,*
Virtute cuius bellicâ nemo occidit,
Dolis & aſtu maleficæ mentis iacent
Etiam Pelaſgi. vatem & inſontes deos
Prætendis? hoc eſt pectoris facinus tui
Nocturne miles, fortis in pueri necem.
Iam ſolus audes aliquid, & claro die.
VL. *Virtus Vlyßis nota Danais eſt ſatis,*
Nimisq; Phrygibus: non vacat vanis diem
Conterere verbis: anchoras claßis legit.
AN. *Breuem moram largire, dum officium parens*
Gnato ſupremum reddo, & amplexu vltimo
Auidos dolores ſatio. VL. *miſereri tui*
Vtinam liceret. quod tamen ſolùm licet,
Tempus moramq; dabimus, arbitrio tuo
Implere lachrymis: fletus ærumnas leuat.
AN. *O dulce pignus! ô decus lapſæ domus,*
Summumq; Troiæ funus! ô Danaûm timor?

Geni-

717 ***Fide meliore.*** quàm pater tuus Laomedon.

746 ***Collo nobili.*** ſic Euripides, in Helena;
φασὶ ζεόχῳ γ' ἀυχὴν δέρω,&c.
Epitetum hoc additum vim habet. nam, vt ait Attius,
Is demum miſer eſt, cuius miſerias nobilitas nobilitat.

752 ***Etiam Pelaſgi.*** Iphigenia, Palamedes, Aiax Telamonius.

758 ***Legit.*** o.v.l. ***legat.*** continent.
761 ***Misereri tui.*** duo m.l. habent ***miſerere.*** nec verò id exemplo caret. Attius in Athamante.
Atque ita de illis merui, vt iure hæc numquam miſererent mala.
Ennius in Hecubâ;
Miſerete anuis, date ferrum, qui me anima priuem.
764 ***Fletus ærumnas leuat.*** Ouidius;
Expletur lachrymis, egeriturq; dolor.
Hieron. Cardanus, in libris de ſubtilitate, ſcripſit nonnullis lethale fuiſſe fletum continere, neque dolori ſuo indulgere.

Digitized by Google

770 *Non tu.* hæc vota Andromachæ conueniunt, quæ vbique fingitur mulier virilis animi & nomini ſuo reſpondens: talia etiam Theodoſius Honorio, apud Claudianum de tertio conſulat. Honorij A. & filio ſuo Telamonius Aiax optat, apud Sophoclem in Aiace flagellifero. Sed quæ ſequuntur muliebria ſunt; iis tamen quæ nutricula Flacci lib. 1 epiſt. alumno optat ſuo nonnihil grauiora.

777 *Solemne referens Troici luſtri ſacrum.* ſcilicet ludorum qui poſtea Troiani vocati fuerunt, & à Virgilio 5. Aeneid. & Suetonio lib. 1. deſcribuntur.

780 *Concitos cornu modos.* Phrygios modos, de quibus loquitur, meritò concitos nominat. quia tam erant concitati, vt iis homines ad furorem, non ad hilaritatem commouerentur, ſiquidem Ariſtoteli lib. 8. Politicorum, & Galeno lib. 5. ſententiarum Hippocratis & Platonis credimus de his ſunt Teleſtæ Selinuntij hi verſus:

πρῶτοι παρὰ κρητῆρας Ἑλλάνων ἐν αὔλοις
συνοπαδοὶ Πέλοπος ματρὸς ὀρείας
Φρύγιον ἄεισαν νόμον,
τοὶ δ' ὀξυφώνοις πηκτίδων ψαλμοῖς
κρέκον Λύδιον ὕμνον.

781 *Saltatu.* Phrygio, de quo ait Euripides in Troadib.

Λιβύς τε λωτὸς ἐκτύπει,
Φρύγιά τε μέλεα. παρθένοι
δ' ἄειρον ἅμα κρότον ποδῶν
βόαν τ' ἔμελπον εὔφρον'.

782 *O morte dira triſtius lethi genus.* Oedipi actu 1. dixit;

O dira noui facies lethi
Grauior letho ——

Sic Martialis:

Triſtius eſt letho lethi genus ——

790 *Quid meos retines ſinus.* conueniunt hæc cum illis Euripideis;

τί μου δέδραξαι χερσὶ, κἀνδέχῃ πέπλον;

797 *Talis è noſtro ſinu.* comparatio iſta prius fuit vſurpata ab Euripide, apud quem Polyxena:

σκύμνον γάρ μ' ὥστ' οὐρεσιθρέπταν
μόσχον, δειλαία δειλαίαν
ἐσόψει χειρὸς ἀναρπαστάν.

813 *Quæ.* velim hunc chorum diligenter comparari cum exactiſſima Græciæ deſcriptione, quã compoſuit Nicolaus Sophianus.

818 *Iolchos.* Græci libri plerique docent ſcribendum *Iolcos.* Steph. *iolchos.* maris domitrix dicitur, propter Iaſonem Argonautarum ducem.

820 *Tricæ.* ex Homero, Stephano, Strabone, & Ptolomæo ſcribas *Triccæ.* Porphyrius in libro de Reſponſis, citante Euſebio lib. 3. de præparat. euangelica: *Τρίκκης ἐξ ἱερῆς ἥκω*

Genitricis ô ſpes vana! cui demens ego
Laudes parentis bellicas, annos aui
Medios precabar: vota deſtituit Deus.
Iliaca non tu ſceptra regali potens
Geſtabis aulâ, iura nec populis dabis,
Victasq́ gentes ſub tuum mittes iugum;
Non Graia cædes terga, non Pyrrhum trahes;
Non arma tenerâ parua tractabis manu,
Sparſasq́ paſſim ſaltibus latis feras
Audax ſequêris; nec ſtato luſtri die
Solenne referens Troici luſtri ſacrum,
Puer citatas nobilis turmas ages:
Non inter aras mobili velox pede,
Reuocante flexo concitos cornu modos,
Barbarica priſco templa ſaltatu coles.
O morte dirâ triſtius lethi genus! "
Flebilius aliquid Hectoris magni nece
Muri videbunt. VL. *rumpe iam fletus parens.*
Magnus ſibi ipſi non facit finem dolor. "
A. *Lachrymis Vlyſſe parua, quã petimus, mora eſt.*
Concede paruos vt meâ condam manu
Viuentis oculos. occidis paruus quidem,
Sed iam timendus. Troia te exſpectat tua.
I, vade, liber liberos Troas vide.
AST. *Miſerere mater.* AN. *quid meos retines ſinus,*
Manusq́ matris? caſſa præſidia occupas.
Fremitu leonis qualis audito tener
Timidum iuuencus applicat matri latus:
At ille ſæuus matre ſummota leo,
Prædam minorem morſibus vaſtis premens
Frangit, vehitq́: talis è noſtro ſinu
Te rapiet hoſtis. oſcula, & fletus puer,
Laceroſq́ crines excipe, & plenus mei
Occurre patri: pauca maternæ tamen
Perfer querelæ verba; ſi manes habent
Curas priores, nec perit flammis amor:
Seruire Graio pateris Andromachen viro
Crudelis Hector? lentus & ſegnis iaces?
Rediit Achilles. ſume nunc iterum comas,
Et ſume lachrymas, quicquid è miſero viri
Funere relictum eſt. ſume, quæ reddas tuo
Oſcula parenti. matris hanc ſolatio
Relinque veſtem, tumulus hanc tetigit meus,
Maneſq́ cari: quicquid hic cineris latet,

Scru-

Scrutabor ore. VL. *nullus eſt flendi modus.*
Abripite properè claſſis Argolicæ moram.

CHORVS.

Sapphici.

Quæ vocat ſedes habitanda captas?
Theſſali montes, & opaca Tempe,
An viros tellus dare militares
Aptior Phthie? meliorq́ fœtu
Fortis armenti lapidoſa Trachyn?
An maris vaſti domitrix Iolcos?
Vrbibus centum ſpacioſa Crete?
Parua Gortyne, ſterilisq́ Trice?
An frequens riuis leuibus Methone?
Quæ ſub Oetæis latebroſa ſiluis
Miſit infeſtos Troiæ ruinis
Non ſemel arcus?
Olenos tectis habitata raris
Virginis Pleuros inimica diuæ?
An lati maris ſinuoſa Trœzen?
Pelion regnum Protei ſuperbum
Tertius cælo gradus? hic recumbens
Montis exeſi ſpacioſus antro
Iam trucis Chiron pueri magiſter.
Tinnulas plectro feriente chordas,
Tunc quoque ingentes acuebat iras
Bella canendo.
An ferax varij lapidis Caryſtos?
An premens litus maris inquieti
Semper Euripo properante Chalcis?
Quolibet vento faciles Echinæ?
An carens nunquam Gonoeſſa vento?
Quæq́ formidant Borean Eniſpæ?
Attica pendens Peparethos ora?
An ſacris gaudens tacitis Eleuſis?
Nunquid Aiacis Salamina veri?
An ferâ notam Calydona ſæuâ?
Quáſve perfundit ſubiturus æquor

Segni-

θεὸς, &c. eodem modo ſcriptum eſt in Heliodori ἐπολ'ι'λιγους ad Nicomachum, ſi non eſt mendoſus Galeni contextus lib. 2. antidotorum. Domitius Calderinus in Commentario ſuper Statium, Triccen cum Trachyne confundit: ſed vel ex hoc Senecæ loco, eas ſeparantis, manifeſtiſſimè refellitur: ideoque meritò ab Hermolao, in emendationibus Plinianis, fuit reprehenſus.

824 *Non ſemel.* ſemel tantùm miſit: ſed iidem arcus bis Troiæ infeſti fuerunt.

826 *Inimica diuæ?* Dianæ, cuius ira aprum Calydoniis immiſit.

828 *Pelion regnum Protei ſuperbum.* Proteus enim in Theſſalia & Thracia regnauit, quemadmodum in Aegypto. Izacius in Lycophronis Caſſandram; Πρωτεὺς Ποσειδῶνος υἱὸς, τῷ γένει Αἰγύπτιος, εἰς Φλέγραν τῆς Παλλήνης ἐκ Θράκης ἐλθὼν, ἐξ Αἰγύπτου Τορώνην γαμεῖ ἐξ ἧς αὐτῷ παῖδες Τμῶλος καὶ Τηλέγονος, οἱ καταπαλαίοντες τοὺς ξένους ἀνήρουν· ὧν τὴν ξενοκτονίαν μὴ φέρων ὁ Πρωτεὺς, ηὔξατο τῷ αὐτοῦ πατρὶ Ποσειδῶνι, πάλιν καταστῆσαι αὐτὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον· ὁ δὲ ὑπακούσας αὐτοῦ, σπήλαιον ἐκ τοῦ χάσματος τῆς Παλλήνης ποιήσας ὑποκάτω τῆς θαλάσσης, οὕτως διήγαγεν αὐτὸν ἀβρόχως μέχρι Αἰγύπτου. quem locum mihi indicauit Fr. Sanctius meus, homo doctiſſimus & humaniſſimus. vide Lilium Syntagm. 5.

830 *Montis exeſi.* Chironis antrum deſcribens Papinius, ait;

Longæuum Chirona petit. domus ardua montem
Perforat & certo ſuſpendit Pelion arcu:
Pars exhauſta manu, partem ſua ruperat ætas.

833 *Tunc quoque ingẽtes acuebat iras Bella canendo.* Papinius in Achilleide de eadẽ re;

Elicit extremo chelym, & ſolantia curas
Fila mouet, leuiterq́ expertas pollice chordas
Dat puero: canit ille libens ingentia laudũ
Semina, &c.

ingentes iras dicit, propter iracundiam Achillis, vnde Ilias Homeri inchoatur.

835 *Varij lapidis.* nonnulli m. ſ. habent *rari lapidis.* Caryſtos, teſte Plinio, priùs Chalcodoris dicta eſt, ſi Ephoro credimus; ſin Callidemo apud Solinũ, Chalcis. ſed eas ſeparat poëta noſter hoc choro. ſubiungit enim;

Semper Euripo properante Chalcis.

838 *Echidnæ.* m. ſ. *echinæ* & ἐχίνας appellant Homerus, Callimachus, Euripides, Strabo; &, quem in compendium redegit Hermolaus Byzantius grammaticus, Stephanus περὶ πόλεων. 839 *Genoeſſa.* lege *Gonoëſſa*, ex Homero, qui alto loco ſitam ſcribit: ideo noſter ait; ——*nunquam carens Gonoeſſa vento.* 840 *Formidant Borean Eniſpæ.* ideirco Homerus Iliad. β'. è quo multa in hunc chorũ tranſlata ſunt; —— καὶ ἠνεμόεσσαν Ἐνίσπην. 843 *Veri.* vel quia eius nomini exitus vitæ bellè reſpondit: vel recti & veracis minimeque ſoliti mentiri; qualem Aiacem Telamonium vbique pingit Homerus. dicit porrò, Salamina Aiacis, quia Aiax Telamonius in illa inſula natus ſit, vt, ex Aretade Cnidio, Plutarchus in Parallelis memorat.

Digitized by Google

Segnibus terras Titareſſos vndis,
Beſſan & Scarphen? Pulon an ſenilem?
Pharin, an Piſam Iouis, & coronis
Elida claram?
Quolibet triſtis miſeras procella
Mittat, & donet cuicunque terræ:
Dum luem tantam Troiæ atque Achiuis
Quæ tulit, Sparte, procul abſit, abſit
Argos, & ſæui Pelopis Mycenæ;
Neritos paruâ breuior Zacyntho,
Et nocens ſaxis Ithace doloſis.
Quod manet fatum, dominusq́ quis te
Aut quibus terris Hecube videndam
Ducet? in cuius moriere regno?

ACTVS QVARTVS.

HELENA. ANDROMACHA. HECVBA.

HE. *Quicunque hymen funeſtus illætabilis,*
Lamenta, cædes, ſanguinem, gemitus habet;
Eſt auſpice Helena dignus. euerſis quoque
Nocere cogor Phrygibus. ego Pyrrhi toros
Narrare falſos iubeor, ego cultus dare,
Habitusq́ Graios: arte capietur meâ,
Meaq́ fraude concidet Paridis ſoror.
Fraudetur. ipſi leuius hoc equidem reor.
« *Optanda mors eſt, ſine metu mortis, mori.*
« *Quid iuſſa ceſſas agere? ad auctorem redit*
« *Sceleris coacti culpa. Dardaniæ domus*
« *Generoſa virgo, melior afflictos Deus*
Reſpicere cœpit, teq́ felici parat
Dotare thalamo: tale coniugium tibi
Non ipſa ſoſpes Troia, non Priamus daret.
Nam te Pelaſgæ maximum gentis decus
Ad ſancta lecti iura legitimi petit,
Cui regna campi lata Theſſalici iacent.
Te magna Tethys, teq́ tot pelagi deæ,
Placidumq́ numen æquoris tumidi Thetys
Suam vocabunt: te datam Pyrrho ſocer
Peleus nurum vocabit, & Nereus nurum.
Depone cultus ſqualidos, feſtos cape.
Dediſce captam. deprime horrentes comas,
Crinemq́ doctâ patere diſtingui manu.

853 *Sparte*. odio Helenæ, quæ Spartana fuit, negat ſe Spartam proficiſci velle.
854 *Pelopis Mycena.* hoc & proximè præcedenti verſu ad Ouidij locum reſpexit;
Argosq́ & Sparte Pelopeiadesq́ Mycenæ.
856 *Nocens ſaxis Ithace.* ſaxoſam enim & aſperam eſſe Ithacam Homericus Telemachus Menelao affirmat. Cicero etiam, de Oratore, ſic ſcribit; Ithacam illam in aſperrimis ſaxis tanquam nidulum affixam. Marius Niger Geograph. lib. 11. tradit eam hodie vocari; *val de Compagno.* Sophianus autem appellat *Compare*, vt teſtatur Ortelius in Theatro orbis. adeo hodierna regionum nomina incerta ſunt.
862 *Auſpice*. Romanos conſtat nihil neque priuatim neque publicè inauſpicato geſſiſſe. quo ex more, inquit, poſt Ciceronem Valerius Maximus, nuptiis auſpices interponũtur. Lucanus de nuptiis Catonis & Martię;
Iunguntur taciti, contentiq́ auſpice Bruto.
quem locum Sulpitius non ſatis videtur intellexiſſe. hunc morem Gręcis quoque familiarem fuiſſe præter Senecam hic, docet Claudianus;
—— hac auſpice tæda.
OEdipodem matri, natæ iunxêre Thyeſtem.
Porrò de hac re copioſè & eleganter illuſtriſſimus Cardinalis Gabriel Paleottus libro de ſpuriis & nothis cap. 4.
Helena. Stafimus, Pauſanias & Higynus Helenæ matrem Nemeſim vocant: Homerus, Theocritus, Euripides, Theon Arati ſcholiaſtes & Ouidius Ledam nominant; quæ contraria non ſunt. cùm Baſſus, in Germanicum, Lactantius lib. 1. de falſa religione, & Crates tradiderint Ledam mortuã Nemeſis nomen aſſumſiſſe. Apollodorus lib. 3. bibliot. credit Nemeſim à Ioue adamatam, cùm periculi euitandi cauſa in anſerem ſe mutaſſet, à Ioue, qui cygni formam induerat, compreſſam, & eo cõpreſſu grauidam decumo poſt mẽſe ouum peperiſſe, quod Ledæ cuſtodiendum tradiderit: inde natam Helenam; quæ quia à Leda educabatur pro ſua, Ledæ filia dicta fuit. Clearchus, in amatoriis, teſte Athenæo lib. 2. cap. 17. prodidit Helenam in cœnaculis, quæ ᾠὰ dicebantur, educatã fuiſſe: vnde fabula Helenam ouo prognatam. quod tamen Lucianus in Gallo, quia Helena olorinum collum, candidum habuerit & oblongum, putat confictum. Ridicula etiam eſt Meliſſi Euboici fabulæ iſtius interpretatio, quam Fulgentius lib. 2. Mytholog. refert. Magis etiam ridiculum Neoclis Grotoniatę commentum, cecidiſſe ouum è luna, è quo Helena nata ſit, & mulieres lunares oua parere, è quibus nati cæteros homines quin-

Hic

Hic forſitan te caſus excelſo magis
Solio reponet: profuit multis capi.
AN. *Hoc deerat vnum Phrygibus euerſis malum,*
Gaudere. flagrant ſtrata paſſim Pergama.
O coniugale tempus! an quiſquam audeat
Negare, quiſquam dubius ad thalamos eat;
Quos Helena ſuadet? peſtis, exitium, lues
Vtriuſque populi, cernis hos tumulos ducum;
Et nuda totis oſſa quæ paſſim iacent
Inhumata campis? hæc hymen ſparſit tuus.
Tibi fluxit Aſiæ, fluxit Europæ cruor:
Cùm dimicantes læta proſpiceres viros,
Incerta voti, perge, thalamos appara.
Tædis quid opus eſt? quidve ſolenni face?
Quid igne? thalamis Troia prælucet nouis.
Celebrate Pyrrhi Troades connubia,
Celebrate: digni planctus & gemitus ſonent.
HEL. *Ratione quamuis careat, & flecti neget* “
Magnus dolor, ſociosq; nonnumquam ſui “
Mœroris ipſos oderit: cauſſam tamen
Poſſum tueri iudice infeſto meam.
Grauiora paſſa luget Andromacha Hectorem,
Et Hecuba Priamum: ſolus occultè Paris
Lugendus Helenæ eſt. durũ & inuiſum & graue “ *(eſt* “
Seruitia ferre: patior hoc olim iugum
Annis decem captiua. proſtratum Ilium eſt,
Verſi penates; perdere eſt patriam graue:
Grauius timere. vos leuat tanti mali
Comitatus: in me victus & victor furit.
Quam quiſque famulam traheret, incerto diu
Caſu pependit: me meus traxit ſtatim
Sine ſorte dominus. cauſſa bellorum fui,
Tantæq; Teucris cladis. hoc verum puta,
Spartana puppis veſtra ſi ſecuit freta:
Sin rapta Phrygiis præda remigibus fui,
Deditq; donum iudici victrix dea;
Ignoſce Paridi. iudicem iratum mea
Habitura cauſſa eſt. iſta Menelaum manent
Arbitria. nunc hanc luctibus paulum tuis,
Andromacha, omiſſis flecte. vix lachrymas queo
Retinere. AN. *quantum eſt, Helena quod lachrymat, malum!*
Cur lachrymat autem? fare quos Ithacus dolos,
Quæ ſcelera nectat: vtrum ab Idæis iugis

Iactan-

quies & decies proceritate excedant, auctore Herodoto Heracleote. hæc partim ab aliis accepi, partim addidi de meo.

868 *Optanda mors eſt, ſine metu mortis mori.* huc ſpectat quod de Iulio Cæſare his verbis traditur à Suetonio lib. I. “Illud planè inter omnes conſtitit, talem ei mortem pene ex ſententia contigiſſe. nam & quondã cùm apud Xenophontem legiſſet Cyrum vltima valetudine mãdaſſe quædam de funere ſuo, aſpernatus tam lentum mortis genus, ſubitam ſibi celeremq; optauerat, & pridie quàm occideretur, in ſermone ſuper cænam nato apud M. Lepidum, quiſnam eſſet vitæ finis commodiſſimus, repentinum inopinatumq; prætulerat.” hoc ergo mortis genus præoptauerat Cæſar.

869 *Ad auctorẽ.* m. ſ. nonnulli *ad auctores.*
Coacti. noſter, in Thyeſte;
Sæpe in magiſtrum ſcelera redierunt ſua.
Mimographus;
Malum conſilium conſultori peſſimum.
vbi notandum, conſultoris nomẽ pro eo qui dat conſilium eſſe poſitum; cùm frequentius ponatur, pro eo qui conſilium accipit. Horat.
—— *conſultor vbi oſtia pulſat.*

875 *Nam te.* in nonnullis v. l. legitur *iam te.*

879 *Æquoris tumidi.* Ouidius;
Obſtitit inceptis tumidum iuuenilibus æquor.

887 *Hoc deerat.* hæc verba quibuſdam in m. ſ. Polyxenæ potiùs, quàm Andromachæ tribuuntur. ſed infrà, Helena oſtendit Andromachæ verba fuiſſe.

896 *Proſpiceres viros.* Iliad. γ'.

902 *Ratione quamuis, &c.* auctor eſt Plutarchus in orat. conſolatoria omnium animi perturbationum grauiſſimum eſſe dolorem: eumque tradit Ariſtoteles lib. 6. ethic. cap. 5. iudicium rectamque exiſtimationem ad res gerendas corrumpere atque peruertere. eaq; eſt huius Senecæ loci ratio, quemadmodum & alterius vbi ait, Leuis eſt dolor qui conſilium capere poteſt.

Digitized by Google

Iactanda virgo eſt, arcis an celſæ edito
Mittenda ſaxo? num per has vaſtum in mare
Voluenda rupes, latere quas ſciſſo leuat
Altum vadoſos Sigeon ſpectans ſinus?
Dic, fare, quicquid ſubdolo vultu tegis.
Leuiora mala ſunt cuncta; quàm Priami gener,
Hecubæq́; Pyrrhus. fare, quam pœnam pares,
Exprome, & vnum hoc deme noſtris cladibus,
Falli, paratas perpeti mortem vides.
HEL. *Vtinam iuberet me quoque interpres deûm*
Abrumpere enſe lucis inuiſæ moras,
Vel Achillis ante buſta, furibundâ manu
Occidere Pyrrhi, fata comitantem tua
Polyxena miſeranda; quam tradi ſibi,
Cineremq́; Achilles ante mactari ſuum,
Campo maritus vt ſit Elyſio, iubet.
AN. *Vide vt animus ingens, lætus audierit necem.*
Cultus decoros regiæ veſtis petit,
Et admoueri crinibus patitur manum.
Mortem putabat illud, hoc thalamos putat.
At miſera luctu mater audito ſtupet,
Labefacta mens ſuccubuit. aſſurge, alleua
Animum, & cadentem miſera firma ſpiritum.
Quàm tenuis animæ vinculo pendet leui!
Minimũ eſt, quod Hecubam facere felicem poteſt.
Spirat, reuixit. prima mors miſeros fugit.
HEC. *Adhuc Achilles viuit in pœnas Phrygum?*
Adhuc rebellat? ô manum Paridis leuem.
Cinis ipſe noſtrum ſanguinem, ac tumulus ſitit.
Modò turba felix latera cingebat mea,
Laſſabar in tot oſcula, & in totum gregem
Diuidere matrem. ſola nunc hæc eſt ſuper,
Votum, comes, leuamen, afflictæ quies.
Hæc totus Hecubæ fœtus, hac ſolâ vocor
Iam voce mater. dura & infelix age
Elabere anima: denique hoc vnum mihi
Remitte funus. irrigat fletus genas,
Imberq́; victo ſubitus è vultu cadit.
Lætare, gaude gnata; quàm vellet tuos
Caſſandra thalamos, vellet Andromache tuos!
AN. *Nos Hecuba, nos nos Hecuba lugendæ ſumus.*
Quas mota claſſis huc & huc ſparſas feret,
Hanc cara tellus ſedibus patriis teget.
HEL. *Magis inuidebis, ſi tuam ſortem ſcias.*

944 *Viden' animus ingens.* in Hecuba Euripidis ait Polyxena;
καί σε μὲν μᾶτερ δύστανε
κλαίω πανοδύρτοις θρήνοις.
τὸν ἐμὸν δὲ βίον, λώβαν, λύμαν
τ' οὐ μετακλαίομαι. ἀλλὰ θανεῖν μοι
ξυντυχία κρείσσων ἐκύρησεν.

965 *E vultu cadit.* Hecuba apud Euripidem dicto loco idem ait.
& apud Ennium, in Andromacha;
Vide hinc, meæ inquam lachrumæ guttatim cadunt.

971. *Scias.* o.v.l. *ſcies.*

986 *Armis Achillis.* quæ Vlyſſes iudicio obtinuerat.

989 *Hectoris ſpolium feret.* ſpolium eſt quod corpori hærens, & corpus quodammodo veſtiens, corpori detrahitur. ſuprà in Herc. Fur.
Illic quæ viduis gentibus imperat.
Aurato religans ilia baltheo,
Detraxit ſpolium nobile corpori.
Vlpianus in l. 6. D. de bon. damnator. ſpolia definit, quibus quis indutus eſt, cùm ad ſupplicium ducitur. Ideo Hecuba ſe, quæ Hectorem vtero clauſum geſtauerat, Hectoris ſpolium vocat. ſimile ferè eſt quod ad Claudianum lib. 2. in Rufin. notaui, in notis meis pag. 25. ibi;

AN.

AN. *An aliqua pœnæ pars meæ ignota eſt mihi?*
HEL. *Verſata dominos vrna captiuis dedit.*
AN. *Cui famula tradar, ede: quem dominum voco?*
HEL. *Te ſorte primâ Scyrius iuuenis tulit.*
AN. *Caſſandra felix, quam furor ſorte eximit,*
Phœbusq́. HEL. *regū hanc maximus rector tenet.*
HEC. *Eſtne aliquis, Hecubam qui ſuam dici velit?*
HEL. *Ithaco obtigiſti preda nolenti breuis.*
HEC. *Quis tam impotēs, ac dirus, & iniquæ ferus*
Sortitor vrnæ, regibus reges dedit?
Quis tam ſiniſter diuidit captas Deus?
Quis arbiter crudelis, & miſeris grauis?
Eligere dominos neſcit, & ſæuâ manu
Dat iniqua miſeris fata. quis matrem Hectoris
Armis Achillis miſcet? ad Vlyſſem vocor.
Nunc victa, nunc captiua, nunc cunctis mihi
Obſeſſa videor cladibus: domini pudet,
Non ſeruitutis: Hectoris ſpolium feret,
Qui tulit Achillis. ſterilis, & ſæuis fretis
Incluſa tellus, num capit tumulos meos?
Duc, duc Vlyſſe: nil moror, dominum ſequor,
Me mea ſequentur fata. non pelago quies
Tranquilla veniat, ſæuiat ventis mare,
Et bella, & ignis, & mea, & Priami mala:
Dumq́; iſta venient, interim hæc pœna in loco eſt.
Sortem occupaui, præmium eripuit mihi.
Sed incitato Pyrrhus accurrit gradu,
Vultuq́; toruo. Pyrrhe quid ceſſas? age
Reclude ferro pectus, & Achillis tui
Coniunge ſoceros. perge mactator ſenum,
Et hic decet te ſanguis. abreptam trahite,
Maculate ſuperos cæde funeſtâ deos,
Maculate manes. quid precer vobis? precor
His digna ſacris æquora. hoc claſſi accidat
Toti Pelaſgæ, ratibus hoc mille accidat;
Meæ precabor; cùm vehar, quicquid rati.

CHORVS.

Sapphici.

Dulce mœrenti populus dolentum,
Dulce lamentis reſonare gentes.
Lenius luctus lachrymæq́; mordent,
Turba quas fletu ſimili frequentat.
Semper ah ſemper dolor ipſe magnus

Flexilis inductis animatur lamina membris.

quam lectionem Pulmannus in contextum recipere debebat.

993 *Sequentur.* melius in m.ſ. legitur *ſequantur*, vt apparet ex ſequentibus.

996 *Interim hæc pœna in loco eſt.* omnes libri impreſſi ita habent: ſcripti verò: *interim hoc pœna in loco eſt.* fuit tempus cùm crediđi poſſe reponi; *interim hoc pœna loco eſt.* hac ſententia; Interim dum iſta mala eos manent & ceruicibus eorum, quaſi iam iam caſura imminent, ipſa hæc mali expectatio pœnæ loco eſt. nam qui in continuo metu verſatur infortunij, grauius nonnunquam cruciatur, & affligitur vehementius, quàm qui malum ipſum patitur. metus enim & ſpes cuncta in maius efferunt, ſuntque tyranni mentis noſtræ crudeliſſimi: qui verò nec ſpe nec metu vrgeatur, feliciſſimus putandus eſt. nobis non licet eſſe tam beatis. Catholicus noſter Rex Philippus II. Symboli loco ferebat olim; NEC SPE NEC METV. de quo Symbolo P. Ronſardus, poëta Gallus ita cecinit:

Eſpoir & crainte eſt la ſeule miſere,
Qui nous tourmente: & qui en ce bas lieu,
Ainſi que toy, ne craint plus ny eſpere,
Se doit nommer non pas hōme, mais dieu.

Ideo poëtæ Tantalum æterno metu capiti impendentis ſaxi cruciari finxerunt; ideo vana carpendorum pomorum & aquarum ſorbendarum ſpe ludi tradiderunt. ideo ſcripſit Ouidius;

Morsq́; minus pœna quàm mora mortis habet.

huc alludit noſter, in Hercule OEtæo;

Quicumque miſero fortè diſſuadet mori,
Crudelis ille eſt. interim pœna eſt mori.

Item, in Thyeſte;

Peior eſt bello, timor ipſe belli.

Fuit olim hæc mea de recenſendo & explicando hoc loco ſententia: cuius me (dicam quod res eſt) ne nunc quidem valde pœnitet. de ſententia quidem omnino certus ſum, de emendatione non æquè. ideo ſi quis hunc ſenſum ex m.ſ. codicum lectione, quam poſui, eliciat, facilè illi aſſentiar.

1000 *Reclude ferro pectus.* Euripidis Hecuba mori exoptat:

ἡμᾶς δ᾽ ἄγοντες πρὸς πυρὰν Ἀχιλλέως
κεντεῖτε, μὴ φείδεσθε ——

& apud Ennium ait eadem;

" *Miſerete anuis, date ferrum, quî*
" *Me anima priuem.*

1008 *Dulce.* hanc vocem eodem modo repetit Horatius;

" *Dulce ridentem Lalagen amabo*
" *Dulce loquentem.*

Digitized by Google

Gaudet in multos ſua fata mitti,
Seq́; non ſolum patuiſſe pœnæ.
Ferre, quam ſortem patiuntur omnes,
Nemo recuſat.
Nemo ſe credit miſerum, licet ſit:
Tolle felices, remoueto multo
Diuites auro, remoueto centum
Rura qui ſcindant opulenta bubus;
Pauperi ſurgent animi iacentes.
Eſt miſer nemo, niſi comparatus.
Dulce in immenſis poſito ruinis,
Neminem lætos habuiſſe vultus.
Ille deplorat, queriturq́; fatum,
Qui ſecans fluctum rate ſingulari
Nudus in portus cecidit petitos:
Æquior caſum tulit, & procellas,
Mille qui ponto pariter carinas
Obrui vidit, tabulaq́; litus
Naufragâ ſpargi, mare cùm coactis
Fluctibus corus prohibet reuerti.
Queſtus eſt Hellen cecidiſſe Phryxus,
Cùm gregis ductor radiante villo
Aureo, fratrem ſimul, & ſororem
Suſtulit tergo, medioq́; iactum
Fecit in ponto: tenuit querelas
Et vir, & Pyrrha, mare cùm viderent,
Et nihil præter mare cùm viderent,
Vnici terris homines relicti.
Soluet hunc queſtum, lachrymasq́; noſtras
Sparget huc illuc agitata claſſis.
Et tubâ iuſſi dare vela nautæ,
Cùm ſemel ventus properantę remo
Prenderint altum, fugientq́; litus.
Quis ſtatus mentis miſeris, vbi omnis
Terra decreſcet, pelagusq́; creſcet,
Celſa cùm longè latitabit Ide:
Tum puer matri, genitrixq́; gnato,
Troia qua iaceat regione monſtrans
Dicet, & longè digito notabit:
Ilium eſt illic, vbi fumus altè
Serpit in cælum, nebulæq́; turpes.
Troes hoc ſigno patriam videbunt.

ACTVS

1013 *Gaudet.* tractat eleganter & copioſè vulgatiſſimum illud; Solatium eſt miſeris ſocium habere in pœnis. Item, Mala communia leuius tangunt. Sumta occaſione eius, quod Helena dixerat;

—— vos leuat tanti mali
Comitatus, in me victus & victor furit.

1019 *Remoueto centum.* ſimili in re hunc numerum Horatius poſuit;

Te greges centum, Siculæq́; circum
Mugiunt vaccæ ——

& Virgilius de Galeſo;

Terram centum vertebat aratris,

quia numerorum perfectiſſimus. vide Iulianum epiſt. ad Serapionem.

1021 *Animi iacentes.* membranæ continent; *animi recentes.*

1026 *Rate ſingulari.* vnica & ſola, vel, vt Plautus loquitur, ſingula; vel, vt Turpilius, ſingularia.

1036 *Iactum Fecit.* iecit. Paullus lib. 2. recept. ſentent. ſi leuandæ nauis gratia iactus mercium factus eſt. Calliſtratus etiam, non infimæ auctoritatis I.C. lib. 2. quæſtionum: cùm autem iactus de naue factus eſt. Quod Paullus & Calliſtratus facere iactum, hoc Iulianus, in quem Marcellus & Paullus notas ſcripſere, dixit, proiicere, lib. 2. ad Minicium his verbis: qui leuandæ nauis gratia res aliquas proiiciunt. Hæc Iuriſconſultorum teſtimonia ex lib. 14. Pandectarum ſeu Digeſtorum tit. 11. deſumſi: quibus congruit illud Senecæ patris lib. 4. declamation. Neceſſitas eſt, quæ nauigia iactu exonerat.

1038 *Et vir.* Deucalion Promethei filius iuxta Hellanicum, Heſiodũ, & Apollonium.

Pyrrha. Epimethei filia, auctore Proclo in Heſiodicis enarrationib. de qua & iſto diluuio multa Natalis lib. 8. Mytholog. cap. 17.

1039 *Et nihil præter mare cùm viderent.* nullum vidi co. m. ſ. vidi autẽ multos, in quo iſte verſus haberetur, ſed aberat ab omnibus.

1043 *Tuba.* imitatur Euripidem, qui in Rhœſo,

πόνους δ' ἔχοντες χρὴ μένειν τυρσηνικῆς
σάλπιγγος αὐδήν.

& in Heraclidis;

—— ἐσήμην' ὄρθρον τυρσηνικῇ
σάλπιγγι.

Sophoclis tamen & Euripidis ſcholiaſtæ tradiderunt neque Græcos neq; Barbaros Troiani belli tempore tuba vſos fuiſſe; quibus Euripides & Seneca, vt videtis, alij etiã poëtę repugnant. vide Comm. Agamemn. ver. 424.

1045 *Fugientq́; litus.* vnus manuſcr. habet *fugietq́;*. ſanè è portu ſoluentibus ac altum petentibus litus recedere; contra ex alto por-

Digitized by Google

ACTVS QVINTVS.

NVNCIVS. ANDROMACHA. HECVBA.

NVN. *O dira fata, ſæua, miſeranda, horrida!*
Quod tam ferum, tam triſte, bis quinis ſcelus
Mars vidit annis? quod prius referens gemam?
Tuóſne potiùs, an tuos luctus, anus?
HEC. *Quoſcunque luctus fleueris, flebis meos,*
Sua quenque tantùm, me omnium clades premit.
Mihi cuncta pereunt quiſquis eſt, Hecubæ eſt miſer.
NV. *Mactata virgo eſt, miſſus è muris puer:*
Sed vterque lethum mente generoſa tulit.
AN. *Expone ſeriem cædis, & duplex nefas*
Proſequere: gaudet animus ærumnas meus
Tractare totas: ede, & enarra omnia.
NVN. *Eſt vna magnâ turris è Troiâ ſuper,*
Aſſueta Priamo; cuius è faſtigio
Summiſq; pinnis, arbiter belli ſedens
Regebat acies: turre in hac blando ſinu
Fouens nepotem, cùm metu verſos graui
Danaos fugaret Hector & ferro & face,
Paterna puero bella monſtrabat ſenex.
Hæc nota quondam turris, & muri decus,
Nunc ſæua cautes, vndique effusâ ducum
Plebiſq; turbâ cingitur. totum coit
Ratibus relictis vulgus. his collis procul
Aciem patenti liberam præbet loco:
His alta rupes; cuius è cacumine
Erecta ſummos turba librauit pedes:
Hunc pinus, illum laurus, hunc fagus gerit,
Et tota populo ſilua ſuſpenſo tremit.
Extrema montis ille prærupti petit,
Semuſta at ille tecta, vel ſaxum imminens
Muri cadentis preſſat: atque aliquis (nefas)
Tumulo ferus ſpectator Hectoreo ſedet.
Per ſpacia latè plena ſublimi gradu
Incedit Ithacus, paruulum dextrâ trahens
Priami nepotem: nec gradu ſegni puer
Ad alta pergit mœnia: vt ſummâ ſtetit
Pro turre; vultus huc & huc acres tulit,
Intrepidus animo: qualis ingentis feræ
Paruus tenerq; fœtus, & nondum potens
Sæuire dente, iam tamen tollit minas,

tui appropinquantibus, idem accedere videtur. Vnde Virgilius libro 3. Aeneid.

Prouehimur portu, terraq; vrbeſq; recedunt.

Lucretius lib. 4. de rerum natura;

Qua vehimur naui fertur, cùm ſtare videtur;
Quæ manet in ſtatione, ea præter creditur ire,
Et fugere ad puppim colles campíque videntur,
Quos agimus præter nauim, veliſq; volamus.

Seneca alibi;

—— terra procul
Quantum recedunt vela fugientes notat.

1060 *Sua quemque tamtum, &c.* num iſtud ſumſit ex Sophocle in OEdipo Tyranno,

—— καὶ νοσοῦντες ὡς ἐγὼ
οὐκ ἔστιν ὑμῶν ὅστις ἐξ ἴσου νοσεῖ.
τὸ μὲν γὰρ ὑμῶν ἄλγος εἰς ἕν' ἔρχεται
μόνον καθ' αὑτόν, κοὐδέν' ἄλλον· ἡ δ' ἐμὴ
ψυχὴ πόλιν τε κἀμὲ καὶ σ' ὁμοῦ στένει.

1068 *Cuius è faſtigio.* de turri Scææ portæ loquitur: è qua Priamus vnà cum ſenioribus vtrumque exercitum contemplatur. Iliad. γ'.

Digitized by Google

Morſuq́, inanes tentat, atque animis tumet:
Sic ille dextrâ prenſus hoſtili puer
Ferox, ſuperbè mouerat vulgum, ac duces,
Ipſumq́, Vlyſſem: non flet è turba omnium,
Qui fletur: ac dum verba fatidici, & preces
Concipit Vlyſſes vatis, & ſæuos ciet
Ad ſacra ſuperos; ſponte deſiluit ſuâ
In media Priami regna.
AN. *Quis Colchus hoc, quis ſedis incertæ Scytha*
Commiſit? aut quæ Caſpium tangens mare
Gens iuris expers auſa? non Buſiridis
Puerilis aras ſanguis aſperſit feri.
Nec parua gregibus membra Diomedes ſuis
Epulanda poſuit. quis tuos artus teget,
Tumuloq́, tradet? NVN. *quos enim præceps locus*
Reliquit artus? oſſa disiecta & graui
Eliſa caſu, ſigna clari corporis,
Et ora, & illas nobiles patris notas
Confudit imam pondus ad terram datum.
Soluta ceruix, ſilicis incuſſu caput
Ruptum, cerebro penitus expreſſo, iacet
Deforme corpus. AN. *hic quoque eſt ſimilis patri.*
NVN. *Præceps vt altis cecidit è muris puer,*
Fleuitq́, Achiuûm turba, quod fecit, nefas.
Idem ille populus aliud ad facinus redit,
Tumulumq́, Achillis; huius extremum latus
Rhætea leni verberant fluctu vada:
Aduerſa cingit campus, & cliuo leui
Erecta medium vallis includens locum
Creſcit theatri more: concurſus frequens
Impleuit omne litus: hi claſſis moras
Hac morte ſolui rentur; hi ſtirpem hoſtium
Gaudent recidi: magna pars vulgi leuis
Odit ſcelus, ſpectatq́,: nec Troes minus
Suum frequentant funus, & pauidi metu
Partem ruentis vltimam Troiæ vident.
Cùm ſubitò, thalami more, præcedunt faces.
It pronuba illi Tyndaris, mæſtum caput
Demiſſa. tali nubat Hermione modo,
Phryges precantur; ſic viro turpis ſuo
Reddatur Helena. terror attonitos mouet
Vtroſq́, populos. ipſa deiectos gerit
Vultus pudore, ſed tamen fulgent genæ,
Magisq́, ſolito ſplendet extremus decor.

1101 *Diſſiluit.* o. v. l. *deſiluit.* melius.

1112 *Nobilis.* o. m. ſ. *nobiles patris notas.*

1115 *Cerebro penitus expreſſo.* ſi quis contenderet hoc loco Senecã parum decori meminiſſe, ex eo quod ſcribit Euripid. in Troad.

ὃν πόλλ' ἐκήπευσ' ἡ τεκοῦσα βόστρυχον,
φιλήμασίν τ' ἔδωκεν. ἔνθεν ἐκγελᾷ,
ὀστέων ῥαγέντων, φόνος, ἵν' αἰσχρὰ μὴ λέγω.

& quia Apollodorus, teſte Athenæo lib. 2. c. 27. tradidit, nullum antiquorum nominaſſe cerebrum: dicerem me Apollodoro non credere, & Senecam id aliorum, atque ipſius etiam Euripidis exemplo feciſſe. ait Euripides, in Cyclope;

τὸν δ' αὖ τένοντος ἁρπάσας ἄκρου ποδὸς,
παίων πρὸς ὀξὺν γ' ὄνυχα πετραίου λίθου,
ἐγκέφαλον ἐξέρρανε.

Sophocles, in Trachiniis;

κόμης δὲ λευκὸν μυελὸν ἐκραίνει μέσου
κρατὸς διασπαρέντος αἵματός θ' ὁμοῦ.

Virgil. 8. Aeneid.

—— atque arma cruenta cerebro
Sternit humi moriens ——

Ouid. 12. Metamorph.

Perq́, cauas nares, aureſq́, oculoſq́, cerebrum
Molle fluit: veluti concretum vimine querno
Lac ſolet, vtúe liquor rari ſub pondere cribri
Manat, & exprimitur per denſa foramina ſuccus.

Silius Italicus lib. 9.

—— concreta cruento
Per nares cerebro ſanies fluit ——

Seneca, in Hercule Furente;

—— cerebro terra diſperſo madet.

Aurel. Prudentius;

O barbarum ſpectaculum,
Illiſa ceruix cautibus
Spargit cerebrum lacteum.

1116 *Similis patri.* quia pater raptatus toto corpore lacer fuit.

1133 *Hermione face.* in o. v. l. ſcriptum inuenio; *Hermione modo.*

Vt

Digitized by Google

Vt eſſe Phœbi dulcius lumen ſolet
Iam iam cadentis, aſtra cùm repetunt vices,
Premiturq́; dubius nocte vicinâ dies.
Stupet omne vulgus, & ferè cuncti magis
Peritura laudant: hos mouet formæ decus,
Hos mollis ætas, hos vagæ rerum vices:
Mouet animus omnes fortis, & letho obuius.
Pyrrhum antecedit: omnium mentes tremunt,
Miſerentur, ac mirantur. vt primum ardui
Sublime montis tetigit, atque altè editus
Iuuenis paterni vertice in buſti ſtetit;
Audax virago non tulit retrò gradum,
Conuerſa ad ictum ſtat truci vultu ferox.
Tam fortis animus omnium mentes ferit:
Nouumq́; monſtrum eſt, Pyrrhus ad cædem piger.
Vt dextrâ ferrum penitus exactâ abdidit,
Subditus receptâ morte prorupit cruor,
Per vulnus ingens. nec tamen moriens adhuc
Deponit animos. cecidit, vt Achilli grauem
Factura terram, prona, & irato impetu.
Vterq́; fleuit cœtus: at timidum Phryges
Miſere gemitum. clarius victor gemit.
Hic ordo ſacri. non ſtetit fuſus cruor,
Humóve ſummâ fluxit: abduxit ſtatim,
Sæuusq́; totum ſanguinem tumulus bibit.
HEC. *Ite, ite Danai, petite iam tuti domos,*
Optata velis maria diffuſis ſecet
Secura claſſis: concidit virgo, ac puer.
Bellum peractum eſt. quò meas lachrymas feram?
Vbi hanc anilis expuam lethi moram?
Gnatam, an nepotem, coniugem, an patriam fleam?
An omnia? an me? ſola mors votum meum,
Infantibus violenta, virginibus venis,
Vbicunque properas, ſæua: me ſolam times,
Vitasq́; gladios inter, ac tela & faces;
Quæſita totâ nocte cupientem fugis.
Non hoſtis, aut ruina, non ignis meos
Abſumſit artus. quàm propè à Priamo ſteti?
NVN. *Repetite celeri maria captiuæ gradu,*
Iam vela puppis laxat, & claſſis mouet.

1150 *Virago.* virilis animi virgo. ſic in Hippolyto Dianam, ſic in Agamemnone Caſſandram appellat. ſic Iuturna apud Virgiliũ 12. Aeneid. Pallas apud Ouidium. 6. Metamorph. & Statium lib. 4. Siluar. & Bellona apud Auſonium in Epigram. 1. de Auguſto, viragines dicuntur. Iulij Firmici locos lib. 6. & 8. Aſtron. vbi *virago* videtur *viroſam* ſignificare, idque nonnulli autumant, potiùs mendoſos ſuſpicor. minimo enim negotio, cùm malè ſcriptum foret, *viroga* pro *viroſa*, potuit *virago* perperam ſcribi.

1153 *Pyrrhus ad cædem piger.* hoc Euripides prior his verbis expreſſit:

ὁ δ' οὐ θέλων τε καὶ θέλων οἴκτῳ κόρης
τέμνει σιδήρῳ πνεύματος διαρροάς.

1157 *Cecidit.* Euripides & Ouidius ſollicitam faciunt, ne quid inter cadendum aſtantium oculis aperiretur, quod natura tectum voluit. Euripides.

—— ἡ δὲ καὶ θνήσκουσ' ὅμως
πολλὴν πρόνοιαν εἶχεν εὐσχήμως πεσεῖν,
κρύπτειν θ' ἃ κρύπτειν ὄμματ' ἀρσένων
χρεών.

Ouidius:

Tunc quoque cura fuit partes velare pudendas
Cùm caderet, caſtíque decus ſeruare pudoris.

De aliis quoque mulieribus id traditum eſt ab aliis; de Lucretia Ouidius 2. Faſt. de Micça Ariſtodemi filia Plutarchus in lib. de claris mulieribus. Olympiade Alexandri matre Iuſtinus libro 14. & Cornelia veſtali Plinius Cæcilius lib. 4. epiſtolar. Vide Magium lib. 2. miſcel. cap. vlt.

1166 *Concidit virgo.* ab aliis Philoſtratus diſſentit, ſcribens Polyxenam, ſtante Troia, Achillis deſiderio egreſſam vrbe ad ipſius tumulum mortem ſibi conſciuiſſe. credo vt à Græcis tantæ crudelitatis notam amoueret.

1168 *Anilis expuam lethi moram.* Prudẽt.

Abſoluas precor, Optime,
Huius nunc animæ moras.

Expuam. ita loquitur Varro περὶ ἐξαγωγῆς: Andromeda vincta & propoſita Ceto, debuit patri ſuo, homini ſtupidiſſimo, in os exſpuere vitam. Seneca Thyeſte;

Ferro peremtus ſpiritum inimicum expuat.

Sed & Merlinus Cocalius, Macaronicorum poëmatum princeps, Baldi lib. 18. id vſurpauit.

L. ANN.

Digitized by Google

ADVERSARIA IN AGAMEMNONEM.

AGAMEMNON. Agamemnones tragœdias ſcripſerunt Ion & Aeſchylus; è quo tamen pauca noſter fuit mutuatus. Nonius citat L. Pomponij, Agamemnonem ſuppoſitum, ſed illa vel comœdia vel ſanè hilarotragœdia fuit. à Latinis Grammaticis nonnullæ tragœdiæ nominantur, quibus venit aliquando mihi in mentem ſuſpicari, huius fabulæ materiam fuiſſe tractatam: ex hoc numero ſunt Attij Aegiſthus, Agamemnonides, Clytæmneſtra; Liuij Andronici Aegiſthus; Næuij Aegiſthus, & ſimiles.

14 *Trigemina.* o. v. l. *tergemina.*

15 *Corpus euinctus.* malè in quibuſdam membranis, *deuinctus*, vel *reuinctus.*

23 *Reputemus.* m. ſ. cod. continēt *repetamus.*

L. ANN. SENECÆ Agamemnon.

TRAGOEDIA IX.

PERSONÆ.

Thyeſtes.	Eurybates.
Clytæmneſtra.	Caſſandra.
Nutrix.	Agamemnon.
Ægiſthus.	Electra.
Chorus.	Strophius.

ACTVS PRIMVS.

THYESTES.

OPACA *linquens Ditis inferni loca,*
Adſum profundo tartari emiſſus ſpecu,
Incertus vtras oderim ſedes magis.
Fugio Thyeſtes inferos, ſuperos fugo.
En horret animus, & pauor membra excutit,
Video paternos, imo fraternos lares:
Hoc eſt vetuſtum Pelopeæ limen domus.
Hinc auſpicari regium capiti decus
Mos eſt Pelaſgis. hoc ſedent alti toro;
Quibus ſuperbâ ſceptra geſtantur manu.
Locus hîc habendæ curiæ, hîc epulis locus.
Libet reuerti. nónne vel triſtes lacus
Incolere ſatius? nónne cuſtodem Stygis
Trigemina nigris colla iactantem iubis?
Vbi ille celeri corpus euinctus rotæ
In ſe refertur: vbi per aduerſum irritus
Redeunte toties luditur ſaxo labor:
Vbi tondet ales auida fœcundum iecur,
Et inter vndas feruidâ exuſtus ſiti
Aquas fugaces ore decepto appetit,
Pœnas daturus cælitum dapibus graues.
Sed ille noſtræ pars quota eſt culpæ ſenex?
Repetamus omnes, quos ob infandas manus
Quæſitor vrna Cnoſſius verſat reos:
Vincam Thyeſtes ſceleribus cunctos meis,

Afra-

Digitized by Google

A fratre vincar liberis plenus tribus
In me ſepultis. viſcera exedi mea.
Nec hactenus fortuna maculauit patrem:
Sed maius aliud auſa commiſſo ſcelus;
Natæ nefandos petere concubitus iubet.
Non pauidus hauſi dicta, ſed cœpi nefas.
Ergo vt per omnes liberos irem parens
Coacta fatis nata fert vterum grauem,
Me patre dignum. verſa natura eſt retro:
Auo parentem, (prò nefas) patri virum,
Natis nepotes miſcui, nocti diem.
Sed ſera tandem reſpicit feſſos malis
Poſt facta demum ſortis inceſtæ fides.
Rex ille regum, ductor Agamemnon ducum,
Cuius ſecutæ mille vexillum rates,
Iliaca velis maria texerunt ſuis;
Poſt bina Phœbi luſtra, deuicto Ilio,
Adeſt, daturus coniugi iugulum ſuæ.
Iam iam natabit ſanguine alterno domus.
Enſes, ſecures, tela, diuiſum graui
Ictu bipennis regium video caput.
Iam ſcelera propè ſunt, iam dolus, cædes, cruor.
Parantur epulæ. cauſa natalis tui
Ægyſthe vênit. quid pudor vultus grauat?
Quid dextra dubio trepida conſilio labat?
Quid ipſe temet conſulis, torques, rogas;
An deceat hoc te? reſpice ad matrem: decet.
Sed cur repentè noctis æſtiuæ vices
Hyberna longâ ſpacia producunt morâ?
Aut quid cadentes detinet ſtellas polo?
Phœbum moramur. redde iam mundo diem.

CHORVS.

Anapæſtici.

O Regnorum magnis fallax
Fortuna bonis, in præcipiti
" *Dubioq́; nimis excelſa locas.*
" *Nunquam placidam ſceptra quietem,*
" *Certúmve ſui tenuere diem.*
" *Alia ex aliâ cura fatigat,*
" *Vexatq́; animos noua tempeſtas.*
Non ſic Lybicis Syrtibus æquor
Furit alternos voluere fluctus,

30 *Natæ.* Pelopeiæ.

41 *Velis maria texerunt.* ingens hyperbole. ſic infrà actu 3.
Splendetq́; claſſe pelagus & pariter latet.
& Octauiæ actu 1.
Ignota tantis claſſibus texit freta.

55 *Noctis æſtiuæ vices Hyberna longa ſpacia producunt mora:* æſtiuæ noctes hybernis natura breuiores ſunt. Ouidius volens rem impoſſibilem ſignificare, ait lib. 2. de Ponto;
Longa dies citior brumali tempore; noxq́;
Tardior hyberna ſolſtitialis erit.
inter horas quoque æſtiuas & hybernas magnum diſcrimen eſt longitudinis; qua de re vide Pierium Valerianum in compendio ſphæræ cap. 17. Cælium Chalcagninum, & Ioan. Brechæum ad l. 2. §. cuiuſque diei, D. de verb. ſignific.

64 *Libycis Syrtibus.* Lucanus:
Reppulit à Lybicis immenſum Syrtibus æquor.

Digitized by Google

Non Euxini turget ab imis
Commota vadis vnda, niuali
Vicina polo; vbi cæruleis
Immunis aquis, lucida verſat
Plauſtra Bootes;
Vt præcipites regum caſus
Fortuna rotat. metui cupiunt,
Metuiq́; timent: non nox illis
Alma receſſus præbet tutos,
Non curarum ſomnus domitor
Pectora ſoluit.
Quas non arces ſcelus alternum
Dedit in præceps? impia quas non
Arma fatigant? iura, pudorq́;,
Et coniugij ſacrata fides,
Fugiunt aulas. ſequitur triſtis
Sanguinolentâ Bellona manu,
Quæq́; ſuperbos vrit Erinnys,
Tumidas ſemper comitata domos:
Quas in planum qualibet hora
Tulit ex alto. licet arma vacent,
Ceſſentq́; doli, ſidunt ipſo
Pondere magna, ceditq́; oneri
Fortuna ſuo.
Vela ſecundis inflata notis,
Ventos nimium timuere ſuos.
Nubibus ipſis inſerta caput
Turris pluuio vapulat auſtro,
Denſasq́; nemus ſpargens vmbras
Annoſa videt robora frangi.
Feriunt celſos fulmina colles.
Corpora morbis maiora patent.
Et cùm in paſtus armenta vagos
Vilia currant; placet in vulnus
Maxima ceruix. quicquid in altum
Fortuna tulit, ruitura leuat.
Modicis rebus longius æuum eſt.
Felix, mediæ quiſquis turbæ
Parte quietus, aurâ ſtringit
Litora tutâ, timidusq́; mari
Credere cymbam, remo terras
Propiore legit.

75 ***Non curarum ſomnus domitor Pectora ſoluit.*** elegãter pectus vel animus curis ſolui dicitur. inde ſolutus, liber & vacuus. Lucret.

—— animi curas è pectore ſoluat.

Euripides: σὺ νῦν χάριν μοὶ τὸν φόβον λῦσαι δός. Varro περὶ γλυσεθλίων.

Non fit theſaurus, non auro pectu' ſolutũ,
Non animis demunt curas aut relligiones,
Perſarum montes, non atria diuiti' Craſſi.

verũ, vt hoc loco noſter ait, hoc ſomnus præſtat. vnde Themiſtius: ὅτι τῶν περὶ ἡμᾶς παθῶν ὁ ὕπνος ἥδιστόν ἐστι. πρῶτα μὲν γὰρ αἴσθησιν ἀλγηδόνας πᾶσι σβέννυσι διὰ τὴν ἡδονήν, πολλῷ τῆς οἰκείας κεραννυμένης· ἔπειτα τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν κρατεῖ, κἂν ὦσι σφοδρόταται. Horum effectuum cauſam pete à Plutarcho li. 5. de placit philoſophor. cap. 24. & Ariſtot. lib. de ſomn. & vigilia.

96 *Feriunt celſos fulmina colles,* &c. Lucret.

Inuidia quoniam, ſeu fulmine, ſumma vaporant
Plerumque & quæ ſunt aliis magis edita cunque,

Horatius, quem Seneca imitatur;

Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus, & celſæ grauiore caſu
Decidunt turres feriúntque ſummos
Fulmina montes.

P. Syrus;

Excelſis multo facilius caſus nocet.

Herodotus, in Polymnia; ὁρᾷς ὡς τὰ ὑπερέχοντα ζῶα κεραυνοῖ ὁ θεός, οὐδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι, τὰ δὲ σμικρὰ οὐδέ μιν κνίζει. ὁρᾷς δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα αἰεὶ καὶ δένδρεα, τὰ τοιαῦτα ἐπισκήπτει βέλεα: φιλέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κολούειν &c. In hanc ſent. multa vlt. chorus Hippolyti.

102 *Modicis rebus longius æuum eſt.* huius chori ſententia fortè deſumta eſt ex quodam fragmento Apollodori.

τὰ μεγάλα δῶρα, τῆς τύχης ἔχει φόβον·
καὶ τὸ πάνυ λαμπρὸν οὐκ ἀκίνδυνον κυρεῖ·
οὐδ' ἀσφαλὲς πᾶν ὕψος ἐν θνητῷ γένει,
ὃ περιέτρεψεν ἢ χρόνος τις, ἢ φθόνος,
ἐπὰν ἐπ' ἄκρον τοῦ καλῶς πράττειν δράμῃ.
ἡ δὲ μεσότης ἐν πᾶσιν ἀσφαλεστέρα.
τοῦ μήτε λίαν ἐν ταπεινῷ τῆς ψυχῆς
μέρει φέρεσθαι, μήτ' ἐν ὑψηλῷ πάλιν.
κἂν γὰρ πέσῃ τις ἐξ ἐλάττονος μέτρου,
οὐ περικάλυπτον ἔσχε τὴν δυσπραξίαν.
ὄγκου δὲ μεγάλου πτῶμα γίνεται μέγα·
πρὸς γὰρ τὸ λαμπρὸν ὁ φθόνος βιάζεται,
σφάλλει δ' ἐκείνους, οὓς ἂν ὑψώσῃ τύχη.

ACTVS

Digitized by Google

ACTVS SECVNDVS.

CLYTAEMNESTRA. NVTRIX.

CLY. *Quid ſegnis anime tuta conſilia expetis?*
Quid fluctuaris? cluſa iam melior via eſt.
Licuit pudicos coniugis quondam toros,
Et ſceptra caſtâ vidua tutari fide.
Periere mores, ius, decus, pietas, fides;
Et qui redire, cùm perit, neſcit pudor. “
Da frena, & omnem prona nequitiam incita.
Per ſcelera ſemper ſceleribus tutum eſt iter. “
Tecum ipſa nunc euolue femineos dolos.
Quod vlla coniux perfida, atque impos ſui,
Amore cæco; quod nouercales manus
Auſæ; quod ardens impiâ virgo face,
Phaſiaca fugiens regna Theſſalicâ trabe;
Ferrum, venena: vel Mycenæa domo,
Coniuncta ſocio, profuge furtiua rate.
Quid timida loqueris furta, & exſiliũ, & fugas?
Soror iſta fecit: te decet maius nefas.
NVT. *Regina Danaûm, & inclytum Ledæ genus,*
Quid tacita verſas? quídve conſilij impotens
Tumido feroces impetus animo geris?
Licet ipſa ſileas, totus in vultu eſt dolor.
Proin quicquid eſt, da tempus ac ſpacium tibi.
Quod ratio nequiit, ſæpe ſanauit mora. “
CLY. *Maiora cruciant, quàm vt moras poßim pati.*
Flammæ medullas & cor exurunt meum,
Miſtus dolori ſubdidit ſtimulos timor:
Inuidia pulſat pectus: hinc animum iugo
Premit Cupido turpis, & vinci vetat.
Et inter iſtas mentis obſeſſæ faces;
Feſſus quidem, & deiectus, & peſſundatus
Pudor rebellat. fluctibus variis agor:
Vt, cùm hinc profundum ventus, hinc æſtus rapit,
Incerta dubitat vnda, cui cedat malo.
Proinde omiſi regimen è manibus meis:
Quocunque me ira, quò dolor, quò ſpes feret,
Huc ire pergam. fluctibus dedi ratem.
Vbi animus errat, optimum eſt caſum ſequi “
NV. *Cæca eſt temeritas, quæ petit caſum ducem.* “
CLY. *Cui vltima eſt fortuna, quid dubium timet?*
NV. *Tuta eſt, latetq; culpa, ſi pateris, tua.*
CLY. *Perlucet omne regiæ vitium domus.*

120 *Theſſalica trabe.* ſic Horatius ode 1. Cypriam trabem dixit.

137 *Deiectus.* in v. l. eſt deuictus.

143 *Dedi ratem.* membranæ continent *dedam ratem.*

146 *Cui vltima eſt fortuna.* cuius ita ſe res habent, illi vt peſſima fortuna, hoc eſt, grauiſſimæ miſeriæ ſint ſubeundæ; ſic vltimum ſumitur. Cicero lib. 3. de finibus bonorum & malorum; eorum dico qui ſummum bonum, quod vltimum appellant, in animo reponerent. Seneca;

—— vltimum eſt nuptæ malum
Palam mariti poſſidens pellex domum.

148 *Perlucet omne regiæ vitium domus.* id ipſum ſenſit Cl. Claudianus, poëta prudentiſſimus;

—— te totius medio telluris in orbe
Viuere cognoſcas; cunctis tua gentibus eſſe
Facta palam; nec poſſe dari regalibus vnquam
Secretum vitiis. nam lux altiſſima fati
Occultum nihil eſſe ſinit, latebraſq; per omnes
Intrat & obſtruſos explorat fama receſſus.

Digitized by Google

NV. *Piget prioris, & nouum crimen ſtruis?*
CLY. *Res eſt profectò ſtulta, nequitiæ modus.*
NV. *Quod meruit, auget, qui ſcelus ſceleri obruit.*
CLY. *Et ferrum & ignis ſæpe medicinæ loco eſt.*
NV. *Extrema primo nemo tentauit loco.* “
CLY. *Capienda rebus in malis præceps via eſt.* “
NV. *At te reflectat coniugis nomen ſacrum.*
CLY. *Decem per annos vidua reſpiciam virum?*
NV. *Meminiſſe debes ſobolis ex illo tuæ.*
CLY. *Equidem & iugales filiæ memini faces,*
Et generum Achillem: præſtitit matri fidem.
NV. *Redemit illa claſsis immotæ moras,*
Et maria pigro fixa languore impulit.
CLY. *Pudet, pigetq́; Tyndaris cæligenus,*
Luſtrale claſsi Doricæ peperit caput.
Reuoluit animus virginis thalamos meæ,
Quos ille dignos Pelopeâ fecit domo:
Cùm ſtetit ad aras ore ſacrilego pater
Quaſi nuptiales. horruit Calchas ſuæ
Reſponſa vocis, & recedentes focos.
O ſcelera ſemper ſceleribus vincens domus!
Cruore ventos emimus, bellum nece.
NV. *Sed vela pariter mille fecerunt rates.*
CLY. *Non eſt ſoluta proſpero claſsis Deo.*
Eiecit Aulis impias portu rates.
Sic auſpicatus bella, non melius gerit.
Amore captæ captus, immotus prece
Smynthea tenuit ſpolia Phœbei ducis,
Ardore ſacræ Virginis iam tum furens.
Non illum Achilles flexit indomitus minis,
Non ille ſolus fata qui mundi videt,
In nos fidelis augur, in captas leuis:
Non populus æger, & relucentes rogi,
Inter ruentis Græciæ ſtragem vltimam
Sine hoſte victus marcet, ac Veneri vacat,
Reparatq́; amores: néve deſertus foret
A pellice vnquam barbarâ cælebs torus,
Ablatam Achilli diligit Briſeida:
Nec rapere puduit è ſinu vulſam viri.
En Paridis hoſtem. nunc nouum vulnus gerens
Amore Phrygiæ vatis incenſus furit:
Et poſt trophæa Troica, ac verſum Ilium,
Captæ maritus remeat, & Priami gener.
Accingere anime, bella non leuia apparas:

Scelus

151 ***Scelus ſcelere obruit.*** in antiq. lib. legitur *ſcelus ſcelere obſtruit.*

156 ***Vidua.*** de hac voce ſuprà in Hippolyth. & in Troadib. plura diximus.

158 ***Filiæ.*** Iphigeniæ. Euripides in Iphigenia priore.

170 ***Cruore ventos emimus.*** Virg. Aen. 2.
Sanguine placaſtis ventos & virgine cæſa.

176 ***Phœbei ducis.*** Chryſæ Apollinis ſacerdotis. Iliad. ά.

177 ***Iam tum.*** vt nunc rurſus Caſſandræ.

178 ***Indomitus.*** talem nobis Achillem Homerus vbique, & Horat. in epiſt. ad Piſones de arte poëtica depingunt. poſſet etiam legi *indomitum*, vt ad Agamemnonem referas.

179 ***Solus fata qui mundi videt.*** Calchas, Homerus Iliad. ά:
Κάλχας Θεστορίδης οἰωνοπόλων ὄχ' ἄριστος,
ὃς ᾔδη τά τ' ἐόντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα.

180 ***In nos fidelis augur.*** quia ſtatim illi Agamemnon credidit, vt Iphigeniam Dianæ ſacrificandam dixit.

In captas leuis. quia cùm Chryſeida reddi debere fateretur, mox Agamemnon illius fidem his verbis eleuauit;
μάντι κακῶν &c. Iliad. ά.

181 ***Relucentes rogi.*** de hac peſte eodem loco ait Homerus;
—— αἰεὶ δὲ πυραὶ νεκύων καίοντο θαμειαί.

182 ***Græciæ.*** huius Troianæ expeditionis poëtæ ſemper ita meminerunt, veluti ſi illi tota Græcia interfuiſſet. Sed refragatur Artemidorus inquiens: μόνοι οἱ Θηβαῖοι τῶν Βοιωτῶν οὐκ ἐστράτευσαν εἰς Ἴλιον. verum fortè voluit Homerus eos etiam ad Ilium pugnaſſe: ſiquidem in nauium catalogo, hos inter Bœotios enumerat, Iliad. β'.
οἵ θ' ὑπὸ Θήβας εἶχον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον.

188 ***Hem Paridis hoſtem.*** mihi verò, quia dicendum eſt, cum o v. l. & excuſis ferè omnibus placet legi *En Paridis hoſtē*, εἰρωνικῶς.

193 ***Scelus occupandum eſt.*** antequam Agamemnon me interficiat, tollendus ipſe è medio. ea eſt vis verbi, occupo. ſic ſumitur Thyeſtes actu 2. & Hercule OEtæo actu 2. Sic accipi docet Nonius Marcellus, apud quem, veſtigia membranarum ſecutus, Pacuuij teſtimonium ex Duloreſte ſic lego; Vlyſſes eſt, quem, ſi occupas, letho dabis.

Digitized by Google

Scelus occupãdum eſt. pigra quem exſpectas diem?
Pelopea Phrygiæ ſceptra dum teneant nurus?
Ante morantur virgines viduæ domi,
Patriq́; Oreſtes ſimilis? horum te mala
Ventura moueant, turbo quis rerum imminet.
Quid miſera ceſſas? en adeſt natis tuis
Furens nouerca. per tuum, ſi aliud nequit,
Latus exigatur enſis, & perimat duos.
Miſce cruorem. perde pereundo virum.
Mors miſera non eſt, commori quicum velis.
NV. *Regina frena temet, & ſiſte impetus,*
Et, quanta tentas, cogita: victor venit
Aſiæ ferocis, vltor Europæ, trahens
Captiua pergama, & diu victos Phrygas.
Hunc fraude nunc conaris inſana aggredi;
Quem non Achilles enſe violauit fero,
Quamuis procacem toruus armaſſet manum;
Non melior Aiax morte decretâ furens,
Non ſola Danais Hector, & bello mora;
Non tela Paridis certa; non Memnon niger;
Non Xanthus armis corpora immiſtis gerens;
Fluctusq́; Simois cæde purpureos agens;
Non niuea proles Cycnus æquorei dei;
Non bellicoſo Threſſa cum Rhœſo phalanx;
Non picta pharetras, & ſecurigerâ manu
Peltata Amazon. hunc domi reducem paras
Mactare, & aras cæde maculare impiâ?
Vltrix inultum Græcia hoc facinus feret?
Equos & arma, claſſibusq́; horrens fretum
Propone, & alto ſanguine exundans ſolum,
Et tota captæ fata Dardaniæ domus
Regeſta Danais. comprime affectus truces,
Mentemq́; tibimet ipſa pacifica tuam.

ÆGI-

195 *Virgines viduæ.* loquitur Clytæmneſtra de ſuis & Agamemnonis filiabus. ideo ridiculus eſt Ferandus Adduenſis lib. 1. explicationum c. vlt. exiſtimans hic viduas dici virgines, quę matre carẽt. viuebat enim Clytæmneſtra, ac ipſamet loquitur.

201 *Perde pereundo.* talis traductio eſt illa Catulli;

Dux bonæ virginis boni Cõiugator amoris.

apud Senecam huiuſmodi traductiones vigintiquinque poſſem oſtendere, apud Aeſchylum quoque complures inuenio.

" 202 *Commori qui cum velis.* quid ſi legas? *commori quo cum velis.* ſic loquitur auctor Epitomarum Liuianarum lib. 2. quas nos quoque fuimus conati reſtituere. (exſtant in Plantiniana editione. nam qui iteratò Solinum edidit, ea omnia me incõſulto reliquit, largus alieni laboris, nec bono exemplo) in acie cum Arunte filiò Superbi commortuus eſt. videntur pro, *quo cum,* qui hanc phraſim non intelligebant, *qui cum,* repoſuiſſe.

208 *Quem non Achilles.* Homerus Iliad. ά. narrat Achillem gladium ſtrinxiſſe, vt Agamemnonẽ occideret, ſed Palladis interuentu ſe abſtinuiſſe: quo monemur iram ratione temperare.

209 *Procacem.* cædis appetentem. nam *procax* eſt petax, teſte Donato, in Terentij Hecyram actu 2. *procari* enim nihil aliud ſignificat, quàm impudenter petere, auctore Nonio Marcello. inde *procacitas,* immodicè petendi vitium, ſeu immenſa lucrandi cupiditas; quam, *procaciam,* vocant Imperatores in l. ſi traditio, C. de action. empt. vbi factũ erat venditoris procacia, ne res tradi poſſet. *procacia,* hoc eſt immodica lucri appetentia, quia videlicet venditor non contentus vni vendidiſſe, maioris lucri cauſa, ſecundo vendidit, & tradidit. quæ fortaſſis vera eſt l. illius interpretatio: quod ſi verum ſit, vtique hac lege non confirmaretur Ioannis, Bulgari, Azonis, Zazij, Alciati, & aliorum ſentẽtia, putantium venditorẽ non teneri præciſè ad rei traditionẽ, ſed pręſtationẽ eius quod intereſt liberari.

210 *Melior Aiax.* melior, non Achillis, ſed Aiacis Oilei reſpectu. quod confirmat Homerus;

Λοκρῶν δ' ἡγεμόνευεν Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας
μείων οὔ τι τόσος γε ὅσος Τελαμώνιος Αἴας,
ἀλλὰ πολὺ μείων ——

Morte decreta. hoc eſt, vt ait Horatius de Cleopatra, deliberata morte.

Furens vide Sophoclem ἐν τῷ μαστιγοφόρῳ, & Ouidium 13. Metamorph.

212 *Memnon niger.* Virgilius;

—— *nigri Memnonis arma.*

213 *Xanthus.* Homerus Iliad. φ'

215 *Niuea proles Cygnus.* m. ſ. *vnica.* quod non placet. *niuea,* dicit propter candidam cæſariem.

Æquorei Dei. Neptuni. additum ad differentiam alterius Cycni, Martis filij, ab Hercule ſuperati, de quo Heſiodus in fragmento Oearum, de Herculis ſcuto.

216 *Threſſa cum Rhœſo.* vide Rhœſum tragœdiam incerti auctoris, quæ vulgò perperam Euripidi aſcribitur, & nos vulgus ſecuti ſic eam ſæpe citauimus, & Homerum Iliad. κ'.

218 *Peltata Amazon.* Pentheſilæa. conſule Q. Smyrnæum, quem non vulgus tantum, ſed & doctiores nonnulli Q. Calabrum appellant. non benè.

Digitized by Google

ÆGISTHVS. CLYTÆM-NESTRA.

AE. *Quod tempus animo ſemper ac mente horrui,*
Adeſt profectò rebus extremum meis.
Quid terga vertis anime? quid primo impetu
Deponis arma? crede perniciem tibi,
Et dira ſæuos fata moliri deos:
Oppone meritis vile ſupplicis caput,
Ferrumq́; & ignes pectore aduerſo excipe.
CLY. *Ægisthe non eſt pœna ſic nato mori.*
AEG. *Tu nos pericli ſocia, tu Ledâ ſata*
Comitare tantum. ſanguinem reddet tibi
Ignauus iſte ductor, ac fortis pater.
Sed quid trementes circuit pallor genas,
Iacensq́; vultus languido obtutus ſtupet?
CLY. *Amor iugalis vincit, ac flectit retrò.*
Remeemus illuc, vndè non decuit prius
Abire: ſed nunc caſta repetatur fides.
Nam ſera nunquam eſt, ad bonos mores via. "
Quem pænitet peccaſſe, pene eſt innocens. "
AEG. *Quò raperis amens, credis aut ſperas tibi*
Agamemnonis fidele coniugium? vt nihil
Subeſſet animo, quod graues faceret metus:
Tamen ſuperba & impotens flatu nimis
Fortuna magno, ſpiritus tumidos daret.
Grauis ille ſociis ſtante adhuc Troiâ fuit:
Quid rere ad animum ſuapte natura trucem,
Troiam addidiſſe? rex Mycenarum fuit,
Veniet tyrannus. proſpera animos efferunt. "
Effuſa circa pellicum quanto venit
Turba apparatu? ſola ſed longè eminet,
Tenetq́; regem famula veridici dei.
Feréſne thalami victa conſortem tui?
At illa nolet, vltimum eſt nuptæ malum,
Palàm mariti poſsidens pellex domum.
Nec regna ſocium ferre, nec tedæ ſciunt. "
CLY. *Ægisthe, quid me rurſus in præceps rapis,*
Iramq́; flammis iam reſidentem excitas?
Permiſit aliquid victor in captas ſibi:
Non coniugem hoc reſpicere, non dominam decet.
Lex alia ſolio eſt, alia priuato toro.
Quid quòd ſeueras ferre me leges viro
Non patitur animus, turpis admiſſi memor?

Det

234 *Ledâ ſata.* plerique v. l. *Leda nata.* quidam, *Leda nata* habent. non probo.

236 *Ignauus iſte ductor.* omnes ſchedæ cõtinent; *ignauus iſte victor.* quod fortaſſis deterius non eſt.

At fortis pater. qui filiæ necem fortiter tulit; vel qui ſtrennuam liberis procreandis operam det cum concubinis.

" 241 *Remeemus.* ſic Cicero ad Atticum. Eò, " vnde diſcedere non oportuit, aliquando re" uertamur.

249 *Grauis ille ſociis.* hoc illi exprobrat Achilles Iliad. *ά.*

252 *Proſpera animos efferunt.* ſtultorũ ſci" licet. Varro περὶ τύχης. ſapiens & bonum ferre " poteſt modicè, & malum fortiter ac leuiter.

255 *Tenetq́; regem:* regi imperat. Horatius;
O quæ beatam Diua tenes Cyprum.

259 *Nec regna ſocium ferre.* dixit hoc etiam Lucanus, ſed verſus nunc non occurrunt alibi etiam Seneca inquit; Non capit regnum duos. & Matthæi 12. Omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur. Cyprianus de idolorũ vanitate, relatus à Simanca lib. 2. de repub. c. 3. " Quando vmquam regni ſocietas aut cum fi" de cœpit, aut ſine cruore deſiit?

260 *In præceps.* ſic Virgilius;
Atque illum in præceps prono rapit alueus amne.

262 *Permiſit aliquid victor in captam ſibi, Nec coniugem hoc reſpicere, nec dominam decet.* in o. v. l. conſtanter legitur; *P. a. v. in captas ſibi, Non c. h. r. non d. decet.* Dominam, hoc eſt, reginam. aliâs domina ſignificat matremfamilias. Catullus;
—— domum dominam voca.
quo verò ſenſu matresfamiliæ dominæ vocatæ fuerint, docuit Guilhelmus Fornerius lib. 1. ſelection. cap. 11. Si Seneca dominam pro matrefamilias poſuit, vt potuit poſuiſſe; aptiſſimè hæc duo dominam & coniugem coniunxit. ſicut Menander;
ἡ γ' εὐγνώμων εἶχέ με γυνὴ δέσποινα.
ibi enim γυνὴ pro vxore ponitur. Heſychius: δέσποινας, γυναῖκας Θεσσαλοί. Epictetus, in Enchir. αἱ γυναῖκες εὐθὺς ἀπὸ τεσσαρεσκαίδεκα ἐτῶν ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν κύριαι καλοῦνται. neque enim aliæ mulieres, quàm vxores, nec ab aliis quàm à maritis ſic appellabantur. vt Simplicius ad illum Epicteti locum innuit. Sic apud Scæuolam in l. 41. D. de leg. 3. maritus ait; Peto à te domina vxor.

Det ille veniam facilè, cui venia eſt opus.
AEG. *Ita eſt. paciſci mutuam veniam licet.*
Ignota tibi ſunt iura regnorum, haud noua:
Nobis maligni iudices, æqui ſibi,
Id eſſe regni maximum pignus putant:
Si quicquid aliis non licet, ſolis licet.
CLY. *Ignouit Helenæ, iuncta Menelao redit,*
Quæ Europam & Aſiam paribus afflixit malis.
AEG. *Sed nulla Atridem Venere furtiuâ abſtulit,*
Nec cepit animum coniugi obſtrictum ſuæ.
Iam crimen ille quærit, & cauſas parat.
Nil eſſe crede turpe commiſſum tibi.
Quid honeſta prodeſt vita, flagitio carens:
Vbi dominus odit? fit nocens, non quæritur.
Spartámne repetes ſpreta, & à tanto viro,
Patriasq; ſedes profuga? non dant exitum
Repudia regum: ſpe metum falſa leuas.
CLY. *Delicta nouit nemo, niſi fidus, mea.*
AEG. *Non intrat vnquam regium limen fides.*
CLY. *Opibus merebor, vt fidem precio obligem.*
AEG. *Precio parata, vincitur precio fides.*
CLY. *Surgit reſiduus priſtinæ mentis pudor,*
Quid obſtrepis? quid voce blandiloquâ, mala
Conſilia dictas? ſcilicet nubet tibi
Regum relicto rege, generoſa exuli?
AEG. *Et cur Atrida videor inferior tibi,*
Natus Thyeſte? CLY. *ſi parum eſt, adde & nepos.*
AEG. *Auctore Phœbo gignor, haud generis pudet.*
CLY. *Phœbum nefandæ ſtirpis auctorem vocas;*
Quem nocte ſubitâ frena reuocantem ſua
Cælo expuliſtis? quid deos probro aduocas,
Surripere doctus fraude genitales toros,
Quem Venere tantum ſcimus illicitâ virum?
Secede properè, dedecus claræ domus,
Aſporta ab oculis: hæc vacat regi ac viro.
AEG. *Exilia mihi ſunt haud noua, aſſueui malis.*
Si tu imperas regina, non tantum domo
Argíſve cedo: nil moror iuſſu tuo
Aperire ferro pectus ærumnis graue.
CLY. *Siquidem hoc cruenta Tyndaris fieri ſinam?*
Quæ inuita peccat, debet & culpæ fidem.
Secede mecum potius, vt rerum ſtatum
Dubium ac minacem iuncta conſilia explicent.

267 *Det ille veniam facilè, cui venia eſt opus.* ideo Vlpianus lib. 2. de adulteriis in l. ſi vxor, §. iudex, D. ad leg. Iul. de adulteriis, ſcripſit; Iudex adulterij ante oculos habere debet & inquirere, an maritus pudicè viuens, mulieri quoque bonos mores colendi auctor fuerit. periniquum enim videtur eſſe, vt pudicitiam vir ab vxore exigat, quam ipſe non exhibuit. è quo Vlpiani reſponſo eſt deſumtum illud Lactantij lib. 6. Exemplo continentiæ docenda eſt vxor, vt caſtè ſe gerat. iniquum eſt enim vt id exigas, quod ipſe præſtare non poſſis.

275 *Atridem* Menelaum.

277 *Ille.* Agamemnon.

280 *Dominus*, rex & maritus. Marcus Brutus, in lib. de officio, Itaque, inquit, patresfamiliæ, domini ſumus. Virgilius;

—— *connubia noſtra*
Reppulit & dominum Ænean in regna recepit.

Fit nocens, non quæritur. non inquiritur num deliquerit; ſed quaſi deliquiſſet indicta cauſa damnatur.

289 *Blandiloqua.* χρηστολόγη, quam Cicero blandiloquentiam, Græci χρηστολογίαν, & blandiloquos χρηστολόγους vocant. ſic vocatus fuit Pertinax Imp. teſtibus Capitolino & Aurelio Victore.

294 *Auctore Phœbo.* Thyeſtæ redditũ erat oraculum, quem ex Pelopeia filia ſua gigneret, illum ab Atreo pœnas exacturum. ideo filiam ſuam cõpreſſit, eaque illi Aegiſthum peperit. vide Higynum, in fabulis.

301 *Hæc vacat regia viro.* v. l. diſſentiunt, quidam ſic habẽt. alij; *hæc vacat regi ac viro.* nonnulli; *regia hæc vacat viro.* quomodo olim ab Aſcenſio excuſum fuit.

Digitized by Google

CHORVS.

Anapæſtici.

Canite ô pubes inclita Phœbum,
Tibi feſta caput turba coronat:
Tibi virgineas laurum quatiens
De more comas innuba fundit
Stirps Inachia. tu quoque noſtros
Thebana manus comitare choros,
Quæq; Eraſini gelidos fontes,
Quæq; Eurotam, quæq; virenti
Tacitum ripâ bibis Iſmenon;
Quam fatorum præſcia Manto
Sata Tireſiâ, Latonigenas
Monuit, ſacris celebrare deos.
Arcus victor pace relatâ
Phœbe relaxa, humeroq; graues
Leuibus telis pone pharetras,
Reſonetq; manu pulſa citatâ
Vocale chelys: nil acre velim,
Magnumq; modis intonet altis:
Sed quale ſoles leuiore lyrâ
Flectere carmen ſimplex, luſus
Cùm docta tuos Muſa recenſet.
Licet & chorda grauiore ſones,
Quale ſonabas; cùm Titanas
Fulmine miſſo fregere Dei.
Vel cùm montes montibus altis
Superimpoſiti, ſtruxere gradus
Trucibus monſtris: ſtetit impoſitâ
Pelion Oſſâ, pinifer ambos
Preſſit Olympus. Ades ô magni
Soror & coniux conſors ſceptri,
Regia Iuno: tua te colimus
Turba Mycenæ: tu ſollicitum
Supplexq; tui numinis Argos
Sola tueris: tu bella manu
Pacemq; regis: tu nunc lauros
Agamemnonias accipe victrix:
Tibi multiforâ tibia buxo
Solenne canit: tibi fila mouent
Docta puellæ carmine molli:
Tibi votiuam matres Graiæ
Lampada iactant: ad tua coniux

311 *Coronat.* videlicet ex lauro. nam fuit hoc in Apollinis ſacris ſollemne. Apollonius;

ξανθὰ δ᾽ ἐρεψάμενοι δάφνῃ καθύπερθε μέτωπα.

313 *Innuba* ἄγαμος. Ouidius;

—— contenta munere Phœbi
Innuba permaneo ——

Marcus Varro, in Baiis: Quod non ſolùm innubæ fiunt cõmunes, ſed etiam veteres puellaſcunt, & multi pueri puellaſcunt.

319 *Fatorum præſcia Manto.* omnino ſumſit hæc ab Ouid. lib. 6. Metam.

Nam ſata Tyreſia venturi præſcia Mãto,
Per medias fuerat diuino concita motu
Vaticinata vias: Iſmenides ite frequentes
Et date Latonæ Latonigenisq; duobus
Cũ prece tura pia, lauroq; innectite crinem.
Ore meo Latona iubet.

322 *Arcus victor.* ad illud Horatij reſpicit;

—— neque ſemper arcum
Tendit Apollo.

337 *Pelion Oſſa.* Antipater Sidonius;

—— σὺν Ὄσσῃ Πήλιον ἀνθέμενος.

Homerus Odyſſ. λ'.

Ὄσσαν ἐπ᾽ οὐλύμπῳ μέμασαν θέμεν, αὐτὰρ ἐπ᾽ Ὄσσῃ
Πήλιον εἰνοσίφυλλον, ἵν᾽ οὐρανὸς ἀμβατὸς εἴη.

Virgilius, Georg. 1.

Ter ſunt conati imponere Pelio Oſſam
Scilicet atque Oſſæ frondoſum inuoluere Olympum.

Ouidius Metamorph. 1.

Tum pater omnipotens miſſo perfregit Olympum
Fulmine, & excuſſit ſubiectũ Pelion Oſſæ.

338 *Soror & coniux.* Virgilius;

Aſt ego quæ diuûm incedo regina, Iouisq;
Et ſoror & coniux ——

340 *Tua te colimus Turba Mycenæ.* ex Homero Iliad. δ'. vbi Iuno loquitur;

ἤτοι ἐμοὶ τρεῖς μὲν πολὺ φίλταταί εἰσι πόληες,
Ἄργος τε, Σπάρτη τε, καὶ εὐρυάγυια Μυκήνη.

342 *Argos Sola tueris.* ideo Pindarus in Nemeis, Argos vocat Ἥρας δῶμα, iccirco Euripides in Iphig. Aulidenſi, ait de Iunone; μὰ τὴν ἄνασσαν θεὰν Ἀργείαν &c. & in Heracl.

—— θεοῖσι δ᾽ οὐ κακίοσι
χρώμεσθα συμμάχοισιν Ἀργείων ἄναξ.
τῶν μὲν γὰρ Ἥρα προστατεῖ Διὸς δάμαρ,
ἡμῶν δ᾽ Ἀθηνᾶ ——

ideo ſcripſit Horatius;

Plurimus in Iunonis honorem
Aptum dicit equis Argos ditesq; Mycenas.

346 *Multifora tibia Buxo.* Ouidius;

Longaq; multifori delectat tibia buxi.

multifora tibia, quæ multa habet foramina. Apuleius, in Floridis, multiforatiles tibias

Can-

Candida tauri delubra cadit,
Neſcia aratri, nullo collum
Signata iugo. Tuq; ô magni
Nata Tonantis, inclita Pallas;
Quæ Dardanias ſæpe petiſti
Cuſpide turres: te permiſto
Matrona minor maiorq; choro
Colit, & reſerat veniente deâ
Templa ſacerdos: tibi nexilibus
Turba coronis redimita venit:
Tibi grandæui laſſiq; ſenes,
Compote voto reddunt grates,
Libantq; manu vina trementi.
Et te Triuia gratâ memores
Voce precamur: tu maternam
Siſtere Delon Lucina iubes,
Huc atque illuc prius errantem
Cyclada ventis. nunc iam ſtabilis
Fixâ terras radice tenet;
Reſpuit auras, religatq; rates
Aſſueta ſequi: tu Tantalidos
Funera matris victrix numeras.
Stat nunc Sipyli vertice ſummo
Flebile ſaxum, & adhuc lachrymas
Marmora fundunt antiqua nouas.
Colit impenſè femina virq;
Numen geminum. tuq; ante omnes
Pater ac rector, fulmine pollens;
Cuius nutu ſimul extremi
Tremuere poli, generis noſtri
Iuppiter auctor; cape dona libens,
Abauusq; tuam non degenerem
Reſpice prolem.
Sed ecce vaſto concitus miles gradu
Manifeſta properat ſigna lætitiæ gerens.
Namq; haſta ſummo lauream ferro gerit,
Fidusq; regi ſemper Eurybates adeſt.

ACTVS TERTIVS.

EVRYBATES. CLYTAEMNESTRA.

EVR. *Delubra & aras cælitum, & patrios lares*
Poſt longa feſſus ſpacia. vix credens mihi.

dixit. Harum inuentionem Oſyridi tribuit Scaliger in arte poëtica.

350 *Coniux Candida Tauri.* diis enim feminis feminæ, maribus mares, ſuperis albæ, inferis atræ victimæ cædebantur.

353 *Signata iugo.* nullum paſſa iugum. antiqui tria armentorum genera habebant; vt docet Virgilius 3. Georg.

Continuò notas & nomina gentis inurũt,
Et quos aut pecori malunt ſummittere habendo,
Aut aris ſeruare ſacris aut ſcindere terrã.

365 *Tu maternam Siſtere Delon.* Cicero lib. 3. Accuſat. Verrinar. Latonam ex longo errore & fuga grauidam, & iam ad pariẽdum vicinam temporibus exactis fugiſſe Delon, atque ibi Apollinem Dianamque peperiſſe. Innixam ſcilicet vel oleaſtro, vel palmæ, vt Homerus tradidit. Virgilius;

—— Delon maternam inuiſit Apollo.

366 *Lucina iubes.* Virgilius Aeneid. 3. hoc Apollini tribuit, Lucianus, in dialogo Neptuni & Iridis, Neptuno.

374 *Et adhuc lachrymis.* Ouid. Metam. 6.

—— fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrymis etiam nunc marmora manant.

quæ ſunt ex Callimacho, in hymno Apollinis. verſus adduxi in Herc. Furente.

379 *Cuius nutu.* ab Homero Iliad. ά. accepit, cuius verſus notiſſimi ſunt. Catull. etiam;

Annuit inuito cæleſtum numine rector,
Quo tunc & tellus atque horrida contremuerunt
Æquora, cõcuſſitq; micantia ſidera mũdi.

Virgilius;

Annuit, & totum nutu tremefecit Olympum. Ouidius:

Terrificam capitis cõcuſſit terq; quaterq;
Cæſariem, cum qua terram, mare, ſidera mouit

Si rectè memini de Ioue Horatius alicubi dixit, cuncta ſupercilio mouentis.

382 *Abauusq;* Iupiter Tantalum genuit, Tantalus Pelopem, Pelops Atreum, Atreus Agamemnonem. Iupiter igitur Agamemnonis Abauus, hic illius abnepos.

387 *Eurybates.* huius apud Homerum multa mentio.

388 *Delubra & aras cælitum.* Antonius Muretus, vnus ex luminibus litterarum, in elegantiſs. commentario Catulli, adductis Menandri, Plauti, & aliorum auctoritatibus, obſeruauit, morem antiquis fuiſſe, vt qui primum ingrederentur aliquam regionem, ad eámve ex interuallo aliquo reuerterentur, religiosè eam ſalutarent: quoniam cuique loco ſuum genium præeſſe arbitrabantur. teſti-

Digitized by Google

moniis ipſius, & huic Senecæ loco adde quæ ſequuntur. Seneca alibi;

Tamdem reuertor ſoſpes ad patrios lares,
O cara ſalue terra ——

Virgil. 7. Aeneid.

—— *ſalue fatis mihi debita tellus,*
Voſq; ait ô fidi Troiæ ſaluete penates.

Ouidius 1. Faſtor.

Diiq; petitorum dixit ſaluete locorum,
Tuq; nouos cælo terra datura deos;
Fluminaq; & fontes, quibus vtitur hoſpita tellus,
Et nemorum Nymphæ Naïadúmque chori.

Scholiaſtes Apollonij lib. 2. τοὺς ἐπιδημοῦντας ἔθος ἦν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ θύειν θεοῖς ἐπιχωρίοις καὶ ἥρωσι. οὕτω φασὶ καὶ Ἀλέξανδρον ποιῆσαι τὸν Μακεδόνα ἐν Ἰλίῳ.

395 *Terras. terram* habent antiq. codic.

412 *Infauſtum iubes.* ſic Aeneas apud Virgilium 2. Aeneid.

Infandum regina iubes renouare dolorem.

414 *Inhorreſcit malis.* Aeneas autem;

Quamquam animus meminiſſe horret, luctuq; refugit.

423 *Regia vt fulſit rate.* Virgilius dicto loco, —— *flammas vt regia puppis Extulerat.* 435 *Nixu.* o. v. l. *niſu.*

437 *Cana.* albæ. Catullus:

Tortaq; remigio ſpumis incanuit vnda.

Ouidius;

—— *ſpumiſq; ſonantibus albet.*

Cærulum mare. Aratus:

—— κυανέου πεφυλαγμέναι ὠκεανοῖο.

444 *Herceum Iouem.* vide Virgilium, Tryphiodorum, & Cælium Rhodiginum li. 21. antiq. lect. cap. 1.

447 *Tyrrhenus.* hoc confirmant Lucanus, Plinius, & S. Iſidorus, vide commentarium Hiſpanicum Ioannis de Mena poëtæ Cordubenſis. idem tradiderat Antonius Mizaldus ephimeridum aëris claſ. 3. aphoris. 69. ſcilicet delphinos per maris tranquillitatem laſciuientes, ventorum impetum ex eo tractu, vnde primùm viſi fuerunt, portendere. Rationem reddit Cælius Rhodiginus lib. 8. antiq. lection. cap. 6.

451 *Milleſimam.* Aeſchylus, in Agamemn.

στόλον Ἀργείων χιλιοναύτην.

vt & Virg. Propert. & alij. eaque communis poëtarum eſt opinio, vt mille fuerint Græcorum naues. quod intelligendum eſt, iuxta illud Varronis lib. 2. de re ruſt. cap. 1. „Si inquam „numerus non eſt ad amuſſim, vt cùm dici„mus mille naues iiſſe ad Troiam, centumui„rale eſſe iudicium Romæ. Equidem ſi quis cum Homero Iliad. β'. rationem ſubducat, inueniet mille & octoginta naues. Dares au-

Supplex adoro. vota ſuperis ſoluite.
Telluris altum remeat Argolicæ decus,
Tandem ad penates victor Agamemnon ſuos.
CLY. *Felix ad aures nuncius venit meas.*
Vbinam petitus per decem coniux mihi
Annos moratur? pelagus, an terras premit?
EV. *Incolumis, auctus gloriâ, laude inclitus,*
Reducem expetito litori impreſſit pedem.
CLY. *Sacris colamus proſperum tandem diem,*
Et ſi propitios, attamen lentos, deos.
Tu pande, viuat coniugis frater mei,
Et pande, teneat quas ſoror ſedes mea.
EV. *Meliora votis poſco, & obteſtor deos.*
Nam certa fari ſors maris dubij vetat.
Vt ſparſa tumidum claſſis excepit mare,
Ratis videre ſocia non potuit ratem.
Quin ipſe Atrides æquore immenſo vagus,
Grauiora pelago damna, quàm bello tulit,
Remeatq; victo ſimilis, exiguas trahens
Laceraſq; victor claſſe de tantâ rates.
CLY. *Quis, fare, noſtras hauſerit caſus rates,*
Aut quæ maris fortuna diſpulerit duces?
EV. *Acerba fatu poſcis, infauſtum iubes*
Miſcere læto nuncium: refugit loqui
Mens ægra, tantis atque inhorreſcit malis.
CLY. *Exprome: clades ſcire qui refugit ſuas,*
“ *Grauat timorem. dubia plus torquent mala.*
EV. *Vt Pergamum omne Doricâ cecidit face;*
Diuiſa præda eſt: maria properantes petunt,
Iamq; enſe feſſum miles exonerat latus,
Neglecta ſummas ſcuta per puppes iacent,
Ad militares remus aptatur manus,
“ *Omnisq; nimium longa properanti mora eſt.*
Signum recurſus regiâ vt fulſit rate,
Et clara lentum remigem monuit tuba,
Aurata primas prora ſignauit vias,
Aperitq; curſus, mille quos puppes ſecent.
Hinc aura primo lenis impellit rates,
Allapſa velis, vnda vix tactu leuis
Tranquilla zephyri mollis afflatu tremit,
Splendetq; claſſe pelagus, & pariter latet.
Iuuat videre nuda Troiæ litora,
Iuuat relicti ſola Sigæi loca.
Properat iuuentus omnis adductos ſimul

Len-

Digitized by Google

Lentare remos: adiuuat ventos manu,
Et valida niſu brachia alterno mouet:
Sulcata vibrant æquora, & latera increpant,
Dirimuntq; canæ cærulum ſpumæ mare.
Vt aura plenos fortior tendit ſinus,
Poſuere tonſas: credita eſt vento ratis,
Fuſuſq; tranſtris miles, aut terras procul,
Quantum recedunt vela, fugientes notat,
Aut bella narrat; Hectoris fortis minas,
Curruſq;, & emto redditum corpus rogo,
Sparſum cruore regis Herceum Iouem.
Tum qui iacente reciprocus ludit ſalo,
Tumidumq; pando tranſilit dorſo mare,
Tyrrhenus omni piſcis exſultat freto,
Agitq; gyros, & comes lateri annatat,
Anteire naues lætus, & rurſus ſequi.
Nunc prima tangens roſtra laſciuit chorus,
Milleſimam nunc ambit & luſtrat ratem.
Iam litus omne tegitur, & campi latent,
Et dubia parent montis Idæi iuga:
Et iam, quod vnum peruicax acies videt,
Iliacus atrâ fumus apparet notâ.
Iam laſſa Titan colla releuabat iugo,
In aſtra iam lux prona, iam præceps dies:
Exigua nubes ſordido creſcens globo,
Nitidum cadentis inquinat Phœbi iubar,
Suſpecta varius occidens fecit freta.
Nox prima cælum ſparſerat ſtellis: iacent
Deſerta vento vela: tum murmur graue
Maiora minitans collibus ſummis cadit,
Tractuq; longo litus ac petræ gemunt,

tem Phrygius ſcribit fuiſſe naues mille, centum & quadraginta. Dictys mille ducentas nonaginta quinque.

453 *Parent*, apparent, conſpicua ſunt. Iuriſconſultorum verbum, ad quorum formulam, SI PARET, alludens Petronius, inquit:

Iuriſconſultus PARET, NON PARET, *habeto;*
Atque eſto quicquid Seruius & Labeo.

459 *Phœbi iubar.* Caluus:

Heſperium ante iubar quatiens.

Varro quoque tempeſtatem quamdam deſcripſit his verbis;

Repentè noctu circiter meridiem,
Cùm pictus aër feruidis latè ignibus
Cæli choreas aſtricas oſtenderet:
Nubes aquales frigido velo leues
Cæli cauernas aureas ſubduxerant,
Ventiq; frigido ſe ab axe eruperant
Phrenetici Septemtrionum filij,
Secum ferentes tegulas, ramos, ſirus.
At nos caduci naufragij ciconiæ,
Quarum bipennis fulminis plumas vapos
Peruſſit altè, meſtè in terram cecidimus.

460 *Suſpecta varius.* Sol occidens maculis conſperſus ventos & pluuias portendit. Aratus;

ἢν μὲν ὑποσκιάησι μελαινομένη εἰκυῖα
ἠέλιον νεφέλη, ταὶ δ' ἀμφί μιν ἔνθα καὶ ἔνθα
ἀκτῖνες μεσσηγὺς ἑλισσόμεναι διχόωνται,
ἤ τ' ἂν ἔτ' εἰς ἠῶ σκέπαος κεχρημένος εἴης.
εἰ δ' ὁ μὲν &c.

Virgilius 1. Georg.

Hoc etiam immenſo cùm iam decedit Olympo
Profuerit meminiſſe magis. nam ſæpe videmus
Illius in vultu varios errare colores:
Cæruleus pluuiã denunciat, igneus Euros.
Sin maculæ incipient rutilo immiſcerier igni;
Omnia tunc pariter nimbis, ventiſque videbis

Agi-

* *Feruere, non illa quiſquam me nocte per altum*
Ire neque à terra moneat conuellere funem.

» Nigidius; Si pallidus, inquit, Sol in nigras nubes occi-
» dat Aquilonem ventum ſignificat. Claudianus, de bel-
» lo Gildonico, circa finem;

Heu nimium ſegnis cauta qui mente notatis,
Si reuolent mergi, graditur ſi litore cornix,
Ora licet maculis adſperſerit occiduus Sol,
Lunaq; conceptu liueſcat turbida coru,
Et concuſſa vagos iaculentur ſidera crines.
Imbribus humeſcant hœdi nimboſaq; taurum
Ducat hyas, totuſq; fretis deſcendat Orion.

quæ cuncta ferè Claudianus ex Marone decerpſit, vt vel eo ſolo peruincat quis magnam Claudianum imitationis curam habuiſſe, non omnia illum ſua, at aliquid alienum adferre. ecce ait;

Si reuolent mergi.

Virgilius;

Cùm medio celeres reuolant ex æquore mergi.

Claudianus;

—— graditur ſi litore cornix.

Virgilius;

Tum cornix plena pluuiam vocat improba voce,
Et ſola in ſicca ſecum ſpatiatur harena.

Sanè ex cornicis cantu etiam alia auguria veteres colligebant. vnde Virgilius;

Sæpe ſiniſtra mihi prædixit ab ilice cornix.

idque imitatur poeta Hiſpanus;

Bien claro con ſu voz me lo dezia
La ſinieſtra corneja repetiendo
La deſuentura mia. item;
Acuerdaſe me agora, que el ſinieſtro
Canto de la corneja y el aguero, &c.

Claudianus;
Ora licet maculis, &c.

quod vnde ſumtum ſit, iam vidimus. Claudianus;
Lunaq; conceptis liueſcat, &c.

Virgilius;
Luna reuertentes cùm primùm colligit ignes,
Si nigrum obſcuro comprenderit aera cornu;
Maximus agricolis, pelagoq; parabitur imber.

idem teſtatur etiam Dominicus Cyllenius lib. 3. de diſciplina militari cap. 10. Claudianus:
—— vagos iaculentur ſidera crines.

Virgilius;
Sæpe etiam ſtellas vento impendente videbis
Præcipites cælo labi, noctisq; per vmbras
Flammarum longos à tergo albeſcere tractus.

Claudianus;
Imbribus humeſcant hœdi ——

Virgilius;
Præterea tam ſunt Arcturi ſidera nobis
Hœdorumq; dies ſeruandi ——

Columella lib. 11. ait; Quincto Kal. Octobris hœdi oriuntur: Fauonius, nonnumquam Hauſter cum pluuia. Claudianus:
—— nimboſaq; taurum
Ducat Hyas ——

hoc non planè à Virgilio, ſed partim etiam à Germanico Cæſare, in Phænom. accepit. Germanicus;
Aſt vbi ſe taurus ſinuoſis cornibus effert,
Grandine ſignificat.

de Hyade Virgilius 3. Aeneid.
Sidera cuncta notat tacito labentia cælo,
Arcturum, pluuiasq; Hyadas geminosq; triones,
Armatumq; auro circumſpicit Oriona.

Claudianus;
- - - totusq; fretis deſcendat Orion.

Virgilius;
Cùm ſubitò aſſurgens fluctu nimboſus Orion.

Propertius lib. 2.
Non hæc Pleiades faciunt, neque aquoſus Orion.

Nec repugnat Calpurnius Baſſus, Germanici interpres, in hunc modum ſcribẽs; Tempeſtates vocamus in quibus grandines, procellę, ceteraque ſimilia intelliguntur; quæ, cùm in plenilunio acciderint, maiore vi impelluntur. hæc ab horridis ſideribus exeunt, vt ſæpe diximus, veluti Arcturo, Orione, hædis &c. nonnulla huc ſpectantia tradidit Galeottus Martius, de doctrina promiſcua c. 37. quem vide,

Agitata ventis vnda venturis tumet:
Cùm luna ſubitò conditur, ſtellæ cadunt,
In aſtra pontus tollitur, cælum perit.
Nec vna nox eſt, denſa tenebras obruit
Caligo, & omni luce ſubductâ fretum
Cælumq; miſcet: vndique incumbunt ſimul,
Rapiuntq; pelagus, infimo euerſum ſolo,
Aduerſus euro zephyrus, & boreæ notus.
Sua quiſque mittunt tela, & infeſti fretum
Emoliuntur, turbo conuoluit mare.
Strymonius altas aquilo contorquet niues,
Libycusq; arenas auſter, ad Syrtes agit.
Nec manet in auſtro. fit grauis nimbis notus,
Imbre auget vndas: eurus Orientem mouet,
Nabathæa quatiens regna, & Eoos ſinus.
Quid rapidus ora corus oceano exerens?
Mundum reuelli ſedibus totum ſuis,
Ipſosq; rupto crederes cælo deos
Decidere, & atrum rebus induci chaos.
Vento reſiſtit æſtus, & ventus retrò
Æſtum reuoluit: non capit ſeſe mare,
Vndasq; miſcent imber & fluctus ſuas.
Nec hoc leuamen denique ærumnis datum eſt,
Videre ſaltem, & noſſe, quo pereant malo.

465 *Agitata ventis vnda venturis tumet.* Virgilius;
—— freta ponti
Incipiunt agitata tumeſcere.

Hinc incipit elegantiſſima tempeſtatis deſcriptio: qua in re multi poëtæ ingeniũ ſuum exercuerunt; pace tamen aliorũ dixero, cunctos (Virgilium excipio, qui nihil molitur ineptè, lib. 1. Aeneid.) facilè poeta noſter hac in re ſuperauit. nec enim furit, vt Lucanus libro 5. nec nugatur, vt Ouidius 1. Triſtium, & 11. Metamorph & copioſior eſt & diligentior epithetorum quam Papinius 5. Thebaid. accuratior quoque & verior quàm Valerius Flaccus 1. Argonaut. qui verò illum cũ Homero Odyſſ. ε. aut Apollonio lib. 2 velit componere, næ ille valde iniquus ſit rerum æſtimator. nam in Homerica deſcriptione multa ſunt Homeri ingenio prorſus indigna, quæ inuenies apud Iulium Scaligerum art. poet. lib. 5. cap. 3. Apollonius verò ſui ſimilis eſt, hoc eſt totus plebeius & vilis, & non meo, ſed doctorum quorumdam iudicio, ferè indignus qui legatur.

467 *In aſtra pontus tollitur.* Ouidius;
—— cælumq; æquare videtur
Pontus, et inductas aſpergine tãgere nubes.

Cælum perit. Virgilius;
Eripiunt ſubitò nubes cælumq; diemq;
Teucrorũ ex oculis, ponto nox incubat atra.

468 *Denſa tenebras obruit Caligo.* Apollonius:

Pre-

— ὦρσε δὲ κῦμα
κεκληγὸς πνοιῇσι· κελαινὴ δ' οὐρανὸν ἀχλὺς
ἄμπεχεν, οὐδέ πῃ ἄστρα διαυγέα φαίνετ' ἰδέσθαι
ἐκ νεφέων, σκοτόεις δὲ περὶ ζόφος ἠερέθοντο.

472 *Aduerſus Euro Zephyrus.* doctiſſimus poeta rectiſſimè ſuas vnicuique vento ſedes attribuit. hæc autem ſunt ſimilia illis Homeri:

— πάσας δ' ὀρόθυνεν ἀέλλας
παντοίων ἀνέμων, σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε
γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον, ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ,
σὺν δ' Εὖρός τε Νότος τ' ἔπεσε Ζέφυρός τε δυσαὴς
καὶ Βορέης αἰθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων.

475 *Aquilo.* à Septemtrione flans. Varro Attacinus, in Chorographia; (quos Diomedes lib. vlt. tribuit Paccuuio, & citat mendoſiſſimè.)

Omniuomo Oceano Hyperion fulgurat Euro,
Arctœo plauſtro Boreas bacchatur ab Æmo,
Heſperio Zephyro ſed Orion voluitur Iſtro,
Fuluo acrique Noto vaga Cynthia proruit Afro.

479 *Nabathæa quatiens regna.* adſcribam Ouidij locum vnde hæc reor deſumta;

Eurus ad Auroram, Nabathæaque regna receſſit;
Perſidaque & radiis iuga ſubdita matutinis:
Veſper & occiduo quæ litora Sole tepeſcunt,
Proxima ſunt Zephyro: Scythiam Septemque triones
Horrifer inuaſit Boreas: contraria tellus,
Nubibus aſſiduis pluuioque madeſcit ab Hauſtro.

porrò noſter poeta à ſe ipſo diſſenſit, qui lib. 5. natural. quæſt. c. 6. poſſe fieri negat, vt vno eodemque tempore hi venti contrarij flent. Sed contrarium tenent Homerus, Muſæus, Virgilius, ceterique poetæ: & Lucretius quidem libro 4. ait;

Vides etiam diuerſis nubila ventis
Diuerſas ire in partes —

& Lucanus lib. 5.

Primus ab Oceano caput exeris Atlanteo
Core, mouens æſtus; tam te tollente furebat
Pontus, & in ſcopulos totas erexerat vndas:
Occurrit gelidus Boreas, pelagusque retundit, &c.

quem vltimum verſum Iul. Scaliger lib. 5. de arte poetica cap. 12. planè meritò reprehendit: niſi dicas, retundit, ibi non in propria ſignificatione poſitum, ſed pro obruit aut confundit: & venti duo ab eadem parte flantes vnus alterius fluctus obruere ac vndæ ſuæ ſuperuentu confundere poſſunt. Fluctus autē à fluctu alterius venti obrutus ſiſtitur primò, mox quaſi reſilit, quēadmodum ſi in ſolidius quid & durius impegiſſet: quæ res ſenſu comprehendi facilius, quàm verbis declarari queat. quomodo Lucanū, poetam non malum in pleriſque, magnę & ſupinæ negligentiæ nota liberari poſſe cenſeo.

480 *Corus.* Corus ab Occidentis latere Septemtrionem ſtipat, quemadmodum Boreas ab Orientis latere.

483 *Et atrum rebus induci chaos.* Furit Lucanus, non canit;

Extimuit natura chaos, rupiſſe videntur
Concordes elementa moras, rurſusque redire
Nox manes miſtura deis —

486 *Vndáſque miſcent imber & fluctus ſuas.* ſimiliter poeta;

— *latet obſitus aer*
Inferna pallore domus: nimbisque grauatus
Deprimitur, fluctuſque in nubibus accipit imbrem.

Premunt tenebræ lumina, & diræ Stygis
Inferna nox eſt: excidunt ignes tamen,
Et nube dirum fulmen eliſà micat,
Miſerisque lucis tanta dulcedo eſt malæ:
Hoc lumen optant. ipſa ſe claſſis premit,
Et prora proræ nocuit, & lateri latus.
Illam dehiſcens pontus in præceps rapit,
Hauritque, & alto redditam reuomit mare.
Hæc onere ſidit: illa conuulſum latus
Summittit vndis: fluctus hanc decimus tegit:
Hæc lacera, & omni decore populato leuis
Fluitat: nec illi vela, nec tonſæ manent,
Nec rectus altas malus antemnas ferens;
Sed fracta toto puppis Ionio natat.

490 *Inferna nox eſt.* interpretatur illud poetæ;

Non cœli nox illa fuit —

Excidunt ignes tamen. ſed obſcuri. Virg.

— *nec fulgura currunt*
Clara; ſed obſcurum nimboſus diſſilit aer.

Valerius Flaccus:

— *nec ſola tridentis*
Regna mouent: vaſto pariter ruit igneus æther
Cum tonitru, piceóque premit nox omnia cœlo.

Pacuuius autem;

Interea prope iam occidente ſole inhorreſcit mare,
Tenebræ conduplicantur, noctisque & nimbûm occæcat nigror,
Flamma inter nubes coruſcat, cœlum tonitru contremit,
Grando miſta imbri largifluo ſubita turbine præcipitans cadit,
Vndique omnes venti erumpunt, ſæui exiſtunt turbines,
Feruet æſtu pelagus.

quos verſus citat Cicero lib. 1. de diuinat. & lib. 3. de Oratore.

498 *Fluctus hanc decimus tegit.* decimus fluctus fluctuum maximus eſt ſecundùm Valer. Flacc. lib. 2. Silium Ital. lib. 14. Lucanum lib. 5. & Ouidium 1. Triſtium & 11. Metamorph. & Latinis decumanus dicitur, auctore Feſto, propter denarij numeri perfectionem, de qua Cælius lib. 22. antiq. lection. c. 14. à Græcis vocatur Τρικυμία, teſte Heſychio. Euripides in Troadib. de hac tempeſtate agens, inquit; Αἰγαῖον πόρον τρικυμίαις βρέμοντα. vtuntur etiam hac voce Syneſius & Ariſtides, Sunt qui de decumano fluctu intelligant l. 96. & l. 112. D. de verb. ſignific. & § flumina, Inſtitut. de rerum diuiſ. & acquir. rer. domin.

503 *Ars ceſſit malis.* ſic Maro;
—— cedit quoniam ſpoliata magiſtro eſt.
Ouidius:
Tãta mali moles, tantoq́ potentior arte eſt.
Idem;
Deficit ars, animiq́ cadunt ——
Lucanus;
Artis opem vicere metus, neſcitq́ magiſter
Quam frangat, cui cedat aquæ ——
511 *Felix vocatur.* deſumtum ex Homero Odyſſ. ε. vel ex Virg. Aeneid. 1.
Qui meruit. plerique libri ſcripti habent, *qui potuit.*
518 *Vel Troia lachrymas.* magna ſit oportet miſeria, cuius hoſtem miſereat. ideo ſcriptores volentes ſummas calamitates exprimere, paſſim hoc addunt. eamque Suidas παρθενίαν vocat. Pacuuius;
Si Priamus adeſſet, & ipſe eius commiſereſceret.
Ennius, Annal. 5.
Cogebant hoſteis lachrymantes vt miſererent.
Virgilius 11. Aeneid.
—— infanda per orbem
Supplicia & ſcelerum pœnas expendimus omnes,
Vel Priamo miſeranda manus ——
Ouidius 14. Metamorph.
Græcia tunc potuit Priamo quoque flenda videri.
Sophocles:
ὃς κἀν παρ᾽ ἐχθροῖς ἄξιος θρήνων τυχεῖν.
P. Aemylius hiſt. Francorum lib. 2. inhumana vaſtitas, ac, ſi in alio hoſte contigiſſet, victori etiam miſeranda.
524 *Fulmine irati Iouis Armata Pallas.* non eſt hoc abs re confictum. nam in libris Hetruſcorum ſcriptum fuit, Manubias, id eſt fulminum iactus, tres deos poſſidere, Iouem, Palladem, & Vulcanum. docet hoc Seruius, ad illud Virgilij,
Ipſa Iouis rapidũ iaculata è nubibus ignẽ
Diſiecitq́ rates, &c.
eadem de cauſſa Pallas apud Euripidem, in Troadibus,
ἐμοὶ δ᾽ ὃ δώσειν φησὶ πῦρ κεραύνιον
βαλλοῦ Ἀχαιοὺς, ναῦς τε πιμπράναι πυρί.
528 *Solus inuictus malis.* vide Virgilium 1. Aeneid. Q. Smyrnæum lib. 14. Philoſtratũ in Imaginibus, & Izacium in Lycophron.
540 *Furibundũ intonat.* multa ex ſequentibus tranſlata ſunt ex Homero Odyſſ. δ'. non vacat totum locum aſcribere; incipit ibi,
Αἴας μὲν μετὰ νηυσὶ δάμη δολιχηρέτμοισι.
Γυρῇσι μὲν, &c.

Nil ratio & vſus audent in magnis malis. “
Tenet horror artus, omnis officio ſtupet
Nauita relicto, remus effugit manus.
In vota miſeros vltimus cogit timor, “
Eademq́ ſuperos Troes & Danai rogant.
Quid fata poſſunt? inuidet Pyrrhus patri,
Aiaci Vlyſſes, Hectori Atrides minor,
Priamo Agamemnon. quiſquis ad Troiam iacet,
Felix vocatur; cadere qui meruit manu,
Quem fama ſeruat, victa quem tellus tegit.
Nil nobile auſos pontus atque vndæ ferent?
Ignaua fortes fata conſument viros?
Pudenda mors eſt. quiſquis es nondum malis
Satiate tantis cælitum, tandem tuum
Numen ſerena. cladibus noſtris daret
Vel Troia lachrymas: odia ſi durant tua,
Placetq́ mitti Doricum exitio genus;
Quid hos ſimul perire nobiſcum iuuat,
Quibus perimus? ſiſtite infeſtum mare.
Vehit iſta Danaos claſſis, & Troas ſimul.
Nec plura poſſunt: occupat vocem mare.
Ecce alia clades: fulmine irati Iouis
Armata Pallas, quicquid aut haſtâ minax,
Aut Ægide, aut furore Gorgoneo poteſt,
Aut igne patrio, tentat, & cælo nouæ
Spirant procellæ: ſolus inuictus malis
Luctatur Aiax; vela cogentem hunc ſua
Tenſo rudente flamma perſtrinxit cadens.
Libratur aliud fulmen: hoc toto impetu
Tortum reductâ Pallas excuſſit manu,
Imitata patrem, tranſit Aiacem, & ratem,
Ratisq́ partem ſecum, & Aiacem tulit.
Nil ille motus; ardua vt cautes ſalo
Ambuſtus exſtat, dirimit inſanum mare,
Fluctusq́ rumpit pectore, & nauem manu
Complexus in ſe traxit: & cæco mari
Collucet Aiax, omne reſplendet fretum.
Tandem occupatâ rupe, furibundùm intonat,
Superaſſe nunc ſe pelagus, atque ignes: iuuat
Viciſſe cælum, Palladem, fulmen, mare.
Non me fugauit bellici terror Dei:
Et Hectorem vnà ſolus, & Martem tuli,
Phœbea nec me tela pepulerunt gradu:
Cum Phrygibus iſtos vicimus. tandem horream

Aliena

Aliena inerti tela mitti dextera?
Quid ſi ipſe mittat? plura cùm auderet furens,
Tridente rupem ſubruit pulſam pater
Neptunus, imis exerens vndis caput,
Soluitq́; montem; quem cadens ſecum tulit,
Terraq́; & igne victus, & pelago iacet.
Nos alia maior naufragos peſtis vocat.
Eſt humilis vnda, ſcrupeis mendax vadis,
Vbi ſaxa rapidis cluſa vorticibus tegit
Fallax Caphareus: æſtuat ſcopulis fretum,
Feruetq́; ſemper fluctus alternâ vice.
Arx imminet prærupta, quæ ſpectat mare
Vtrinque geminum; Pelopis hinc oras tui,
Et Iſthmon, arcto qui recuruatus ſolo
Ionia iungi maria Phryxeis vetat.
Hinc ſcelere Lemnon nobilem, & hinc Chalcida,
Tardamq́; ratibus Aulida: hanc arcem occupat
Palamedis ille genitor, & clarum manu
Lumen nefandâ vertice è ſummo efferens,
In ſaxa ducit perfidâ claſſem face.
Hærent acutis rupibus fixæ rates,
Has inopis vndæ breuia comminuunt vada:
Pars vehitur, huius prima pars ſcopulo ſedet,
Hanc alia retro ſpacia relegentem ferit,
Et fracta frangit: iam timent terram rates,
Voluntq́; maria: cedit in luctum furor.
Poſtquam litatum eſt: Phœbus in lucem redit,
Et damna noctis triſtis oſtendit dies.
CLY. *Vtrúmne doleam, læter an, reducem virum?*
Remeaſſe, lætor: vulnus at regni graue,
Lugere cogor. redde iam Graiis pater,
Altiſona quatiens regna, placatos deos.
Nunc omne lætâ fronde veletur caput,
Sacrifica dulces tibia effundat modos,
Et niuea magnas victima ante aras cadat.
Sed ecce turba triſtis, incomtæ comas
Iliades adſunt; quas ſuper celſo gradu
Effrena Phœbas entheas lauros quatit.

549 **Pater Neptunus.** ex multis ſupra docui hoc eſſe Neptuni epithetum. quibus adde hoc fragmentum Varronis;

Te Neptune pater cui flumina cana ſonãti
Cincta ſalo reſonant: magnus cui prapete nimbo
Perfluit Oceanus, & flumina crinib. ornãt.

556 *Fallax Caphareus.* hoc loco Nauplius Palamedis pater Græcos in cæca ſaxa pertraxit. vnde Pacuuius;

—— pater
In Caphareis ſaxis pleros Achiuos perdidit.

Virgil. Aeneid. 11. hanc cladem Mineruæ ſideri aſcribit;

—— ſcit triſte Minerua
Sidus & Euboicæ cautes, vltorq́; Caphareus.

quæ Virgilij ſententia Straboni vera videtur lib. 8. & ſit ſanè vera. Seneca Euripidem ſequitur, cuius ſunt illa, in Helena;

πολλοὺς δὲ πυρσεύσας
φλογερὸν σέλας ἀμφὶ ῥύταν
Εὔβοιαν, εἷλ' Ἀχαιῶν
μονόκωπος ἀνὴρ, πέτραις
Καφηρίαις ἐμβαλὼν,
Αἰγαίαις τ' ἐναλίοις ἀκταῖς
δόλιον ἀστέρα λάμψας.

562 *Scelere Lemnon nobilem.* ſic Plautus in Rudente;

—— qui ſe ſcelere fieri volunt nobiles.

D. Hieronymus, contra Eluidium: nobilis factus eſt ſcelere. Q. Cicero, de petit. conſulatus, eodem modo dixit, Flagitio nobiles. Lemniades autem mares omnes occiderunt, excepta vna Hypſipyle; quæ patri Thoanti pepercit.

Hinc Chalcida. ſunt qui referant Chalcidenſes mulieres maritos ſuos occidiſſe. quo de dubito. quidam m. ſ. *hinc Calcedona.*

564 *Palamedis ille genitor.* Nauplius; quem, vt id faceret, impulſum volunt cupiditate vlciſcendi Agamemnonem & Vlyſſem, qui Palamedem occiderant iuxta pleroſque. nam Dares à Paride interfectũ fuiſſe ſcribit, vt vt eſt, Xenophon in Cynægetico tradidit mortem Palamedis deos vindicaſſe.

CHO-

Digitized by Google

CHORVS. CASSANDRA.

Verſus choriambici, dactylici, iambici, trochaici, ſapphici, anapæſtici, acatalecti, hypercatalecti, & brachycatalecti, & catalecti, ſcazontes, mirificè inter ſe permixti.

Heu quàm dulce malum mortalibus [additū] “
Vitæ dirus amor; cùm pateat malis “
Effugium, & miſeros libera mors vocet,
Portus æterna placidus quiete.
Nullus hunc terror, nec impotens
Procella fortunæ mouet,
Aut iniqui flamma Tonantis.
Pax alta nullos ciuium cœtus “
Timet, aut minaces victoris iras; “
Non maria aſperis inſana coris, “
Non acies feras
Puluereamq́; nubem,
Motam barbaricis equitum cateruis;
Non vrbe cum totâ populos cadentes,
Hoſticâ muros populante flamma,
Indomitúmve bellum. Perrumpet omne,
Solus contemtor leuium deorum;
Qui vultus Acherontis atri,
Qui Styga triſtem non triſtis videt,
Audetq́; vitæ ponere finem;
Par ille regi, par ſuperis erit.
O quàm miſerum eſt neſcire mori! “
Vidimus patriam ruentem nocte funeſtâ,
Cùm Dardana tecta Dorici raperent ignes:
Non illa bello victa, nec armis,
Vt quondam Herculeâ cecidit pharetrâ:
Quam non Pelei, Thetidiſq́; natus,
Carusq́; Pelidæ nimium feroci
Vicit; acceptus cùm fulſit armis,
Fuditq́; Troas falſus Achilles:
Aut cùm ipſe Pelides animos feroces
Suſtulit luctu, celeremq́; ſaltu
Troades ſummis timuere muris.
Perdidit in malis extremum decus,
Fortiter vinci. reſtitit annis
Troia bis quinis,
Vnius noctis peritura fato.
Vidimus ſimulata dona molis immenſæ,

Fatale

586 *Vitæ dirus amor.* nullus non viuere cupit, quamuis miſerè ſit victurus. rectè tamen Iamblichus; οὐ τὸ ζῆν ἐπὶ πλεῖστον ποιητέον, ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν.

606 *O quàm miſerum eſt neſcire mori.* tam miſer eſt qui mori neſcit, quàm naufragus qui portum nequit inuenire. quia, vt ait Sotades; πάντων λιμὴν τῶν μερόπων ὁ θάνατός ἐστιν.

607 *Nocte funeſta.* excidium Troiæ in noctem incidiſſe conſentaneum eſt Aeſchylo in Agamemn. & Euripidi in Hecuba. auctor paruæ Iliadis idipſum probat:

νὺξ μὲν ἔην μεσάτα, λαμπρὰ δ' ἐπέτελλε σελήνη.

Petronius Arbiter, in Troiæ Haloſi:

Iam plena Phœbe candidū extulerat iubar,
Minora ducens aſtra radiante face,
Cùm inter ſepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant clauſtra, &c.

Sed quæ nox illa fuerit, nemo facilè certò dixerit; qui ſciat Hellanicum, Dionyſium Argiuum & Lyſimachum prodidiſſe Troiam captam XII. Febr. Calliſthenem verò lib. 2. Græcanicæ hiſtoriæ, Februario ineunte. Qui Attica ſcripſerunt, in octauum diem huius menſis deſinentis hanc cladem reiiciunt: nec defuerunt, qui ad octauum deſinētis Martij id retulerint. Dercylas autem & Aegias contendunt funeſtæ huius noctis diem fuiſſe octauum deſinentis Πανέμου, hoc eſt, ſi Corinthios audimus, Iulij; ſin Bœotios ſequimur, Maij. hæc ex Euripidis ſcholiis Græcis, & Clemente Aegyptio decerpſi.

614 *Falſus.* Patroclus, Iliad. π'.

616 *Suſtulit luctu.* Iliad. σ. τ. υ.

Celeremq́; ſaltu. Achillem Homerus, ὠκύμορον, πόδας ταχὺν, πόδας ὠκὺν appellat. quemadmodum Seneca Achillem, celerem ſaltu, ſic Ennius Annal. 2. Coclitem, inclutum ſaltu, vocauit.

—— at Horatius inclutu' ſaltu.

Saltu. de ſaltu Achillis, cuius Lycophron in Caſſandra, meminit, non vulgaria, ex Antimacho & Euripide, ibi refert Izacius. datum Græcis reſponſum, eum qui primus Troianę terræ veſtigium imprimeret, primum occubiturum: quod cùm Proteſilaus morte ſua confirmaſſet; deſiluiſſe Achillem à naui in terram, & eo loco, quem conculcarat, repentè aquæ fontem emanaſſe. Sed eò non reſpicit Seneca, verùm ſolummodo ad Achillis pernicitatem.

622 *Molis immenſæ.* magnus fuerit oportet equus Durateus, in cuius aluo tot duces incluſi fuerunt, quot refert Izacius, dicto loco; ἐτεκτήνατο ὁ Πανοπέως υἱὸς Ἐπειὸς ἐποίησε τὸν

Digitized by Google

Fatale munus Danaûm traximus noſtrâ
Creduli dextrâ: tremuitq́ ſæpe
Limine in primo ſonipes, cauernis
Conditos reges bellumq́ geſtans:
Et licuit verſare dolos, vt ipſi
Fraude ſuâ capti caderent Pelaſgi.
Sæpe commotæ ſonuere parmæ,
Tacitumq́ murmur percuſſit aures,
Et fremuit malè ſubdolo
Parens Pyrrhus Vlyſſi.
Secura metu Troica pubes,
Sacros gaudet tangere funes,
Hinc æquæui gregis Aſtyanax,
Hinc Æmonio deſponſa rogo,
Ducunt turmas; hæc femineas,
Ille viriles.
Feſtæ matres votiua ferunt
Munera diuis: feſti patres
Adeunt aras: vnus tota eſt
Vultus in vrbe.
Et, quod nunquam poſt Hectoreos
Vidimus ignes, læta eſt Hecube.
Quid nunc primùm dolor infelix
Quidve extremum deflere paras?
Mœnia diuûm fabricata manu,
Diruta noſtrâ?
An templa deos ſuper vſta ſuos?
Non vacat iſtis lachrymare malis:
Te magne parens flent Iliades.
Vidi, vidi ſenis in iugulo,
Telum Pyrrhi vix exiguo
Sanguine tingui.
CA. *Cohibete lachrymas omne quas tempus petit,*
Troades, & ipſæ veſtra lamentabili
Lugete gemitu funera: ærumnæ meæ
Socium recuſant. cladibus queſtus meis
Remouete: noſtris ipſa ſufficiam malis.
CHO. *Lachrymas lachrymis miſcere iuuat.*
Magis exurunt, quos ſecretæ
Lace-

Δούρειον ἵππον, εἰς ὃν πεντήκοντα, ἢ τρισχίλιοι, ἢ κατ' ἐμὲ κγ' ἄνδρες εἰσελθόντες Ἕλληνες ἐκάθισαν. ideo ait Petronius;

Cùm, Delio præfante, cæſi vertices
Idæ trahuntur, ſciſſaq́ in molem cadunt
Robora, minacem quæ figurarent equum,
Aperitur ingẽs clauſtrũ & obducti ſpecus,
Qui caſtra caperent ——

molem huius equi declarauit Homer. dicẽs;

αὐτὰρ ὅτ' εἰς ἵππον κατεβαίνομεν.

& Virgilius;

Demiſſum lapſi per funem.

„nam ſic quoque altitudo demonſtrata eſt, inquit Fabius lib. 8. Inſtitut. Oratoriar. cap. 3.

623 *Fatale munus* Virgil. 6. Aeneid.

Cùm fatalis equus ſaltu ſuper ardua venit Pergama.

de quo equo ait Petronius;

—— vteri notauit fata

Traximus noſtra creduli dextra. ex Virg. 2. Aeneid.

627 *Verſare dolos.* Virgilius;

Seu verſare dolos, ſeu certæ occũbere morti.

631 *male ſubdolo Parens Pyrrhus Vlyſſi.* videtur Sophoclem adumbraſſe, qui, in Phyloctete, Pyrrho ſimplex & minime ſubdolum ingenium tribuit, ægreq́; fingit ab Vlyſſe induci, vt fallaciis & aſtu vtatur; quod magni & excelſi animi proprium eſſe docet Ariſtoteles lib. 4. ad Nicomachum. De morib. ca. 3. Cùm Vlyſſes dixiſſet debere illũ callidè Philoctetæ arcus ſubducere, reſpondet Pyrrhus;

ἐγὼ μὲν οὓς ἂν τῶν λόγων ἀλγῶ κλύων,
Λαερτίου παῖ, τούσδε καὶ πράσσειν στυγῶ.
ἔφυν γὰρ οὐδὲν ἐκ τέχνης πράσσειν κακῆς,
οὔτ' αὐτὸς, οὔθ', ὥς φασιν, οὑκφύσας ἐμέ·
ἀλλ' εἴμ' ἕτοιμος πρὸς βίαν τὸν ἄνδρ' ἄγειν,
καὶ μὴ δόλοισιν ——

quæ Pyrrho vt iuueni & magnanimo conueniunt optimè; fraudes verò Vlyſſi, vt ſeni & cauto. porrò quod ait οὔθ' ὥς φασιν, οὑκφύσας ἐμέ, iis quadrant quæ de ſeipſo Achilles Euripidis in Iphigenia Aulidenſi ait hoc modo:

ἐγὼ δ' ἐν ἀνδρὸς εὐσεβεστάτου τραφεὶς
Χείρωνος, ἔμαθον τοὺς τρόπους ἁπλοῦς ἔχειν.

talem ſe apud Euripidem in Licymnio Hercules; & apud incertum poëtam, in Rheſo, tales ſe Hector & Rheſus eſſe profitentur. apud Ennium etiam neſcio qui, his verbis;

Ego eo ingenio natus ſum, amicitiam
„ *Atq́ inimicitiam in fronte promptã gero.*

quæ omnia exemplorũ loco ad d. cap. 3. Ariſtotelis adferri poſſunt, quod nullus Interpretum præſtitit, & ſane indigent illi decem De moribus libri, vberioribus commentariis quàm in illos hactenus editi fuerunt, à Græcis & Latinis.

634 *Tangere funes.* Virgilius; *— circum pueri, innuptæq́ puellæ Sacra canunt, funemq́ manu contingere gaudent.* 661 *Magis exurunt, quos ſecretæ Lacerant curæ.* lacrymæ enim triſtitiam leuant, vt alibi dixi. Huc ſpectat etiam illud Ludouici Arioſti, in Orlando Furioſo; *Coſi fa ch' ella vn poco il duol raffrena;*

Ch' auendo oue sfogarlo. è meno acerbo.
„ & illud Actij Sinceri, in Arcadia: Per che lo
„ sfogare con parole ali miſeri ſuole eſſer ale-
„ uolte aleuiamento di peſo.
666 *Nobile carmen.* ſic Cornelius Seuerus, in AEtna;
—— hinc auget nobile carmen
Plurima pars ſcena ——
Virgilius ecloga 6.
Si valeam meminiſſe, neque eſt ignobile carmen.
hoc carmen etiam celebrat Callimachus in lauacro Palladis.
667 *Querula Edonis.* in Octauia ait;
Repete aſſuetos
Iam tibi queſtus, atque equoreas
Vince Halcyonas, vince & volucres
Pandionias ——
Moſchus, in Bionis epitaphio;
ὐδὲ τόσον πυκ' ἄεισεν ἐνὶ σκοπέλοισιν ἀηδὼν,
ὐδὲ τόσον θρήνησεν ἀν' ὤρεα μακρὰ χελιδὼν,
ἀλκυόνις δ' ὐ τόσον ἐπ' ἄλγεσιν ἴαχε τὸ κήυξ.
comparationẽ verò luſciniæ etiam a ij vſurparunt. Homerus Odyſſ. τ'. relatus in Hercule Oetæo. &, Sophocles Trachiniis. & ex Latinis Virgilius;
Qualis populea mærens Philomela ſub vmbra
Amiſſos quærit fœtus.
Euripides, in Helena, luſciniam aduocat, vt ſecum lugubres cantus moduletur.
671 *Garrula.* de hirundine, in quam mutata fuit ex Senecæ ſentẽtia Procne, loquitur; quæ à Virgilio 4. Georg. garrula dicitur. quo loco idipſum ex Steſichoro, Simonide & Sappho Fuluius Vrſinus obſeruauit, ex Smyrnæo & Oppiano Griellius.
676 *Halcyones.* cum Græcis malo ſcribere *Alcyones.* quomodo referunt Ciceronẽ poëma quoddam inſcripſiſſe; cuius imitatione ipſe quoque Gordianus Imp. poëma Alcyones compoſuit, teſte Capitolino.
678 *Fluctu leuiter Plangente.* Lucanus;
—— & planctus illiſa cautibus vnda.
Sic Attius vndas latrare & cachinnare dixit;
Ac vbi curuo litore latrans
Vnda ſub vndis labunda ſonit:
Simul & circum magni ſonantibus
Excita ſaxis, ſæua ſonando
Crepitu clangente cachinnat.
682 *Molles.* ſic Claudianus de Eutropio, cuius à puero teſtes fuerant exſecti;
—— mediaq; tamen molliſſimus ira.
Imitata viros. Deæ magnæ Cybeles ſacerdotes Galloſi, qui, cùm ea parte carerent qua viri ſumus, & molles erant, & male audiebant, quaſi muliebria paterẽtur, teſte Apuleio de aſino aureo lib. penult. & vltimo. vnde

Lacerant curæ: iuuat in medium "
Deflere ſuos. nec enim quamuis "
Dura virago, patienſq; mali,
Poterit tantas flere ruinas.
Non quæ verno nobile carmen
Ramo cantat querula Edonis,
Ityn in varios modulata ſonos:
Non quæ tectis Biſtonis ales
Reſidens ſummis impia diri
Furta mariti garrula deflet:
Lugere tuam poterit dignè
Conqueſta domum, licet ipſe velit
Clarus niueos inter olores,
Iſtrum cygnus, Tanaimq; colens,
Extrema loqui: licet Halcyones
Ceyca ſuum fluctu leuiter
Plangente ſonent; cùm tranquillo
Malè confiſæ credunt iterum
Pelago audaces, fœtuſq; ſuos
Nido pauidæ titubante fouent.
Non ſi molles imitata viros
Triſtis laceret brachia tecum,
Quæ turritæ turba parenti
Pectore rauco concita, buxum
Ferit, vt Phrygium lugeat Atym.
Non eſt lachrymis Caſſandra modus,
Quia quæ patimur, vicere modum. "
Sed cur ſacratas diripis capiti infulas?
Miſeris colendos maximè ſuperos reor. "
CAS. *Vicere noſtra iam metus omnes mala.*
Equidem nec vllà cælites placo prece:
Nec, ſi velint ſæuire, quo noceant, habent.
Fortuna vires ipſa conſumſit ſuas.
Quæ patria reſtat? quis pater? quæ iam ſoror?
Bibêre tumuli ſanguinem, atque aræ, meum.
Quid illa felix turba fraterni gregis?
Exhauſta nempe: regiam miſeri ſenis
Vacuam relicti, totq; per thalamos vident,
Præter Lacænam, cæteras viduas nurus.
Tot illa regum mater, & regmen Phrygum
Fœcunda in ignes Hecuba, fatorum nouas
Experta leges, induit vultus feros:
Circa ruinas rabida latrauit ſuas,
Troiæ ſuperſtes, Hectori, Priamo, ſibi.

CHO.

Digitized by Google

CHO. *Silet repentè Phœbas, & pallor genas,*
Creberq́ totum poſſidet corpus tremor.
Stetere vittæ, mollis horreſcit coma,
Anhela corda murmure incluſo fremunt:
Incerta nutant lumina, & verſi retrò
Torquentur oculi; rurſus immites rigent.
Nunc leuat in auras altior ſolito caput,
Graditurq́ celſa: nunc reluctantes parat
Reſerare fauces: verba nunc cluſo malè
Cuſtodit ore, Mænas impatiens dei.
CAS. *Quid me furoris incitam ſtimulis noui,*
Quid mentis inopem ſacra Parnaſſi iuga
Rapitis? recede Phœbe. iam non ſum tua.
Exſtingue flammas pectori infixas meo.
Cui nunc vagor væſana? cui bacchor furens?
Iam Troia cecidit: falſa quid vates ago?
Vbi ſum? fugit lux alma, & obſcurat genas
Nox atra, & æther abditus tenebris latet.
Sed ecce gemino ſole præfulget dies,
Geminumq́ duplices Argos attollit domos:
Idæa cerno nemora. fatalis ſedet
Inter potentes arbiter paſtor deas.
Timete reges, moneo, furtiuum genus.

Agreſtis

à Catullo in Galliambo *Galla* vocantur, & *Attis*, quod ipſe ſibi pondera acuto ſilice deuoluerat, dicitur *noua mulier*. Gallos idẽ Catullus ſemiuiros vocat, vt & Terentius Varro;

Tibi tympana haud inani ſonitu, dea, tonimus,
Sonitũ æris intonamus tibi nos ſemiuiri,
Teretem comam velantem Galli tibi iacimus.

684 *Turrita*. Cybelæ. de qua C. Cilnius Mæcenas;

Ades huc, ades Cybelę, dea, montigena dea,
Agę tympano ſonanti quatę flexibilę caput,
Latus horreat flagello, comitum chorus vlulet.

686 *Atym*. de Atti ab Arnobio, Euſebio & Fulgentio, poſt Epicharmum, Soſidem Atticum, alioſq́; multa digna lectione & cognitu iucunda referuntur.

699 *Totq́ per thalamos*. quinquaginta. Virg. Aeneid. 2.

Quinquaginta illi thalami ſpes tanta nepotum.

703 *Induit vultus feros*. mutata fuit Hecuba in canem, iuxta Euripidem, Lycophronem, & Aſclepiadem. alij, quia, vt fures canis latratu, Gręcos Hecuba maledictis & conuitiis ſit inſecuta, fabulam confictam volũt, in Menæchm. Plautus, & Cicero 3. Tuſc.

705 *Sibi*. humana forma deperdita, & Hecuba homine quaſi mortua. Sic, Hercule Oetęo, inquit;

—— ſibi Tantalis eſt facta ſuperſtes.

706 *Silet repentè Phœbas*. ex ſequentibus nonnulla ad Virgilij Aeneid. 6. nonnulla ad Lucani lib. 5. imitationem dixit.

Pallor. Lucanus;

—— nec qui ſolet eſſę timenti
Terribilis ſed pallor ineſt ——

707 *Creberq́ totum*. infrà actu 4.

Cur iſta vates corpus effuſa ac tremens
Dubia labat ceruicę?

Lucanus;

—— nec feſſa quieſcunt
Corda: ſed, vt tumidus boreæ poſt flamina, pontus
Rauca gemit; ſic multa leuant ſuſpiria vatem.

Idem;

—— rupta trementi
Verba ſono ——

708 *Stetêrę vittæ*. Virgilius:

—— ſubitò non vultus, non color vnus,
Non comtæ manſêre comæ: ſed pectus anhelum
Et rabie fera corda tument ——

Lucanus;

—— bacchatur demens, aliena per antrum
Colla ferens, vittaſq́ dei, Phœbaaq́ ſerta
Erectis diſcuſſa comis ——

709 *Anhela corda*. Virgilius;

—— ſed pectus anhelum
Et rabię fera corda tument ——

Lucanus autem;

Effluit & gemitus & anhelo clara meatu, &c.

710 *Incerta nutant lumina*. duo m. ſ. *micant lumina*. Lucanus;

Torquet ad hæc oculos, totoq́ vagantia cælo
Lumina, nunc vultu pauido, nunc torua minaci.

712 *Altior ſolito*. Virgilius;

—— maiorq́ videri.

724 *Gemino*. rectè. quia Enthei & ebrij, quæ ſingula ſunt, cuncta gemina vident. exempla habes apud Euripidem in Bacchis, Q. Smyrnæum lib. 12. & Nonnum in Dionyſiacis in princ. lib ιέ. & ιϛ'. ſeptima à fine libri pagina. Virgilius hoc non ignorauit, ſcripſit. n. Aen 4.

Eumenidum demens veluti videt agmina Pentheus,
Et ſolem geminum, & duplices ſe oſtenderę Thebas.

728 *Timete reges moneo*. quædam membranæ continent *timerę*.

Furtiuum genus. Furtiua Venere editũ, Aegyſthum. monet Caſſandra cauendum eſſe à natis ex furtiuo coitu. quare? an quia, vt dixit alibi, nullum nefas per nefas nati putant? quam rationem reddidit auctor libelli Gallici, *de la police Chriſtiennę*, vbi docet cur huiuſmodi liberi, vt plurimum, ceteris ſalaciores ſunt & ne-

Digitized by Google

Agreſtis ille alumnus euertet domum.
Quid iſta vecors tela femineâ manu
Diſtricta præfert? quem petit dextrâ virum
Lacæna cultu ferrum Amazonio gerens?
Quæ verſat oculos alia nunc facies meos?
Victor ferarum colla vexatus iacet,
Ignobili ſub dente Marmaricus leo,
Morſus cruentos paſſus audacis leæ.
Quid me vocatis ſoſpitem ſolam è meis,
Vmbræ meorum? te ſequor tota pater
Troia ſepulte. frater auxilium Phrygum,
Terrorq́; Danaûm: non ego antiquum decus
Video, aut calentes ratibus exuſtis manus;
Sed lacera membra, & ſaucios vinclo graui
Fortes lacertos. te ſequor nimium citò
Congreſſe Achilli Troile. incertos geris
Deiphobe vultus, coniugis munus nouæ.
Iuuat per ipſos ingredi Stygios lacus:
Iuuat videre Tartari ſæuum canem,
Auidiq́; regna Ditis. hæc hodie ratis
Phlegethontis atri regias animas vehet,
Victamq́;, victricemq́;: vos vmbræ precor,
Iurata ſuperis vnda te pariter precor,
Reſerate paulum terga nigrantis poli,
Leuis vt Mycenas turba proſpiciat Phrygum.
Spectate miſeri: fata ſe voluunt retro.
Inſtant ſorores ſqualidæ,
Sanguinea iactant verbera,
Fert læua ſemuſtas faces,
Ardentq́; pallentes genæ,
Et veſtis atri funeris
Exeſa cingit ilia,
Strepuntq́; nocturni metus,
Et oſſa vaſti corporis
Corrupta longinquo ſitu
Palude limosâ iacent.
Et ecce defeſſus ſenex,
Ad ora ludentes aquas
Non captat, oblitus ſitis,
Mœſtus futuro funere.
Exſultat, & ponit gradus
Pater decoros Dardanus.
CH. *Iam peruagatus ipſe ſe fregit furor,*
Caditq́;, flexo qualis ante aras gradu

quiores, adde & prauiores: quare fortaſſis Veneti, homines prudentiſſimi & maximè cordati, illegitimos, quamuis natalibus fuerint reſtituti, in conſilium non admittunt, teſte Fulgoſ. conſil. 62. Incip. Stante ſtatuto. Neſcio tamen, quàm rectè. nam

—— πολλάκις δέ τοι
ξηρὰ βαθεῖαν γῆν ἐνίκησε σπορᾷ,
νόθοι τε πολλοὶ γνησίων ἀμείνονες.

inquit Euripides, in Andromache, indicans ſæpe ſpurios legitimis eſſe meliores. quoniã, vt idem alibi ſcripſit, nomen diſpar, natura æqualis eſt;

ὀνόματι μεμπτὸν τὸ νόθον, ἡ φύσις δ' ἴση.

quod verò in eandem ſententiam ſcripſit Euripides;

ἐγὼ γὰρ παῖδας οὐκ ἐῶ νόθους λαβεῖν.
τῶν γνησίων γὰρ οὐδὲν ὄντες ἐνδεεῖς
νόμῳ νοσοῦσιν.

iuri noſtro conuenit, quo tam male audiunt ſpurij, vt infames & vilis conditionis eſſe cenſeantur, vt docet Andr. Tiraquellus De nobilitate c. 15. nu. 14. cum aliquot ſequẽtibus. poſt quẽ pro ſpuriorũ vituperatione & defenſione multa cõgeſſit Palæottus in lib De ſpuriis & nothis filiis à cap. 55. vſque ad lib. finẽ.

732 ***Lacæna ferrum cultu Amazonio gerens.*** more Amazonum ſecurim geſtans. in o.v.l. valdè conſtanter legitur; ***Lacæna ferrum, cultum Amazonium gerens.*** quid ſi ***cultrum***? vt cultrum Amazonium vocet ſecurim, qua Clytæmneſtra Agamemnonem occidit. ſed nihil muto. nam vet. lib. eandem ſententiam admittit; & verſus repugnat m.ſ. lectioni.

733 ***Alta.*** v.l. ***alia***, idq́ue recipi debet.

739 ***Troia ſepulta.*** lege ***ſepulte***.

Frater. Hector. loquitur iuxta communem ſententiã. nam Porphyrius teſtimoniis Ibyci & aliorum probat Hectorẽ non Priami, ſed Apollinis filium fuiſſe. vide Scholiaſtem Homeri Iliad. γ'.

742 ***Saucios vinclo graui.*** reſpicit ad illud Virgilij 2. Aeneid.

—— *perq́; pedes traiectus lora tumentes.*

743 ***Nimium cito congreſſe Achilli Troile.*** non dubito quin Virgilij 1. Aeneid. verſum voluerit exprimere,

Parte alia fugiens amiſſis Troilus armis
Infelix puer & impar congreſſus Achilli.

de Troilo quædam notauit amicus meus, homo egregiè doctus, Guilhelmus Canterus lib. 2. nouarum lectionum: quę tamen quàm parum conueniant Virgilio, olim Seb. Corradus, & poſtea Guellius docuerunt. minus Senecæ quadrant. quis enim credat ſororem fratri tale flagitium affingere? Troili mors vnũ ex fatis Troiæ fuit. Plautus, Baccidibus;

Cer-

Digitized by Google

Ceruice taurus vulnus inciſâ gerens.
Releuemus artus entheos. Tandem ſuos
Victrice lauro cinctus Agamemnon adit,
Coniuxq́; pariter obuios illi tulit
Greſſus, reditq́; iuncta concordi gradu.

ACTVS QVARTVS.

AGAMEMNON. CASSANDRA.

AG. *Tandem reuertor ſoſpes ad patrios lares.*
O cara ſalue terra: tibi tot barbaræ
Dedêre gentes ſpolia: tibi felix diu
Potentis Aſiæ Troia ſummiſit manus.
Cur iſta vates corpus effuſa, ac tremens
Dubiâ labat ceruice? famuli attollite,
Refouete gelido latice. iam recipit diem
Marcente viſu: ſuſcita ſenſus tuos.
Optatus ille portus ærumnis adeſt.
Feſtus dies eſt. CAS. *feſtus & Troiæ fuit.*
AG. *Veneremur aras.* CAS. *cecidit ante aras pater.*
A. *Iouem precemur pariter.* C. *Herceum Iouem?*
A. *Credis videre te Ilium?* C. *& Priamum ſimul.*
A. *Hic Troia non eſt.* C. *vbi Helena eſt, Troiã puto.*
AG. *Ne metue dominam famula.* C. *libertas adeſt.*
A. *Secura viue.* C. *mors mihi eſt ſecuritas.*
A. *Nullum eſt periclũ tibimet.* C. *at magnũ tibi eſt.*
A. *Victor timere quid poteſt?* C. *quod non timet.* "
A. *Hanc fida famuli turba, dum excutiat deum,*
Retinete, nequid impotens peccet furor.
At te pater, qui ſæua torques fulmina,
Pelliſq́; nubes, ſidera & terras regis,
Ad quem triumphi ſpolia victores ferunt;
Et te ſororem cuncta pollentis viri
Argolica Iuno; pecore votiuo libens
Arabumq́; donis, ſupplice & fibrâ colam.

CHO-

Ilio tria audiui fuiſſe fata, quæ illi exitio
forent,
Signum ex arce ſi periſſet, alterum eſt
etiam Troili mors,
Tertium cùm porta Scæa limen ſuperum
ſcinderetur.

744 *Incertos.* tales, vt quis dubitare queat tuáne ſit facies an alterius; quod etiam Virgilius innuit lib. 6.

Atq́; hic Priamidem laniatum corpore toto
Deiphobum vidit, lacerum crudeliter ora,
Ora, manusq́; ambas, populataq́; tempora raptis
Auribus, & truncas inhoneſto vulnere nares:
Vix adeò agnouit pauitantem ——

772 *Caditq́;.* Lucanus, de Phœbade, lib. 5.

—— *Vixq́; refecta cadit* ——

784 *Refouete gelido latice.* frigida eis qui deliquium animi patiuntur prodeſt, auctore Hippocrate in Aphoriſmis, & Ariſtotele in Problematibus: quia frigus ſpiritus cogit, & impedit ne diſſoluantur; qui ſpiritus plurimi ad faciem venire ſolent. itaque aqua frigida in faciem diffuſa illos congregat, quibus congregatis, ſenſibus functiones ſuæ redduntur, ſicque euaneſcit λειποψυχία. Calida autem aqua illis prodeſt qui timuerunt vel laborarunt vehementius. De gelida aqua habes exempla hic, & apud Homerum Iliad. ἑ. & ξ'. ait etiam Ouidius, in epiſt. Laodamiæ;

Lux quoque tecum abiit, tenebris exſanguis obortis,
Succiduo dicor procubuiſſe genu.
Vix ſocer Iphiclus, vix me grandæuus Acaſtus,
Vix mater gelida mæſta refecit aqua.

Poſterioris, ſcilicet de calida, exempla ſuppeditat Homerus Odyſſ. ε. & Odyſſ. ι. & Plautus in Bacchidibus, inquiens;

B A. *dabitur opera. aqua calet. eamus intro, vt laues.*
Nam, vt in naui vecta es, credo timida es.
B. *aliquantum ſoror.*
Simul hic neſcio quid turba eſt ——

788 *Cecidit ante aras pater.* autographa habent; *concidit ante aras pater.*

791 *Vbi Helena eſt, Troiam puto.* Helena hic eſt in Græcia. ideo videor mihi adhuc in Troia agere. 792 *Ne metue dominam famula.* exiſtimabat Agamemnon Caſſandram nondum furere deſiiſſe, ideo ſuperiore verſu cùm Helenam dixerat, Clytæmneſtram dicere voluiſſe. iccirco ſubiungit, ne metue dominam Clytæmneſtram. ego enim, qui te maritali affectu diligo, proſpiciam ne illa tibi ſit iniuria, vel te manumittam. atque ita mihi non quaſi famulæ, ſed dominę & reginæ futura es loco. Tale illud Propertij lib. 4. *Sic hoſpes, pariámne tuâ regina ſub aulâ; Dos tibi non humilis prodita Roma venit.* Vel ſanè, Caſſandræ mentem non ſatis aſſecutus ait, Helenam non futurã ipſius dominam.

Libertas adeſt. ego, inquit, non timeo me illius famulam futuram, quia confeſtim moriar: mors autem, quæ eſt vltima rerum linea, me manumittet. 794 *Tibimet.* vox; *met*, ſuperflua eſt, & ſolum pro tibicine ad fulciendum verſum eſt addita: nec poſſis dicere ἔμφασιν aut παραγράφησιν eſſe.

Digitized by Google

CHORVS GRÆCORVM.

Verſus choriambici, iambici, ſapphici, trochaici, dactylici, valde confuſi.

Argos nobilibus nobile ciuibus,
Argos iratæ carum nouercæ,
Semper ingentes educas alumnos,
Imparem æquaſti numerum deorum.
Tuus ille biſſeno meruit labore
Allegi cælo magnus Alcides:
Cui lege mundi Iuppiter ruptâ,
Roſcidæ noctis geminauit horas,
Iuſsitq́ Phœbum tardius celeres
Agitare currus, & tuas lentè
Remeare bigas, candida Phœbe;
Retulitq́ pedem, alternus nomen
Stella quæ mutat, ſeq́ mirata eſt
Heſperum dici. Aurora mouit
Ad ſolitas vices caput, & relabens
Impoſuit ſenis humero mariti.
Senſit ortus, ſenſit occaſus,
Herculem naſci: violentus ille
Nocte non vnâ poterat creari.
Tibi concitatus ſubſtitit mundus,
O puer magnum ſubiture cælum.
Te ſenſit Nemeæus arcto
Preſſus lacerto fulmineus leo,
Ceruaq́ Parrhaſis:
Senſit Arcadij populator agri,
Gemuitq́ taurus Dictæa linquens
Horridus arua.
Morte fœcundum domuit draconem,
Vetuitq́ collo pereunte naſci:
Geminosq́ fratres pectore ab vno
Tria monſtra natos, ſtipite incuſſo
Fregit inſultans: duxit ad ortus
Heſperium pecus
Geryonis ſpolium triformis.
Egit Threïcium gregem;
Quem non Strymonij gramine fluminis,
Hebríve ripis pauit tyrannus
Hoſpitum dirus, ſtabulis cruorem
Præbuit ſæuis, tinxitq́ crudos
Vltimus rictus ſanguis aurigæ.

807 *Imparem æquaſti.* in huius verſus expoſitione mera inſomnia ab omnibus adferuntur. Videtur Seneca non ad duodecim Deos magnos reſpexiſſe, inter quos Hercules non eſt, & ſine quo eorum numerus eſt par, ſunt enim quos ita refert Ennius;

Iuno, Veſta, Ceres, Deiana, Minerua, Venus, Mars,
Mercurius, Ioui', Neptunus, Volcanus, Apollo.

neque ad alios *Selectos*, qui ſine Hercule octo erant, Ianus, Saturnus, Genius, Pluto, Bacchus, Sol, Luna, Tellus, vide Aurelium lib. 1. de cognomin. Deor. cap. 2. Sed Seneca reſpexiſſe videtur eo, quod Hercules Heben duxit vxorem, & ſic imparem numerum Deorum æquauit, Hercules; quod poeta tribuit Argis, quoniam ex ea originem Hercules ducebat, ibique fuerat educatus; hâc interpretationem memini Lipſio meo placere. Vel ſanè intellexit Seneca, de communibus Diis; qui ante Herculem tantum tres erant, Mars, Bellona, Victoria; additusq́ue iis Hercules, quaternarium numerum compleuit, ſicq́ue imparem numerum æquauit. quia autem de communibus Diis multa non ſatis nota ſunt omnibus, cenſeo legendos Seruium, Sabinum, & Hartungum ad illud Virg. lib. 12. Aeneid.

—— & diis communibus aras.

Lilium Giraldum, de hiſtoria Deorum Syntagmat. 1. & Antonium Roſcium memorabilium lib. 2.

811 *Geminauit.* Seneca hic & in Hercule Oetæo, docet Herculem duabus noctibus fuiſſe genitum, vt Propertius libro 2.

Iuppiter Alcmenæ geminas requieuerat Arctos,
Et cælum noctu bis ſine rege fuit.

Lycophron adiicit vnam noctem; Clemens Alexandrinus liberalior in προτρεπτ. inquiens; ὁ Ζεὺς ἐκεῖνος, ὁ μετ' Ἀλκμήνης πεπαιζὼς ἡδυπαθήσας νύκτας. οὐδὲ γὰρ αἱ νύκτες αἱ ἐννέα τῷ ἀκολάστῳ μακραὶ &c. & Arnobius, hoc imitatus, lib. 4. contra gentes, ait; Hercules natus eſt, qui in rebus huiuſmodi patris ſui tranſiret exſuperaretq; virtutes. ille noctibus vix nouem, vnam potuit prolem extundere, concinnare, compingere: at Hercules, Sanctus deus, natas de Theſtio quinquaginta nocte vna perdocuit & nomen virginitatis ponere, & genitricũ pondera ſuſtinere.

825 *Nemeæus.* qui, vt alibi dictum eſt, ex orbe Lunari deciderat. Epimenides;

καὶ γὰρ ἐγὼ γένος εἰμὶ σελάνας ἠϋκόμοιο,
ἃ δεινὸν φρίξασ' ἀπεσείσατο θῆρα λέοντα,
ἐς Νεμέαν ἄγαγεν αὐτὸν διὰ πότνιαν
Ἥραν.

826 *Fulmineus leo.* hoc eſt, rapidus, impo-

Vidit

Vidit Hippolyte ferox,
Pectore è medio rapi ſpolium, & ſagittas.
Nube percuſſâ Stymphalis alto
Decidit cælo.
Arborq́ pomis fertilis aureis
Extimuit manus inſueta carpi,
Fugitq́ in auras leuiore ramo.
Audiuit ſonitum crepitante lamnâ
Frigidus cuſtos neſcius ſomni;
Linqueret cùm iam nemus omne fuluo
Plenus Alcides vacuum metallo.
Tractus ad cælum canis inferorum
Triplici catenâ, tacuit, nec vllo
Latrauit ore, lucis ignotæ
Metuens colorem. te duce ſuccidit
Mendax Dardaniæ domus,
Et ſenſit arcus iterum timendos:
Te duce concidit totidem diebus
Troia quotannis.

ACTVS QVINTVS.

CASSANDRA.

Res agitur intus magna, par annis decem.
Eheu quid hoc eſt? anime conſurge, & cape
Precium furoris: vicimus victi Phryges.
Bene eſt, reſurgis Troia, traxiſti iacens
Pares Mycenas: terga dat victor tuus.
Tam clara nunquam prouidæ mentis furor
Oſtendit oculis: video, & interſum, & fruor,
Imago viſus dubia non fallit meos.
Spectamus: epulæ regia inſtructæ domo,
Quales fuerunt vltimæ Phrygibus dapes,
Celebrantur: oſtro lectus Iliaco nitet,
Merumq́ in auro veteris Aſſarici trahunt,
Et ipſe pictâ veſte ſublimis iacet,
Priami ſuperbas corpore exuuias gerens.
Detrahere cultus vxor hoſtiles iubet,
Induere potiùs coniugis fidæ manu
Textos amictus. horreo, atque animo tremo.
Regémne perimet exſul, & adulter virum?
Venêre fata, ſanguinem extremæ dapes
Domini videbunt, & cruor Baccho incidet,
Mortifera vinctum perfidæ tradet neci.
Induta veſtis exitum manibus negat,

tens, præceps, pernix, &c. ſic Claudianus;

Obuia fulminei properēt aduulnera pardi,

Aliam rationem habet illud Martialis;

Fulmineo ſpumantis apri ſum dente petita.

nam iccirco hoc dictum eſt, quia, vt Xenophon & Pollux teſtantur, ille in Cynegetico, hic lib. 5. Onomaſt. cap. 12. apri cùm iraſcuntur, dentibus vrunt, vt videatur iis neſcio quid igneum contineri: alioquin crines admoti, quod ſæpe accidit, non adurerentur. ideo etiã Apuleius lib. 8. aſini, dixit de apro; Impetu ſæuo fremẽtis oris totus fulmineus. Ouidius;

Fulmẽ habẽt acres in aduncis dẽtibus apri.

& alibi, in apri deſcriptione;

—— dentes æquantur dentibus Indis,
Fulmen ab ore venit frondéſque afflatibus ardent.

Vnde apparet hoc naturæ miraculum veteribus fuiſſe notiſſimũ. ideo miror Iulium Scaligerum li. 5. de arte poët. cap. 14. exiſtimaſſe, Silium & Statium latuiſſe. quãuis enim expreſsè illius non meminerint; inde tamẽ non conſequitur, ignorantia, non voluntate prætermiſſum. quinimo ex iis ipſis Silij lib. 1. & Statij lib. 11. Thebaid. verſibus, quos Scaliger adducit, arbitrer ſatis probabiliter cõtrarium colligi. quoniam ſcilicet vterque apros fulmineos appellauit. nec enim temerè tam laborioſis & doctis poëtis tam craſſa ignoratio tribui debet, vt rem vulgo notã ignoraſſe potius quàm leuiter eam vno verbo indicare contenti fuiſſe videãtur. Porrò quod Ouid. dicit,

—— dentes æquantur dentibus Indis:

non ſolùm Elephantinorum cornuũ reſpectu dictum accipi poteſt; ſed etiam Indicorum aprorum, quos Plinius lib. 8. auctor eſt dentium flexus cubitales habere.

827 *Ceruaq́ Parrhaſis.* hoc ordine recenſet labores Herculis: 1. Nemeæum leonem, 2. aëripidem ceruam. 3. aprum Arcadium. 4. Cretenſem taurum. 5. hydram Lernæam. 6. Geryonem. 7. Diomedem. 8. Hippolytes Amazonis baltheum. 9. Stymphalides. 10. Heſperidum draconem. 11. Cerberum. 12. Ilij expugnationem.

851 *Lamna.* pro, lamina. Sic vocat aurea poma Heſperidum. malè vulgò legitur *flamma.* Sic in Florentinis Pandectis *lamna* ſcriptũ eſt, l. Q. Mucius. 27. §. fin. D. de aur. arg. leg. differt autem lamina à bractea, vt docet Valla; quamuis D. Hieronymus ad Fabiolum ea confuderit. Vide Catellianum Cottam, in voce *Lamina.*

860 *Totidem.* Troiam igitur Hercules decem dierum ſpacio expugnauit.

865 *Vicimus victi.* videtur fuiſſe adagium. Plautus, in Caſina;

Noſtro omine it dies, iam victi vicimus.

Digitized by Google

Cæſius Baſſus:

Romani à Gallis deuicti ſunt victores.

Ouidius 1. Faſtor.

Victa tamen vinces, euerſaq; Troia reſurges. alius quidam;

—— *victos vincere poſſe putet.*

„ Liuius li. 26. omnibus bellis victi vicerimus.
„ nec longe recedit illud Herodoti, in Vrania: ὄδὲ ἐπινικῶντες οἱ Ἕλλωες νικῶσι. itaque quotieſcumque maiorem cladem victis victores acceperunt, dici poterit victos viciſſe. vt auorum noſtrorum memoria in Rauennati prælio (quod melius ceteris deſcribūt Franciſcus Guicciardinus hiſt. lib. 10. & Arnoldus Ferronus Gallicarum rerum lib. 4. & Gondiſaluus Illeſcas Pontificalis Hiſtoriæ, lib. 6. cap. 23. §. 3.) accidit, ſingulari Hiſpani peditis virtute; de quo prælio dici ſolet; Los vençidos,
„ vençidos: los vencedores perdidos. Flere victum, at victorē perdi ab ipſa victoria. idem licebit vſurpare, quando qui vno prœlio fuſus fuit, ſecundo victorem profligat.

866 *Traxiſti.* in vno cod. ſcripto legitur, *ſtrauiſti.*

880 *Perimet.* o. v. l. habent *perimat.*

888 *At ille.* ſic etiam Heſiodus in Scuto, Herculem. Homerus Iliad. λʹ. Vlyſſem, Virgilius Aeneid. 10. Mezentium, Ouidius Faſtor. 2. Fabios, Statius 2. Thebaid. & Silius libro 1. alios apris comparatunt. Izaacius ſolus Agamemnonem irretito piſci.

897 *Habet, peractum eſt.* Hercule Oetæo actu 4. *Habet, peractum eſt. quas petis pœnas, dedit.*

900 *Exanimem petit.* hoc vel timidi eſt, vel ira furentis, vel crudelis, hic timidi potiùs, videtur. 901 *Illa fodientem adiuuat.* ſic apud Euripidem Electra Oreſtem adiuuat in Clytæmneſtra necanda.

Ὃς ἐγὼ μὲν ἐπιβαλὼν φάρη κόραις ἐμαῖσι, φασγάνῳ κατηρξάμαν,
ματέρ᾽ ἔσω δέρας μεθείς.
Ἠλ. ἐγὼ δ᾽ ἐπεκέλευσά σοι
ξίφους τ᾽ ἐφαψάμην ἅμα.

videlicet ſemper qua menſura menſi fuerimus, eadem Deus nobis remetitur. Audiui à viris fide dignis in Friſia non ita pridem contigiſſe, vt quidam, qui patri ſuo ſæpe iniurius fuerat, adeò vt illum pugnis contundere, & crinibus raptare proſtratum ſuſtinuerit; à filio ſuo eodem modo per domum raptatus, cùm ad limen peruentum foret, & nefandi iſtius rabies etiam vlterius progreſſura videretur; miſer iſte parens, intelligens iuſto Dei iudicio hæc ſe perpeti; exclamarit: Hactenus fili, nec enim ego parentem meum auum tuum vltra domus limen crinibus traxi. Immane me hercle, horrendumque exemplum, quod ſi Brufonio, Sabellico, Fulgoſo, & aliis exem-

Caputq; laxi & inuij cludunt ſinus.
Haurit trementi ſemiuir dextrâ latus,
Nec penitus adigit, vulnere in medio ſtupet.
At ille, vt altis hiſpidus ſiluis aper,
Cum caſſe vinctus, tentat egreſſus tamen,
Arctatq; motu vincla, & incaſſum furit;
Cupit fluentes vndique & cæcos ſinus
Diſicere, & hoſtem quærit implicitus ſuum.
Armat bipenni Tyndaris dextram furens;
Qualisq; ad aras colla taurorum prius
Deſignat oculis, antequàm ferro petat:
Sic huc & illuc impiam librat manum.
Habet, peractum eſt. pendet exiguâ malè
Caput amputatum parte, & hinc trunco cruor
Exundat, illinc ora cum fremitu iacent.
Nondum recedunt. ille iam exanimem petit,
Laceratq; corpus: illa fodientem adiuuat.
Vterque tanto ſcelere reſpondet ſuis.
Hic eſt Thyeſte natus, hæc Helenæ ſoror.
Stat ecce Titan dubius emerito die,
Suáne currat an Thyeſteâ viâ.

ELECTRA. STROPHIVS.

EL. *Fuge ô paternæ mortis auxilium vnicum,*
Fuge, ſceleſtas hoſtium euita manus.
Euerſa domus eſt funditus, regna occidunt.
Quis iſte celeres concitus currus agit?
Germane vultus veſte furabor tuos.
Quos anime demens refugis? externos fugis?
Domus timenda eſt, pone iam trepidos metus
Oreſta: amici fida præſidia intuor.
ST. *Phocide relictâ Strophius, Eleâ inclytus*
Palmâ reuertor. cauſa veniendi fuit,
Gratari amico; cuius impulſum manu
Cecidit decenni Marte concuſſum Ilium.
Quænam iſta lachrymis lugubrem vultum rigat?
Pauetq; mæſta? regium agnoſco genus.
Electra, luctus cauſa quæ læta in domo eſt?
EL. *Pater peremtus ſcelere materno iacet.*
Comes paternæ quæritur natus neci.
Ægiſthus arces Venere quæſitas tenet.
ST. *O nulla longi temporis felicitas!* „
EL. *Per te parentis memoriam obteſtor mei,*
Per ſceptra terris nota, per dubios deos;

Recipe

Recipe hunc Oreſten, ac pium furtum occule.
ST. *Etſi timendum caſus Agamemnon docet,*
Aggrediar, & te Oreſta furabor libens.
Poſcunt fidem ſecunda, at aduerſa exigunt.
Cape hoc decôrum ludicri certaminis
Inſigne frontis, leua victricem tenens
Frondem virenti protegat ramo caput:
Et iſta donum palma Piſæi Iouis,
Velamen eadem præſtet, atque omen tibi.
Tuq́ ô paternis aſsidens frenis comes,
Condiſce Pylade patris exemplo fidem.
Vos, Græciâ nunc teſte, veloces equi
Infida curſu fugite præcipiti loca.
EL. *Exceſsit, abiit, currus effreno impetu,*
Effugit aciem: tuta iam operiar meos
Hoſtes, & vltrò vulneri opponam caput.
Adeſt cruenta coniugis victrix ſui,
Et ſigna cædis veſte maculatâ gerit:
Manus recenti ſanguine etiamnum madent,
Vultusq́ præ ſe ſcelera truculenti ferunt.
Concedam ad aras. Patere me vittis tuis
Caſſandra iungi, paria metuentem tibi.

CLYTÆMNESTRA. ELECTRA.
ÆGISTHVS. CASSANDRA.

CLY. *Hoſtis parentis, impium atque audax caput,*
Quo more cœtus publicos virgo petis?
EL. *Adulterorum virgo deſerui domum.*
CL. *Quis eſſe credat virginem?* EL. *gnatam tuam.*
CLY. *Modeſtius cum matre.* EL. *pietatem doces.*
CLY. *Animos viriles corde tumefacto geris,*
Sed agere domita feminam diſces malo.
EL. *Ni fortè fallor, feminas ferrum decet.*
CLY. *Et eſſe demens te parem nobis putas?*
EL. *Vobis? quis iſte eſt alter Agamemnon tuus?*
CLY. *Indomita poſt hæc virginis verba impiæ*
Regina frangam. EL. *mitius interea mihi*
Tu vidua loquere: vir caret vita tuus.
CLY. *Ediſſere vbi ſit gnatus, vbi frater tuus?*
EL. *Exiit Mycenas.* CL. *redde nunc gnatum mihi.*
EL. *Et tu parentem redde.* CL. *quo latitat loco?*
EL. *Tuto: quietus regna non metuens noua:*
Iuſtæ parenti ſatis, at iratæ parum.
C. *Morieris hodie.* EL. *dummodo hac moriar manu.*

plorum collectoribus notum fuiſſet, hautdubiè ab illis non foret omiſſum.

904 *Emerito die.* finito. ducta Metaphora à militum ſtipendiis.

910 *Electra* tunc temporis Laodice dicebatur, poſtea autem Electra vocari cœpit. Aelianus var. hiſtor. lib. 4. Ξάνθος ὁ ποιητὴς τῶν μελῶν, ἐγένετο δὲ οὗτος πρεσβύτης Στησιχόρου τοῦ Ἱμεραίου, λέγει τὴν Ἠλέκτραν τοῦ Ἀγαμέμνονος οὐ τοῦτο ἔχειν τοὔνομα πρῶτον, ἀλλὰ Λαοδίκην. ἐπεὶ δὲ Ἀγαμέμνων ἀνῃρέθη, τὴν δὲ Κλυταιμνήστραν ὁ Αἴγισθος ἔγημε, καὶ ἐβασίλευσεν, ἄλεκτρον οὖσαν, καὶ καταγηρῶσαν παρθένον Ἀργεῖοι Ἠλέκτραν ἐκάλεσαν, διὰ τὸ ἀμοιρεῖν ἀνδρὸς καὶ μὴ πεπειρᾶσθαι λέκτρου. Porrò Oreſtem à Strophio educatum fuiſſe etiam Pyrander in Peloponneſiacis, teſte Plutarcho, tradidit.

950 *Quo more cœtus publicos virgo petis.* inhoneſtum veteres exiſtimarunt virginem in publico verſari, nec virginem ſolùm, ſed etiam matremfamiliæ, vt conſtat ex multis Euripidis locis, in Heraclidis, in Oreſte, in Iphigenia Aulidenſi. & alibi (vide Tiraquel. lege. 10. Connub. nu. 12. & Rhodigin. li. 10. antiq. cap. 3. & lib. 13. cap. 6.) Menander;

ἔνδον μένουσαν τὴν γυναῖκ' εἶναι χρεὼν
ἐσθλήν· θύραζε δ' ἀξίαν τοῦ μηδενός.

quam rem copioſè & eleganter perſequitur D. Gregorius Nazianzenus, in lib. De documentis virginum. hac ratione motus Conſtantinus Imp. l. nemo. C. de offic. diuerſor. iudic. matremfamil. quę intra domum ſemet cõtinet, in publicum protrahi vetuit, propter ſexus verecũdiam, l. 2. §. 1. C. de his qui ven. ætat. impetrar. c. 43. §. porrò ſi. de election. in 6. ob quam illis virorum cœtibus immiſceri non conuenit, auctore Bonifacio octauo, in c. mulieres. de iudic. in 6. Sanè D. Paullo mulier οἰκουργός, Auguſto apud Dionem οἰκουρός, οἰκονόμος, vocatur. ait Philo, teſte Cuiacio lib. 7 obſeruat. cap. 16. θηλείαις οἰκουρία καὶ ἔνδον μονὴ ἐφαρμόζουσι. notum eſt illud οἰκουρίας ſymbolum Venus teſtudinẽ calcans.

952 *Quis eſſe credat virginem?* EL. *natam tuam.* ait Electra, rectè ſuſpicaris neminem crediturum me eſſe virginem, non quia cœtus publicos peto; ſed quia filia tua ſum. te ſciunt omnes pudicitiam tuã Aegiſtho proſtituiſſe: me ſuſpicabuntur matris veſtigia ſecutam pudori meo nõ temperaſſe. & meritò. ſunt enim parentibus filij plerumque ſimiles auctore Ariſtotele lib. 3. polit. cap. 8. & lib. 3. Rhetor. ad Theodectem, & filiæ matrũ mores imitantur, vnde Ezechielus vates; ſicut « mater, ita & filia eius. D. Ambroſius autẽ li. 3. « De virginitate; Quid potuit filia de adultera « matre diſcere, niſi damnum pudoris? meritò «

Digitized by Google

Recedo ab aris. ſiue te iugulo iuuat
Merſiſſe ferrum, præbeo iugulum volens:
Seu more pecudum colla reſecari placet;
Intenta ceruix vulnus expectat tuum.
Scelus peractum eſt: cæde reſperſam viri,
Atque obſoletam, ſanguine hoc dextram ablue.
CLY. *Conſors pericli pariter, ac regni mei*
Ægiſthe gaudes? gnata genitricem impiè
Probris laceſſit, abditum fratrem occulit.
AEG. *Furibunda virgo vocis infandæ ſonum,*
Et aure verba indigna maternâ opprime.
EL. *Etiam monebit ſceleris infandi artifex,*
Per ſcelera nactus nomen ambiguum ſuis,
Idem ſororis gnatus, & patris nepos.
CLY. *Ægiſthe ceſſas impium ferro caput*
Demetere? fratrem reddat, aut animam ſtatim.
Abſtruſa cæco carcere, & ſaxo exigat
Æuum, per omnes torta pœnarum modos:
Referre, quem nunc occulit, forſan volet
Inops, egens, incluſa, pædore obſita,
Vidua ante thalamos, exul, inuiſa omnibus,
Æthere negato. ſerò ſuccumbet malis.
EL. *Concede mortem.* CLY. *ſi recuſares, darem.*
Rudis eſt tyrannus, morte qui pœnam exigit. ‹‹
EL. *Mortē aliquid vltra eſt?* C. *vita, ſi cupias mori.*
Arripite famuli monſtrum, & auectam procul
Vltra Mycenas, vltimo in regni angulo
Vincîte, ſeptam nocte tenebroſi ſpecus,
Vt inquietam virginem carcer domet.
At iſta pœnas capite perſoluat ſuo,
Captiua coniux, regij pellex tori:
Trahite, vt ſequatur coniugem ereptum mihi.
CAS. *Ne trahite, veſtros ipſa præcedam gradus.*
Perferre prima nuncium Phrygibus meis
Propero, repletum ratibus euerſis mare,
Captas Mycenas, mille ductorem ducum,
Vt paria fata Troicis lueret malis;
Periſſe dono feminæ, ſtupro, dolo.
Nihil moramur, rapite: quin grates ago.
Iam iam iuuat vixiſſe, poſt Troiam iuuat.
CL. *Furibunda morere.* CA. *veniet & vobis furor.*

L. ANN.

igitur Peleus apud Euripidē, in Andromache;

—— ἐκφέρουσι γὰρ
μητρῷ' ὀνείδη. τοῦτο καὶ σκοπεῖτέ μοι
μνηστῆρες, ἐσθλῆς θυγατέρ' ἐκ μητρὸς λαβεῖν.

960 *Regina frangam.* huc ſpectat illud Attij
›› in Aegiſtho; Neque fera hominum pectora
›› frageſcunt, donec vim perſenſerint imperij. ceterùm in veteribus libris legitur ita;

Indomita poſthac virginis verba impiè
Regina frangam citius. interea mihi
Ediſſere, vbi ſit natus, vbi frater tuus.
EL. *exiit &c.*

980 *Nomen ambiguum ſuis.* ait per parentum ſcelera AEgiſthum nactum eſſe nomen ambiguū ſuis. id eſt, quem neſcirent parētes (quos ſuos vocat) quo nomine compellarent. Thyeſtes dubius filiúmne an nepotem; Pelopeia ignara filiúmne an fratrem nuncupet.

988 *Vidua ante thalamos.* locus hic confirmat Labeonis ſententiam de vidua. l. malum. D. de verbor. ſignific.

1008 *Veniet & vobis furor.* ſolent eorum, qui morti vicini ſunt vaticinia exitū habere. teſtis hoc loco Seneca. teſtis Homerus apud quē Iliad. χ'. Hector Achilli mortē prædicit. teſtis Sophocles in μαστιγοφόρῳ, vbi Aiax moriens imprecatur Agamemnoni & Vlyſſi, vt à cariſſimis occidantur. teſtis Virgilius li. 10. Aeneid. vbi Orodes Mezentio vicinā mortem imminere vaticinatur. teſtis Ouidiana Dryas. lib. 7. Metamorph. inquiens;

Nympha ſub hoc ego ſum Cereri gratiſſima ligno;
Quæ tibi factorum pœnas inſtare tuorum
Vaticinor moriens, noſtri ſolatia lethi.

teſtis Lucani Domitius lib. 7. his verbis;

Non te funeſta ſcelerum mercede potitum,
Sed dubium fati, Cæſar, generoq; minorem
Aſpiciens, Stygias, Magno duce, liber ad vndas
Et ſecurus eo te ſæuo Marte ſubactum,
Pompeioq; graues pœnas, nobisq; daturum,
Cùm morior, ſperare licet ——

Teſtis Calanus Indus, qui, ſciſcitāti Alexandro Macedoni numquid vellet, reſpondit; Nihil, breui te videbo. teſtis poſtremo Socrates apud Xenophontem ἐν τῇ Σωκράτους ἀπολογίᾳ πρὸς τοὺς δίκας. nam Clytæmneſtram & AEgiſthum occidit Oreſtes, qui quia exinde furere cœpit, ait; *veniet & vobis furor.* ſcilicet Oreſtis. Agamemnon ab vxore & cognato, Vlyſſes à filio Telegono occiſus fuit. Peliam filiæ conſciderūt. Mezentius eodem libro ab Aenea interficitur. Eriſichthon paullo poſt miſerabili fame confectus interit. C. Cæſar corā Pompeij ſtatua, plus viginti vulneribus confectus cecidit. Non multis à Calani morte diebus Alexander Babylone veneno interiit. Anyti quoque filio omnia euenerunt, quæ veriſſimè euentura Socrates moriens diuinarat. quæ cuncta vt ab optimis ſcriptoribus ſunt prodita; lubuit annotare, vt appareat vnde Ethnicorum illa vetus opinio, quam initio poſui, promanarit.

Digitized by Google

L. ANN. SENECÆ Octauia.

TRAGOEDIA X.

PERSONÆ.

Octauia. Nutrix. Chorus. Poppæa. Nuncius. Agrippina. Seneca. Nero. Præfectus.

ACTVS PRIMVS.

OCTAVIA.

Anapæſtici.

IAM vaga cælo ſidera fulgens
Aurora fugat: ſurgit Titan
Radiante comâ, mundoq́ diem
Reddit clarum: age tot tantis
Onerata malis, repete aſſuetos
Iam tibi queſtus, atque æquoreas
Vince Halcyonas, vince & volucres
Pandionias, grauior namque his
Fortuna tua eſt. ſemper genitrix
Deflenda mihi, prima meorum
Cauſa malorum, triſtes queſtus
Nate exaudi, ſi quis remanet
Senſus in vmbris. vtinam antè manu
Grandæua ſuâ, mea rupiſſet
Stamina Clotho; tua quàm mærens
Vulnera vidi,
Oraq́ fœdo ſparſa cruore.
O lux ſemper funeſta mihi!
Tempore ab illo lux eſt tenebris
Inuiſa magis.
Tulimus ſæuæ iuſſa nouercæ,
Hoſtilem animum, vultusq́ truces.
Illa illa meis triſtis Erinnys
Thalamis Stygios prætulit ignes,
Teq́ exſtinxit miſerande pater:
Modò cui totus paruit orbis

ADVERSARIA IN OCTAVIAM.

OCTAVIA. Hæc tragœdia tota Latina & tota Senecæ eſt.

4 *Eia age tantis.* ſic repoſuit N. cùm antè legeretur; *age tot tantisq́.* ego in membranis inuenio; *age tot tantis.* quod placet hiatu recepto.

7 *Vince Alcyonas.* hac comparatione vtitur Euripides in Iphigenia Taurica, & Pacuuius, in Teucro, inquit;

Alcyonis ritu litus peruolgans feror.

9 *Genitrix.* Valeria Meſſalina; quam cum ſuper cetera dedecora etiam Claudius C. Silio nupſiſſe comperiſſet, ſupplicio affecit.

21 *Nouerca.* Agrippinæ: hæc mortua Meſſalina, Claudio patruo ſuo nupſit.

Digitized by Google

27 *Vltra Oceanum, cuique Britanni.* de
„ hac Claudij Britannica victoria, ſunt hęc in-
„ certi poëtæ carmina;
„ *Auſoniis numquam tellus violata triũphis,*
Icta tuo, Cæſar, fulmine procubuit.
Oceanusq; tuas, vltra ſe proſpicit aras,
Qui finis mundo, nunc erit imperio.
Victa prius nullo, iam iam ſpectata triumpho
Illibata tuos gens iacet in titulos.
Fabula viſa diu, medioq; recondita ponto
Libera, victori iam modo colla dedit.
Eufrates ortus, Rhenus incluſerat Arctos,
Oceanus medium venit in imperium.
Libera non hoſtẽ, non paſſa Britannia regem,
Æternum noſtro qua procul orbe iacet,
Felix aduerſis & ſorte oppreſſa ſecunda,
Communis nobis & tibi, Cæſar, erit.
Vltima cingebat Tibris tua, Romule regna,
Hic tibi finis erat relligioſe Numa;
Et tua, Diue, tuum ſacrata potentia cælo
Extremum citrà conſtitit Oceanum:
At nunc Oceanus geminos interluit orbes,
Pars eſt imperij, terminus ante fuit.
Mars pater, & noſtra gentis tutela, Quirine
Et magno poſitus Cæſar vterque polo,
Cernitis ignotos Latia ſub lege Britannos.
Sol citra noſtrum flectitur imperium.
Vltima ceſſerũt adoperto clauſtra profundo,
Et iã Romano cingimur (ſic lego) *Oceano.*
Opponis fruſtrà rapidũ Germania Rhenum,
Eufrates prodeſt nihil tibi, Parthe fugax;
Oceanus iam terga dedit, nec peruius vlli
Cæſarios faſces imperiumq; tulit.
Illa procul noſtro ſemota excluſaq; cælo
Alluitur noſtra victa Britannis aqua,
Semota & vaſto diſiuncta Britannia ponto,
Cinctaq; inacceſſis horrida litoribus:
Quã pater iunctis Nereus vallauerat vndis,
Quam fallax æſtu circuit Oceanus,
Brumalem ſortita plagã, quà frigida ſemper
Præfulget ſtellis Arctos inocciduis:
Conſpectu deuicta tuo Germania Cæſar
Subdidit inſueto colla premenda iugo,
Adſpice confundit populos imperuia tellus.
Cõiunctũ eſt quod adhuc orbis & orbis erat.

In quarto à fine verſu ſententia poſtulat, vt legatur *Britannia*. nam vnicam hanc expeditionem Claudius ſuſcepit. quare *Germania* legi non poteſt.

31 *Oppreſſe.* boleto venenato.

32 *Tyranno.* Neroni.

40 *Ora Tanais.* agit de Britannica Claudij expeditione & victoria; cuius frequens mentio apud Dionem, Zonaram, Plinium, Eutropium, Oroſium & Adonem Viennenſem. quare cùm à Britannia valde alienus ſit Tanais, quare cenſui aliquãdo hoc loco legendum *Tameſis*, cuius fluminis bis apud Cæ-

Vltra Oceanum: cuiq; Britanni
Terga dedere, ducibus noſtris
Antè ignoti, iuriſq; ſui.
Coniugis (heu me) pater inſidiis
Oppreſſe iaces, ſeruitq; domus
Cum prole tuâ capta tyranno.

NVTRIX.

Fulgore primo captus, & facili bono “
Fallacis aulæ, quiſquis attonitus ſtupet;
Subito latentis ecce fortunæ impetu “
Modò præpotentem cernat euerſam domum,
Stirpemq; Claudi; cuius imperio fuit
Subiectus orbis; paruit liber diu
Oceanus, & recepit inuitus rates.
En qui Britannis primus impoſuit iugo,
Ignota tantis claſsibus texit freta,
Interq; gentes barbaras tutus fuit,
Et ſæua maria, coniugis ſcelere occidit;
Mox illa gnati, cuius exſtinctus iacet
Frater venenis: mœret infelix ſoror,
Eademq; coniux, nec graues luctus valet
Irâ coacta tegere: crudelis viri
Secreta refugit ſemper, atque odio pari
Ardens mariti, mutuâ flagrat face.
Animum dolentis noſtra ſolatur fides,
Pietaſq; fruſtra: mutat immitis dolor
Conſilia noſtra. nec regi mentis poteſt
Generoſus ardor, ſed malis vires capit.
Heu quàm nefandum proſpicit noſter timor
Scelus, quod vtinam numen auertat deûm.

OCTAVIA. NVTRIX.

Anapæſtici.

O mea nullis æquanda malis
Fortuna, licet repetam luctus
Electra tuos: tibi mœrenti
Cæſum licuit flere parentem,
Scelus vlciſci vindice fratre,
Tua quem pietas hoſti rapuit,
Texitq; fides.
Me crudeli ſorte parentes
Raptos prohibet lugere timor,

Fra-

Digitized by Google

Fratriſq́; necem deflere vetat;
In quo fuerat ſpes vna mihi,
Totq́; malorum breue ſolamen.
Nunc in luctus ſeruata meos,
Magni reſto nominis vmbra.
NVT. *Vox en noſtras perculit aures*
Triſtis alumnæ: ceſſat thalamis
Inferre gradus tarda ſenectus.
OCT. *Excipe noſtras lachrymas nutrix,*
Teſtis noſtri fida doloris.
NVT. *Quis te tantis ſoluet curis*
Miſeranda dies?
OCT. *Qui me Stygias mittet ad vmbras.*
NVT. *Omina, quæſo, ſint iſta procul.*
OCT. *Non vota meos tua nunc caſus,*
Sed fata regunt.
NVT. *Dabit afflictæ meliora Deus* “
Tempora mitis: tu modò blando “
Vince obſequio placata virum.
OC. *Vincam ſæuos antè leones,*
Tigreſq́; truces, fera quàm ſæui
Corda tyranni.
Odit genitos ſanguine claro,
Spernit ſuperbos humileſq́; ſimul,
Nec fortunam capit ipſe ſuam;
Quam dedit illi, per ſcelus ingens,
Infanda parens: licet ingratum
Diræ pudeat munere matris,
Hoc imperium cepiſſe: licet
Tantum munus morte rependat:
Feret hunc titulum poſt fata tamen
Femina longo ſemper in æuo.
NV. *Animi retine verba furentis,*
Temere emiſſam comprime vocem.
OCT. *Toleranda quamuis patiar: haud vnquam queant,*
Niſi morte triſti, noſtra finiri mala.
Genitrice cæsâ, per ſcelus rapto patre,
Orbata fratre, miſeriis, luctu obruta,
Mœrore preſſa, coniugi inuiſa, ac meæ
Subiecta famulæ, luce non grata fruor:
Trepidante ſemper corde, non mortis metu,
Sed ſceleris. abſit crimen à fatis meis.
Mori iuuabit: pœna nam grauior nece eſt,

ſarem fit mentio, & Dion lib. 60. tradidit Britannos, accepta clade à C. Sidio Geta, perculſos, ſeq; ad τάμεσαν ποταμὸν recipientes, cùm Romani, Germanorum auxiliariorum virtute, pontem, quo fluuius ſtratus erat, tranſiuiſſent, cæſos fugatoſque.

43 *Coniugis.* Agrippinæ.

44 *Gnati.* Neronis.

45 *Frater.* Nero Britannicum Octauiæ fratrem veneno à Locuſta accepto ſuſtulit.

49 *Mutua flagrat face.* hoc eſt, quantum Nero odit Octauiam, tamtum illa odit Neronem.

69 *Magni reſto nominis vmbra.* ne exiſtimes imitari illud Virgilij;
Et nunc magna mei ſub terras ibit imago.
ſunt enim planè diuerſa.

84 *Sæuos ante leones.* Euforbus;
Inſequitur leo ſæuus & alma virginis aſtrum.

95 *Hunc titulum.* parti filio imperij. fecerat hoc prius Semiramis, ſed modo honeſtiore.

107 *Pœna nam grauior.* in duobus m. ſ. *pœna nunc grauior.*

115 *Membra cùm ſoluit quies*. membrorum enim compages ſomno ſoluuntur, auctore Paullo Aegineta lib. 1. cap. 97. Homerus Odyſſ. σ'.

εὗδε δ' ἀνακλινθεῖσα, λύθεν δέ οἱ ἅψεα πάντα.

quare ab eodem ſomnus vocatur λυσιμελὴς, quemadmodum & ab Apollonio 4. Argon. & Orpheo in hymnis.

120 *Proſequitur hoſtis*. m.ſ. habent *perſequitur hoſtis*.

125 *Nitentem*, in vno cod. antiquo legitur *intentam*.

128 *Sæuior Pelagi fretis*. quæ illi pepercerant. ſic Ouidius Metamorph. 11.

—— crudelior ipſo
Sit mihi mens pelago ——

132 *Iuſtæ maritum coniugis*. à Nerone pro præmio poſcit meam necẽ, quæ iuſta ipſius vxor ſum. Claudius enim Octauiam Neroni, quem adoptauerat, in matrimonium traditurus, ne ſoror fratri nuberet (nam ſororem, ne adoptiuam quidem durante adoptione, ducere leges ſinebant) eam prius alteri in adoptionem dedit; vt, eo modo in alienam familiam tranſiens, iuſtè Neroni nuberet. Erat ergo Octauia iuſta Neronis vxor, quid verò inter iuſtam & iniuſtam vxorem interſit, docet Ræuardus lib. 4. de iuris ambiguitatibus cap. 16.

138 *Gnato ſuo*. Britannico.

Sanguine alieno ſatum. Neronem.

141 *Toris nefandis*. fratris enim vel ſororis filiam vxorem ducere non licet. Suetonius Tranquillus lib. 5. „Agrippinæ, inquit, Germanici fratris ſui filiæ, per ius oſculi & blanditiarum occaſiones illectus in amorem, ſubornauit proximo Senatu qui cogerent ſe ad ducẽdam eam vxorem, quaſi reip. intereſſet, dandamque ceteris veniam talium coniugiorum; quæ ad id tempus iniuſta habebantur. ac, vix vno interpoſito die, confecit nuptias, non repertis qui ſequerentur exemplũ, excepto libertino quodam, & altero primipilari; cuius officiũ nuptiarum & ipſe vna cum Agrippina celebrauit." Eadẽ à Cornelio Tacito lib. 12. commemorantur, niſi quod Tacitus vnum Taledium Seuerum equitẽ Romanum exemplum hoc ſecutũ fuiſſe refert.

Flebili iunxit face. ſiquidem interfectis triginta Senatoribus & innumeris equitibus Romanis nuptias celebrauit, vt tradit Seneca philoſophus ἐν τῇ ἀποκολυνθ.

Face. Facem hanc ſponſæ mater præferebat. noſter inferius;

—— dira cui genitrix facem
Accendit ——

& actu 3. Agrippina dicit ſe Stygiam facem

Videre tumidos & truces miſeræ mihi
Vultus tyranni, iungere atque hoſti oſcula,
Timere nutus; cuius obſequium meus
Haud ferre poſſet fata poſt fratris dolor,
Sceleré interemti; cuius imperium tenet,
Et morte gaudet auctor infandæ necis.
Quàm ſæpe triſtis vmbra germani meis
Offertur oculis, membra cùm ſoluit quies,
Et feſſa fletu lumina oppreſſit ſopor?
Modò facibus atris armat infirmas manus,
Oculosq́; & ora fratris infeſtus petit:
Modò trepidus idem refugit in thalamos meos.
Proſequitur hoſtis, atque inhærenti mihi,
Violentus enſem per latus noſtrum rapit.
Tunc tremor, & ingens excutit ſomnos pauor,
Renouatq́; luctus & metus miſeræ mihi.
Adice his ſuperbam pellicem, noſtræ domus
Spoliis nitentem; cuius in munus ſuam
Stygiæ parentem natus impoſuit rati.
Quam dira poſt naufragia, ſuperato mari,
Ferro interemit, ſæuior pelagi fretis.
Quæ ſpes ſalutis poſt nefas tantum mihi?
Inimica, victrix, imminet thalamis meis,
Odioq́; noſtri flagrat, & precium ſtupri
Iuſtæ maritum coniugis captat caput.
Emergere vndis, & fer auxilium tuæ
Gnatæ inuocanti genitor: aut Stygios ſinus
Tellure ruptâ pande, quò præceps ferar.
NVT. *Fruſtrà parentis inuocas manes tui,*
Miſeranda, fruſtrà: nulla cui prolis ſuæ
Manet inter vmbras cura: qui gnato ſuo
Præferre potuit ſanguine alieno ſatum,
Genitamq́; fratris coniugem captus ſibi
Toris nefandis flebili iunxit face.
Hinc orta ſeries facinorum, cædes, doli,
Regni cupido; ſanguinis diri ſitis.
Mactata ſoceri concidit thalamis gener
Victima, tuis ne fieret hymenæis potens.
Prò facinus ingens! feminæ eſt munus datus
Syllanus, & cruore fœdauit ſuo
Patrios penates, criminis factus reus.
Intrauit hoſtis (hei mihi) captam domum
Dolis nouercæ. principis factus gener,
Idemq́; gnatus, iuuenis infandi ingeni,

Capaxq́;

Capaxq́ſcelerum; dira cui genitrix facem
Accendit, & te iunxit inuitam metu.
Tantoq́ victrix facta ſucceſſu ferox,
Auſa imminere eſt orbis imperio ſacri.
Quis tot referre facinorum formas poteſt,
Et ſpes nefandas feminæ, & blandos dolos
Regnum petentis, per gradum ſcelerum omnium?
Tunc ſancta pietas extulit trepidos gradus,
Vacuamq́ Erinnys ſæua funeſto pede
Intrauit aulam; polluit Stygiâ face
Sacros penates; iura naturæ furens
Faſq́ omne rupit: miſcuit coniux viro
Venena ſæua; cecidit atque eadem ſui
Mox ſcelere gnati. tu quoque exſtinctus iaces
Deflende nobis ſemper infelix puer,
Modò ſidus orbis, columen auguſtæ domus
Britannice: heu me! nunc leuis tantùm cinis,
Et triſtis vmbra; ſæua cui lachrymas dedit
Etiam nouerca; cùm rogis artus tuos
Dedit cremandos, membraq́ & vultus deo
Similes volanti flamma feruens abſtulit.
OCT. *Exſtinguat & me, ne manu noſtra cadat.*
NVT. *Natura vires non dedit tantas tibi.*
OCT. *Dolor, ira, mœror, miſeriæ, luctus dabunt.*
NV. *Vince obſequendo potius immitem virum.*
OC. *Vt fratrem ademtum ſcelere reſtituat mihi?*
NV. *Incolumis vt ſis ipſa, labentem vt domum*
Genitoris olim ſobole reſtituas tua.
OC. *Exſpectet aliam principis ſobolem domus:*
Me dira miſeri fata germani trahunt.

NVT.

Neronis & Poppeæ nuptiis præferre. licet haut ſciam ex Græco hoc an Romano more dicatur. Vide ſuprà Medeæ verſu 27. Romæ enim pueri videntur facem prætuliſſe. In Plauti Caſina Villicus Chalino armigero ſeruo minatur;

Primò omnium lucebis huic noua nupta facem. Catullus;
Tollite ô pueri facem.

apud Græcos & pleroſque Barbaros hoc munus matris erat, vt oſtēdit Euripides in Iphigenia Aulidenſi, apud quem iubenti Agamemnoni donum rediret, dicentique curaturum ſe omnia, quæ ad filiæ nuptias pertinerent, reſpondet Clytæmneſtra;

— τίς δ' ἀνασχήσει φλόγα;
Αγ. ἐγὼ παρέξω φῶς ὃ νυμφίοις πρέπει.
Κλυ. οὐχ ὁ νόμος οὗτος —

& in Phœniſſis ait Iocaſtæ;

ἐγὼ δ' οὔτε σοὶ πυρὸς ἀνῆψα φῶς
νόμιμον ἐν γάμοις, ὡς πρέπει ματρὶ μακαρίᾳ.

in Troadibus cùm Caſſandra furore percita ſibi ipſi facem præferret, non aliam ob cauſam dixit Hecuba:

παράδος ἐμοὶ φῶς, οὐ γὰρ ὀρθὰ πυρφορεῖς
μαινὰς θράσουσ'.

Apollonij ſcholiaſtes Argonaut. 4. τὸ παλαιὸν τὰς μητέρας τῶν γαμούντων ἐν τοῖς γάμοις δᾳδουχεῖν ἔθος ἦν.

147 *Sillanus.* tres hoc tempore Sillani fuerunt; Appius pater, & duo filij M. & L. hic de Lucio Sillano fit ſermo, qui Octauię ſponſus funeſto die nuptiarum Claudij & Agrippinę fuit interfectus: auctores Seneca, Tacitus, & Suetonius.

148 *Criminis factus reus.* Tacitus Annal. lib. 12. Igitur Vitellius, nomine Cenſoris ſeruiles fallacias tegens, ingruentiumque dominationum prouiſor, quo gratiam Agrippinæ pararet, conſiliis eius implicari, ſerere crimina in Sillanum; cui ſanè decora & procax ſoror Iunia Caluina, haut multum ante Vitellij nurus, fuerat: hinc initium accuſationis, fratriſque non incæſtum, ſed incuſtoditum amorem ad infamiam traxit. hæc ille. Vnde apparet incæſtus crimen, cuius damnatus fuit Sillanus, confictum fuiſſe. quare mihi non diſplicet conſtans ſchedarū lectio; *criminis facti reus.* niſi potiùs quàm intelligere, malis legere; *criminis ficti reus.* 158 *Per gradum ſcelerum omnium.* Suauius legitur in vno codice antiquo; *per gradus ſcelerum omnium.* 167 *Sidus orbis.* non eſt abſimile illud Horatij; *Quamquam ſidere pulcrior Ille eſt* — 171 *Membraq́ & vultus Deo ſimiles.* Homerus; ὄμματα καὶ κεφαλὴν ἴκελος Διὶ τερπικεραύνῳ, Ἄρεϊ δὲ ζώνην, στέρνον δὲ Ποσειδάωνι. idem; — θεοῖς ἐναλίγκιος αὐτήν — Ruffinus in epigrammatibus; ὄμματ' ἔχεις Ἥρης, Μελίτη, τὰς χεῖρας Ἀθήνης, τοὺς μαστοὺς Παφίης, τὰ σφυρὰ τῆς Θέτιδος. Virgilius; *Os humeroſq́ deo ſimilis.* Q. Catulus; *Mortalis viſus pulcrior eſſe Deo.* Calpurnius eccloga 7. — *& niſi me decepit viſus, in vno Et Martis vultus & Apollinis eſſe putaui.* Inter antiquæ vrbis inſcriptiones à Iacobo Mazochio collectas vna eſt perantiqua, in qua habetur, FONDI HVIVS DOMINOS INFANS HIC IACET SIMILIS DEO &c. præterea ex AEſchyli Perſis tria exempla poſſem adducere: ſed hæc ſufficiunt, vt ſciamus veteres formoſa quæque Diis ſuis comparaſſe. qui autem virtute præſtabant, eos Lacedæmonij Diuos vocabant, auctore Ariſtotele & ibi Aſpaſio, lib. 7. Ethicorum ad Nicom. cap. 1. Hodie etiamnum Belgæ; qui Germanico idiomate vtimur, cùm volumus infantulum aliquem innuere eſſe formoſulum & pulchellum, dicimus: een kint gelijck een Jeſusken.

Digitized by Google

NVT. *Confirmet animum ciuium tantus fauor.*
OCT. *Solatur iſte noſtra, non releuat mala.*
NVT. *Vis magna populi eſt.* OCT. *principis maior tamen.*
NVT. *Reſpiciet ipſe coniugem.* OCT. *pellex vetat.*
NVT. *Inuiſa cunctis nempe.* OCT. *ſed cara eſt viro.*
NVT. *Nondum vxor eſt.* OCT. *iam fiet, & genitrix ſimul.*
NVT. *Iuuenilis ardor impetu primo furit:* “
Langueſcit idem facile, nec durat diu “
In Venere turpi, ceu leuis flammæ vapor: “
Amor perennis coniugis caſtæ manet. “
Violare prima quæ toros auſa eſt tuos,
Animumq́ue domini famula poſſedit diu,
Iam metuet eadem; nempe prælatam ſibi,
Subiecta & humilis. atque monumenta extruit,
Quibus timorem faſſa teſtatur ſuum.
Et hanc leuis fallaxq́ue deſtituet deus
Volucer Cupido: ſit licet formâ eminens,
Opibus ſuperba, gaudium capiet breue.
Paſſa eſt ſimiles ipſa dolores
Regina deûm,
Cùm ſe formas vertit in omnes
Dominus cæli, diuûmq́ue pater,
Et modò pennas ſumſit oloris,
Modò Sidonij cornua tauri:
Aureus idem fluxit in imbri.
Fulgent cælo ſidera Ledæ,
Patrio reſidet Bacchus olympo.
Deus Alcides poßidet Heben,
Nec Iunonis iam timet iras,
Cuius gener eſt, qui fuit hoſtis.
Vicit ſapiens tamen obſequium “
Coniugis altæ, preſſusq́ue dolor. “
Sola Tonantem tenet ætherio
Secura toro maxima Iuno:
Nec mortali captus formâ
Deſerit altam Iuppiter aulam.
Tu quoque terris altera Iuno,
Soror Auguſti, coniuxq́ue graues
Vince dolores.
OCT. *Iungentur antè ſæua ſideribus freta,*
Et ignis vndæ, Tartaro triſti polus,
Lux alma tenebris, roſcidæ nocti dies;

182 *Fauor.* amici mei, docti homines, qui *fauor*, negant in hac ſignificatione ſatis caſtum aut Latinum eſſe, cum iſthac ſua ſuperſtitioſa religione, putidiuſculi ſunt. nam Lucretius, Liuius, Tacitus, Plinius, Seneca, Cornelius Seuerus, Silius Italicus, & alij innumeri ſcriptores, ſic vtuntur. Nec Quinctiliano aſſerenti Ciceronem non fuiſſe vſum, eſt credendum. exſtat enim illa etiam hodie in oratione pro Quincto Roſcio. & ille Quinctiliani locus valdè mihi ſuſpectus eſt. quia inuenio ipſum quoque Quinctilianum
„ in Declamat. 280. ſcripſiſſe: timeo fauorem
„ illum populi, miſericordiam ciuitatis. Similis eſt error aliorum; qui inter vocabula Prudentij Poëtæ, quæ quàm longiſſimè à Latinæ linguæ puritate abeſſe iudicant, retulerũt, *ſequeſtrare.* non enim *ſequeſter* modo, *ſequeſtratio*, & *ſequeſtrum* Latinè ac purè dicitur, quæ Feſtus, Vlpianus, Paulus, Aſconius, Cicero, Theodoſius ſenior, Symmachus & apud Gellium P. Lauinius ac Modeſtinus vſurparunt; ſed etiam, *ſequeſtrare*, vt docent, poſt Briſſonium, Prateius & Verrutius in lexicis iuris. quid verò ſit *ſequeſtratio*, quid *ſequeſter*, abundè docent Budæus ad Pandectas, Alciatus & Brechæus ad leg. ſequeſter. D. de verborum ſignificat. Conanus lib. 7, commentar. iur. ciuilis, Corraſius li. 2. miſcellan. cap. 2. & obiter Ræuardus ad leges XII. tabularum, necnon lexicographi ſuis locis; è quorum ſcriptis manifeſtum fit, quid ſit *ſequeſtrare*. Explodendi ſimiliter qui, *referre gratiam*, nouam Sexti Victoris phraſim putant. obuia enim in Cicerone.

188 *Iuuenilis ardor impetu primo furit.* nam, vt ait Homerus;

ἀεὶ δ' ὁπλοτέρων ἀνδρῶν φρένες ἠερέθονται.

Theophraſtus, aliàs Theophanes, lib. 2. de moribus; χαλεπὸν καταμαντεύεσθαι περὶ τῶν νέων. ἀστόχως γὰρ ἡ ἡλικία, καὶ πολλὰς ἔχουσα μεταβολὰς, ἄλλοτε ἐπ' ἄλλο φερομένη. Plato libro 2. de legib.; τὰ γὰρ τῶν νέων ἤθη πολλὰς μεταβολὰς ἐν τῷ βίῳ μεταβάλλειν ἑκάστοτε πέφυκε.

190 *Amor perennis* &c. nam coniugalis amor ex virtute oritur, virtus autem eſt habitus, qui conſtans eſt & perpetuus: ſed amor concubinæ vel pellicis, quia vt plurimum ex pulchritudine naſcitur, cum ea perit; auctore Ariſtotele lib. 8. Ethicorũ ad Nicomachum. huc ſpectat illud Terentij, in Heautontim.

Quippe forma impulſi noſtra nos amatores colunt;
Hæc vbi imminuta eſt, illi ſuum amorem aliò conferunt.

198 *Volucer Cupido.* Ouidianum epithetum lib. 5. Metamorph. Moſchus eidyllio α. de amore, καὶ πτερόεις ὄρνις.

Quàm

Quam cum ſceleſti coniugis mente impiâ
Mens noſtra, ſemper fratris exſtincti memor.
Vtinam nefandi principis dirum caput
Obruere flammis cælitum rector paret;
Qui ſæpe terras fulmine infeſto quatit,
Menteſq; noſtras ignibus terret ſacris,
Nouiſq; monſtris. vidimus cælo iubar
Ardens, cometam pandere infeſtam facem;
Quâ plauſtra tardus noctis æterna vice
Regit Bootes, frigido arctoo rigens.
En ipſe diro ſpiritu ſæui ducis
Polluitur æther, gentibus clades nouas
Minantur aſtra; quas regit dux impius.
Non tam ferum Typhona neglecto Ioue
Irata tellus edidit quondam parens:
Hæc grauior illo peſtis. hic hoſtis deûm
Hominumq;, templis expulit ſuperos ſuis,
Ciueſq; patriâ: ſpiritum fratri abſtulit,
Hauſit cruorem matris. & lucem videt,
Fruiturq; vitâ; noxiam atque animam trahit?
Prò ſumme genitor, tela cur fruſtra iacis
Inuicta toties temerè regali manu?
In tam nocentem dextra cur ceſſat tua?
Vtinam ſuorum facinorum pœnas luat
Nero: ipſe diuo Domitio genitus patre,
Orbis tyrannus, quem premit turpi iugo,
Morumq; vitiis nomen auguſtum inquinat.
NVT. *Indignus ille fateor eſt thalamis tuis*
Sed cede fatis, atque fortunæ tuæ,
Alumna quæſo, néve violenti moue
Iram mariti: forſitan vindex deus
Exiſtet aliquis, lætus & veniet dies.
OC. *Graui deorum noſtra iampridem domus*
Vrgetur irâ; prima quam preſſit Venus,
Furore miſeræ dira genitricis meæ.
Quæ nupta demens nupſit inceſtâ face,
Oblita noſtri, coniugis, legum immemor.
Illo ſoluta crine, ſuccincta anguibus,
Vltrix Erinnys vênit ad Stygios toros,
Raptaſq; thalamis ſanguine exſtinxit faces.
Incendit irâ principis pectus truci

Proclus, in hymno Veneris;
ἀθάνατοι, πτερόεντες ἀνεβλάστησαν ἔρωτες.
Orpheus, in hymnis;
κικλήσκω μέγαν, ἁγνόν, ἐράσμιον, ἡδὺν ἔρωτα,
τοξαλκῆ, πτερόεντα, πυρίδρομον, εὔδρομον ὁρμῇ.
qui verſus ſi antiqui illius ſunt Orphei; quem Ariſtoteles & Cicero negant fuiſſe; iam intelligitis quale ſit, quod Græci quidam tradiderunt, vetuſtiſſimos poëtas Cupidini non attribuiſſe alas, ſed hoc tantum à recentioribus fuiſſe proditum. Propertius lib. 2.
Idem non fruſtra ventoſas addidit alas,
Fecit & humano corde volare deum.
quia amantium cupido ſit admodum leuis & inſtabilis, vt Alexander Aphrodiſienſis exiſtimat, & noſter poëta hoc loco videtur innuere. Heliodorus autem hiſt. Aethiopicæ lib. 4. vult pictores amorem alatũ pinxiſſe, vt agilitatẽ amantium & pernicitatem ſignificarent.
207 *Sidera Ledæ.* Caſtor & Pollux. meritò dixit *fulgent.* ſunt enim lucida ſidera, teſte Horatio ode 5. lib. 1. qui lib. 4. ode 8. ait;
—— *clarum Tyndaridæ ſidus,*
è quo verſu ſuprà in Herc. Furente, noſter;
—— clara gemini ſigna Tindaridæ micant.
221 *Sæua ſideribus freta.* Ouidius;
Nec dederit nanti per freta ſæua manum.
222 *Tartaro triſti.* Virgilius;
—— *alias ſub triſtia tartara mittit.*
223 *Lux alma.* neſcio quis in Tetraſtichis;
Conceſſêre Deo tenebræ, rebuſq; colores
Lux iterum cunctis reddidit alma ſuos.
227 *Obruere flammis.* legitur etiam in. v. l.
Obrueret flammis cælitum rector potens.
229 *Ignibus terret ſacris.* Virg. Aeneid. 4.
—— *an te genitor cùm fulmina torques*
Nequicquam horremus, cæciq; in nubibus ignes
Terrificant animos, & inania murmura miſcent?
230 *Nouiſq; monſtris.* maximam humanis mentibus cæleſtium rerum ignaris religionem, metuſque grauiſſimos nouę in cælo facies, lunæ ſoliſque defectiones, crinitæ ſtellę, & hoc genus alia incutiunt, vt notauit Matthæus Fortunatus in præfatione annotationum ſuarum, in naturales quæſtiones Senecæ: illa hoc loco vocat, noua monſtra.
238 *Irata tellus.* Heſiodus in Theogonia;
αὐτὰρ ἐπεὶ Τιτῆνας ἀπ' οὐρανοῦ ἐξέλασε Ζεύς,
ὁπλότατον τέκε παῖδα Τυφωέα Γαῖα πελώρη,
Ταρτάρου ἐν φιλότητι διὰ χρυσῆν Ἀφροδίτην.
alij Iunonis filium eſſe contendunt.

239 *Hoſtis Deûm.* Euripides; μῖσος θεοῖς τε, παντί τ' ἀνθρώπων γένει.
243 *Fruiturq; vita.* Salluſtius; Quoniam vita ipſa, qua fruimur, breuis eſt.
259 *Nupta.* Claudio. NVPSIT. C. Silio.

Cædem

P

Digitized by Google

Cædem in nefandam: cecidit infelix parens
(Heu) noſtra ferro, meq́; perpetuo obruit
Exſtincta luctu, coniugem traxit ſuum,
Natumq́; ad vmbras: perdidit lapſam domum.
NVT. *Renouare luctus parce cum fletu pios,*
Manes parentis néve ſollicita tuæ;
Graues furoris quæ ſui pœnas dedit.

267 *Truſit.* m.ſ. *traxit.*

CHORVS ROMANORVM.

Anapæſtici.

Quæ fama modò vênit ad aures,
Vtinam falsò credita, perdat,
Fruſtra toties iactata, fidem:
Nec noua noſtri coniux thalamos
Principis intret, teneatq́; ſuos
Nupta penates Claudia proles,
Edat partu pignora pacis,
Qua tranquillus gaudeat orbis,
Seruetq́; decus Roma æternum.
Fratris thalamos ſortita tenet
Maxima Iuno: ſoror Auguſti
Sociata toris, cur à patria
Pellitur aula? ſancta quid illi
Prodeſt pietas, diuusq́; pater?
Quid virginitas, caſtusq́; pudor?
Nos quoq; noſtri ſumus immemores
Poſt fata ducis; cuius ſtirpem
Prodimus ſæuo ſuadente metu.
Vera priorum virtus quondam
Romana fuit, verumq́; genus
Martis in illis, ſanguisq́; viris.
Illi reges hac expulerant
Vrbe ſuperbos, vltiq; tuos
Sunt benè manes virgo, dextrâ
Cæſa parentis, ne ſeruitium
Paterere graue, aut improba ferret
Præmia victrix dira libido.
Te quoq; bellum triſte ſecutum eſt,
Mactata tuâ miſeranda manu
Nata Lucreti, ſtuprum ſæui
Paſſa tyranni: dedit infandi
Sceleris pœnas cum Tarquinio
Tullia coniux; quæ per cæſi

280 *Roma.* quo tempore vrbs, & à quo condita, & vocata fuerit, tam variè traditur, vt tutius exiſtimem poſt alios locos tantum ſcriptorum apponere, & digitum, vt fertur, ad fontem intendere. vide auctorem de viris illuſtrib. cap. 1. Meſſallam Coruinũ in libello ad Cæſarem A. ſi modo eius liber eſt, Lactantium lib. 2. cap. 7. AElianum lib. 7. var. hiſtor. Dionyſium Halicarnaſſ. lib. 1. & 2. Plutarchũ in Romulo, Diodorum lib. 5. Straboнẽ lib. 5. Euſtatium Iliad. ύ. Salluſtium de bello Catilinario, Liuium lib. 1. Velleium volumine 1. Iuſtinum lib. 43. Florum lib. 1. cap. 1. Eutropium lib. 1. Oroſium lib. 1. cap. 18. lib. 2. c. 4. Varronem de ling. Latina lib. 4. Ciceronem lib. 2. de diuinatione, Sex. Pompeium in voce Roma, Plinium lib. 15. cap. 15. Solinum cap. 1. & 2. demum illos Annij ſcriptores, vt credo, commentitios, Beroſum lib. 5. Manethonem in ſupputationibus, Catonẽ in Originib. Fabium Pictorem de aureo ſæculo, & Sempronium, de diuiſione Italiæ.

295 *Virgo.* L. Virginius filiam ſuam, ne Appij Xviri libidini ſubiaceret, cultro è laniena rapto transfixit.

Mem-

Digitized by Google

Membra parentis ſæuos egit
Impia currus, laceroq́; ſeni
Violenta rogos nata negauit.
Hoc quoque noſtra videre nefas
Sæcula magnum; cùm Tyrrhenum
Rate ferali princeps captam
Fraude parentem miſit in æquor.
Properant placidos linquere portus
Iuſſi nautæ, reſonant remis
Pulſata freta, fertur in altum
Prouecta ratis; quæ reſoluto
Robore labens preſſa dehiſcit,
Sorbetq́; mare. tollitur ingens
Clamor ad aſtra cum femineo
Miſtus planctu: mors ante oculos
Dira vagatur. quærit lethi
Sibi quiſque fugam: alij laceræ
Puppis tabulis hærent nudi,
Fluctusq́; ſecant: repetunt alij
Litora nantes: multos mergunt
Fata profundo: ſcindit veſtes
Auguſta ſuas, laceratq́; comas,
Rigat & mœſtis fletibus ora.
Poſtquam ſpes eſt nulla ſalutis,
Ardens irâ, iam victa malis;
Hæc, exclamat, mihi pro tanto
Munere reddis præmia gnate?
Hac ſum, fateor, digna carinâ,
Quæ te genui, quæ tibi lucem
Atque imperium, nomenq́; dedi
Cæſaris amens. exſere vultus
Acheronte tuos, pœnisq́; meis
Paſcere coniux. ego cauſa tuæ
Miſerande necis, gnatoq́; tuo
Funeris auctor: en, vt merui,
Ferar ad manes inhumata tuos,
Obruta ſæuis æquoris vndis.
Feriunt fluctus ora loquentis,
Ruit in pelagus, rurſumq́; ſalo
Preſſa reſurgit: pellit palmis
Cogente metu fata, & cedit
Feſſa labori. manſit tacitis
In pectoribus ſpretâ triſti
Iam morte fides: multi dominæ

Digitized by Google

Ferre auxilium pelago fractis
Viribus audent, brachia quamuis
Lenta trahentem, voce hortantur,
Manibusq; leuant. quid tibi ſæui
Fugiſſe maris profuit vndas?
Ferro es gnati moritura tui;
"*Cuius facinus vix poſteritas,*
"*Tardè ſemper credula, credet.*
Furit, ereptam pelagoq; dolet
Viuere matrem impius: ingens
Geminatq; nefas: ruit in miſeræ
Fata parentis, patiturq; moram
Sceleris nullam. miſſus peragit
Iuſſa ſatelles, reſerat dominæ
Pectora ferro: cædis moriens
Illa miniſtrum rogat infelix;
Vtero dirum condat vt enſem.
Hic eſt, hic eſt fodiendus, ait,
Ferro; monſtrum qui tale tulit.
Poſt hanc vocem cum ſupremo
Miſtam gemitu animam tandem
Per fera triſtem vulnera reddit.

363 *Pectora ferro.* hic, & ſex verſus ſequentes apud Tacitum paucis verbis mutatis, pro Taciti verbis leguntur, hoc modo; „ exclamauit, rogans miniſtrum, vt vtero dirum enſem „ conderet, adiiciens, hic eſt hic eſt fodiendus „ ferro, monſtrum qui tale tulit. poſt hanc vo„cem cum ſupremo mixtam gemitu animam „ tandem per fera triſtẽ vulnera reddidit. Quæ verba, quamuis in omnibus vulgatis Taciti codicibus contineantur, ſemper tamen mihi ſpuria, & à quopiam librario, lacunæ complendæ cauſa inſerta, viſa ſunt: de quo dubitare deſij poſtquam Lipſius mihi affirmauit, in Taciti Vaticanis autographis ea omnia deſiderari.

ACTVS SECVNDVS.

SENECA.

Quid me potens Fortuna, fallaci mihi,
Blandita vultu, ſorte contentum mea
Altè extuliſti? grauius vt ruerem editâ
Receptus arce, totq; proſpicerem metus.
Melius latebam procul ab inuidiæ malis
Remotus, inter Corſici rupes maris:
Vbi liber animus, & ſui iuris, mihi
Semper vacabat ſtudia recolenti mea.
O quàm iuuabat (quo nihil maius parens
Natura genuit, operis immenſi artifex)
Cælum intueri, ſolis & curſus ſacros,
Mundiq; motus, ſolis alternas vices,
Orbemq; Phœbes, aſtra quem cingunt vaga,
Lateq; fulgens ætheris magni decus;
Qui ſeſe neſcit tantus in cæcum chaos
Caſurus iterum. nunc adeſt mundo dies
Supremus ille, qui premat genus impium
Cæli ruinâ, rurſus vt ſtirpem nouam

376 *Inter Corſici rupes maris.* Claudius Senecam in Corſicam relegarat; ſed poſtmodum, Agrippina faciente, illum reuocauit, & Neroni præfecit, auctore Xichone Polentino, in vita Senecæ.

381 *Currus.* malo cum membranis, *curſus.*

386 *Nunc adeſt.* integrior eſt v. l. lectio *nũc aſſit.* quia noluit dicere diem illum adeſſe, ſed vt aſſit optas.

Gene-

Digitized by Google

Generet, renaſcens melior: vt quondam tulit
Iuuenis tenente regna Saturno poli.
Tunc illa virgo, numinis magni dea,
Iuſtitia cælo miſſa cum ſanctâ Fide,
Terras regebat mitis. humanum genus
Non bella norat, non tubæ fremitus truces,
Non arma gentes, cingere aſſuerant ſuas
Muris nec vrbes: peruium cunctis iter,
Communis vſus omnium rerum fuit:
Et ipſa tellus læta fœcundos ſinus
Pandebat vltro, tam piis felix parens,
Et tuta alumnis. alia ſed ſoboles minus
Conſpecta mitis. tertium ſolers genus,
Nouas ad artes exſtitit: ſanctum tamen,
Mox inquietum; quod ſequi curſu feras
Auderet acres, fluctibus tectos graues
Extrahere piſces rete, vel calamo leui:
Decipere volucres crate: ceruos aut leues
Tenere laqueo: premere ſubiectos iugo
Tauros feroces: vulnere immunem prius
Sulcare terram; læſa quæ fruges ſuas
Interiùs altè condidit ſacro ſinu.
Sed in parentis viſcera intrauit ſuæ
Dete-

392 *Sancta fide*. Iuſtitiæ fidem coniungit. quia iuſtitiæ fundamẽtum eſt fides, teſte Cicerone in officiis. ideo ait Horatius;

—— cui Iuſtitiæ ſoror
Incorrupta fides ——

394 *Non bella norat*. reſpexit fortaſſis ad illa Ouidij lib. 1. Metamorph.

Nondum præcipites cingebant oppida foſſæ,
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non enſis erat: ſine militis vſu
Mollia ſecuræ peragebant ocia gentes.

Tibullus lib. 1.

Non acies, non ira fuit; non bella, nec enſem
Immiti ſæuus duxerat arte faber.

397 *Communis vſus* ait aurea ætate res omnes fuiſſe communes. quod ſanè primario illo naturali iure obtinuit, ſed mutatum fuit à iure gentium; quo iure dominia rerum fuerunt diſtincta. l. 5. D. de iuſt. & iure. idq́; planè neceſſarium fuit, vt ciuilis hominum ſocietas tranquillè foueretur, ſine litibus, quas parere ſolet communio. l. cùm pater. §. dulciſſimis. D. de legat. 2. Præterea, ne agricultura intermitteretur, fuit hoc præſens remedium. nam quæ communiter poſſidentur, plerũque ſolent negligi, l. 2. C. quando & quibus quar. lib. 10. Sic quoque factum eſt, vt omnia hominum negocia, diſtributis hoc modo rebus, certo ordine tractari cœperint. c. cùm ſingul. de præbend. in 6. c. 1. 89. diſtinct. Faceſſat igitur Lycurgi & Platonis imaginaria communio; quæ & Ariſtoteli & Ciceroni meritò diſplicuit, & contra quam multa eleganter Lactantius lib. 3. inſtitution. Chriſtian. 398 *Et ipſa tellus*. Heſiodus;

καρπὸν δ' ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα αὐτομάτη, πολλόν τε καὶ ἄφθονον. Virgilius; *—— ipſaq́ue tellus*
Omnia liberius nullo poſcente ferebat. Ouidius; *Ipſa quoque immunis, raſtroq́ue intacta, nec vllis*
Saucia vulneribus per ſe dabat omnia tellus. 405 *Rete*. non ſum neſcius, rete & plagas ſæpe confundi: ſed puto proprie rete eſſe, quo piſces; plagas, quibus feras capimus. Vlpianus in l. ex emto. 11. §. qui autẽ, ſub finem D. de act. emt. veluti, inquit, cùm futurum iactum retis à piſcatore emimus, aut indaginem plagis poſitis à venatore, vel pantheram ab aucupe. quæ vltima verba nec Budæus, nec Alciatus intellexerunt, non animaduertentes locum eſſe mendoſum, & reponendum; *vel pantherem ab aucupe*. Nam teſte Varrone in libris de lingua Latina, panther eſt rete aucupis. quod ante Pardulſum Prateium, in lexico iuris, iampridem plurimæ lectionis vir Ioannes Brodæus, in Annotationibus in Oppianum, obſeruauerat. 406 *Crate*. de hoc venationis genere idem Brodæus libro 1. miſcellaneorum egit, adductis his Plauti verbis; *Hoc vno excepto quod non crate, ſed retibus hæ aues capiuntur.* Fit iſta venatio hoc modo. cùm humus niue contecta eſt, venator, niue ablata, areolas quaſdam concinnat: in his ſuperiecta crate, ordeum effundit, variaq́ue ſemina ad ineſcandas aues ſpargit. eæ verò ſub hac deſuper incumbente paſcentes, fune, qui cratem ſuſpendit, clam laxato, omnes facilè opprimuntur. hæc Brodæus. Alio quoque modo æquè expedito aues crate capere poſſumus, vt tantum terræ egeratur quantum opus ſit foſſæ faciendæ; ſuper quam craticula leuis, palo vel bacillo traiecta ſuſpenditur, eo vtrimque in terram immiſſo, tum ſemina ad ineſcandas alites ſuper craticulam ſparguntur; in quam illæ deuolantes, craticulæ vnum latus pondere ſuo deprimunt, eoq́ue cedente incidunt in foueã; ipſa verò craticula rurſus aſſurgit, ſic vt euolare nequeant. ab hoc aucupij genere non multum diſtat illa ratio lupos capiendi, quam tradidit Ioannes de Clamorgan in libro De luporum venatione cap. 21. ſeu finali. porrò alias quaſdam aucupiorum ſpecies valde expeditas & certas refert Garcias Laſſus poeta Hiſpanus, in ecloga 2. Sed hæc omnia pueris & ruſticis notiſſima, ſatius fortè fuerat prӕterire: illud prætereundum non eſt, hoc loco maximè graſſatã fuiſſe cuiuſdam eruditi viri audaciam; qui cùm rectiſſimè in o. v. l. legeretur; *—— fluctibus tectos graues Extrahere piſces rete, vel calamo leui: Decipere volucres crate: ceruos aut leues Tenere laqueo: premere ſubiectos iugo &c.* flagitioſè repoſuit, & excudi mandauit; *—— fluctibus tectos graues Extrahere piſces rete, vel calamo leui Decipere volucres, premere ſubiectos iugo.* ô immanem licentiam! ô temeritatem non ferendam! ſi quis βιβλιοτριβῶν hoc attentaſſet, facilè hoc contemnerem: ſed magnæ doctrinæ & nominis clari virum, tam temerè tot verba reiicere, non poſſum vtique tacitus ferre.

Digitized by Google

Deterior ætas, eruit ferrum graue,
Aurumq́; ſæuas mox & armauit manus:
Partita fines regna conſtituit, nouas
Exſtruxit vrbes: tecta defendit ſuis
Aliena telis, aut petit, prædæ imminens.
Neglecta terras fugit, & mores feros,
Hominum cruenta cæde pollutas manus
Aſtrea virgo, ſiderum magnum decus.
Cupido belli creuit, atque auri fames.
Totum per orbem maximum exortum eſt malum,
Luxuria, peſtis blanda; cui vires dedit,
Roburq́; longum tempus, atque error grauis.
Collecta vitia per tot ætates diu
In nos redundant, ſæculo premimur graui;
Quo ſcelera regnant, ſæuit impietas furens,
Turpi libido Venere dominatur potens:
Luxuria victrix orbis immenſas opes
Iampridem auaris manibus, vt perdat, rapit.
Sed ecce greſſu fertur attonito Nero,
Trucíq; vultu. quid ferat, mente horreo.

NERO. PRAEFECTVS.

SENECA.

NE. *Perage imperata, mitte: qui Plauti mihi,*
Syllæq́; cæſi referat abſciſſum caput.
PR. *Iuſſa haud morabor, caſtra confeſtim petam.*
SE. *Nihil in propinquos temerè conſtitui decet.*
NE. *Iuſtum eſſe facile eſt, cui vacat pectus metu.* "
SE. *Magnum timoris remedium clementia eſt.* "
NE. *Exſtinguere hoſtem, maxima eſt virtus ducis.*
SE. *Seruare ciues maior eſt patriæ patri.* "
NE. *Præcipere mitem conuenit pueris ſenem.*
SE. *Regenda magis eſt feruida adoleſcentia.* "
NE. *Ætate in hac ſatis eſſe conſilij reor.*
SE. *Vt facta ſuperi comprobent ſemper tua.*
NE. *Stultè verebor; eſſe cùm faciam deos.*
SE. *Hoc plus verere, quòd licet tantum tibi.*
NE. *Fortuna noſtra cuncta permittit mihi.*
SE. *Crede obſequenti parcius, leuis eſt dea.*
NE. *Inertis eſt, neſcire quid liceat ſibi.*
SE. *Id facere laus eſt, quod decet, nõ quod licet.* "
NE. *Calcat iacentem vulgus.* SEN. *inuiſum opprimet.* "

NE. *Fer-*

vſus ille fuiſſet ſaltem ea modeſtia, vt in annotationibus ſolummodo ſententiam ſuam & cauſam poſuiſſet, non verò ex ipſo poëtæ contéxtu ſex vocabula ſuſtuliſſet.

411 *Eruit ferrum graue.* hæc, quemadmodum pene tota iſta ætatum deſcriptio ex Ouidio 1. Metamorph. vel Arato aut Heſiodo ſumta ſunt.

413 *Regna conſtituit.* regna propriè dicuntur regiones illæ ſimul iunctæ, quæ, ab vno principe ſupremum imperium habente, poſſidentur; qui à regendo rex vocatur. Sic Seneca hic, ſic regni nomen accepit Hermogenianus l. 5. D. de iuſt. & iure. diſcretæ gentes, regna condita, dominia diſtincta, &c.

418 *Aſtræa virgo.* eadem tradunt Aratus ἐν τοῖς φαινομένοις. Virgilius 2. Georg. Ouidius 1. Metamorph. Iuuenalis Satyr. 10. & Plato in Gorgia. Nigidius grammaticus, virginem „ inquit, Iuſtitiam dici, ſiue æquitatem; quæ „ ab hominibus receſſerit, & ad immortales „ meritò tranſierit.

419 *Auri fames.* Virgilius;
—— quid non mortalia pectora cogis
Auri ſacra fames? ——

427 *Luxuria victrix.* ſic legendum, non *vltrix*, vt ſomniat Badius. nam videri vult luxuriam viciſſe mundum, ideo victricẽ vocat, quomodo legitur in o. v. l. nec repugnat Iuuenalis;
—— ſæuior armis
Luxuria incubuit, victumq́; vlciſcitur orbem.

431 *Plauti mihi Syllæq́;* de his conſule Tacitum & Suetonium.

441 *Regenda magis*, &c. idipſum diſertè Plutarchus tradit in libro De liberis educandis, eiusque rationem reddit. ipſum videte. nam mihi nunc aliò properanti verba non vacat aſſcribere.

446 *Crede obſequenti parcius, leuis eſt dea.* de fortuna loquitur, ſicut Alexis;
Κἂν δυστυχῇ τις, ὡς ἔοικε προσδοκᾷν
ἀεί τι δεῖ, καὶ μὴ 'κ πιστεύειν τύχῃ.

448 *Id facere laus eſt quod decet, non quod* „ *licet.* Cicero, pro Rabirio; hic iam iudices ve„ ſtri conſilij res eſt, veſtræ ſapientiæ, quid de„ ceat vos, non quantum liceat ſpectare debe„ tis. & copioſius in Oratione pro Cornelio „ Balbo: Quid ait accuſator feciſſe Põpeium, „ quod ei facere non licuerit; quod grauius eſt „ quàm ſi diceret hoc ab eo factum quod non „ oportuiſſet eſt enim aliquid quod non opor„ teat, etiamſi licet: quicquid verò non licet, „ certè non oportet: quicquid enim non licet, „ honeſtum non eſt, ideoq; non oportet. at non „ quicquid licet, hoc etiam honeſtum eſt, imò „ verò plerumque non oportet. Claudianus in Panegyr. de 4. conſulat. Honorij A.

Digitized by Google

NE. *Ferrum tuetur principem.* SE. *melius fides.*
NE. *Decet timeri Cæſarem.* SE. *at plus diligi.*
NE. *Metuant neceſſe eſt.* SE. *quicquid exprimitur, graue eſt.*
NE. *Iuſsiſq́ noſtris pareant.* SE. *iuſta impera.*
NE. *Statuam ipſe.* SE. *quæ conſenſus efficiat rata.*
NE. *Deſpectus enſis faciet.* SE. *hoc abſit nefas.*
NE. *An patiar, vltrò ſanguinem noſtrum peti,*
Inuiſus, & contemtus: vt ſubitò opprimar?
Exſilia non fregere ſummotos procul
Plautum atque Syllam, pertinax quorum furor
Armat miniſtros ſceleris in cædem meam.
Abſentium cùm maneat etiam ingens fauor
In vrbe noſtrâ, qui fouet ſpes exſulum:
Tollantur hoſtes enſe ſuſpecti mihi.
Inuiſa coniux pereat, vt carum ſibi
Fratrem ſequatur. quicquid excelſum eſt, cadat.
SE. *Pulchrum eminere eſt inter illuſtres viros:*
Conſulere patriæ, parcere afflictis, ferâ
Cæde abſtinere, tempus atque iræ dare,
Orbi quietem, ſeculo pacem ſuo.
Hæc ſumma virtus: petitur hac cælum via.
Sic ille patriæ primus Auguſtus parens,
Complexus aſtra eſt, colitur & templis deus.
Illum tamen fortuna iactauit diu
Terrâ mariq́, per graues belli vices
Hoſtes parentis donec oppreſſit ſui.
Tibi numen incruenta ſummiſit ſuum,
Et dedit habenas imperi facili manu.
Nutuq́ terras, maria ſubiecit tuo.

Inui-

Nec tibi quid liceat, ſed quid feciſſe decebit
Occurrat, mentemq́ domet reſpectus honeſti.

plura de hac re collegit Pet. Faber ad l. non omne 144. D. de diuerſ. reg. iur antiq.

450 *Ferrum tuetur principem.* SE. *melius fides.* ait quidam;

Non ſic excubiæ, non circumſtantia pila
Vt tutatur amor ——

Cyrus apud Xenophontem; Οἶσθα μὲν οὖν καὶ σὺ, ὦ Καμβύση, ὅτι οὐ τόδε τὸ χρυσοῦν σκῆπτρον τὸ τὴν βασιλείαν διασῶζόν ἐστιν, ἀλλ᾽ οἱ φίλοι πιστοὶ σκῆπτρον βασιλεῦσιν ἀληθέστατον καὶ ἀσφαλέστατον. πιστοὺς δὲ μὴ νόμιζε φύσει φύεσθαι ἀνθρώπους (πᾶσι γὰρ ἂν οἱ αὐτοὶ πιστοὶ φαίνοιντο, ὥσπερ καὶ τ᾽ ἄλλα τὰ πεφυκότα πᾶσι τὰ αὐτὰ φαίνεται) ἀλλὰ τοὺς πιστοὺς τίθεσθαι δεῖ ἕκαστον ἑαυτῷ. ἡ δὲ κτῆσις αὐτῶν ἐστιν οὐδαμῶς σὺν τῇ βίᾳ, ἀλλὰ μᾶλλον σὺν τῇ εὐεργεσίᾳ. apud Herodianum quoque moriens Marcus, inquit; οὔτε γὰρ χρημάτων πλῆθος οὐδὲν αὔταρκες πρὸς τυραννίδος ἀκρασίαν, οὔτε δορυφόρων φρουρὰ ἱκανὴ ῥύεσθαι τὸν ἄρχοντα, εἰ μὴ προϋπάρχοι ἡ τῶν ὑπηκόων εὔνοια. μάλιστα δὲ ἐκεῖνοι εἰς ἀρχῆς μῆκος ἀκινδύνως ἤλασαν, ὅσοι μὴ φόβον ἐξ ὠμότητος, πόθον δὲ τῆς αὐτῶν χρηστότητος ταῖς τῶν ἀρχομένων ψυχαῖς ἐνέσταξαν. οὐ γὰρ οἱ ἐξ ἀνάγκης δουλεύοντες, ἀλλ᾽ οἱ μετὰ πειθοῦς ὑπακούοντες, ἀνύποπτοι, καὶ ἔξω κολακείας προσποιήτου δρῶντές τε καὶ πάσχοντες διατελοῦσιν, οὐδέποτε ἀφηνιάζουσιν, ἢν μὴ βίᾳ καὶ ὕβρει ἐπὶ τοῦτο ἀχθῶσι. χαλεπὸν δὲ μετρῆσαί τε καὶ ὅρον ἐπιθεῖναι ἐπιθυμίαις, ὑπηρετούσης ἐξουσίας. Q. Curtius ait; Non eſt diuturna poſſeſſio, in quam gladio inducimur. Beneficiorum gratia ſempiterna eſt. nam vt ſcribit in vita Agricolæ Cornelius Tacitus fideliſſimus & prudentiſſimus hiſtoricus: pleroſque dominationi alienæ ſanguinem accommodantes, diutius tamen hoſtes quàm ſeruos, fide & affectu teneri putatis: metus & terror eſt, infirma vincula caritatis; quæ vbi remoueris, qui timere deſierint, odiſſe incipient. Ideo T. Liuius lib. 8. tradidit id firmiſſimum longè imperium eſſe, quo obedientes gaudent. hæc grauiſſimorum auctorum teſtimonia addi poſſunt iis, quæ Pet. Velleius Gueuara ſcripſit ad l. 19. D. de Offic. Præſidis, & collectis à Simanca lib. 3. de repub. cap. 12.

464 *Vt carum ſibi.* v. l. habent; *& carum ſibi.*

465 *Quicquid excelſum eſt cadat.* meminerat Nero hac arte Sex. Tarquinium Gabios in poteſtatem ſuam redegiſſe; quam hiſtoriam ſic deſcribit Liuius lib. 1. vt facilè mihi perſuadeam verū tradidiſſe Dionyſium Halicarnaſſ. lib. 4 cùm ſcribit Tarquinium imitatum fuiſſe Cypſeli Corinthij & Thraſybuli Mileſij ſtratagema; quod à quo Thraſybulus acceperit, docet Ariſtoteles lib. 3. Politicorum his verbis; ὅθεν καὶ τὸ Περιάνδρου πρὸς Θρασύβουλον συμβούλευμά ἐστιν, ἡ τῶν ὑπερεχόντων σταχύων κόλουσις, ὡς δέον ἀεὶ τοὺς ὑπερέχοντας τῶν πολιτῶν ἀναιρεῖν. cuius conſilij etiam Herodotus in Terpſichore meminit, ſed à Thraſybulo ſcribit Periandro datum fuiſſe, contrà ſcilicet quàm refert Ariſtoteles, vt obſeruauit Geneſius Sepulueda in commentariis ad dictum locum Ariſtotelis, ſcilicet lib. 3. cap. 9. Fuit igitur hæc Periandri ſeu Thraſybuli, deinde Cypſeli, poſtea Tarquinij, demùm Neronis de ſtabilienda tyrannide opinio, improba illa quidem, iniuſta & tyrannica: ſed quæ, quod eorum cogitationibus conueniebat optimè, aſtuta & callida dicatur. vtilis enim erat, ſed non honeſta; quæ duo in omni conſilio capiendo, vel coniuncta ſimul, vel ſeparatim per ſe ſingula conſiderantur.

470 *Petitur hac cælum via.* egregiis enim factis, vt gradibus, in cælum aſcenditur, non inertia, aut ignauia, non crudelitate aut ſceleribus. virtutes colendæ, vitia fugienda, labores ferendi ſunt. rectè Alexander Magnus, apud Arrianum ni fallor; ἀλλὰ πονήσασί τοι ἄνδρες

Digitized by Google

Inuidia triſtis victa. conſenſu pio
Ceßit Senatus. Equitis accenſus fauor,
Plebiſq́; votum eſt, atque iudicium patrum.
Tu pacis auctor, generis humani arbiter
Electus, orbem tu ſacrâ ſpecie regis,
Patriæ parens: quod nomen, vt ſerues, petit,
Suoſq́; ciues Roma commendat tibi.
NE. *Munus deorum eſt, ipſa quod ſeruit mihi*
Roma, & Senatus; quodq́; ab inuitis preces,
Humileſq́; voces exprimit noſtri metus.
Seruare ciues principi & patriæ graues,
Claro tumentes genere, quæ dementia eſt?
Cùm liceat vnâ voce ſuſpectos ſibi
Mori iubere? Brutus in cædem ducis,
A quo ſalutem tulerat, armauit manus.
Inuictus acie, gentium domitor, Ioui
AEquatus, altos ſæpe per honorum gradus,
Cæſar, nefando ciuium ſcelere occidit.
Quantum cruoris Roma tunc vidit ſui,
Lacerata toties? ille qui meruit piâ
Virtute cælum, diuus Auguſtus; viros
Quot interemit nobiles, iuuenes, ſenes,
Sparſos per orbem? cùm ſuos mortis metu
Fugerent penates, & trium ferrum ducum
Tabulâ notante deditos triſti neci?
Expoſita roſtris capita cæſorum patres
Videre mæſti, flere nec licuit ſuos,
Non gemere, dirâ tabe polluto foro.
Stillante ſanie per putres vultus graui.
Nec finis hic cruoris aut cædis ſtetit:
Pauere volucres, & feras ſæuas diu
Triſtes Philippi: hauſit & Siculum mare
Claſſes, viroſq́; ſæpe cædentes ſuos.
Concuſſus orbis viribus magnis ducum.
Superatus acie, puppibus Nilum petit
Fugæ paratis, ipſe periturus breui.
Hauſit cruorem inceſta Romani ducis
AEgyptus iterum, nunc leues vmbras tegit.
Illic ſepultum eſt impiè geſtum diu
Ciuile bellum. condidit tandem ſuos
Iam feſſus enſes victor, hebetatos feris
Vulneribus, & continuit imperium metu.
Armis, fideq́; militis tutus fuit,
Pietate gnati factus eximia deus,

Μακεδόνες καὶ ξύμμαχοι. πονούντων τοι καὶ κινδυνευόντων τὰ καλὰ ἔργα καὶ ζῆν τε ξὺν ἀρετῇ ἡδὺ, καὶ ἀποθνήσκειν κλέος ἀθάνατον ὑπολειπομένους. ἢ οὐκ ἴστε ὅτι ὁ πρόγονος ὁ ἡμέτερος οὐκ ἐν Θιρύνθῳ, οὐδ' ἐν Ἄργει, ἀλλ' οὐδὲ ἐν Πελοποννήσῳ ἢ Θέβαις μένων, ἐς τοσόνδε κλέος ἦλθεν, ὡς θεὸς ἐξ ἀνθρώπου γενέσθαι, ἢ δοκεῖν. οὐ μὲν δὴ οὐδὲ Διονύσου, ἁβροτέρου τούτου θεοῦ ἢ καθ' Ἡρακλέα, ὀλίγοι πόνοι. Calliſthenes apud Q. Curtium lib. 8. „Interuallo „opus eſt, vt credatur deus: ſemperq́; hanc gra„tiam magnis viris poſteri reddũt. Ego autem „ſeram immortalitatẽ precor regi, vt vita diu„turna ſit & æterna maieſtas. Hominem con„ſequitur aliquando, numquam comitatur di„uinitas. Herculem modò & patrem Liberum „conſecutæ immortalitatis exempla referebas. „credíſne illos vnius conuiuij decreto deos fa„ctos? prius ab oculis mortalium natura amolita eſt; quàm in cælum fama perueheret. Horatius lib. 2. epiſtolarum:

Romulus & Liber pater & cum Caſtore Pollux
Poſt ingentia facta Deorũ in tẽpla recepti,
Dum terras hominúmque colunt genus, aſpera bello
Componunt, agros aſſignãt, opida condunt.

ad quem Horatij locum alia teſtimonia congeſſit Lambinus.

489 *Seruare ciues.* pro *ciues*, in m. ſ. legitur; *viros.*

492 *In cædem ducis.* C. Iulij Cæſaris.

500 *Quot interemit.* Octauius enim, qui, initio collegis ne qua fieret proſcriptio aliquandiu reſtiterat, incœptam crudelius vtroque exercuit. illi ſæpe non nullis mortem remiſiſſe: hic ne cui parceretur magnopere fertur contẽdiſſe. Iunius Saturninus auctor eſt, cùm peracta proſcriptione Lepidus in Senatu excuſaſſet præterita, & ſpem clementiæ in poſterum feciſſet; Octauium è contra profeſſum, ita modum ſe proſcribendi ſtatuiſſe, vt omnia ſibi libera relicta meminerit. hæc ex Suetonio.

502 *Trium.* Lepidi, Antonij & Octauij III. virorum.

510 *Triſtes Philippi.* Siculum bellum cum Philippenſi prœlio ſemper coniungunt poëtæ. Propertius lib. 2.

——quotiens Mutinam aut ciuilia buſta Philippos,
Aut canerem Sicula claſſica bella fuga.

Ouidius vltimo Metamorph.

Illius auſpiciis obſeſſa mœnia pacem
Victa petẽt Mutina, Pharſalia ſentiet illũ,
Æmathiiq́; iterũ madefient cæde Philippi,
Et magnũ Siculis nomẽ ſuperabitur vndis.

513 *Superatus.* M Antonius, vel Põpeius.

Poſt

Poſt fata conſecratus, & templis datus.
Nos quoque manebunt aſtra: ſi ſæuo prior
Enſe occuparo, quicquid infeſtum eſt mihi,
Dignaq́; noſtram ſobole fundaro domum.
SE. *Implebit aulam ſtirpe cælesti tuam*
Generata Diuo, Claudiæ gentis decus,
Sortita fratris more Iunonis toros.
NE. *Inceſta genitrix detrahit generi fidem,*
Animusq́; nunquam coniugis iunctus mihi.
SE. *Teneris in annis haud ſatis clara eſt fides,*
Pudore victus cùm tegit flammas amor.
NE. *Hoc equidem & ipſe credidi fruſtrà diu,*
Manifeſta quamuis pectore inſociabili,
Vultuq́; ſigna proderent odium mei.
Tandem quod ardens ſtatuit vlciſci dolor,
Dignamq́; thalamis coniugem inueni meis;
Genere atque formâ, victa cui cedat Venus,
Iouisq́; coniux, & ferox armis dea.
SE. *Probitas, fidesq́; coniugis, mores, pudor,*
Placeant marito: ſola perpetuò manent
Subiecta nulli, mentis atque animi bona:
Florem decôris ſinguli carpunt dies.
NE. *Omnes in vnam contulit laudes deus,*
Talemq́; naſci fata voluerunt mihi.
SE. *Recedat à te, temerè ne credas, amor.*
NE. *Quem ſubmouere fulminis Dominus nequit,*
Cæli tyrannum; ſæua qui penetrat freta,
Ditisq́; regna, detrahit ſuperos polo.
SE. *Volucrem eſſe Amorem fingit, immitē deum,*
Mortalis error, armat & telis manus,
Arcusq́; ſacros inſtruit ſæua face:
Genitumq́; credit Venere, Vulcano ſatum.
Vis magna mentis, blandus atque animi calor,
Amor eſt; iuuentâ gignitur; luxu, otio
Nutritur, inter læta fortunæ bona:
Quem ſi fouere atque alere deſiſtas, cadit,
Breuiq́; vires perdit exſtinctus ſuas.
NE. *Hanc eſſe vitæ maximam cauſam reor,*
Per quam voluptas oritur; interitu caret,
Cùm procreetur ſemper, humanum genus
Amore grato; qui truces mulcet feras.
Hic mihi iugales præferat tedas deus,
Iugetq́; noſtris igne Poppæam toris.
SE. *Vix ſuſtinere poſſet hos thalamos dolor*

516 *Iterum.* ſemel Cn. Pompeij Magni. iterum M. Antonij, III viri.

525 *Enſe occuparo.* malè in membranis *occupato.*

539 *Cui cedat Venus.* Ouidianum hoc eſt.
540 *Ferox armis Dea.* Minerua.
549 *Cæli tyrannū.* de amore ait Anacreon.
ὁ δὲ καὶ θεῶν δυνάστης.
" Menander;
" ἔρως δὲ τῶν θεῶν ἰσχὺν ἔχων πλείστην.
" Sophocles de eodem;
" οὗτος γὰρ ἄρχει καὶ θεῶν ὅπως θέλει.
" Eodem nomine Plato & Euripides vocant.
Sæua qui penetrat freta. cuidam Cupidinis ſtatuæ olim ſubſcriptum legebatur;
Sol calet igne meo, flagrat Neptunus in vndis,
Penſa dedi Alcidæ, Bacchum ſeruire coegi.
556 *Otio.* otio amorem nutriri docet Ouidius lib. 1. de remed.
Fac monitis fugias otia prima meis:
Hæc vt ames faciunt; hæc vt fecêre tuentur,
Hæc ſunt iucundi cauſa cibusq́; mali.
Otia ſi tollas, periere Cupidinis arcus,
Contemtæq́; iacent & ſine luce faces.
adde quæ ſcribunt Antonius Guibertus Polyhiſtoris cap. 8. pag. 28. & hunc locum nominatim laudans Pius II. lib. 1. epiſt. 106.
560 *Hanc eſſe.* hæc Neroni, non Senecæ tribuenda ſunt.
563 *Qui truces mulcet feras.* Argentarius;
αὐγάζω τὸν ἄφυκτον ἐπὶ σφραγῖδος ἔρωτα
χερσὶ λεοντείαν ἀνιοχεῦντα βίαν.
ὅς τᾳ μὲν μάστιγα κατ' αὐχένος. ᾇ δὲ χαλινοὺς
εὔθυνε. πολλὰ δ' ἀμφιτέθηλε χάρις.
φρίσσω τὸν βροτολοιγόν. ὁ γὰρ καὶ θῆρα δαμάσδων
ἄγριον, οὐδ' ὀλίγον φείσεται ἀμερίων.
566 *Vix ſuſtinere poſſet hos thalamos dolor videre populi: ſancta nec pietas ſinat.* hæc eſt o. v. l. lectio probatiſſima.

Digitized by Google

Videre populi, ſancta nec pietas ſinat.
NE. *Prohibebor vnus facere, quod cunctis licet?*
SE. *Maiora populus ſemper à ſummo exigit.* "
NE. *Libet experiri, viribus fractus meis*
An cedat animus, temerè conceptus furor.

571 *Furor.* O. v. l. *fauor.*

SE. *Obſequere potiùs ciuibus placidus tuis.*
NE. *Malè imperatur, cùm regit vulgus duces.* "
SE. *Nihil impetrare cùm valet, iuſtè dolet.*
NE. *Exprimere ius eſt ferro, quod nequeunt preces.*
SE. *Negare durum eſt.* NE. *principem cogi nefas.*
SE. *Remittat ipſe.* NE. *fama ſed victum feret.*
SE. *Leuis atque vana.* NE. *ſit licet, multos notat.*
SE. *Excelſa metuit.* NE. *non minus carpit tamen.*
SE. *Facile opprimetur: merita te Diui patris,*
Ætasq; frangant, coniugis probitas, pudor.
NE. *Deſiſte tandem, iam grauis nimium mihi,*
Inſtare: liceat facere quod Seneca improbat.
Et ipſe populi vota iampridem moror,
Cùm portet vtero pignus, & partem mei,
Quin deſtinamus proximam thalamis diem?

585 *Partem mei.* Ouidius;
Parsq; tui latitat corpore clauſa meo.

ACTVS TERTIVS.

AGRIPPINA.

Tellure ruptâ Tartaro greſſum extuli,
Stygiam cruentâ præferens dextrâ facem
Thalamis ſceleſtis: nubat his flammis meo
Poppea gnato iuncta; quas vindex manus,
Dolorq; matris vertet ad triſtes rogos.
Manet inter vmbras impiæ cædis mihi
Semper memoria, manibus noſtris grauis
Adhuc inultis, reddita & meritis meis
Funeſta merces puppis, & precium imperi,
Nox illa; qua naufragia defleui mea.
Comitum necem, natiq; crudelis nefas
Deflere votum fuerat: haud tempus datum eſt
Lachrymis, ſed ingens ſcelere geminauit nefas.
Peremta ferro, fœda vulneribus, ſacros
Intra penates ſpiritum effudi grauem,
Erepta pelago. ſanguine exſtinxi meo
Nec odia gnati. ſæuit in nomen ferus
Matris tyrannus, obrui meritum cupit,
Simulachra, titulos deſtruit, mortis metu,
Totum per orbem, quem dedit pœnam in meam,

588 *Præferens.* in ſcriptis libris legitur, *deferens.*

603 *Sæuit in nomen.* impetrauerat enim Nero à Senatu, vt natalis Agrippinæ inter nefaſtos dies haberetur: eradere etiam nomen & titulos conabatur, & delere memoriam.

Puero

Puero regendum noſter infelix Amor.
Exſtinctus vmbras agitat infeſtus meas,
Flammisq́; vultus noxios coniux petit,
Inſtat, minatur, imputat fatum mihi,
Tumulumq́; gnati poſcit auctorem necis.
Iam, parce, dabitur. tempus haud longum peto.
Vltrix Erinnys impio dignum parat
Lethum tyranno; verbera, & turpem fugam,
Pœnasq́; quis & Tantali vincat ſitim,
Dirum laborem Siſyphi, Tityi alitem,
Ixionisq́; membra rapientem rotam.
Licet exſtruat marmoribus, atque auro tegat
Superbus aulam, limen armatæ ducis
Seruent cohortes, mittat immenſas opes
Exhauſtus orbis, ſupplices dextram petant
Parthi cruentam, regna diuitias ferant:
Veniet dies tempusq́; quo reddat ſuis
Animam nocentem ſceleribus, iugulum hoſtibus,
Deſertus, & deſtructus, & cunctis egens.
Heu quò labor, quò vota ceciderunt mea!
Quò te furor prouexit attonitum tuus,
Et fata gnate: cedat vt tantis malis
Genitricis ira, quæ tuo ſcelere occidit!
Vtinam antequàm te paruulum in lucem dedi
Aluiq́; ſæuæ noſtra lacerâſſent feræ
Viſcera: ſine vllo ſcelere, ſine ſenſu innocens
Meus occidiſſes, iunctus atque hærens mihi,
Semper quietam cerneres ſedem inferûm,
Proauos, patremq́; nominis magni viros;
Quos nunc pudor, luctusq́; perpetuus manet
Ex te, nefande, meq́; quæ talem tuli.
Quid tegere ceſſo Tartaro vultus meos,
Nouerca, coniux, mater infelix meis?

OCTAVIA. CHORVS.

Anapæſtici.

Parcite lachrymis vrbis feſto
Lætoq́; die: ne tantus amor,
Noſtriq́; fauor, principis acres
Suſcitet iras, vobisq́; ego ſim
Cauſa malorum. non hoc primum
Pectora vulnus mea ſenſerunt,
Grauiora tuli, dabit hic noſtris
Finem curis, vel morte, dies.

611 *Tumulumq́; gnati.* Britannici. *Auctorem.* Neronem.

638 *Quid tegere ceſſo.* in ſchedis quibuſdam habetur; *non tegere.*
639 *Nouerca.* Britannici. *Coniux.* Claudij. *Mater.* Neronis.
646 *Grauiora tuli.* conſuetudine mala fiũt leuiora, vt docet Ouidius libro 2. de arte amandi, lib. 3. & 5. Triſtium, & 3. de Ponto; quo loco quod ait:

Ductus ab armento taurus detrectat aratrum,
Subtrahit & duro colla nouella iugo.

eſt ex illis Propertij, lib. 2.

Ac veluti primò taurus detrectat aratra,
Poſt venit aſſuetus mollis ad arma iugo.

Dabit. ſic Virgilius; Aeneid. 1.

O ſocij neque enim ignari ſumus ante malorum,
O paſſi grauiora; dabit deus his quoque finem.

huc noſter reſpexit.
647 *Vel morte.* omnino, inquit, hodie his malis liberabor: vt enim aliter hoc mihi contingere nequeat, at certè moriar. mors autem
" vltima linea rerum eſt.
" *Famulæ.* Poppeæ: cuius nomen mendosè excuſum eſt apud Ioſephum lib. 20. antiquit.
" Iudaic. vbi reponas; δι' ἣν φιλὴν οὖσαν Ποππηίας τῆς Νέρωνος γυναικός.

Non ego ſæui cernere cogar
Coniugis ora, non inuiſos
Intrare mihi thalamos famulæ:
Soror Auguſti, non vxor, ero.
Abſint tantum triſtes pœnæ,
Lethiq́ metus.

654 *Socerûm.* Claudij patris mei, & Poppeæ patris viri quæſtorij, quem Iacobus de Strada in Epit. Theſauri antiquitatum pag. 36. vocat Titum Ollium; quod Taciti auctoritate lib. 14. Annal. confirmatur.

Socerûm diri miſeranda viri
Potes hæc demens ſperare memor?
Hos ad thalamos ſeruata diu,
Victima tandem funeſta cades.
Sed quid patrios ſæpe penates
Reſpicis vdis confuſa genis?
Propera tectis efferre gradus,
Linque cruentam principis aulam.
CH. *En illuxit, ſuſpecta diu,*
Famâ toties iactatâ, dies.
Ceſſit thalamis Claudia diri
Pulſa Neronis, quos iam victrix
Poppea tenet: ceſſat pietas
Dum noſtra, graui compreſſa metu,
Segnisq́ dolor. vbi Romani
Vis eſt populi? fregit claros
Quæ ſæpe duces; dedit inuictæ
Leges patriæ, faſces dignis
Ciuibus olim; iuſſit bellum,
Pacemq́, feras gentes domuit,

674 *Reges.* Syphacem, Perſen, Iugurtham, Herodem.

Captos reges carcere cluſit.
Grauis en oculis vndique noſtris
Iam Poppeæ fulget imago
Iuncta Neroni.
Affligat humo violenta manus
Similes nimium vultus dominæ,
Ipſamq́ toris detrahat altis:
Petat infelix mox & flammis

682 *Feris.* ſcio in o. vulgat. libris ſic haberi; malo tamen ex membranis legere; *telisque feri principis*, vt Nero ferus vocetur.

Telisq́ feri principis aulam.

ACTVS QVARTVS.

NVTRIX. POPPEA.

NV. *Quò trepida greſſum coniugis thalamis tui*
Efferſ alumna? quòdve ſecretum petis

685 *Fletu madent.* & v. l. *fletu manant.*

Turbata vultu? cur genæ fletu madent?
Certè petitus precibus & votis dies
Noſtris refulſit: Cæſari iuncta es tuo

Tæda

Tæda iugali; quem tuus cepit decor,
Et culpa Senecæ; tradidit vinctum tibi
Genitrix amoris, maximum numen Venus.
O qualis, altos quanta preßiſti toros
Reſidens in aulâ! vidit attonitus tuam
Formam Senatus, thura cùm ſuperis dares,
Sacrasq́; grato ſpargeres aras mero,
Velata ſummum flammeo tenui caput:
Et ipſe lateri iunctus atque hærens tuo
Sublimis inter ciuium læta omina
Inceßit, habitu atque ore lætitiam gerens
Princeps ſuperbo: talis emerſam freto
Spumante Peleus coniugem accepit Thetin;
Quorum toros celebraſſe cæleſtes ferunt,
Pelagiq́; numen omne conſenſu pari.
Quæ ſubita vultus cauſa mutauit tuos?
Quid pallor iſte, quid ferant lachrymæ, doce.
POP. *Confuſa triſti proximæ noctis metu,*
Viſuq́; nutrix mente turbatâ feror,
Defecta ſenſu. læta nam poſtquam dies
Sideribus atris ceßit, & nocti polus;
Inter Neronis iuncta complexus mei
Somno reſoluor, nec diu placidâ frui
Quiete licuit. viſa nam thalamos meos
Celebrare turba eſt mæſta, reſolutis comis
Matres Latinæ flebiles planctus dabant;
Inter tubarum ſæpe terribilem ſonum
Sparſa cruore coniugis genitrix mei
Vultu minaci ſæua quatiebat facem:
Quam dum ſequor coacta præſenti metu,
Diducta ſubitò patuit ingenti mihi
Tellus hiatu: lata quo præceps toros
Cerno iugales pariter, & miror meos
In quîs reſedi feſſa. venientem intuor
Comitante turbâ coniugem quondam meum,
Gnatumq́;: properat petere complexus meos
Criſpinus, & intermiſſa libare oſcula.
Irrupit intra tecta tum trepidus mea,
Enſemq́; iugulo condidit ſæuum Nero.
Tandem quietem magnus excußit timor,
Quatit ora, & artus horridus noſtros tremor,
Pulſatq́; pectus: continet vocem timor,
Quam nunc fides pietasq́; produxit tua.
Heu quid minantur inferûm manes mihi,

689 *Culpa Senecæ.* quæ culpa? an quia is diſſuadendo vehementius Neronem impulit?
Nitimur, enim, *in vetitum ſemper, cupimusq́; negata:*
Sic interdictus imminet æger aquis.

690 *Maximum numen Venus* Bion: ἁ μεγάλα μοι Κύπρις. Theocritus; Κύπρος ἐκ μεγάλας, &c. Sophocles: μεγάλη σθένος ἁ Κύπρις, ἐκφέρεται νίκας ἀεί.

693 *Tura cùm ſuperis.* Seruius tradit vxorem olim, non niſi peractis ſacrificiis domum duci conſueuiſſe. quo ſpectat etiam illud Valerij Balbi:
Inde vbi ſacrificas cum coniuge venit ad aras
Æſonides, vnaq́; adeunt, vnaq́; precari
Incipiunt. ignem Pollux, vndamq́; iugalem, &c.

697 *Omina* vnus cod. antiq. *agmina.*

699 *Talis emerſam freto ſpumante.* Catul.
Quæ ſimul ac roſtro ventoſum proſcidit æquor,
Tortaq́; remigio ſpumis incanuit vnda;
Emerſere feri candenti è gurgite vultus
Æquoreæ monſtrũ Nereides admirantes.
Illaq́; atque alia viderunt luce marinas
Mortales oculi, nudato corpore, Nymphas
Nutricum tenus exſtantes è gurgite cano.
Tũ Thetidis Peleus incẽſus fertur amore,
Tum Thetis humanos non deſpexit Hymenæos,
Tum Thetidi pater ipſe iugandum Pelea ſenſit.

710 *Placida.* Virgilius;
—— placidam per membra quietem
Irrigat ——

715 *Sparſa cruore.* malo ex v. l. *ſparſam,* legere. quia ferè ſemper inferis ſanguineæ videlicet cruentæ faces attribuuntur, vt alibi docui.

722 *Coniugem.* equitem Romanum, teſte Suetonio, Tacito, Plutarcho.

723 *Gnatumq́;.* Rufrium Criſpinum; quẽ adhuc impuberem, quia ferebatur imperia & ducatus ludere, mergendũ mari, dum piſcaretur, ſeruis ſuis Nero mãdarat. auctor Sueton.

729 *Continet vocem.* Virgilius Aeneid. 3.
Obſtupui, ſteteruntq́; comæ, vox faucibus hæſit.

734 *Quæcunque mentis.* ſimiles Attij Lucretij & Claudiani locos memini obſeruare me in Notis ad Claudianum pag. 65. nunc addam alios. Nonnus Dionyſiac. μβ'.
—— ἀντίτυπον γὰρ
ἔργον, ὅπερ τελέει τις ἐν ἤματι, νυκτὶ δοκεύει·
βουκόλος ὑπνώων κεραοὺς βόας εἰς νομὸν ἕλκει,

Digitized by Google

*δίκτυα θηρητῆρι φαίνεται ὄψις ὀνείρου.
γλωττόνοι δ' ὀδόντες ἀεργοὶ δίουσιν ἀεργύ-
ρας*, &c.

Petronius Arbiter;

Somnia, quæ mentes ludunt volitantibus vmbris,
Non delubra deûm, nec ab æthere numina mittunt;
Sed ſibi quiſque facit. nam cùm proſtrata ſopore
Languent membra, quies & mens ſine pondere ludit.
Quicquid luce fugit, tenebris agit. opida bello
Qui quatit & flammis miſerandas ſæuit in vrbes;
Tela videt, verſasq; acies & funera regũ,
Atq; exundantes profuſo ſanguine cãpos.
Qui cauſas orare ſolent; regesq; forumq;
Et pauido cernunt incluſum corde tribunal.
Condit auarus opes, defoſſumq; inuenit aurum,
Venator ſaltus canibus quatit: eripit vndis,
Aut premit euerſam periturus nauita puppim.
Scribit amatori meretrix. dat adultera munus.
Et canis in ſomnis leporis veſtigia latrat.
In noctis ſpacio miſerorũ vulnera durant.

Herodotus, in Polymnia: *πεπλανῆσθαι αὗται μάλιστα ἐώθασι αἱ ὄψιες τῶν ὀνειράτων τά τις ἡμέρης φροντίζει.* Sed & Tertullianus ni fallor in eo opere, quo de inſomniis agitur, ſimile quid prodidit. ſuntque hæc Galeno, Ariſtoteli, & Hippocrati conſentanea; quorum vltimus in lib. de inſomniis ſcribit, idipſum animum fortem valetudinemq; conſtantem ſignificare.

750 *Numen deûm*. at quorum deûm? num *Telluris & Heroum*? ſic opinor. quia Hippocrates, de inſomniis, auctor eſt, ſecundis in rebus Iouem cæleſtem, Iouem opulentum, Solem, Mineruam, Iunonem, Mercurium, & Apollinem ſupplicationibus adiri ſolere: in aduerſis verò, pro malis auerruncãdis, placari conſueuiſſe Tellurem & Heroës malorum auerrũcatores, quos noctu multum pollere probat Athenæus lib. 11. Quibus addes me auctore *Iouem prodigialem*, de quo Plautus in Amphitryone;

Rectè dicit, vt commeminit, ſomnium narrat tibi.
Sed mulier, poſtquam experrecta es, prodigiali Ioui
Aut mola ſalſa hodie aut ture comprecatam oportuit.

Aut quem cruorem coniugis vidi mei?
NVT. *Quæcunq; mentis agitat infeſtus vigor,*
Ea per quietem ſacer & arcanus refert,
Veloxq; ſenſus. coniugem, thalamos, rogos,
Vidiſſe te miraris, amplexu noui
Hærens mariti? ſed mouent læto die
Pulſata palmis pectora, & fuſæ comæ.
Octauiæ diſsidia planxerunt ſacros
Intra penates fratris, & patrium larem.
Fax illa, quam ſecuta es Auguſtæ manu
Prælata; clarum nomen inuidiâ tibi
Partum ominatur. inferûm ſedes; toros
Stabiles futuros ſpondet æternæ domus.
Iugulo quòd enſem condidit princeps tuo;
Bella haud mouebit, pace ſed ferrum teget.
Recollige animum, recipe lætitiam, precor:
Timore pulſo, redde te thalamis tuis.
POP. *Delubra & aras petere conſtitui ſacras,*
Cæſis litare victimis numen Deûm:
Vt expientur noctis & ſomni minæ,
Terrorq; in hoſtes redeat attonitus meos.
Et vota pro me ſuſcipe, & precibus piis
Superos adora, mânet vt præſens metus.

CHORVS.
Anapæſtici.

Si vera loquax fama Tonantis
Furta & gratos narrat amores;
Quem modò Ledæ preſsiſſe ſinum
Tectum plumis pinnisq; ferunt;
Modò per fluctus raptam Europen
Taurum tergo portaſſe trucem:
Quæ regit, & nunc deſeret aſtra,
Petet amplexus Poppea tuos;
Quos & Ledæ præferre poteſt,
Et tibi quondam; cui miranti
Fuluo Danaë fluxit in auro.
Formam Sparte iactet alumnæ
Licet, & Phrygius præmia paſtor;
Vincet vultus hæc Tyndaridos,
Qui mouerunt horrida bella,
Phrygiæq; ſolo regna dedêre.
Sed quis greſſu ruit attonito?
Aut quid pectore portat anhelo?

Digitized by Google

NVNCIVS. CHORVS.

NVN. *Quicunque tectis miles exſultat ducis,*
Defendat aulam; cui furor populi imminet.
Trepidi cohortes ecce præfecti trahunt
Præſidia ad vrbis victa, nec cædit metu
Concepta rabies temerè, ſed vires capit.
CHO. *Quis iſte mentes agitat attonitus furor?*
NVN. *Octauiæ furore perculſa agmina,*
Et efferata per nefas ingens ruunt.
CHO. *Quid auſa facere, quóve conſilio, doce.*
NVN. *Reddere penates Claudiæ Diui parant,*
Toroſq́; fratris, debitam partem imperi.
CHO. *Quos iam tenet Poppea concordi fide?*
NVN. *Hic vrit animos pertinax nimium furor,*
Et in furorem temerè præcipites agit.
Quæcunque claro marmore effigies ſtetit,
Aut ara fulgens, ora Poppeæ gerens,
Afflicta vulgi manibus, & ſæuo iacet
Euerſa ferro, membra per partes trahunt
Diducta laqueis, obruunt turpi diu
Calcata cœno. verba conueniunt feris
Immiſta factis. quæ timor recipit meus.
Sepire flammis principis ſedem parant,
Populi niſi iræ coniugem reddat nouam,
Reddat penates Claudiæ victus ſuos.
Vt noſcat ipſe ciuium motus meâ
Voce, haud morabor iuſſa præfecti exequi.
CHO. *Quid fera fruſtra bella mouetis?*
Inuicta gerit tela Cupido,
Flammis veſtros obruet ignes:
Quis exſtinxit fulmina ſæpe,
Captumq́; Iouem cælo traxit.
Læſi triſtes dabitis pœnas
Sanguine veſtro. non eſt patiens
Feruidus iræ faciliſq́; regi.
Ille ferocem iuſsit Achillem
Pulſare lyram: fregit Danaos,
Fregit Atridem, regna euertit
Priami, claras diruit vrbes.
Et nunc animus quid ferat horret,
Vis immitis violenta dei.

ACTVS

754 ***Vt expientur noctis & ſomni mina.*** antiqui mane mala ſomnia expiabant. apud Apollonium Circe;

— ἔνθα καὶ Κίρκην
εὗρον ἁλὸς νοτίδεσσι κάρη ἐπὶ φαιδρύνουσαν,
τοῖον γὰρ νυχίοισιν ὀνείρασιν ἐπτοίητο.

idem ex Sophocle, Aeſchylo & Perſio annotauit Cælius Rhodiginus lib. 27. antiq. lect. cap. 17.

765 ***Danaë fluxit in auro.*** Cornelius Seuerus, in AEtna;

Taurus in Europen, in Ledam candidus
Olor,
Iuppiter in Danaën pretioſus fluxerit
imber.

de Danaë Horatius inquit;

Incluſam Danaën turris ahenea,
Robuſtæq́; fores & vigilum canum
Triſtes excubiæ munierant ſatis
Nocturnis ab adulteris:
Si non Acriſium virginis abditæ
Cuſtodem pauidum Iuppiter & Venus
Riſiſſent. fore enim tutum iter & patens
Conuerſo in pretium deo.
Aurum per medios ire ſatellites
Et perrumpere amat ſaxa, potentius
Ictu fulmineo, &c.

quibus verſibus innuitur, per hanc fabulam docere poëtas, auro quiduis impetrari, & auro largitionibusque omnia eſſe peruia; quæ mythologia Natali Comiti placet, nec mihi diſplicet: excogitaui tamen & aliam, quæ, vt mihi quidem videtur, nec ipſa malè cōuenit. nempe Acriſium hominem eſſe magnæ eruditionis; quæ eruditio (hæc eſt Danaë filia eius) animo & mente abdita latet, & quia mentis ſedes caput eſt, in turri ahenea concluſa dicitur. corporis enim arx ſeu turris eſt caput. hæc eruditio latet abdita & quaſi mācipata carceri, eſtque ſterilis & infœcunda, donec aureo imbre irrigetur, hoc eſt, donec potentis alicuius munificentia foueatur & excitetur: quod cùm euenit, confeſtim hæc Danaë Perſeum parit, qui ſaxificam Meduſam interficit. Enimuero tunc eruditio iſta præmiis excitata, diſcuſſa tenuis fortunæ caligine, & effractis paupertatis compedibus, pariet liberos præſtātiſſimos, videlicet libros, æterna ſcientiæ monumenta; à quibus ignorantia & inſcitia debellabuntur. ignorantia, inquā, quæ ſtupidos, hebetes, & planè ſaxeos homines reddebat. hi libri quia per ora virum volitant: ideo alata talaria Perſeo tribuuntur. Idem Andromedam Ceto eripuiſſe fingitur: quia his monumentis ſalutaria vitæ hominum præcepta ab antiquis compoſita, ab interitu vindicantur. Andromeda namque ἀνὴρ

Digitized by Google

τοῦ ἀνδρὸς ἢ μέδω formatur, & virum curans ſignificat. Demum poëtæ fabulantur Perſeum vna cum Andromeda in cælum fuiſſe tranſlatum: propterea quod huiuſmodi ſcripta, cum antiquorum illis placitis à ſe ſanatis & conſeruatis, perpetuo viuunt, & quodammodo immortalitatem conſequuntur. Docemur itaque per hanc fabulã ſine emolumenti & præmiorum ope, quantumuis clara ingenia iacere ac deliteſcere. inquit ille;

Haut facilè emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi.

& alius;

Sint Mæcenates, non deerunt, Flacce, Marones.

Nec fruſtra Muſas Andronicus Diuæ Monetæ filias vocauit, vt & Higynus; & quæ Græcis μνημοσύνη, Latinis Moneta dicta. qui plura volet, legat elegantiſſimum Lucani Panegyricum ad Calpurnium Piſonem, circa finem.

Fluxit. quidam manuſc. *fulſit.* ſed nihil muto.

778 *Quis iſte mentes agitat attonitus furor.* membranæ continent:

Quid i.m.a. attonitus furor. Sed malè.

817 *Funerea.* tres libri ſcripti; *funeſta.*

826 *Turpis egeſtas.* Virgilius;

—— maleſuada fames & turpis egeſtas.

Sæua, cum luctu, fames. Lucanus;

Sed patitur ſæuam, veluti circumdatus arta
Obſidione, famem ——

» 832 *Malis domanda.* T. Liuius lib. 2. Palamque ferrent malo domandam Tribuniciam poteſtatem.

ACTVS QVINTVS.

NERO.

O lenta nimium militis noſtri manus,
Et ira patiens poſt nefas tantum mea.
Quod non cruor ciuilis accenſas faces
Exſtinguit in nos, cæde nec populi madet
Funerea Roma; quæ viros tales tulit.
Admiſſa ſed iam morte puniri parum eſt,
Grauiora meruit impium plebis ſcelus:
Et illa, cui me ciuium ſubiecit furor,
Suſpecta coniux & ſoror ſemper mihi.
Tandem dolori ſpiritum reddat meo,
Iramq; noſtram ſanguine exſtinguat ſuo:
Mox tecta flammis concidant vrbis meis,
Ignes, ruinæ, noxium populum premant,
Turpisq; egeſtas, ſæua cum luctu fames.
Exſultat ingens ſeculi noſtri bonis
Corrupta turba, nec capit clementiam
Ingrata noſtram, ferre nec pacem poteſt;
Sed inquieta rapitur; hinc audaciâ,
Hinc temeritate fertur in præceps ſuâ.
Malis domanda eſt, & graui ſemper iugo
Premenda: ne quid ſimile tentare audeat,
Contraq; ſanctos coniugis vultus meæ
Attollere oculos. fracta per pœnas metu
Parêre diſcet Principis nutu ſui.
Sed adeſſe cerno, rara quem pietas virum
Fidesq; caſtris nota præpoſuit meis.

PRAEFECTVS. NERO.

PRÆF. *Populi furorem, cæde paucorum, diu*
Qui reſtiterunt temerè, compreſſum affero.
NE. *Et hoc ſat eſt? ſic miles audiſti ducem?*
Compeſcis? hæc vindicta debetur mihi?
PR. *Cecidere motus impij ferro duces.*
NE. *Quid illa turba, petere quæ flammis meos*
Auſa eſt penates, Principi legem dare,
Abſtrahere noſtris coniugem caram toris:
Violare quantum licuit, inceſtâ manu
Et voce dirâ, debitâ pœna vacat?
PR. *Pœnam dolor conſtituet in ciues tuos.*
NE. *Conſtituet, ætas nulla quam famæ eximat.*
PR. *Quam temperet non ira, non noſter timor?*

NE. *Iram*

NE. *Iram expiabit, prima quæ meruit meam.*
PR. *Quam poſcat cede, noſtra ne parcat manus.*
NE. *Cædem ſororis poſcit, & dirum caput.*
PR. *Horrore victum trepidus aſtrinxit rigor.*
N. *Parêre dubitas?* PR. *cur meam damnas fidem?*
N. *Quod parcis hoſti.* PR. *femina hoc nomen capit?*
N. *Si ſcelera cepit?* PR. *éſtne qui ſontem arguat?*
N. *Populi fauor.* PR. *quis regere dementes valet?*
N. *Qui concitare potuit.* PR. *haud quemquam reor.*
N. *Mulier, dedit natura cui pronum malo*
Animum, ad nocendum pectus inſtruxit dolis.
Sed vim negauit, vt ne inexpugnabilis
Eſſet, ſed ægras frangeret vires timor,
Vel pœna: quæ tam ſera damnatam premit,
Diu nocentem. tolle conſilium, ac preces,
Et imperata perage: deuectam rate
Procul in remotum litus interimi iube,
Tandem vt reſidat pectoris noſtri tumor.

CHORVS. OCTAVIA.

Anapæſtici.

O funeſtus multis populi
Diruſq; fauor; qui cùm flatu
Vela ſecundo ratis impleuit,
Vexitq; procul; languidus idem
Deſerit alto ſæuoq; mari.
Fleuit gnatos miſeranda parens,
Perdidit ingens quos plebis amor,
Nimiuſq; fauor, genere illuſtres,
Pietate, fide, linguâ claros,
Pectore fortes, legibus acres.
Te quoque lenis ſimili letho
Fortuna dedit; quem neque faſces
Texere ſui, nec tecta domus.
Plura referre prohibet præſens
Exempla dolor. modò cui patriam
Reddere ciues aulam, & fratris
Voluere toros; nunc ad pœnam
Lethumq; trahi, flentem, miſeram
Cernere poſſunt. benè paupertas
Humili tecto contenta latet.
Quatiunt altas ſæpe procellæ,
Aut euertit fortuna domos.

855 *Aſtringit.* ſic pro *aſtrinxit*, in membranis legitur.

861 *Mulier dedit natura cui pronum malo animum.* de muliere ait Simonides Amorgynus:

ὐδ᾽ ἄν τιν᾽ εὖ ἔρξειεν· ἀλλὰ τοῦθ᾽ ὁρᾷ,
καὶ τοῦτο πᾶσαν ἡμέρην βουλεύεται,
ὅκως τί χ᾽ ὡς μέγιστον ἔρξειεν κακόν.

863 *Sed vim negauit.* Anacreon mulieribus à natura non prudentiam, non robur, neque fortitudinem, ſed horum loco datã pulchritudinem aſſerit, his verſibus (ſi modò ipſius ſunt, quod Fran. Robortellius negauit)

γυναιξὶν οὐκ ἔτ᾽ εἶχεν
τί οὖν δίδωσι; κάλλος,
ἀντ᾽ ἀσπίδων ἁπασῶν
ἀντ᾽ ἐγχέων ἁπάντων.

870 *O funeſtus multis populi diruſq; fauor.* Pauſanias, in Atticis, aſſerit nemini vmquam qui ſe effuſè ad rempub. gerendã contulerit, ſeſeq; auræ populari crediderit, optabilem vitæ exitum contigiſſe: οὐ δέ μοι λελέχθαι δοκεῖ, ἄνδρα ἀφειδῶς ἐσπεσόντα ἐς πολιτείαν, καὶ πιστὰ ἡγησάμενον τὰ τοῦ δήμου, μήπω καλῶς τελευτῆσαι. & ſanè hoc tam verum eſt, quàm quod veriſſimum. & facilè eſſet non modò ex ſuperiori memoria multis hoc exemplis confirmare; ſed iis etiam quæ ipſi in hac tam non multorum annorum ætate vidimus: verùm nolo nondum planè obductas cicatrices retegere.

875 *Fleuit.* Ti. & C. Gracchos homines mirè populares, Agrariarum legum auctores acerrimos, Cornelia mater luxit.

880 *Te quoque leuis.* omiſſis aliorum nugis intellige de M. Liuio Druſo tribuno pl. quem cùm potiſſima Pop. Romani pars maximo fauore complecteretur, incertum, a quo domi ſuæ fuit interfectus. hunc Bruſonius libro 7. c. 16. mendoſè, Iulium Druſum vocat.

Lenis. legendum, non cum Badio *leuir*; nec cum N, *lenis.* ſed cum v. libris *leuis.* fortuna enim quid leuius? quid inconſtantius? quid volubilius? in illo Varronis fragmento, quod iam ſemel poſuimus, forte commodius legetur;

" *Nemini fortuna currum à carcere vltimi leuis*
" *Miſſum, inoffenſum per æquor, candidum ad calcem ſubit.*

Digitized by Google

OC. *Quò me trahitis? quòdve tyrannus*
Aut exilium regina iubet?
Si mihi vitam fracta remittit
Tot iam noſtris euicta malis;
Si cæde meâ cumulare parat
Luctus noſtros: inuidet etiam
Cur in patriâ mihi ſæua mori?
Sed iam ſpes eſt nulla ſalutis.
Fratris cerno miſeranda ratem:
Hæc eſt, cuius vecta carinâ
Quondam genitrix, nunc & thalamis
Expulſa ſoror miſeranda vehar.
Nullum pietas nunc numen habet,
Nec ſunt ſuperi: regnat mundo
Triſtis Erinnys.
Quis mea dignè deflere poteſt
Mala? quæ lachrymis noſtris queſtus
Reddet Aëdon? cuius pinnas
Vtinam miſeræ mihi fata darent:
Fugerem luctus ablata meos
Pennâ volucri, procul & cœtus
Hominum triſtes, cædemq́; feram:
Sola in vacuo nemore, & tenui
Ramo pendens, querulo poſſem
Gutture mæſtum fundere murmur.
CH. *Regitur fatis mortale genus,*
Nec ſibi quicquam ſpondere poteſt
Firmum & ſtabile: perquàm caſus
Voluit varios ſemper nobis
Metuenda dies. animum firment
Exempla tuum iam multa, domus
Quæ veſtra tulit. quid ſæuior eſt
Fortuna tibi? tu mihi primùm
Tot natorum memoranda parens
Nata Agrippæ, nurus Auguſti,
Cæſaris vxor; cuius nomen
Clarum toto fulſit in orbe,
Vtero toties enixa graui
Pignora pacis; mox exſilium,
Verbera, ſæuas paſſa catenas,
Funera, luctus, tandem lethum
Cruciata diu. felix thalamis
Liuia Druſi, natisq́; ferum
Ruit in facinus, pœnamq́; ſuam.

893 *Regina.* cùm in o. v.l. & antiquis editionibus ita legatur, cur non eam lectionem retineamus? etenim *fortuna*, quod M. intruſit, ex gloſſa interlineari in cõtextum irrepſit. *Regina*, hoc eſt, vel Poppea, vel potius fortuna; quam Ennius quoque ſimpliciter heram vocauit:
Vóſne velit, an me regnare hera, quidve ferat fors,
Virtute experiamur ——
900 *Fratris.* ἐμφατικῶς. ſic ſupra Thyeſt.
Agnoſco fratrem. ſuſtines tantum ſcelus, &c.

906 *Triſtis Erinnys.* ſic Maro;
—— *quo triſtis Erinnys*
Quo fremitus vocat.

913 *Cædemq́; feram.* Ouidius;
Plena fera cædis, plena cruoris erant.

918 *Nec ſibi quicquam ſpondere poteſt.* Euripides in Ione;
ὀλισθόμεσθ' ἐκεῖθεν
ἐνθάδε δυστυχίαισιν,
εὐτυχίαις τε πάλιν
μεθίσταται δὲ πνεύματα.
Ideo Bathon, in AEtolo, inquit:
ἄνθρωπος ὢν ἐκπέπληκας ἐν δὲ τῷ βίῳ
τέρας ἐστὶν, εἴ τις εὐτυχεῖ διὰ βίου.
919 *Toties.* nouies peperit enim hæc Agrippina (quæ M. Agrippæ & Iuliæ filia, Germanici vxor, Tiberij nurus fuit) nouem liberos, quorum duo infantes, vnus puераſcens mortuus eſt; ceteri, Agrippina, Druſilla, Liuilla, Nero, Druſus, & C. Cæſar diutius vixerunt. hanc Agrippinam Tiberius, primo quidem dedignatus alloqui, vocari deſiit; mox in Pandatariam relegauit, conuiciantique per centurionem oculum excuſſit; rurſus ei, per vim ore diducto, cibum infulciri iuſſit: poſtremò voluntaria inedia abſumtam, criminoſiſſimè fuit inſectatus, diem quoque natalem illius nefaſtum eſſe, cadauer verò in Gemonias proiici voluit.
924 *Ferum.* Liuia Druſi vxor, quia maritum Druſum interfici curarat, Tiberij, cuius nurus erat, iuſſu fuit infecta.

Iulia

Digitized by Google

Iulia matris fata ſecuta eſt:
Poſt longa tamen tempora ferro
Cæſa eſt, quamuis crimine nullo.
Quid non potuit quondam genitrix
Tua, quæ rexit Principis aulam,
Cara marito, partuq́; potens?
Eadem famulo ſubiecta ſuo,
Cecidit diri militis enſe.
Quid, cui licuit regnum in cælum
Sperare, parens tanta Neronis:
Num funeſtâ violata manu
Remigis antè, mox & ferro
Lacerata diu, ſæui iacuit
Victima nati?
OC. *Me quoque triſtes mittet ad vmbras*
Ferus, & manes, ecce tyrannus.
Quid iam fruſtrà miſeranda moror?
Rapite ad lethum; quîs ius in nos
Fortuna dedit. teſtor ſuperos.
Quid agis demens? parce precari,
Quîs inuiſa es, numina diuûm.
Tartara teſtor, Erebiq́; deas
Scelerum vltrices, & te genitor
Dignum tali morte, & pœna:
Non inuiſa eſt mors iſta mihi.
Armate ratem, date vela fretis,
Ventisq́; petat puppis rector
Tandem Phariæ litora terræ.
CH. *Lenes auræ, Zephyriq́; leues,*
Tectam quondam nube ætheriâ
Qui vexiſtis raptam ſæuæ
Virginis aris Iphigeniam:
Hanc quoque triſti procul à pœnâ
Portate precor templa ad Triuiæ.
Vrbe eſt noſtrâ mitior Aulis,
Et Maurorum barbara tellus.
Hoſpitis illic cæde litatur
Numen ſuperûm: ciuis gaudet
Roma cruore.

FINIS.

Digitized by Google